Colecția coordonată de Constantin Dumitru
Nicholas J. Karolides, Margaret Bald & Dawn B. Sova

Editor: Călin Vlasie
Redactor: Mihaela Mazilu Tehnoredactor: Anca-Ioana Bârloiu Coperta colecției: Andrei Mănescu Prepress: Viorel Mihart

Descrierea CIP a Bibliotecii Naționale a României KAROLIDES, NICHOLAS J.
100 de cărți interzise : o istorie a cenzurii în literatura mondială / Nicholas J. Karolides, Margaret Bald & Dawn B. Sova ; trad.: Daniel Duma. - Ed. a 2-a. - Pitești: Paralela 45, 2009
Bibliogr.
ISBN 978-973-47-0597-9
I. Bald, Margaret
II. Sova, Dawn B.
III. Duma, Daniel (trad.)
351.751.5:82.09

1

de cărți interzise

O istorie a cenzurii în literatura mondială

- ediția a ll-a -

Traducere de **Daniel Duma**

700 Banned Books: Censorship Histories* of *World Literature

Copyright ® 1999 by Nicholas J. Karolides, Margaret Bald & Dawn B. bova

Introduction ® 1999 by Ken Wachsberger

Copyright ® Editura Paralela 45, 2009, pentru prezenta ediție

PARALELA 45

Nu există libertate, fie în treburile civile, fie în cele ecleziastice, decât acolo unde este asigurată libertatea presei.

Matthew Tindal

Dacă întreaga omenire, mai puțin un singur om, ar împărtăși o opinie și doar acea singură persoană ar avea o opinie contrară, omenirea nu ar fi mai îndreptățită să reducă la tăcere acea singură persoană decât ar fi acea persoană, dacă ar avea puterea s-o facă, să reducă la tăcere omenirea.

John Stuart Mill

îndrăznește să gândești tu însuți.

Voltaire

Personalului Bibliotecii Chalmer Davee din cadrul Universității Wisconsin din River Fals, îndeosebi lui Brad Gee, Valerie Malzacher, Michele McKnelly, bibliotecari referenți, și lui Mary Augustine, responsabil cu împrumuturile inter-biblioteci, pentru ajutorul lor

competent și perseverent și pentru devotamentul lor față de ideea libertății de a investiga

N. J. K.

Pentru Jonathan, Andre și Daniel

M. B.

Fiului meu, Robert Gregor, și tuturor tinerilor care vor încerca să facă din lumea pe care au moștenit-o un loc mai bun.

D. B. S.

INTRODUCERE

Sunt onorat să scriu această introducere la *100 de cărți interzise: O istorie a cenzurii în literatura universală,* dar în același timp trist că discuția se concentrează mai mult asupra prezentului, decât asupra trecutului îndepărtat. Din păcate, cenzura se menține, cu toate că, după cum observa Margaret Bald, autoarea capitolului dedicat cenzurii pe motive religioase: „Când privești cenzura de-a lungul secolelor, și observi incredibila diversitate de cărți și autori ale căror opere au fost suprimate, nu poți să fii decât frapat de absurda ineficientă și de inutilitatea acestor eforturi pe termen lung."

Primul Amendament este cea mai importantă contribuție pe care America a oferit-o lumii: asigurarea libertății de exprimare și a celei religioase pentru toți cei

care ne vor vizita țara sau vor locui aici. împreună cu familia mea, am vizitat Europa pentru prima dată vara trecută. în Germania s-a întâmplat să parcăm pe Aleea Evreilor. Nu am știut dacă numele străzii este un vestigiu al antisemitismului nazist, un memorial pentru victimele Holocaustului sau pur și simplu o amintire pentru cei care au populat cartierul pe care îl traversează, dar am rămas tulburat chiar și când am vizitat un templu evreiesc reconstruit de către o comunitate creștină după ce a fost distrus de naziști în Kristallnacht (Noaptea geamurilor sparte).

Nu am călătorit în Iran, dar nici nu a fost necesar să o facem ca să auzim de *fatwa,* interdicția religioasă împotriva lui Salman Rushdie și a romanului său *Versetele Satanice.* Emisă în 1989, *fatwa* prevedea pedeapsa capitală împotriva autorului, care, de atunci, a trăit ascuns. Cu toate că *fatwa* a fost anulată oficial în 1998, fundamentaliștii religioși continuă să propună punerea ei în practică.

în Bangladesh, pe capul editorialistei și scriitoarei Taslima Nasrin au fost puse recompense pentru atitudinea ei fermă împotriva tradițiilor religioase patriarhale, pe care la considera opresive față de femei.

Americanii trăiesc într-o relativă libertate. Cu toate acestea, cenzura a constituit o amenințare de-a lungul istoriei Statelor Unite încă de pe vremea lui Roger Williams și a altor atei colonialiști. în sud-estul statului Michigan, unde locuiesc eu, s-au petrecut recent niște evenimente

---

o----------—

tulburătoare care încalcă Primul Amendament, provocate de activiști de stânga și de dreapta deopotrivă. în Ann Arbor, membrii unei organizații de apărare a drepturilor omului, considerându-se reprezentanții comunității liberale, au aruncat cu pietre în membrii Ku Klux Klan. în imediata vecinătate, în Belleville, profesorii de științe au fost forțați să rupă din cărțile de științe naturale foile ce făceau referire la avort. Acesta este un exemplu de cenzură socială - interzicerea unor idei care nu sunt pe placul unora. *Anne Frank: The Diary of a Young* G/77 *(Jurnalul Annei Frank),* a fost cenzurată de autoritățile statului Alabama, în 1983, pe motiv că ar fi „deprimantă". Secțiuni din carte au fost scoase de editorul olandez din cauza unor referințe la menstruație și sâni.

Multe din cele mai desăvârșite opere literare - *Aventurile lui Huckleberry Finn, Fructele mâniei, Coliba Unchiului Tom, Catch-22* -au fost cenzurate într-o perioadă sau alta. Tehnologia în curs de dezvoltare a adus cu ea mai multe ținte de cenzură și mai diverse - discul, filmul, industria de televiziune și Internetul - oferindu-le ca pradă conducerilor școlilor, autorităților locale, fanaticilor religioși și cruciaților morali, pentru atingerea obiectivului lor de a restricționa libera exprimare și libertatea de a citi, privi sau asculta, de a proteja copiii și pe dumneavoastră de gânduri originale sau tulburătoare.

---

100 de cărți interzise **conține selecții din seria de patru volume de *Cărți interzise, Fapte la dosar,* pe care am editat-o, despre cărți interzise sau cenzurate pe motive politice, religioase, sexuale sau sociale. Fiecare carte dintre cele 100, este discutată individual printr-un rezumat al conținutul ei și prin istoria cenzurii sale. în timp ce multe din aceste cărți au fost interzise prin lege - interzise prin ordin oficial - multe au fost interzise într-un alt mod: scoase din programa școlară sau de pe rafturile bibliotecilor, condamnate în biserici sau interzise credincioșilor, respinse sau „curățate" de editori, atacate în instanță, sau chiar rescrise în mod deliberat de către autorii lor. Autorii cenzurați au fost abuzați verbal, vătămați fizic, marginalizați de familiile lor și de comunități, excomunicați din ordinul lor religios, împușcați, spânzurați, sau arși pe rug. Cele 100 de opere reflectate în acest volum includ romane, istorii, biografii, cărți pentru copii, tratate filozofice și religioase, poeme, polemici și alte forme de exprimare scrisă. Povestea cenzurii lor este revelatoare.**

Ken Wachsberger

CĂRȚI INTERZISE DIN MOTIVE POLITICE

Expresia „interzis din motive politice" aruncă o umbră asupra guvernelor autoritare care își împiedică cetățenii să primească informații, idei și opinii pe care le consideră critice, stânjenitoare sau amenințătoare la adresa sa. Din păcate, această imagine reprezintă de prea multe ori o realitate. Ea nu este întâlnită însă doar în dictaturi precum cea a lui Hitler, în Germania nazistă, a lui Stalin, în Uniunea Sovietică sau a lui Suharto în Indonezia. De multe ori, guverne democratice se implică în încercări de cenzură împotriva unor materiale critice, din motive declarate drept ținând de securitatea națională.

Mai mult, impresia că cenzura pe motive politice este emanația exclusivă a guvernelor naționale este greșită. O a doua sursă de asemenea activități este la nivelul comunităților locale, inițiate de oficialități din școli sau de cetățeni, în mod individual sau colectiv, care atacă manuale și cărți de ficțiune folosite în școli sau disponibile în biblioteci școlare. Spre deosebire de cenzura la nivel național, cea la nivel local țintește către valorile și imaginile politice pe care copiii le primesc prin intermediul școlii. De-a lungul anilor, țintele majore pentru acest tip de cenzură au fost (în Statele Unite ale Americii - n.r.) socialismul, comunismul și descrierea Uniunii Sovietice. O grijă asemănătoare o reprezintă și descrierea Statelor Unite. Examinarea disfuncționalităților societății americane era considerată ca o dovadă de lipsă de patriotism din partea

acelor critici care se alarmau atunci când în manualele școlare sunt puse în discuție politici trecute și actuale ale guvernului. în centrul obiecțiilor lor se află teama că Uniunea Sovietică ar putea fi văzută *prea* pozitiv în timp ce Statele Unite, *prea* negativ.

Cele 25 de titluri discutate în această secțiune variază considerabil în formă și conținut. Unele texte au o vastă și impresionantă istorie a cenzurii. *Fructele mâniei* a fost criticată și arsă în primele luni de la publicare în 1939 și a fost contestată timp de peste 50 de ani. Cenzurarea cărților lui Soljenițîn de către guvernul sovietic a căpătat notorietate internațională. Alte cărți par să fi avut o mai mică expunere la cenzură. în orice caz, nu toate obiecțiile au fost oficial sau public anunțate; altele sunt doar menționate în publicații locale. O practică obișnuită mai este

o - —----------

și autocenzura făcută de profesori și bibliotecari; îmi amintesc comentariul unei bibliotecare care explica absența criticilor la adresa colecției sale de cărți prin tactica de a nu comanda cărți ce au fost cenzurate în alte părți. Mai mult, nu toate atacurile sunt făcute pe față; se pare că este mult mai dificil să denunți politica dintr-un text decât să-i denunți limbajul licențios. Acest lucru este valabil în cazul multor cărți contestate care sunt discutate în acest volum. Romanul *Catch-22* al lui Joseph Heller, de exemplu, a fost cenzurat pe motive sociale. Lee Burress, care a coordonat cinci documentări la nivel de stat și la nivel național asupra cenzurii bibliotecilor și a materialelor școlare, se referea la această mascare ca la o „agendă ascunsă" a cenzurii.

Relatările acestor atacuri la nivel local ar putea părea, la o primă vedere, izolate și întâmplătoare; pe când cele la nivel național, pot părea îndepărtate și ascunse. Dar aceste șuvoaie de gândire ciuntită se unesc într-un curent înșelător. Pot prinde mintea în împletitura dintre buruienile numite ignoranță și lipsă de rațiune. Oprirea lor atât în incidente la nivel de individ cât și de masă este condiția s/ne *qua non* a democrației, a dreptului la gândire, a fluxului și refluxului gândirii.

Nicholas J. Karolides Universitatea Wisconsin - River Falls

ABATORUL CINCI SAU CRUCIADA COPIILOR (SLAUGHTERHOUSE-FIVE; OR THE CHILDREN'S CRUSADE)

Un dans al datoriei cu moartea (A Duty Dance with Death) ***Autor: Kurt Vonnegut Jr.***

Data și locul publicării inițiale: 1969, Statele Unite Editura: Delacorte Press Forma literară: ficțiune

REZUMAT

La mulți ani după Al Doilea Război Mondial, Kurt Vonnegut l-a vizitat pe Bernard V. O'Hare, un vechi camarad de război, pentru a discuta despre distrugerea orașului Dresda. Forțele aliate au distrus Dresda cu o asemenea forță, încât aceasta arăta precum ruinele lăsate în urmă de o bombă atomică. Vonnegut și alți prizonieri de război au supraviețuit măcelului în Schachthof-funf, sau Abatorul cinci, o fortăreață de beton, inițial folosită drept spațiu pentru sacrificări de animale. Cei doi s-au întors ulterior la Dresda, fapt care pe lângă experiența personală, i-a permis lui Vonnegut să scrie „celebra carte despre Dresda".

Billy Pilgrim, protagonistul, s-a născut la Uium, New York, în 1922. Fusese înrolat în armată ca asistentul preotului militar. După ce tatăl său a fost ucis accidental la vânătoare, Billy este rechemat în armată pentru a ocupa postul de asistent al preotului militar, după ce titularul fusese omorât. însă, preotul este și el ucis în Bătălia de la

Bulge[1], lăsându-i pe Billy și pe încă trei alți americani pierduți și rătăcind pe teritoriile germane. Unul dintre ceilalți americani, Roland Weary, este un artilerist antitanc care fusese toată viața un personaj antipatizat pe care toți îl luau peste picior. De mai multe ori Weary îl ferește pe Billy de focurile inamice, dar acesta este prea epuizat ca să își dea seama că i-a fost salvată viața. Această atitudine îl supără pe Weary care „îl tot salva pe Billy de zile întregi, înjurându-l, lovindu-l, pălmuindu-l, făcându-l să se miște". Weary împreună cu ceilalți americani, amândoi foști cercetași, deveneau Cei Trei Mușchetari, în mintea lui Weary. însă, obsesia lui Weary de a-l

' Ultima mare contraofensivă a germanilor, din 1944, care i-a împins pe aliaţi până în nord-estul Belgiei (n.tr.).

menține în viață pe epuizatul și aproape inconștientul Billy crește, disprețul cercetașilor pentru Weary și Billy crește și el, astfel că aceștia îi abandonează pe Billy și Weary. Weary este hotărât să-l sacrifice pe Billy, dar exact când se pregătea să-l lovească cu călcâiul în coloana vertebrală, cei doi sunt descoperiți de niște soldați germani, și luați ca prizonieri de război.

Billy și Weary sunt percheziționați, deposedați de arme și de obiectele de valoare, și duși la o casă țărănească transformată în spațiu de detenție pentru prizonieri. Ei sunt puși lângă alți 20 de americani. Cu scopuri propagandiste, Billy este fotografiat și dat drept exemplu pentru cum își pregătesc americanii soldații. Germanii și prizonierii se întâlnesc cu alți prizonieri cărora se alătură, formând un fluviu uman. Ajunși la un depou feroviar, prizonierii sunt împărțiți pe grade, soldații cu soldații, coloneii cu coloneii, și așa mai departe. Billy și Weary sunt despărțiți, dar mărturia obsesivă a lui Weary cum că Billy era responsabil pentru despărțirea celor trei mușchetari continuă, ajungând și la locul unde este reținut Billy, generând un sentiment de ură la adresa acestuia în rândul colegilor de detenție. în a noua zi a călătoriei lor, Weary moare din cauza unei cangrene. în cea de-a zecea zi, trenul se oprește în cele din urmă iar prizonierii sunt aduși la tabăra de detenție. Billy este penultimul care părăsește vagonul. Doar un cadavru rămâne în urma lui.

Oamenii sunt dezechipați, fac duș, iar hainele le sunt dezinfectate. Printre ei se află și Edgar Derby, un om de vârstă mijlocie al cărui fiu luptă în teatrul de operațiuni din Pacific, și Paul Lazzaro, un om mărunt plin de furuncule. Amândoi au fost lângă Weary când acesta a murit; Derby îi ținea capul, iar Lazzaro promisese că se va răzbuna pe Billy. Oamenilor le sunt date haine și numere de înregistrare, pe care trebuie să le poarte mereu. Sunt duși apoi la un adăpost unde erau ținuți prizonierii englezi încă de la începutul războiului. Spre deosebire de omologii lor americani, englezii se menținuseră în timpul prizonieratului într-o stare bună și cu o înfățișare normală. De asemenea, economisiseră cu chibzuință rațiile pentru a le da la schimb pentru alte materiale precum lemnul de foc sau materiale de construcții pentru a-și menține adăpostul funcțional.

Slăbit și halucinând, Billy este trimis la spitalul de campanie existent în adăpostul englez, care de fapt însemnă o grupare de șase paturi, într-o încăpere separată. Aici i se administrează morfină și este vegheat de Derby, care citește *The Red Badge of Courage (Semnul roșu al curajului)* pentru a-i trece timpul. Billy se trezește din starea de sedare, fără a mai ști unde se află sau în ce an e. Derby și Lazzaro dorm în paturile de lângă el. Brațul lui Lazzaro fusese rupt pentru că furase țigări de la un englez, și acum el predică despre cum se va răzbuna pentru asta, și pentru moartea lui Weary, de care îl găsește pe Billy vinovat.

Americanilor le spune conducătorul englez al adăpostului că vor „pleca în această după-amiază către Dresda - un oraș superb... unde nu trebuia să te temi de vreun bombardament... Dresda este un oraș deschis. Nu este păzit, și nu are nici obiective militare importante și nici concentrări mari de trupe". Americanii sosesc și observă faptul că ceea ce li se spusese era adevărat. Sunt conduși către o fortăreață de beton, fost abator, și care devenea locuința lor - „Schlachthof-funf". Americanii sunt trimiși să lucreze la o fabrică producătoare de sirop de malț cu vitamine și minerale, pentru femeile germane însărcinate.

Patru zile mai târziu, Dresda este distrusă. Billy, câțiva americani și patru gardieni germani se adăpostesc în abatoruldin subsol în timp ce tot orașul este bombardat. Ieșind din adăpost ziua următoare, observă „cerul înnegrit de fum. Soarele era doar o bulină mică și înfuriată. Dresda era precum Luna acum, doar minerale. Pietrele erau fierbinți. Toată lumea din cartier murise." Soldații le ordonă americanilor alinierea și pornesc împreună în marș, până ce ajung la un han de țară, destul de îndepărtat de Dresda ca să nu fi fost distrus.

La două zile după ce se termină războiul, Billy și încă cinci americani se întorc la Dresda, jefuind casele abandonate și luând câte suveniruri puteau. Rușii au sosit la scurt timp după aceea, arestându-i pe americani și trimițându-i acasă după două zile pe nava *Lucretia A. Mott.*

De-a lungul experienței sale de război, Billy călătorește în timp. Aceste călătorii sunt determinate de incidentele care i se întâmplă, apropierea de moarte, și sedativele administrate. în timp ce este împins de Weary, el călătorește în timp înainte și înapoi. De exemplu se întoarce în vremea copilăriei, când el împreună cu tatăl său erau la YMCA. Tatăl său încerca să îl învețe să înoate prin metoda „înoată că altfel te scufunzi", împingându-l la adâncime, Billy ajunse „pe fundul piscinei, unde se auzea muzică frumoasă de peste tot. Și-a pierdut cunoștința, dar muzica se auzea în continuare. Simțea vag că încerca cineva să îl salveze. îi displăcea acest lucru". De la piscină, merge mai departe în timp, în 1965 pentru a-și vizita mama la Pine Knoll, un azil; apoi, se întoarce în 1958 la banchetul fiului său; de acolo merge mai departe la o petrecere de Anul

Nou în 1961, unde este prins flirtând cu o altă femeie; în final se întoarce în Germania, unde Weary îl izbește de un copac.

Fiind încă în somnul indus de morfină în închisoarea britanică, Billy se întoarce în timp până în 1948, la un spital al veteranilor din apropiere de Lake Placid. Acolo, Eliot Rosewater, un fost căpitan de infanterie, îi prezintă operele lui Kilgore Trout, un scriitor necunoscut de science-fic-tion care va deveni autorul preferat al lui Billy, și cu care se va întâlni peste ani de zile. Billy de asemenea merge în viitor, are 44 e ani și este captiv la grădina zoologică Trafalmadore. Trafalmadorienii, ființe telepatice care trăiesc în patru dimensiuni și care au o înțelegere solidă a conceptului de moarte, l-au capturat pe Billy, și l-au pus ca exponat uman, fiind ținut gol într-un decor de mobilă și decorațiuni de la depozitul Sears și Roebuck din lowa City, lowa. La puțin timp după capturarea lui Billy, trafalmadorienii o capturează și pe pământeancă Montana Wildhack, o vedetă de film în vârstă de 20 de ani, pe care ei speră că o vor împerechea cu Billy. în timp, ea câștigă încrederea lui Billy și se împerechează, spre încântarea trafalmadorienilor.

La puțin timp de la experiența lor sexuală, Billy se trezește. Se află în 1968, și transpiră abundent din cauza unei pături electrice. Fiica lui îl întinsese în pat, la întoarcerea sa de la spital, unde fusese internat ca singurul supraviețuitor al unui accident de avion, pe drum către o

convenție a opticienilor în Canada. Răposata sa soție, Valencia Merble, fiica unui optician celebru care îi lăsase lui Billy afacerea sa din Uium, făcând astfel din el un om bogat. Ea a murit în timp ce se grăbea să ajungă la Billy la spital, din cauza unei intoxicații cu monoxid de carbon.

Billy Pilgrim pleacă spre New York cu mașina în ziua următoare, sperând că va ajunge la televiziune pentru a povesti oamenilor despre trafalmadorieni. Ajunge însă doar la o emisiune radiofonică cu tema „Oare a murit romanul, sau nu?" Billy vorbește despre călătoriile sale, despre Montana, despre trafalmadorieni, despre dimensiunile multiple, și așa mai departe, până când „a fost în mod politicos dat afară din studio în timpul unei reclame. S-a întors în camera sa de hotel, a introdus o fisă în aparatul degete *magice* conectat la patul său, și a adormit. S-a întors în timp la Trafalmadore". Billy Pilgrim moare la 13 februarie 1976.

ISTORICUL CENZURII

Fiind una dintre cele mai cenzurate cărți ale ultimilor 25 de ani, potrivit lui Lee Burress, *Abatorul cinci* a înregistrat zeci de cazuri când elevi, părinți, profesori, membri ai conducerii școlilor, bibliotecari, sau clerici au încercat să o înlăture sau chiar să o distrugă pentru unul dintre motivele următoare: obscenitate, limbaj vulgar, violență, caracter nepotrivit, limbaj murdar, limbaj interzis minorilor, ateism,

imoralitate, cruzime, limbaj „prea modern" și descrierea „nepatriotică" a războiului.

June Edwards sintetizează atacurile părinților și ale dreptei religioase asupra romanului: „Cartea este un atac la adresa războiului, critică acțiunile guvernului, este anti-americană, și nepatriotică." Aceste acuzații sfidează pur și simplu motivul pentru care Vonnegut a scris romanul, care era acela de a „arăta că nu ai ce să spui în mod inteligent despre un masacru". Edwards își întărește această poziție contrazicând ultimele două argumente: „Tinerii într-adevăr s-ar putea să refuze să ia parte în lupte viitoare după ce citesc despre ororile războiului în romanul *Abatorul cinci,* dar aceasta nu îi face anti-americani. Ei doar nu își doresc țara implicată în violențe, în exterminarea de populații întregi, ci vor să fie căutate alte căi de rezolvare a conflictelor."

Nat Hentoff relatează cum că în 1973, Burce Severy, singurul profesor de engleză de la Liceul Drake din Dakota de Nord, a dat drept exemplu de „carte contemporană inteligentă" romanul *Abatorul cinci.* Acesta i-a înaintat romanul inspectorului pentru examinare, și, neprimind niciun răspuns, a continuat discutarea romanului la clasă. O obiecție din partea unui student, legată de „limbajul licențios" a dus la o ședință a consiliului școlii, în care textul a fost denunțat și etichetat drept „unealtă a diavolului" de către un cleric local. Consiliul a decis că romanul trebuie ars,

deși niciun membru al consiliului nu citise în întregime cartea. Aflând că nu i se va mai prelungi contractul de muncă la Liceul Drake, Severy a declarat: „Câteva cuvinte obscene într-o carte nu înseamnă mare lucru. Toți elevii au mai auzit aceste cuvinte și înainte; nu este vorba de cuvinte obscene pe care acum le-ar fi auzit prima dată. întotdeauna am crezut că obiectivul școlii este de a-i pregăti pe acești copii pentru viața în «lumea cea mare și rea», dar acum îmi este clar că nu este așa." Severy, cu ajutorul Uniunii Americane pentru Libertăți Civile, a dat în judecată consiliul școlii; rezolvarea a venit dintr-o înțelegere între părți de renunțare la proces: 1) Cartea *Abatorul cinci* putea fi folosită la Liceul Drake la orele de engleză pentru clasele a Xl-a, și a XII-a; 2) Predarea romanului nu va putea fi atacată nici în scris sau oral; 3) Severy urma să primească 5 000 de dolari daune.

***Ghidul bibliotecarului pentru rezolvarea conflictelor de cenzură* prezintă detaliat cazul proceselor *Pico V. Consiliul Educațional,* din Districtul Island Trees, în 1979, 1980 și 1982. Este vorba despre primul caz de cenzură în biblioteci care a ajuns până la Curtea Supremă. Problema a pornit de la deciziile membrilor consiliului școlii prezenți la o adunare a Părinților Uniți din New York (PONY-U), unde una din temele abordate a fost „controlul manualelor și cărților din bibliotecile școlare". Pe baza unei liste cu cărți considerate controversate în alte biblioteci școlare, Richard**

Ahrens, pe atunci președinte al consiliului director al școlii, împreună cu un alt membru, Frank Martin, au decis să verifice dacă în biblioteca școlii, există exemplare din cărțile aflate pe acea listă. Au găsit nouă cărți, printre care și *Abatorul cinci.* La o întâlnire ulterioară în februarie 1976 cu doi directori de școală, consiliul a decis să excludă din biblioteca liceului cele nouă cărți, împreună cu încă alte două. Decizia a stârnit o reacție negativă din partea inspectorului Richard Morrow, care declara: „Nu cred că trebuie să acceptăm și să acționăm pe baza unei liste întocmite de alții... avem deja o politică proprie... construită special pentru a rezolva astfel de probleme." La întrunirea din 30 martie, președintele Ahrens nu a ținut cont de nota inspectorului și a solicitat excluderea cărților din biblioteca liceelor din district. După ce presa a dezvăluit cazul, consiliul a publicat o declarație:

Acest Consiliu vrea să fie clar pentru toți că nu suntem în niciun caz niște oameni care CENZUREAZĂ CĂRȚI sau care ARD CĂRȚI. Deși cei mai mulți dintre noi suntem de acord că aceste cărți sunt potrivite pe rafturile unei biblioteci publice, toți suntem de acord că ele NU au ce căuta în bibliotecile școlilor unde sunt atât de ușor accesibile unor copii a căror personalitate este încă în etapa de formare și unde prezența lor chiar îi poate determina pe copii să le citească și să le savureze...

Inspectorul MorrovV considera că a fost o decizie „greșită a consiliului - sau a oricărei structuri existente - să excludă cărțile, fără a amâna verdictul pentru a le supune dezbaterii părinților și profesorilor care folosesc respectivele cărți... și de a nu ține conte de procedurile în vigoare pentru cărțile contestate". Pe 6 aprilie, consiliul împreună cu Morrow au decis să delege un comitet format din patru părinți și patru profesori pentru a studia cartea și pentru a face recomandări în legătură cu viitorul acestora. între timp, Morrow solicitase ca textele să fie reintroduse în bibliotecă până la luarea unei decizii, lucru care însă nu s-a întâmplat. în întâlnirile ulterioare, comitetul de analiză a decis ca șase dintre cele 11 titluri, printre care și *Abatorul cinci,* să fie înapoiate bibliotecii. Pentru trei s-a decis să se păstreze interdicția, iar în cazul a două dintre acestea nu s-a putut ajunge la o decizie. Cu toate acestea, pe 28 iulie, consiliul a votat pentru reintroducerea unei singure cărți fără nicio restricție, *Laughing Boy,* și a uneia cu restricții, *Black Boy.* Aherns a declarat că celelalte nouă nu puteau fi incluse pe lista de lecturi obligatorii, opționale sau recomandate, dar puteau fi discutate la clasă.

La 4 ianuarie 1977, Stephen Pico împreună cu alți elevi de liceu, reprezentați de Uniunea pentru Libertăți Civile din New York, au intentat un proces. Pico a susținut că au fost încălcate prevederile Primului Amendament, atunci când s-a votat excluderea cărților din bibliotecă.

Consiliul a condamnat titlurile numindu-le „anti-americane, anti-creștine, antisemite, sau pur și simplu obscene"; după părerea lor, conțineau pasaje descriind organe genitale masculine, sexualitate, limbaj indecent sau anti-religios sau interpretării blasfemiatoare ale Evangheliilor sau față de Iisus Hristos. Potrivit lui Leon Hurwitz: „Curtea federală a avut intenția de a delibera imediat în favoarea consiliului, dar Curtea de Apel a decis să permită și audierea elevilor, permițând începerea unui proces în toată regula." Curtea Supremă la care consiliul a făcut apel la această hotărâre a Curții de Apel, cu un vot de 5 la 4, a confirmat decizia Curții de Apel, respingând ideea că „nu ar exista restricții constituționale asupra consiliilor școlare în aceste cazuri". Cazul s-a încheiat pe 12 august 1982, când consiliul director al școlii a votat (6 la 1) pentru reprimirea cărților în bibliotecă, cu mențiunea că părinții copiilor care vor dori să citească respectivele texte vor fi anunțați în prealabil. (Pentru mai multe detalii, vezi istoria cenzurii cărții *Black Boy.)*

Multe alte incidente au avut loc în decursul anilor 1970, 1980 sau chiar 1990, în legătură cu *Abatorul cinci.* După cum menționează lucrarea *Cărți cenzurate: 387 î.e.n până în 1987 e.n.,* consiliul unei școli dintr-un oraș neidentificat din Iowa, în același an ca și cazul Drake, a ordonat arderea a 32 de exemplare din cauza limbajului nepotrivit. Profesorul

care a recomandat lectura a fost amenințat cu concedierea. în

,- N.J. Karolides, M. Bald & D.B. Sova __

1 b ———---------- —

McBee, Carolina de Sud, un alt profesor care preda o lecție despre *Abatorul cinci* a fost arestat și acuzat de uz de materiale obscene.

***Newsletter on Intellectual Freedom* relatează că un comitet de examinare din Lakeland, Florida, a votat în 1982, pentru eliminarea romanului *Abatorul cinci* din biblioteca Liceului Lake Gibson, invocând scenele sexuale explicite, violența și limbajul obscen. Contestația a fost inițial înaintată de un membru al consiliului director al școlii, susținut de inspectorul Cliff Mains, care declara că decizia de interdicție era validă din punct de vedere legal.**

Pe 27 mai 1984, în Racine, Wisconsin, William Grindeland, un oficial din educație, a interzis achiziționarea romanului *Abatorul cinci,* menționând: „Nu cred că își are locul într-o bibliotecă școlară." Un membru al consiliului școlii, Eugene Dunk, a reacționat: „A nu le oferi elevilor noștri publicații de calitate este o crimă." Acestea au declanșat o controversă aprinsă, întărâtată și de decizia consiliului din 12 iunie de a mai interzice cinci manuale, trei de studii sociale și două de economie. Barbara Scott, membră în consiliul școlii a propus alcătuirea unei liste de cărți care să poată fi citite de elevi numai cu aprobarea părinților. între timp, Asociația pentru Educație din Racine (AER) avertiza că va da în judecată consiliul dacă într-adevăr

cărțile vor fi interzise. Directorul Executiv al AER Jim Ennis declara că scopul procesului era de a „împiedica pe cei din consiliul școlii să excludă literatură relevantă contemporană de la cursurile și din biblioteca școlii". Pe 14 iunie, un comitet de administratori a recomandat achiziționarea unui exemplar din *Abatorul cinci,* și de asemenea schimbarea politicii de selecție a cărților, alcătuindu-se un comitet format din părinți, bibliotecari și profesori, care să verifice în prealabil toate materialele care urmează să fie expuse în bibliotecă. Această decizie a determinat AER să amâne acțiunile legale pregătite împotriva consiliului școlii.

Pe 16 mai 1986, Jane Robbins-Carter, președinte al Asociației Bibliotecilor din Wisconsin, a înștiințat districtul școlar Racine că a fost elaborată o rezoluție referitoare la cenzură din cauza „conflictului dintre politica și practicile districtului legate de selecția și achiziționarea materialelor pentru biblioteci și principiile libertății intelectuale enunțate de Cartea Drepturilor Bibliotecii a Asociației Americane a Bibliotecilor". Acuzațiile au venit în urma acțiunilor întreprinse de William Grindeland, care și-a arogat dreptul de a „anula comenzi făcute de biblioteci, pe care nu le considera în conformitate cu politica de selecție", „de a folosi criterii

vagi și subiective" în alegerea materialelor și de a „respinge cererile pentru materiale de natură controversată înaintate bibliotecilor publice, librăriilor locale sau chioșcuri de ziare". Robbins-Carter adăuga că: „Cenzura va rămâne în vigoare până când consiliul educațional va elabora o politică revizuită pentru selecția și achiziționarea materialelor pentru biblioteci." O asemenea politică a fost adoptată în iunie 1985; pe 9 decembrie, Comitetul de studiere a Materialelor pentru Biblioteci a votat 6 la 2, pentru a permite elevilor să citească *Abatorul cinci* numai cu acordul prealabil al părinților. Grindeland, membru al acelui comitet, spunea: „Am fost împotriva menținerii acestei cărți în biblioteca școlii, și sunt în continuare împotrivă. Dar restricționarea accesului, este un compromis acceptabil."

în octombrie 1985, la Owensboro, Kentucky, un părinte, Carol Robers a înaintat o plângere afirmând că *Abatorul cinci* este „pur și simplu detestabilă", referindu-se la pasajele de bestialitate, la Degetele Magice și la fraza: „Arma făcu un zgomot atât de mare de parcă s-ar fi deschis fermoarului de la pantalonii lui Dumnezeu cel Atotputernic." Ea pregătise o petiție semnată de aproximativ 100 de părinți. în noiembrie, la o întrunire a administratorilor, profesorilor și părinților s-a votat în unanimitate ca textul să fie menținut pe rafturile bibliotecii. Judith Edwards, director al departamentului local pentru educație a dezvăluit că la întrunire, oamenii au „considerat

cartea ca fiind valoroasă". în aprilie 1987, la LaRue, Kentucky, consiliul educațional al districtului a refuzat să excludă *Abatorul cinci* din bibliotecile școlare, în ciuda numeroaselor plângeri invocând limbajul obscen și comportamentul sexual deviant. Directorul Phil Eason a apărat cartea, afirmând că aceasta dezvăluie „obscenitatea războiului" și că „nu îi obligă nimeni [pe cei care se opun cărții] să o citească".

în august 1987, la Fitzgerald, Georgia, autoritățile școlare au decis că o politică prin care să fie interzisă *Abatorul cinci* din toate școlile din oraș ar oferi aceeași protecție și împotriva altor materiale „nepotrivite". Cartea a fost interzisă definitiv, printr-un vot de 6 la 5, după ce Farise și Maxine Taylor, a căror fiică împrumutase cartea, a depus o plângere oficială în iunie, declarând: „Dacă nu vom face nimic în privința asta, vor preda gunoiul acela și la clasă iar noi prin lipsa noastră de reacție ne dăm practic acordul."

în februarie 1988, la Baton Rouge, Louisiana, Gordon Hutchinson, membru în consiliul director al școlii, a declarat că dorește o interdicție

pentru *Abatorul cinci,* și pentru toate cărțile asemănătoare, pe care le descria drept „cărți cu limbaj obscen". Brenda Forrest, a cărei fiică alesese cartea dintr-o listă de lecturi suplimentare, depusese o plângere. Președintele Asociației Părinți-Profesori a districtului, Beverly Trahan comenta: „Pot apărea niște probleme foarte serioase când interzici o carte." Dick Eiche, director executiv al Asociației pentru Educație din East Baton Rouge, a întărit părerea lui Trahan. Președintele consiliului director al școlii, un veteran al războiului din Vietnam, a fost și el de aceeași părere: „Consider că este periculos să începem să interzicem cărți." în martie, inspectorul Bernard Weiss a anunțat formarea unui comitet de studiere a cărții. Acesta a votat 11 la 0, cu o abținere, pentru menținerea cărții. Unul din membrii acestuia, Bill Huey declara: „Nu îmi vine să cred că această comunitate ia în considerare retragerea unei cărți dintr-o bibliotecă. Nu doresc să trăiesc într-o comunitate care aprobă jocul de bingo, și interzice cărți."

Lucrarea *Interzise în SUA: Ghid al cenzurii cărților în școli și biblioteci publice* menționează un atac asupra romanului *Abatorul cinci* ce a avut loc în 1991, la Plummer, Idaho. Niște părinți s-au opus includerii acestuia în programa pentru clasa a Xl-a, invocând caracterul de blasfemie, întrucât școala nu avea nici un fel de proceduri pentru asemenea cazuri, conducerea a solicitat eliminarea cărții atât din programă, cât și din biblioteca școlii.

AMERICANUL CEL URÂT (THE UGLY AMERICAN)

Autori: William J. Lederer și Eugene Burdick Data și locul publicării inițiale: 1958, Statele Unite Editura: W.W. Norton & Company Forma literară: ficțiune

REZUMAT

The *Ugly American* debutează cu o notă din partea autorilor în care se precizează că povestea este într-adevăr ficțiune, dar că se bazează pe fapte reale. Ei scriau: „Numele, locurile, evenimente sunt invențiile noastre; scopul nostru nu este de a ataca anumiți indivizi, ci de a stimula gândirea - și, sperăm noi, acțiunea."

Louis Sears este ambasadorul american în Sarkhan, o țară imaginară din Asia de Sud-Est, în vecinătatea Birmaniei și a Thailandei. Timp de 18 ani, Sears fusese senator al Statelor Unite. Pe când aștepta numirea în funcția de judecător federal, i-a fost oferit postul de ambasador la Sarkhan. Sears nu știa însă nimic despre această țară; de fapt, nici nu era sigur unde se afla aceasta pe glob. Acceptând numirea în funcție la începutul anilor '50, el merge la Sarkhan, dar nu se ostenește să se pună la curent cu limba sau cultura de acolo. El îi consideră pe localnici niște „mici maimuțe nenorocite" și reușește să îi jignească și

să îi îndepărteze pe cei mai mulți dintre aceștia prin comportamentul său superior și nepoliticos.

Ambasadorul rus Louis Krupitzyn ajunge și el la Sarkhan la o săptămână după Sears. El și soția sa studiaseră serios deja de doi ani cultura localnicilor. Krupitzyn deja scrie și citește în limba din Sarkhan. S-a străduit să se schimbe pentru a fi un cetățean ideal după standardele din Sharkan. A slăbit 18 kg, a luat lecții de balet, mai mult își petrecea timpul citind literatură și dramaturgie din Sarkhan, învățând să cânte la fluierul de nas tradițional și frecventând regulat cursuri despre religia și practicile budiste. La o zi după sosirea la Sarkhan, Krupitzyn vizitează o importantă mănăstire pentru a-și arăta respectul față de abate, liderul budist al întregii zone, cu care vorbește reverențios în limba clasică din Sarkhan.

Sears și Krupitzyn se află într-un fel de competiție, pentru câștigarea bunăvoinței oamenilor și a guvernului din Sarkhan, deși Sears nu pare să înțeleagă ce implică aceasta. Rușii, în principal mulțumită inteligenței și abilității lui Krupitzyn, avansează treptat spre scopul lor de a aduce Sarkhan pe drumul comunismului. în mai puțin de 30 de luni. Krupitzyn și oamenii săi reușesc să portretizeze guvernul rus drept mult mai înțelegător și dispus să ajute oamenii, decât cel american.

Observând amenințarea comunismului în Sarkhan, în 1952, John Colvin, fost agent al Oficiului pentru Servicii

Strategice (OSS) în Sarkhan pe timpul războiului, îi scrie mai multe scrisori unui congresman, dând explicații despre cultura din Sarkhan, și oferind sugestii pentru întrajutorarea oamenilor. Decide să preia o inițiativă de ajutorare el însuși, când răspunsurile guvernului par dezinteresate. Planul său este de a introduce în Sarkhan ideea folosirii laptelui praf, de a aduce vite din Texas și a le hrăni pe vastele pășuni nefolosite ale țării Sarkhan. Este hotărât ca inițial să susțină personal din punct de vedere financiar această inițiativă,

urmând să transfere treptat întreaga responsabilitate în mâinile localnicilor care îl ajută.

Colvin care se află în Sarkhan de două săptămâni și pune în vânzare lapte praf, este bătut de fostul său prieten și asociat militar, Deong, acum comunist, care îl acuză că încearcă să otrăvească oamenii. îl atacă și un grup de femei, lovindu-l și zgâriindu-l, apoi aruncându-l în pielea goală pe trotuarul ambasadei, cu un bilet prins cu un bold pe pieptul său gol, pe care scria că încercase să violeze o fată localnică. Ambasadorul Sears nu îl crede pe Colvin când acesta îi relatează propria variantă a întâmplărilor.

în 1952, părintele Finian este trimis în Birmania ca șef al misiunilor catolice. în încercarea sa de a-i ajuta pe locuitorii Birmaniei în lupta împotriva comunismului, Finian trăiește printre localnici, le învață limba și suferă timp de săptămâni întregi de dizinterie încercând să mănânce și să bea apă din aceleași surse ca și localnicii. Formează un grup împreună cu opt localnici, și stabilesc împreună un plan pentru scăparea țării de comunism. Scoate un ziar, *Fermierul Comunist,* care expune doctrinele comuniste și ilustrează adevărul despre partidul comunist. Prin eforturile celor nouă prieteni, comuniștii sunt alungați din zona respectivă a Birmaniei. Părintele Finian este hotărât să încerce același lucru și în Sarkhan.

într-o scrisoare către un oficial al Departamentului de Stat din Washington, Louis Sears scria:

A mai venit un nebun aici - părintele Finian. Acest preot trebuie abordat cu mare atenție. Nu vreau să-i enervez și pe romano-catolici. Dar acest Finian tocmai a venit din Birmania unde a început o mică revoluție; acum încearcă să se organizeze aici în nordul Sarkhan-ului, iar ziarele locale au început deja să urle. Dacă are susținerea cardinalului Spellman, voi încerca să îl tolerez. Dar dacă nu are susținerea șefilor catolici, îl trimit imediat înapoi în State.

După o serie întreagă de gafe politice, lui Sears îi este acordat postul de judecător mai devreme decât se aștepta și părăsește imediat Sarkhan-ul. înainte de a părăsi țara, ia trei decizii: refuză să îi ofere protecție părintelui Finian, sfătuiește guvernul din Sharkan să nu îi acorde viză lui John Colvin și scrie o scrisoare Departamentului de Stat, relatând realizările sale în Sarkhan.

Gilbert MacWhite, un expert celebru al teoriei și practicilor sovietice este noul ambasador. încântat de această oportunitate, MacWhite învață cât poate despre limba și cultura din Sarkhan. Este hotărât să distrugă bastionul comunist din Sarkhan. Planul foarte complex al acestuia ajunge la urechile comuniștilor prin intermediul a doi spioni. MacWhite decide să călătorească până în Vietnam și Filipine, pentru a învăța cum este abordată acolo problema comunismului, și pentru a înțelege mai bine popoarele asiatice. în timpul călătoriilor sale, invită numeroși americani să vină în Sarkhan, pentru a ajuta la cauza sa.

Homer Atkins, un inginer de meserie, și soția acestuia Emma, se mută într-un mic sat din Sarkhan. Homer îi angajează pe localnici la proiectarea, construcția și vânzare de pompe care ar fi urmat să aducă apa din râu până în orezarii. Emma, observând că cei mai mulți dintre bătrâni sunt cocoșați din cauza folosirii unor mături foarte scurte, găsește o sursă de lemn și îi ajută pe țărani să-și afcă noi

cozi de mătură, mult mai lungi. James Wolchek, un fost paramilitar care învățase să se adapteze la tacticile comuniste în luptă, ajunge și el în Sarkhan pentru a-i instrui pe recruți în tacticile de gherilă. U Maung Swe, un jurnalist respectat și cunoscut din Birmania, îi spune lui MacWhite că John Colvin fusese victima unei înscenări a comuniștilor și că ar trebui adus înapoi pentru a-și continua munca.

Când U Maung Swe este întrebat despre prestigiul Americii în Asia de sud-est, el răspunde: „Săraca Americă. Britanicii au avut nevoie de 100 de ani pentru a-și pierde prestigiul în Asia. America a reușit în zece. Și chiar nu era nevoie de aceasta. De fapt, și l-ar putea recupera în doi ani, numai să vrea." El explică faptul că americanii din țările străine se izolează din punct de vedere social de localnici, trăiesc o viață pretențioasă, și că se comportă ostentativ și cu aere de superioritate.

Președintele Comitetului Senatului pentru Afaceri Externe, senatorul Brown, decide să viziteze Asia și Orientul îndepărtat. El își propune să viziteze cât mai multe țări, să discute cu localnicii și cu angajații de rând pentru a afla ce se întâmpla de fapt în aceste țări. Ambasadorul în Vietnam, Arthur Alexander Gray, avertizat de venirea senatorului, își propune să îi ascundă senatorului Brown adevărul crud privind situația din Vietnam. Angajează un traducător care să „corecteze" ceea ce spun localnicii, își instruiește personalul să pară că lucrează cât mai mult la ambasadă și

să nu plece înainte de ora opt seara, să folosească biciclete în loc de obișnuitele lor mașini, să nu meargă în cafenelele și restaurantele franceze din

zonă și, în general, să-și demonstreze „simțul de responsabilitate și modestie". Planul de ascundere a realităților de senatorul Brown reușește, iar acesta se întoarce acasă mulțumit de cele văzute în Asia.

Ambasadorul Gilbert MacWhite este un om onest. Rapoartele sale către Statele Unite contrazic radical cele relatate de senatorul Brown, discrepanță care are ca rezultat un avertisment din partea secretarul de stat. MacWhite răspunde la acesta, spunând că nu era pregătit pentru „disperarea tăcută cu care este purtată aici lupta dintre lumea comunistă și cea a noastră". Mai declara, că rușii nu mai suferiseră o înfrângere majoră de la sfârșitul celui de-Al Doilea Război Mondial și sfătuia Statele Unite să se implice prin reprezentanții săi în fapte morale care să vină într-adevăr în ajutorul localnicilor. „în măsura în care politica noastră externă va fi umană și rezonabilă, va fi și încununată de succes. în măsura în care va fi grandioasă și imperialistă, ea va eșua."

în rândurile de final ale scrisorii lui, MacWhite solicită ca fiecare american care este trimis în Sarkhan să fie capabil să vorbească și să citească limba; să nu fie numit într-o funcție diplomatică în Sarkhan niciun om care nu este hotărât să rămână cel puțin doi ani acolo; comisariatul și serviciul poștal să fie retrase fără niciun fel de aprovizionări, în afara articolelor de toaletă, alimentelor pentru sugari, laptelui, cafelei și tutunului; americanilor să nu le fie permis

să își aducă cu ei automobilele; și americanii care vin în Sarkhan să fie buni cunoscători ai cărților comuniste. MacWhite comunică de asemenea că dacă aceste solicitări nu vor fi îndeplinite, va renunța la funcție. Trei săptămâni mai târziu, toate solicitările sunt respinse, fiind considerate „foarte nepractice", iar MacWhite este chemat înapoi în Statele Unite.

în capitolul final al cărții, „Un Epilog Faptic", autorii menționează din nou că scrierea să bazează pe realitate. Acest lucru este întărit de faptul că printre personajele și relatările descrise apar și personaje reale din Asia de sud-est. în final, ei își afirmă poziția personală despre politica externă a Statelor Unite în acea parte a lumii:

Am oferit națiunilor asiatice ajutorul de care nu aveau nevoie. Am uitat într-o asemenea măsură trecutul nostru, încât acum oferim doar bani și arme, uitând că dorința de demnitate și libertate este cea care ne-a oferit nouă felul nostru de viață.

ISTORICUL CENZURII

în 1953, senatorul Joe McCarthy a condus investigațiile în programul Bibliotecilor din Străinătate. Bibliotecile, aflate sub supravegherea Agenției Internaționale de Informații (AII), existau pentru a oferi oamenilor de peste granițe o perspectivă echilibrată despre Satele Unite. Cărțile erau alese „pe baza conținutului, fără a fi luat în considerare autorul". Cărțile controversate erau incluse, dar cele anti-

americane sau pro-comu-niste nu. McCarthy împreună cu echipa sa și-a propus să investigheze „felul în care cărțile controversate ajungeau" în biblioteci. Ca reacție la investigațiile începute, Cari McArdle, secretar adjunct pentru relații cu publicul în acea instituție, declara: „nici un material scris de vreo persoană controversată, comuniști, simpatizanți etc, nu își va găsi locul în bibliotecile AII."

Implicațiile acestei noi politici urmau să fie profunde. După o serie de mărturii în fața Comitetului pentru Activități Anti-americane, o listă publicată în 1953 îi enumera pe cei găsiți vinovați în urma audierilor. Mulți autori respectabili și-au văzut lucrările excluse din biblioteci (vezi istoria cenzurii *Manifestului Partidului Comunist).*

Imediat după publicare, The *Ugly American,* a fost cenzurată temporar de către George V. Allen, director al Agenției de Informații a Statelor Unite, fosta AII. Agenția avea un program în derulare prin care librarii din străinătate primeau dolari la schimb cu monedele locale obținute din vânzarea cărților americane. Allen, în mod evident influențat de investigația lui McCarthy ce avusese loc cu cinci ani înainte, considera că trimiterea cărții spre vânzare sub acest program „nu era în interesul Statelor Unite". în decembrie 1958, Allen s-a răzgândit. Un purtător de cuvânt al lui Allen spunea: „Unul dintre motivele din spatele deciziei dlui Allen de a aproba cartea pentru acest program era dorința dânsului de a nu crea impresia unui «nou caz

Pasternak» de cenzură." Se referea la interdicția impusă lui Boris Pasternak pentru cartea *Doctor Jivago* în Uniunea Sovietică.

Senatorul J.W. Fulbright din Arkansas, membru al Partidului Democrat, și președinte al Comitetului Senatului pentru Afaceri Externe, a criticat romanul de la tribuna Senatului, în 1959. Era deranjat de caracterizarea diplomaților americani drept „niște proști, sau chiar mai rău", în timp ce diplomații ruși apăreau drept „talentați, militanți dedicați ai comunismului". Spunea că textul îi „păcălise pe o serie de americani naivi,

inclusiv pe unii senatori", făcându-i să creadă că era vorba de o caracterizare corectă a personalului diplomatic american.

***The Ugly American* este inclusă în lista folosită de Lee Burress în studiul său din 1963 despre cărți cenzurate, în care a luat interviuri din rândul profesorilor de engleză din Wisconsin. Profesorii menționau că unele obiecții aduse cărții păreau a avea motive ascunse; contestatarii alegeau să atace limbajul cărții, țintind de fapt ideile promovate în paginile acesteia. Se credea că acei care de fapt contestau ideile politice ar fi avut parte de o susținere și o simpatie mai mare din partea comunității dacă denunțau limbajul sau moralitatea cărții. *The Ugly American* intra fără niciun dubiu în această categorie de cărți.**

Potrivit aceluiași studiu, un profesor din Wisconsin împreună cu un grup de părinți au atacat cartea *The Ugly American,* din cauza relatărilor critice la adresa americanilor, adăugând pe lista lor de nemulțumiri și imoralitatea și obscenitatea. Studiul nepublicat al lui Lee Burress, intitulat *Studiu național al contestațiilor împotriva unor cărți,* din 1966, menționează și alte tipuri de contestații printre care „limbaj porcos și referințe sexuale", limbaj profan și respingător. Aceste solicitări de cenzură au fost respinse.

ANDERSONVILLE

Autor: MacKinlay Kantor

Data și locul publicării inițiale: 1955, Statele Unite Editura: The World Publishing Company Forma literară: roman

REZUMAT

Andersonville **este un roman despre război - mai exact despre Răz-IxHuI (ivii American; cu toate acestea, el nu poate fi inclus în stereotipul <<>in.inului .Ir ră/boi, întrucât**

[2] Stephen CRANE, ***Semnul***

prezintă foarte puțin din acțiunea de pe câmpul de lupta, din strategiile și mișcările de trupe sau din atitudinile individuale în contextul unor asemenea situații, în maniera lui Stephen Crane în *Semnul roșu al curajului*[2] sau a lui Erich Măria Remarque în *Pe frontul de vest, nimic nou.* Atenția se concentrează în principal pe două direcții: plantația din Georgia a lui Ira Claffey și Andersonville, închisoarea pentru prizonierii yankei.

Având o structură episodică, romanul pătrunde în viața lui Ira și observă reacțiile sale afective și intelectuale față de război și față de închisoarea Andersonville. Aceste episoade, presărate printre cele despre prizonierii yankei și ofițerii și paznicii confederați, constituie desfășurarea acțiunii.

Administrându-și plantația de la începutul războiului fără ajutorul unui vătaf, Ira Claffey este văzut drept un om

onest și capabil. în ultimul an al războiului el este prezentat îngrijindu-și familia cu compasiune. Alături de el, pe plantație mai locuiesc doar două persoane: Veronica, soția sa, și Lucy, fiica lor. Pe timpul acelui an, alături de ei se mai află și chirurgul Harry Elkins, fost camarad de arme al fiului celui mare al lui Claffey; acesta și încă un fiu al lui Claffey au murit deja în război; al treilea fiu este adăugat pe lista morților, în primele rânduri ale romanului. Această ultimă pierdere aruncă un giulgiu asupra minții Veronicăi. Treptat, ea începe să se distanțeze de cei vii, cufundându-se în trecut. Lucy duce aceste poveri, precum și moartea logodnicului, ei cu durere, furie dar și cu curaj.

Ira nu este un secesionist; nu este nici adept al războiului. Inițial furios și amărât, el jelește moartea fiilor săi. Filozofia lui de viață și firea lui îl ajută să înțeleagă realitatea războiului, distrugerile lui și faptul că la rândul lor, și familiile din nord își plâng fiii pierduți.

Respingând cruzimea, Ira își tratează sclavii, acum în număr de doisprezece, printre ei fiind și copii, cu o bunăvoință paternă. El nu permite soldaților confederați să îi trateze cu cruzime, iar când trebuie să îi vândă, se asigură că nici pe viitor nu vor fi tratați rău. La sfârșitul războiului, el îi anunță că sunt liberi și că au dreptul să plece; cu toate acestea, îngrijorat de binele și de siguranța lor, îi determină să rămână pe plantația lui ca angajați cu simbrie. Când unul

dintre cupluri decide să plece, el le face cadou un măgar și o căruță ca să nu trebuiască să meargă pe jos copiii lor mici.

Sentimentul de compasiune al lui Ira se intensifică odată cu apariția închisorii. La început nu crede în intenția declarată a căpitanului Winder de a-i distruge pe prizonieri, lăsându-i sub cerul liber, pradă morții. Devine însă din ce în ce mai oripilat de brutalitatea și de condițiile mizerabile de acolo. încearcă să acorde ajutor - protestând în fața ofițerilor,

aducând împreună cu vecinii săi alimente şi haine pentru prizonieri (care sunt însă refuzate), călătorind până la Richmond pentru a discuta cu preşedintele Jefferson Davis, un vechi prieten din timpul serviciului militar - dar îşi conştientizează în cele din urmă neputinţa.

Şi alţii i se alătură în aceste demersuri. Dintre ei, cel mai important este chirurgul Elkins, care, veghind sănătatea prizonierilor, ajunge, dintr-un simţ de umanitate, să îi îngrijească pe bolnavi. Comandantul postului, locotenent-colonelul Persons, având aceeaşi atitudine, îşi pune cariera în pericol, protestând împotriva acţiunilor general-brigadierului confederaţilor, John J. Winder, şi a fiului acestuia, căpitanul Sid Winder. în aceeaşi notă, şi alţi inspectori constată realităţile prizonierilor; doctorul Joseph Jones îşi încheie raportul extrem de critic, după cum urmează:

> Această masă gigantică de mizerie umană strigă din răsputeri după ajutor, nu numai de dragul umanităţii suferinde, dar şi de dragul soldaţilor noştri curajoşi capturaţi de către Guvernul Federal. Justiţia strictă pentru respectabilii oameni ai armatelor confederate, care au fost sau sunt atât de nefericiţi încât să fie nevoiţi să se predea în luptă, cere ca guvernul confederat să adopte acel drum care să sigure cel mai bine să-nătatea şi confortul lor în captivitate; sau, măcar să îşi lase inamicii fără nicio urmă de scuză pentru orice încălcare a regulilor războiului civilizat în privinţa tratamentului aplicat prizonierilor.

în contrast cu aceste monumente de umanitate se află gene-ral-brigadierul Winder şi căpitanul Winder, ale căror intenţii sunt relevate în declaraţiile venite ca răspuns la îngrijorarea chirurgului Elkins, preocupat că nu există nici adăposturi construite şi nici copaci pentru a-i apăra pe prizonieri de soarele fierbinte al Georgiei: „La ce naiba foloseşte să cocoloşeşti un ţarc plin de yankei? Am aici un ţarc ce ar trebui să omoare mai mulţi blestemaţi de yankei decât ai văzut vreodată omorâţi pe front." Generalul demonstrează o şi mai zeloasă exprimare a acestor intenţii.

Generalul Winder îl numeşte pe căpitanul Henry Wirz supraveghetor al închisorii. Wirz, doctor de profesie, devenit extrem de irascibil şi ranchiunos în urma unei răni la braţ, are o atitudine brutală faţă de prizonieri: aceştia sunt de-a dreptul tiranizaţi; dieta lor este insuficientă atât în ceea ce priveşte cantităţile cât şi nutrienţii; condiţiile de viaţă devin abominabile. Wirz este parţial victima unei situaţii pe care nu o poate

controla: pornirea răzbunătoare a celor doi Winder; supraaglomerarea incintei; lipsa alimentelor și a medicamentelor.

închisoarea și prizonierii constituie de fapt miezul romanului. în cei 27 de acri[3] ai închisorii, menită să adăpostească 10 000 de oameni, se aflau mai mult de 30 000 de oameni. (Din cei 50 000 de prizonieri, 16 000 au murit.) Fără niciun fel de instalații sanitare, suprafața este cuprinsă în scurt timp de un miros putrid, rezerva sa limitată de apă este curând poluată, duhoarea ei

întinzându-se și în zona învecinată. Yankeii mor de dizenterie, scorbut și din cauza apei poluate, răni, zgârieturi și înțepături infectate până la gangrenare. Alții mor de inaniție sau în urma violenței, bande de atacatori furând de la cei mai neputincioși, neștiutori și nepregătiți dintre ei.

în decorul de suferință și brutalitate, degradare și moarte, câțiva prizonieri sunt aduși în prim-plan. Originea și copilăria lor, poziția lor inițială în fața războiului sunt în contrast cu situația lor curentă. Felul în care supraviețuiesc - în cazul în care o fac - le dezvăluie firea. Edward Blamey, un pescar din New England, supraviețuiește, deși la început se opune, „vânzându-și" calitățile deosebite de vedere unui „atacator", Willie Collins, în schimbul protecției și anumitor beneficii. Blamey îi spionează pe ceilalți prizonieri, depistând bunurile ce pot fi furate de la ei. Collins, arogant și corupt încă din copilărie, își folosește forța brutală și imoralitatea pentru a crea o structură de „atacatori" care îi terorizează pe ceilalți prizonieri. în cele din urmă, este judecat, condamnat și spânzurat împreună cu alții de teapa lui, de către un grup de prizonieri, organizat de Seneca MacBean și Nathan Dreyfoos, un om semi-educat din vestul mijlociu și un om din clasa superioară din est. Copilăria lui Eban Dolliver din Iowa a fost marcată de păsări, de cântecul păsărilor; foamea îl forțează să atace o rândunică. La vârsta de 13 ani, Willie Mann din Missouri salvase mai mulți copii de emigranți germani de un bătăuș; s-a îndrăgostit după

aceea de o fată din grupul de copii, și visează să se întoarcă la ea. El supraviețuiește datorită învățăturilor primite de la tatăl său, doctor, despre proprietățile dătătoare de sănătate ale apei pure; astfel că nu bea apă decât atunci când plouă.

Se conturează o intrigă minoră - povestea familiei sărace de albi Tebbs, în mod special, imaginea celui mai mare dintre fii, duce romanul către punctul culminant. înrolat încă de la 17 ani, Coral se întoarce acasă

[3] Aproximativ 10 ha (n.tr.).

fără un picior. înveninat, deprimat, el îşi dispreţuieşte viaţa şi familia deopotrivă. în timp ce căuta o pasăre pe care o împuşcase, el descoperă un prizonier evadat, fără o mână şi muribund din cauza înfometării şi epuizării. Amândoi îşi pierduseră câte un membru la Gettysburg. Coral decide pe loc să îl ajute cu mâncare şi să îi ofere un loc de ascunzătoare; yankeul, Nazareth Strider din Pennsylvania, îl ajută la rândul său pe Coral, făcându-i un picior de lemn, cu ajutorul cunoştinţelor primite de la tatăl său şi sculelor împrumutate de la Ira Claffey. Când Ira le descoperă secretul, îi şochează pe amândoi, oferindu-le ajutorul. Omenia lui Ira merge mai departe; în timp ce lucrează la piciorul de lemn se gândeşte în sinea lui: „Părea ciudat să fac un serviciu unui yankeu rănit şi unui confederat rănit în acelaşi timp şi în aceeaşi situaţie." Actele de omenie îi unesc pe cei doi băieţi.

Romanul continuă pe parcursul a încă 40 de pagini după acest episod, cuprinzând înfrângerea confederaţilor, eliberarea prizonierilor şi arestarea lui Wirz de către poliţia militară. Doi dintre sclavii lui Ira împreună cu copiii lor profită de eliberarea lor şi pleacă; Coral Tebbs se angajează în locul lor. Punctul culminant al romanului se poate spune că se regăseşte în ajutorul reciproc dintre Coral şi Nazareth, şi în simbolica vindecare şi reunificare pe care o ilustrează.

ISTORICUL CENZURII

Romanul *Andersonville* a fost contestat de către Laurence Van Der Oord, tatăl unui elev de liceu din Amherst (Ohio), în 1967. Etichetând romanul drept „gunoi", el susţinea că fiica lui de 16 ani nu ar putea să îl citească pentru că nu ar înţelege cuvintele obscene. De asemenea, susţinea că opera reprezenta 1% istorie şi 99% gunoi, solicitând ca Donald Hicks, profesorul de istorie care a recomandat romanul ca lectură facultativă, să fie concediat.

Hicks a răspuns, argumentând că valoarea relativă a romanului depăşeşte ca importanţă părţile imputabile; aproximativ 30 din cele 795 de pagini conţineau limbaj ce ar fi putut fi considerat obscen. în apărarea romanului a venit şi preşedintele consiliului director al şcolii, dna Clem Rice: "...poate că nu ar trebui să îi protejăm aşa pe elevii de liceu... Poate că ar trebui ca ei să afle că aceste lucruri există chiar dacă ele sunt rele şi poate nu există în comunitatea noastră." Pe 24 august, directorul şcolii a anunţat că nu va elimina romanul din programa şcolară.

în 1973, în districtului Buncombe, în Carolina de Nord, Edna Roberts, membră în consiliul director, a retras o serie de cărți, printre care și *Andersonville,* din biblioteca liceului, susținând că nu sunt potrivite pentru școală întrucât au un limbaj licențios. Imediat, a introdus o rezoluție în consiliul director, care avea ca scop „eliminarea cărților ‚nepotrivite' din bibliotecile școlare". Consiliul a respins rezoluția, reafirmându-și „politicile de selecție". Eforturile dnei Roberts au fost susținute de către organizațiile *Christian Action League* și *Answer for America.*

în 1981, districtului Buncombe, a fost scena unor noi dispute în privința cărților din școli, printre ele fiind inclusă și *Andersonville.* Protestul a fost inițiat de către un grup de cetățeni reuniți la liceul Asheville's Owens, în ianuarie; întâlnirea a fost prezidată de un număr de preoți fundamenta-liști, în fruntea lor aflându-se Wendell Runion, organizatorul grupului *Concerned Citizens of Owens District*[4]. Cărțile de pe listă au fost etichetate drept obscene. Organizația plănuia să adreseze o plângere către responsabilii din educație din districtul Buncombe, pentru înlăturarea respectivelor cărți. în februarie, un grup în opoziție cu acesta, intitulat *Books,* a fost organizat pentru a oferi și o perspectivă alternativă. Pe 19 februarie, peste 1000 de persoane au participat la un forum pentru a prezenta cele două puncte de vedere. Cei împotriva politicii de selectare a cărților cereau închiderea oricăror portițe „care promovează imoralitatea". Pastorul Randy Stone susținea: „Luarea numelui lui Dumnezeu în deșert, fie ea într-o carte premiată cu premiul Pulitzer sau într-o carte dintr-un magazin pentru adulți, este ofensatoare pentru noi, și cere o anumită atitudine." Printre liderii grupului *Books,* se numărau Loretta Martin, președintele *Asociației Educației din Carolina de Nord* și Elsie Brumbeck, directorul pentru publicații educaționale din Departamentul pentru învățământul de stat. Loretta Martin spunea: „Școlile noastre sunt în acest moment singurele instituții care caută

să elibereze mintea umană." Brumbeck a dat citire unei scrisori din partea Asociației Bibliotecilor din Carolina de Nord în favoarea politicii actuale de selecție a cărților din districtul Buncombe. Cel care s-a manifestat cel mai vehement, a fost însă pastorul Fred Ohler care, susținând actuala politică de selecție a cărților, a întrebat: „De ce imoralitatea este văzută doar ca blasfemie și ca sexualitate la Steinbeck, Salinger sau Kantor, și temele mai importante ca sărăcia mistuitoare și nedreptatea socială, ipocrizia adulților, atrocitățile războiului, sunt ignorate?"

[4] ***Cetățeni îngrijorați din districtul Owens*** **(n.tr.).**

Referindu-se la un număr de citate din cărțile în cauză, el a continuat: „A citi *Biblia* așa cum alții citesc *Fructele mâniei* ar fi precum a citi *Evangheliile* observând doar perceptorii de taxe, bețivii și pe Măria Magdalena." în martie, Consiliul Educației[5] din districtul Buncombe a votat (5 la 2) pentru a păstra politica de selecție a cărților.

***Andersonville* a fost retrasă de pe lista de lecturi pentru clasa a Xl-a la liceul Whitehall, Michigan, pe 12 decembrie 1963. Un „număr nespecificat de plângeri neidentificate" au fost primite de inspectorul Școlilor Melvin Lubbers și de Procurorul Harry J. Knudsen; ultimul afirmând că nu îi pasă că respectivele cărți au primit 20 de premii Pulitzer, dacă nu sunt potrivite pentru lectura în școli. Jane Moog, mama unui elev, iritată de retragerea cărții, a numit această acțiune drept „o încălcare a libertăților civile". Lubbers a răspuns că nu mesajul autorului este controversat, ci doar că „nu există un beneficiu suficient de mare în a pune cărțile în fața minților tinere și necoapte". în ciuda pledoariei făcute de Evelyn Robinson în favoarea cărții, membru în consiliul director al școlii, și a judecătorului John J. Piercy, Consiliul Educației a votat 6 la 1 în favoarea lui Lubbers.**

în 1961, sub conducerea lui J. Evetts Haley, organizația *Texans for America*[6], un grup de dreapta, susținuți de către organizația *The Daughters of the American Revolution*[7] și de *John Birch Society,* au atacat limbajul și conceptele cuprinse într-o întreagă serie de cărți istorice. Inițiativa lor a

avut succes, determinând Comitetul de Stat pentru Manuale să respingă 12 cărți criticate de *Texans for America* și 4 atacate de *The Daughters of the American Revolution.* Mai mult, modificări substanțiale au fost solicitate editorilor și pentru alte cărți.

Aceste dispute s-au intensificat, afectând și bibliotecile. *Andersonville* a fost interzisă în patru licee din Amarillo și în colegiul din Amarillo. Motivele invocate erau legate de ideile politice promovate și de faptul că autorul ar fi fost citat de către *Fiouse Un-American*

***Activities Committee*[8]. în 1962, un comitet de anchetă, organizat în baza rezoluției Camerei Reprezentanților a statului Texas, a investigat conținutul cărților școlare, în căutarea unor idei subversive față de principiile și tradițiile americane. La o audiere în Austin, pasaje din Andersonville au fost citite ca exemple de obscenitate și „mizerie".**

O încercare de interzicere a romanului *Andersonville* s-a înregistrat și în Rock County, Wisconsin, în 1969.

AREOPAGITICA

Autor: John Milton

Data și locul publicării inițiale: 1644, Anglia; 1888, Statele Unite Editura: [s.n.]; Cassell & Company Forma literară: eseu, nonficțiune

REZUMAT

Titlul celei mai celebre opere în proză a lui John Milton derivă de la Areopag, colina lui Ares din Atena, numit după Ares, unul dintre cei 12 zei importanți ai Greciei antice. Cea mai înaltă curte de justiție din Atena antică se întrunea în acest loc pentru a dezbate probleme politice și religioase. Cei aproape 300 de membri erau aleși prin vot din rândul oamenilor liberi ai cetății. Identificat cu gloria instituțiilor democratice ateniene, titlul *Areopagitica* dezvăluie înclinațiile lui Milton. Subtitlul: „Un discurs pentru libertatea tipăririi necenzurate către Parlamentul Angliei", îi demonstrează intențiile.

în *The Second Defense of the People of England*[9], publicată în 1654, Milton scria: „Am scris *Areopagitica* pentru a salva presa de constrângerile care îi erau impuse; în ideea că puterea de a stabili ce este adevărat și ce este fals, ce trebuie publicat și ce trebuie suprimat, ar putea să nu mai fie încredințată câtorva indivizi analfabeți și non-liberali, care refuză să își dea acordul în privința oricărei opere care conține păreri sau sentimente deasupra nivelului superstiției vulgare."

[5] în orig., „Board of Education". în SUA, consiliu, ales sau numit, la nivel de District, şcoală sau stat, însărcinat cu stabilirea politicii educaționale în respective comunitate. în cele mai multe cazuri, împarte puterea de decizie cu alte instituții la nivel statal (n.tr.).

[6] „Texanii pentru America" (n.tr.).

[7] .Fiicele Revoluției Americane" (n.tr.).

[8] Comitet organizat la nivelul Camerei Reprezentanților, camera inferioară a Congresului Statelor Unite, între anii 1938–1975, pentru investigarea activităților neloiale și subversive (n.tr.).

[9] *A doua pledoarie pentru cetățenii Angliei* (n.tr.).

Scrierea era în mod special direcțională împotriva ordinului Parlamentului din 14 iunie 1643, care solicita cenzurarea tuturor cărților și broșurilor înaintea publicării. (De asemenea conține idei semnificative despre libertatea religioasă, legate de cele despre libertatea presei, care nu vor fi însă discutate aici.)

Milton observă grija foarte mare pe care „Biserica și Commonwealth-ul" o au față de conținutul cărților: „Cărțile nu sunt lucruri absolut moarte, ci conțin potențialul vieții de a fi la fel de active precum sufletul al cărei progenituri este; și nu doar atât, ele păstrează în starea cea mai pură, ca într-un flacon, extractul și valoarea acelui intelect viu care a născut-o." Tot Milton spune: „Cel care ucide un om, ucide o creatură rațională, imaginea lui Dumnezeu; dar cel care distruge o carte bună, ucide rațiunea însăși, ucide imaginea lui Dumnezeu așa cum este ea în fața ochilor." Milton mai deplânge activitățile de cenzurare care reprezentau ceea ce astăzi numim *interzicere prealabilă'[0];* iar aceasta devine una dintre principalele doctrine ale discuției. Milton asemăna impulsul pentru cenzură cu atitudinile și acțiunile prohibitive ale Curții Papale, care au dus la apariția Inchiziției Spaniole. El adăuga că actele de cenzură cuprindeau de la erezie până la orice fel de subiect considerat nepotrivit, exprimând astfel un avertisment și față de tipul de cenzură practicat. înainte de „tirana inchiziție", cărților le era permis să se nască, iar judecata asupra lor era

moderată. Continuând această metaforă, în loc să stea în fața juraților înaintea nașterii pentru a fi judecate în întuneric, departe de ochiul public, cărțile ar trebui examinate în mod deschis, după publicare.

Pentru a susține această poziție, sunt date exemple istorice. Sunt identificate practici din Atena clasică și din creștinismul timpuriu, găsind libertate înaintea și chiar și după publicarea cărților, cu excepția cazurilor de ateism, blasfemie sau defăimare. Un exemplu dat este incendierea cărților lui Protagoras și chiar interzicerea autorului însuși la cererea judecătorilor din Areopag; Protagoras scrisese că nu știa „dacă există zei, sau nu".

Valoarea cunoașterii și a învățăturii constituie unul dintre pilonii discuției lui Milton. Cărțile ne facilitează înțelegerea a ceea ce cunoaștem și ne prezintă ceea ce este nou. Un ordin al Parlamentului ar „suprima toată această recoltă abundentă de cunoaștere... pentru a ne readuce înfometarea minții" și a face ca oamenii să știe numai ceea ce le este permis. Milton aseamănă această stare cu ignoranța la care au fost reduși creștinii prin decretul lui Iulian care le interzicea lectura textelor păgâne. Astfel, cenzura va descuraja învățătura prin îngreunarea accesului la informație și dezbateri. Limitarea libertății de a scrie și pe cea de a publica anulează drepturile oamenilor și încătușează libertatea de a învăța.

Cunoașterea înflorește prin exercițiul minții, asemenea descoperirii și afirmării adevărului. Reprezentarea acestuia îngrădește religia și știința, aflarea adevărului prin examinarea tuturor părerilor, chiar și a greșelilor, pentru a fi cunoscute și evaluate. Cei care își fundamentează credințele exclusiv pe ceea ce le este spus de către pastori sau pe ceea ce crede mulțimea, fără a cunoaște motivele, nu pot fi considerați că înțeleg. Chiar dacă doctrina poate fi adevărată într-un sens obiectiv, ea nu va fi înțeleasă corect. Nu a fost pusă în discuție sau examinată, astfel că nu va fi cu adevărat înțeleasă; credința va fi doar superficială. Publicarea fără cenzură ar putea propune provocări care ar determina reflecție, aducând profunzime credințelor acceptate, sau descoperind noi adevăruri. Milton propune aceste concepte atât pentru națiune, cât și pentru indivizi.

Extinzându-și acest punct de vedere, Milton pledează în favoarea lecturării tuturor textelor, atât a celor bune, cât și a celor „de natură rea". Cele din urmă „îl vor ajuta pe un cititor discret și judicios să descopere, să respingă, să prevină și să ilustreze". Adevărul și virtutea sunt obținute incluzând toate opiniile, chiar și erorile, pentru a fi cunoscute și înțelese. Indivizii sunt puși astfel în ipostaza de face alegerea morală între binele și răul ce îi înconjoară.

întrucât cunoașterea și studierea viciului sunt în această lume atât de necesare constituirii virtuții umane, iar

scrutarea răului este necesară confirmării adevărului, cum am putea noi, mai sigur și cu mai puțin pericol, să spionăm toate regiunile păcatului, decât prin citirea tuturor tratatelor, și ascultarea tuturor manifestărilor rațiunii? Acesta este beneficiul ce poate fi câștigat de pe urma cărților citite fără discriminare.

[10] în origial, „prior restraint". Termen juridic ce desemnează orice încercare de a interzicere a publicării sau emiterii oricărei afirmații, o restricție, în contradicție cu Constituția Statelor Unite (Primul Amendament), a dreptului de liberă exprimare și libertate a presei (n.tr).

Milton vedea o relație de tip cauză-efect între acțiunile guvernului și natura populației. Un guvern „opresiv, arbitrar și tiran" face să existe un popor „brutal, formal și servil". Un guvern îngăduitor și liber promovează

libertatea, și libertatea de a scrie și a vorbi. Acestea au iluminat în trecut spiritele umane, au eliberat și lărgit înțelegerea poporului englez, făcându-l mai capabil, mai înțelept și mai dornic de a urmări adevărul. Aceste atribute ar fi suprimate prin aplicarea acestui ordin al Parlamentului.

Eficacitatea ordinului este de asemenea pusă în discuție. Unul dintre aspecte este legat chiar de cenzori: ei ar trebui să fie superiori tuturor celorlalți oameni pentru a-și îndeplini datoria fără părtinire, dar sunt mai degrabă înclinați către ignoranță, corupție sau superficialitate. Alt aspect este legat de afirmația că numai cărțile sunt singura sursă de idei și comportamente considerate de către autorități drept inadecvate. Milton le respinge pe ambele, susținând, după cum s-a amintit și mai sus, utilitatea cărților, și necesitatea publicării necenzurate.

ISTORICUL CENZURII

Cenzurarea cărților, care ar trebui înțeleasă ca suprimarea publicațiilor nedorite, a fost o politică frecventă în Anglia. încă din 1408, reconfirmată de către Parlament în 1414, Constituția Arhiepiscopului Arundel interzicea lectura oricărei cărți înaintea examinării și aprobării acesteia de către Universitățile Oxford sau Cambridge. Henric al Vlll-lea a interzis publicarea oricărei cărți referitoare la Sfânta Scriptură fără o examinare și aprobare, ordinul extinzându-se mai târziu asupra tuturor cărților. Această practică a fost

reconfirmată de monarhii ce s-au succedat - Edu-ard, Măria, Elisabeta, lacob și Carol. Practica și procedurile de cenzură s-au dezvoltat în Anglia secolelor al XVI-lea și al XVII-lea, incluzând cooptarea Stationers Company[11], însărcinată cu administrarea sistemului. în 1637, în timpul domniei lui Carol, decretul „Star Chamber" din 11 iulie, stabilea o gamă largă de măsuri de cenzură care interziceau tipărirea, importul sau vânzarea cărților considerate subversive sau jignitoare, solicitau examinarea tuturor cărților înainte de publicare sau republicare, limitau numărul de tipografii, specificând numărul de tiparnițe și cel de angajați pe care o tipografie trebuie să le aibă, interziceau oferirea de spațiu pentru tipărirea fără autorizație, și împuterniceau Stationers Company să percheziționeze locuințe în căutare de asemenea practici.

" Una dintre breslele londoneze, fondată în anul 1403, ce deținea monopolul asupra industriei editoriale, responsabilă pentru stabilirea și aplicarea reglementărilor în privința dreptului de autor, până în 1709 (n.tr.).

în 1641, decretul a fost abolit ca rezultat al înfrângerii lui Carol în Războiul Civil din Anglia. Cu toate că Stationers Company nu a fost desființată, puterile ei au fost semnificativ reduse; timp de aproximativ 18 luni nu au existat restricții asupra tipăririi și publicării de cărți. Treptat însă, libertatea s-a îngustat. în 1643, puritanii, printr-o serie

întreagă de reglementări precedate de o reglementare din 1642 ce obliga ca orice publicație să conțină numele editorului, au reintrodus treptat cenzura, până ce aceasta a ajuns la forța ei maximă. Un factor semnificativ ce a influențat aceste acțiuni l-a constituit și existența controverselor din perioada respectivă cu privire la toleranța religioasă.

în acest context, John Milton a publicat în 1643 *Doctrine and Discipline of Divorce* fără a beneficia de autorizație, înregistrare sau semnătură, necesare pe atunci pentru publicare. A fost republicată în februarie 1644, din nou fără autorizație și înregistrare, dar de data aceasta cu semnătură, în acest timp, monarhiștii sufereau o înfrângere, determinând *The Westminster Assembly* (un corp consultativ al Parlamentului referitor la reformarea bisericii, dominat de presbiterieni), să condamne toate scrierile ce favorizează toleranța. O predică pe această temă împotriva cărților ilegale, susținută în fața Parlamentului, a identificat *Doctrine and Discipline of Divorce* drept imorală. Mai mult, vânzătorii de cărți, uniți într-o corporație, au depus o plângere împotriva cărților ilegale, denun-țându-l și pe Milton, printre alții.

Acestea au constituit catalizatorii direcți pentru *Areopagitica.* Apărută la 23 noiembrie 1644, a fost publicată tot fără autorizație sau înregistrare, sfidând reglementările în vigoare. (A fost de asemenea citită în fața

Parlamentului.) La 9 decembrie, vânzătorii de cărți au înaintat o plângere Camerei Lorzilor, dar aceasta nu a luat nicio măsură.

Atacurile lui Milton împotriva cenzurii nu au avut niciun efect asupra politicii Parlamentului. Practicarea cenzurii a continuat încă 20 de ani după moartea lui Milton, în 1694. Frederick Seaton Siebert nota faptul că *Areopagitica* a avut „un efect foarte limitat" asupra contemporanilor lui Milton; „a fost ignorată de majoritatea scriitorilor sau oamenilor publici ai vremii".

După execuția lui Carol I și abolirea monarhiei, Oliver Cromwell, numit Lord Protector în 1658, a condamnat *Areopagitica,* la fel făcând și „Micul Parlament" al Angliei protestante ce a urmat Camerei Comunelor care a fost desființată.

N.J. Karolides, M. Bald & D.B. Sova

Areopagitica **a apărut într-o singură ediție, și nu a fost republicată până în 1738. începând cu această perioadă, a trezit susținere publică pentru conceptul de libertate de gândire. Potrivit lui Siebert, un factor semnificativ în schimbarea opiniei publice a fost procesul lui Peter Zenger într-un tribunal colonial din New York. Achitarea lui Zenger în cazul acuzației de defăimare din partea guvernatorului a fost considerată o problemă de libertate a presei; publicarea unei stenograme a procesului la Londra în 1 728, adaugă Siebert, „a constituit în mod indubitabil un exemplu pentru magistrații englezi".**

ARHIPELAGUL GULAG (THE GULAG ARCHIPELAGO) 1918-1956

încercare de investigație literară

Autor: Aleksandr Soljenițîn

Data și locul publicării inițiale: 1973-1974, Franța; 1974-1975-1978, Statele Unite

Edituri: YMCA Press; Harper & Row Forma literară: nonficțiune

REZUMAT

Scopul lui Alexandr Soljenițîn în cele trei volume ale *Arhipelagului Gulag,* este de a documenta și de a dezvălui vastul holocaust ce a avut loc în Uniunea Sovietică - care l-a depășit ca număr de victime pe cel din Germania împotriva evreilor în timpul celui de-Al Doilea Război Mondial. Zeci de milioane de cetățeni sovietici au fost încarcerați, tratați cu sălbăticie și deseori uciși de propriul lor guvern. „Arhipelagul" din titlu face referire la lagărele de muncă forțată, „mii de insule" împrăștiate de-a lungul țării de la „strâmtoarea Bering până aproape de Bosfor", dar care „în sens psihologic formau un continent - o aproape invizibilă, aproape imperceptibilă țară locuită de prizonieri". Cuvântul „Gulag", un acronim, desemnează sistemul penal sovietic. Soljenițîn folosește drept bază pentru scrierea sa experiențele sale personale în captivitate între anii 1945 și 1953; acestea sunt suplimentate de mărturiile, memoriile și scrisorile altor 227 de martori oculari.

Unul dintre primele capitole din volumul I, „Istoria sistemului nostru de canalizare", descrie originile și continuitatea represiunii de stat

_____*100 de cărți interzise* ^

începând din 1917 și până 1956, respingând de fapt ideea cum că deportările guvernului stalinist ar fi fost limitate în timp și spațiu. Textul de asemenea oferă mărturii structurate, formate din scenele arestării, ale reținerii și interogărilor și apoi ale celulei. Imediat după aceasta, cititorul traversează țara către închisorile arhipelagului. Destinația este lagărul de muncă silnică. Fiecare capitol este văzut prin prisma experiențelor unor prizonieri, aceștia oferind scene detaliate despre detenție. în paginile ce urmează, este prezentată schimbarea în atitudini și proceduri a legilor „justiției" sovietice, subliniindu-se cazul respingerii inițiale a pedepsei capitale, care s-a transformat în utilizarea ei masivă și, se pare, în funcție de capricii.

O afirmație importantă este aceea cum că arestările și încarcerările nu au început și nici nu s-au sfârșit cu cele trei mari valuri de represiune. Dintre acestea, deportările recunoscute din 1937 și 1938, ale „oamenilor cu poziții, ale oamenilor cu un trecut de partid, ale oamenilor educați", nu erau de fapt nici cel mai mare val, și nici corect evaluate. Ideea că arestările s-ar fi făcut în principal în rândul liderilor comuniști, este contrazisă de faptul că 90% dintre prizonieri nu aparțineau acestei categorii. „Legea reală care descria cel

mai bine arestările acelor ani era cea a cotelor, stabilite pentru orice oraș, orice district, orice unitate militară". înainte de aceasta, valul din 1929 și 1930 „a dus «doar» 15 milioane de țărani în taiga și în tundră" și apoi, din 1944 până în 1946 „au fost aruncate națiuni întregi la canal, fără să mai menționăm milioane și milioane de alții - prizonieri de război".

Cronologia deportărilor începe cu decretul lui Lenin de la sfârșitul anului 1917, și continuă cu cele ale lui Stalin, care rafinează și lărgește tacticile lui Lenin. Arestările cuprind un segment larg al populației: zeci de mii de ostatici - țărani revoltați de confiscarea pământurilor fără compensație, studenți „care au criticat sistemul", practicanți și credincioși religioși care erau „arestați fără întrerupere", muncitori care nu își respectaseră cotele și grupuri naționaliste din Asia centrală. Soldații sovietici foști prizonieri de război fuseseră de asemenea arestați și trimiși în lagăre de muncă silnică, chiar și cei care scăpaseră și se alăturaseră rezistenței.

S-ar părea că în istoria de o mie și o sută de ani a Rusiei ca stat s-au făcut multe fapte greșite și groaznice! Dar printre ele, să fi fost vreuna

deasupra mai erau şi brutalizaţi atât de criminalii de drept comun cu care erau transportaţi cât şi de paznici.

Un comentariu pătrunzător prezent în *Arhipelagul Gulag* este legat de corupţia şi răutatea prezente nu numai la nivelul oficialilor înalţi, ci la toate nivelurile oficiale. Aceşti oameni corupţi, datorită puterii care li se oferise, sau datorită temerii de a nu deveni victime ale corupţiei altora, erau cei care conduceau. Ideea de bază pe care o susţine Soljeniţîn este că distrugerea a milioane de vieţi nevinovate a fost rezultatul direct al Revoluţiei Bolşevice şi al sistemului politic sovietic.

Autorul oferă şi comparaţii ironice, cum ar fi cele dintre practicile sovietice şi cele ţariste. De exemplu, în perioada de 30 de ani de tulburări revoluţionare, între 1876 şi 1930, execuţiile erau o raritate - cam 17 persoane pe an în toată ţara. în schimb, în timpul valului de represiune din anii 1937-1938, o jumătate de milion de prizonieri politici şi încă o jumătate de milion de hoţi fuseseră executaţi într-un an şi jumătate. O altă comparaţie: victimele directe ale Uniunii Sovietice erau între 15 şi 25 de milioane de oameni; acelea ale Germaniei naziste între 10 şi 12 milioane.

Brutalitatea vieţii şi a morţii în „lagărele de muncă distructivă" constituie subiectul volumului II. în timpul regimului lui Stalin, între 10 şi 15 milioane de bărbaţi, femei şi copii erau închişi în „fabricile de exterminare" pe parcursul unui an. Soljeniţîn face diferenţa între închisorile unde omul „putea să îşi înfrunte durerea direct, să îşi găsească loc în fiinţa sa pentru ea" şi lagărele de muncă silnică, unde supravieţuirea, de multe ori obţinută în dauna altora, solicita fiecare strop de energie. Vieţile condamnaţilor însemnau „muncă, muncă, muncă; foamete, frig şi viclenie". Soljeniţîn oferă detalii succinte şi despre tipurile de muncă obligatorii, menţionând şi efectele directe de epuizare şi debilizare: muncă epuizantă, manuală, folosind lopeţi şi târnăcoape pe pământ, în mine şi la cariere, în fabrici de cărămizi, tunele şi ferme (aceştia fiind favorizaţi de posibilitatea de a mai obţine ceva hrană direct din pământ), fabrici de cherestea. Zilele de lucru „erau vara de 16 ore pe zi". Acestea erau însă scurtate iarna, ca muncitorii să fie „siliţi" să lucreze la temperaturi de - 60 de grade, doar pentru a le fi „demonstrat că într-adevăr cotele pot fi îndeplinite".

> Şi cum îi hrăneau pentru toate acestea? Turnau apă într-o oală, şi cel mai bun dintre ei putea să se aştepte să se fi scăpat câţiva cartofi mici

atât de groaznică precum aceasta: să-ți trădezi propriii soldați și să îi declari trădători?

Prezumția era că soldații deveniseră trădători și că ar fi „dezvoltat un spirit foarte dăunător trăind printre europenii liberi".

Codul Penal din 1926, în special articolul 58, definea crimele împotriva statului. în vigoare timp de mulți ani, doctrina de bază a codului era că orice acțiune - sau orice

non-acțiune - îndreptată către slăbirea puterii statului se considera drept contrarevoluționară. Pe lângă rebeliunea armată, spionaj și suspiciunea de spionaj, lista de activități criminale includea subminarea industriei, a transporturilor și a comerțului, propaganda sau agitația, inclusiv discuția față în față între prieteni și soț și soție, prin scrisori sau prin scrierea de manuscrise literare, nedenunțarea vreunei acțiuni, sau neîndeplinirea vreunei „obligații".

Acuzațiile împotriva victimelor erau inatacabile. Interogările făcute pe baza articolului 58 „nu erau aproape niciodată făcute pentru a afla adevărul" ci mai degrabă pentru a forța mărturisirea unei nelegiuiri, sau pentru a-l aduce pe individ într-o asemenea stare în care să dea o declarație autoincriminatorie. Povara dovedirii nevinovăției stătea pe umerii acuzaților, cărora li se dădea foarte puțin timp pentru a-și prezenta dovezile. Tortura în timpul interogărilor era frecventă:

...că prizonierilor le erau strivite craniile cu niște fiare; că o ființă umană urma să fie coborâtă într-o baie de acid; că erau legați, goi fiind, pentru a fi mușcați de furnici și gândaci; că un fier încins le era împins prin anus; că organele genitale ale unui prizonier erau strivite lent sub un bocanc; și că, în cele mai norocoase circumstanțe cu putință, prizonierii erau torturați, fiind împiedicați să doarmă timp de o săptămână, prin însetare, sau fiind bătuți la sânge...

Era folosită și tortura psihologică, incluse fiind interogările pe timp de noapte, limbajul violent, intimidările însoțite de promisiuni false, amenințări la adresa familiei sau închiderea într-o celulă fără a fi informat despre acuzații. „Cu cât acuzațiile erau mai fantasmagorice, cu atât mai feroce erau interogatoriile prin care trebuia obținută confesiunea necesară."

Odată condamnați, suferințele prizonierilor continuau prin transportul cu vagoanele de tren, căruțe sau barje, lăsați în condiții de supraaglomerare și fără aer, la temperaturi extreme și cu hrană insuficientă, pe

deasupra mai erau şi brutalizaţi atât de criminalii de drept comun cu care erau transportaţi cât şi de paznici.

Un comentariu pătrunzător prezent în *Arhipelagul Gulag* este legat de corupţia şi răutatea prezente nu numai la nivelul oficialilor înalţi, ci la toate nivelurile oficiale. Aceşti oameni corupţi, datorită puterii care li se oferise, sau datorită temerii de a nu deveni victime ale corupţiei altora, erau cei care conduceau. Ideea de bază pe care o susţine Soljeniţîn este că distrugerea a milioane de vieţi nevinovate a fost rezultatul direct al Revoluţiei Bolşevice şi al sistemului politic sovietic.

Autorul oferă şi comparaţii ironice, cum ar fi cele dintre practicile sovietice şi cele ţariste. De exemplu, în perioada de 30 de ani de tulburări revoluţionare, între 1876 şi 1930, execuţiile erau o raritate - cam 17 persoane pe an în toată ţara. în schimb, în timpul valului de represiune din anii 1937-1938, o jumătate de milion de prizonieri politici şi încă o jumătate de milion de hoţi fuseseră executaţi într-un an şi jumătate. O altă comparaţie: victimele directe ale Uniunii Sovietice erau între 15 şi 25 de milioane de oameni; acelea ale Germaniei naziste între 10 şi 12 milioane.

Brutalitatea vieţii şi a morţii în „lagărele de muncă distructivă" constituie subiectul volumului II. în timpul regimului lui Stalin, între 10 şi 15 milioane de bărbaţi, femei şi copii erau închişi în „fabricile de exterminare" pe parcursul unui an. Soljeniţîn face diferenţa între închisorile unde omul „putea să îşi înfrunte durerea direct, să îşi găsească loc în fiinţa sa pentru ea" şi lagărele de muncă silnică, unde supravieţuirea, de multe ori obţinută în dauna altora, solicita fiecare strop de energie. Vieţile condamnaţilor însemnau „muncă, muncă, muncă; foamete, frig şi viclenie". Soljeniţîn oferă detalii succinte şi despre tipurile de muncă obligatorii, menţionând şi efectele directe de epuizare şi debilizare: muncă epuizantă, manuală, folosind lopeţi şi târnăcoape pe pământ, în mine şi la cariere, în fabrici de cărămizi, tunele şi ferme (aceştia fiind favorizaţi de posibilitatea de a mai obţine ceva hrană direct din pământ), fabrici de cherestea. Zilele de lucru „erau vara de 16 ore pe zi". Acestea erau însă scurtate iarna, ca muncitorii să fie „siliţi" să lucreze la temperaturi de - 60 de grade, doar pentru a le fi „demonstrat că într-adevăr cotele pot fi îndeplinite".

> Şi cum îi hrăneau pentru toate acestea? Turnau apă într-o oală, şi cel mai bun dintre ei putea să se aştepte să se fi scăpat câţiva cartofi mici

atât de groaznică precum aceasta: să-ți trădezi propriii soldați și să îi declari trădători?

Prezumția era că soldații deveniseră trădători și că ar fi „dezvoltat un spirit foarte dăunător trăind printre europenii liberi".

Codul Penal din 1926, în special articolul 58, definea crimele împotriva statului. în vigoare timp de mulți ani, doctrina de bază a codului era că orice acțiune - sau orice

non-acțiune - îndreptată către slăbirea puterii statului se considera drept contrarevoluționară. Pe lângă rebeliunea armată, spionaj și suspiciunea de spionaj, lista de activități criminale includea subminarea industriei, a transporturilor și a comerțului, propaganda sau agitația, inclusiv discuția față în față între prieteni și soț și soție, prin scrisori sau prin scrierea de manuscrise literare, nedenunțarea vreunei acțiuni, sau neîndeplinirea vreunei „obligații".

Acuzațiile împotriva victimelor erau inatacabile. Interogările făcute pe baza articolului 58 „nu erau aproape niciodată făcute pentru a afla adevărul" ci mai degrabă pentru a forța mărturisirea unei nelegiuiri, sau pentru a-l aduce pe individ într-o asemenea stare în care să dea o declarație autoincriminatorie. Povara dovedirii nevinovăției stătea pe umerii acuzaților, cărora li se dădea foarte puțin timp pentru a-și prezenta dovezile. Tortura în timpul interogărilor era frecventă:

...că prizonierilor le erau strivite craniile cu niște fiare; că o ființă umană urma să fie coborâtă într-o baie de acid; că erau legați, goi fiind, pentru a fi mușcați de furnici și gândaci; că un fier încins le era împins prin anus; că organele genitale ale unui prizonier erau strivite lent sub un bocanc; și că, în cele mai norocoase circumstanțe cu putință, prizonierii erau torturați, fiind împiedicați să doarmă timp de o săptămână, prin însetare, sau fiind bătuți la sânge...

Era folosită și tortura psihologică, incluse fiind interogările pe timp de noapte, limbajul violent, intimidările însoțite de promisiuni false, amenințări la adresa familiei sau închiderea într-o celulă fără a fi informat despre acuzații. „Cu cât acuzațiile erau mai fantasmagorice, cu atât mai feroce erau interogatoriile prin care trebuia obținută confesiunea necesară."

Odată condamnați, suferințele prizonierilor continuau prin transportul cu vagoanele de tren, căruțe sau barje, lăsați în condiții de supraaglomerare și fără aer, la temperaturi extreme și cu hrană insuficientă, pe

și necurățați în ea, dacă nu, varză, sfeclă, sau tot felul de resturi. Ceilalți primeau linte sau tărâțe, aceștia nu erau însă invidiați.

Pe parcursul mai multor capitole, Soljenițîn explorează relația dintre sistemul penal - Gulagul - și economia sovietică „din momentul în care planul de super-industrializare, fusese respins în favoarea planului de supersupersuper-industrializare... cu ajutorul muncilor publice din primul cincinal..." Munca silnică i-a permis lui Stalin să industrializeze țara foarte ieftin. Muncitorii disponibili foarte ușor: erau trimiși în regiuni izolate și exploatați în mod brutal, fără niciun fel de grijă pentru supraviețuirea lor, la construcția de căi ferate, canale, autostrăzi, hidrocentrale sau mine. Muncitorii nu primeau niciun fel de plată: „Munca silnică trebuie organizată în așa fel încât prizonierii să nu câștige nimic din munca lor, dar statul să profite economic de pe urma lor." Acest sistem se numea „corecție prin muncă".

însă acest sistem nu funcționa; corupția și hoția înfloreau. Materialele de construcții erau furate; mașinăriile erau sabotate. Prizonierii nu munceau bine sau organizat, iar slăbiciunea fizică îi făcea ineficienți.

La fel ca în volumul I, exemple de indivizi prinși în chingile represiunii demonstrează răutatea generalizată. Un capitol foarte emoționant detaliază soarta copiilor care sunt lăsați fără părinții întorși din război. Aceștia sunt adunați și

trimiși pentru a fi exploatați în regiuni îndepărtate sau în colonii. De la vârsta de 12 ani, pot fi deja condamnați prin noul Cod Penal, și pot sfârși în Arhipelag. „în 1927 prizonierii cu vârste cuprinse între 16 (cei mai tineri de atât nu erau numărați) și 24 de ani reprezentau 48% din totalul prizonierilor."

Soljenițîn arată și enumera caracteristicile vieții „libere", generate de mereu prezenta amenințare a Arhipelagului - groază constantă - de arestare, de deportare, de inspecții, concedieri, de retragerea permisului de rezidență, de secretomanie și neîncrederea generalizată, ignoranța extraordinară, pâra, trădarea ca mod de viață, corupția, minciuna ca formă de viață și cruzimea.

Volumul III, lasă la o parte brutalitatea și suferința din lagărele de muncă pentru a se concentra pe formele de rezistență în interiorul acestora, în partea a V-a, „Katorga" (muncile grele), Soljenițîn relatează câteva încercări de evadare făcute de câțiva prizonieri. Două capitole vaste redau reacțiile și comportamentul unui „evadat devotat", care „nici pentru un minut nu se îndoiește că un om nu poate trăi în spatele gratiilor".

Faptele acestui om, care reușește să scape, dar care este capturat pentru că refuză să omoare niște oameni nevinovați, alături de procedeele și planurile altor prizonieri, stau mărturie pentru forța și hotărârea celor care încă nu se resemnaseră.

Mai ales în lagărele speciale, care fuseseră create pentru a-i separa pe prizonierii politici „irecuperabili social" de ceilalți, a izbucnit și s-a răspândit scânteia rebeliunii. Grupuri de răzbunători începuseră să îi „vâneze" pe informatori. Cu toate că foarte puțini au fost prinși, rezultatul era semnificativ: informatorii au încetat să spioneze și să pârască, iar aerul era „curățat de suspiciune". începuseră să aibă loc revolte mai mult sau mai puțin izbutite; armata era folosită pentru a le înăbuși. în mai 1954, prizonierii de la Kengir au preluat controlul taberei pentru 40 de zile. Fără niciun ajutor din afară, fiind încercuiți de forțe militare și înșelați cum că cererile lor ar fi fost acceptate, prizonierii au fost în cele din urmă zdrobiți, la propriu (de tancuri) și la figurat. Peste de 700 de oameni au fost uciși.

Exilul sau surghiunul - eufemismul sovietic era „deportarea" - constituiau un alt instrument de putere împrumutat de la țari. „Exportul de indezirabili" începuse la puțin timp după revoluție; în 1929, fusese deja creat un sistem de deportare către regiuni îndepărtate și izolate. Sistemul de exil a fost consolidat constant și temeinic în timpul celui de-Al Doilea Război Mondial și apoi în anii postbelici, prin abordarea teritoriilor „eliberate" (ocupate) și a republicilor vestice. Crimele pentru care un cetățean putea fi pedepsit prin exil puteau fi „apartenența la o naționalitate criminală [incluzând fie națiuni întregi, sau ca în cazul țărilor Baltice, categorii speciale de cetățeni], o

detenție precedentă în lagăr [prizonierii urmau să fie „eliberați" definitiv în exil], sau rezidența într-un mediu criminal. Toate aceste deportări, „chiar fără țăranii exilați, depășeau ca număr de persoane numărul 500 000 care a fost tot ce a putut exila Rusia țaristă, închisoarea națiunilor, pe tot parcursul celui de-al XIX-a secol".

Odată cu moartea lui Stalin, a urmat o perioadă de ameliorare pentru prizonieri. Mulți dintre ei au fost eliberați. însă, Soljeniținîn amintește că în istoria de 40 de ani dinaintea lui Hrușciov, eliberarea „însemna timpul dintre două arestări". Chiar și când prizonierul era reabilitat după ce se constata că fusese acuzat pe nedrept, cei care îl arestaseră nu erau judecați sau pedepsiți. La fel de pilduitoare este și observația că lagărele, aprobate de partid, continuau să existe; mai sunt încă „milioane de oameni în ele, și

la fel ca înainte, mulți dintre ei sunt victimele neajutorate ale justiției pervertite: racolați doar pentru a menține sistemul în funcțiune".

Soljenițîn își povestește și propria eroare, măsura în care el fusese păcălit. A fost suficient de credul pentru a fi convins prin permisiunea de a publica romanul O *zi din viața lui Ivan Denisovici,* că relaxarea sistemului era reală. Mai adaugă el: „Dar eu (chiar și eu) am cedat și nu merit iertare."

ISTORICUL CENZURII

Lucrările lui Soljenițîn se vedeau interzise de la publicare în Uniunea Sovietică după ce Nikita Hrușciov pierdea puterea în 1964; în timpul regimului Hrușciov, O *zi din viața lui Ivan Denisovici* fusese aprobată pentru publicare. J. M. Coetzee citează analiza făcută de Dina Spechler despre „disidența permisă" în URSS de la moartea lui Stalin în 1953 și până în 1970. Date fiind convulsiile sistemului politic sovietic, Hrușciov, ca reacție la „rezistența iritantă din partea partidului și a birocrației, folosea publicația *Novi Mir* [care publicase prima dată O *zi din viața lui Ivan Denisovici* în 1962] ca un mijloc de a „expune și dramatiza probleme și de a dezvălui fapte care demonstrau... necesitatea schimbările propuse de el".

în februarie 1974 Alexandr Soljenițîn era arestat; își pierdea cetățenia sovietică și era deportat, adică, exilat din

Rusia. O ediție în limba rusă a *Arhipelagului Gulag* fusese publicată la Paris în septembrie 1973. Ediția americană, care era stabilită pentru a apărea imediat după cea rusă, a fost amânată pentru șase luni, o amânare pe care Soljenițîn o vedea ca fiind în legătură cu arestarea și exilarea sa, potrivit memoriilor sale, *Vițelul și stejarul™.* El considera că: „dacă toată America ar fi citit *Arhipelagul Gulag* până la Anul Nou", sovieticii ar fi ezitat să îl aresteze.

Evenimentele care au dus la publicare par a fi scoase din textul însuși. Textul era gata în iunie 1968; un microfilm al manuscrisului fusese trimis în secret și cu mari riscuri către Occident, dar autorul amânase publicarea. Decizia de a o publica i-a fost impusă în august 1973 când o femeie din Leningrad, căreia Soljenițîn îi înmânase manuscrisul, a divulgat locul unde era ascuns acesta, după ce fusese interogat prin tortură timp de cinci zile de KGB (Eliberată după ce manuscrisul fusese găsit, femeia s-a spânzurat.) Autorul a înțeles că nu mai avea alternativă decât să autorizeze publicarea imediat: cartea conținea numele a sute de oameni care îi oferiseră informații.

Motivul invocat pentru acțiunile îndreptate împotriva lui Soljenițîn, odată cu publicarea cărții sale, era respingerea convenționalității ruse a momentului, adică, faptul că „abuzurile justiției din perioada stalinistă, erau consecința directă a personalității dictatorului". Informațiile sale

insistau să arate că tirania începuse imediat, odată cu Lenin, și continua chiar și în timpul lui Nikita Hrușciov.

în contradicție cu Declarația Universală a Drepturilor Omului adoptată de Organizația Națiunilor Unite, care îi constrânge pe membri să promoveze circulația de idei și informații „prin orice mijloace de comunicare și indiferent de frontiere", cartea *Arhipelagul Gulag* a fost înlăturată din două librării din Elveția aflate sub egida ONU. Se comunicase cum că această acțiune fusese întreprinsă la presiunea URSS. Secretarul General al ONU din acea vreme, Kurt Waldheim, la o conferință de presă în iulie 1974, indica faptul că exista o politică de „sfătuire" a librăriilor, care luase forma unei recomandări a Directorului General din Geneva Vittorio Winspeare-Guicciardi, care le-ar fi comunicat că era de „datoria" librăriilor să evite orice „publication â caractere outrageant pour un Etat Membre" [publicații cu caracter de insultă față de un stat membru]. Conferința de presă fusese susținută ca reacție la protestele împotriva interzicerii cărții, din partea a 250 de angajați ONU.

Lucrările lui Soljenițîn au fost interzise de la publicare în Uniunea Sovietică după moartea lui Hrușciov în 1964.

[12] Aleksandr Soljeniţîn, *Viţelul şi stejarul*, Humanitas, 2002 (n.tr.).

BĂIATUL NEGRU (BLACK BOY)

Autor: Richard Wright

Data și locul publicării inițiale: 1945, Statele Unite Editura: Harper & Row Forma literară: autobiografie

REZUMAT

„Zilele și nopțile mele erau un lung, liniștit și intens vis de groază, tensiune și neliniște. Mă întrebam cât le mai puteam suporta." Așa se încheie capitolul 13 al autobiografiei lui Richard Wright, exprimând acel crescendo al sentimentelor sale înaintea realizării visului său secret de a fugi din sud, spre nord, în ultimul capitol.

Având ca subtitlu: „Relatare despre copilărie și adolescență", memoriile acoperă perioada dintre vârsta de patru ani și cea de nouăsprezece. Descrierea experiențelor și relațiilor sale relevă devenirea sa ca persoană.

Copilăria lui Wright a fost marcată de traume și umilință, strâmtorare și sărăcie. Familia sa se muta frecvent, cea dintâi mutare fiind de pe plantația unde s-a născut, unde tatăl său era clăcaș, la Memphis. Alte mutări au rezultat din faptul că tatăl său și-a abandonat soția și doi copii pentru o altă femeie. Aceste peregrinări au dus familia sa către locuințe modeste, în căutare de slujbe, sau la rude din a căror milă ranchiunoasă erau nevoiți să trăiască. Starea de dependență a devenit permanentă, mai ales după ce mama sa a suferit la o vârstă foarte tânără un atac vascular în urma căruia i-au paralizat ambele picioare.

Amintirile dominante al copilăriei sunt foamea, lipsurile și frica. Odată cu plecarea tatălui, membrii familiei nu mai aveau niciun venit cât timp mama nu și-a găsit un loc de muncă. Foamea, constantă și apăsătoare, bântuia întreaga familie; când totuși exista mâncare, aceasta era insuficientă atât în cantitate cât și în valoare nutritivă. Deseori nu existau nici bani pentru încălzire. Uneori mama tânărului Richard îi lua la muncă și pe cei doi fii ai săi; ei stăteau în colțul bucătăriei unde mama lor era bucătăreasă, adulmecând mâncarea, dar fiindu-le interzis să mănânce. Nu erau bani destui nici pentru haine; jenată de aspectul sărăcăcios al lui Richard, mama sa nici nu îl mai trimitea la școală.

Bătaia apare ca reacția „automată" și firească a adulților față de copiii neastâmpărați sau încăpățânați. Tânărul Richard, un copil dificil și ambițios, este deseori bătut cu nuiaua sau cu cureaua de către mamă (înainte de a se îmbolnăvi) sau rude. Unchii și mătușile, de asemenea, încearcă să îl terorizeze să facă ce vor ei. Și contactele cu găștile de cartier sau din curtea școlii sunt marcate tot de violență. Richard, copilul nou venit, copilul izolat, trebuie să își treacă „botezul" până să fie acceptat.

Sentimentul de abandonare, exacerbat de faptul că mama sa îl lasă într-un orfelinat pentru că nu își mai permitea să-i aibă în grijă pe cei doi băieți, sentimentul de a fi părăsit - deși încă neconștientizat - au fost decisive în

formarea personalității lui Richard. Acestea s-au combinat și cu poziția sa permanentă de intrus; ocaziile de a lega relații mai profunde și statornice erau nimicite de mutările frecvente și de atitudinea opresivă a adulților. Căldura, tandrețea, și încurajările lipseau, chiar dacă sporadic mai apăreau din partea mamei.

Religia era încă o sursă de suferință și de timorare emoțională, în special în perioada în care a locuit în casa bunicii sale. în ciuda vârstei foarte fragede, el se opunea eforturilor bunicii de a face din el un habotnic, refuzând cu încăpățânare chiar amenințat fiind cu violența. Când la fel de rigida și habotnica sa mătușă și profesoară l-a lovit cu rigla peste mâini deoarece l-a considerat pe el vinovat pentru murdărirea podelei, și nu pe colegul său mai religios, Richard jură să nu îi mai permită să repete pedeapsa. Cu o altă ocazie, acasă, când mătușa îl amenință cu o nuia, Richard o respinge folosind un cuțit, luptând în esență pentru simțul său de dreptate și independență.

Pe parcursul autobiografiei se țese o imagine contrastantă: curiozitatea tânărului Richard, dorința lui de a învăța, de a citi și rapiditatea cu care învăța. începuse să recunoască unele cuvinte în caietele colegilor săi de joacă încă de la vârsta de șase ani; în aproximativ o oră, un vânzător de cărbuni l-a învățat să numere până la 100. Punea întrebări în legătură cu orice. A început târziu să meargă la școală, și în mod neregulat; trecuse de vârsta de 12 ani când

a reușit să termine un an școlar întreg. Dar odată începută viața școlară, Richard excelează terminând primul din clasă. Cărțile au devenit mântuirea sa, și, în același timp, o evadare din mediul chinuitor, și un drum către un vis de viitor: „să plec în nord, și să scriu cărți, romane." Cărțile i-au deschis perspectiva către scris, i-au deschis căile intelectului și i-au încurajat convingerea de a trăi dincolo de granițele sudului opresiv.

Richard Wright are primele contacte limitate cu albii în primii ani ai copilăriei. Până la vârsta de nouă ani, groaza față de albi crescuse deja în el, alimentată de poveștile despre represiuni violente, despre Ku Klux Klan și despre experiențele familiei sale. Primele sale slujbe la albi la începutul adolescenței îi confirmă impresiile de josnicie și rea voință, relevându-i părerile albilor cum că negrii ar fi ori infantili, ori idioți, dar în orice caz niște ființe inferioare. Mai târziu, el ajunge să își dea seama că „întreg sistemul educațional din sud este construit pentru a zdrobi" aspirațiile cetățenilor negri.

Pe măsură ce experiențele în lumea albilor se adună, Wright învață să își țină secret visul de a fugi în nord și de a deveni scriitor. Are nevoie de un timp semnificativ mai lung decât colegii sau cunoștințele sale pentru a învăța cum trebuie să se poarte, să vorbească și pe ce ton. Din cauza aceasta, își pierde slujba și are parte de mult rău. O parte a „problemei" lui, după cum observă un prieten de-al lui pe

când avea 16 ani, era că „te porți în preajma oamenilor albi ca și cum nu ai ști că sunt albi". Wright recunoaște tacit această constatare:

...îmi era pur și simplu imposibil să calculez, să programez, să înscenez și să mă prefac tot timpul. îmi aminteam să mă prefac pentru perioade scurte, dar apoi uitam și mă purtam din nou direct și uman, și nu cu intenție de a face rău cuiva, ci doar pentru că uitam de statutul artificial de rasă și clasă.

Prietenul lui adăuga: „Știi, Dick, tu ai putea crede că eu sunt un fel de Unchiul Tom, dar nu sunt. îi urăsc pe acești oameni albi, îi urăsc din toată inima. Dar nu pot să arăt asta; dacă aș face-o, m-ar omorî."

Richard Wright a învățat până la urmă să își controleze atitudinile în public din ce în ce mai mult, dar nu fără un sentiment foarte puternic de mșinc, încordare și chinuri psihice. în timp ce acestea din urmă s-au mai

■ li M'.ii in .iimostcr.i mai urbană din Memphis, i se amintea frecvent faptul

■ i III'IHIII' -i •,(• p.Ve.iscă. Aceste experiențe și reacții dezvăluie dezvolta-

ml.II.•.! . iiliui.il.'î ale lui Wright, precum și antrenamentul pentru

upi i ii !"" nulii', in sufletele negrilor de amenințarea albilor: înșelăciu-....III i«\ mint urni și iM'-.ponsabilitate.

Contemplându-și viața prezentă și viitorul, Wright vede doar patru variante: rebeliune, organizarea împreună cu alți negri a unei lupte împotriva albilor sudiști; supunere - o viață de sclav servil, negând astfel ideea că „viața l-ar fi pregătit să trăiască potrivit propriilor sentimente și gânduri"; să își potolească sentimentul de revoltă luptând împotriva altor negri, astfel transferându-și ura de sine către alți oameni cu pielea neagră; sau să uite ce a învățat din cărți, uitându-i și pe albi, și să-și găsească scăparea în sex și alcool. în acest context, el adaugă:

Nu aveam absolut nicio speranță să ajung un profesionist. Nu numai că fusesem creat în așa fel încât nu îmi doream aceasta, dar și împlinirea unei asemenea ambiții ar fi fost dincolo de capacitățile mele. Negrii înstăriți trăiau într-o lume care îmi era la fel de străină precum cea a albilor.

în final, „pura dorință și speranța au învins bunul simț și realitatea". Plănuind împreună cu mama, fratele și mătușa, face pasul cel mare: se suie în trenul de Chicago.

ISTORICUL CENZURII

Lui Richard Wright nu îi era necunoscut pericolul cenzurii. Membru al Partidului Comunist în 1940 când a fost

publicată cartea *Native Son,* a fost amenințat cu excluderea, pe motiv că cel puțin un fruntaș al partidului a sesizat dezacorduri semnificative între doctrina partidului și părerile exprimate în carte. Wright a fost însă salvat de popularitatea sa și de faptul că era apreciat, motive care îl făceau un membru mult prea important pentru a fi lăsat să plece. Wright a mai constatat și alte încercări de constrângere din partea partidului să îi limiteze modul de a gândi. în 1940, a renunțat la calitatea de membru al partidului.

De asemenea, Comitetul Special pentru Activități Anti-Americane, Comitetul Dies, l-a anchetat și l-a etichetat drept subversiv. Wright fusese și ținta unei investigații la vârf a FBI, datorită afilierii și activităților sale din cadrul Partidului Comunist. Wright știa că vecinii săi fuseseră interogați. Aceste evenimente au precedat apariția romanului *Black Boy.* în anii '50 Richard Wright a fost identificat negativ de către Comitetului pentru Activități Anti-Americane și citat în fața comitetului, fiindu-i adusă acuzația de a fi aparținut unuia sau mai multor „fronturi". Potrivit directivelor atunci în

vigoare, operele sale trebuiau retrase din bibliotecile din America şi cele americane din străinătate.

Black Boy, în ediţia sa iniţială, intitulată *American Hunger,* cuprindea experienţele lui Wright la Chicago. Iniţial acceptată de editura Harper & Row, aceştia l-au informat mai târziu pe Wright că lucrarea urma să fie împărţită: primele două treimi, experienţele din sud, urmând a fi publicate separat de cele din nord, Chicago şi New York. La început, Wright a acceptat această sugestie fără nicio problemă; Constance Webb, cea care a realizat biografia lui Wright, notează, totuşi, că el a simţit „în toată fiinţa lui că, într-un fel, cartea lui a fost cenzurată". El lua în considerare posibilitatea ca Harper & Row să nu fi dorit să îi jignească pe comunişti, întrucât Statele Unite şi URSS erau atunci aliaţi, sau că Partidul Comunist însuşi exercita presiuni asupra editorului. Era hotărât să găsească un mod de a publica segmentul final al manuscrisului.

La vremea publicării, în ciuda faptului că a fost selectat de Clubul Cartea Lunii, şi că a beneficiat de o primire bună atât în critică cât şi din partea cititorilor, statul Mississippi a interzis cartea; Senatorul de Mississippi, Theodore Bilbo a condamnat atât cartea, cât şi pe autorul ei în Congres:

> Romanul *Black Boy* ar trebui retras de pe rafturile librăriilor; vânzările ar trebui oprite; este o minciună sfruntată, de la început până la sfârşit; construieşte minciuni fabuloase despre sud. Scopul cărţii este de a sădi seminţele urii şi ale smintirii în mintea oricărui american. Este cea mai murdară, mizerabilă, obscenă, murdărie şi mizerie, şi a venit din partea unui negru de la care nu puteam aştepta mai mult.

Autobiografia a generat controverse în inspectorate şcolare din toate regiunile Statelor Unite. Cele mai multe atacuri au avut însemnătate la nivel loi al, în timp ce unul dintre ele a primit atenţie naţională şi a creat un precedent. In 1972, nişte părinţi din Michigan au acuzat conotaţiile i u.ile ale cărţii considerând că aceasta nu este potrivită pentru elevi i "i ,11n >■ <-MI nubili, acuzele având ca rezultat scoaterea cărţii din pro-Iţi.i.....l.n.'i In l n/S, cartea a fost de asemenea exclusă din şcolile din h.....■ linul considerată obscenă, sau o instigare la ură rasială şi .....illl.ile

rin M" II inipi iln\ i .1 < im i < ărţi, incluzând şi *Black Boy* au fost înainta-i.....lun- l'' '., in l .isi Balon Rouge, Louisiana, de către Babs

Minhinnette, președintele organizației *Concerned Citizens and Taxpayers for Decent School Books*[u]. Această plângere a avut la origine o controversă în legătură cu excluderea a două cărți, una de către consiliul director al școlii, și alta de către director. Această controversă a dus la adoptarea, în mai 1975, a unei politici de soluționare a plângerilor. în consecință, în septembrie 1975, consiliul director al școlii a solicitat o examinare a cărților și a materialelor didactice conținând obscenități sau

pornografie. Profesorii și bibliotecarii au criticat solicitarea, susținând că venea în contradicție cu politica adoptată în mai. Atacul asupra celor cinci cărți din partea președintelui organizației cetățenești a fost văzut ca o încercare de a testa noua procedură de analizare. Comitetul a votat cu 6 la 1 pentru a respinge cererea de excludere a cărților, pe baza unei analize făcute în noiembrie.

O situație asemănătoare a avut loc în Nashua, New Hampshire, în 1978. Ca rezultat al unei plângeri împotriva desemnării romanului *Black Boy ca* lectură pentru clasa a noua a liceului din Nashua, un comitet de analiză a hotărât ca acesta să fie exclus din programa pentru clasa a noua, și să fie mutat în programa pentru clasele a unsprezecea sau a douăsprezecea, ca lectură opțională. Controversa în jurul cărții *Black Boy* și a revistei *Ms.* a dat naștere unor întrebări cu privire la statutul unor manuale în școli din întreg statul, și a dat un impuls pentru formarea unei noi organizații, *Concerned Citizens and Taxpayers for Better Education^.* Obiectivul acestui grup era de a monitoriza cărțile folosite în școli în anumite comunități, pentru a proteja „valorile tradiționale iudeo-creștine" în școli.

în septembrie 1987, cabinetul neoficial'[5] al Guvernatorului statului Nebraska, Kay Orr, s-a întâlnit cu liderii unui grup de cetățeni, *Taxpayers for Quality Education.* Grupul a făcut recomandări către guvernator referitoare la programă, strategii pentru predare și pentru

administrarea școlilor. De asemenea, s-a indicat să se monitorizeze cărțile din bibliotecile școlare, și să se recomande liste de lectură. George Darlington, președintele grupului *Taxpayers for Quality Education,* a găsit că *Black Boy* este una dintre cărțile care trebuie excluse, afirmând că este de o „natură obscen corupătoare", expunând blasfemie și violență pe întreg cuprinsul cărții. Mai mult, a adăugat că asemenea cărți „induc cancer în corpul

didactic pe care îl dorim pentru copiii noştri". Cartea a fost retrasă din rafturile bibliotecilor, dar reintrodusă după sfârşitul controversei.

Asociaţia Profesorilor de liceu din Anaheim (California) a acuzat Consiliul de Administraţie al liceului Anaheim Union din Anaheim, în septembrie 1978, că ar fi „interzis mii de cărţi din orele de engleză în liceele din Anaheim". Membrii acestui consiliu, acţionând la solicitarea administraţiei districtului, excluseseră mai mult de jumătate din cărţile disponibile pentru profesorii de engleză în şcoli. *Black Boy* era printre cărţile interzise în sălile de clasă şi în bibliotecile şcolare. Preşedintele Consiliului, James P. Bonnell, susţinea că numai cele 270 de cărţi rămase pe lista claselor a şaptea până la a douăsprezecea erau adecvate pentru şcoli. Profesori trebuiau doar să elimine cărţile şi să se asigure că nu sunt disponibile nici ca lecturi suplimetare. Consiliul îi avertiza, de asemenea, pe profesori că riscau concedierea dacă ar fi recomandat vreuna din cărţile menţionate. Rezultatul acestor controverse a fost o campanie puternică în presă pentru revocarea unora dintre membrii Consiliului, printre care şi pe Bonnell, campanie încheiată cu succes, prin realegerea altor membri.

într-un caz de notorietate, autobiografia lui Wright a fost una dintre cele nouă cărţi interzise de consiliul educaţional al districtului şcolar Island Trees (New York) din bibliotecile liceelor, în 1976; două dintre ele au fost excluse din programa şcolară. Celelalte cărţi incluse în scandal erau: *The Best Short Stories Written by Negro Writers, The Fixer,* Co *Ask Alice, Slaughterhouse-Five, Down These Mean Streets, A Hero Ain't Nothing but* a *Sandwich, Laughing Boy, The Naked Ape, Soul on Ice* şi *A Reader for Writers.* Condamnate pe baza unor generalizări largi, cărţile au fost găsite ca fiind „anti-americane, anticreştine, antisemite, sau pur şi simplu mizerabile". Acuzaţia oficială pentru *Black Boy era* de obscenitate şi de remarci antisemite şi alte insinuări etnice, în pasaje precum următorul: „Noi, copiii negri - de şapte sau opt sau nouă ani - obişnuiam să alergăm către magazinul evreului şi să strigăm:... Ucigaşi nenorociţi ai lui Hristos/ Să nu te încrezi niciodată într-un evreu/ Ucigaşi nenorociţi ai lui Hristos/ Ce n-ar face un evreu/ Roşu, alb sau albastru/ Tac'tu era evreu/ Maică-ta o macaronară împuţită/ Ce naiba eşti tu?"

Controversa a început în martie 1976 când preşedintele Consiliului Educaţional din Long Island, Richard J. Ahrens, folosind o listă de cărţi „imputabile" şi o colecţie de citate compilate de către organizaţia *Părinţii Uniţi* din New York (PONY-U), a solicitat ca 11 cărţi să fie excluse din

biblioteca liceului Island Trees. Profesorii au menționat că două dintre cărți, *The Fixer* și *The Best Short Stories of Negro Writers,* au fost excluse din cursul de literatură din liceu. Sindicatul local al profesorilor a depus o plângere împotriva deciziei Consiliului, invocând o violare a principiilor de independență academică prevăzute în contractul semnat de sindicat. Un grup de localnici de asemenea a protestat împotriva cenzurii, amenințând că vor duce cazul în fața inspectorului de stat pentru educație.

Ca reacție la protestele părinților și ale elevilor, consiliul a organizat un comitet compus din părinți și profesori, menit să examineze cărțile și să hotărască care dintre ele merită să fie studiate. Comitetul a recomandat ca șapte din cărțile în cauză să fie repuse pe rafturile bibliotecilor, ca două din ele să fie menținute dar restricționate, și ca două să fie excluse din bibliotecă. în luna iulie, consiliul, ignorând recomandarea comitetului, a decis să excludă toate cărțile în cauză, cu excepția a două titluri. Dintre acestea din urmă, *Black Boy* urma să aibă o „circulație limitată", iar *Laughing Boy,* repusă în circulație în bibliotecă fără nicio restricție. Celelalte erau „excluse din... biblioteci și din programa școlară", adică nu vor fi recomandate, nici ca lectură obligatorie, nici ca lectură suplimentară, nici măcar sugerate pentru lectură, dar pot fi discutate în clasă". Votul a fost secret pentru majoritatea titlurilor. Ahrens declara: „Nu este doar dreptul nostru, ci și datoria noastră să luăm această decizie, și o vom lua de câte ori vom avea în față abuzurile comise de către media."

Cinci elevi de liceu - unul din primele clase și patru din clasele mari - au înaintat o plângere împotriva consiliului, încercând să aducă cele nouă titluri înapoi în bibliotecă. Elevii au denunțat cenzura, susținând că acest consiliu le-ar fi încălcat drepturile constituționale, erijându-se în protector al opiniilor lor morale și sociale.

Decizia unei instanțe federale dată în august 1979 *(Pico* v. *Board of Education)* a dat câștig de cauză consiliului. Judecătorul George C. Pratt a respins ceea ce el a numit „posesia" unei cărți; în concluzie, el a decis că un consiliu poate examina conținutul cărților din biblioteci pentru a determina dacă sunt „potrivite" sau nu. în centrul controversei era rolul constituțional al consiliului școlar în învățământul de stat, mai ales în selectarea conținutului în conformitate cu valorile percepute ale comunității.

în absența unei adevărate și concrete probleme de libertate academică, instanța decide că respectul pentru valorile tradiționale ale comuni

didactic pe care îl dorim pentru copiii noştri". Cartea a fost retrasă din rafturile bibliotecilor, dar reintrodusă după sfârşitul controversei.

Asociaţia Profesorilor de liceu din Anaheim (California) a acuzat Consiliul de Administraţie al liceului Anaheim Union din Anaheim, în septembrie 1978, că ar fi „interzis mii de cărţi din orele de engleză în liceele din Anaheim". Membrii acestui consiliu, acţionând la solicitarea administraţiei districtului, excluseseră mai mult de jumătate din cărţile disponibile pentru profesorii de engleză în şcoli. *Black Boy* era printre cărţile interzise în sălile de clasă şi în bibliotecile şcolare. Preşedintele Consiliului, James P. Bonnell, susţinea că numai cele 270 de cărţi rămase pe lista claselor a şaptea până la a douăsprezecea erau adecvate pentru şcoli. Profesori trebuiau doar să elimine cărţile şi să se asigure că nu sunt disponibile nici ca lecturi suplimetare. Consiliul îi avertiza, de asemenea, pe profesori că riscau concedierea dacă ar fi recomandat vreuna din cărţile menţionate. Rezultatul acestor controverse a fost o campanie puternică în presă pentru revocarea unora dintre membrii Consiliului, printre care şi pe Bonnell, campanie încheiată cu succes, prin realegerea altor membri.

într-un caz de notorietate, autobiografia lui Wright a fost una dintre cele nouă cărţi interzise de consiliul educaţional al districtului şcolar Island Trees (New York) din bibliotecile liceelor, în 1976; două dintre ele au fost excluse din programa şcolară. Celelalte cărţi incluse în scandal erau: *The Best Short Stories Written by Negro Writers, The Fixer, Go Ask Alice, Slaughterhouse-Five, Down These Mean Streets, A Hero Ain't Nothing but* a *Sandwich, Laughing Boy, The Naked Ape, Soul on Ice* şi *A Reader for Writers.* Condamnate pe baza unor generalizări largi, cărţile au fost găsite ca fiind „anti-americane, anticreştine, antisemite, sau pur şi simplu mizerabile". Acuzaţia oficială pentru *Black Boy* era de obscenitate şi de remarci antisemite şi alte insinuări etnice, în pasaje precum următorul: „Noi, copiii negri - de şapte sau opt sau nouă ani - obişnuiam să alergăm către magazinul evreului şi să strigăm:... Ucigaşi nenorociţi ai lui Hristos/ Să nu te încrezi niciodată într-un evreu/ Ucigaşi nenorociţi ai lui Hristos/ Ce n-ar face un evreu/ Roşu, alb sau albastru/ Tac'tu era evreu/ Maică-ta o macaronară împuţită/ Ce naiba eşti tu?"

Controversa a început în martie 1976 când preşedintele Consiliului Educaţional din Long Island, Richard J. Ahrens, folosind o listă de cărţi „imputabile" şi o colecţie de citate compilate de către organizaţia *Părinţii Uniţi* din New York (PONY-U), a solicitat ca 11 cărţi să fie excluse din

biblioteca liceului Island Trees. Profesorii au menționat că două dintre cărți, *The Fixer* și *The Best Short Stories of Negro Writers,* au fost excluse din cursul de literatură din liceu. Sindicatul local al profesorilor a depus o plângere împotriva deciziei Consiliului, invocând o violare a principiilor de independență academică prevăzute în contractul semnat de sindicat. Un grup de localnici de asemenea a protestat împotriva cenzurii, amenințând că vor duce cazul în fața inspectorului de stat pentru educație.

Ca reacție la protestele părinților și ale elevilor, consiliul a organizat un comitet compus din părinți și profesori, menit să examineze cărțile și să hotărască care dintre ele merită să fie studiate. Comitetul a recomandat ca șapte din cărțile în cauză să fie repuse pe rafturile bibliotecilor, ca două din ele să fie menținute dar restricționate, și ca două să fie excluse din bibliotecă. în luna iulie, consiliul, ignorând recomandarea comitetului, a decis să excludă toate cărțile în cauză, cu excepția a două titluri. Dintre acestea din urmă, *Black Boy* urma să aibă o „circulație limitată", iar *Laughing Boy,* repusă în circulație în bibliotecă fără nicio restricție. Celelalte erau „excluse din... biblioteci și din programa școlară", adică nu vor fi recomandate, nici ca lectură obligatorie, nici ca lectură suplimentară, nici măcar sugerate pentru lectură, dar pot fi discutate în clasă". Votul a fost secret pentru majoritatea titlurilor. Ahrens declara: „Nu este doar dreptul nostru, ci și datoria noastră să luăm această decizie, și o vom lua de câte ori vom avea în față abuzurile comise de către media."

Cinci elevi de liceu - unul din primele clase și patru din clasele mari - au înaintat o plângere împotriva consiliului, încercând să aducă cele nouă titluri înapoi în bibliotecă. Elevii au denunțat cenzura, susținând că acest consiliu le-ar fi încălcat drepturile constituționale, erijându-se în protector al opiniilor lor morale și sociale.

Decizia unei instanțe federale dată în august 1979 *(Pico v. Board of Education)* a dat câștig de cauză consiliului. Judecătorul George C. Pratt a respins ceea ce el a numit „posesia" unei cărți; în concluzie, el a decis că un consiliu poate examina conținutul cărților din biblioteci pentru a determina dacă sunt „potrivite" sau nu. în centrul controversei era rolul constituțional al consiliului școlar în învățământul de stat, mai ales în selectarea conținutului în conformitate cu valorile percepute ale comunității.

în absența unei adevărate și concrete probleme de libertate academică, instanța decide că respectul pentru valorile tradiționale ale comuni-

taţii şi autoritatea Consiliului asupra conţinutului materialelor educative exclud orice suspiciune de încălcare a Primului Amendament ce ar fi putut să ia forma excluderii oricărei cărţi din programa şcolară.

După decizia Curţii de Apel, de a retrimite cazul în judecată, cu un vot de 2 la 1, Consiliul a solicitat o examinare din partea Curţii Supreme, care a fost şi acordată. Curtea de Apel a decis că drepturile elevilor prevăzute în Primul Amendament au fost încălcate şi că respingerea cărţilor s-a făcut după nişte criterii mult prea generale.

Judecătorii Curţii Supreme, divizaţi într-o decizie de 5 la 4 *{Board of Education, Island Trees Union Free School District v. Pico),* au reconfirmat decizia Curţii de Apel. Curtea Supremă a solicitat cercetări suplimentare pentru a determina motivele care au stat la baza deciziei consiliului. Majoritatea judecătorilor s-au bazat pe principiul că „dreptul de a intra în contact cu idei" este „o condiţie necesară" pentru exercitarea deplină a libertăţilor de expresie, ale presei, şi politice. Judecătorul Brennan, concluzionând pentru tabăra majorităţii (care îi includea şi pe judecătorii Marshall, Stevens, Blackmun şi White), a afirmat: „Consiliile şcolare locale au drepturi lărgite în administrarea şcolilor, dar acestea trebuie exercitate într-o manieră conformă cu cerinţele care decurg din Primul Amendament."

Constituţia noastră nu permite suprimarea oficială a *ideilor.* Astfel, retragerea solicitată de consiliu a cărţilor din bibliotecile şcolare a încălcat drepturile elevilor prevăzute în Primul Amendament... Dacă *intenţia* Consiliului era ca prin decizia de a retrage cărţile să împiedice accesul elevilor la idei cu care consiliul era în dezacord, şi dacă această *intenţie* constituia un factor decisiv în decizia Consiliului, atunci acesta [Consiliul] şi-a exercitat activitatea încălcând Constituţia. A permite asemenea intenţii ar însemna a încuraja... o ortodoxie oficial prescrisă... (sublinierile provin din original)

Considerăm că aceste consilii locale şcolare nu pot elimina cărţi din bibliotecile şcolare doar pentru că nu agreează ideile pe care le conţin, şi încearcă prin eliminarea lor să „prescrie ce anume este corect în politică, naţionalism, religie, şi alte chestiuni legate de opinie"... Asemenea scopuri sunt în mod inevitabil condamnate de cazuri precedente.

în dezacord cu această decizie, Judecătorii Burger, O'Connor, Powell și Rehnquist au emis un avertisment asupra rolului Curții Supreme în decizii locale referitoare la cenzură: „Dacă părerea majorității ar deveni lege, Curtea ar ajunge probabil periculos de aproape de a deveni un «supra cenzor» al bibliotecilor școlare, iar Constituția nu spune că judecătorii, mai mult decât părinții, profesorii și consiliile școlare, trebuie să determine standardele după care moralitatea și vulgaritatea trebuie tratate în sala de curs." Astfel, prin reținerea de a transforma Curtea Supremă într-

un supra cenzor local, judecătorii conservatori recomandau ca deciziile de a stabili standarde locale, să rămână în mâinile comunităților locale.

Controversa s-a încheiat la 12 august 1982, când Consiliul Liceului Island Trees a decis cu un vot de 6 la 1 să readucă cele nouă cărți pe rafturile bibliotecilor fără niciun fel de restricție, dar cu mențiunea că biblioteca trebuie să trimită o înștiințare scrisă părinților elevilor care împrumutau materiale pe care părinții le-ar fi putut considera controversate. Consiliul a amânat însă decizia în cazul reintroducerii în programa școlară a romanului The *Fixer* de Bernard Malamud.

COLIBA UNCHIULUI TOM (UNCLE TOM'S CABIN)

Autor: Harriet Beecher **5towe**
Data și locul publicării inițiale: 1852, Statele Unite
Editură: **John P. Jewett**
Forma literară: roman

REZUMAT

Când Harriet Beecher Stowe a scris romanul *Coliba unchiului Tom,* scopul ei principal era de a descrie sclavia atât de patetic, încât să îi convingă pe albi să aibă o atitudine de repulsie față de aceasta. Scopul ei nu era unul politic, pentru că era convinsă că o schimbare în politică,

fără o schimbare în inimi, nu va fi durabilă. Credea că singurul mod de a realiza o schimbare reală era de a convinge întreaga națiune de valorile creștine. Dacă toată lumea credea și practica egalitatea creată de Dumnezeu, sclavii ar fi fost eliberații și toți ar fi putut ajunge în Rai. Astfel, întreaga acțiune este bazată pe personaje care sunt modele de blândețe

creștină, sau a căror credință este pusă la încercare. Personajele sunt bune sau rele, în funcție de natura lor religioasă, mai mult decât de fapte.

Una dintre liniliile intrigii o prezintă pe Eliza, o sclavă, pe soțul ei George, care locuiește pe altă plantație, și pe fiul lor Harry. Când Eliza află că proprietarul lor îl vânduse pe Harry pentru a-și plăti o datorie, decide că singura ei dorință este să fugă de pe plantație. Soțul ei făcuse acest lucru deja, întrucât se temea că stăpânii nu vor mai permite căsătoria lui cu Eliza, forțându-l să trăiască cu o altă femeie de pe plantație. George simte că singura lui șansă este să fugă în Canada, și să câștige suficienți bani pentru a-și cumpăra soția și fiul de la stăpânii lor. Când Eliza hotărăște și ea să evadeze, își pune speranțele tot în Canada. Fuge împreună cu copilul ei spre fluviul care separă statul Kentucky de statul liber Ohio. Pe măsură ce negustorul de sclavi Haley se apropie, ei nu îi mai rămân decât puține variante; astfel că traversează râul acoperit de gheață, cu copilul în brațe și desculță, și ajunge pe teritoriul liber, epuizată și plină de răni. Din nefericire, din cauza Legii Sclavilor Fugitivi din 1850, a fi într-un stat liber nu însemna prea mult. Noua lege le interzice oamenilor să îi ajute pe sclavii fugiți și prevedea prinderea și aducerea înapoi a acestora. Quakerii'[6], cu-noscuți pentru disprețul lor față de sclavie și care respingeau această lege, i-au oferit adăpost Elizei și copilului ei, și au ajutat-o să se întâlnească cu soțul său.

Aceștia sunt însă în continuare în pericol, negustorul de sclavi organizând o poteră cu scopul de a-i prinde pe sclavii evadați. Pe când încearcă să evadeze în Canada, ei sunt încercuiți de urmăritori, dar George nu este dispus să renunțe și începe să tragă, rănind pe unul dintre urmăritori și alungându-i pe ceilalți.

Eliza și George sunt creștini, în timp ce Haley și oamenii săi nu sunt. Eliza crede că Dumnezeu o va ajuta, după cum i-a arătat când a ajutat-o să treacă râul. Credința lui George, însă este pusă la încercare. El simte că toți negrii au fost părăsiți de Dumnezeu. în concordanță cu credința autoarei,

George trebuie să accepte creștinismul pentru a deveni un om bun. Acest lucru se întâmplă când, fiind acasă la un quaker, George este tratat de la egal la egal pentru prima dată în viața lui. Naratorul spune: credința în Dumnezeu și încrederea în bunătatea Lui au început să îi cuprindă inima, ca o aură de încredere și grijă, îndoielile întunecate, ateiste, mizantrope și înțepătoare au început să se topească sub căldura religiei..." George și-a adus sufletul întru Domnul, astfel că este mântuit; Haley și oameni săi sunt văzuți drept răi, nu din cauză că păcătuiesc în fiecare zi ținând oamenii în sclavie, ci pentru că nu sunt buni creștini. Narațiunea expune clar faptul că lipsa virtuții creștine va cântări greu în ziua Judecății de Apoi.

Al doilea nivel narativ urmărește călătoriile unui om cinstit, Unchiul Tom. Și el fusese vândut lui Haley, dar spre deosebire de Eliza, el nu dorește să fugă. El crede că trebuie să facă toată viața exact ce îi va spune stăpânul său. Proprietarul plantației avea încredere în Tom, iar acesta simțea că nu îl poate trăda. Mai mult, Tom crede că tot ce se întâmplă este din voia lui Dumnezeu, și nu va încerca să încalce legile sale. Deși are soție și mai mulți copii, acceptă să fie luat de pe plantație și să fie dus la bordul unui vas navigând pe fluviul Mississippi. La bord se află și o fetiță, Eva. Tom se împrietenește cu fata, care este angelică și pură. După ce Tom o salvează pe fetiță când aceasta cade în apele fluviului, tatăl acesteia, Augustine St. Clare hotărăște să îl cumpere pe Tom.

Tom este dus la noua lui locuință din New Orleans, unde cititorului îi sunt prezentate o varietate întreagă de personaje. Mama Evei, Mărie, este o ipohondră egoistă care se ocupă mai mult de propriile boli imaginare, decât de cele reale ale fiicei sale. St. Clare, pe de altă parte, manifestă o grijă paternă față de fiica sa dar și față de sclavi. El consideră că sclavia este un lucru rău, dar nu vede niciun mod în care ar putea să îi pună capăt. El consideră că este vina sa dacă un sclav se comportă imoral din cauza stării în care l-a adus sclavia. Pe St. Clare nu îl prea interesează religia, pentru că după cum el singur recunoaște, stăpânii de sclavi religioși sunt niște ipocriți, și nu vrea să participe la

slujbe la care aceștia aud din predică doar ce le convine. Domnișoara Ophelia este verișoara lui St. Clare, din Vermont, care se ocupă de gospodărie când soția lui St. Clare este „bolnavă". Ea este ipocrită într-un alt fel, fiind credincioasă și consideră că sclavia e un lucru rău, dar nu și-i poate imagina pe negri drept egalii ei, din punct de vedere moral sau intelectual.

St. Clare, deși un adversar al sclaviei, explică de ce fratele său Alfred este în favoarea acesteia. Alfred, un „aristocrat", propune o serie de argumente pentru a apăra sclavia, comparând-o cu alte sisteme politice.

„... «plantatorul american face, sub altă formă ce e drept, același lucru pe care îl fac aristocrația engleză și capitaliștii cu clasele inferioare;» adică se consideră proprietarii lor, trup și suflet, pentru a-i folosi după cum le convine... nu poate exista o civilizație înaltă fără servitutea maselor, fie ea implicită sau explicită. Trebuie să existe, zice [Alfred], o

clasă inferioară, care să se dedice muncilor fizice şi care să se menţină la statutul de animal; astfel, o clasă superioară obţine tihnă şi bogăţie pentru o creştere a inteligenţei, devenind sufletul îndrumător al celor de jos."

Eva este exact genul de persoană cum şi-ar fi dorit Stowe să fie toată lumea - bună creştină ceră. Chiar şi în privinţa morţii, Eva rămâne pură, văzând în ea ocazia de a-şi vedea uitorul, şi de a-i aduce şi pe alţii pe calea credinţei. Spre deosebire de mama ei, ea nu eşte Biblia pentru a dovedi că Dumnezeu făcuse sclavia cu un motiv. Spre deosebire de ia, ea este bună şi iubitoare. Spre deosebire de tatăl ei, ea crede că se poate pune capăt ei şi că ea poate schimba sentimentele celor din jur, pentru a-i face să se simtă datori să îşi eze sclavii. Ea îşi atinge acest ţel prin moarte. Tatăl ei este atât de afectat încât devine mult credincios, făcând actele necesare pentru eliberarea lui Tom. Topsy, o sclavă „rea" şi ultătoare, devine bună, Ophelia începând să o vadă ca pe o fiinţă umană care poate să scă şi să fie iubită.

Din nefericire, actele care i-ar fi acordat lui Tom libertatea nu erau încă încheiate când St. este înjunghiat pe când încercă să oprească o încăierare - gestul suprem de altruism creştin el că Tom este vândut de către Mărie. Este cumpărat la o licitaţie de Simon Legree, un om şi bate în mod constant sclavii pentru a-i exploata la maximum, cumpărând fără remuşcări ând aceştia mor. Mai mult decât lipsa de respect pentru fiinţa umană, încercările sale de a-l pe Tom să renunţe la religie îl fac un om detestabil; într-o zi, găseşte cartea de rugăciuni a m pe când îi căuta prin lucruri, şi îi spune: „Ei bine, o să scot eu chestia asta din tine. Nu o să toţi cioroii care se roagă şi cântă pe-aici; aşa că bagă la cap. Fii atent, că acum *eu* sunt ca ta! înţelege - vei face exact cum zic eu." Când Tom refuză ordinele lui Legree de a-l bate alt sclav, Legree se aprinde, şi îi spune lui Tom că un sclav îi aparţine trup şi suflet, dar Tom nde:

„Dom' Legree, m-aţi cumpărat, io o să fiu fi servitor bun şi credincios la matale. Vă dau toată munca braţului meu, tot timpul meu, toată puterea mea; dar sufletul nu mi-l dau unui muritor. îl păstrez pentru Domnul, şi voi pune dorinţele lui înainte de toate - trăieşte sau mori; puteţi fi sigur de asta. Dom' Legree, io nu prea sunt speriat de moarte. Aş muri mai devreme decât mai târziu. Matale poţi să mă biciuieşti, să

mă înfometezi, să-mi dai foc - asta doar o să mă trimită mai repede acolo unde vreau să ajung."

Această atitudine îl face pe Legree să se teamă, știind despre sine că este un om rău și că va ajunge în Iad. Această frică se transformă într-o ură puternică față de Tom, pe care până la urmă îl omoară în bătaie Tom este un alt exemplu de creștin care mai degrabă acceptă moartea decât să rănească pe altul. Moartea lui îl aduce pe Cassy pe drumul Domnului, la care renunțase, crezând că Domnul îl părăsise.

De asemenea, îi convinge și pe Sambo și Quimbo, sclavii lui Lagree care conduc plantația și îi bat pe ceilalți sclavi; când Cassy moare, ei își dau seama de relele pe care le-au făcut și se căiesc. în final, moartea lui Tom determină un alt fel de convertire, când George Shelby, fiul fostului stăpân al lui Tom, își eliberează toți sclavii.

ISTORICUL CENZURII

Coliba unchiului Tom **a fost extrem de controversată încă de la prima publicare. Tema sclaviei era în centrul disputelor și a dezbinării americanilor la acea vreme, întrucât se punea întrebarea cum poate o națiune bazată pe principiul egalității să permită existența unui sistem în care cinci milioane de oameni erau desconsiderați și maltratați. Din acest motiv, romanul a generat mult controverse. Mulți cetățeni din nord voiau să știe dacă povestea era adevărată; necunoscând sclavia, nu le venea să creadă că este posibilă. De aceea, Stowe a introdus un capitol de final, „Concluzii", în care atestă adevărul fiecărui incident pe care îl relatează, incluzând fuga Elizei pe fluviul Ohio care era înghețat și poveștile triste ale despărțirii familiilor de sclavi în urma licitațiilor. în ciuda controverselor ce înconjurau romanul și a faptului că, după cum menționează Joseph Conlin în cartea sa *Our Land, Our Time,* era „interzisă în sud", cartea a devenit rapid un bestseller. Prin reacția la cenzură, un dialog între taberele pro și contra sclaviei a început să se**

poarte atât în nord cât și în sud. Cei care se împotriveau ideilor lui Stowe au adus numeroase critici romanului. Ba chiar au apărut și o serie de „romane anti-Unchiul Tom" după cum le denumește John Tebbel, precum *Aunt Phillis' Cabin; or Southern Life as It Is (Coliba mătușii Phillis; sau viața în sud, așa cum este ea de fapt).*

virtuţile creştine ale bunătăţii şi egalităţii, şi nu de a ajuta sistemul inegal şi rău al sclaviei.

Ideea că biserica permite existenţa unui asemenea sistem nedrept a făcut ca romanul să fie interzis de papalitate. Haight comentează că în Italia şi în toate statele papale în 1855 „vânzarea romanului era interzisă deşi acesta nu era pus la Index". Indexul de Cărţi Interzise conţinea lucrările pe care catolicii nu aveau permisiunea să le citească, din cauza blasfemiei sau conţinutului eretic".

Pe lângă cenzura din alte ţări, romanul a fost deseori contestat şi cenzurat în Statele Unite de oameni care au considerat romanul drept rasist. Haight relatează că în Bridgeport, Connecticut, în 1955, „o versiune dramatizată... a fost contestată de către negri ca fiind o caricatură a realităţii". Romanul lui Stowe, de fapt, prezenta imagini stereotipice ale albilor şi negrilor. De exemplu, mătuşa Chloe descrie cu încântare bucatele pe care le-a gătit pentru o cină, în acest timp comparându-se cu stăpâna sa; aici ar fi fost făcute o serie de declaraţii rasiste:

> Io şi Doamna, aproape că ne-am certat cu plăcinta aia, iar io i-am zis „Uite Doamnă, uitaţi-vă la mâinile acestea ale matale frumoase şi albe, cu degete lungi... şi uitaţi-vă apoi la mâinile mele negre şi butucănoase. Păi nu credeţi că Dumnezeu trebuie să fi vrut ca eu să fac plăcinta, şi dumneavoastră să staţi în salon?"

Remarci precum acestea, inserate în povestire, i-au nemulţumit pe unii cititori. în altă parte a poveştii, Stowe îi prezintă pe sclavii lui George Shelby atât de fericiţi, încât când acesta îi eliberează, ei nu vor să plece. De asemenea, povestea lui George şi Eliza, se termină cu aceştia plecând liberi spre Liberia, insinuând-se că negrii liberi nu au ce căuta în America. De asemenea, mulţi considerau că personajul Tom, era prea pasiv şi nedispus să lupte pentru viaţa şi libertatea sa şi a familiei sale. După cum subliniază Haight, în timpul anilor '50 „Unchiul Tom era sinonim cu supunerea".

în 1984, la Waukegan, Illinois, cartea a fost contestată de Robert B. Evans Sr., oficial local într-un caz care a mai implicat şi titlurile: *Aventurile lui Huckleberry Finn* de Mark Twain, *Să ucizi o pasăre cântătoare* de Harper Lee şi de Pe *aripile vântului* de Margaret Mitchell. După cum sublinia Lee Burress, elevii şi părinţii s-au alăturat protestului acuzându-le de „rasism şi limbaj licenţios". Mai precis, *Revista pentru*

Coliba unchiului Tom nu constituia doar un pericol potențial pentru sistemul sclaviei din America. Ideea de egalitate îi deranja pe mulți alții. Anne Haight relatează că în 1852 cartea „a fost interzisă în timpul terorii de cenzură a lui Nicolai I". Cenzura a fost o practică frecventă în istoria Rusiei; nu numai cărți, dar și ziare, reviste, piese de teatru, muzica și alte forme de expresie erau cenzurate. Această tendință începuse cu mult înaintea lui Nicolai I, dar sub domnia sa, prohibițiile și restricțiile s-au intensificat. Potrivit statutului cenzurii din 1828:

Lucrări de literatură, știință sau artă, vor fi cenzurate dacă: (a) vor conține orice care poate submina învățăturile Bisericii Ortodoxe greco-ruse, tradițiile și ritualurile sale, sau în general, adevărurile credinței și dogmei creștine; (b) vor conține vreo încălcare a autorității supreme autocratice sau a respectului față de casa imperială, sau orice contrazice legislația în vigoare.

Coliba unchiului Tom **era văzută ca o amenințare pentru ambele condiții și a fost astfel cenzurată. Sistemul aristocrației pe care Stowe îl consideră inuman exista și în Rusia. Țarul și ceilalți nobili prosperau, în timp ce clasele de jos munceau din greu pentru recompense mărunte. Circularea liberă a unor asemenea idei ar fi fost un pericol pentru țar, astfel că romanul a fost cenzurat. Cazuri similare s-au înregistrat în legătură cu mulți alți autori.**

Tot pe baza statului din 1828, romanul a fost cenzurat din motive religioase. Deși romanul este extrem de pro-creștin, conține deseori păreri critice la adresa bisericii și a clericilor. Atât St. Clare și Stowe discută despre ipocrizia biserici, care schimbă Scriptura spre avantajul deținătorilor de sclavi. Când Mărie spune că într-o predică ea auzise că Scriptura demonstrează că sclavia este predestinată de Dumnezeu, St. Clare respinge această idee: „Discuțiile religioase pe problemele de genul acesta - de ce nu merg

mai departe, să arate frumusețea unuia care bea un păhărel în plus, și care zăbovește un pic mai mult la un joc de cărți, și alte aranjamente ale Providenței de genul acesta, care sunt destul de frecvente la noi, oamenii; vrem să auzim că și acestea sunt bune și dumnezeiești." în paragraful final, Stowe spune: „Atât nordul cât și sudul sunt vinovate în fața lui Dumnezeu; și *Biserica Creștină* are de dat niște explicații..." Ea credea că era responsabilitatea bisericii de a promova

Libertate Intelectuală **menționează că Evans se opunea faptului că în carte apărea cuvântul „negrotei" și a solicitat ca aceasta să fie exclusă din programa școlară: „Nu există cărți în districtul nostru care să vorbească despre «honkies»'[7], «dagos»[18], «spics»'[9] sau «polacks»[20]. Așa cum acei oameni din acele naționalități sunt jigniți de folosirea acelor cuvinte, tot astfel și negrii sunt jigniți de folosirea cuvântului «negrotei»." întrucât doar *Huckleberry Finn era* lectură obligatorie, doar aceasta a fost exclusă din programă.**

DOCTOR JIVAGO

Autor: Boris Pasternak

Data și locul publicării inițiale: 1957, Italia; 1958, Statele Unite Edituri: Giangiacomo Feltrinelli Editore; Pantheon Books Forma literară: roman

REZUMAT

Romanul *Doctor Jivago* urmărește viața personajului după care este și numit, până la moartea sa la vârsta de nici 40 de ani. Urmărește de asemenea și o perioadă crucială în istoria Rusiei de la începutul secolului XX, trecând prin Revoluția din 1917, Războiul Civil și până la teroarea anilor '30. Un epilog, din timpul celui de-Al Doilea Război Mondial

(după moartea lui Jivago) oferă o privire spre viitor, precum și o încheiere pentru trecut.

Iuri Andreievici Jivago rămâne orfan la o vârstă fragedă. Tatăl său, un industriaș bogat care își părăsește familia chiar înainte de moartea mamei sale, risipește averea familiei. Iuri este crescut în casa unei familii cultivate de intelectuali din Moscova. Studiază Medicina, câștigându-și respect ca diagnostician, și se însoară cu Tonia, fiica părinților lui „adoptivi". Ea dă naștere unui copil, dar viața lor este zguduită de încorporarea tânărului Jivago în armată pentru Primul Război Mondial.

în timpul serviciului său militar, Jivago o cunoaște pe

[17] **Termen defăimător pentru**

Lara - Larisa Feodorovna Antipova (născută Guishar), fiica unei văduve ruse de origine franceză. O mai întâlnise de două ori în adolescență. Lucrând ca asistentă medicală, ea se află în căutarea soțului său, Pașa-Pavel Pavlovici Antipov - despre care se zvonește că ar fi fost rănit pe câmpul de luptă. Ea trăiește și cu povara unei rușini - pierderea inocenței și a purității, în adolescență, fiind sedusă de către un libertin pe nume Komarovski, amantul mamei ei. Iuri și Lara devin încet-încet prieteni înainte ca ea să plece înapoi acasă, în luriatin, regiunea Ural, iar el înapoi la Moscova.

Vești extraordinare! Lupte de stradă în Sankt Petersburg! Garnizoana Petersburg s-a alăturat rebelilor! Revoluție!

Acest anunț încheie partea întâi a textului și aduce schimbări dramatice în viața protagoniștilor și a Rusiei.

La întoarcerea sa, Iuri găsește Moscova dezorganizată și tumultuoasă. Combustibilii și lemnul de foc sunt pe terminate. Supraviețuirea însăși este o provocare. Iuri încearcă să își reia activitatea de medic și să reintre în cercurile pe care le frecventa înainte, dar se simte străin față de prieteni și colaboratori. începe să își dea seama de pericolul în care se află el și familia sa, din cauza trecutului lor.

După o iarnă cruntă, Tonia și tatăl ei, cu ajutorul fratelui „vitreg" al lui Iuri, Evgraf, reușesc să îl convingă pe Iuri să fugă cu toții de la Moscova la Varikino, pe domeniul bunicului Toniei, o opțiune periculoasă, având în vedere trecutul acestuia din urmă. însuși drumul lung cu trenul este periculos; trebuie să treacă prin numeroase percheziții. Pe drum, la câteva minute de Yuriatin, Jivago are o scurtă întâlnire cu infamul Strelnikov, fanaticul ofițer al Armatei Roșii. (El este, de fapt, soțul Larei, dat dispărut, care profitase de zvonurile că fusese ucis, pentru a-și schimba identitatea.)

Viața lui Jivago la Varikino dă impresia de pace și obscuritate. însă pacea lui Iuri este întreruptă de două evenimente: povestea lui de dragoste cu Lara care se desfășoară în biblioteca din Yuriatin - îl tulbură trădarea oribilă a Toniei, pe care de asemenea o iubește; și de faptul că este cooptat sub amenințarea cu moartea de către partizanii Roșii, *Frăția Pădurii,* pentru a le înlocui chirurgul ucis. Această încarcerare durează mai mult de un an, până ce reușește să scape, după a patra încercare.

După un drum de șase săptămâni, Iuri, epuizat, murdar și slăbit, ajunge la Yuriatin pentru a o găsi pe Lara. El află că familia lui se întorsese la Moscova și că mai târziu ar fi fost exilați din Rusia. Totuși, pentru

că ea este soția lui Strelnikov, Iuri și Lara nu sunt nici acum în siguranță. Ei fug la Varikino. Drumurile lor se despart atunci când ea fuge într-o provincie aproape de Pacific, așteptându-l și pe el să o urmeze. El rămâne în urmă, mințind-o pentru siguranța ei, hotărât să plece la Moscova, înainte de a pleca, Strelnikov apare, căutându-și soția și un loc de ascunzătoare. A doua zi, anticipând că avea să fie prins, se sinucide.

Întors la Moscova, Iuri nu reușește să se dedice nici slujbei sale, nici scrisului. Nici măcar încercările de a obține un permis de plecare nu par prea hotărâte. Starea lui fizică și intelectuală se degradează. în cele din urmă, cu ajutorul lui Evgraf, încearcă sa se pună pe picioare. Cu toate acestea, moare în urma unui atac de cord, în drum spre spital.

Printre cei care se strâng pentru priveghi se află și Lara. Ea venise la Moscova cu o misiune urgentă - aceea de a-și găsi copilul pierdut pe care l-ar fi avut împreună cu Iuri; de dragul vremurilor trecute vizitase și apartamentul lui Iuri, ultimul în care acesta locuise. După funeralii, rămâne pentru a-l ajuta pe Evgraf cu actele lui Jivago - apoi dispare.

> într-o zi, Larisa Feodorovna ieși și nu se mai întoarse. Trebuie să fi fost arestată pe stradă. A dispărut fără urmă și probabil a murit undeva, uitată, ca un număr anonim pe o listă care a fost apoi rătăcită, într-unui din nenumăratele lagăre de concentrare pentru femei, sau mixte, din nord.

Pe parcursul acestei povestiri, Pasternak introduce o serie de personaje reprezentând diverse aspecte ale vieții și le conturează situațiile. Construiește imagini ale evenimentelor personale sau socio-politice pentru a evoca peisajul istoric și uman. în perioada antebelică, prerevoluțio-nară, prosperitatea și farmecul vieții claselor superioare este pus în contrast cu viața clasei muncitoare - serate muzicale și o petrecere cu dans, de Crăciun, dineuri și jocuri de cărți în contrast cu o grevă a căilor ferate și soldații cazaci atacând și masacrând un grup de demonstranți pașnici.

în contrast cu interludiul de la Varikino, fericirea regăsită în sânul familiei, plăcerea muncii și frumusețea naturii, zonele imediat înconjurătoare sunt devastate - satele prinse în lupta dintre Armata Roșie și cea Albă bombardate și incendiate se văd din tren, altele se văd distruse din cauza revoltelor. Țăranii trăiesc în mizerie, viețile lor sunt distruse, copiii lor luați ca soldați.

Reacția inițială a lui Iuri față de revoluție anticipează făgăduința „unei noi ordini", după cum aceasta fusese ilustrată de gândirea idealizată a revoluționarilor din 1905 și până în 1912-1914; era conștient de opoziția față de Rusia țaristă. Este cu toate acestea tulburat de idei mai puțin cunoscute lui care ies din realitatea unui război sălbatic și crud și din „revolta soldaților, conduși de acei revoluționari de profesie, bolșevicii", în drum spre Moscova, un tovarăș de drum, un revoluționar, îi contrazice opinia lui Jivago cum că țara ar trebui să se întoarcă la o stare „de pace și ordine

relative", înainte de a pune în scenă „experimente periculoase":

Ești naiv... ce numești tu dezordine este o stare la fel de normală ca acea ordine pe care o susții tu. Toate aceste distrugeri constituie o etapă naturală și preliminară pentru un plan creativ general. Societatea nu s-a dezintegrat încă suficient. Trebuie să se spargă în bucăți complet, apoi un guvern revoluționar va lua bucățile pentru a construi o nouă fundație.

Jivago nu este tentat de acest cântec de sirenă; pe măsură ce trenul se apropie de Moscova, pentru el războiul și revoluția par goale și fără sens în timp ce casa lui dragă și iubită rămâne plină de însemnătate.

Episoade din revoluția ce se afla în desfășurare oferă imaginile devastării și ale confiscărilor și prezintă câteva fragmente din retorica revoluționarilor. Un sat este bombardat fără a avea nicio vină deoarece se află în vecinătatea altuia care refuzase să se ralieze conform prevederilor partidului. Altul este survolat și incendiat pentru că ar fi refuzat să își cedeze alimentele armatei. Cea de-a doua scenă a revoluției se caracterizează drept una a suspiciunii și a intrigilor - informatori mânați de ură și invidie, gata să distrugă oameni în numele „dreptății revoluționare".

Iuri, de prea multe ori prea sincer pentru situația sa, își exprimă antagonismele:

în primul rând, ideea de primenire socială așa cum este ea înțeleasă după Revoluția din octombrie nu mă prea umple de entuziasm. în al doilea rând, este atât de departe de a fi pusă în aplicare, iar numai discutarea ei a generat atâta vărsare de sânge, încât nu sunt sigur că scopul scuză mijloacele. Și în ultimul rând - și cel mai important - când aud oameni vorbind despre remodelarea vieții sociale îmi pierd controlul și alunec în disperare.

într-un alt pasaj, el pune la îndoială marxismul şi pe liderii lui:

Marxismul o ştiinţă?... Marxismul este mult prea nesigur pe bazele sale ca să fie o ştiinţă. Ştiinţele sunt mai echilibrate, mai obiective. Nu cunosc vreo mişcare mai egoistă şi mai departe de adevăr decât marxismul. Toţi sunt preocupaţi în a-şi dovedi abilităţile practice, iar cei de la putere sunt atât de montaţi în a-şi crea mitul infailibilităţii încât fac tot posibilul pentru a ignora adevărul. Politica nu se prinde de mine. Mie nu îmi plac oamenii cărora nu le pasă de adevăr.

în floarea energiei şi a puterilor, Iuri visează la o viaţă trăită în mod individual, „trăind din rea braţelor sale". El simte „dorinţa eternă a omului de a se întoarce la pământ". El adoră seţea care îl înconjoară şi adoră să experimenteze şi să se exprime. îşi doreşte libertatea să, nu limitată; se străduieşte să îşi protejeze intimitatea şi personalitatea. Jivago îşi menţine e valori cu toate că entuziasmul şi chiar viaţa încep să îi pălească.
Epilogul descriind Al Doilea Război Mondial în anul 1943 îi are în centru pe doi dintre nii din copilărie ai lui Jivago. Au fost în lagărele sovietice, dar acum sunt ofiţeri în armată. Ei ează la trecutul lor, amintindu-şi atrocităţile pe care le-au trăit. Unul din ei comentează un t important al sistemului sovietic:

Eu cred că această colectivizare a fost o măsură greşită şi fără succes, dar le-a fost imposibil să îşi recunoască greşeala. Pentru a accepta această greşeală, oamenii au trebuit să fie vindecaţi, prin toate metodele terorii, de obiceiul de a gândi pentru ei înşişi, şi forţaţi să vadă ceea ce de fapt nu exista, să afirme exact opusul celor văzute de propriii lor ochi. Acestea sunt grăitoare pentru cruzimea extraordinară a perioadei lejov, promulgarea unei constituţii care urma să nu fie aplicată niciodată, şi introducerea unor alegeri care încălcau orice principiu al alegerii libere. Şi când a izbucnit războiul, ororile lui reale, pericolele lui reale, ameninţarea lui reală de moarte, păreau o binecuvântare faţă de domnia inumană a minciunii, şi aducea uşurare pentru că spărgea vraja constituţiei de faţadă.

ISTORICUL CENZURII

După moartea lui Stalin în timpul perioadei Hruşciov, când Kremlinul a mai relaxat politica cenzură, în 1953, Pasternak a început să

scrie *Doctor Jivago.* El fusese mut în perioada stalinistă, care „mutilase individualismul creator și instaurase

conformitatea cu partidul în rândul tuturor scriitorilor". După trimiterea manuscrisului către Editura de Stat și primirea unui răspuns pozitiv, autorul trimite un exemplar și editurii din Italia, Giangiacomo Feltrinelli Editore. Imediat, Editura de Stat s-a răzgândit și a condamnat cartea; „Intenția cărții este de a arunca îndoieli asupra validității Revoluției Bolșevice pe care o portretizează ca și cum ar fi fost cea mai mare crimă din istoria Rusiei." Pasternak a fost obligat să solicite manuscrisul înapoi de la editura italiană pentru „retușuri". Editorul a refuzat să o înapoieze.

Când lui Boris Pasternak i s-a oferit Premiul Nobel pentru Literatură în 1958, autorul a fost obligat să-l refuze: „Datorită semnificației acestui onor în comunitatea de unde provin, ar trebui să mă abțin de la a accepta acest premiu nemeritat care mi s-a acordat."

Uniunea Sovietică a denunțat premiul - și juriul suedez - acuzând că s-ar fi făcut un „act politic ostil de a-i sprijini pe scriitorii contrarevoluționari și defăimători". Mai mult, Pasternak a fost exclus din Uniunea Scriitorilor Sovietici și i-a fost retras titlul de „Scriitor Sovietic".

în 1986, reflectând politicile de deschidere ale lui Gorbaciov, problemele cenzurii și ale amestecului politicului în literatură au fost dezbătute la cel de al Vlll-lea congres al Uniunii Scriitorilor Sovietici. în fruntea Uniunii a fost aleasă o conducere reformistă, care a anunțat că se ia în

considerare publicarea romanului *Doctor Jivago.* A fost, în cele din urmă, publicat în 1988.

în Statele Unite în 1974, un patron de librărie din Larchmont, New York, a dezvăluit că un om, care s-a recomandat ca fiind membru al *John Birch Society,* a telefonat pentru a protesta împotriva unor cărți „subversive" din librărie. Titlurile identificate erau *Doctor Jivago, Das Kapital* de Karl Marx și *Inside Russia Today* de John Gunther; de asemenea, a menționat o carte a lui Nabokov și un dicționar englez-rus. El a amenințat că dacă aceste cărți „antiamericane" nu vor fi scoase de pe rafturi, societatea va organiza un boicot în fața librăriei. Editorul publicației *Newsletter on Intellectual Freedom* a sfătuit librăria să „nu ia orice aiurit drept cenzor autointitulat". Se pare că librăria nu l-a luat.

jonathon Green, sub titlul de „index al cărților cenzurate", identifică *Doctor Jivago* drept una dintre cărțile cel mai des cenzurate.

Paine mai contrazice ideea supremaţiei ereditare. „Om" este cel mai înalt titlu pe care cineva îl poate primi sau de care are nevoie. Şi cum un titlu nu are nicio valoare intrinsecă, asemenea distincţii sunt doar nişte porecle neînsemnate. Doar calitatea de „om" reiese din drepturile naturale ale tuturor fiinţelor umane. Cum toţi oamenii sunt copii ai lui Dumnezeu, tot astfel sunt şi egali în drepturi între ei. Printre drepturile naturale pe care oamenii le capătă prin simpla lor existenţă sunt drepturile intelectuale, care includ libertatea de a citi şi de a asculta, de a vorbi şi de a gândi. Drepturile minţii includ de asemenea şi drepturi spirituale. Mai mult, Paine recunoaşte că libertatea religioasă nu înseamnă doar toleranţă. Oamenii nu au dreptul sau puterea doar de a „tolera" o altă religie; a vorbi de toleranţă ar fi echivalent cu a vorbi despre un corp legislativ care să introducă o lege permiţându-i sau interzicându-i lui Dumnezeu să primească slavă şi din partea unui evreu. Este clar că nicio putere pământească nu poate lua o asemenea măsură. Pentru Dumnezeu, toate credinţele sunt egale. Pe lângă drepturile intelectuale, oamenii au dreptul de a acţiona în interesul propriei lor fericiri, atâta timp cât aceste acţiuni nu afectează în mod negativ drepturile altora.

Din aceste drepturi naturale reies şi drepturile civile. A trăi în societate înseamnă sacrificarea unei părţi din drepturile naturale. Dar acest sacrificiu trebuie să fie parte a unui contract social; niciun guvernământ nu poate lua aceste drepturi oamenilor pe care îi conduce; oamenii construiesc societatea tocmai pentru a se asigura de drepturile civile care li se cuvin, pe care indivizii separaţi nu le pot garanta.

Paine dezvoltă aceste idei referitoare la drepturi, pentru a examina felurile în care un guvernământ îşi poate exercita puterea. Guvernul poate exista prin superstiţie şi poate fi condus de preoţi; poate exista datorită forţei şi poate fi condus de cuceritori; sau se poate baza pe drepturi şi condus de raţiune şi de voinţa poporului. Ultimul este singurul guvern care merită să existe. în contrast cu acesta, aristocraţia este echivalentă cu tirania din mai multe motive: întrucât capacităţile nu sunt ereditare, nu apare a fi justă trecerea puterii pe linie de familie de la o generaţie la alta; clasele aristocrate nu sunt responsabile în faţa poporului, deci sunt în mod intrinsec nedrepte; aristocraţia este bazată pe putere, şi nu pe drepturi. Clasa aristocrată (în parte din cauza legii ereditare) degenerează odată cu trecerea timpului.

în contrast cu Anglia, Paine prezintă Franţa. O mare parte din prima secţiune din *Drepturile omului* este devotată respingerii acuzaţiilor de

DREPTURILE OMULUI (THE RIGHTS OF MAN)

Autor: Thomas Paine

Data și locul publicării inițiale: 179 1 (prima pane, 7 792 (a doua parte), Statele Unite; 1791 (prima parte), 1792 (a doua parte), Anglia; de asemenea publicată în foileton în New York în vara anului 1791. Edituri: Graham, Statele Unite; **Daily Advertiser,** ***în foileton;***

Jeremiah 5a-*muel Lordan, Anglia Forma literară: nonficțiune*

REZUMAT

în a doua jumătate a secolului al XVIII-lea, pe măsură ce vedea cum colonia sa mult prețuită îi alunecă printre degete și cum revoluția pune stăpânire pe Franța, Anglia încerca să oprească curentul de idei dinspre America, a cărei independență ar fi putut servi drept model și pentru alte colonii, amenințând astfel puterea Coroanei. Din acest curent de idei fac parte și cele ale lui Thomas Paine. *Drepturile omului* a fost printre cele mai persecutate cărți în anii 1790 în Anglia. Cele mai multe dintre aceste persecuții aveau ca motiv acuzația de defăimare instigatoare.

Paine începea să scrie *Drepturile omului* la numai două zile după apariția celebrei cărți a lui Edmund Burke în 1790, *Reflecții asupra Revoluției din Franța.* Burke, care ataca dur Revoluția Franceză, fusese admirat până în acel moment de Paine, dar în urma acestei scrieri, sentimentele s-au schimbat fundamental, incitate fiind de opiniile lui Burke și de caracterul detestabil al guvernului britanic.

Stilul lui Paine este recurent, multe dintre idei concentrându-se pe istoria vremurilor sale, însă nu acestea i-au adus atenția cenzorilor.

Paine începe lucrarea criticând afirmația lui Burke cum că ascensiunea lui William și Mary în 1689 ar fi îndatorat și ar fi legat națiunea engleză pentru eternitate de monarhie. Paine considera că este absurd să vezi generația prezentă, obligată să adere la promisiunile generațiilor anterioare. Cei vii au prioritate față de cei morți, iar Parlamentul care depusese jurământul de loialitate nu avea puterea de a face aceasta; astfel, faptele generațiilor anterioare nu îi leagă pe oamenii ce trăiesc în prezent.

tiranie şi de abuzuri din timpul Revoluţie Franceze. Din nefericire pentru Paine, vor trece doar câţiva ani până când asemenea abuzuri se vor răsfrânge chiar asupra sa, el însuşi devenind victimă, fiind încarcerat în perioada Revoluţiei. Dar Franţa, spune Paine, este superioară Angliei pentru că are o constituţie reală şi pentru că legislativul său este răspunzător în faţa poporului. Atunci când guvernul îşi promite sieşi că se va „reforma pe sine însuşi", nu există nicio şansă pentru o reformă reală, pentru că nu există relaţia de responsabilitate în faţa poporului. Paine afirmă că toate caracteristicile guvernului în Anglia sunt opusul a ceea ce ar trebui să fie. '

Partea a doua din *Drepturile omului* a fost publicată în 1792. La fel ca şi precedenta, a fost foarte bine primită de cititori. în paginile acesteia, Paine explică de ce guvernul reprezentativ este preferabil tuturor celorlalte. Evocând America drept model şi drept bastion al schimbării politice, Paine demonstrează că monarhiile sunt prin natura lor militariste. Mai mult, continua lor dorinţă de a cuceri noi teritorii epuizează finanţele şi resursele naţiunii prin taxe şi prin acumulare de datorii. Pentru a opri acest despotism, Paine recomandă lichidarea monarhiei. Mai mult, el propune şi ca averile Angliei să fie distribuite săracilor, pe lângă oferirea de locuri de muncă pentru şomeri. Totul având ca scop ajutorarea săracilor pentru întemeierea de noi familii şi pentru creşterea copiilor.

După ce a expus problemele monarhiei, Paine face distincţie între diferitele tipuri de guvern şi susţine că, prin urmare, „cu cât o civilizaţie este mai desăvârşită, cu atât mai puţină nevoie este de guvern". Mai mult, guvernul trebuie să fie „nimic mai mult decât o asociaţie naţională activând pe principiile societăţii". Dar monarhia urmăreşte doar interesele monarhului; aristocraţia urmăreşte doar interesele aristocraţilor. Doar o republică, aşa cum se fondase în America, urmăreşte interesele şi bunăstarea poporului.

Pentru a dezvolta acest argument cu mai multe detalii, Paine conduce discuţia către Constituţia din Pennsylvania, către Articolele Confederaţiei şi către Constituţia Statelor Unite ale Americii. Lucrarea sfârşeşte cu ideea optimistă, potrivit căreia revoluţia şi dorinţa de libertate pe care doar o democraţie reprezentativă le poate aduce se vor răspândi prin Europa, aducând sfârşitul tiraniei şi al războiului.

ISTORICUL CENZURII

în timp ce pentru America, *Drepturile omului* părea o parte acceptată și chiar fundamentală a ideilor politice, pentru Anglia în schimb, textul reprezenta un pericol real. Deși în mare parte salvate de furia cenzurii în vremurile noastre, textele lui Paine au fost persecutate în timpul vieții autorului; cartea sa a reușit să intre pe lista „celor mai des" cenzurate < ărți a lui Jonathon Green.

în 1791, Charles James Fox a introdus o lege în Camera Comunelor (are le permitea juraților să decidă dacă

anumite texte erau sau nu defăimătoare. Cu toate că a fost eliminat de către Camera Lorzilor, în 1 792 proiectul de lege privind defăimarea al lui Fox a rezistat atacurilor Lordului Kenyon și ale apropiaților acestuia, devenind în cele din urmă lege. Deși judecătorilor le era încă permis să își ofere opiniile juraților, aceștia din urmă aveau acum dreptul să nu ia în seamă aceste opinii. In acest timp, un număr tot mai mare de cărți și ziare atacau monarhia; mulți sugerau că William Pitt se folosea de nebunia regelui pentru a prelua controlul efectiv asupra guvernului.

în acest context, scrierea lui Paine turna gaz pe foc. Prima ediție din *Drepturile omului* a fost oprită de la publicare în februarie 1791. Editorul, cunoscut astăzi drept Johnson and Chapman, a considerat că textul prezenta „tendințe periculoase" și a hotărât oprirea publicării. Luna următoare în Anglia, Jeremiah Samuel Jordan punea cartea la dispoziția publicului. Cele 10 000 de exemplare inițial tipărite s-au epuizat peste noapte la Londra. însă, în vara lui 1792, Jordan a fost arestat și găsit vinovat de defăimare instigatoare pentru publicarea părții a doua din *Drepturile omului.* După unele estimări, prima parte din *Drepturile omului* s-ar fi vândut în două milioane de exemplare în primul an de la publicare, fiind disponibilă la un preț redus.

William Pitt recunoștea că Paine avea dreptate în mult privințe, dar afirma că scrierile sale pot determina izbucnirea unei „revoluții sângeroase". Deși nu s-a luat

măsura drastică de a arde toate exemplarele din *Drepturile omului,* se spune că Pitt ar fi plătit câte 5 șilingi de persoană pentru organizarea unei demonstrații care să-l înfiereze pe Paine. într-o singură noapte în februarie 1792, Paine a fost ars în efigie în patru locuri diferite din Londra. A fost de asemenea spânzurat în efigie la Londra, Worcester, Canterbury și în alte locuri. Când în Anglia s-a descoperit că versiunea americană a cărții lui Paine, conținea și un pasaj care lipsea

din cea engleză, și anume cel care afirma că guvernul Angliei este exact opusul a ceea ce trebuie să fie, Pitt a decis să ia măsuri mai drastice.

S-a emis o citație cu acuzația de defăimare instigatoare împotriva lui Paine la 21 mai 1792; pe 8 iunie, el a apărut la tribunal, dar procesul a fost amânat până în decembrie. Paine nu și-a încetat atacurile, iar pe măsură ce timpul trecea, apropiații săi începeau să se teamă pentru viața lui. Legenda spune că poetul William Blake l-ar fi sfătuit să părăsească țara. Chiar când i se pregătea arestarea și încarcerarea, Paine a plecat spre Franța pe 18 septembrie. Din nefericire, mai târziu a fost încarcerat în Franța, din cauza opoziției față de iacobini, și a împotriviri sale la executarea regelui Ludovic al XVI-lea.

Thomas Erskine, procurorul general al prințului de Wales și susținător al libertății presei a fost apărătorul lui Paine la procesul privind *Drepturile omului.* Erskine a atacat citarea unor pasaje scoase din context pentru demonstrarea acuzaților de defăimare. Erskine avusese deseori succes, obținând achitarea celor acuzați în cazuri asemănătoare și publica deseori scrieri referitoare la libertatea presei. De multe ori, le cerea judecătorilor chiar să ignore legea așa cum era ea scrisă. Deși Thomas Erskine a acceptat să preia cazul lui Paine, nu toată lumea s-a bucurat de această decizie, printre aceștia aflându-se și influentul Lord Loughborough, care avea să devină lord cancelar.

Procesul, care a avut loc pe 18 decembrie 1792, a fost prezidat de același Lord Kenyon care condusese lupta împotriva legii defăimării a lui Fox. Când Erskine s-a opus invocării unei scrisori a lui Paine ca dovadă pentru susținerea cazului (Erskine amintind că acuzațiile aduse lui Paine se bazau pe *Drepturile omului* și nu pe alte scrieri), Kenyon a respins obiecția. Având în față un juriu ostil, Erskine a pledat timp de 3 ore și 40 de minute, susținând cu ardoare că textul trebuie luat ca un întreg, fără a delimita părți scoase din context, și că Paine nu este vinovat, întrucât nu i-a incitat pe cititori să încalce legea. Publiciștii, continuă el, au dreptul și obligația să evidențieze erorile guvernământului. însă, juriul era atât de hotărât să delibereze, încât și-au pierdut răbdarea cu pledoaria lui Erskine. Prin legea britanică, prin ideea de defăimarea instigatoare, dacă cuvintele scrise ar fi putut răsturna guvernământul existent, nu mai avea nicio importanță dacă acestea erau adevărate sau false. Pe 20 decembrie Paine a fost găsit vinovat nu numai de instigare, dar și de înaltă trădare. I-a fost interzis, sub amenințarea morții, să mai calce pe teritoriul Angliei vreodată.

După procesul lui Paine, a izbucnit un potop de acuzații de defăimare instigatoare, printre textele invocate fiind și cele ale lui Paine, lonathon Green relatează că *Drepturile omului* a fost „confiscată și arsă cu regularitate în anii ce au urmat". însă, în iunie 1793, jurații l-au găsit vinovat pe Daniel Isaac Eaton, pentru publicarea unei ediții din *Drepturile omului;* ei au respins însă ideea că Eaton ar fi avut intenții criminale. Același verdict a fost dat împotriva sa la un proces asemănător pentru publicarea în iulie 1793 a

textului *Letter Addressed to the Addressers of the Late Proclamation,* cu toate că la începutul anului 1793, editorul llenry Delaney Symonds, fusese condamnat la un an închisoare și amendat cu 100 de lire pentru vânzare aceluiași text. în 1819, Richard (ariile a fost găsit vinovat pentru publicarea textului *The Age of Reason (Ipoca rațiunii),* primind o amendă de 1 000 de lire și doi ani de închisoare. Cu toate acestea, deși *Drepturile omului* și *Epoca rațiunii* erau condamnate de tribunale, după cum afirmă Donald Thomas, „pe tot parcursul primului sfert al secolului al XlX-lea, nu se ducea deloc lipsă de martiri voluntari pregătiți să meargă la [închisoarea] Newgate pentru un an sau jumătate de an, pentru a se asigura că filozofia lui Thomas Paine nu va trece necitită și nereceptată". Lui Erskine i-a fost permis să publice relatarea procesului lui Paine. Samuel Taylor Coleridge și Jeremy Bentham se alăturau și ei mai târziu cauzei libertății presei. Coleridge întreba: „Câți din sutele de mii de cititori ai lui Paine au fost incitați de scrierile sale la acte de violență politică?" El a dovedit că foarte puțini, dacă nu chiar deloc, au fost incitați în acest fel. în secolul al XlX-lea, Anglia a fost convinsă în mare parte de argumentul lui Erskine, cum că in-stigarea există doar când autorul chiar încearcă să îi incite pe cititori la violență împotriva guvernului.

Dar din cauza faptului că Paine nu a ezitat niciodată să spună ceea ce crede, spre sfârșitul vieții, el devenise deja

proscris în America, Anglia și Franța. Deși și-a petrecut ultimii ani în America, a fost ostracizat și etichetat drept ateu și trădător al cauzei libertății. A supraviețuit unei tentative de asasinat, i-a fost retras dreptul de vot și a fost acuzat de blasfemie. Omul care probabil a făcut mai mult decât oricare altul pentru a promova cauzele Revoluției Americane și cea a libertății, a murit pe 8 iunie 1809, într-o relativă obscuritate. Deși trecuse mult timp de la moartea sa, Teddy Roosevelt îl numea pe Paine un „ateu mizerabil". Robert B. Downes scria: „El nu era în niciun caz așa... puține personaje ale istoriei americane sunt atât de controversate precum Thomas Paine și în același

normalitate. Această normalitate este zdruncinată de două tentative de .isasinat la adresa sa.

Un anume „domn Grey" îşi face apariţia în viaţa lor. Agent al Departamentului American de Re-identificare - precursor al programului de protejare a martorilor - acesta le oferă membrilor familiei Delmonte noi identităţi şi noi trecuturi, noi condiţii de viaţă, ba chiar şi un articol în /iar despre moartea lor într-un accident de maşină. El îi ajută să îşi găsească un loc nou, unde să înceapă o viaţă nouă. Domnul Grey rămâne în legătură cu ei, vizitându-i acasă o dată sau de două ori pe lună, şi purtând discuţii cu David Farmer (Delmonte) într-o încăpere din subsol.

Dar acesta este trecutul. Acum, Adam se află pe bicicletă pedalând în drum spre Rutterberg, Vermont. Nu spune despre această călători nimănui. Este temător fiindcă este în firea sa să fie astfel, dar această temere se va dovedi izbitor de întemeiată. Amintindu-şi de cum cânta tatăl său, Adam încearcă să îi imite felul voios în care cânta The *Farmer in the Dell,* pentru a-şi face curaj. Cu toate acestea, îl înspăimântă un câine care se ia după el, şi apoi trei indivizi într-o cantină. Deşi aceştia îl ameninţă, reuşeşte totuşi să scape de ei pentru ceva timp. Ei însă îl urmăresc cu maşina, depăşindu-l de mai multe ori în batjocură, trecând apoi înapoi în spate, din ce în ce mai aproape de bicicleta lui, trântindu-l în cele din urmă într-un şanţ. Adam este salvat şi dus tocmai până la Hookset, Vermont. Acolo bicicleta îi este furată de către Junior Varney, dar reuşeşte să o recupereze după o încăierare.

Alte două incidente provoacă uimire şi suspans. Adam încearcă să îi telefoneze celei mai bune prietene al sale, Amy Hertz. Sunând de două ori la numărul acesteia, de fiecare dată îi răspunde un necunoscut, spunându-i că numărul îi aparţine deja de trei ani. Operatorul de la informaţii îi spune apoi, că nu există niciun om cu numele Hertz în Monument, Massachusetts. Ajuns la Belton Falls, Adam se îndreaptă către Motelul Rest-A-While, unde stătuse cu un an înainte împreună cu părinţii lui, dar constată că a fost desfiinţat. Un om de la benzinăria de peste drum îi spune apoi, că motelul fusese desfiinţat de „cel puţin doi-trei ani".

Ajuns în cele din urmă la spitalul din Rutterberg, Adam este întâmpinat de un doctor care îl invită să intre. împreună trec pe lângă Whipper, Dobbie şi Lewis, cei trei scandalagii de la cantină; aude mârâitul câinelui cel mare şi îl caută cu privirea pe Junior Varney. Adam este dus în camera lui unde începe să cânte *The Farmer in the Dell.* Nu răspunde la

timp puține au avut contribuții atât de importante pentru dezvoltarea Statelor Unite ca națiune."

EU SUNT MOMEALA (I AM THE CHEESE)

Autor: Robert Cormier

Data și locul publicării inițiale: 1977, Statele Unite Editura: Pantheon Books Forma literară: roman

REZUMAT

Două componente diferite sunt alternate pe parcursul romanului: o aventură narativă și o serie de transcrieri ale unor interviuri înregistrate; acestea constituie structura și construiesc acțiunea romanului / *Am the Cheese.* Prima componentă îl prezintă pe Adam Farmer călătorind cu bicicleta sa de modă veche, din Monument, Massachusetts, spre Rutterberg, Vermont, pentru a-și vizita tatăl aflat în spital. Această aventură are un scop precis, iar lui Adam îi este teamă. înregistrările interviurilor dintre Adam și Brint, recunoscut drept psihiatru, dar fiind de fapt o identitate dublată a lui Adam și suspectată de acesta, dezvăluie o încercare de a-l ajuta pe Adam să-și recapete memoria; aceste înregistrări sunt susținute de mărturiile narative ale evenimentelor trecute, care completează spațiile goale ale memoriei băiatului. Aceste componente se întrepătrund treptat, tensiunea crescând, indiciile și dovezile fiind asociate pentru a se dezvălui ce i se întâmpla de fapt lui Adam Farmer.

Adam Farmer este de fapt Paul Delmonte. El nu știe însă acest lucru. Doar începând cu vârsta de 14 ani află, când tatăl lui îi spune adevărul (cititorul nu află toate acestea decât pe la mijlocul romanului). Pe timpul când Adam/Paul era copil, tatăl său, un fervent reporter de investigație, descoperise niște documente în arhivele din Albany, New York, care ar fi fost iremediabil compromițătoare atât pentru unii oficiali ai statului, cât și pentru unii oficiali

federali. Corupția evidentă descoperită arăta legăturile de afaceri ilicite existente între guvern și sindicate. După depunerea unei mărturii strict secrete la Washington, sub promisiunea unei identități acoperite, reporterul se întoarce acasă pentru a-și relua viața în

uri. El e." Auzea vocea din nou: „Repede. Scoate-o pe ea. Băiatul. Verifi-i al. Poate fi util. Hai repede, repede."

Romanul se încheie cu raportul anual întocmit probabil de Brint. Acesta rezumă cea de a treia interogare anuală a Subiectului A, Adam Farmer, stabilind că „nu prezintă semne de conştientizare a informaţiilor oferite Departamentului 1-R de către Martorul #599-6" (David Delmonte). Raportul mai indică faptul că rezultatele sunt coerente cu cele obţinute prin interogările precedente şi că „prin administrarea de medicamente... şi rememorările orchestrate nu au reuşit să obţină informaţiile suspectate..." de asemenea, mai este scris că apare o resemnare adâncă atunci când sunt abordate aceste subiecte şi „o resemnare completă însoţeşte recapitularea lichidării Martorului #599-6 şi a partenerului (consoartei)".

Raportul include şi trei recomandări: 1) ca politica conform căreia nu se permit proceduri de lichidare în cadrul Departamentului 1-R să fie eliminată; 2) ca suspendarea Angajatului #2222 (Domnul Grey) să fie întreruptă, acordându-se reabilitare completă (suspendarea avusese loc în urma suspectării de complicitate a Domnului Grey, în lichidarea Martorului #599-6; suspiciunea că i-ar fi contactat pe adversari şi ar fi dezvăluit locul în care se afla martorul a fost doar circumstanţială); 3) ca reţinerea Subiectului A să fie continuată, întrucât constituie „veriga finală între Martorul #599-6 şi Dosarul 865-01", „până la aprobarea procedurilor de lichidare" sau „menţinerea subiectului în această stare" până când i „se va şterge orice urmă".

Paragraful de încheiere al romanului este identic cu cel de început: Adam se află pe bicicletă, pedalând, pedalând.

ISTORICUL CENZURII

Atacul împotriva romanului / *Am the Cheese* (câştigătorul a trei premii - cel mai bun roman scris de un tânăr, din partea revistei *Newsweek,* a ziarului *New York Times* şi a publicaţiei *School Library Journal,* acestea pe lângă o receptare critică remarcabilă) a fost iniţiat la Panama City, de o plângere oficială în aprilie 1986 (în care era incjusă şi cartea *About David* de Susan Beth Pfeffer). Acest eveniment a dus în cele din urmă la un proces *(Farrel v. Hali)* început la 18 iulie 1988; situaţia nu a fost rezolvată decât după o perioadă de trei ani.

Două scrisori au precedat plângerea oficială. Marion Collins, bunica unui elev al liceului Mowat, s-a plâns prin intermediul unei scrisori adresate

numele „Paul" și nu își mai amintește nici celălalt nume al său. Dar știe totuși cine e; „eu sunt momeala" spune el. Apoi rămâne singur.

Interogatoriile se desfășoară de asemenea în prezent, într-un centru de detenție. Acestea îi dezvăluie, filă cu filă, lui Adam, porțiuni din memoria sa. Aceste conversații îl ajută pe Adam să își amintească trecutul, începând de la călătoria secretă pe când avea patru ani, trecându-se apoi la dezvăluirea primelor indicii în fața nedumeririlor și suspiciunilor sale, ajungându-se la schimbul de identitate și

la situația în care se află familia sa. Adam se mai arată nedumerit cu privire la locul unde se află - nu prea seamănă a spital - îndoieli având și în legătură cu identitatea adevărată a lui Brint. Acesta pare totuși ceva mai mult sau măcar altceva decât un psihiatru; întrebările sale par să aibă rostul să adune informații dincolo de elementele personale ale vieții lui Adam, menite să afle lucruri foarte exacte sau chiar secrete. Uneori el pare a fi „un prădător, un dușman..." în ciuda stării de sedare în care se află în permanent, Adam îl suspectează pe Brint și se împotrivește anchetelor acestuia, menținân-du-și un strop de voință personală conștientă.

Domnul Grey[2'], întotdeauna îmbrăcat în gri, e un personaj important al trecutului. Nu numai că îi protejează pe cei din familia Delmont găsindu-le un nou domiciliu și o nouă identitate, ci îi și supraveghează în permanență. Mai mult, el controlează deciziile și viața familiei. „Avertismentele" lui sunt cele care pregătesc scena pentru decesul familiei Farmer.

Domnul Grey sunase, spunându-le că era posibil ca noile lor identități să fi fost descoperite, și că trebuiau să părăsească orașul pentru câteva zile, cât timp oamenii lui urmau să verifice elementele ce păreau suspecte. Familia Farmer își ia acest concediu forțat, oprind în prima noapte la Motelul Rest-A-While, bucurându-se unul de celălalt și de faptul că se vedeau scăpați. A doua zi, David Farmer

observă o mașină care îi urmărește. Când se opresc pentru a admira niște peisajele și pentru a își dezmorți picioarele, o mașină gonește spre ei și îi doboară.

Adam își aduce aminte. Cu încetinitorul, își amintește cum zbura, răsucindu-se și contorsionându-se în aer. își amintește cum o văzuse pe mama lui murind instantaneu. își amintește o voce care spunea că tatăl lui reușise să scape, dar că „îl vor prinde - ei nu ratează niciodată". își amintește niște oameni venind spre el, ivindu-se deasupra lui: „Pantaloni

lui Leonard Hali, inspectorul din Bay County, prin care denunța limbajul vulgar și propaganda umanistă și behavioristă. Hali, i-a solicitat imediat directorului liceului Mowat, Joel Creel, să interzică romanul. în scrisorile ce au urmat, Creel și Hali erau înștiințați de faptul că romanul continua să fie recomandat la școală.

Plângerea oficială i-a aparținut Claudiei Shumaker, fiica doamnei Collins și mamă a unei eleve de clasa a șaptea care urma cursul de engleză susținut de ReLeah Hawks. Plângerea a fost depusă la sugestia lui Hali, după ce Hawks, anticipând plângerea lui Shumaker, îi informase pe părinți de intenția de a preda / *Am Cheese* și de a oferi un text alternativ elevilor ai căror părinți se împotriveau; 88 de părinți au fost de acord în timp ce doar patru au fost împotrivă. Shumaker dorea ca romanul să fie interzis cu totul, susținând că, în caz contrar, fiica ei ar fi urmat să fie ostracizată.

Atât / *Am the Cheese* cât și *About David* au fost retrase imediat din programa cursului în așteptarea deciziei comitetului de analiză. Acesta a decis după o lună ca / *Am the Cheese* să fie reintrodusă în programă (cazul *About David* nu a mai fost examinat întrucât textul oricum nu fusese inclus în programă). Cu toate acestea, inspectorul Hali nu a dat curs deciziei, împiedicându-i pe profesori să folosească romanul la cursuri.

Din acel moment controversa s-a încins. Claudia Shumaker protestase împotriva temei romanului, „morbidă și deprimantă", împotriva limbajului, „dur și vulgar" și a „descrierilor și sugestiilor sexuale foarte nepotrivite". Cuvintele ofensatoare erau „iad", „rahat", „vânturi" și „la dracu'"; descrierile sexuale includeau o scenă cu adolescenți sărutân-du-se, o descriere a unor sâni ca fiind „mari" și „minunați" și o referință la „prezervativele expuse într-un magazin". Tatăl ei, Charles E. Collins, membru în consiliul școlilor din Bay County din 1954 până în 1970, într-o scrisoare datată 22 mai 1986 și trimisă tuturor părinților elevilor de la Mowat, protestase împotriva „temei subversive a romanului... care îi prezintă pe agenții guvernamentali ca fiind perfizi, și care prezintă o adevărată „echipă de exterminare" ucigându-i pe părinții băiatului, care știau prea multe despre activitățile guvernului". în scrisoare și într-un articolul plătit apărut în ziarul *Panama City News Herald,* Collins îi încuraja pe cei interesați să îi telefoneze sau să îi răspundă la scrisoare. Doctorul M. Berry, într-o scrisoare adresată editorului, se plângea că romanul aruncă „umbre de îndoială asupra activității guvernului Statelor Unite, asupra autorității părinților și asupra profesiunii de medic".

Profesorii au organizat o întâlnire publică pe 27 mai, invitând elevi, profesori și părinți pentru a discuta despre problema apărută. în acea dimineață, Hali le recomandase

profesorilor să nu discute cu elevii despre Pi imul Amendament sau despre controversa iscată pe marginea romanului; de asemenea, le-a ordonat să le spună elevilor să nu participe la întâlnire și să îi facă să creadă că excluderea lor fusese decisă de către profesori. Aproape 300 de părinți au participat la întâlnire; aproximativ două treimi dintre ei se arătau a fi în favoarea poziției profesorilor și în l.ivoarea romanului.

Pe 5 iunie, Hali respingea decizia comitetului de analiză și susținea in continuare excluderea romanului / *Am the Cheese,* adăugând că aces-t.i nu fusese recomandat în mod oficial de către consiliul director al școlii, într-o declarație ulterioară, și-a exprimat dezaprobarea față de o idee prezentă în roman: „Știți ce se întâmplă la sfârșit? Mama și tatăl copilului sunt lichidați de către guvernul Statelor Unite. Ce înseamnă asta pentru voi? Veți mai avea vreodată încredere în guvern?" Ulterior, Hali adăuga (ă elevii nu trebuie învățați că o agenție guvernamentală poate fi coruptă sau capabilă să înșele.

Dincolo de excluderea romanului / *Am the Cheese* pe motiv că nu ■ir fi fost aprobată de consiliul școlii, Hali susținea că pentru orice alt text pentru care nu exista o aprobare de la nivel de stat, trebuia aplicată o procedură de aprobare formată din cinci etape: 1) Profesorii vor alcătui un memoriu detaliat despre motivul pentru care cartea este propusă la cursuri sau pentru biblioteca școlii; 2) Directorul

respinge acest memoriu, sau, dacă nu, îl trimite mai departe autorităților districtuale; 3) Acestea îl resping, sau îl trimit mai departe inspectorului; 4) Acesta îl respinge, sau îl trimite mai departe consiliului director al școlii; 5) Consiliul ia decizia finală. Respingerea în cadrul oricăreia dintre etape însemna finalul procedurii; profesorii nu aveau drept de a face apel. O procedură adițională le permitea cetățenilor care se opuneau lecturii unei cărți, să facă un apel la decizia de includere a acesteia în programă; însă nu exista o procedură care să permită cetățenilor să facă apel la o decizie de respingere a unei cărți. Această decizie a eliminat practic bibliotecile și romanele din sălile de clasă. Mai mult, dacă o carte aprobată de consiliu, era apoi contestată, aceasta urma să fie retrasă până la decizia comitetului de analiză.

Politica propusă a fost dezbătută la o întâlnire prelungită a consiliului școlii, în august 1986. Părinții și profesorii care se opuneau propunerii

lui Hali protestau că „aceasta avea o natură autoritaristă şi era menită să respingă mai degrabă decât să includă cărţi". Din cei 25 de cetăţeni prezenţi la întâlnire, 17 s-au pronunţat împotriva propunerii. Collins însă a înaintat o petiţie împotriva limbajului obscen, semnată de 9 000 de persoane. (O ziaristă, Cindy Hill, a descoperit în toamna acelui an că de fapt conţinea doar 3.549 de semnături.) Consiliul director al şcolii a votat în favoarea propunerii lui Hali, adăugând doar o perioadă de graţie de un an, cărţilor care fuseseră predate în anul şcolar 1985-1986. în continuare, elevilor şi profesorilor le era interzis accesul la cărţile / *Am the Cheese* şi /About *David.*

Gloria T. Pipkin, şefa catedrei de engleză, a înaintat o solicitare de a preda / *Am the Cheese* în cadrul cursului său de engleză pentru clasa a opta. Creel, după ce s-a consultat cu Hali, a respins cererea. Pipkin, şi-a inversat strategia, trimiţând cererea direct lui Hali, care i-a răspuns că respingerea solicitării de către director punea capăt procedurii. Ulterior, Pipkin a solicitat o audiere din partea consiliului director al şcolii; iniţial, conducerea a încercat să o împiedice să ia cuvântul, amintindu-i că „în calitate de angajat al liceului, se află sub autoritatea lui Creel". Când totuşi i-a fost acordat dreptul de a lua cuvântul, Pipkin a spus: „Să nu fim creduli, / *Am the Cheese* a fost interzisă din sistemul educaţional din Bay County din cauza faptului că ideile pe care le conţine îi afectează pe câţiva: niciun truc nu poate ascunde acest lucru." Cererea ei de reintroducere a cărţii a fost din nou respinsă.

Când s-a primit memoriul pentru includerea unei cărţi ne-recoman-date la nivel de stat, Hali adăugă o nouă etapă procedurii; prin aceasta le cerea profesorilor de liceu să stabilească o serie de categorii pentru cărţile din şcoală: Categoria I - fără conţinut vulgar, obscen sau sexual; Categoria II - vulgaritate limitată, dar fără conţinut obscen sau sexual; Categoria III - vulgaritate considerabilă şi conţinut obscen şi cu referiri sexuale.

La finele procedurii de examinare a cărţilor, Hali eliminase 64 de titluri clasice din sălile de clasă din Bay County. Printre acestea erau incluse:

Interzise în liceul Bay: *Adio, arme* de Ernest Hemingway; *Marele Gatsby* de F. Scott Fitzgerald; *Nechemat fn ţărână* de William Faulkner, *Orizont pierdut* de James Hilton; *Oedip rege* de Sofocle; *Semnul roşu al curajului* de Stephen Crane; O *pace separată* de John

Knowles; *Shane* de Jack Schaefer; și *Three Comedies of American Life* de Joseph Mersand.

Interzise în liceul Mosley: *Adventures in English Literature; After the First Death* de Robert Cormier; *Alas, Babylon* de Pat Frank; *Ferma Animalelor* de George Orwell; *Arrangement in Literature; Autobiografia lui Benjamin Franklin* de Benjamin Franklin; *Best Short Stories; Minunata lume nouă* de Aldous Huxley; *Chemarea străbunilor* de Jack London; *Povestiri din*

Canterbury **de Geoffrey Chaucer;** ***Vrăjitoarele din Salem*** **de Arthur Miller;** ***Death Be Not Proud*** **de John Gunther;** ***Deathwatch*** **de Robb White;** ***Patima de sub ulmi, împăratul Jones și Lungul drum al zilei către noapte*** **de Eugene O'Neill;** ***Exploring Life Through Literature; Fahrenheit 451*** **de Ray Bradbury;** ***The Fixer*** **de Bernard Malamud;** ***Ghosts***[22] **[sic] și** ***Miss Julie*** **de August Strindberg;** ***Menajeria de sticlă*** **de Tennessee Williams;** ***Marile speranțe*** **de Charles Dickens;** ***Marele Gatsby*** **de F. Scott Fitzgerald;** ***Hamlet, Regele Lear, Negustătorul din Veneția și A douăsprezecea noapte de William Shakespeare, Hipolit*** **de Euripide;** ***Cu sânge rece*** **de Truman Capote;** ***Infernul*** **de Dante Aligheri (în traducerea lui Ciardi);** ***The Little Foxes*** **de Lillian Hellman;** ***împăratul mustelor*** **de William Golding;** ***Major British Writers; The Man Who Came to Dinner*** **de George S. Kaufman și Moss Hart;** ***Primarul din Casterbridge*** **de Thomas Hardy;** ***McTeague*** **de Frank Norris;** ***Mister Roberts*** **de Thomas Heggen;** ***Oedip rege*** **de Sofocle;** ***Oameni și șoareci*** **și** ***Perla*** **de John Steinbeck;** ***Bătrânul și marea*** **de Ernest Hemingway; On** ***Baile's Strand*** **de W.B. Yeats;** ***The Outsiders*** **de S. E. Hinton;** ***Player Piano*** **de Kurt Vonnegut;** ***Prinț și cerșetor*** **de Mark Twain;** ***Prometeu descătușat*** **de Percy Bysshe Shelley;** ***Tale Blazer Library: Un strugure în soare*** **de Lorraine Hansberry;** ***Semnul roșu al curajului*** **de Stephen Crane; O pace** ***separată*** **de John Knowles;** ***Să omori o pasăre***

cântătoare **de Harper Lee;** ***Watership Down*** **de Richard Adams;** ***Winterset*** **de Maxwell Andersson; și** ***La răscruce de vânturi*** **de Emily Brònte.**

Aceste excluderi au dat naștere la proteste publice și la situații penibile, mergându-se până la o rezoluție din partea Camerei de Comerț. O scrisoare de protest semnată de aproximativ 2000 de persoane a fost înaintată consiliului școlilor pe 13 mai. Sute de elevi de liceu purtând banderole negre au umplut sala de consiliu.

[M] Nu există un asemenea titlu în bibliografia lui A. Strindberg; cel mai probabil, este vorba de The Cost ***Sonata*** **(n.r.).**

Pe 12 mai 1987, un proces a fost intentat de către profesori, elevi și părinți, împotriva lui Hali, Creel și împotriva consiliului. Procesul, denumit *Farrell* (numele elevei Jennifer Farrell care se afla în fruntea listei de reclamanți) versus *Hali,* a continuat în ciuda încercărilor consiliului de a revizui procedura de examinare a cărților. Această „revizuire", deși re-includea cele 64 de titluri, menținea procedura lui Hali și interdicția pentru romanele *I Am the Chesse, About David* și *Never Cry Wolf,* care fusese interzisă între timp (Acuzația: o expresie strigată de conducătorul unei sănii către câinii lui care lătrau - „FURCHRSAKESTOPYOU GODAMNSONOFABITCHES"[23])

Reclamanții solicitau ca *I Am the Cheese* împreună cu alte titluri să fie reintroduse în școli; mai mult, susțineau că procedura de examinare a cărților le încălca elevilor drepturile de a primi informații și de a fi educați prevăzute în Primul Amendament, și încălca profesorilor libertatea de expresie precum și cea academică, pe lângă povara ce li se punea pe umeri de a explica printr-un memoriu motivul pentru care o carte merită să fie inclusă în programe școlare. în mare, reclamația îl acuza pe Hali de încălcări ale Primului Amendament, prin folosirea poziției de inspector pentru a interzice cărți care erau împotriva părerilor sale religioase sau politice, și nu ofensatoare, așa cum pretindea. De partea cealaltă, acuzații susțineau că revizuirile aduse procedurii soluționaseră deja cererile din

reclamație, și că tribunalul nu trebuie să intervină în probleme educaționale.

Pe 18 iulie 1988, judecătorul Roger Vinson de la Tribunalul Districtual, din nordul statului Florida, nu a acordat o victorie clară niciuneia dintre părți, dar în același timp a refuzat cererea de a închide cazul. în privința reclamației a declarat cu referire la Hali:

El acceptă ca fiind adevărat... că aceste acțiuni au fost

Aprox: „Pentru numele lui Uumnezeu, tăceți, fii de cățea ce sunteți!" (n.tr.).

motivate de părerile personale care au stat la baza acestei politici conservatoare. Hali consideră că datoria sa ca inspector este de a re-introduce valorile creștine în cadrul sistemului educațional din Bay County. El consideră că o singură vulgaritate într-o operă literară este un motiv suficient de a o ține departe de programa de studiu din Bay County. Nemulțumirea lui Hali în privința cărții / *Am the Cheese* este bazată exclusiv pe dezacordul său personal cu ideile prezentate de această carte. El crede că nu este potrivit să pui la îndoială buna credință a guvernului american. Astfel, elevilor nu trebuie să le fie prezentate asemenea idei.

în legătură cu acuzațiile că titlurile ar fi fost excluse pe motivul dezacordului cu ideile conținute, judecătorul a decis:

Oficialii din educație de la nivel local pot stabili și implementa o programă care să transmită valorile comunității, proces care necesită decizii bazate pe caracteristicile etice și sociale ale acestor oficiali... Pe de altă parte, autoritatea oficialilor din educație atât la nivel local cât și la nivel de stat, trebuie să respecte prevederile Primului Amendament. Oficialii locali din educație nu pot suprima anumite idei doar pentru că sunt în dezacord cu ele, creând astfel o pretinsă „oază de tradiționalism" în școală.

Astfel, judecătorul a dat curs plângerii referitoare la interzicerea romanului *I Am the Cheese* și a altora, din rațiuni care țineau de ideile pe care acestea le promovau.

Cu toate acestea, Vinson nu a admis precizarea referitoare la limbaj susținând că este de competența conducerii școlii să interzică o carte chiar și pentru un singur cuvânt vulgar. Mai mult, procedura de examinare a cărților a fost de asemenea acceptată, considerându-se că școlile au dreptul să își selecteze cărțile prin ce metodă doresc. Factorul decisiv în acest caz a fost faptul că decizia consiliului putea fi atacată dacă era bănuită de a fi arbitrară sau ilegală. Aceasta urma să se aplice și pentru cărțile selectate pentru bibliotecile școlare.

Judecătorul Vinson a considerat de asemenea că în cazuri referitoare la Primul Amendament, Curțile Federale sunt obligate să intervină chiar și în probleme educaționale.

Cazul a fost rezolvat în cele din urmă în afara tribunalului, prin decizia lui Hali de a nu mai candida pentru un nou mandat de inspector. La solicitarea succesorului său, Jack Simonon, de a se acorda o perioadă de timp pentru a fi rezolvată situația, a fost instituită o suspendare de 60 de zile a procesului. Suspendarea a durat până la urmă trei ani, timp în care organizația Peop/e *for the American Way* a negociat din partea profesorilor cu avocatul consiliului școlii pentru a se ajunge la un compromis în legătură cu procedura de selectare a cărților. Elementele cheie ale acesteia erau stabilirea de limite de timp pentru fiecare etapă a procedurii, proceduri detaliate pentru contestarea textelor deja existente, proceduri clare pentru atacarea unei decizii de respingere, și prevederi care să îi înștiințeze pe părinți de eventualele plângeri sau contestări în legătură cu cărți care le-ar putea influența copii într-un mod negativ.

Alte două cazuri sunt menționate de *Newsletter for Intellectual Freedom,* una la Cornwall, New York, în octombrie 1984, și alta la Evergreen, Colorado, în noiembrie 1993. în cazul primei dintre ele, Oliver S. Schreiber a contestat conținutul celor două cărți ale lui Robert Cormier / *Am the Cheese* și *The Chocolate* War, plângerea descriind cărțile drept laice și distrugătoare pentru credința religioasă precum și pentru spiritul național. Nu s-au luat niciun fel de măsuri, potrivit inspectorului R. Lancaster Crowley, întrucât fiului dl ui Schreiber îi fusese acordată

permisiunea de a nu citi romanul. Al doilea incident a fost ceva mai complicat. Directorul Larry Fayer a retras 42 de cărți din biblioteca școlii elementare Wilmot, după ce zece părinți atenționaseră școala în legătură cu limbajul obscen și violența prezente în șase cărți: / *Am the Cheese* se număra printre acestea. Decizia a fost atacată de bibliotecara Theresa March. în timpul procedurii de examinare, Fayer a acceptat să supună cărțile unei inspecții din partea părinților și să le reprimească pe cele găsite acceptabile. Dintre acestea, 31 au întrunit acest criteriu, printre acestea și / *Am the Cheese.* După ce reclamanții celorlalte 11 titluri au aflat că respectivul caz urma să fie făcut public, și-au retras plângerile, astfel cărțile au revenit pe rafturile bibliotecii.

FARSA SECOLULUI XX (THE HOAX OF THE TWENTIETH CENTURY)

Autor: Arthur R. Butz

Data și locul publicării inițiale:* 7 975, *Marea Britanie Editura: Historical Review Press Forma literară: nonficțiune

REZUMAT

„Farsa" din titlu se referă la „izbucnirea criminală a Germaniei în timpul celui de-Al Doilea Război Mondial", și

mai ales la anumite controverse specifice Holocaustului. în prefață, Arthur R. Butz își declară preventiv poziția în fața posibilelor îndoieli față de calificarea sa în domeniu: „Dacă un savant, indiferent de specialitatea sa, își dă seama că respectiva comunitate științifică se complace, din varii motive, într-o minciună monstruoasă, atunci este de datoria sa să denunțe această minciună, indiferent de calificarea pe care o are." Butz își definește scopurile specifice încă de la început: „Subiectul acestei cărți este de a pune întrebarea dacă germanii au încercat să extermine evreii din Europa, sau nu. Nu suntem preocupați de a trata în detaliu problema generală a presupuselor brutalități de toate felurile sau de a prezenta imaginea completă a funcționării lagărelor germane." Mai mult, „teza acestei cărți este că povestea exterminării evreilor în timpul celui de-Al Doilea Război Mondial este o farsă propagandistă".

De asemenea, sunt ridicate întrebări și în legătură cu „procesele crimelor de război", care „distrugeau orice precedent prin orizontul lor și prin pretențiile explicite ale puterilor victorioase de a găsi orice fel de jurisdicție legală prin respectarea legalității sau înțelegerilor inexistente la vremea când se presupune că ar fi fost încălcate de puterile Axei". Această „încălcare a convențiilor de onoare europene care fuseseră respectate timp de secole" a fost mai departe agravată de abuzuri judiciare: judecătorii vorbeau deja înaintea procesului despre vina evidentă a acuzaților.

Unul dintre argumentele de bază contestă ideea că în acea perioadă ar fi fost exterminați șase milioane de evrei. De asemenea, sunt atacate statisticile demografice referitoare la populația evreiască. „în *Almanahul Lumii*[24] din 1948 (p. 249) se estimează pentru 1938 [sic], 15 688 259, în timp ce *Almanahul Lumii* din 1949 (p. 204) preia noi date de la Comitetul Evreiesc American adunate în perioada 1947-1948: 16 643 120 în 1939 și 11 226 600 în 1947". Acest ultim număr este imediat contestat prin apelul la articolul din *New York Times* din 1948 al expertului militar Hanson Baldwin, care susținea ideea unei populații evreiești numă-rând între 15 și 18 milioane de persoane. îndoiala față de aceste cifre considerate eronate este întărită, Butz referindu-se la statisticile populației evreiești din America, realizate de către Biroul Statistic Evreiesc, identificat drept subordonat ori Conferinței Americane a Evreilor ori Sinagogii Americane: 1 770 647 în 1937 și 5 300 000 în 1959. Pe de altă, parte autorul prezintă două estimări „conservatoare" ale creșterii populației evreiești în Statele Unite, care amândouă aproximau o creștere între 1 milion și 1,5 milioane, mai mult decât cele ale Biroului Evreiesc de Statistică.

Mai mult, în argumentul demografic care susținea o scădere de cinci sau șase milioane de persoane în populația globală a evreilor, sursele sau autoritățile folosite sunt ori comuniste, ori evreiești, și astfel, prin natura problemei pe

care o examinăm, pot fi considerate practic inutilizabile. Mai mult, datele postbelice referitoare la populația evreiască e Statelor Unite sunt în mod demonstrabil și semnificativ mai mici decât cele reale.

Pentru a contrazice „mitologia exterminării" ca explicație pentru scăderea populației evreiești, Butz își construiește un argument al deportărilor și al morților cauzate de boli și foamete. înainte de război, „guvernul german folosise toate mijloacele pentru a încuraja emigrarea populației evreiești din Germania astfel că cei mai mulți dintre evrei plecaseră deja înaintea izbucnirii războiului". Dificultatea de a găsi țări pregătite pentru a prelua populațiile de emigranți evrei fusese rezolvată de mișcările către est ale armatei germane. în toamna anului 1941 începuse un program de deportare a evreilor europeni, dintre care cei mai mulți din spațiul german, către est. A fost doar parțial pus în practică.

...sigur, nu a fost vorba de un număr nici măcar apropiat de cel de șase milioane. Excluzând evreii polonezi și români, în jur de 750 000 de evrei fuseseră deportați, în mod special în Ucraina, Bielorusia și Letonia, însă nu toți evreii polonezi căzuseră sub dominația germană. Pe lângă cei care reușiseră să fugă înainte sau după ocuparea germană, mai multe sute de mii sau probabil aproape un milion fuseseră deportați din Polonia de către ruși în 1940 și împrăștiați în toată

Uniunea Sovietică. Predominant, evreii polonezi prinși de către germani fuseseră îngrămădiți în ghetouri în Polonia de est (la granițele din 1939).

Ce s-a întâmplat cu toți acești oameni nu poate fi stabilit decât în linii foarte generale, pentru că toate teritoriile în care evreii fuseseră deportați deveneau teritorii sovietice după război, și pentru că puterile victorioase au orchestrat multe distrugeri de date. Cu toate acestea, sunt dovezi suficiente pentru a ne permite să vedem aproximativ ce s-a întâmplat. Cu toate că este foarte verosimil ca mulți dintre ei să fi pierit în condițiile haotice care însoțeau retragerea germană, este știut faptul că un mare număr de evrei, predominant de naționalitate poloneză, au fost absorbiți în Uniunea Sovietică, iar restul deportaților se stabiliseră în Palestina, în Statele Unite sau Europa.

Bolile, în special tifosul, infestaseră lagărele de concentrare germane încă de ia începutul războiului. O epidemie de tifos la tabăra Belsen, de exemplu, este invocată ca cea mai importantă cauză a deceselor, determinată la rândul ei de „pierderea totală a controlului" către sfârșitul războiului, și de o „politică deliberată". Butz sugerează că scenele cu „numeroase cadavre neînhumate" se repetau și în alte lagăre germane din aceleași motive. Epidemia îi prinsese pe responsabilii de la Auschwitz cu insuficiente dispozitive de incinerare. („Era o politică a germanilor atunci, de a incinera trupurile prizonierilor care

decedau.") Epidemiile erau de asemenea „răspândite și în ghetouri", potrivit germanilor, din cauza „lipsei de disciplină din partea evreilor".

Printre numeroasele tipuri de lagăre germane, doar 13 erau „lagăre de concentrare" și doar șase erau „presupuse" a fi „lagăre de exterminare". Doar două lagăre, Auschwitz și Lublin, intrau în ambele categorii mai sus menționate. Numărul de deținuți din întreg sistemul german de lagăre era de „224 000 în august 1943 și 524 000 un an mai târziu".

Butz se concentrează pe Auschwitz datorită notorietății pe care a căpătat-o. De fapt, era doar un grup de lagăre învecinate, care constituiau un obiectiv industrial uriaș, care includea procese de hidrogenare și o fabrică de cauciuc sintetic „Buna", care folosea atât personal liber cât și prizonieri. Birkenau era un lagăr satelit foarte important având cel mai mare număr de deportați și prizonieri. Capacitățile de deținuți ale acestor două lagăre erau de 20 000, respectiv 35 000 (între 30 și 60% femei), fiind cel mai mare complex de lagăre din sistemul german. Pe lângă discutarea activităților și funcționării acestor lagăre, Butz examinează ideea cum că la Birkenau „se desfășura un program de exterminări în masă a evreilor prin folosirea de camere de gazare, evreii fiind transportați la Auschwitz pentru acest scop".

Pentru a discredita „legenda exterminării", Butz contestă datele existente, scoțând la iveală anumite

„inconsecvențe și imposibilități". Printre acestea sunt și inconsecvențele numărului de exterminați, variind între 750 000 și 7 000 000. Colonelul Rudolf Hoess, comandant la Auschwitz din mai 1940 până spre sfârșitul lui 1943, recunoaște în mărturia sa că au existat 2,5 milioane de victime, fapt pe care Butz îl pune la îndoială. Acesta din urmă, de asemenea respinge existența camerelor de gazare pentru scopuri de exterminare, afirmând că acestea erau folosite pentru dezinfectarea hainelor, pentru distrugerea păduchilor - purtătorii tifosului. Camerele de gazare deghizate ca dușuri, erau într-adevăr dușuri: „toate scrierile supraviețuitorilor, sincere sau inventive,... relatau aceeași

procedură de primire în lagărele germane: dezechipare, raderea părului, duș, și îmbrăcarea cu haine noi sau haine vechi dezinfectate". Hoess se referea la această procedură ca la o încercare de a păcăli victimele. în schimb, Butz spune:

în orice caz, Birkenau era, într-adevăr, „o tabără a morții"; morți, muribunzi și oameni bolnavi erau trimiși acolo și după construcția crematoriilor, morții erau incinerați. Dacă este să se pretindă existența unui „lagăr de exterminare" când nu există așa ceva, ce variantă mai bună decât un „lagăr al morții" există?

Pentru a-și întări afirmațiile despre numărul exagerat de decese în rândul evreilor, Butz demonstrează detaliat că la acea vreme, nu exista o asemenea capacitate în crematorii pentru a prelua un asemenea număr de decedați.

Textul nu se limitează la evenimente și discuții referitoare la cazul Auschwitz. Sunt oferite informații și despre alte lagăre pentru a consolida argumentația. Un capitol întreg se concentrează asupra cazului evreilor maghiari, adică, asupra presupuselor deportări care numărau 400 000 de persoane, prin intermediul căilor ferate până la Birkenau, unde toți se presupune că ar fi fost uciși. Mai departe, discuția continuă concentrân-du-se însă

asupra inculpaților din diferitele procese, printr-o analiză a reacțiilor lor în fața scopurilor și rezultatelor pe care la conștientizau.

O aserțiune constantă pe parcursul textului se referă la originile și promovarea păcălelii: evreii sioniști sunt sursa propagandei. „Ideea de exterminare a evreilor își găsește originea nu în rândul serviciilor secrete aliate, ci în activitățile Congresului Mondial Evreiesc..." Cât despre numărul de șase milioane, Butz îi urmărește traseul, identificându-i originea în declarația rabinului Israel Goldstein din 13 decembrie 1942, publicată în ziarul *New York Times,* potrivit căreia existau „dovezi autentificate" pentru masacrarea a două milioane de evrei și pentru „planificarea exterminării totale a evreilor" de către naziști. Până în 20 decembrie 1942, un număr de circa cinci milioane, aflați „în pericol de a fi exterminați" s-a adăugat la primele estimări. Pagini întregi din *New York Times,* din iunie 1942, și până în aprilie 1943, fiecare prezentând tirania naziștilor împotriva evreilor, sunt descrise de autor pentru a întări suspiciunile unei propagande minuțios și gradat orchestrate. Imediat, Congresul Evreiesc

700 *de cărți interzise* **g7**

Mondial raporta numărul de 5 721 800 de evrei „dispăruți" către Tribunalul Militar Internațional de la Nurenberg.

Americanii și britanicii au adoptat aceste atrocități ca „bază propagandistă pentru război", și apoi au alimentat focul cu și mai multe informații și date. Butz nominalizează persoane de o considerabilă importanță din guvernul american care și-au dedicat energia și creativitatea exact acestui scop. în mod special se referă la influența Secretarului de Stat al Trezoreriei Henry Morgenthau Jr. (care se afla în conflict cu unii lideri din Departamentul de Stat), care s-a implicat în politica externă pentru a continua „lunga sa cruciadă împotriva Germaniei". El este de asemenea implicat în cauza sionistă; numele său și cel al departamentului pe care îl conduce sunt asociate în text cu Congresul Evreiesc Mondial și cu liderul acestuia, rabinul Stephen S. Wise. Una din realizările acestui grup a fost de a-l convinge pe președintele Franklin D. Roosevelt să creeze Consiliul Refugiaților de Război (CRR), un „instrument al lui Wise și al altor sioniști", care imediat a publicat „cea mai semnificativă realizare de propagandă a sa", o broșură, *Lagărele Germane de Exterminare: Auschwitz și Birkenau.* Broșura este identificată drept „nașterea oficială a tezei exterminării prin camere de gazare la Auschwitz".

Sigur că CRR nu a reușit să schimbe opiniile oamenilor de la Departamentul de Stat care respinseseră propaganda exterminării încă de la început. într-o discuție privată cu fjosiah] DuBois, se menționa că aceștia erau foarte direcți în a-și exprima opinia despre raportul CRR: „Chestii de genul

acesta tot vin dinspre Berna de prin 1942... Nu uitați, este vorba de un evreu care vorbește despre evrei."... „Este doar o campanie a evreului Morgenthau și a colaboratorilor săi evrei."

ISTORICUL CENZURII

Atacuri la adresa cărții *Farsa secolului XX* au luat diferite forme. Una dintre acestea a avut loc în noiembrie 1984 la convenția Asociației Bibliotecilor din California (ABC) și înainte de aceasta, în 1983, la Biblioteca Torrance, din California. Cele două incidente au fost practic concomitente și interconectate; amândouă l-au implicat pe David McCalden, director (în 1985) al *Truth Mission,* și fost director la *Institute for Historical Review.*

Lui McCalden nu i-a fost oferit spațiu de expoziție la evenimentul de la biblioteca din Torrance City, „Săptămâna Cărților Interzise". Bibliotecarul

acesteia, James Buckley, indica faptul că intenția lui McCalden era de a expune cărți care „relatau păreri părtinitoare ale unor autori obscuri". Pe lângă *Farsa secolului XX,* alte titluri includeau *Jurnalul Annei Frank*[25] și *Did S/x Million Really Die? (Chiar au murit șase milioane de oameni?)* de Richard Harwood. Președintele *Southern California Coalition for Intellectual Freedom,* Jeffrey Selth, bibliotecar la Universitatea California din Riverside, sugera ca viitoarea convenție anuală a ABC, să servească drept spațiu alternativ pentru expoziția lui McCalden. Selth simțea că McCalden fusese tratat în mod nedrept.

în primăvară, directorul executiv al ABC, Ștefan Moses, el însuși evreu refugiat din calea naziștilor, i-a aprobat lui McCalden atât spațiul pentru expunere cât și o sală de conferințe pentru a găzdui o discuție despre istoria revizionistă, pentru a include „o privire de ansamblu asupra cenzurii severe și a terorismului intelectual care inhibă orice discuție deschisă și obiectivă asupra acestei probleme controversate". Când, în septembrie 1984, mai mulți membri ai consiliului au aflat de posibilitatea existenței unui asemenea forum de discuții sub auspiciile ABC, au început protestele. Un fost membru al consiliului, „fiindu-i dictat de conștiință", a înștiințat Comitetul Evreiesc American. Simțindu-se amenințat de iminența unor demonstrații evreiești organizate care ar fi afectat ABC, precum și renumele său personal, Moses a anulat

înțelegerea cu McCalden. Când acesta a declarat că va da în judecată ABC pentru încălcarea contractului, înțelegerea a fost readmisă. La 13 noiembrie, Moses spunea: „îmi tot vine în minte același citat mereu... ‚S-ar putea să nu fiu de acord cu cei vei spune, dar voi apăra cu prețul vieții mele dreptul tău de a spune ce ai de spus', și chestiunea e, că, fie că sunteți de acord cu el sau nu, ca publicist, McCalden are drepturile lui."

La 16 noiembrie însă, Moses și ABC au cedat la presiunea unor „obiecții serioase" din partea unor oficiali din California, precum Willie Brown, și din partea Primarului din Los Angeles Tom Bradley și a *Consiliului Orașului Los*

Angeles. **Acesta din urmă a votat în unanimitate pentru retragerea Bibliotecii din Los Angeles din ABC, dacă nu ar fi fost reziliat contractul cu McCalden. Un membru al Poliției Los Angeles își exprima temerile pentru siguranța lui Moses, din cauza membrilor unei organizații militante evreiești, aceasta adăugându-se la presiunile din partea colaboratorilor de a boicota organizația și evenimentul.**

Rezilierea contractului a fost respinsă de Bernard Krussman, președintele ABC (care este evreu), și de Carol Sobei, director asociat al ABC California de Sud, pe motive care țineau de libertatea intelectuală și libertatea de expresie.

într-un alt caz, cartea a fost interzisă la Universitatea din Calgary (Canada), de către Poliția Canadiană, la 8 august 1984. Canada interzisese cartea pe baza unei legi care interzicea importul de materiale considerate defăimătoare, trădătoare, imorale sau indecente; așa numita *hate (rime* (delictul ură), făcea parte din această categorie. Includerea textului *Iarsa secolului XX* pe lista de cărților interzise fusese operată în urma plângerii organizației B'nai B'rith, împotriva distribuției unei asemenea (ărți. Biblioteca Universității din Calgary cumpărase cartea înainte ca importul acesteia să fie interzis de lege. Directorul bibliotecilor din Calgary la acea vreme, Alan MacDonald, și Asociația Bibliotecilor din Alberta, au condamnat interdicția. MacDonald invoca „responsabilitatea Universității de a pune la dispoziție studenților toate materialele de natură intelectuală indiferent de punctele de vedere susținute". Președintele I igii Drepturilor Omului B'nai B'rith, David Matas era și el acord că este nepotrivit să fie confiscată cartea din universitate, întrucât aceasta nu este „cu adevărat o sursă de propagandă și ură, dacă acestea din urmă sunt respinse".

Susținută și de președintele Norman Wagner, universitatea a decis să lupte împotriva deciziei. O plângere cuprinzătoare a fost depusă împotriva acțiunii departamentului vămilor. Potrivit lui Tom Eadie, actualul director al bibliotecilor, și lui MacDonald, cele două

exemplare din *Farsa secolului XX,* au fost înapoiate bibliotecii la 17 septembrie 1984. „Detaliul tehnic" pe baza căruia s-a luat decizia era că textul fusese cumpărat înaintea intrării în vigoare a legii.

MacDonald a relatat două evenimente ulterioare în Canada. în ianuarie 1995 un exemplar din *Farsa secolului XX,* a fost confiscat de la biblioteca publică rurală din Didsbury. A fost distrusă în aceiași zi. în 1983, James Keegstra a fost demis din funcția de profesor pe motiv că introdusese în programă materiale care negau Holocaustul, materiale care includeau și respectivul text. După un proces lung, Keegstra a ieșit învins.

Proteste în campusul Universității Northwestern unde era profesor Arthur R. Butz, au însemnat cel de-al treilea incident legat de acest titlu. O primă parte a acestuia a avut loc în ianuarie 1977. O controversă în campus și în rândul comunității izbucnea odată cu publicarea unei știri în ziarul studențesc *The Daily Northwestern,* care discuta apariția textului lui Butz. Au fost emise niște petiții semnate de către membri, profesori și studenți ai facultății, cu scopul final de a-l cenzura pe autor. Petițiile avertizau faptul că textul conținea „o legitimizare academică pentru propaganda antisemită" și criticau conducerea pentru lipsa unei „reacții de dezaprobare la adresa cărții". Nici președintele universității nici rectorul nu au negat în niciun fel faptul că Butz avea dreptul să publice ceea ce dorește.

Un incident comparabil cu cel petrecut la Universitatea Northwestern în 1994 a cauzat anularea unei încercări de „revizionism al Holocaustului", care urma să ia forma unei prezentări ținute chiar de Butz. Colegiul Rezidențial pentru Afaceri Publice, prin președintele secției studenților, Dan Prosterman, i-a oferit ocazia lui Butz de a se exprima public. în dezbaterea aprinsă ce a urmat în rândul studenților din campus referitoare la evenimentul ce urma să aibă loc, unii susțineau dreptul lui Butz de a se exprima, în timp ce alții, simțindu-se jigniți, de opuneau acordării unei astfel de ocazii. Discursul a fost anulat, după ce președintele studenților, Peggy Barr, i-a anunțat pe studenți că pentru a fi asigurată securitatea evenimentului, trebuie plătită suma de 1 500 de dolari. în ciuda acestui fapt, în jur de 120 de demonstranți s-au adunat pentru a protesta împotriva revizonismului Holocaustului. Alți studenți - Posterman și alți membri ai Colegiului Rezidențial pentru Afaceri Publice - și-au exprimat dezamăgirea că din partea conducerii nu s-au făcut demersuri pentru a obține fondurile necesare. Profesorul Charles Thompson susținea că presupusa problemă financiară ar fi fost parte din „campania de intimidare" a universității împotriva ideii ca Butz să își prezinte argumentele. Acesta din urmă declara că aceasta a fost singura ocazie când a fost „aproape" de a și le prezenta.

O alta controversă legată de libertatea academică și de cea de expresie s-a desfășurat în timpul semestrului de

toamnă al anului 1996, când Sheldon Epstein, lector la Facultatea de Inginerie a Universității Northwestern, a descoperit că Butz își crease o pagină de Internet sub egida universității. Epstein a criticat pagina lui Butz, și rolul universității, în timpul unui curs de inginerie; acesta a fost catalogat de către decanul facultății Jerome Cohen drept un subiect „nepotrivit" pentru un curs de inginerie, astfel că Epstein a fost avertizat. El însă a adăugat că în cursul lui este cuprinsă și o secțiune despre „etică și responsabilitate socială în inginerie", astfel că le-a solicitat studenților pentru acel curs să se documenteze și despre Holocaust. Aceste acțiuni au dus la desfacerea contractului de muncă al lui Epstein. Cohen susținea că dacă lui Epstein i-ar fi fost permis să continue, atunci Butz ar fi avut dreptul de a-și apăra opiniile chiar la acel curs; Cohen mai adăuga: „Aceasta este o facultate de inginerie, nu un câmp de luptă politică." Președintele Universității Northwestern, Henry Bienen, a întărit politica de acces la Internet pentru orice scop legal, în tradiția libertății academice și de expresie. Dacă ar fi „interzis" accesul lui Butz la pagina universității, ce ar fi urmat după aceea? într-o declarație pe Internet, universitatea a catalogat părerile lui Butz drept „insulte revoltătoare" la adresa victimeleornaziștilor și a familiilor acestora, dar că în același timp „nu pot fi luate măsuri bazate pe conținutul părerilor domnului Butz cu privire la

Holocaust, fără a submina principiul vital al libertății intelectuale pe care politica noastră încearcă să îl apere".

într-un interviu telefonic din martie 1996, Butz a dezvăluit faptul că ediția germană a cărții este inclusă în categoria cărților nerecomandate în Germania. Restricțiile sunt atât de drastice, încât au practic valoarea unei cenzuri. Cartea nu poate fi expusă sau promovată; comenzile prin poștă ale cărții sunt strict limitate.

Legea canadiană la care se făcea referire mai devreme a fost de asemenea invocată pentru a interzice *Did Six MilHon Really Die?* de Richard Harwood. Editorul, Ernst Zundel, un imigrant din Germania de Est, a fost găsit vinovat în 1985 și încarcerat timp de 15 luni, apoi ținut sub supraveghere timp de trei ani, fiindu-i de asemenea interzis să publice vreun material legat de Holocaust. A fost găsit vinovat de către un tribunal districtual de a „fi publicat în mod conștient informații false, care puteau cauza intoleranță rasială sau socială" și care „de asemenea, considerau masacrul evreilor din timpul celui de-Al Doilea Război Mondial drept o păcăleală și o conspirație menită a obține compensații de la statul german".

FERMA ANIMALELOR (ANIMAL FARM)

Autor: Ceorge Orwell

Data și locul publicării inițiale: 1945, Anglia; 1946, Statele Unite Edituri: Secker & Warburg; Harcourt, Brace & World Forma literară: roman

REZUMAT

Subtitlul cărții lui George Orwell, „Un basm", relevă faptul că nu se concentrează asupra realității în sensul tradițional. într-adevăr, personajele sale sunt animale care se răscoală împotriva oamenilor și preiau controlul la ferma Manor, redenumind-o Ferma Animalelor. Orwell, citat de C.M. Woodhouse, din The *Times Literary Supplement,* în prefața ediției 29 Signet Classics (datată 6 august 1954) scria: „Fiecare rând de operă serioasă scris după 1936 a fost îndreptat, direct sau indirect, împotriva totalitarismului... *Ferma Animalelor* a fost prima carte în care am încercat, cât se poate de conștient..., să contopesc scopul politic cu cel artistic într-un întreg."

Revolta animalelor pornește de la bătrânul Major, vierul multi-pre-miat, care adună animalele într-o noapte pentru a le comunica visul său ciudat. El predică despre starea înjositoare a animalelor față de oameni, munca grea pentru care nu există altă recompensă în afara furajelor și a adăpostului; pentru că omul consumă fără a produce, animalele trebuie să îi dușmănească pe oameni. Visul său prezice că Omul va dispărea iar animalele vor domni în libertate.

însuflețiți de noua perspectivă, animalele încep să plănuiască în secret o rebeliune. Porcii, considerați a fi cei mai inteligenți, preiau conducerea, prin Snowball și Napoleon. Câteva luni mai târziu, pe când domnul Jones se îmbată și doarme ziua întreagă, uitând să hrănească animalele, acestea, mânate de foame și frustrare furioasă, trec la fapte. în cele din urmă, preiau controlul fermei.

La început, este o fericire totală; se proclamă egalitatea între animale. Sunt concepute Șapte Porunci care sunt scrise pe pereții grajdului, exprimând faptul că: „Toate animalele sunt egale" și alte principii, cele mai multe reflectând animozitate față de oameni și obiceiurile lor. Animalele muncesc din greu împreună, îndeplinind sarcinile fermei pentru binele comunității. Boxer, calul, este de maximă importanță, cu energia și puterea sa, stabilindu-și pentru sine un moto: „Voi munci și mai mult". Mai târziu, sub comanda lui Snowball, animalele resping un contraatac din partea lui Jones și a oamenilor lui. După acest eveniment, în rândul animalelor domnește un și mai grandios spirit de devotament.

Fericirea și egalitatea încep însă să se erodeze: mai întâi, porcii își păstrează în secret laptele zilnic doar pentru ei; apoi confiscă și merele scuturate de vânt. Pare normal ca ei să preia conducerea și să coordoneze activitățile fermei, și la fel de normal ca ei să muncească doar la planificare și coordonare, nu și pe câmp. Animalele mai puțin inteligente

acceptă situația și nu înțeleg certurile dintre Napoleon și Snowball.

Disputele lor ajung la un punct culminant în legătură cu moara de vânt propusă de Snowball. Tocmai când părea să fi câștigat voturile, Napoleon scoate un țipăt ascuțit; nouă câini imenși, pe care i-a dresat în secret, dau buzna în grajd și îl atacă pe Snowball, care cu greu reușește să scape. Astfel începe regimul autocratic al lui Napoleon, iar animalele derutate sunt prea șocate și înspăimântate ca să reacționeze la noile decrete. Noile cuvinte de ordine sunt acum „loialitate și obedientă".

Animalele își preiau treburile, în timp ce Napoleon înăspresțe controlul, solicitând mai multă muncă din partea lor, pentru mai puțină hrană și cu mai puțin timp liber. Când Napoleon stabilește relații comerciale cu inamicul, apare un sentiment vag de neliniște în rândul animalelor; cu toate acestea, ele acceptă asigurările date de Squealer, purtătorul de cuvânt al lui Napoleon. De asemenea, acceptă că Snowball este făcut țap ispășitor pentru tot ce se întâmplă rău la fermă, la început aducându-se acuzații moderate, apoi exagerându-se până la a i se pune la îndoială scopurile sale inițiale, ba chiar acuzându-l de trădare prin legături cu inamicul. La o reuniune, Napoleon, înconjurat de câinii săi mârâind, cere „mărturii" despre toate animalele neloiale; de pe urma acestora, la comanda sa, animalele găsite vinovate sunt măcelărite pe loc de către câini.

Aceste umilințe sunt suportate în continuare. Animalele, speriate și îngrijorate, sunt îndurerate. Ele înțeleg că este oarecum în primejdie idealul lor legat de o „societate de animale eliberate de foame și de bici, egale, fiecare muncind după puterile sale, cu cei puternici protejându-i pe cei mai slabi". Cei mai isteți dintre ei, caii Boxer și Clover, și capra Muriel, observă că unele lozinci par a fi modificate - clauza „fără motiv" - a fost adăugată la porunca „nici un animal nu va ucide pe altul" - dar

nu sunt siguri de aceasta, nici nu îşi mai amintesc cum era lozinca originară.

în lunile ce au urmat, este respinsă o nouă invazie, dar cu un succes mai puţin grandios. Napoleon, spre deosebire de Snowball, conduce din spate forţele animalelor. Boxer, rănit în atac, continuă să muncească, dar se prăbuşeşte din cauza epuizării. Se pretinde că este dus la un veterinar pentru tratament, dar este ridicat de un camion pe care scrie: „Abator de cai şi fabricant de clei". Această realitate este negată cu vehemenţă de Squealer, fiind etichetată drept „zvon răuvoitor". Câţiva ani mai târziu, doar câteva dintre animalele de la început mai trăiesc. Rebeliunea a pălit în memoria lor; animalele care apar nu ştiu nimic despre ea. Trei evenimente cutremurătoare încheie „basmul": porcii încep să meargă pe picioarele din spate; o singură poruncă rămâne pe pereţii grajdului: „Toate animalele sunt egale, dar unele animale sunt mai egale decât altele"; Napoleon organizează o petrecere, invitaţi fiind fermierii din împrejurimi. Clover împreună cu alte animale privesc pe fereastră în timp ce, într-un toast, Napoleon este lăudat de către un fermier pentru disciplina impusă „animalelor inferioare", şi pentru că a reuşit să le facă să muncească mai mult, chiar cu mai puţină hrană. în toastul de răspuns, Napoleon anunţă că numele fermei se schimbă din Ferma Animalelor în Ferma Manor. în timp ce animalele de afară privesc, porcii şi oamenii dinăuntru devin imposibil de deosebit - „din porc în om, şi din om în porc, şi din nou din porc în om; dar era deja imposibil să-i deosebeşti."

ISTORICUL CENZURII

Ferma Animalelor a fost una dintre cele 64 de cărţi de ficţiune interzise predării în şcoli, la liceele Bay şi Mosley din Panama City, Florida, la 7 mai 1987. Acţiunea a fost întreprinsă de către inspectorul din districtul Bay, Leonard Hali. Cu toate că şase zile mai târziu, cărţile au fost reintegrate în programă de către Consiliul Educaţiei din districtul Bay, controversa nu s-a încheiat acolo. Situaţia şi problemele apărute sunt discutate în detaliu în istoria cenzurii cărţii / *Am The Cheese* de Robert Cormier.

O documentare asupra problemei cenzurii în şcoli, realizată în districtul DeKalb, Georgia, în 1982 pentru perioada 1979-1982, a relevat faptul că *Ferma Animalelor* a fost ţinta unor.obiecţii din pricina teoriilor sale politice (documentarea nu oferă însă detalii).

Un studiu comparativ al cenzurii aplicate asupra cursurilor de engleză din statul New York, a fost realizat în 1968 de Comitetul de Apărare împotriva Cenzurii „New York State English Council". Rezultatele sale, bazate pe 160 de cazuri, arată că *Ferma Animalelor* este printre primele pe lista „cărților problemă"; motivul citat era acela că „Orwell era comunist".

Un studiu realizat în statul Wisconsin în 1963 a arătat că Societatea)ohn Birch a atacat indicarea romanului *Ferma*

Animalelor **pentru lectură în școli; ei se opuneau expresiei „masele se vor revolta."**

Sub titulatura de „index al cărților cenzurate", Jonathon Green în *Inciclopedia Cenzurii* identifică *Ferma Animalelor* ca fiind una dintre cărțile „cel mai des" cenzurate.

FIICA LUI BURGER (BURGER'S DAUGHTER)

Autor: Nadine Gordimer

Data și locul primei publicări: 1979, Marea Britanie; 1979, Statele Unite Editura: jonathan Cape; Viking Press Forma literară: roman

REZUMAT

Lionel Burger nu este personajul principal al romanului *Burger's Daughter.* Cu toate acestea, romanul se desfășoară în jurul lui, viața fiicei sale Rosa fiind parcă dominată de el. Lionel, un afrikaner[26] alb dintr-o familie bogată, este un reputat doctor, dar și-a câștigat notorietatea ca lider al Partidului Comunist din Africa de Sud și prin activitățile îndreptate împotriva sistemului guvernamental de apartheid. împreună cu cea de-a doua lui soție, Cathy, a construit un cămin, în care africanii negri sunt bineveniți într-o atmosferă de egalitate, un cămin în care conștiința socială și responsabilitatea sunt mereu prezente. Ambii părinți se văd mereu amenințați de o iminentă arestare; și,

într-adevăr, Lionel moare bolnav în închisoare, în cel de-al treilea an al condamnării sale pe viață, în timp ce Cathy moare de scleroză multiplă, cauzată tot de perioada de detenție. Contextul socio-politic al acestor evenimente este Africa de Sud

" Locuitor al Africii de Sud de origine olandeză (n.r.).

în martie 1960, cu masacrul de la Sharpeville, în copilăria Rosei, și revoltele studențești din Soweto din iunie 1976, la vremea maturității.

In ciuda influenței puternice a lui Lionel în viețile personajelor romanului, povestea este totuși a Rosei. Anii ei de copilărie sunt punctați prin activități care marchează filozofia și așteptările părinților ei. Povestea începe când Rosa avea 14 ani, așteptând în fața închisorii cu o plapumă și o sticlă cu apă fierbinte pentru a le da mamei sale - reținută de către poliție în cursul nopții și încarcerată. Dar această imagine nu este pe atât de relevantă pe cât este faptul că în dopul sticlei era ascuns un bilețel, aparent neimportant în caz că ar fi fost descoperit, în care îi era comunicată mamei starea tatălui ei. Câțiva ani mai târziu, la vârsta de 17 ani, pretinzând că este logodită cu un deținut politic, un colaborator cunoscut al tatălui său, Rosa obține permisiunea de a-l vizita pe acesta în închisoare. în aceste vizite lunare, ea îi comunică informații sub forma unor scrisori de dragoste și primește înapoi informații despre prizonierii politici sub forma nuanțelor vocale și a gesturilor.

Amintirile timpurii ale Rosei ilustrează activitățile părinților ei în gospodărie. în seara masacrului de la Sharpeville, lideri ai Congresului Național African (ANC), membri ai Congresului Pan-African, avocați și diverse alte persoane, adunați în casa familiei Burger, discută schimbări-

le situației politice. în extrema opusă, evenimente încununate de succes, precum boicotarea unui marș, eliberarea unui lider din închisoare, sau decizia de nevinovăție în favoarea lui Lionel, îi aduce, de asemenea, împreună pe devotații oameni anti-apartheid, albi și negri deopotrivă, în casa familiei Burger. La fel de vie în amintirea ei este și Boasie, un copil de vârsta Rosei provenind din familia de negri a unui lider al ANC, care locuiește la ei, cât timp acesta din urmă lipsește din țară. își aduce aminte cum au învățat să înoate împreună, luptându-se pentru „a se agăța de părul ud de pe pieptul cald al lui Lionel Burger în piscina rece". Se despart odată ce ambii părinți ai Rosei sunt încarcerați; nu îl mai vede decât peste mulți ani la Londra, o întâlnire care o traumatizează emoțional.

Și în amintirile sale din adolescență și tinerețe, Rosa induce o notă de resentiment față de pretențiile unei relații de familie care îi atribuie anumite obligații - stând în fața închisorii, așteptându-și mama, urmărind procesul tatălui timp de 217 zile, toate în văzul lumii. Chiar o nuanță de mânie la adresa părinților apare, datorită așteptărilor acestora de a-și juca rolul de logodnică a pușcăriașului. După moartea mamei, apoi și a tatălui, nota de aversiune crește la ideea că „devotații" o vor aștepta să continue activitatea părinților și angajamentele lor sociale. După cum reflectează ea:

Chiar și animalele au instinctul de a se feri de suferință. Instinctul de a fugi. Probabil că este o boală să nu îți poți trăi viața ta... având dreptatea definită în termeni de respect pentru proprietate, veghind la inocența copiilor pentru apărarea drepturilor lor, având dragoste pentru procrearea lor și grijă doar unul de celălalt. Este boala de a nu putea ignora suferința altor oameni, acea condiție pentru o viață sănătoasă și obișnuită.

Suferința la care se face referire este cea a populației de culoare. Această suferință nu este ilustrată explicit, ci doar marginal prin referiri la unele execuții, proteste și încarcerări, sau la opresiunea și interdicțiile de (irculație. în schimb, atenția se concentrează asupra raidurilor în urma < ărora sunt închiși unul sau altul, sau amândoi părinții (ultimul condu-«ând la judecarea lui Lionel cu condamnare la închisoare pe viață), pre-cum și pe alți membri de partid. Cathy Burger și alții sunt împiedicați să mai aibă anumite activități, sau să mai călătorească prin țară, sau chiar li se impune arest la domiciliu, fără drept de a se întâlni cu alte persoane. Este prezent și sentimentul de a fi urmărit: autoritățile știu de locuințele Rosei, de iubiții ei, de călătoriile ei, de legăturile ei - ea trebuie să relateze despre fiecare vizită sau musafir, în caz că este interogată.

Cititorul știe faptul că autoritățile cunosc detalii despre vizitele ei la Pretoria, pe cine vizitează, la ce date și cât de frecvent. Scopul ei este de a obține un pașaport pentru a

părăsi țara (fiindu-i interzis accesul la un pașaport prin proceduri normale), pentru că după cum spune ea: „Aș dori să vizitez Europa". După un an, Rosa obține pașaport (înțelegând unde nu trebuie să călătorească și cu cine nu trebuie să se asocieze) și pleacă din Africa de Sud, așteptând dintr-un moment în altul să fie oprită chiar și când se îndreaptă spre avion. Nu este oprită, dar „camerele de supraveghere o înregistrează urcându-se în avion".

Cartea a doua relatează evadarea Rosei în Franța, la început pentru scurt timp la Paris, mai apoi în sud, unde se întâlnește cu prima soție a lui Lionel, pe care nu o cunoscuse încă. Katya (Colette), o femeie cu aspirații de balerină, fusese sancționată de partid pentru „inactivitate" și pentru „tendințe burgheze de a-și pune viața privată în fruntea priorităților". Rosa este copleșită de lumina și voluptatea peisajelor; „plăcerea aromelor, priveliștilor și a sunetelor, prin ele însele, fără să fie asociate cu nimeni și cu nimic". Ea își trăiește viața pentru ea însăși, fără o misiune socială și fără supraveghere. în curând, are un iubit cu care mai târziu își stabilește o întâlnire la Londra.

Șederea în Londra nu decurge conform așteptărilor. Iubitul ei nu poate ajunge din cauză că se îmbolnăvește, Rosa își petrece timpul cu plimbări relaxante prin Londra și discuții cu diverși oameni la un curs de limba franceză. Totuși începe să se gândească la o întâlnire cu oamenii pe care își propusese să îi evite, și chiar stabilește una. Se duce

la o adunare la care participau și unii dintre revoluționarii sud-africani, fiind imediat recunoscută și prezentată în contextul unui discurs despre Africa de Sud, în special despre Lionel Burger.

Boasie este și el acolo, dar pare reținut. Mai târziu în acea noapte, îi telefonează, dar în loc să își reclădească relația din copilărie, o respinge și pe ea, și amintirile mamei și tatălui ei. Este înveninat de faptul că Lionel este înnobilat ca un erou, în timp ce tatăl lui, căzut victimă în aceleași condiții, este dat uitării; albii sunt respectați, în timp ce negrii sunt ignorați. Rosa este înfuriată, gândurile și emoțiile ei sunt răscolite.

Rosa se întoarce în Africa de Sud și se angajează ca fizioterapeut într-un spital din johannesburg. Ea este de gardă în 1976 când victimele protestelor studențești de la Soweto ocupă paturile spitalului, în urma reacției polițiștilor cu mitraliere la pietrele studenților. Rebeliunea studenților izbucnise împotriva sistemului separat de educație: cei mai mulți dintre ei nu se mai întorc niciodată la școală după iunie 1976.

în octombrie 1977 sunt arestați sau marginalizați mulți oameni; sunt interzise multe organizații, la fel și singurul ziar al negrilor. Printre prizonierii albi se află și Rosa Burger, reținută fără acuzații. în orice caz, i se aduc mai târziu acuzații legate de „participare la o conspirație de a împlini scopurile comunismului și/sau ale Congresului Național

African. Acuzațiile sunt de incitare, complicitate și ajutor dat studenților participanți la revolte". Una din dovezile aduse în întărirea acuzațiilor este participarea la o „manifestație" a unor cercuri de stânga din Londra.

ISTORICUL CENZURII

Romanul *Burger's Daughter* a fost interzis în Republica Africa de Sud la 5 iulie 1979 pe motiv că „punea în pericol siguranța statului" și pentru că îi portretizează pe „albi drept răi, iar pe negri, drept buni". Mai mult, autoarea a fost acuzată că ar fi folosit personajul principal ca bază i'cntru a lansa atacuri împotriva Republicii Africa de Sud". Comitetul pentru Publicații a invocat șase categorii de încălcări aduse Legii Publi-«.iților din 1974.

în octombrie, însă, comitetul de cenzură a fost contrazis de către [1] *onsiUul de Apel pentru Publicații.* Decizia Consiliului a fost luată pe baza sfaturilor primite din partea unui comitet de experți literari și ex-perți pentru probleme de securitate, și în ciuda unor „asperități și blas-i' mii, referințe defăimătoare la adresa albilor, și descrierea distorsionată .i situației politice din Africa de Sud":

Expertul de stat pe probleme de securitate a decis că romanul nu constituie un pericol pentru siguranța națională. Experții literari au concluzionat că primul comitet de cenzură, interzicând cartea, „și-au dat proba părtinirii, prejudecăților, și a incompetenței literare. Nu a citit

romanul în mod adecvat, a distorsionat în mod sever anumite aspecte citând în mod repetat în afara contextului, nu a abordat lucrarea așa cum merită să fie abordată o operă literară, și a adus direct și indirect ofense autoarei [sic]."

Această schimbare radicală a fost rezultatul modificării strategiei Di-icctoratului pentru Publicații, care administra sistemul de cenzură din Africa de Sud. Legea Publicațiilor și a Divertismentului din 1974 permi-tea apeluri la decizii de cenzură făcute de comitete ale directoratului; dreptul de a face apel era dat Directoratului însuși, persoanelor cu un interes financiar, sau organismului care ar fi înaintat inițial textul pentru cenzurai

Schimbarea la care se face referire mai sus este că Directoratul însuși a făcut apel la decizia luată de propriul comitet. *Fiica lui Burger* a fost primul text la care s-a făcut apel în acest mod, și primul la care apelul a fost și admis. Cu toate acestea, după cum Gordimer însăși recunoaște: „...legile cenzurii rămân totuși neschimbate".

în mod paradoxal, în 1980, Gordimer a primit premiul CNA, unul din premiile cele mai prestigioase din Africa de Sud; pentru romanul *fiica lui Burger.* A primit de asemenea și Premiul Nobel pentru literatură in 1991.

prăsească familia, odată ajuns la Needles, California - este fascinat de | lu Soţul Rosei o părăseşte pe aceasta şi familia ei când îşi dă seama că nu reuşeşte să îşi găsească un loc de muncă şi că nu va avea parte de

.....gresele personale pe care le aştepta. Spre sfârşitul romanului, Rose dă

> ı >tere unui copil slab şi subnutrit.

Aşteptările californiene par a fi fost în zadar. înaintea călătoriei, lama Joad spunea: „Sper că o s-o ducem mai bine în California", dar pe drum mulţi dintre cei care se întorceau spuneau că anunţurile de muncă |rau false şi că pământul, deşi bun, era indisponibil lor. Două lucruri se

lo dese a fi fost nişte amăgiri: locurile de muncă şi buna primire. Mii ilr muncitori fuseseră ademeniţi de speranţa de a găsi de lucru pentru putinele slujbe de sezon care se ofereau. Familia Joad învaţă lecţia repe-df Rămaşi fără mâncare şi bani, ei acceptă prima slujbă care li se oferă, • ulegători de piersici, pentru cinci cenţi lădiţa. Sunt introduşi în zona !■ miri cu ajutorul poliţiei pe motociclete, printre rânduri de oameni pro-ı. iind. Şi lor le fuseseră oferiţi cinci cenţi pentru o lădiţă.

> „Uite, Tom" spuse, în sfârşit, Casy. „Mergem să lucrăm acolo. Ei spune că ne dă cinci cenţi. Noi eram o grămadă. Am ajuns acolo şi ne-a zis că ne dă doar doi cenţi jumate. Nici măcar un om nu poate să mănânce de banii ăştia, d'apăi dacă mai are şi copii - Aşa că am zis că nu ne convine. Aşa că ne-a dat afară, şi toţi copoii din lume a venit peste noi. Şi acum ziceţi că vă dă cinci? Am încercat să stăm împreună şi ne-a mânat ca pe porci. Ne-a împrăştiat, l-a bătut pe băieţi... Nu mai rezistăm mult. Unii n-a mai mâncat de două zile.

Familia Joad şi alţii împreună cu care au fost angajaţi sunt plătiţi după cum le-a fost promis, dar îndată ce greva este „spartă", salariile se

n"duc la jumătate.

Condiţiile de viaţă se adaugă la mizeria şi dezumanizarea rătăcitorilor, în locul casei frumoase şi albe la care Mama Joad şi Rose of Sharon visau, ei găsesc adăposturile „Hooverville" [o referire la programul de ajutor, eşuat, al preşedintelui Hoover], un grup de vreo 40 de corturi şi (olibe: „Oraşul de cârpe era aproape de apă; iar casele erau corturi; în-grădirile erau făcute din bălării, casele din carton, o mare grămadă de gunoi/ Acestea sunt împrăştiate la întâmplare, unele întreţinute mai bine, altele dezordonate. Instalaţii sanitare nu există, la fel nici apă caldă.

FRUCTELE MÂNIEI (GRAPES OF WRATH)

Autor: john Steinbeck

Data și locul publicării inițiale: 1939, Statele Unite Editura: The Viking Press Forma literară: roman

REZUMAT

Având acțiunea plasată în timpul Marii Depresii, în Oklahoma și California - zona „dust bowl"[27] și roditoarea

țară a făgăduinței - *Fructele mâniei,* relatează chinul familiei Joad în încercarea de a-și găsi un loc unde să se stabilească. Praful nimicise pământul și le distrusese culturile an după an; oamenii care trăiesc acolo sunt neputincioși. Speranța generată de anunțatele oportunități de angajare în California și împodobite cu imagini cu pământuri roditoare și înverzite, îi ademenește pe oameni către Vest.

Familia Joad este una dintre miile aflate în această situație. Pornesc la drum într-o mașină decrepită transformată în camion, având cu ei foarte puțini bani. în total sunt doisprezece, fără Casy, un fost pastor, care li se alătură pe drum. De prim rang între ei sunt Mama și Tata Joad; Tom, de curând eliberat condiționat din închisoare, unde fusese închis pentru uciderea unui om care îl tăiase cu un cuțit și Al, un tânăr de 16 ani, care este un șofer și mecanic destoinic; și Rose of Sharon (Trandafir din Șaron) care este gravidă.

Călătoria dinspre Oklahoma este periculoasă. Ei au probleme cu rezervele de mâncare și apă, cu transportul și relieful dificil. Deloc surprinzător, mașina lor se strică; cauciucurile cedează. Priceperea lui Al, cu ajutorul lui Tom, îi salvează de la o situație disperată. Rezervele lor sunt pe sfârșite, mâncare, apă, reparațiile la mașină nu mai au mult de rezistat, sănătatea lor începe să se clatine. Cu toate acestea, familia Joad reușește să ajungă în California.

Din nefericire, Bunicul Joad moare la primul popas, în

[27] **Zonă central-sudică a**

timp ce soția lui, aflată într-o stare de degradare fizică și emoțională, murise în timpul traversării deșertului. Cel mai mare dintre fii, Noah, decide să își

Două elemente interconectate dezvăluie ideile politico-filozofice lla romanului. Unul dintre ele este semnalat de distrugerea conceptului 'l' fermă de familie şi a fermierului; al doilea, are în centru tractorul şi lltf maşini agricole care îi înlocuiesc pe oameni şi pe animalele lor, i li ându-i neimportanţi.

Ferma şi fermierul de familie devin victimele proprietarilor şi ale [1] Im ilor. în Oklahoma, unde recoltele se pierd an după an, proprietarii, impania şi banca trec la fapte şi le preiau. Până la urmă, fermierul este îndepărtat de pe pământul său. Dar proprietarii merg şi mai departe: „Un Om pe un tractor poate înlocui 12 sau 14 familii." Tractorul distruge ide-■\i de fermă de familie şi chiar ideea de familie. Mergând în linie dreap-i | mtră pe poarta fermei, dărâmă clădiri şi garduri. Romanul face deseori telerire la faptul că fermierii au fost „tractorizaţi".

în California, operaţiunea este în mare parte la fel. Marile companii I i'ioprietarii domină: ei controlează pământul. Proprietarul mărunt este presat de Asociaţia Fermierilor şi de către Bancă, „care deţine cea mai ni.ne parte a câmpului şi are drepturi şi pentru restul". Ei stabilesc salarii-lr de mizerie şi politica de abuzuri. Cum acestea nu sunt suficiente pen-1111 ,i le satisface lăcomia, un mare proprietar cumpără o fabrică de conVive şi apoi vinde fructele acesteia la preţ mic, şi fructele conservate la ■ "iisumatori la preţuri mari, asigurându-şi un profit generos. Fermierul mărunt este spulberat.

în contrast direct, o etică a generozităţii se evidenţiază printre imi-|ranţi. De la început, când familia Joad îl primeşte pe Casy ca însoţitor da t ălătorie, în ciuda supraaglomerării vehiculului, până spre scenele de i.ie.it când Rose îl alăptează pe un om înfometat care zăcea în hambar, axlstă un sentiment profund de întrajutorare. Mama Joad cristalizează li eastă etică şi contrastul evident: „Am băgat la cap un lucru... îl învăţ toată ziua, tot timpul. Dacă eşti în necaz, sau în nevoie, tre' să mergi la llraci. Ei sunt singurii care te ajută - singurii."

Două forţe aflate în opoziţie converg pentru a aduce acţiunea romanului la punctul culminant. Oamenii, disperaţi pentru a găsi o slujbă de culegător de piersici sau bumbac, se întreabă cum se vor descurca odată ce sezonul de cules se va încheia. „Dacă un om are nişte cai pe (are-i foloseşte la plug şi la semănat, doar nu îi lasă să moară de foame după ce nu mai au de lucru." Sărăcia şi disperarea imigranţilor îi uneşte; in< ep să se unească într-un grup compact, totul culminând cu o grevă ·.pontană. Proprietarii, simţindu-şi dominaţia ameninţată de către „roşii"

Singura alternativă este Weedpatch, tabăra organizată de către autorități. Având un număr limitat de locuri, funcționează ca o întreprindere cooperatistă, administrată și pusă în funcție de locuitorii ei, care stabilesc regulile de

comportament, curățenie și ordine, prin comitete alese. Aceasta are și toalete, bazine pentru spălatul rufelor, și alte facilități precum lemnul de foc. La fel de important pentru familia Joad, care se adăpostește aici pentru un timp, sunt relațiile și comportamentul comunității, sentimentul de a fi tratați ca ființe umane, unitatea și atitudinea protectoare.

Tabăra oferită de guvern este percepută de către proprietarii de pământ ca o „amenințare roșie" [percepție născută din frica de socialism] pentru statutul lor. Când Tom Joad întreabă, aflat fiind la ferma de piersici, dacă există apă caldă, este tratat cu dispreț. Un gardian remarca:

„Apă caldă, pentru numele lui Dumnezeu. O să vrea și căzi ăștia", spuse uitându-se urât la cei patru Joad.

...„Din cauza taberelor de la guvern", spuse el. „Pot să pariez că ăsta a trecut prin tabăra guvernului. Nu vom avea pace până nu nimicim taberele alea odată. Vă spun eu, că ăștia or să vrea și cearșafuri curate, ca nimic."

în timp ce familia Joad stă în taberele guvernamentale, proprietarii de pământ și poliția într-adevăr încearcă să instige la violență pe locuitorii taberei, ca pretext pentru atacarea acestora.

Neajunsurile fizice sunt intensificate și de atitudinile angajatorilor și ale poliției. Imigranții sunt înghiontiți și bătuți, acuzați și încarcerați pentru vagabondaj, pentru orice reacție, fie ea și verbală. Unul dintre „vagabonzi", care

se plânge de promisiunile nerespectate de salarii, este etichetat drept „comunist": „îți spun eu că e un «roșu», un agitator". Alții sunt avertizați: „Să nu cumva să-i asculțați pe acești «roșii» blestemați. Agitatori."

Comunitățile din Hooverville sunt de asemenea victime ale acestei situații. Oamenii își arată condiția: sărăci și înfometați, murdari și zdrențăroși. Sunt denumiți în mod peiorativ „Okies": „Ei, Okie însemna că ierai dân Oklahoma. Acum înseamnă că ești un nenorocit împuțit. Okie însemnă că ești un gunoi. Așa se spune.

și încercând să își mențină controlul asupra revoltei, formează un grup de opoziție împreună cu poliția și alți cetățeni. Chiar și aceștia din u își simt amenințat statutul.

în urma confruntării între cele două grupuri, Casy - liderul grevei -este omorât și Tom este dat în urmărire pentru agresarea ucigașului lu' Casy. Aflat în ascunzătoare, Tom se hotărăște să preia rolul lui Casy, să își unească oamenii, să îi ajute să își atingă țelul - „să trăiască decent și să-și crească decent copiii".

M-am tot gândit, m-am gândit o grămadă la oamenii care tre' să trăiască ca porcii, în timp ce bogații se lăfăie, și unu să aibă un milion de acri, și o sută de mii de fermieri buni să moară de foame. Și mă întrebam ce-ar fi dacă s-ar strânge toți ai noștri și ar protesta, așa cum au protestat doar câțiva atunci la ferma Hooper.

în capitolele finale, membrii familiei Joad, după ce l-au ajutat pe Tom să scape, sunt prinși de o inundație, neputând să-și părăsească „căminul" pentru că Rose of Sharon tocmai năștea copilul ei subnutrit. După naștere și odată cu ușoara retragere a apelor, cei trei adulți rămași o iau cu ei pe Rose of Sharon și pe cei doi copii, prin apa care le vine până la piept, către o zonă mai înaltă unde își găsesc refugiu într-un hambar. Acesta este ocupat, observă ei, de un băiat și de tatăl lui înfometat; tatăl îi dăduse toată mâncarea băiatului. Aici familia Joad și-a găsit un refugiu

temporar bun. Dar, la fel ca și strămoșii lor pionieri, nu au găsit țara făgăduinței.

ISTORICUL CENZURII

Romanul *Fructele mâniei* a fost atacat la nici câteva luni după ce a fost publicat, în aprilie 1939, și apoi în mod constant în anii ce au urmat până în prezent. Studii naționale, regionale și la nivel de stat, relevă acest lucru, iar în același timp indexul plasându-l printre primele în topul celor mai cenzurate cărți. Lee Burress, în cele cinci studii la nivel național ale bibliotecilor școlare, profesorilor sau conduceri școlare, enumera multe cazuri de cenzură: 1966 - cinci cazuri (pe locul patru); 1973 -patru cazuri (locul trei); 1977 - opt cazuri (locul doi); 1982 - șase cazuri (locul șase); 1988 - două cazuri. Studiile realizate de James Davis în Ohio (1982) și Kenneth Donnelson (1967) identifică numeroase cazuri de cenzură și la fel fac și studiile din Georgia (1982, 1984), Carolina de

Nord (1983), Minnesota (1991) și studiul realizat de organizația *People* for *the American Way* (1992). (Alte titluri enumerate de Burress printre Cele mai cenzurate cărți incluse în acest volum sunt: 7984, *Slaughter-hoase-Five, Black Like Me* și *Johnny Got His Gun.)*

Atacuri despre care există dovezi au apărut chiar în primul an în /one diferite ale Statelor Unite: în Kansas City, Kansas, consiliul educațional a votat pe 18 august 1939, 4 la

2, pentru a exclude romanul din 20 de biblioteci publice pe motiv de indecență, obscenitate, caracter dezgustător și portretizarea femeilor și a „vieții într-un mod atât de brutal"; Buffalo, New York, unde Alexander Galt, șeful bibliotecilor orașului, a interzis cumpărarea romanului de către biblioteci din cauza „cuvintelor vulgare"; Kern County, California, unde consiliul de inspectori, a votat 4 la 1, la 21 august 1939, „solicitând ca folosința, posesia și circulația cărții să fie interzise în biblioteci și școli"; East St. Louis, Illinois, unde cinci din cei nouă membri ai consiliului bibliotecilor au decis la 15 noiembrie l()39 să ardă trei exemplare ale romanului pe treptele instituției (la nici o iptămână, printr-un vot de 6 la 2, consiliul a anulat decizia de a le arde < a reacție la „zarva națională pe care ar fi generat-o"; cele trei exemplare au fost puse pe rafturile pentru adulți); Greene County, Ohio, unde spre sfârșitul lunii noiembrie, membrii consiliului literar au votat 4 la 3, să interzică romanul pe motiv că ar fi fost „nepotrivit" pentru circulație; și pe nava U.S.S. *Tennessee,* unde pastorul a exclus romanul din biblioteca vasului.

Aceste atacuri aveau loc în timp ce *Fructele mâniei* devenea bestseller: 360 000 de exemplare erau în curs de publicare, fiind o plani-licată și o suplimentare de 50 000 de exemplare. Incendierea din East St. Louis avea loc în săptămâna în care romanul avea cele mai mari vânzări până la acea dată, 11 340 de exemplare. Nu mai puțin de 430 000

de exemplare erau vândute până la sfârșitul anului. Un bibliotecar din East st. Louis declara că lista de așteptare pentru acest roman era cea mai lungă din ultimii ani; un alt bibliotecar, din Greene County, relata că toate cele cinci exemplare ale bibliotecii erau rezervate încă de la apariție, lista de așteptare întinzându-se din noiembrie până în martie; erau ˈ)0 de oameni pe lista de așteptare pe nava U.S.S *Tennessee.* în Kern County, fiind disponibile 60 de exemplare, 112 persoane se aflau pe listele de așteptare.

Kern County, California

Dintre aceste cazuri, cel din Kern County a fost poate cel mai organizat. Kern County este în centrul regiunii agricole menționate în roman. Cu toate că nu au fost înregistrate plângeri la bibliotecă, și nici vreun articol sau editorial care să dezbată valoarea romanului, consiliul de cenzori - care de asemenea nu luase în discuție înainte romanul - a emis o rezoluție de interzicere propusă de cenzorul Stanley Abel, la 21 august 1939, rezoluție care spunea: *„Fructele mâniei* ne-a jignit cetățenii insinuând că mulți dintre oamenii noștri buni sunt de fapt niște indivizi josnici, ignoranți, răi și brutali, care trăiesc într-un mod mizerabil și vicios." O altă secțiune acuza faptul că Steinbeck a ales să ignore educația, grija și spitalizarea și ajutoarele oferite oamenilor nevoiași în Kern County. Pe lângă interzicerea cărții din școli și biblioteci, rezoluția solicita Companiei de Film *Twentieth Century Fox* să nu mai realizeze ecranizarea romanului.

Bibliotecara Gretchen Knief i-a scris imediat cenzorului Abel:

Dacă romanul acela va fi interzis astăzi, ce alt roman va fi interzis mâine? Și ce organizație va mai dori un roman interzis poimâine? Este atât de periculos să începi așa ceva, și poate duce la exact ceea ce vedem astăzi în Europa.

Pe lângă aceasta, interzicerea cărților este cât se poate de inutilă. Ideile nu mor dacă o carte este interzisă. Dacă Steinbeck a scris un adevăr, acel adevăr va supraviețui. Dacă este însă doar senzațional și lasciv,' dacă toate cuvintele sunt de fapt nimic mai mult decât pete de noroi pe un tablou uriaș, atunci cartea lui va lua calea altor romane moderne și va dispărea.

„Cetățenii jigniți" se pare că ar fi fost cei din Asociația Fermierilor din Kern County. Condusă de președintele acesteia, Wofford B. Camp, un fermier de vază, asociația trimisese o telegramă de felicitare către orașul Kansas City. Camp denumea romanul lui Steinbeck „propagandă de cea mai joasă speță", susținând: „noi ne apărăm muncitorii de la fermă și chiar pe noi atacând această carte". Camp împreună cu alți doi oameni au incendiat „simbolic" un exemplar al cărții; în revista *Look* a apărut o poză a acestui eveniment.

Asociația Fermierilor de asemenea a organizat un plan de acțiune la nivel de stat pentru a suprima cartea, pentru „a înlătura pata de pe minunatul nume Kern, de pe statul California și de pe noțiunea de agricultură". Ei au solicitat tuturor organizațiilor din San Joaquin Valley să ia măsuri asemănătoare cu cele din Kern County. Camp declara:

Suntem furioși nu numai pentru că suntem insultați, ci mai ales pentru că suntem insultați de o carte obscenă dusă până la extrem, și pentru că muncitorii noștri cu care lucrăm de ani de zile sunt portretizați ca cele mai josnice creaturi, iar noi știm că nu este adevărat.

Nu poți să lupți împotriva unei cărți ca aceasta, este prea mizerabilă ca să poți trece peste numeroasele părți de propagandă mincinoasă. Americanii au dreptul de a spune ce doresc, dar nu au dreptul să atace o comunitate cu asemenea cuvinte pe care niciun american sănătos și întreg la minte nu le-ar lăsa să ajungă la urechile fiicei sale.

Fondată în 1933 prin unirea Federației Fermelor din California și a (amerei de Comerț, cu susținerea financiară a Ligii Fabricanților de Conserve, Asociația Fermierilor avea inițial scopul de a organiza comitete locale de cetățeni, pentru a împiedica grevele și acțiunile sindicale ale muncitorilor; spargerea acestor greve, în caz că se întâmplau, era cea de [redacted]i doua parte a activității Asociației.

în săptămânile ce au urmat, conflictul era deja clar. Susținuți de o ierie de articole și editoriale apărute în publicația *Bakersfield Californian*

< are denunțau neadevărurile din cartea lui Steinbeck, partizanii asociației propuneau măsuri chiar mai drastice decât o simplă interdicție. Organizația de femei Pro America, care se întrunea la San Francisco, denunța

< artea drept o „minciună care promovează ura de clasă" și declarau că muncitorii din agricultură din California sunt „cel mai bine plătiți și cel mai bine cazați din lume".

De partea cealaltă a baricadei se aflau Uniunea Americană pentru I ibertăți Civile împreună cu alte organizații locale - Sindicatul Muncito-lilordin Industria Petrolieră, Sindicatul Salahorilor, Sindicatul Măcelarilor, Frăția Inginerilor, și Alianța Muncitorilor. Dezbaterea s-a concentrat asupra încălcării drepturilor constituționale; de asemenea, a cuprins și o discuție despre etica acțiunii cenzorilor și despre „motivațiile ascunse", adică, influența Asociației Fermierilor din Kern County.

700 *de cărți interzise*

Editorialele și articolele din ziarele din toată regiunea Central Valley erau foarte critice la adresa cenzurii. Ca răspuns la decizia de susținere a interzicerii de către Pro America, în publicația *The Selma Irrigator,* a fost scris un editorial despre politica grupurilor de interese:

Cât despre întâlnirea de la San Francisco la care cartea domnului Steinbeck a fost denunțată, oare nu este suficient de important că oamenii care au citit cartea nu își doresc ca aceasta să fie citită în grup într-unui dintre cele mai luxoase hoteluri din San Francisco departe de câmpurile cu bumbac din San Joaquin?

John Raymond Locke de la *Dinuba Sentinel* scria :

Este absolut prostesc să negi condițiile descrise, fie că vorbim de cele din Dust Bowl West, fie că vorbim de cele din California noastră. Aici, în statul nostru, mulți dintre pionieri au fost alungați de pe pământul pe care l-au lucrat. Uitați-vă în arhivele *Sentinel* și vedeți sutele de oameni care au fost alungați cu forța.

în fața Consiliului cenzorilor, întrunit la 28 august, se formase deja o mulțime. Oameni pichetau sediul solicitând anularea deciziei de interzicere. Discuția era aprinsă, și a durat întreaga zi. R. W. Henderson de la Uniunea Americană pentru Libertăți Civile avertiza că cenzura cărților poate

duce la „coloraturi partizane în politica bibliotecilor"; Reverendul Edgar J. Evans, ca reacție la opinia unui cenzor, citind pasajele imputate, declara că nu limbajul pare să fie cel care i-a determinat pe cenzori să interzică romanul, ci „expunerea unei situații sociologice". Cenzorul Stanley Abel, susținătorul rezoluției, a recunoscut că aceasta fusese scrisă de secretarul Camerei de Comerț. Invocând predominant problema moralității, pe alocuri sublinia și faptul că dorea să atragă atenția națională asupra muncitorilor imigranți în speranța de a le îmbunătăți soarta. în ciuda eforturilor partizanilor romanului, votul de anulare a fost egal 2 la 2, președintele consiliului fiind absent.

încercări de anulare a interdicției au fost făcute și la întrunirile ulterioare ale Consiliului, dar nu s-a luat niciun fel de măsură până la 27 ianuarie 1941, când votul a fost în final favorabil. Cărțile au fost reintroduse în bibliotecile și librăriile din Kern County. La alegerile din noiembrie 1940, Stanley Abel a fost învins.

[nil 70

în aprilie 1972, în Herman, New York, o petiție din partea a 100 de I.H mtori, conduși de reverendul Barber, a solicitat excluderea din biblio-i. i i și din școli a cărților care „conțin vulgarități sau descrieri de natură u.ilă sau care ar putea incita la dorințe sexuale" sau care conțin „refe-1111 sau dialoguri care promovează imoralitatea sau care încurajează ne-Ffipectarea autorității statale, parentale sau

de orice alt tip". Printre aces-i rece cărți se aflau și trei titluri de John Steinbeck - *Fructele mâniei,* i simen/' *și Șoareci* și *Bătălie îndoielnică* - precum și De *veghe în lanul* i/r secară de J.D. Salinger și Să *ucizi o pasăre cântătoare* de Harper Lee. MI fost create trei comitete, unul pentru a reevalua cărțile amintite și i Ale unul pentru a evalua programa școlară pentru gimnaziu și pentru liceu. în Richlands, Virginia, reprezentanți din partea a 17 biserici s-au pllns în luna februarie 1973 de faptul că *Fructele Mâniei* era disponibil iu biblioteca liceului Richland; ei caracterizau romanul drept „vulgar, Bb$i en și pornografic". în Buncombe, Carolina de Nord, au avut loc doua atacuri: primul în toamna anului 1973, iar al doilea în februarie 1981. I 'Inerțiile erau următoarele: părinții găseau unele pasaje nepotrivite;

nici era indecentă din punct de vedere moral pentru comunitate. Cărțile (ontestate erau: *Fructele mâniei, De veghe în lanul de secară* și

\n<h>rsonville de MacKinley Kantor; și *Oameni și șoareci* de Steinbeck, ■*nul* on *Ice* de Cleaver Eldridge și *The Learning Tree* de Gordon Parks. I nnsiliul educațional a respins contestațiile în ambele cazuri, i.'.ilirmându-și politica de selecție. (Vezi povestea cenzurii romanului

\iuhrsonville.) în Scituate, Rhode Island, în iunie 1975, după ce le-a fost interzis dreptul de a cenzura *Fructele mâniei* și *Oameni și șoareci, De*

_fghe în lanul de secară, împăratul mușt_elor de William Golding, _Arta_ ./-• ,i _iubi_ de Erich Fromm și _Ascultă tăcerea_ de David Eliott) un grup de

lerici împreună cu alți cetățeni au protestat distribuind „fluturași" cu pasaje care „l-ar fi făcut și pe diavol să roșească". La Farmville, Carolina de Nord, au fost emise instrucțiuni clare pentru folosirea restricționată a • .Hților _Fructele Mâniei, Oameni și șoareci_ și De _veghe în lanul de secată'._ Au fost puse pe rafturi separate, fiind nevoie de un acord din partea părinților pentru a putea fi citite.

K.mawha, lowa

Contestația adusă romanului _Fructele mâniei_ la Kanawha la 11 februarie 1980 a debutat ca o problemă de limbaj. Marvin E. Stupka,

Editorialele și articolele din ziarele din toată regiunea Central Valley erau foarte critice la adresa cenzurii. Ca răspuns la decizia de susținere a interzicerii de către Pro America, în publicația _The Selma Irrigator,_ a fost scris un editorial despre politica grupurilor de interese:

Cât despre întâlnirea de la San Francisco la care cartea domnului Steinbeck a fost denunțată, oare nu este suficient de important că oamenii care au citit cartea nu își doresc ca aceasta să fie citită în grup într-unui dintre cele mai luxoase hoteluri din San Francisco departe de câmpurile cu bumbac din San Joaquin?

John Raymond Locke de la *Dinuba Sentinel* scria :

Este absolut prostesc să negi condițiile descrise, fie că vorbim de cele din Dust Bowl West, fie că vorbim de cele din California noastră. Aici, în statul nostru, mulți dintre pionieri au fost alungați de pe pământul pe care l-au lucrat. Uitați-vă în arhivele *Sentinel* și vedeți sutele de oameni care au fost alungați cu forța.

în fața Consiliului cenzorilor, întrunit la 28 august, se formase deja o mulțime. Oameni pichetau sediul solicitând anularea deciziei de interzicere. Discuția era aprinsă, și a durat întreaga zi. R. W. Henderson de la Uniunea Americană pentru Libertăți Civile avertiza că cenzura cărților poate duce la „coloraturi partizane în politica bibliotecilor"; Reverendul Edgar J. Evans, ca reacție la opinia unui cenzor, citind pasajele imputate, declara că nu limbajul pare să fie cel care i-a determinat pe cenzori să interzică romanul, ci „expunerea unei situații sociologice". Cenzorul Stanley Abel, susținătorul rezoluției, a recunoscut că aceasta fusese scrisă de secretarul Camerei de Comerț. Invocând predominant problema moralității, pe alocuri sublinia și faptul că dorea să atragă atenția națională asupra muncitorilor imigranți în speranța de a le îmbunătăți soarta. în ciuda eforturilor partizanilor romanului, votul de anulare a fost egal 2 la 2, președintele consiliului fiind absent.

încercări de anulare a interdicției au fost făcute și la întrunirile ulterioare ale Consiliului, dar nu s-a luat niciun fel de măsură până la 27 ianuarie 1941, când votul a fost în final favorabil. Cărțile au fost reintroduse în bibliotecile și librăriile din Kern County. La alegerile din noiembrie 1940, Stanley Abel a fost învins.

inii 70

în aprilie 1972, în Herman, New York, o petiție din partea a 100 de JDl uitori, conduși de reverendul Barber, a solicitat excluderea din biblio-i<-. i șj din școli a cărților care „conțin vulgarități sau descrieri de natură ixuală sau care ar putea incita la dorințe sexuale" sau care conțin „referiri sau dialoguri care promovează imoralitatea sau care încurajează ne-i" •(tarea autorității statale, parentale sau de orice alt tip". Printre aces-!• jece cărți se aflau și trei titluri de John Steinbeck - *Fructele mâniei,*

• *\meni* *și Șoareci* și *Bătălie îndoielnică* - precum și *De veghe în lanul* de secară de J.D. Salinger și Să *ucizi o pasăre cântătoare* de Harper Lee. v.i fost create trei comitete, unul pentru a reevalua cărțile amintite și

Ite unul pentru a evalua programa școlară pentru gimnaziu și pentru liceu. în Richlands, Virginia, reprezentanți din partea a 17 biserici s-au Blâns în luna februarie 1973 de faptul că *Fructele Mâniei* era disponibil in biblioteca liceului Richland; ei caracterizau romanul drept „vulgar, pbli en și pornografic". în Buncombe, Carolina de Nord, au avut

loc doua atacuri: primul în toamna anului 1973, iar al doilea în februarie 1981. I Iblecțiile erau următoarele: părinții găseau unele pasaje nepotrivite;

iitea era indecentă din punct de vedere moral pentru comunitate. Cărți-!■ contestate erau: *Fructele mâniei, De veghe în lanul de secară* și *\ndersonville* de MacKinley Kantor; și *Oameni și șoareci* de Steinbeck, *)Oul on Ice* de Cleaver Eldridge și *The Learning Tree* de Gordon Parks. < onsiliul educațional a respins contestațiile în ambele cazuri, ii-afirmându-și politica de selecție. (Vezi povestea cenzurii romanului

***n<h-rsonville.)* în Scituate, Rhode Island, în iunie 1975, după ce le-a fost Interzis dreptul de a cenzura *Fructele mâniei* și *Oameni și șoareci, De* \ e;;/ie *în lanul de secară, împăratul mușteloi* de William Golding, *Arta* da a *iubi* de Erich Fromm și *Ascultă tăcerea* de David Eliott) un grup de**

lerici împreună cu alți cetățeni au protestat distribuind „fluturași" cu pasaje care „l-ar fi făcut și pe diavol să roșească". La Farmville, Carolina da Nord, au fost emise instrucțiuni clare pentru folosirea restricționată a . Irților *Fructele Mâniei, Oameni și șoareci* și De *veghe în lanul de seca*-rl, Au fost puse pe rafturi separate, fiind nevoie de un acord din partea părinților pentru a putea fi citite. *h.mawha, lowa*

Contestația adusă romanului *Fructele mâniei* la Kanawha la 11 fe-I.mărie 1980 a debutat ca o problemă de

limbaj. Marvin E. Stupka, vicepreședintele unei bănci și tatăl unui elev de clasa a X-a, a citit primele 11 pagini ale romanului, care fusese recomandat fiului său la ora de engleză, fiind „scandalizat de limbajul acesteia". Acesta a concluzionat, după ce a citit „cartea pe diagonală" că romanul este „vulgar, obscen și defăimător" pentru că „ia numele lui Dumnezeu în deșert pe tot parcursul cărții" și prezintă un pastor care este ipocrit și imoral. împreună cu alți părinți a denunțat cartea directorului Leroy Scharnhorst, care a decis ca exemplarele să fie strânse și păstrate până când consiliul director al școlii ia o decizie în acest sens. La întrunirea acestuia din 11 februarie, s-a votat 5 la 0, pentru excluderea permanentă a romanului din lista de lecturi pentru clasa a X-a. Profesorii nu puteau să stabilească textul ca obligatoriu, dar puteau totuși să îl recomande elevilor; exemplare din roman rămâneau în biblioteca școlii.

Deși niciunul dintre părinți nu s-a plâns de mesajul cărții, Președintele consiliului director al școlii Wayne Rietema a adăugat că Statele Unite „se duc de râpă" din punct de vedere moral și că această comunitate din Kanawha are ocazia de lua măsuri și de a se împotrivi acestui proces, interzicând cartea la cursurile școlare. „Aceasta este coloana vertebrală a Americii - orășelul." Mai mult, el ar mai fi spus: „Noi nu intenționăm să devenim un comitet de cenzură", dar a solicitat să se ia măsuri împotriva cărții. Un reporter care a încercat să citeze câțiva localnici, i-

a găsit pe aceștia foarte ezitanți, mulți dintre ei temându-se de represalii. Cu toate acestea, scrisorile și comentariile trimise ziarului *Registers* din Des Moines erau foarte critice la adresa acțiunii consiliului. Rezultatul deloc surprinzător a fost că *Fructele mâniei* a devenit un bestseller în biblioteci și librării în comunitățile dimprejur; Biblioteca Publică din Kanawha a împrumutat o duzină de exemplare pentru a-și suplimenta stocul răspunzând astfel la solicitările cititorilor.

în discuția sa despre cenzurarea romanului *Fructele mâniei,* Lee Burress evocă aparenta coincidență că în acest caz, un bancher din lowa contestă romanul pentru limbajul său, ignorând agrarianismul jeffersonian și „revolta lui Steinbeck față de băncile care își folosesc capitalul pentru a cumpăra tractoare, alungând astfel țăranii de pe câmp". El mai adaugă:

Este o coincidență interesantă că aproximativ în același timp în care cartea era interzisă în școli în Kanawha, Dioceza Bisericii romano-catolice din Sioux a realizat un raport despre profilul proprietarilor de pământ din lowa după doi ani de studiu. Raportul arăta că în 14 districte din nord-vestul statului lowa, 77% din pământ era în mâinile unor proprietari absenți.

\ *vi imn, New York*

Interzicerea a șapte titluri din învățământul preuniversitar a fost soli-

ItatS de reverendul Cari Hodley în februarie 1980 Acesta le etichetase iliepl „romane sexuale mizerabile și obscene". Pe lângă *Fructele mâniei,* Ijlta conținea titlurile *Oameni și șoareci* și *Căluțul roib* de John Jtainbeck, O pace *separată* de John Knowles, Nu e sfârșitul lumii de ludy Blume, *Să ucizi o pasăre cântătoare* de Harper Lee și *Adio arme*

i I rnest Hemingway. Districtul Vernon-Verona-Sherill a refuzat să ia în

- **unsiderare cererea.**

iituHombe County, Carolina de Nord

I rudele mâniei* s-a numărat printre cărțile contestate de un grup Dndus de câțiva clerici fundamentaliști. Povestea detaliată a cazului este rtlatată în discuția despre romanul *Andersonville. lin Uf ord, Vermont

în toamna anului 1981, cinci părinți conduși de Claire Doe, s-au plâns că *Fructele mâniei* ar fi conținut scene imorale și obscene, și au plii itat ca acest roman să fie retras din bibliotecile școlare și din cursul i' literatură americană. Obiecțiile erau legate de imaginea unui fost cle-rll i are povestește cum obișnuia să „profite" de tinere fete pe vremea i ând era pastor, și de faptul că „numele Domnului era luat în deșert", al cărei fiu de 16 ani avusese romanul ca lectură școlară, a declarat

- **â / *ructele mâniei* este o carte bună pentru adulți, dar nu și pentru copii.**

Ca urmare a procedurilor școlare, directorul Forest Farnum a numit Un i omitet de nouă membri, compus din profesori, părinți și clerici, pen-Iru a examina cartea. Președintele acestuia, Edward Wilkins, director al unei școli elementare dintr-un oraș învecinat, i-a sfătuit pe membri să ia ni i onsiderare valoarea sa istorică și literară, precum și simbolismul ei rtligios. Comitetul a audiat plângerile grupului lui Doe, și cele ale unui grup de 25 de părinți care erau în favoarea cărții. Comitetul a recomandat consiliului școlii ca romanul lui Steinbeck să fie păstrat la orele de ■ uis precum și în biblioteci fără niciun fel de restricții. Decizia consiliului a coincis cu cea a comitetului.

Carol Huli, directoarea Liceului Richford, spunea: „Decizia ne reafirmă dreptul de a recomanda elevilor ceea ce considerăm necesar pentru educația lor... în anumite cazuri permitem elevilor unele lecturi alternative, în cazul în care părinții nu sunt de acord cu unele titluri. Dar anumite opere, cum ar fi *Fructele mâniei,* le considerăm esențiale.

Barry Steinhardt, directorul executiv al filialei Vermont a Uniunii Americane pentru Libertăți Civile, declarase că ar fi fost înaintate acțiuni legale dacă s-ar fi decis interzicerea cărții. *Anniston, Alabama*

în toamna anului 1982, un grup de aproximativ 50 de clerici împreună cu membrii confesiunilor reprezentând „Majoritatea Morală", o facțiune conservatoare fundamental istă, a contestat șapte titluri din bibliotecile

școlare, inclus fiind și romanul *Fructele mâniei,* și a recomandat interzicerea lor. Ei au etichetat cărțile drept „obscene" și „păcătoase" și au lansat petiții care urmau să fie înaintate Consiliului Educațional din Calhoun County la 18 octombrie. De asemenea solicitau permisiunea de a constitui un comitet bisericesc de examinare a cărților din bibliotecă, precum și ale celor ce urmau să apară. Celelalte cărți contestate erau: *Povestea lui Doris Day, La est de Eden* de Steinbeck, De *veghe în lanul de secară* de J.D. Salinger, *Portocala mecanică de* Anthony J. Burgess, *Nici o scăpare* de Barbara Beasley Murphy și *Calea dragostei* de Frances Hanckel și John Cunningham.

înainte de întrunirea Consiliului pentru discutarea solicitării, doi directori de școală au ordonat excluderea cărților din școlile conduse de ei: Grover Whaley de la liceul Alexandria a determinat excluderea cărților lui Steinbeck, din cauza limbajului conținut în romanul *Oameni și șoareci,* pe care îl considera „vulgar" și „obscen"; acesta nu luase încă contact cu grupul de clerici, dar era în discuții cu un părinte contestatar. Un alt director, Wayne Wigley exclusese *Doris Day: Her Own Story* din biblioteca școlii, după o plângere din partea unui părinte.

La 16 noiembrie, votând în unanimitate, Consiliul a decis să reprimească titlurile controversate în biblioteci, dar cu anumite restricții. Un comitet de 10 membri, printre care și inspectorul din Calhoun County, Dan Henderson și

reprezentanți ai școlilor au decis astfel, la sfatul consilierului școlii H. R. Burnham, care i-a avertizat că încercări asemănătoare de cenzură fuseseră învinse în justiție. Cererea grupului de clerici de a monitoriza bibliotecile a fost de asemenea respinsă. în schimb, un comitet format din cinci membri - administratorul școlii, doi profesori și doi părinți, trebuia constituit în fiecare școală pentru a alege și monitoriza • Irțile din bibliotecă. *Iturlington, Carolina de Nord*

„Cartea este plină de mizerii. Fiul meu este crescut într-un cămin de reștini, iar această carte ia numele lui Dumnezeu în deșert și conține foarte multe vulgarități", se plângea Robert Wagner, în martie 1986. Deși in inimală, plângerea sa despre cursul de clasa a Xl-a de literatură a fă-I ui i .i fiului său să îi fie recomandată altă lectură. *(.irthage, Carolina de Nord*

***O* plângere similară, dar de această dată oficială despre folosirea l'H iurii în clasa a Xl-a a liceului Pinecrest, a fost înaintată de Mărie ' lofield pe 5 august 1986, și a dus la formarea unui comitet menit să alueze dacă romanul *Fructele mâniei* trebuie interzis sau nu. Comitelui prezidat de bibliotecarul-șef Peggy Olney, s-a întâlnit cu Mofield, i arc și-a retras până la urmă cererea de interdicție, fiind mulțumită cu i»r<«misiunea că romanul nu va fi lectură obligatorie pentru fiul său.**

j *.iconviile, Carolina de Sud*

Scopul petiției semnate la data de 29 ianuarie 1991 de 864 de per-oane și înaintată consiliului școlilor din Greenville County, era de a Interzice cinci titluri din listele de lecturi. Motivul: folosirea numelor lui I >umnezeu și lisus „într-un mod profan și nepotrivit lângă unele referințe txuale". Comitetul de selectare a cărților deja aprobase menținerea .II cstora pe listele de lecturi; cu toate aceste, a fost începută o examinare MI paralel. Pe lângă *Fructele mâniei,* cărțile contestate erau: *Second i h'.wen* de Judith Guest, *My Brother Sam Is Dead* de James L. Collier și I i istopher Collier, *The Water Is Wide* de Pat Conroy și *La est de Eden* de |ohn Steinbeck.

Noi discuții au urmat pentru și împotriva menținerii cărții: „Este cruci-il (a pe lângă mândria americană, să ne păstrăm și modestia, și să arătăm toate aspectele vieții americane"; pe de altă parte, un contestatar spunea: l Hipă definițiile date de dumneavoastră astăzi, ar trebui să aprobăm și *l'l.iyboy* și *Hustler.* La o a treia întrunire, pe 9 aprilie, consiliul școlilor a aprobat cu un vot de 4 la 2 permisiunea de a fi constituite comitete de u'vizuire a politicii de selecție a cărților în biblioteci. Mai mult, această '!<•< izie le acorda părinților nemulțumiți permisiunea să nu lase copiii să i iirască niște cărți față de care aveau obiecții. Propunerea unui membru al

consiliului școlii de a introduce un sistem de revizuire și etichetare de către părinți a cărților cu caracter „obscen" din listele de lecturi, a fost identificată de către bibliotecarul Pat Scales drept o tentativă de cenzură:

Dacă vor face asta, ar putea la fel de bine să excludă cărțile. Etichetarea cărților, fie într-un fel fie în altul, se numește cenzură. Cred din toată inima că părinții ar trebui să poată selecta textele pe care copii lor trebuie să le citească. Dar atenția noastră [asupra faptului că îi poate jigni pe unii] îi eliberează pe ei de această responsabilitate.

Union City, Tennessee

O controversă ceva mai complicată a luat naștere în urma plângerii înaintate de Bobby Pegg, din decembrie 1993, în legătură cu faptul că fiica lui de clasa a Xl-a avea ca lectură obligatorie romanul *Fructele mâniei.* Solicitarea lui către consiliul director al școlii a fost de a-i permite fiicei sale să citească o altă carte, fără ca aceasta să îi aducă vreo scădere a notei. El susținea că: „Această carte este contrară credințelor religioase ale fiicei mele." Această solicitare a stârnit dezbateri, grupuri de părinți formându-se atât pentru menținerea cărții cât și pentru retragerea ei; cei din urmă susțineau că ar trebui „interzisă și scoasă în afara legii", citând „materiale vulgare și obscene" și limbaj nepotrivit pentru elevii de liceu. Un comitet *ad-hoc* format din opt membri a respins cererea lui Pegg de a oferi o

lectură alternativă fiicei sale; la 10 ianuarie 1994, consiliul director al școlii a făcut un apel. Comitetul a examinat din nou cartea potrivit criteriilor de conținut, autenticitate și limbaj. Pegg dezvălui pe de altă parte o constatare personală: Numele lui Dumnezeu luat în deșert - de 129 de ori; limbaj vulgar - 264 de ori; referințe sexuale - 31 de ori. După o dezbatere de două ore, consiliul a votat în unanimitate pentru menținerea cărții pe lista de lecturi a unui curs opțional. împotriva argumentelor legate de „conștiința morală a elevului", au fost aduse rațiuni potrivit cărora o decizie de interzicere ar fi putut da naștere unei reacții în lanț. Purtătorul de cuvânt Glenda Candle spunea:

Sunt cărți care ar putea fi categorisite drept „nepotrivite" pe o mulțime de motive politice, religioase sexuale sau rasiale. Dar această calitate de a deranja pe unii înseamnă că acestor cărți trebuie să li se ignore valoarea și că în consecință trebuie retrase de pe lista de lecturi?... Mă văd nevoită să sugerez în mod respectuos către eleva respectivă că dacă vrea să își continue studiile în programul nostru, să citească operele recomandate de profesor.

700 *de cărți interzise*

ÎN SPIRITUL CALULUI SĂLBATIC (IN THE SPIRIT OF CRAZY HORSE)

Autor: **Peter Matthiessen**

Dafa *și locul publicării inițiale: 1983, Statele Unite Editura: The Viking Press Forma literară: nonficțiune*

REZUMAT

Comentariu: După cum va fi detaliat pe parcursul secțiunii dedicate lltoriei cenzurii textului *In the Spirit of Crazy Horse,* au fost intentate două procese de calomnie împotriva autorului și editorului pe motivul publicării acestui text. Reclamanții în cadrul acestor procese sunt William Janklov, pe atunci guvernator al statului Dakota de Nord, și Igentul special FBI David Price. După cum se va vedea, ei vor avea un rol important și pe parcursul rezumatului.

Prezentând tensiunile și evenimentele anului 1970 din rezervația Sloux din North Dakota, *In the Spirit of Crazy Horse,* alcătuiește în Car-|ta I o scurtă istorie a acestei etnii din 1835 și până în 1965, menționând jl originile (1968) și dezvoltarea Mișcării Indienilor Americani (MIA). Patru probleme majore se pot identifica din paginile textului: pierderea •I |i'fuirea pământurilor indienilor; eforturile pentru obținerea suveranității; interferența și brutalitatea în relația cu rezervațiile indienilor arătate de FBI (Biroul Federal de Investigații) și BIA (Biroul Afacerilor Indiene); și ruptura severă și neîncrederea în rândul indienilor Sioux. Acestea sunt n-prezentate prin două mari confruntări: Wounded Knee, în 1973 și li himbul de focuri de la Oglala,

din 26 iunie 1975 - precum și vânătoa-raa de martori și de evadați, în special a lui Leonard Peltier, și procesele lor.

Unul dintre tratatele importante din Midwest, Tratatul de la Fort i arămie din 1868, se află în centrul doleanțelor comunității Sioux, care include triburile Teton din câmpiile din vestul statelor Dakota de Nord și l >akota de Sud; precum și triburile Santee și Yankton din preriile din Minnesota și din partea de est a Dakotei de Nord și Dakotei de Sud. Tra-l.itul garanta:

Dreptul absolut și permanent de folosință asupra rezervației Great Sioux... Niciunei persoane nu îi va fi permis să traverseze, să staționeze sau să se stabilească pe teritoriul aflat sub incidența acestui articol, fără acceptul prealabil al indienilor... Niciun tratat pentru cesiunea vreunei părți a rezervației aici menționate nu va fi valabil sau în vigoare, fără acceptul a trei sferturi din populația indiană adultă de sex masculin, din teritoriile respective.

Aceste pământuri garantate, în care erau incluse și zona sacră Black Hills, au fost treptat luate. încă din 1876, dealurile Black Hills, erau invadate de minerii aflați în căutare de aur; aceștia erau susținuți și de trupe ale guvernului federal. Până la vânzarea forțată a acestei zone sacre precum și a celor 22,8 milioane de acri care o înconjurau, a mai fost un singur pas. Triburile care locuiau pe aceste teritorii au fost mutate într-o altă zonă a rezervației, „și le era interzis să părăsească zona de 40 de milioane de acri pe care nu o nu cedaseră încă". Pe timpul administrației președintelui Benjamin Harrison, în 1889, tratatul inițial privind rezervațiile a fost desființat, instaurându-se cele șapte rezervații care există astăzi.

în anii ce au urmat, o serie de „reforme", unele dintre ele bine intenționate, au redus suprafețele acordate indienilor: Legea Generală a împroprietăririi din 1887 a distrus sentimentul de comuniune al indienilor, împărțind

pământul în parcele; Comisia pentru Doleanțele Indienilor a desființat în 1946 eventuale pretenții față de pământuri ori compensații financiare; în 1930, indienii au fost mutați din rezervații, fiindu-le permis unor comunități de albi să se stabilească acolo. Mai mult, legile de concesiune a pământurilor ale BIA prevedeau ca fiecare familie să împartă pământurile în mod egal între moștenitori în caz de deces, rezultatul fiind o fragmentare care făcea parcelele insuficiente pentru întreținerea unei familii.

Un exemplu specific demonstrează acest fenomen:

Până în 1942, aproape 1 milion din cei 2 722 000 de acri încredințați comunității Pine Ridge în 1889 când a fost creată rezervația, fusese cedată altor persoane, iar până în anii 1970, mai mult de 90 % din pământurile rezervației erau în proprietatea sau chiria unor persoane albe, sau având un grad îndepărtat de rudenie cu o persoană indiană, nu pentru că aceștia din urmă erau mai capabili, ci pentru că proprietarii deposedați nu aveau b ini sau mijloace pentru a-și lucra pământurile.

în anii mai recenți, odată ce pădurile au fost defrișate și minereurile existente extrase, o altă amenințare și anume cea a exploatărilor de căi bune și de uraniu scruta regiunea. însă și eforturile de rezistență, precum și tentativele de recuperare a pământurilor au crescut treptat.

Problema suveranității națiunii indiene și a revalidării tratatelor indiene este concomitentă cu pretențiile de recuperare a pământurilor. Două declarații susțin punctele de vedere diferite. Pe de o parte, judecătorul Warren Urbom, implicat în câteva dintre procesele legate de cazul Wounded Knee, care a respins 32 de cazuri fără judecare, susținea că în (iuda istoriei „urâte" și a „tratatelor marcate de duplicitate", doleanțele de suveranitate ale triburilor Lakota erau în „opoziție clară" față de lege și de deciziile Curții Supreme. Judecătorul Urbom arăta faptul că tratatele erau încadrate „de Constituție cu același regim cu o lege dată de Congres, astfel că dacă un tratat și o lege a Congresului se află în conflict, este aplicată cea mai recenta dintre ele". Pe scurt, spunea: „Legea spune că triburile de americani nativi nu au suveranitate deplină, nu au niciun fel de suveranitate externă, și au doar un asemenea grad de suveranitate internă cât nu le-a fost interzis prin tratate sau printr-o lege a Congresului Statelor Unite." A doua perspectivă se conturează prin declarația ce aparține lui Darrelle Dean (Dino) Butler, în primele sale remarci din timpul procesului său în cazul asasinării a doi agenți FBI la Oglala:

Suntem membrii unei națiuni suverane. Trăim sub legile noastre proprii, tribale și naturale. Ne acceptăm și ne respectăm liderii noștri tradiționali precum și pe cei aleși. Tratatele care au fost instituite între națiunea indiană și

guvernul Statelor Unite prevăd că avem dreptul de a trăi după propriile noastre legi pe teritoriile specificate tot de respectivele tratate. Legile Statelor Unite nu trebuie să interfereze cu cele ale naționalităților noastre.

Conflictul celor două perspective asupra suveranității se reflectă și in atitudinile celor două părți, pe de o parte oficialii americani, iar pe de alta membrii comunității Sioux. Acest conflict se materializează în episodul Wounded Knee, relatat în Cartea I, recidivând în focurile de armă de la Oglala, detaliate în Cartea II.

Intervenția agenților FBI și BIA în problemele rezervației se vede cel mai bine în timpul episoadelor de la Wounded Knee și Oglala, dar nici nu încep și nici nu se încheie cu acestea. Acești agenți sunt prezentați în

bătăuşii lui, împotriva oamenilor din MIA. FBI, CIA şi BIA, şi toate organizaţiile aflate în slujba guvernului - sunt cele care au creat toate problemele. Le-au dat bani lui Dick Wilson şi bătăuşilor lui... Când se întrunea MIA, FBI cumpăra muniţie şi băutură pentru aceşti bătăuşi, pentru a se îmbăta. Aşa îşi fac ei curaj.

Dick Wilson, liderul tribului, şi „echipa sa de bătăuşi" (un acronim pentru Guardians of the Oglala Region), prezentată în text drept miliţia personală a lui Wilson, reprezintă o facţiune. Potrivit acuzaţiilor lui **Butler,** ei sunt nişte beţivi brutali, ţinându-i pe „nativi" ca pe nişte osta-||i

Fiind scandalos de corupţi, ei îi spoliază pe membrii tribului de toate bunurile pe care le au. Organizaţia MIA este drept duşmanul lor prin-**«lpal;** astfel, Wilson şi oamenii săi sunt în legătură cu FBI pentru a-şi proteja privilegiile. Această rivalitate se sfârşeşte în sânge, cu ocazia in11 li **Mitelor** de la Wounded Knee şi Oglala.

Judecătorul Nichols nu a fost singurul magistrat care pornea cu o în-i linaţie anti-indiană, dar nu toţi şi-au schimbat mai târziu atitudinea, Un alt magistrat, procurorul general al statului Dakota de Sud în timpul episodului Oglala, William Jenklow, ar fi spus: „Singurul mod în care se poate aborda problema indiană în Dakota de Sud este punând un pistol la tâmpla liderilor MIA, şi apăsând pe trăgaci." Janklow avusese primul loi de muncă într-un oficiu care se ocupa cu problemele legate de rezervaţiile indienilor. în 1967, o fată de 15 ani l-a acuzat pe Janklow de viol (Janklow fiind tutorele ei legal). „Registrele spitalului conţin dovezi (ă avusese loc un atac asupra fetiţei." Janklow nu a fost pus sub acuzaţie la vremea respectivă, după ce FBI a „muşamalizat" cazul. în septembrie l'>74, în timpul procesului Banks-Means, acuzaţiile au fost readuse în **prim** plan. „Viitorul Procuror General a refuzat să dea curs citaţiei, BIA a icfuzat să înainteze dosarul, iar FBI a refuzat să colaboreze în vreun fel. Cu toate acestea, judecătorul Mărio Gonzales l-a acuzat de „agresiune (u intenţie de viol asupra unei persoane de sex feminin având sub 16 .mi". Janklow a respins acuzaţiile şi a refuzat să se prezinte la tribunal; acuzaţiile au fost de asemenea respinse în mod repetat de către FBI, iar guvernul a făcut tot ce i-a stat în putinţă pentru a împiedica procesul. în martie 1975 victima murea lovită de o maşină neidentificată.

Asaltul de la Wounded Knee începea în semn de protest împotriva nedreptăţilor şi a prezenţei agenţilor federali în cadrul rezervaţiei. Organizaţia Oglala Sioux pentru Drepturi Civile (OOSDC) s-a aliat cu MIA; pe

antiteză cu cei ai MIA, și împreună cu membrii poliției, sunt deseori asociați cu fapte de injustiție, hărțuire și brutalitate. Acestea luau forme variate, de la intimidarea și chiar agresarea indienilor suspecți sau poate martori incomozi, până la încălcarea proprietății private, în căutarea unor potențiali suspecți:

în timpul unui contrainterogatoriu al apărării, Wilford „Wish" Drapera recunoscut fără ezitare că mințise în fața înaltei Curți în ianuarie în calitate de martor al acuzării în

acel proces, cum că după ce a fost arestat în Arizona în ianuarie, ar fi fost izbit de o mașină, apoi încătușat și legat timp de trei ore pe un scaun în timp ce ar fi fost amenințat cu acuzația de omor cu premeditare, până când a acceptat să depună mărturiile necesare pentru proces despre crimele în cauză; cum că înainte de proces, ar fi spus avocaților apărării că Peltier, Robideau și Butler erau în interiorul rezervației când a început să se tragă;... și că cea mai mare parte din mărturia sa s-ar fi bazat pe instrucțiunile date de agenți FBI și de avocatul Robert Sikma.

în dimineața aceea de 5 septembrie, s-a declanșat o operațiune pe apă și pe uscat odată cu răsăritul soarelui pe proprietățile Crow Dog și Running, în bătaia elicopterelor, copaci întregi fiind puși la pământ. Peste 50 de agenți FBI îmbrăcați în uniforme de luptă, cu patru elicoptere mari, vehicule militare, camioane, dube, mașini și chiar și bărci pneumatice - probabil pentru a împiedica eventuale evadări pe râul Litlle White River - au încercuit casele și corturile strigând: „Suntem de la FBI! Ieșiți cu mâinile sus!" Nimănui nu i-a fost permis să se îmbrace - chiar și Crow Dog a fost luat gol pușcă - și chiar și copiii mici și speriați erau aliniați la perete, apoi agenții au răscolit și distrus fiecare casă, fiecare cort, colibă sau mașină, de pe ambele proprietăți.

La finele procesului de conspirație Dennis Banks - Russel Means, judecătorul federal Alfred Nichols a criticat sever

agenții FBI pentru comportamentul imoral de care au dat dovadă. Inițial fusese de partea guvernului, declarându-și „respectul" pentru FBI.

FBI de asemenea a fost acuzat că ar fi instigat conflictele dintre facțiunile indiene în rândul rezervației, și de a fi promovat violența. Este citat Dino Butler, unul din liderii MIA:

Poveștile care ajung la urechile oamenilor spun că de fapt în rezervație s-ar fi luptat indienii împotriva indienilor - știți bine, Dick Wilson și

$_{12}$p ^{N}-J- Karolides, M. Bald & D.B. Sova

28 februarie 1973, câteva sute de oameni, inclusiv femei și copii, și-au stabilit caravana la Wounded Knee, ocupând respectivul teritoriu. Mai târziu, au dat un comunicat solicitând audieri referitoare la tratatele lor și o investigație din partea BIA. Wounded Knee era a doua zi înconjurat de forțe armate ale FBI, ale Serviciului Șerifilor Statelor Unite, și a poliției BIA, susținute de oamenii lui Dick Wilson. Pe 9 mai, după mai multe încercări de negociere și după schimburi de focuri care au dus la moartea unui tânăr indian, incidentul lua sfârșit. „Puținii indieni rămași în acea așezare s-au predat și au fost arestați de către guvernul Statelor Unite."

Procesele legate de Wounded Knee, în special cele ale lui Dennis Banks și Russell Means, desfășurate din ianuarie până în septembrie 1974, au căpătat o notorietate semnificativă. Acuzarea „respingând faptele trecute drept irelevante pentru acest caz, i-a descris pe cei doi lideri ca pe niște criminali de rând care au invadat, terorizat și jefuit o comunitate lipsită de apărare". La finele procesului care a durat opt săptămâni și jumătate, acuzarea a chemat un martor surpriză, fostul membru al MIA, Louis Moves Camp, care „a adus exact acele completări care lipseau pledoariei acuzației". Moves Camp a fost încredințat agentului FBI David Price, care între 5 și 10 august se întâlnise cu el zilnic și care l-a însoțit între 13 și 16 august, cea din urmă fiind

ziua în care depunea mărturia. Aceasta din urmă precum și rolul agentului Price, au fost îndelung contestate.

Poate mai grave decât minciunile lui Louis Moves Camps, erau concluziile previzibile pe care agenții Williams și Price le pregătiseră pentru mărturia falsă ce urma să fie depusă; sau, în cel mai bun caz, găsiseră povestea lui Camp atât de convenabilă, încât nu s-au mai obosit să vadă dacă este și adevărată.

Pe deasupra, mai planau și suspiciunile cum că agentul Price ar fi fost implicat în „mușamalizarea unei acuzații de viol" comis de Moves Camp în River Falls, Wisconsin, pe 14 august. Este citat unul din consultanții juridici ai indienilor care spune: „Price poate fi foarte prietenos când vrea, și te poate privi în ochi în timp ce te minte, știind că tu ești conștient că minte - fără a se trăda prin vreun nenorocit de semn în privirea sa."

Atât Banks cât și Means au fost achitați; pentru alții s-a renunțat la acuzații, în timp ce câțiva au primit sentințe neînsemnate. Dintre lideri,

■ li ui Crow Dog a fost încarcerat pentru câteva luni pentru incidentele rflred legate de Wounded Knee.

Ceva mai mult de doi ani mai târziu, pe 26 iunie 1975, au avut loc M himburile de focuri de la Oglala, mai exact de

la proprietatea Jumping Huli. Focurile au început brusc, prinzându-i pe indieni nepregătiți. Doi Igenți speciali detașați pe acea proprietate au fost răniți în timpul acesto-I i in scurt timp, aceștia au murit. Un tânăr indian a fost de asemenea U< is, după ce a fost împușcat în frunte. Au fost trimise întăriri aparent în aiulorul indienilor, care au înconjurat zona imediat. Cu toate acestea, i' >|i, mai puțin unul - indianul ucis - au reușit să scape.

Ce a urmat a fost o „investigație extraordinară" pentru crimă, în ca-ul decesului celor doi agenți; moartea tânărului indian nu a fost luată în • "iisiderare. Declarațiile publice date celor mai importante ziare de pur-tltorii de cuvânt ai FBI și de către procurorul general al statului Dakota de Sud, William Janklow (mustrat ulterior de către guvernatorul Richard i emp pentru declarațiile sale inflamatoare), potrivit cărora trupurile I nților ar fi fost „ciuruite de gloanțe" și că de asemenea mașinile ar fi i ' i „ciuruite de focuri de mitralieră" au orientat opinia publică împotriva MIA. (Fiecare dintre agenți fusese de fapt lovit de trei ori.) Ofițerii ■.(andalizați ai FBI au „răscolit... case fără mandat", au hărțuit, agresat și miluit martori, și folosind cuvintele Comisiei pentru Drepturi Civile a •latelor Unite, au exagerat până când investigațiile au luat „aspectul unei vendete..., unei invazii militare în toată regula". Se crede că și agentul •.pecial David Price ar fi fost implicat în acestea.

Sunt de asemenea relatate faptele fugarilor indieni, de la o tabără la ilia, de la o ascunzătoare la alta. Chiar unii oameni care nu fuseseră prezenți la proprietatea Jumping Bull în acea nefericită dimineață erau dați în urmărire drept membri MIA. Unul dintre aceștia, Anna Mae Aquash, murea într-un accident suspect de mașină, cu autor necunoscut. In cele din urmă, au fost identificate patru persoane drept înfăptuitori de (rimă cu premeditare: James Theodore Eagle, Darrele Dean Butler, Ro-bert Eugene Robideau și Leonard Peltier. Inițial, Peltier nu fusese încă arestat; a fost mai târziu reținut în Canada și extrădat cu documente falsi-licate, și judecat separat.

Procesul inculpaților Butler și Robideau a fost transferat din Rapid City, Dakota de Sud, în Cedar Rapids, lowa, pe motivul presiunii anti-indiene ce ar fi avut loc la locul inițial stabilit. Procesul a început la «lata de 7 iunie 1976 și s-a sfârșit la 16 iulie 1976, cu achitarea în toate cauzele discutate. în încheierea unei importante mărturii a unui martor al acuzării în cadrul unui interogatoriu încrucișat (menționat mai devreme în legătură cu manipularea martorilor de către FBI), a fost adus în instanță următorul argument, de către avocatul apărării, în privința mărturiei lui David Price:

Dl William Kunstler: Vrem să arătăm că acest om a și-a inventat mărturia. Că a instigat la sperjur martorii din

procesele implicând indienii membri ai MIA. Că a fost principala sursă de martori, pe care acum nu îndrăznesc să îi mai cheme, și de martori pe care îi cheamă acum în instanță. John Stewart, Myrtle Poor Bear, Marvin Bragg, nu au fost chemați în instanță; că acest om este cunoscut ca unul care inventează dovezi. Au chemat un martor ca [James] Harper [un alb care împărțise celula cu Dino Butler] și consider că ne este permis să arătăm, prin apel la fapte, că acesta este modul în care ei îi pregătesc și îi instruiesc pe martori, și că instigă martorii la sperjur și cheamă în instanță martori care comit sperjur.

Cazul împotriva lui James Theodore Eagle a fost abandonat ca rezultat al deciziei de la Cedar Rapids, în schimb cel al lui Leonard Peltier a fost continuat la Fargo, Dakota de Nord. Procesul s-a încheiat pe 8 aprilie 1977, verdictul fiind cel de crimă cu premeditare (Autorul comentează cum că dacă și acest caz ar fi fost judecat la Cedar Rapids, „pare aproape sigur că și Peltier ar fi fost achitat" întrucât „nu existau dovezi cum că faptele sale ar fi fost diferite în vreun fel..."

Cartea III detaliază evadarea lui Peltier din închisoare, prinderea acestuia și viața în penitenciarele federale. Două capitole investighează și analizează dovezile aduse împotriva lui Peltier. Un al treilea capitol, care include un interviu telefonic cu agentul special David Price, analizează

situația unui martor potențial al acuzării, Myrtle Lulu Poor Bear, pe care Price l-ar fi manipulat. Sunt de asemenea câteva capitole despre „adevăratul inamic" al indienilor, adică „statul corporatist", acea „coaliție dintre mari întreprinzători privați și guvern care dorea să exploateze ultima mare rezervație indiană de pe Coasta de Vest"; și altele despre încercarea indienilor din aprilie 1981 de a-și recupera drepturile de proprietate asupra regiunii Black Hills, a locurilor sacre Paha Sapa, prin ocuparea de porțiuni din acestea.

ISTORICUL CENZURII

Autorul și editorul cărții *In the Spirit of the Crazy Horse* au fost implicați în două procese de calomnie, la două luni după publicarea cărții, in 1983, intentate de William Janklow, pe atunci guvernator al statului Dakota de Sud, respectiv de David Price, agent special FBI. Peter M.itthiessen, în epilogul său la a doua ediție, lansată după proces, arăta (ă presupusese că de fapt „chiar FBI ar fi sponsorizat procesul lui Price, pentru a da cât de cât o idee de credibilitate procesului lui Janklow" în-tmcât „Price îmi mărturisise în timpul lungului interviu pe care l-am avut CU el, că el nu mișca niciun deget fără aprobarea superiorilor săi, și întrucât din salariul lui de agent FBI nu ar fi putut plăti avocații foarte noto-III pe care Price îi desemnase". Cu totul, au fost emise opt decizii, în opt ani de judecată.

în aprilie 1983, guvernatorul Janklow solicita librăriilor din Rapid < ity și Sioux Falls (declarând că va solicita tuturor librăriilor din Dakota de Sud) să retragă de la vânzare cartea *In the Spirit of the Crazy Horse,* pentru că ar fi conținut calomnii și fragmente defăimătoare la adresa sa. „Nimeni nu are dreptul să publice minciuni și sa mă insulte pe mine personal sau pe familia mea." Cu toate că Janklow susținea că va intenta procesul ca persoană fizică, câțiva dintre librarii atenționați au declarat i i acesta îi contactase din partea autorității pe care o conducea; unul din apeluri fusese făcut chiar de secretarul lui Janklow. Unele librării au retras cărțile; altele însă, nu. Deloc surprinzător, scandalul a făcut ca vânzările să crească considerabil.

Janklow a intentat un proces, la 19 mai 1983, solicitând daune de .'4 milioane de dolari, împotriva editurii Viking Press, a lui Matthiessen și împotriva a trei librării. Janklow susținea că textul îl prezenta drept „decadent din punct de vedere moral, bețiv, rasist și bigot, și ca dușman al mediului înconjurător". Mai considera că relatarea lui Matthiessen privind evenimentele, cum că ar fi violat o adolescentă indiană în 1967, piecum și acuzațiile aduse de către MIA au fost „inventate ori fără niciun lei de atenție pentru adevăr, ori cu rea voință". Toate relatările despre mărturiile împotriva sa au fost făcute pentru a „prezenta o imagine falsă •,a defăimătoare". Mai mult, el spunea că trei

investigații federale ajunseseră la concluzia că acuzațiile de viol erau neîntemeiate.

La 2 septembrie 1983, judecătorul John B. Jones a respins o solicita-ie din partea avocaților apărării de mutare a cauzei de la tribunalul statal

din Dakota de Sud la un tribunal federal. Apărătorii au invocat faptul că Janklow indusese librăriile în proces, în mod deliberat, pentru a putea menține procesul în cadrul acelui tribunal. Era așteptată o eventuală părtinire în favoarea lui Janklow la nivelul statului Dakota de Sud, unde acesta era guvernator.

Pe 6 februarie 1984, librăriile au înaintat un memorandum comun la judecătorul Gene Paul Kean[28] pentru a respinge acuzațiile. Acestea susțineau că legea nu solicitase niciodată librarilor să examineze acuratețea datelor conținute de cărțile pe care le vindeau. Mai mult, nicio decizie care să certifice faptul că pasajele în cauză conțineau într-adevăr calomnii nu fusese dată, și nicio înștiințare care să anunțe aceasta nu fusese înaintată librăriilor.

[26] De la Circuit Court of the Second Judicial Circuit in Sioux Falls (n.tr.).
[29] *Hobson's choice* – decizia de a accepta ceea ce le este oferit, sau de a nu mai primi nimic (n.tr.).

Pentru susținerea cauzei librarilor, *Freedom to Read Foundation* a emis o scrisoare *amicus curiae,* în care se menționa că dacă:

Contestația lui Janklow ar fi fost acceptată, toate librăriile, toate bibliotecile, și alți distribuitori pasivi de informații s-ar confrunta cu o decizie de tip Hobson[29]: ori ar începe să examineze acuratețea oricărei cărți care ar putea fi controversată și s-ar pregăti pentru a-și susține concluziile în fața tribunalului, ori ar accepta orice contestație din partea unui cititor nemulțumit, și să retragă cartea până ce nemulțumirea ar fi rezolvată, în caz că ar fi vreodată rezolvată.

Nu este necesar prea mult simț vizionar pentru a vedea ce decizie trebuie să fie luată și va fi luată. Librarii și bibliotecarii pur și simplu nu au resursele necesare să întreprindă o examinare profundă a fiecărei publicații pe care o distribuie... [astfel] singurul mod în care librarii, bibliotecarii și alți distribuitori pasivi de materiale literare și-ar putea reduce riscul unui litigiu și al unei trageri la răspundere, ar fi respingerea categorică a oricărei opere ce ar putea stârni o controversă publică...

Aceasta nu numai că vine în contradicție cu Primul Amendament, dar este și de neimaginat într-o societate bazată pe domnia legii... Pericolul auto-cenzurii poate fi evitat doar punând semnul egal între „responsabilitate" și „autoritate". Daunele pentru calomnie trebuie imputate celor care se fac vinovați de ea... A acuza librarii în acest caz,

ar însemna că a exercita drepturile prevăzute de Primul Amendament (onstituie o calomnie.

O societate care permite sistemului său judiciar să ajungă un instrument de intimidare nu poate fi un stat de drept. Și, după cum comenta judecătorul Curții Supreme Brandeis, instituirea tăcerii prin lege constituie un exemplu de represiune în cea mai pură formă. Remediul pentru calomnie nu înseamnă dreptul de a închide târgul de idei atunci când vrea cineva.

Librăriile au avut succes în cererea lor de fi excluse din procesul de Ialomnie, la 25 iunie 1986, judecătorul Kean admițând moțiunea apărației. Luând în considerare reputația autorului, care nu era un căutător de lenzațional sau de scandal, și reputația asemănătoare a editorului, jude-I âiorul declara:

Acuzarea librarilor și a distribuitorilor cărții de faptul că niște cărți exprimă păreri ce pot fi false, nu este adecvată... Dacă oricine se simte calomniat într-un material literar ar putea opri distribuția acestuia într-o asemenea manieră, un efect de intimidare asupra librăriilor și al editorilor s-ar face imediat simțit.

Janklow nu a atacat această decizie.

între timp, pe 13 iulie 1984, judecătorul Kean a emis o declarație legata de moțiunea înaintată de Matthiessen și de editura Viking Press, de a se renunța la întreg procesul. El a considerat relatările istorice ale lui Matthiessen ca fiind

corecte, echilibrate și aflate sub semnul doctrinei „neutralității reportajului" („o viitoare doctrină din Primul Amendament care protejează reportajele în fața unor eventuale acuzații"). Mai mult, Kean adăuga: „A sili, cu riscul unor acuzații substanțiale, un scriitor să determine responsabilitatea unei organizații sau a unui martor ar avea în mod indubitabil un efect de intimidare asupra procesului de diseminare a informațiilor." De asemenea, acesta susținea că Matthiessen are dreptul să îl critice pe Janklow în cartea sa, acesta din urmă fiind implicat într-o controversă de natură publică.

Apelul lui Janklow la decizia lui Kean a avut loc la data de 11 decembrie 1985, când Curtea Supremă din Dakota de Sud a respins decizia inițială, refuzând să adopte doctrina „neutralității reportajului" din Dakota de Sud la un tribunal federal. Apărătorii au invocat faptul că Janklow indusese librăriile în proces, în mod deliberat, pentru a putea menține procesul în cadrul acelui tribunal. Era așteptată o eventuală părtinire în favoarea lui Janklow la nivelul statului Dakota de Sud, unde acesta era guvernator.

Pe 6 februarie 1984, librăriile au înaintat un memorandum comun la judecătorul Gene Paul Kean[28] pentru a respinge acuzațiile. Acestea susțineau că legea nu solicitase niciodată librarilor să examineze acuratețea datelor conținute de cărțile pe care le vindeau. Mai mult, nicio decizie care să certifice faptul că pasajele în cauză

conțineau într-adevăr calomnii nu fusese dată, și nicio înștiințare care să anunțe aceasta nu fusese înaintată librăriilor.

Pentru susținerea cauzei librarilor, *Freedom to Read Foundation* a emis o scrisoare *amicus curiae,* în care se menționa că dacă:

Contestația lui Janklow ar fi fost acceptată, toate librăriile, toate bibliotecile, și alți distribuitori pasivi de informații s-ar confrunta cu o decizie de tip Hobson[29]: ori ar începe să examineze acuratețea oricărei cărți care ar putea fi controversată și s-ar pregăti pentru a-și susține concluziile în fața tribunalului, ori ar accepta orice contestație din partea unui cititor nemulțumit, și să retragă cartea până ce nemulțumirea ar fi rezolvată, în caz că ar fi vreodată rezolvată.

Nu este necesar prea mult simț vizionar pentru a vedea ce decizie trebuie să fie luată și va fi luată. Librarii și bibliotecarii pur și simplu nu au resursele necesare să întreprindă o examinare profundă a fiecărei publicații pe care o distribuie... [astfel] singurul mod în care librarii, bibliotecarii și alți distribuitori pasivi de materiale literare și-ar putea reduce riscul unui litigiu și al unei trageri la răspundere, ar fi respingerea categorică a oricărei opere ce ar putea stârni o controversă publică...

[28] **De la Circuit Court of the**

Aceasta nu numai că vine în contradicție cu Primul Amendament, dar este și de neimaginat într-o societate bazată pe domnia legii... Pericolul auto-cenzurii poate fi evitat doar punând semnul egal între „responsabilitate" și „autoritate". Daunele pentru calomnie trebuie imputate celor care se fac vinovați de ea... A acuza librarii în acest caz, ar însemna că a exercita drepturile prevăzute de Primul Amendament constituie o calomnie.

O societate care permite sistemului său judiciar să ajungă un instrument de intimidare nu poate fi un stat de drept. Și, după cum comenta judecătorul Curții Supreme Brandeis, instituirea tăcerii prin lege constituie un exemplu de represiune în cea mai pură formă. Remediul pentru calomnie nu înseamnă dreptul de a închide târgul de idei atunci când vrea cineva.

Librăriile au avut succes în cererea lor de fi excluse din procesul de I alomnie, la 25 iunie 1986, judecătorul Kean admițând moțiunea apărației. Luând în considerare reputația autorului, care nu era un căutător de senzațional sau de scandal, și reputația asemănătoare a editorului, jude-• âtorul declara:

Acuzarea librarilor și a distribuitorilor cărții de faptul că niște cărți exprimă păreri ce pot fi false, nu este adecvată... Dacă oricine se simte calomniat într-un material literar ar putea opri distribuția acestuia într-o asemenea manieră, un

efect de intimidare asupra librăriilor și al editorilor s-ar face imediat simțit.

Janklow nu a atacat această decizie.

între timp, pe 13 iulie 1984, judecătorul Kean a emis o declarație legată de moțiunea înaintată de Matthiessen și de editura Viking Press, do a se renunța la întreg procesul. El a considerat relatările istorice ale lui Matthiessen ca fiind corecte, echilibrate și aflate sub semnul doctrinei „neutralității reportajului" („o viitoare doctrină din Primul Amendament (are protejează reportajele în fața unor eventuale acuzații"). Mai mult, Kean adăuga: „A sili, cu riscul unor acuzații substanțiale, un scriitor să determine responsabilitatea unei organizații sau a unui martor ar avea în mod indubitabil un efect de intimidare asupra procesului de diseminare a informațiilor." De asemenea, acesta susținea că Matthiessen are dreptul să îl critice pe Janklow în cartea sa, acesta din urmă fiind implicat într-o controversă de natură publică.

Apelul lui Janklow la decizia lui Kean a avut loc la data de 11 decembrie 1985, când Curtea Supremă din Dakota de Sud a respins decizia inițială, refuzând să adopte doctrina „neutralității reportajului" întrucât aceasta nu fusese votată încă de Curtea Supremă. Astfel, decizia a fost de returnare a cazului către tribunal, solicitându-i lui Kean să înceapă procesul și să examineze dovezile lui Janklow împotriva lui Matthiessen și a editurii Viking.

O a doua respingere a cazului lui Janklow a avut loc pe 2 iunie 1989 la tribunalul din Sioux Falls, același judecător Kean susținând că „în niciun caz cele scrise despre Janklow nu pot fi considerate un atac la adresa unui oficial SUA. Avocații apărări au pus la dispoziție dovezi pentru a susține ideile cărții, într-o compilație vastă a lui Matthiessen, însoțită de câteva pasaje relevante, însumând 1 200 de pagini. Apelul făcut de Janklow a fost respins de Curtea Supremă din Dakota de Sud, cu un vot de 4 la 1, majoritatea invocând prevederi din Primul Amendament.

Acest proces s-a încheiat oficial în octombrie 1990, când au expirat cele 90 de zile în care Janklow putea să facă apel la Curtea Supremă a Statelor Unite.

Agentul Special David Price a înaintat plângerea sa de calomnie în ianuarie 1984, la tribunalul din Rapids City, Dakota de Sud, solicitând daune de 25 de milioane de dolari. Price susținea că ar fi fost defăimat prin acuzațiile lui Matthiessen cum că el și alți agenți FBI ar fi fost implicați în activități ilegale care ar fi condus la izbucnirea unor schimburi de focuri între agenții FBI și membrii MIA din rezervația Pine Ridge. în mod special, se opunea acuzațiilor potrivit cărora „agenții FBI ar fi solicitat martorilor să comită sperjur și ar fi obstrucționat justiția în cazul Peltier..; ar fi fost rasiști și ucigași, ar fi fost corupți și cruzi în relația lor cu indienii din rezervație". Mai mult, a încercat să atace sursele lui Matthiessen declarând că proveneau de la

membri MIA, condamnați deja în urma incidentelor de la Wounded Knee. De asemenea, Price respingea acuzațiile prezente în carte cum că rezultatul procesului în cazul Peltier ar fi fost nedrept, din cauza influenței FBI.

în februarie 1985, judecătorul Merton B. Tice Jr. a considerat că procesul nu ar fi de competența tribunalului din Dakota de Sud, întrucât editura Viking nu avea suficiente legături cu statul Dakota de Sud; astfel că dacă Price ar fi suferit într-adevăr o nedreptate, aceasta nu fusese comisă în Dakota de Sud.

La nivel federal, judecătoarei federal Diana Murphy, de la Curtea Districtuală din Minneapolis, în ianuarie 1986 a respins trei din cele patru cauze înaintate de Price. Cea mai importantă dintre cele respinse a fost acuzația de „calomnie de grup", opinând că pasajele critice la adresa

I UI l-ar fi defăimat pe Price personal. Respingerea cauzelor de către ju-de< ătoarea Murphy, indica faptul că sub „aceste circumstanțe contextul publicării trebuie să ridice o prezumție rezonabilă de aluzie personală". Referitor la cauzele menținute, judecătorul i-a acordat lui Price doi ani de investigații. Apoi, la 13 ianuarie 1988, a dat curs unei moțiuni de n'spingere și a cauzei menținute. Judecătorul Murphy a recunoscut drep-inl unui „autor de a emite o părere personală părtinitoare în legătură cu Mmeni sau evenimente". Mai mult, a adăugat că „declarațiile considerata de către Price drept defăimătoare erau de fapt

nișteopinii și erau per-mise de constituție. Cu privire la declarațiile faptice despre Price însuși, judecătorul nu a considerat că ar fi fost false, iar cele care erau false nu • ı m false în mod intenționat sau maliții os.

„Cartea tratează evenimente istorice, dar o face dintr-o perspectivă toarte clar intenționată. Tonul și stilul cărții sugerează că declarațiile •mise țin de opinie"; autorul încearcă să îi convingă pe cititori că are dreptate în cauza pe care o prezintă. Murphy scria: „Comportamentul agenților FBI exercitându-și autoritatea federală este un subiect de interes public", iar multe din declarații sunt critici la adresa guvernului: *„In the ■i<irit of the Crazy Horse* reprezintă exact libertatea de expresie chiar și MI fața guvernului, adică este exact acel tip de expresie pe care părinții I *artei Drepturilor* au dorit să o protejeze. Criticile la adresa guvernului unt în primul rând protejate de Primul Amendament". De asemenea, Murphy afirma că „Viking a înțeles că editurile responsabile au datoria de a publica lucrări controversate, dar importante".

Price a făcut apel la decizia Curții Federale. Decizia unanimă a Cur-|il de Apel a Statelor Unite, pe 7 august 1989, a acordat câștig de cauză lui Matthiessen și editurii, reconfirmând toate deciziile judecătoarei Murphy. Decizia a recunoscut de fapt că „propozițiile contestate erau ptotejate de constituție în calitate fie de opinii, fie de «reportaj neutru» în i are autorul transmite părerile altora.

Judecătorul Gerald Heaney, con-i luzionând pentru completul de judecată, a invocat un precedent din i%4, cazul *The New York Times v. Sullivan:*

Factorul determinant în analiza Curții este protecția dreptului de a critica oficiali și a dreptului la expresie de natură politică. Decizia în cazul *New York Times* a fost bazată pe trei adevăruri despre exprimarea publică. în primul rând, declarații false vor apărea întotdeauna în timpul unei dezbateri politice viguroase. în al doilea rând, fără protejarea chiar și a declarațiilor false, ar fi instituită o autocenzură distructivă. în al treilea rând, *deciziile legale în cazuri de defăimare trebuie să îi protejeze pe acuzați de autocenzură iminentă amenințării unui eventual litigiu.* Curtea a decis că dezbaterile care țin de treburile publice „ar trebui să fie libere, robuste și deschise... chiar dacă pot apărea atacuri vehemente, caustice și uneori neplăcute la adresa guvernului. [Fraza scrisă cu italice, a fost subliniată de Martin Garbus, avocatul apărării în cazurile lui Matthiessen și al editurii Viking.]

în timp ce Price invoca o lege veche care spunea că repetarea unei acuzații false, chiar și împotriva unui oficial guvernamental, constituia calomnie, Matthiessen a răspuns că nu era numai necesar să fie prezentată și poziția indienilor, dar că unele dintre acuzațiile acestora erau chiar adevărate. Mai mult, distincția dintre „martori responsabili"

și cei denumiți de către Price „de stânga", adică între surse „bune" și surse „rele" nu a fost acceptată.

în concluzie, judecătorul Heaney a reiterat concluzia judecătoarei Murphy cum că până și un oficial guvernamental poate fi subiectul unor păreri critice - dacă ar fi suprimate, dezbaterile de interes public ar fi inhibate indiscutabil:

Uneori este greu să scrii despre subiecte controversate, fără a deveni pe parcurs și tu un subiect controversat. în acest context, am decis că de fapt Constituția cere mai *multă* libertate de expresie și nu mai *puțină.* Decizia noastră este o anomalie în zilele noastre când judecarea unei ofense se concentrează din ce în ce mai mult pe a afla dacă a existat sau nu o lezare, pentru că în cazul nostru, am căutat cu atenție o greșeală și am ignorat anumite lezări care au fost aduse. Dar o lezare și mai mare trebuie luată în considerare, și anume paguba care este făcută fiecărui cetățean american când o carte este retrasă de pe rafturi, ca în acest caz, sau când o idee nu este difuzată.

în întregimea sa, cartea *In the Spirit of the Crazy Horse,* se concentrează mai mult asupra unor instituții publice și asupra unor forțe sociale, decât asupra vreunui oficial. Sentimentele exprimate sunt de dezbătut. Iar noi suntem de părere că dezbaterea trebuie lăsată să continue.

Price a făcut două tentative de apel la Curtea Supremă a Statelor Unite, pentru a schimba decizia Curții de Apel. Price declara în plângerea sa că decizia Curții de Apel, „stabilise o piedică insurmontabilă" în fa(a cazurilor de calomnie. „Orice autor cu un dram de viclenie poate publica în mod intenționat acuzații false... sau poate include elemente adiționale în mod viclean în favoarea acuzațiilor sale defăimătoare... și Kte în totalitate protejat de doctrina opiniei." Curtea Supremă a refuzat Ifi admită cazul, lăsând intacte deciziile Curții de Apel. Ultima decizie a < iuții Supreme datează din în ianuarie 1990.

în afara primelor 35 000 de exemplare, cartea a fost indisponibilă pentru cititori, începând cu momentul primului proces în 1983. A fost republicată în 1991.

JOHNNY ȘI-A LUAT PUȘCA (JOHNNY GOTHISGUN)

Autor: Dalton Trumbo

Data și locul publicării inițiale:* 7 939, *Statele Unite Editura: Lippincott Forma literară: roman

REZUMAT

Romanul *johnny Got His Gun* are două părți: Cartea I, „Morții" și < artea a ll-a, „Viii". Prima parte, structurată pe capitole cuprinzând planuri care alternează între prezent și trecut, îl prezintă pe protagonist, l< 'Im Bonham, încercând

să accepte și să înțeleagă situația în care se află. A doua parte, se concentrează asupra prezentului, cu toate că sunt făcute |l referiri la trecut. Romanul este scris la persoana întâi ca un monolog extins - gândurile relatând amintirile și halucinațiile protagonistului.

Era cea mai asemănătoare ființă posibilă cu un mort printre vii. Era un mort cu o minte care încă mai putea gândi. Știa toate răspunsurile pe care morții le află, dar pe care nu le pot gândi. Putea vorbi din partea morților, pentru că era unul dintre ei.

Aceste gânduri prezentate către finele Cărții I reflectă atitudinea și lituația lui Joe. A avansat mult de la starea de confuzie și semiconștiență din primul capitol. începe să înțeleagă că a fost grav rănit și că este surd, dar că este viu, pe patul unui spital. în capitolele ce se succed, începe să își dea seama că își pierduse ambele brațe, și de asemenea ambele

i ii recunoscut ca un om viu, cu o conştiinţă, este o „bucurie nouă şi **frenetică".** Joe răspunde la întrebarea asistentei: „Ce doreşti", iar în urma
.....lui răspuns ea îi spune: „Ceea ce îţi doreşti tu este împotriva regula-
mentului spitalului/
Ce îşi dorea? îşi dorea bineînţeles viaţa înapoi - simţurile sale, membrele sale. Cerea să fie lăsat să plece, să fie eliberat din „închisoa**rea"** spitalului. Tânjea după aer, după senzaţii tactile, după oameni. Min-ir.i lui mergea mult mai departe decât putea el să bată în pernă, dorindu-şi să se expună în public pentru a arăta oamenilor normali -părinţi, şcolari - dar şi politicienilor: „Asta înseamnă războiul." Textul se încheie într-o retorică emoţională anti-război.

ISTORICUL CENZURII

în introducerea sa din 1959 la *Johnny Got His Gun,* Dalton Trumbo relatează „istoria politică ciudată" a cărţii. „Scrisă în 1938 când pacifismul era anatema stângii şi a centrului politicii americane, a intrat în tipo-Ki.ifie în primăvara anului 1939 şi a fost publicată pe 3 septembrie - ze-l <• /ile după pactul Hitler - Stalin, şi două zile după izbucnirea celui de Al Doilea Război Mondial". Mai târziu drepturile de distribuţie au fost vAndute ziarului The *Daily Worker* din New York, devenind timp de mai multe luni un material politic pentru forţele de stânga.

în timpul celui de-Al Doilea Război Mondial, armata Statelor Unite .i iniţiat un program de distribuţie de cărţi către soldaţii aflaţi în misiune. l)in 1941 şi până în 1943, au fost trimise trei milioane de cărţi. Ca urmare, armata a invitat Consiliul Cărţilor pe Timp de Război, organizaţie formată din rândul industriei editoriale, pentru a ajuta în cadrul acestui piogram. în următorii ani, 1.080 de titluri, însumând 122 de milioane de < ărţi au fost puse la dispoziţia militarilor.

O cenzură evidentă era aplicată în selecţia acestor titluri, dar care la inceput s-a limitat la excluderea unor titluri care făceau propagandă în t.ivoarea ţărilor Axei. Pe lângă acestea însă, încă trei titluri au fost interzi-•.e, în urma unor „ordine de sus", printre ele numărându-se şi *Johnny Got l l i s Gun,* se pare pentru mesajul său pacifist.

în timpul războiului, după ce cartea s-a epuizat, chiar Dalton I rumbo a refuzat să permită republicarea romanului. Cei care îi ceruseră **0** republicare erau reprezentanţi ai extremei drepte care doreau o pace negociată şi care vedeau romanul, potrivit lui Bruce Cook, drept „folositor, ca material de propagandă... pe măsură ce puterile Axei începeau să

picioare. în cele din urmă, află că nu mai are nici gură, nici limbă, nu are nici nas și că este orb.

Trauma și teroarea acestor descoperiri sunt ca un coșmar; uneori Joe crede că visează, distingând cu greu momentele în care este treaz de cele în care doarme. Coșmarurile îl sperie, dar realitatea îl sperie parcă și mai tare.

Câteva capitole constituie amintirile lui Joe despre trecut, și despre destinul său de om simplu - normalitatea vieții sale și dragostea familiei - adolescența sa vioaie, precum și începutul maturității. Viața sa de zi cu zi face de asemenea parte din amintirile sale: cântecul mamei în timp ce pune gem în borcane, mirosul și gustul hamburgerilor calzi, vacanțele la pescuit cu tatăl său, dragostea iubitei sale. Până la sfârșitul Cărții I, Joe își recapătă sensibilitatea și caracterul. Pe măsură ce amintirile i se descâlcesc și se limpezesc, el își recapătă sănătatea mintală.

în Cartea I se conturează o atitudine persistentă împotriva războiului. Este prima dată introdusă în Capitolul 2: „Se întinse și spunea, Joe, Joe acesta nu este locul tău. Acest război nu e pentru tine. Acesta nu este problema ta. Ce îți pasă ție de răspândirea democrației în lume?" Capitolul 10, un lung șir de exerciții de conștiință, denunță războiul vorbelor goale: libertate, onoare, demnitatea în fața morții. Morții renunță la acestea, pentru că ei au murit „tânjind după figura unui prieten... gemând și suspinând pentru viață." Joe știe acestea, întrucât este „cea mai asemănătoare ființă posibilă cu un mort printre vii".

în Cartea a ll-a, Joe încearcă să își mențină controlul asupra memoriei, încercând pe deasupra să și înțeleagă unde se află. încearcă să își exerseze mintea, începând cu reamintirea numerelor, a unor citate și a cărților, să perceapă trecerea timpului. într-un moment de amărăciune, Joe

rezolvă această problemă conștientizând apropierea serii, reușind apoi să-și amintească și ce înseamnă răsăritul. începe să marcheze timpul, numărând zilele și anii.

își antrenează de asemenea simțul percepției, până când reușește chiar să știe cine se află lângă el, numai după vibrațiile pe care acesta le produce. O mare nedumerire îl cuprinde când într-o zi în cel de-al patrulea an de spitalizare, un grup mare de oameni vin să îl viziteze, dar nedumerirea se transformă rapid în mânie, când își dă seama că i-a fost acordată o decorație. Mânia lui îl face să își amintească de comunicațiile fără fir din unitatea militară, încercând să bată în pernă cuvântul „SOS", folosind codul Morse.

Câteva luni mai târziu, o asistentă medicală suplinitoare recunoaște codul, și își dă seama de încercarea lui Joe de a comunica. Bucuria sa de

700 de *cărți interzise* ^ ^

scadă", din cauza mesajului său anti-război. „Mișcările fasciste și antisemite făceau mari presiuni pentru o pace timpurie, susținând că lui Hitler trebuie să îi fie oferită o pace condiționată." Indivizii cu asemenea con vingeri susțineau că evreii, comuniștii și bancherii internaționali ar fi suprimat romanul. Trumbo era nemulțumit de faptul că romanul său era folosit atât de mult de aceste grupuri; astfel că trecuse din tabăra anti-război, într-una a susținătorilor „militanți ai războiului".

în 1947, Trumbo a fost pus pe o listă neagră a guvernului, ca membru al Hollywood Ten[30]. înscris în Partidul Comunist încă din 1943 (părăsindu-l în 1948) pe când Statele Unite și URSS erau aliați, Trumbo era unul dintre militanții activi ai acestuia. Ca atare, deloc surprinzător, a primit o citație din partea Comitetului Camerei Reprezentanților pentru Activități Anti-Americane, la Washington D.C, pe 23 octombrie 1947. Audierile se concentrau asupra „infiltrărilor comuniste din industria americană de film": se suspecta că dogma și propaganda comuniste ar fi pătruns în scenariile filmelor. Acuzații au invocat bineînțeles ideea libertății de expresie. Datorită refuzului lui Trumbo de a da explicații în legătura cu apartenența sa la Partidul Comunist și la Asociația Scenariștilor de la Hollywood, acesta a fost acuzat de către membrii comitetului „de sfidare a Camerei Reprezentanților din Statelor Unite". Toți cei zece membri ai grupului acuzați

de sfidare a curții au fost condamnați la închisoare; Trumbo a fost condamnat la un an închisoare, dar a stat în detenție timp de zece luni, începând cu 7 iunie 1950.

în ciuda dezmințirii unor activități anti-americane a scenariștilor implicați, industria filmului a alcătuit în noiembrie 1947 celebrul Acord Waldorf, care de fapt, îi declara pe cei din Hollywood Ten dar și pe alții, ca fiind „nedoriți în industria filmului". Cei zece au contestat decizia la Curtea Supremă, cazul fiind însă respins. Trumbo se referea la această situație ca la o manifestare internă a Războiului Rece aflat atunci în desfășurare. „Suntem împotriva Uniunii Sovietice în politica noastră externă, și suntem împotriva oricărei forme de socialism sau comunism în afacerile interne. Această stare de opoziție a devenit cheia de înțelegere a existenței noastre ca națiune."

înainte și după încarcerarea sa, Trumbo a lucrat din

[30] Grupul celor zece - zece

umbră sub pseudonim la o serie de filme. în 1957 a câștigat premiul Oscar pentru cel

Imn scenariu, pentru filmul *The Brave One,* sub pseudonimul Ro-

I» M Rich; acest premiu a marcat „începutul sfârșitului pentru lista nea-i i potrivit lui Cook, listă care la acea vreme afecta orice scenarist implicat în „vânătoarea de vrăjitoare" a senatorului republican Joe li[1] arthy. Cook îl citează pe Trumbo spunând că din cauza faptului că mulți scenariști

lucrau pe piața neagră sub nume false, „niciun generic di final al filmelor apărute între 1947 și 1960 nu poate fi considerată

măcar aproape de realitate". Cook de asemenea îi atribuie lui

ti uinbo un rol important în desființarea listei negre în 1960: A fost o I .unpanie deliberată personală în mass-media... o cruciadă, o vendetă".

***lohnny Got His Gun* a fost cenzurată și în școli: în regiunea iidwest (1973) pentru vulgaritatea incidentelor și a limbajului; în Iii liigan (1977) pentru blasfemie, detalii șocante despre o ființă umană. Idei nepatriotice și anti-americane, și pasaje cu conotații sexuale; în Wisconsin (1977) pentru blasfemie; în Texas (1977) pentru idei nepatrio-Uce și anti-americane; în Colorado în 1977 pentru descrierea personajului principal după ce a fost mutilat în război; în California (1977) pentru limbaj și anumite pasaje cu conotații sexuale; în Wisconsin (1982) penii ii atitudine anti-război; în Vermont și Illinois (1982) pentru prea multă violență.**

LUPTA MEA (MEIN KAMPF)

Autor: Adolf Hitler

Data și locul publicării inițiale: 1925, Germania; 1933, Statele Unite Edituri: Eher Verlag; Houghton Mifflin
Formă literară: biografie

REZUMAT

Zbuciumat și sărac în tinerețe, optimist dar deseori dezamăgit în adolescență, ambițios și devotat spre maturitate, viața lui Adolf Hitler icflectă titlul lucrării care în traducere înseamnă *Lupta mea.* în ciuda victoriilor repurtate până a ajuns la putere și în timpul cât a fost fuhrer, I litler a avut mult neîmpliniri; succesele însă sunt însă rezultatul clar al ambifiei și voinței de a-și vedea un „vis" împlinit, cu toate că o mare parte din el era și s-a dovedit a fi până la urmă un coșmar.

scadă", din cauza mesajului său anti-război. „Mișcările fasciste și antisemite făceau mari presiuni pentru o pace timpurie, susținând că lui Hitler trebuie să îi fie oferită o pace condiționată." Indivizii cu asemenea convingeri susțineau că evreii, comuniștii și bancherii internaționali ar fi suprimat romanul. Trumbo era nemulțumit de faptul că romanul său era folosit atât de mult de aceste grupuri; astfel că trecuse din tabăra anti-război, într-una a susținătorilor „militanți ai războiului".

în 1947, Trumbo a fost pus pe o listă neagră a guvernului, ca membru al Hollywood Ten[30]. înscris în Partidul Comunist încă din 1943 (părăsindu-l în 1948) pe

când Statele Unite și URSS erau aliați, Trumbo era unul dintre militanții activi ai acestuia. Ca atare, deloc surprinzător, a primit o citație din partea Comitetului Camerei Reprezentanților pentru Activități Anti-Americane, la Washington D.C, pe 23 octombrie 1947. Audierile se concentrau asupra „infiltrărilor comuniste din industria americană de film": se suspecta că dogma și propaganda comuniste ar fi pătruns în scenariile filmelor. Acuzații au invocat bineînțeles ideea libertății de expresie. Datorită refuzului lui Trumbo de a da explicații în legătura cu apartenența sa la Partidul Comunist și la Asociația Scenariștilor de la Hollywood, acesta a fost acuzat de către membrii comitetului „de sfidare a Camerei Reprezentanților din Statelor Unite". Toți cei zece membri ai grupului acuzați de sfidare a curții au fost condamnați la închisoare; Trumbo a fost condamnat la un an închisoare, dar a stat în detenție timp de zece luni, începând cu 7 iunie 1950.

în ciuda dezmințirii unor activități anti-americane a scenariștilor implicați, industria filmului a alcătuit în noiembrie 1947 celebrul Acord Waldorf, care de fapt, îi declara pe cei din Hollywood Ten dar și pe alții, ca fiind „nedoriți în industria filmului". Cei zece au contestat decizia la Curtea Supremă, cazul fiind însă respins. Trumbo se referea la această situație ca la o manifestare internă a Războiului Rece aflat atunci în desfășurare. „Suntem împotriva Uniunii Sovietice în politica noastră externă, și

suntem împotriva oricărei forme de socialism sau comunism în afacerile interne. Această stare de opoziție a devenit cheia de înțelegere a existenței noastre ca națiune."

înainte și după încarcerarea sa, Trumbo a lucrat din

pltâ7t'\Ce1or ^ " Z6Ce PerSOnaMtăîi de ,a Ho"vwood acuzate de

umbră sub pseudonim la o serie de filme. în 1957 a câștigat premiul Oscar pentru cel mai bun scenariu, pentru filmul *The Brave One,* sub pseudonimul Ro-bert Rich; acest premiu a marcat „începutul sfârșitului pentru lista neagră", potrivit lui Cook, listă care la acea vreme afecta orice scenarist implicat în „vânătoarea de vrăjitoare" a senatorului republican Joe McCarthy. Cook îl citează pe Trumbo spunând că din cauza faptului că mulți scenariști lucrau pe piața neagră sub nume false, „niciun generic de final al filmelor apărute între 1947 și 1960 nu poate fi considerată nici măcar aproape de realitate". Cook de asemenea îi atribuie lui Irumbo un rol important în desființarea listei negre în 1960: A fost o „campanie deliberată personală în mass-media... o cruciadă, o vendetă".

***Johnny Got His Gun* a fost cenzurată și în școli: în regiunea Midwest (1973) pentru vulgaritatea incidentelor și a limbajului; în Michigan (1977) pentru blasfemie, detalii șocante despre o ființă umană, idei nepatriotice și anti-americane, și pasaje cu conotații sexuale; în Wisconsin (1977) pentru blasfemie; în Texas (1977) pentru idei**

nepatriotice și anti-americane; în Colorado în 1977 pentru descrierea personajului principal după ce a fost mutilat în război; în California (1977) pentru limbaj și anumite pasaje cu conotații sexuale; în Wisconsin (1982) pentru atitudine anti-război; în Vermont și Illinois (1982) pentru prea multă violență.

LUPTA MEA (MEIN KAMPF)

Autor: Adolf Hitler

Data și locul publicării inițiale:* 7 925, *Germania; 7 933, Statele Unite Edituri: Eher Verlag; Houghton Mifflin
Formă literară: biografie

REZUMAT

Zbuciumat și sărac în tinerețe, optimist dar deseori dezamăgit în adolescență, ambițios și devotat spre maturitate, viața lui Adolf Hitler reflectă titlul lucrării care în traducere înseamnă *Lupta mea.* în ciuda victoriilor repurtate până a ajuns la putere și în timpul cât a fost fuhrer, Hitler a avut mult neîmpliniri; succesele însă sunt însă rezultatul clar al ambiției și voinței de a-și vedea un „vis" împlinit, cu toate că o mare parte din el era și s-a dovedit a fi până la urmă un coșmar.

700 de *cărți interzise*

Hitler s-a născut în 1889 în duminica de Paști, în orășelul austriac de frontieră Braunau, situat pe râul Inn, oraș populat de oameni cu o puternică moștenire germană. în funcție de punctul de vedere, copilăria lui Hitler a fost ori dezvoltarea unei discipline de fier, ori un adevărat infern. Charles B. Flood, autorul cărții *Hitler: The Path to Power*[31], *alcătuiește* un portret macabru al începuturilor unui om care urma să ajungă într-o zi împăratul german. Alois Hitler, tatăl lui Adolf, era descris ca un „Henric al Vlll-lea de provincie" pentru isprăvile sale cu diferite femei, înaintea lui Hitler, Alois avea deja doi copii cu două femei diferite. Prima dintre ele era o văduvă care a dat naștere unei fete. Cei doi s-au căsătorit și au trăit împreună timp de șapte ani, până când fosta văduvă a cerut divorț, pentru că Alois Hitler se mutase în hotelul în bucătăria căruia lucra amanta sa de 19 ani. După moartea primei sale soții, el și cu tânăra sa amantă au avut un copil, Alois Jr. Mai târziu s-au căsătorit dar și ea a murit, fapt ce i-a permis lui Alois să se căsătorească apoi cu Klara Polzl bona copilului lor, cu 23 de ani mai tânără decât el. Ea urma să fie mama lui Adolf. Potrivit fratelui vitreg al lui Alois Jr., Alois Senior, îl bătea fără milă pe Alois Jr., iar când acesta a plecat din casă la vârsta de 14 ani, abuzurile s-au îndreptat către fiul său în vârstă de 7 ani, Adolf. Tânărul Adolf a suportat multe bătăi din partea tatălui său, până când într-o zi a decis să nu mai

[11] *Hitler: Rise of Evil* (New York: Tower Publications, 1980).

plângă. După 32 de lovituri de nuia, tatăl său s-a oprit, fără să îl mai bată vreodată. Aceste exemple de suferință din copilărie, despre care mulți spun că ar fi contribuit decisiv la formarea caracterului lui Hitler, sunt omise din paginile de început ale biografiei sale *Mein Kampf,* întrucât, potrivit lui Otto D. Tolischus, editorialist la *New York Times Magazine,* unul dintre țelurile cele mai importante ale lui Hitler era ca textul să fie un mijloc de propagandă, și nu o simplă biografie care să dezvăluie și greutățile devenirii sale. Astfel se explică și felul în care îl prezintă pe tatăl său, foarte diferit de felul în care o face Flood. în *Mein Kampf* Hitler îl prezintă pe tatăl său drept „un gentleman... a cărui dorință arzătoare era aceea de a-l forma pe fiul său pentru o carieră desăvârșită, ferindu-l de experiențele sale nefericite (de a crește sărac și fără nicio perspectivă)". După moartea mamei sale, pe când Adolf avea 18 ani, după ce tatăl său murise pe când el avea numai 13 ani, Adolf spune: „Mi-am respectat tatăl, dar pe mama am iubit-o."

***Mein Kampf* cuprinde două volume. Primul descrie perioada vieții s.ile în care gândurile sale despre politică și despre patria germană s-au • ombinat pentru a da naștere doctrinei sale național-socialiste; al doilea dezvoltă multe dintre ideile prezentate în primul volum. Aceste idei s-au < onturat din sentimentele și experiențele tânărului și ambițiosului Hitler m tentativa sa de a-și construi un alt destin decât acela de funcționar public, profețit de tatăl său.**

Pasiunea cea dintâi a lui Hitler a fost arta, pasiune care a fost zdrobită însă de faptul că nu a fost primit la Academia de Arte (puțini îi găseau lucrările atât de bune pe cât le credea el). Ca urmate, atenția lui Hitler a trecut către arhitectură, dar din cauza intoleranței •ale pentru studiul de la Realschule, arhitectura a devenit încă un vis neîmplinit.

Pe măsură ce nefericirea lui creștea, Hitler începea să își dezvolte relații cu alți tineri din Austria, împreună cu care începea să analizeze problemele existente în societatea acelor timpuri. Ei simțeau că lipsește o adevărată mândrie față de moștenirea germană, nu numai din partea germanilor, dar a tuturor oamenilor cu care el intra în contact, de parcă germanii ar fi fost de mâna a doua. Se simțea izolat, împreună cu ceilalți germani din Austria, și împiedicat să ducă o existență demnă. El vedea în menținerea social-democraților la putere poziții care zdrobeau demnitatea clasei muncitoare, menținând masele la distanță, obediente și în poziții inconturnabile de servitute.

Hitler și-a dezvoltat treptat ura față de evrei - în ochii săi, evreii erau social-democrații care le făceau viața mizerabilă lui și altor austrieci din clasa muncitoare. Treptat, Hitler a început să observe că aproape toți liderii social-democrați la putere, toți oamenii de presă și cei care pro-movau interesele afaceriștilor erau evrei. Cea mai mare revelație a lui era aceea că acești oameni nu aparțin de

națiunea germană sau austriacă, ci erau străini veniți pentru a obține controlul total asupra națiunii. Ei nici nu aveau de fapt o națiune. Chiar dacă un evreu era născut în Austria sau Cermania și era cetățean al respectivei țări, aceasta nu avea nicio importanță pentru Hitler. Scopul său și scopul tuturor germanilor era de a lupta împotriva acelor oameni care aveau ca obiectiv, în ochii lui Hitler, con-laminarea întregii umanități și distrugerea tuturor națiunilor și culturilor existente. El considera că dacă națiunea germană se va păstra și va avansa prin autoapărare, atunci ea îndeplinea mersul naturii și al dorinței lui Dumnezeu: „Apărându-mă împotriva evreului, eu lupt pentru opera I)omnului."

Nu numai că experiențele sale din Viena i-au amplificat resentimente împotriva evreilor și a marxismului, dar alte noi nemulțumiri l-au dus pe un drum care a însemnat înflorirea național-socialismului. în Austria, Hitler considera parlamentul a fi un sistem care funcționa numai pentru propriile interese și care neglija masele de muncitori. Dacă exista vreo problemă pe care guvernul nu o putea rezolva, vina nu era niciodată aruncată pe cineva din interior. Hitler vedea cu dispreț orânduirea politică - birocrația care nu făcea altceva decât să își apere interesele și să apere acel *Status quo.* Hitler era și mai dezgustat de felul în care Parlamentul reușea să îi păcălească pe oameni, reușind să-i facă să fie mulțumiți de viețile lor mizerabile, ceea ce făcea imposibilă schimbarea prin alegeri sau prin revoluție.

La sosirea sa în Austria în 1904, Hitler s-a implicat în mișcarea pan-germană. îi idolatriza pe Georg von Schonerer și pe Dr. Karl Lueger, personalități care lucrau pentru a salva poporul german de la pieire și pentru a distruge statul austriac. Cu toate acestea, mișcarea a fost un eșec. Potrivit lui Hitler, mișcarea își pierduse cauza pentru că: 1) problema socială nu fusese definită corespunzător; 2) dăduse greș tactica de a încerca să câștige susținere din interiorul Parlamentului, și 3) publicul nu își dorea de fapt o revoluție. Toate acestea au pus capăt pentru un moment mișcării. Dar Hitler nu va uita aceste elemente, pe care le va combate în tentativa sa de a reuni poporul german și a-l face să prospere în fruntea Europei și în cele din urmă a lumii întregi.

Hitler s-a întors la München la scurt timp de la izbucnirea Primului Război Mondial, pe care l-a considerat a fi cea mai fericită perioadă a vieții sale. Imediat a înaintat o solicitare scrisă pentru a fi înrolat, și a fost primit de Regele Ludwig III în regimentul Bavaria, în care a slujit timp de șase ani. Această experiență l-a făcut pe Hitler să adauge încă un element cheie la filozofia sa de viață. Pe timpul războiului, Hitler a observat că propaganda era un instrument deseori folosit de către inamic, care îi descria pe germani drept niște mașini ale groazei și morții. Considera acest fapt unul din motivele înfrângerii usturătoare. Propaganda folosită în mod abil părea pentru Hitler cel mai bun instrument de

război, un mijloc simplu și util prin care masele sunt convinse în mod uniform. El a reținut ce era important din aceasta înfrângere, pentru viitor.

Din cauza rapidei căderi a imperiului, înfrângerea a fost recunoscută și imediat uitată, ceea ce potrivit lui Hitler a oferit mai mult timp pentru ca mentalitatea reconstrucției să se instaleze și să crească rapid.

Keluându-și idealurile eșecului pan-german din Austria, principalul obi-ectiv al lui Hitler devenea dezvoltarea național-socialismului, care ar fi unificat națiunea înfrântă a germanilor de pretutindeni. Premisa acestui obiectiv era că numai acei oameni cu rădăcini pure germane merită cetățenia; toți ceilalți trebuiau excluși, pentru binele națiunii.

Orice încrucișare între două ființe care nu aparțin exact aceluiași standard produce o medie între standardele părinților. Aceasta înseamnă: ființa rezultată din încrucișare, va fi superioară părintelui inferior, dar nu atât de desăvârșită precum părintele superior... dacă ar fi altfel, orice dezvoltare către niveluri mai înalte ar înceta... Tot atât de puțin cât natura își dorește împerecherea între indivizi mai puternici și alții mai slabi, la fel de puțin ba chiar mai puțin își dorește amestecarea unei rase superioare cu una inferioară, întrucât în acest caz, întreaga ei muncă de a dezvolta specii mai puternice, care probabil a dura sute de mii de ani, s-ar prăbuși instantaneu... Rezultatul oricărei încrucișări, pe scurt, este întotdeauna următorul: (a)

Coborârea standardului rasei superioare; (b) Decăderea mentală și fizică, și odată cu aceasta, instalarea unei maladii lente. A permite asemenea situații ar însemna nimic mai puțin decât a păcătui în fața Creatorului nostru.

Observațiile din tinerețe ale lui Hitler urmau să devină bazele național-socialismului în Germania. Pentru el arianul, rasă stăpânitoare, era cea mai puternică și creativă din punct de vedere cultural, un prototip al ființei umane ideale, structura pe care s-a construit umanitatea care re-verbera în filozofia național-socialismului. Diversitatea între rase este un dezavantaj, nu un câștig; una dintre rase trebuie să se ridice deasupra tuturor celorlalte și să preia controlul total. Numai când germanii vor fi singurii conducători ai lumii, visul lui Hitler va fi îndeplinit. Până atunci, Hitler va face tot ce este posibil pentru a se ajunge acolo.

Anii care au dus la Al Doilea Război Mondial au cunoscut cea mai intensă studiere a textului *Mein Kampf,* întrucât pentru mulți era deja clar că acela este planul lui Hitler pentru dominația mondială. Otto D. Folischus, în paginile publicațiile *New York Times Magazine* afirma că „în conținut, *Mein Kampf este* 10 % autobiografie, și 90% dogmă, și 100% propagandă. Fiecare cuvânt al textului... a fost inclus... numai pentru efectul său propagandistic. Judecând după succesul pe care l-a avut, este capodopera de propagandă a vremii". „Capodopera" de asemenea

conținea prezentarea crezului lui Hitler: el considera guvernul

Nu numai că experiențele sale din Viena i-au amplificat resentimente împotriva evreilor și a marxismului, dar alte noi nemulțumiri l-au dus pe un drum care a însemnat înflorirea național-socialismului. în Austria, Hitler considera parlamentul a fi un sistem care funcționa numai pentru propriile interese și care neglija masele de muncitori. Dacă exista vreo problemă pe care guvernul nu o putea rezolva, vina nu era niciodată aruncată pe cineva din interior. Hitler vedea cu dispreț orânduirea politică - birocrația care nu făcea altceva decât să își apere interesele și să apere acel *status quo.* Hitler era și mai dezgustat de felul în care Parlamentul reușea să îi păcălească pe oameni, reușind să-i facă să fie mulțumiți de viețile lor mizerabile, ceea ce făcea imposibilă schimbarea prin alegeri sau prin revoluție.

La sosirea sa în Austria în 1904, Hitler s-a implicat în mișcarea pan-germană. îi idolatriza pe Georg von Schonerer și pe Dr. Karl Lueger, personalități care lucrau pentru a salva poporul german de la pieire și pentru a distruge statul austriac. Cu toate acestea, mișcarea a fost un eșec. Potrivit lui Hitler, mișcarea își pierduse cauza pentru că: 1) problema socială nu fusese definită corespunzător; 2) dăduse greș tactica de a încerca să câștige susținere din interiorul

Parlamentului, și 3) publicul nu își dorea de fapt o revoluție. Toate acestea au pus capăt pentru un moment mișcării. Dar Hitler nu va uita aceste elemente, pe care le va combate în tentativa sa de a reuni poporul german și a-l face să prospere în fruntea Europei și în cele din urmă a lumii întregi.

Hitler s-a întors la Munchen la scurt timp de la izbucnirea Primului Război Mondial, pe care l-a considerat a fi cea mai fericită perioadă a vieții sale. Imediat a înaintat o solicitare scrisă pentru a fi înrolat, și a fost primit de Regele Ludwig III în regimentul Bavaria, în care a slujit timp de șase ani. Această experiență l-a făcut pe Hitler să adauge încă un element cheie la filozofia sa de viață. Pe timpul războiului, Hitler a observat că propaganda era un instrument deseori folosit de către inamic, care îi descria pe germani drept niște mașini ale groazei și morții. Considera acest fapt unul din motivele înfrângerii usturătoare. Propaganda folosită în mod abil părea pentru Hitler cel mai bun instrument de război, un mijloc simplu și util prin care masele sunt convinse în mod uniform. El a reținut ce era important din aceasta înfrângere, pentru viitor.

Din cauza rapidei căderi a imperiului, înfrângerea a fost recunoscută și imediat uitată, ceea ce potrivit lui Hitler a oferit mai mult timp pentru ca mentalitatea reconstrucției să se instaleze și să crească rapid.

_____*7 00 de cărți interzise* [1] ^

i'-liiându-și idealurile eșecului pan-german din Austria, principalul obi-*n* iiv al lui Hitler devenea dezvoltarea național-socialismului, care ar fi unificat națiunea înfrântă a germanilor de pretutindeni. Premisa acestui I ibiectiv era că numai acei oameni cu rădăcini pure germane merită cetățenia; toți ceilalți trebuiau excluși, pentru binele națiunii.

Orice încrucișare între două ființe care nu aparțin exact aceluiași standard produce o medie între standardele părinților. Aceasta înseamnă: ființa rezultată din încrucișare, va fi superioară părintelui inferior, dar nu atât de desăvârșită precum părintele superior... dacă ar fi altfel, orice dezvoltare către niveluri mai înalte ar înceta... Tot atât de puțin cât natura își dorește împerecherea între indivizi mai puternici și alții mai slabi, la fel de puțin ba chiar mai puțin își dorește amestecarea unei rase superioare cu una inferioară, întrucât în acest caz, întreaga ei muncă de a dezvolta specii mai puternice, care probabil a dura sute de mii de ani, s-ar prăbuși instantaneu... Rezultatul oricărei încrucișări, pe scurt, este întotdeauna următorul: (a) Coborârea standardului rasei superioare; (b) Decăderea mentală și fizică, și odată cu aceasta, instalarea unei maladii lente. A permite asemenea situații ar însemna nimic mai puțin decât a păcătui în fața Creatorului nostru.

Observațiile din tinerețe ale lui Hitler urmau să devină bazele național-socialismului în Germania. Pentru el arianul, rasă stăpânitoare, era cea mai puternică și creativă din

punct de vedere cultural, un prototip al ființei umane ideale, structura pe care s-a construit umanitatea care reverbera în filozofia național-socialismului. Diversitatea între rase este un dezavantaj, nu un câștig; una dintre rase trebuie să se ridice deasupra tuturor celorlalte și să preia controlul total. Numai când germanii vor fi singurii conducători ai lumii, visul lui Hitler va fi îndeplinit. Până atunci, Hitler va face tot ce este posibil pentru a se ajunge acolo.

Anii care au dus la Al Doilea Război Mondial au cunoscut cea mai intensă studiere a textului *Mein Kampf,* întrucât pentru mulți era deja clar că acela este planul lui Hitler pentru dominația mondială. Otto D. Tolischus, în paginile publicațiile *New York Times Magazine* afirma că „în conținut, *Mein Kampf* este 10 % autobiografie, și 90% dogmă, și 100% propagandă. Fiecare cuvânt al textului... a fost inclus... numai pentru efectul său propagandistic. Judecând după succesul pe care l-a avut, este capodopera de propagandă a vremii". „Capodopera" de asemenea conținea prezentarea crezului lui Hitler: el considera guvernul

limes cita un editorial din *American Hebrew and Jewish Tribune* care afirma: „Dacă Houghton Mifflin Company este hotărâtă să publice cartea lui Hitler ar putea foarte bine să o tipărească în culoarea roşu, pentru a •.imboliza sângele ce a curs din cauza naziştilor în timpul celui de-Al Ireilea Reich..." David Brown, editorialist al publicaţiei evreieşti, spunea: „Protestăm categoric împotriva publicării, vânzării şi distribuirii ediţiei în limba engleză a lucrării *Mein Kampf de* Hitler în Statele Unite."

Reacţii similare acelora din *American Hebrew and Jewish Tribune* au început să iasă la suprafaţă, nu numai împotriva textului ci şi împotriva editorului. Un grup de iniţiativă, format din locuitori ai oraşului New York, au înaintat o petiţie Consiliului Educaţional, în care era solicitată eliminarea tuturor cărţilor şi manualelor editate de Houghton Mifflin. Ei acuzau editorul că făceau „propagandă unui răufăcător". în schimb, Edward Mandel, inspector asociat, declara că textul trebuie arătat tuturor, pentru a „se putea decide dacă textul este acceptabil sau este doar un exemplu de ignoranţă, stupiditate şi obtuzitate". Raportul anual al Comitetului Evreiesc American a dat o declaraţie prin care critica publicarea textului. Câţiva cetăţeni au adresat o scrisoare preşedintelui Roosevelt şi presei. O scrisoare publicată în ziarul *Chicago Israelite* afirma: „Textul constituie un lung şir de neadevăruri veninoase despre multe popoare şi mă întreb dacă există vreun mod în care poate fi oprită publicarea acestei cărţi." Ca reacţie la nemulţumirea publică, Roger L. Scaife, reprezentant al Houghton Mifflin, spunea:

> Trebuie să spun că am avut foarte multe probleme legate de această carte - sute de proteste din partea evreilor, şi nu toţi chiar oameni de rând. Cetăţeni notorii precum Louis Kirsten sau Samuel Untermeyer şi alţii s-au raliat protestelor, cu toate că mă bucur că pot spune că un număr destul de mare de evrei ne-au scris pentru a ne complimenta pentru atitudinea pe care am luat-o.

Astfel că atacurile înaintea publicării au eşuat.

Pe măsură ce atacurile deveneau din ce în ce mai multe în Statele Unite, la fel se intensifica şi la nivel mondial interzicerea textului *Mein Kampf.* Trei incidente au avut loc în a doua parte a anului 1933. Primul a avut loc la Praga, în Cehoslovacia, pe 18 septembrie, când cartea lui Hitler a fost interzisă spre vânzare, împreună cu încă două cărţi de

drept inutil, văzându-l prea stufos pentru a putea fi responsabilizat și pentru a rezolva eficient problemele societății; decăderea educației prin predarea de informații inutile, deturnarea față de idealul educației grecilor, al echilibrului între educarea minții și a trupului; meritul și tăria unei națiuni constă doar în patriotism și în dorința de a reuși.

ISTORICUL CENZURII

Multe dintre atacurile la adresa biografiei lui Hitler *Mein Kampf* au avut loc de la publicarea textului până la începutul celui de-Al Doilea Război Mondial. Jonathon Green în *Enciclopedia Cenzurii* descrie *Mein Kampf* drept una dintre cărțile „cel mai des" cenzurate. Dar probabil cea mai documentată istorie ne este oferită de textul lui James și Patience Barnes, *Hitler's* Mein Kampf *in Britain and America*[32], care relatează nu numai războiul pentru publicarea textului în Statele Unite, dar și cazuri cheie care sunt legate direct sau indirect de *Mein Kampf.*

Prima publicare în Statele Unite a avut loc în 1933 la editura Houghton Mifflin din Boston; aceeași versiune a fost publicată la Londra în același an de către Hurst & Blackett, traducătorul textului fiind E T.S. Dugdale. în legătură cu traducerea textului, trebuie făcute câteva mențiuni, în 1928, editura Curtis Brown Limited a primit drepturile de traducere de la editura Eher Verlag. însă Cherry Kearton, un fost angajat la Curtis Brown care a trecut la rivalii Hurst & Blackett, a abandonat textul imaginându-și că Hitler nu va deveni un subiect important niciodată. Când Hitler a devenit cancelar, Kearton a încercat să obțină un exemplar al textului, cu speranța de a-i devansa pe rivalii de atunci în publicarea textului. însă, Curtis Brown cerea o sumă considerabilă pentru cedarea textului, mișcare care a amânat cumpărarea textului de către Blackett. în acel moment, Dugdale a intervenit și a oferit varianta sa tradusă

pe gratis editurii Hurst & Blackett. Ei au primit-o și au demarat eforturile pentru publicare.

în luna august a aceluiași an, publicația *American Hebrew and Jewish Tribune* a atacat Houghton Mifflin pentru textul aflat în curs de apariție: „îi acuzam pe acești editori pentru încercarea de a profita de pe urma nefericirii și catastrofei unui important segment al unei familii a umanității." Un articol din ediția din 18 august 1933 din *New York*

Mein Kampf *în Marea Britanie și America* (n.tr.).

propagandă monarhistă austriacă. Guvernul nu îl avea ca țintă numai pe Hitler, ci și un număr mare de lideri național-socialiști.

Al doilea incident a avut loc după nicio săptămână la München, în Germania, unde, fusese raportată vânzarea exemplarului cu numărul un milion. Se spune că reacția lui Hitler la aparenta distrugere a mișcării național-socialiste în timpul detenției sale la Landsberg pentru implicarea în celebrul puci din 1923 a fost: „Dați-mi cinci ani după ce ies de aici și voi reconstrui partidul."

Al treilea incident a avut la 1 octombrie 1933, când un tribunal din Katowice, Polonia, a interzis cartea lui Hitler pe motiv că ar fi fost o „insultă". Librarii germani contestaseră o decizie de confiscare a exemplarelor, dar tribunalul și-a confirmat decizia inițială. Răspunsul lui Hitler la această situație a fost sugerat prin ideea că polonezii nu ar fi fost suficient de germanizați înaintea războiului.

Trei ani mai târziu, în ajunul celui de-Al Doilea Război Mondial sovieticii începuseră să acumuleze din ce în ce mai mult armament, pentru pregătirea iminentului atac german. Premierul Vyaceslav M. Molotov, într-un discurs în fața Congresului Comitetului Executiv Central sublinia că: „Hitler, în *Mein Kampf,* afirmă că este o necesitate pentru germani să cucerească noi teritorii, arătând spre Rusia și regiunea Baltică"; astfel, cursa pentru înarmare începea. Nu se știe dacă textul a fost vreodată cenzurat în URSS.

Un an mai târziu, Germania și Austria au ajuns la un acord privind un armistițiu, astfel că *Mein Kampf* și ziarele germane erau permise în Austria atâta timp cât nu făceau propagandă pentru guvernul german.

în Germania, *Mein Kampf* a fost responsabilă pentru interzicerea Bibliei. în 1942, Dr. Alfred Rosenberg, un susținător fervent al „noii biserici naționale", a emis o doctrină în 30 de puncte a Bisericii Naționale a Reich-ului, care prevedea practic transformarea tuturor bisericilor în instrumente ale statului, și eliminarea treptată a creștinismului din toate aspectele religioase. Șapte dintre cele 30 de puncte se referă explicit la eliminarea Bibliei, și la înlocuirea acesteia cu *Mein Kampf:*

13. Biserica Națională a Reich-ului solicită imediata încetarea a tipăririi Bibliei, precum și circularea acesteia prin Reich și prin colonii. Toate ziarele cu conținut religios sunt de asemenea interzise.

14. Biserica Națională a Reich-ului va face ca importarea Bibliei și a altor lucrări religioase pe teritoriul Reich-ului să fie imposibilă.

15. Biserica Națională a Reich-ului decretează drept cel mai important document al tuturor timpurilor - astfel cel care va inspira poporul german - cartea Fuehrer-ului nostru, *Mein Kampf.* Se recunoaște astfel că această carte conține

principiile purității morale pe care poporul german trebuie să le respecte.

16. Biserica Națională a Reich-ului se va obliga să vegheze la răspândirea acestei cărți, astfel ca fiecare german să o respecte

17. Biserica Națională a Reich-ului stipulează ca viitoarele ediții ale *Mein Kampf* să aibă același număr de pagini și conținutul nemodificat.

18. Biserica Națională a Reich-ului va înlătura din altare Biblia, crucea precum și celelalte obiecte de cult.

19. în locul lor vor fi puse pentru a fi venerate de poporul german și de către Dumnezeu, cea mai sfântă dintre cărți, *Mein Kampf,* iar la stânga ei o spadă.

în zilele noastre o ediție a *Mein Kampf* poate fi cu ușurință obținută în Statele Unite. Publicată de Houghton Mifflin și tradusă de Ralph Manheim, aceasta se poate spune că reprezintă o lucrare a unui om „semieducat ca scriitor, fără idei clare, care consideră că a spune lucrurile doar o dată nu este suficient". Același comentator mai spune că prin lextul său, Hitler încearcă să pară foarte cultivat și rafinat, ceea ce îi face stilul redundant și cel puțin neinteresant.

MANIFESTUL PARTIDULUI COMUNIST (MANIFESTO OF THE COMMUNIST PARTY)

Autori: Karl Marx și Friedrich Engels

Data și locul publicării inițiale: 1848, Marea Britanie; 1872, Statele Unite (ediția în limba engleză)

Edituri: Liga Comunistă; Woodbull and Claflin's Weekly Forma literară: nonficțiune

REZUMAT

în prefața la ediția în limba engleză din 1888, Engels scria că „istoria *Manifestului* reflectă, în mare parte, istoria mișcării moderne a clasei muncitoare" identificând-o drept cea mai „internațională" dintre operele

drept inutil, văzându-l prea stufos pentru a putea fi responsabilizat şi pentru a rezolva eficient problemele societăţii; decăderea educaţiei prin predarea de informaţii inutile, deturnarea faţă de idealul educaţiei grecilor, al echilibrului între educarea minţii şi a trupului; meritul şi tăria unei naţiuni constă doar în patriotism şi în dorinţa de a reuşi.

ISTORICUL CENZURII

Multe dintre atacurile la adresa biografiei lui Hitler Me/'n *Kampf* au avut loc de la publicarea textului până la începutul celui de-Al Doilea Război Mondial. Jonathon Green în *Enciclopedia Cenzurii* descrie Me/'n *Kampf* drept una dintre cărţile „cel mai des" cenzurate. Dar probabil cea mai documentată istorie ne este oferită de textul lui James şi Patience Barnes, *Hitler's* Mein Kampf *in Britain and America*[32], care relatează nu numai războiul pentru publicarea textului în Statele Unite, dar şi cazuri cheie care sunt legate direct sau indirect de Me/'n *Kampf.*

Prima publicare în Statele Unite a avut loc în 1933 la editura Houghton Mifflin din Boston; aceeaşi versiune a fost publicată la Londra în acelaşi an de către Hurst & Blackett, traducătorul textului fiind E T.S. Dugdale. în legătură cu traducerea textului, trebuie făcute câteva menţiuni, în 1928, editura Curtis Brown Limited a primit drepturile de traducere de la editura Eher Verlag. însă Cherry Kearton, un fost angajat la Curtis Brown care a trecut la rivalii Hurst & Blackett, a abandonat textul imaginându-şi că Hitler nu va deveni un subiect important niciodată. Când Hitler a devenit cancelar, Kearton a încercat să obţină un exemplar al textului, cu speranţa de a-i devansa pe rivalii de atunci în publicarea textului. însă, Curtis Brown cerea o sumă considerabilă pentru cedarea textului, mişcare care a amânat cumpărarea textului de către Blackett. în acel moment, Dugdale a intervenit şi a oferit varianta sa tradusă pe gratis editurii Hurst & Blackett. Ei au primit-o şi au demarat eforturile pentru publicare.

în luna august a aceluiaşi an, publicaţia *American Hebrew and Jewish Tribune* a atacat Houghton Mifflin pentru textul aflat în curs de apariţie: „îi acuzam pe aceşti editori pentru încercarea de a profita de pe urma nefericirii şi catastrofei unui important segment al unei familii a umanităţii." Un articol din ediţia din 18 august 1933 din *New York*

Times **cita un editorial din** ***American Hebrew and Jewish Tribune*** **care afirma: „Dacă Houghton Mifflin Company este hotărâtă să publice cartea lui Hitler ar putea foarte bine să o tipărească în culoarea roșu, pentru a simboliza sângele ce a curs din cauza naziștilor în timpul celui de-Al Treilea Reich..." David Brown, editorialist al publicației evreiești, spunea: „Protestăm categoric împotriva publicării, vânzării și distribuirii ediției în limba engleză a lucrării Me/'n** ***Kampf de*** **Hitler în Statele Unite."**

Reacții similare acelora din *American Hebrew and Jewish Tribune* au început să iasă la suprafață, nu numai împotriva textului ci și împotriva editorului. Un grup de inițiativă, format din locuitori ai orașului New York, au înaintat o petiție Consiliului Educațional, în care era solicitată eliminarea tuturor cărților și manualelor editate de Houghton Mifflin. Ei acuzau editorul că făceau „propagandă unui răufăcător". în schimb, Edward Mandel, inspector asociat, declara că textul trebuie arătat tuturor, pentru a „se putea decide dacă textul este acceptabil sau este doar un exemplu de ignoranță, stupiditate și obtuzitate". Raportul anual al Comitetului Evreiesc American a dat o declarație prin care critica publicarea textului. Câțiva cetățeni au adresat o scrisoare președintelui Roosevelt și presei. O scrisoare publicată în ziarul *Chicago Israelite* afirma: „Textul constituie un lung șir de neadevăruri veninoase despre multe popoare și mă întreb dacă există vreun mod în care poate fi oprită publicarea acestei cărți." Ca reacție la nemulțumirea publică, Roger L. Scaife, reprezentant al Houghton Mifflin, spunea:

Trebuie să spun că am avut foarte multe probleme legate de această carte - sute de proteste din partea evreilor, și nu toți chiar oameni de rând. Cetățeni notorii precum Louis Kirsten sau Samuel Untermeyer și alții s-au raliat protestelor, cu toate că mă bucur că pot spune că un

număr destul de mare de evrei ne-au scris pentru a ne complimenta pentru atitudinea pe care am luat-o.

Astfel că atacurile înaintea publicării au eșuat.

Pe măsură ce atacurile deveneau din ce în ce mai multe în Statele Unite, la fel se intensifica și la nivel mondial interzicerea textului Me/'n *Kampf.* Trei incidente au avut loc în a doua parte a anului 1933. Primul a avut loc la Praga, în Cehoslovacia, pe 18 septembrie, când cartea lui Hitler a fost interzisă spre vânzare, împreună cu încă două cărți de

drept inutil, văzându-l prea stufos pentru a putea fi responsabilizat şi pentru a rezolva eficient problemele societăţii; decăderea educaţiei prin predarea de informaţii inutile, deturnarea faţă de idealul educaţiei grecilor, al echilibrului între educarea minţii şi a trupului; meritul şi tăria unei naţiuni constă doar în patriotism şi în dorinţa de a reuşi.

ISTORICUL CENZURII

Multe dintre atacurile la adresa biografiei lui Hitler *Mein Kampf au* avut loc de la publicarea textului până la începutul celui de-Al Doilea Război Mondial. Jonathon Green în *Enciclopedia Cenzurii* descrie *Mein Kampf* drept una dintre cărţile „cel mai des" cenzurate. Dar probabil cea mai documentată istorie ne este oferită de textul lui James şi Patience Barnes, *Hitler's* Mein Kampf *in Britain and America*[32], care relatează nu numai războiul pentru publicarea textului în Statele Unite, dar şi cazuri cheie care sunt legate direct sau indirect de *Mein Kampf.*

Prima publicare în Statele Unite a avut loc în 1933 la editura Houghton Mifflin din Boston; aceeaşi versiune a fost publicată la Londra în acelaşi an de către Hurst & Blackett, traducătorul textului fiind E T.S. Dugdale. în legătură cu traducerea textului, trebuie făcute câteva menţiuni. In 1928, editura Curtis Brown Limited a primit drepturile de traducere de la editura Eher Verlag. însă Cherry Kearton, un fost angajat la Curtis Brown care a trecut la rivalii Hurst & Blackett, a abandonat textul imaginându-şi că Hitler nu va deveni un subiect important niciodată. Când Hitler a devenit cancelar, Kearton a încercat să obţină un exemplar al textului, cu speranţa de a-i devansa pe rivalii de atunci în publicarea textului. însă, Curtis Brown cerea o sumă considerabilă pentru cedarea textului, mişcare care a amânat cumpărarea textului de către Blackett. în acel moment, Dugdale a intervenit şi a oferit varianta sa tradusă pe gratis editurii Hurst & Blackett. Ei au primit-o şi au demarat eforturile pentru publicare.

în luna august a aceluiaşi an, publicaţia *American Hebrew and Jewish Tribune* a atacat Houghton Mifflin pentru textul aflat în curs de apariţie: „îi acuzam pe aceşti editori pentru încercarea de a profita de pe urma nefericirii şi catastrofei unui important segment al unei familii a umanităţii." Un articol din ediţia din 18 august 1933 din *New York*

Times **cita un editorial din** ***American Hebrew and Jewish Tribune*** **care afirma: „Dacă Houghton Mifflin Company este hotărâtă să publice cartea lui Hitler ar putea foarte bine să o tipărească în culoarea roșu, pentru a simboliza sângele ce a curs din cauza naziștilor în timpul celui de-Al Treilea Reich..." David Brown, editorialist al publicației evreiești, spunea: „Protestăm categoric împotriva publicării, vânzării și distribuirii ediției în limba engleză a lucrării** ***Mein Kampf de*** **Hitler în Statele Unite."**

Reacții similare acelora din *American Hebrew and Jewish Tribune* au început să iasă la suprafață, nu numai împotriva textului ci și împotriva editorului. Un grup de inițiativă, format din locuitori ai orașului New York, au înaintat o petiție Consiliului Educațional, în care era solicitată eliminarea tuturor cărților și manualelor editate de Houghton Mifflin. Ei acuzau editorul că făceau „propagandă unui răufăcător". în schimb, Edward Mandel, inspector asociat, declara că textul trebuie arătat tuturor, pentru a „se putea decide dacă textul este acceptabil sau este doar un exemplu de ignoranță, stupiditate și obtuzitate". Raportul anual al Comitetului Evreiesc American a dat o declarație prin care critica publicarea textului. Câțiva cetățeni au adresat o scrisoare președintelui Roosevelt și presei. O scrisoare publicată în ziarul *Chicago Israelite* afirma: „Textul constituie un lung șir de neadevăruri veninoase despre multe popoare și mă întreb dacă există vreun mod în care poate fi oprită publicarea acestei cărți." Ca reacție la nemulțumirea publică, Roger L. Scaife, reprezentant al Houghton Mifflin, spunea:

Trebuie să spun că am avut foarte multe probleme legate de această carte - sute de proteste din partea evreilor, și nu toți chiar oameni de rând. Cetățeni notorii precum Louis Kirsten sau Samuel Untermeyer și alții s-au raliat protestelor, cu toate că mă bucur că pot spune că un

număr destul de mare de evrei ne-au scris pentru a ne complimenta pentru atitudinea pe care am luat-o.

Astfel că atacurile înaintea publicării au eșuat.

Pe măsură ce atacurile deveneau din ce în ce mai multe în Statele Unite, la fel se intensifica și la nivel mondial interzicerea textului *Mein Kampf.* Trei incidente au avut loc în a doua parte a anului 1933. Primul a avut loc la Praga, în Cehoslovacia, pe 18 septembrie, când cartea lui Hitler a fost interzisă spre vânzare, împreună cu încă două cărți de

propagandă monarhistă austriacă. Guvernul nu îl avea ca țintă numai pe Hitler, ci și un număr mare de lideri național-socialiști.

Al doilea incident a avut loc după nicio săptămână la München, în Germania, unde, fusese raportată vânzarea exemplarului cu numărul un milion. Se spune că reacția lui Hitler la aparenta distrugere a mișcării național-socialiste în timpul detenției sale la Landsberg pentru implicarea în celebrul puci din 1923 a fost: „Dați-mi cinci ani după ce ies de aici și voi reconstrui partidul."

Al treilea incident a avut la 1 octombrie 1933, când un tribunal din Katowice, Polonia, a interzis cartea lui Hitler pe motiv că ar fi fost o „insultă". Librarii germani contestaseră o decizie de confiscare a exemplarelor, dar tribunalul și-a confirmat decizia inițială. Răspunsul lui Hitler la această situație a fost sugerat prin ideea că polonezii nu ar fi fost suficient de germanizați înaintea războiului.

Trei ani mai târziu, în ajunul celui de-Al Doilea Război Mondial sovieticii începuseră să acumuleze din ce în ce mai mult armament, pentru pregătirea iminentului atac german. Premierul Vyaceslav M. Molotov, într-un discurs în fața Congresului Comitetului Executiv Central sublinia că: „Hitler, în *Mein Kampf,* afirmă că este o necesitate pentru germani să cucerească noi teritorii, arătând spre Rusia și regiunea Baltică"; astfel, cursa pentru înarmare începea. Nu se știe dacă textul a fost vreodată cenzurat în URSS.

Un an mai târziu, Germania și Austria au ajuns la un acord privind un armistițiu, astfel că *Mein Kampf* și ziarele germane erau permise în Austria atâta timp cât nu făceau propagandă pentru guvernul german.

în Germania, *Mein Kampf* a fost responsabilă pentru interzicerea Bibliei. în 1942, Dr. Alfred Rosenberg, un susținător fervent al „noii biserici naționale", a emis o doctrină în 30 de puncte a Bisericii Naționale a Reich-ului, care prevedea practic transformarea tuturor bisericilor în instrumente ale statului, și eliminarea treptată a creștinismului din toate aspectele religioase. Șapte dintre cele 30 de puncte se referă explicit la eliminarea Bibliei, și la înlocuirea acesteia cu *Mein Kampf:*

13. Biserica Națională a Reich-ului solicită imediata încetarea a tipăririi Bibliei, precum și circularea acesteia prin Reich și prin colonii. Toate ziarele cu conținut religios sunt de asemenea interzise.

14. Biserica Națională a Reich-ului va face ca importarea Bibliei și a altor lucrări religioase pe teritoriul Reich-ului să fie imposibilă.

15. Biserica Națională a Reich-ului decretează drept cel mai important document al tuturor timpurilor - astfel cel care va inspira poporul german - cartea Fuehrer-ului nostru, *Mein Kampf.* Se recunoaște astfel că această carte conține

principiile purității morale pe care poporul german trebuie să le respecte.

16. Biserica Națională a Reich-ului se va obliga să vegheze la răspândirea acestei cărți, astfel ca fiecare german să o respecte

17. Biserica Națională a Reich-ului stipulează ca viitoarele ediții ale *Mein Kampf să* aibă același număr de pagini și conținutul nemodificat.

18. Biserica Națională a Reich-ului va înlătura din altare Biblia, crucea precum și celelalte obiecte de cult.

19. în locul lor vor fi puse pentru a fi venerate de poporul german și de către Dumnezeu, cea mai sfântă dintre cărți, *Mein Kampf,* iar la stânga ei o spadă.

în zilele noastre o ediție a *Mein Kampf* poate fi cu ușurință obținută în Statele Unite. Publicată de Houghton Mifflin și tradusă de Ralph Manheim, aceasta se poate spune că reprezintă o lucrare a unui om „semieducat ca scriitor, fără idei clare, care consideră că a spune lucrurile doar o dată nu este suficient". Același comentator mai spune că prin textul său, Hitler încearcă să pară foarte cultivat și rafinat, ceea ce îi face stilul redundant și cel puțin neinteresant.

MANIFESTUL PARTIDULUI COMUNIST (MANIFESTO OF THE COMMUNIST PARTY)

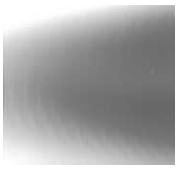
Autori: Karl Marx și Friedrich Engels

Data și locul publicării inițiale: 1848, Marea Britanie; 1872, Statele Unite (ediția în limba engleză)

Edituri: Liga Comunistă; Woodbull and Claflin's Weekly Forma literară: nonficțiune

REZUMAT

în prefața la ediția în limba engleză din 1888, Engels scria că „istoria *Manifestului* reflectă, în mare parte, istoria mișcării moderne a clasei muncitoare" identificând-o drept cea mai „internațională" dintre operele

literaturii socialiste. însă, Engels recunoștea diferențele esențiale între socialiștii din 1847, „aderenții diferitelor sisteme utopice" și comuniști: „Orice segment al clasei muncitoare fusese convins că o simplă revoluție politică era insuficientă, și proclamau împreună nevoia unei schimbări totale în rândul societății."

Această distincție duce către o idee importantă a Părții I: Lupta de clasă. Această luptă între exploatator, sau burghezie, și exploatat, sau proletariatul, a existat mereu de-a lungul istoriei și exista și către sfârșitul secolului al XlX-lea. Burghezia, deținătorii de capital, se dezvoltase în aceeași proporție în care se dezvoltase și proletariatul, Ultimul este definit drept „o clasă de muncitori care trăiesc numai atâta timp cât își găsesc loc de muncă, și care găsesc loc de muncă atâta timp cât munca lor contribuie la alte acumulări de capital".

Clasa burgheză s-a dezvoltat din sistemul feudal al Evului Mediu, care a fost înlocuit de un nou sistem de producție care îndeplinea cererile piețelor noi aflate în expansiune, creându-se chiar o piață mondială. Exploatată de către nobilimea feudală în sistemul precedent, clasa de mijloc a producătorilor, ea însăși revoluționată de industrializare, și-a câștigat poziția de putere și control. „Executivul statului modern este doar un comitet de administrare a afacerilor comune ale întregii burghezii."

Pe lângă obținerea supremației politice și schimbarea extraordinară a mijloacelor de producție, burghezia a schimbat și structura societății. Prin progresele mijloacelor de comunicare, toate națiunile, chiar și cele mai primitive, erau împinse spre civilizație. Orașele ajunseseră să domine zonele rurale, populația urbană crescând galopant. Rezultatul acestora s-a concretizat în nașterea unor relații de dependență: regiunile rurale dependente de orașe, țările primitive dependente de cele avansate. Mai mult, burghezia a distrus și relațiile de familie ale sistemului feudal, „au distrus aura oricărei ocupații... și au redus familia la o simplă relație pecuniară."

A transformat munca personală în valoare de schimb, și în locul tuturor libertăților infinite inviolabile, au stabilit singura incontestabilă libertate - Libertatea Comerțului. într-un cuvânt, în locul unei exploatări, ascunsă de iluzii politice și religioase, a fost instituită o exploatare la vedere, directă, nerușinată și brutală.

Un alt rezultat al producției centralizate a fost concentrarea proprietății în mâinile câtorva și constituirea „celei mai colosale forțe de producție, cât toate generațiile precedente la un loc". Aceste mijloace de producție și controlul acestora, sunt echivalente cu puterea socio-politică. Aceste mișcări de schimbare sunt constante, „revolta forțelor de producție moderne împotriva condițiilor moderne de producție" ducând la crize în care

produsele existente și forțele precedent create sunt distruse. „Armele cu care burghezia a doborât feudalismul sunt acum întoarse împotriva burgheziei însăși." Oamenii care vor mânui aceste arme sunt clasa muncitoare modernă, proletariatul.

Industrializarea a dus la dispariția oricărui caracter individual al muncii proletariatului. Membrii acestuia ajungând doar extensii ale mașinilor, valoarea muncitorului scade, lucru esențial pentru costul de producție, dar și pentru subzistența acestuia și a familiei sale.

Ca soldați în armata industrială, ei se află sub o întreagă ierarhie de ofițeri și sergenți. Nu numai că sunt sclavi ai burgheziei și ai statului burghez; ei sunt în fiecare zi, în fiecare oră sclavii mașinilor, ai supraveghetorului, și peste toți, ai capitalistului burghez însuși. Cu cât acest despotism își stabilește mai direct câștigul drept unic scop, cu atât mai neînsemnat devin omul, cu atât mai înveninată și respingătoare devine situația.

Muncitorul este exploatat chiar și dincolo de fabrică, de către ceilalți membri ai burgheziei - proprietarul casei în care locuiește, al magazinului de la care trebuie să cumpere - care îi iau și puținul pe care îl

câștigă.

In 1848, proletariatul nu era încă organizat pentru drepturile sale proprii. Lupta sa cu burghezia era izolată și individualizată; era în mod eronat direcționată împotriva

mijloacelor de producție, în loc să fie împotriva condițiilor burgheze de producție. Cu toate acestea, schimbarea profețită, dat fiind progresul industriei - concentrarea maselor de muncitori și nivelarea și egalizarea vieților și a salariilor acestora - era că muncitorii se vor uni.

Forța care să îi unească era comunismul, definit ca diferit de celelalte partide ale clasei muncitoare și ca neavând niciun „interes distinct decât cel al proletariatului în întregimea sa". Scopurile imediate ale comuniștilor sunt transformarea proletariatului într-o clasă conștientă de sine, răsturnarea supremației burgheze și cucerirea puterii politice de

către proletariat. Marx și Engels vedeau partidul comunist ca singurul partid care avea ca scop promovarea intereselor proletariatului.

„Abolirea proprietății private" avea un rol central în teoria comunistă. Această abolire se concentra asupra proprietății burgheze, „expresia finală a sistemului de producție și de achiziție a produselor bazat pe antagonisme de clasă, bazat pe exploatarea celor mulți de către cei puțini". („Proprietatea cu greu câștigată, prin munca proprie, a țăranului sau a producătorului mărunt era probabil exclusă de la această abolire; dar această idee a fost dată la o parte, considerându-se că industria îi nimicise pe acești mici proprietari.)

Munca pentru salariu nu aduce proprietate muncitorului; ea creează capital - „acel tip de proprietate care exploatează munca, și care nu poate crește decât prin suplimentarea muncii pentru mai multă exploatare". Soluția acestui antagonism între muncă și capital, ținând cont că cel din urmă nu este o putere personală ci una socială, este de a transforma capitalul în proprietate comună. Intenția ulterioară era de a schimba „caracterul mizerabil" al „achiziției personale de produse ale muncii" astfel încât „viața muncitorului să fie promovată și îmbunătățită".

Proletariatul își va folosi supremația politică pentru a smulge, treptat, capitalul din mâinile burgheziei, pentru a centraliza toate mijloacele de producție în mâinile statului, adică statul proletariatului organizat ca o clasă conducătoare și va crește nivelul total al forțelor de producție cât repede cu putință.

„Revoluția comunistă va fi cea mai radicală ruptură cu relațiile tradiționale ale proprietății... și cu ideile tradiționale. *Manifestul Partidului Comunist* este o chemare la arme, o chemare către fapte revoluționare.

Recunoscându-se diferențele și variantele acestui scop în țări diferite, următoarele scopuri sunt identificate ca fiind general aplicabile:

20. Abolirea proprietății funciare și de capital, și punerea ei la dispoziția interesului public.

21. Un sistem de taxare progresiv foarte strict.

22. Abolirea dreptului la moștenire.

23. Confiscarea pământurilor emigranților și ale rebelilor.

24. Centralizarea creditului în mâinile statului, prin intermediul unei Bănci Centrale cu capital de stat și care deține monopol.

25. Centralizarea mijloacelor de comunicații și transport în mâinile statului.

26. Extinderea fabricilor și mijloacelor de producție aflate în proprietatea statului; cultivarea pământurilor nelucrate, și îmbunătățirea solului, potrivit unui plan comun.

27. Obligația ca toți oamenii să muncească. Crearea unor armate industriale, în special în agricultură.

28. Combinarea agriculturii și industriei; ștergerea treptată a diferenței între sat și oraș, printr-o distribuție mai echitabilă a populației în teritoriu.

29. Educație gratuită pentru toți copiii în școli de stat. Abolirea muncii infantile în forma ei prezentă. Corelareaa educației cu producția industrială.

Paginile de final ale textului definesc de fapt comunismul și fac distincția între comunism și diferitele mișcări socialiste. Aceste categorii generale de socialism sunt denumite socialism reacționar, socialism feudal, socialism mic-burghez, și socialism german sau „adevărat"; socialism conservator sau burghez; și socialism utopic. Fiecare dintre aceste tipuri de socialism sunt respinse, drept inadecvate, concentrându-se asupra aristocratului detronat sau a micului burghez; asupra conservării stării politice într-un moment dat; asupra „îndeplinirii cerințelor sociale pentru a menține starea de fapt a lucrurilor și respingerea acțiunii politice și revoluționare", adică încercări de îmbunătățire a vieții sociale, prin apeluri la societate în mare, și în mod special la clasa conducătoare.

ISTORICUL CENZURII

Cenzura scrierilor lui Karl Marx a început cu destul timp înaintea publicării *Manifestului Partidului Comunist,* revista politică și socială *Rheinische Zeitung* fiind interzisă în 1843, la un an după ce Marx devenea unul dintre editorial iști. Marx a fost exilat mai întâi la Paris, și apoi la Bruxelles, fiind expulzat din Franța din cauza colaborării sale cu revista radicală *Vorwärts.* în 1849, revista *Neue Rheinische Zeitung,* editată chiar de Marx, recomanda oamenilor să nu-și mai plătească taxele și să ridice armele împotriva împăratului Friedrich Wilhelm. Revista a fost suspendată, iar Marx judecat pentru trădare; deși achitat, a fost în cele din urmă expulzat din Germania.

N.J. Karolides, M. Bald & D.B. Sova

către proletariat. Marx și Engels vedeau partidul comunist ca singurul partid care avea ca scop promovarea intereselor proletariatului.

„Abolirea proprietății private" avea un rol central în teoria comunistă. Această abolire se concentra asupra proprietății burgheze, „expresia finală a sistemului de producție și de achiziție a produselor bazat pe antagonisme de clasă, bazat pe exploatarea celor mulți de către cei puțini". („Proprietatea cu greu câștigată, prin munca proprie, a țăranului sau a producătorului mărunt era

probabil exclusă de la această abolire; dar această idee a fost dată la o parte, considerându-se că industria îi nimicise pe acești mici proprietari.)

Munca pentru salariu nu aduce proprietate muncitorului; ea creează capital - „acel tip de proprietate care exploatează munca, și care nu poate crește decât prin suplimentarea muncii pentru mai multă exploatare". Soluția acestui antagonism între muncă și capital, ținând cont că cel din urmă nu este o putere personală ci una socială, este de a transforma capitalul în proprietate comună. Intenția ulterioară era de a schimba „caracterul mizerabil" al „achiziției personale de produse ale muncii" astfel încât „viața muncitorului să fie promovată și îmbunătățită".

Proletariatul își va folosi supremația politică pentru a smulge, treptat, capitalul din mâinile burgheziei, pentru a centraliza toate mijloacele de producție în mâinile statului, adică statul proletariatului organizat ca o clasă conducătoare și va crește nivelul total al forțelor de producție cât repede cu putință.

„Revoluția comunistă va fi cea mai radicală ruptură cu relațiile tradiționale ale proprietății... și cu ideile tradiționale. *Manifestul Partidului Comunist* este o chemare la arme, o chemare către fapte revoluționare.

Recunoscându-se diferențele și variantele acestui scop în țări diferite, următoarele scopuri sunt identificate ca fiind general aplicabile:

20. Abolirea proprietății funciare și de capital, și punerea ei la dispoziția interesului public.

21. Un sistem de taxare progresiv foarte strict.

22. Abolirea dreptului la moștenire.

23. Confiscarea pământurilor emigranților și ale rebelilor.

24. Centralizarea creditului în mâinile statului, prin intermediul unei Bănci Centrale cu capital de stat și care deține monopol.

700 *de cărți interzise* ^ ^$_5$

2[r]>. Centralizarea mijloacelor de comunicații și transport în mâinile statului.

26. Extinderea fabricilor și mijloacelor de producție aflate în proprietatea statului; cultivarea pământurilor nelucrate, și îmbunătățirea solului, potrivit unui plan comun.

27. Obligația ca toți oamenii să muncească. Crearea unor armate industriale, în special în agricultură.

28. Combinarea agriculturii și industriei; ștergerea treptată a diferenței între sat și oraș, printr-o distribuție mai echitabilă a populației în teritoriu.

29. Educație gratuită pentru toți copiii în școli de stat. Abolirea muncii infantile în forma ei prezentă. Corelareaa educației cu producția industrială.

Paginile de final ale textului definesc de fapt comunismul și fac distincția între comunism și diferitele mișcări socialiste. Aceste categorii generale de socialism sunt denumite socialism reacționar, socialism feudal, socialism mic-burghez, și socialism german sau „adevărat"; socialism conservator sau burghez; și socialism utopic. Fiecare dintre aceste tipuri de socialism sunt respinse, drept inadecvate, concentrând u-se asupra aristocratului detronat sau a micului burghez; asupra conservării stării politice într-un moment dat; asupra „îndeplinirii cerințelor sociale pentru a menține starea de fapt a lucrurilor și respingerea acțiunii politice și revoluționare", adică încercări de îmbunătățire a vieții sociale, prin apeluri la societate în mare, și în mod special la clasa conducătoare.

ISTORICUL CENZURII

Cenzura scrierilor lui Karl Marx a început cu destul timp înaintea publicării *Manifestului Partidului Comunist,* revista politică și socială *Rheinische Zeitung* fiind interzisă în 1843, la un an după ce Marx devenea unul dintre editorial iști. Marx a fost exilat mai întâi la Paris, și apoi la Bruxelles, fiind expulzat din Franța din cauza colaborării sale cu revista radicală *Vorwarts.* în 1849, revista *Neue*

Rheinische Zeitung, **editată chiar de Marx, recomanda oamenilor să nu-și mai plătească taxele și să ridice armele împotriva împăratului Friedrich Wilhelm. Revista a fost suspendată, iar Marx judecat pentru trădare; deși achitat, a fost în cele din urmă expulzat din Germania.**

Eforturile de a interzice *Manifestul Partidului Comunist* au început în 1878, determinate de două tentative de asasinare a împăratului - pe 11 mai și 2 iunie - ultima dintre ele provocându-i răni grave. Cancelarul Otto von Bismarck a speculat faptul că unul dintre atentatori fusese membru al Partidului Social Democrat și a introdus o lege împotriva „socialiștilor și a presei acestora". Aceasta însă a fost respinsă, cu ajutorul Partidului Național Liberal. Cu toate că nu existau niciun fel de dovezi care să arate că și cel de-al doilea atentator ar fi fost tot socialist, Bismarck a „invocat din nou pericolul roșu" și a dizolvat Reichstag-ul. Următoarele alegeri i-au oferit lui Bismarck o bază conservatoare mai largă, care i-a permis să treacă prin legislativ cu ușurință legea anti-socialism „Legea excepțională". Pe lângă îngrădirea libertăților de a forma asociații sau organizații socialiste, social democrate sau comuniste care sunt „create pentru subminarea puterii de stat în moduri care pun în pericol ordinea publică și armonia dintre clasele sociale", legea mai interzicea și publicarea de asemenea cărți sau orice fel de scrieri, astfel interzicând și *Manifestul Partidului Comunist.*

Biserica catolică a început să aibă o atitudine anticomunistă în secolul al XlX-lea - *„Manifestul Partidului Comunist* apărând chiar în 1848". Donald Cosby S.J. se exprima cum că „Papii predicau faptul că doctrina comunistă era inerent atee și antireligioasă", reprezentând

Antihristul însuși. Catolicii îi vedeau pe comuniști drept „anarhiști, violenți, și opuși acelor lucruri care sunt bune pentru oameni". Mai mult, materialismul lor era împotriva „inimii bisericii, a lumii lui Dumnezeu, și a Duhului Sfânt". Persecuția sălbatică a catolicilor ruși după Revoluția Bolșevică a intensificat ostilitatea bisericii. *Manifestul Partidului Comunist* în acest timp era inclus pe lista *Index Librorum Prohibitorum.*

în Statele Unite, către sfârșitul anilor 1930, catolicii vedeau în atitudinea anticomunistă un sinonim al patriotismului american și al idealurilor înalte ale societății americane. Anticomunismul liderilor bisericii era foarte ferm și a devenit și mai solid odată cu „martirizarea" Arhiepiscopului Aloysius Stepinac în Iugoslavia și a Cardinalului Mindszenty în Ungaria. Două poziții ferme de anticomunism au luat naștere în perioada de imediat după cel de-Al Doilea Război Mondial: un efort militant conservator condus de senatorul republican Joseph McCarthy într-o urmărire zeloasă a subversivilor atât în guvern cât și în alte sectoare ale societății, și un efort liberal care, deși la fel de opus comunismului, considera că reacția nu trebuie să fie o „prelungire a vânătoarei de Roșii și a legislației represive, ci o extindere a programelor sociale menite să pună capăt foametei, sărăciei, bolilor și altor probleme sociale care îi lăsau pe oameni pradă în mâinile

marxiștilor". Acest grup se opunea categoric acțiunilor lui McCarthy.

Date fiind situația istorică și atitudinile existente chiar și în prezent, concluziile unui studiu realizat în bibliotecile din 30 de orașe nu par a fi prea surprinzătoare. în timp ce instituțiile publice nu interziceau cărțile scrise de comuniști - texte de Marx, Lenin și Stalin putând fi împrumutate fără restricții - unele instituții private de educație impuneau anumite restricții. Universitățile Romano-Catolice precum Universitatea Loyola din New Orleans, Universitatea Creighton din Omaha și Universitatea Marquette din Milwaukee restricționau accesul la aceste texte. Studenții puteau totuși să le împrumute dacă acestea aveau legătură cu ceea ce studiau pentru lucrările lor, sau dacă studiau teoriile comunismului. La Universitatea Marquette, un purtător de cuvânt explica restricția pusă textului *Manifestul Partidului Comunist,* invocând faptul că acesta fusese pus la Index.

în perioada 1950-1953 criticile la adresa scrierilor lui Marx și ale altor comuniști au fost cele mai aprinse, perioada fiind marcată de activitățile și acuzațiile senatorului Joseph McCarthy și de Comitetul Camerei Reprezentanților pentru Activități Anti-Americane. Cazurile sunt multiple și cuprind zone dintre cele mai diverse. Mai multe cărți ale lui Marx au fost interzise în biblioteca publică din Illinois în 1950, în urma unui raport al

Comitetului de Investigație pentru Acte de Trădare. „Aceste cărți dezvoltă un subiect atât de detaliat, încât pot introduce în mințile tinere o dorință pentru acel subiect." în alt caz, la cu totul alt nivel, în 1953, după ce elevii din Brooksfield, Florida, care lucrau la o teză despre Rusia, au dezvăluit că găsiseră materiale care puneau comunismul într-o lumină favorabilă, colonelul în rezervă și membru al consiliului bibliotecii Paul B. Barker s-a delegat pe sine pentru a investiga cazul, confiscând un număr de cărți și reviste din bibliotecă, pe motiv că ar fi constituit „propagandă comunistă". Printre acestea se aflau și *Manifestul Partidului Comunist, Mission to Moscow* de Joseph E. Davis, fostul ambasador al Statelor Unite la Moscova, și revistele The *New Republic* și *Reporter.* Primarul Howard B. Smith a ordonat reintroducerea textelor confiscate în bibliotecă, în ciuda etichetei de „simpatizant comunist" primită din partea lui Barker. în urma deciziei consiliului care a respins eticheta de

propagandă pusă de Barker, aproape toate textele au fost reprimite în bibliotecă, cu o singură excepție: *Manifestul Partidului Comunist.*

Biblioteca publică din Boston a devenit ținta unor atacuri pe 23 septembrie 1952, când ziarul *Boston Post,* care nu de mult fusese achiziționat de John Fox, a dezvăluit că avea un abonament la revista pro-sovietică *New World Review* și la ziarele rusești *Pravda* și *Izvestia;* de

[33] Dashiell Hammett (1894–1961) scriitor american de romane polițiste (n.tr.).

asemenea, se dezvăluia că biblioteca deținea un exemplar la vedere din *Manifestul Partidului Comunist,* pe lângă alte „mii de publicații comuniste". Ziarul susținea: „Noi credem că literatura pro-sovietică trebuie suprimată din bibliotecile noastre publice..." Această poziție a fost atacată de directorul bibliotecii, Milton E. Lord susținut de ziarul *Boston Herald.* Lord spunea: „Este esențial ca informații despre toate aspectele politice interne și internaționale și de altă natură, să fie disponibile cetățenilor orașului Boston, ca aceștia să fie informați despre prietenii și dușmanii țării lor." Susținătorii ziarului *Boston Post* includeau Legiunea Americană și organizația Veteranii de Război; de cealaltă parte a baricadei se aflau ziarul diocezei catolice, *The Pilot,* și ziarul *Christian Science Monitor.* Pe 3 octombrie, consiliul bibliotecii publice din Boston, vota 3 la 2, pentru a păstra colecția de literatură comunistă.

Ideea de a eticheta cărțile a luat naștere la San Antonio, Texas, în 1953. Primarul Jack White a sugerat consiliului orașului să „eticheteze toate volumele scrise de comuniști din biblioteci", adică acele cărți scrise de autori acuzați de afiliere cu organizații subversive. Myrtle Hance, lidera unei organizații de femei, a alcătuit o listă cu 600 de titluri de autori selectați de pe lista de mărturii în fața Congresului. După ce consiliul bibliotecii a protestat împotriva acestei acțiuni, întreaga idee de etichetare a cărților a căzut.

în timpul anului 1953, dezbaterile interne au început să fie percepute și la nivel internațional. Senatorul McCarthy a atacat bibliotecile din afara granițelor ale Agenției Internaționale de Informații (AII), susținând că acestea ar avea în colecție peste „30 000 de volume subversive" scrise de 418 autori suspecți de lipsă de loialitate față de Statele Unite. Scopul acelor biblioteci în perioada postbelică era de a oferi o imagine echilibrată și non-politică cu privire la Statele Unite - fără a lua în considerare apartenența politică a autorului. Ideea era de a demonstra existența unei piețe libere de idei pentru a contrasta și a lupta cu Germania nazistă, de exemplu. Cu toate acestea, în practică, în acea perioadă, comentează David Oshinsky: „Regula era de fapt de a include cărțile

'(ontroversate', dar de a le exclude pe cele de propagandă comunistă ui anti-americană". Departamentul de Stat, condus de John Foster Du Nes, s-a conformat imediat lui McCarthy, ordonând nu fără frecvente < onfuzii, excluderea tuturor cărților scrise de autori controversați - „comuniști, simpatizanți, stângiști etc." - și a cărților critice la adresa politicii Statelor Unite. Chiar și cărți fără niciun fel de conținut politic erau interzise, inclusiv cele ale lui Dashiell Hammett[33]. în Australia și Singapore, bibliotecile americane chiar au ars anumite cărți.

în discursul său către absolvenții Colegiului Darmouth, pe 14 iunie 1953, Președintele Dwight D. Eisenhower a

atacat practicile de cenzură: „Nu vă alăturați celor care ard cărți." El considera că citindu-l pe Marx, dar și pe alții, poți fi la curent cu situația politicii internaționale, și cu scopurile comunismului; el considera că toate cărțile „doar controversate" ar trebui păstrate în biblioteci atât în America cât și peste granițe. Cu toate acestea, într-o conferință de presă ulterioară, Eisenhower s-a declarat împotriva cărților care promovează subminarea Statelor Unite, și s-a pronunțat în favoarea eliminării cărților scrise de comuniști, promovând însă cărțile scrise de anticomuniști despre comuniști.

Cenzura era larg răspândită și la nivel internațional. După cum concluziona Jonathon Green, deși nu se poate vorbi despre o constanță, „se poate spune că în general acele guverne urmărind scopurile totalitarismului de extremă dreaptă sau politici dictatoriale, sunt cele mai atente în a-l interzice pe fondatorul comunismului". în acest ton, un studiu din 1950 publicat în *New York Times* enumera 16 țări care eliminaseră Partidul Comunist „prin lege sau prin alte mijloace". Erau incluse: Grecia, Turcia, Liban, Siria, Coreea, Birmania, Indonezia, Indochina, Malayezia, Portugalia, Spania, Peru, Bolivia, Chile, Brazilia și Venezuela. Alte națiuni în care asemenea eforturi începeau erau: Africa de Sud, Australia, Egipt și Danemarca.

Anne Haight dezvăluie încercările guvernului naționalist al Chinei din 1929, de a interzice *Manifestul Partidului*

Comunist **și** ***Capitalul.*** **Operele lui Karl Marx erau printre cele 25 000 de volume incendiate la Berlin, într-o manifestație simbolică din 1933. Distrugerile cărților de către naziști au continuat până la începerea războiului: la Viena și Salzburg, în 1938; în Cehoslovacia, ministrul educației a ordonat ca toate cărțile „nepatriotice" să fie interzise în biblioteci sau distruse.**

propagandă pusă de Barker, aproape toate textele au fost reprimite în bibliotecă, cu o singură excepție: ***Manifestul Partidului Comunist.***

Biblioteca publică din Boston a devenit ținta unor atacuri pe 23 septembrie 1952, când ziarul ***Boston Post,*** **care nu de mult fusese achiziționat de John Fox, a dezvăluit că avea un abonament la revista pro-sovietică New** ***World Review*** **și la ziarele rusești** ***Pravda*** **și** ***Izvestia;*** **de asemenea, se dezvăluia că biblioteca deținea un exemplar la vedere din** ***Manifestul Partidului Comunist,*** **pe lângă alte „mii de publicații comuniste". Ziarul susținea: „Noi credem că literatura pro-sovietică trebuie suprimată din bibliotecile noastre publice..." Această poziție a fost atacată de directorul bibliotecii, Milton E. Lord susținut de ziarul** ***Boston Herald.*** **Lord spunea: „Este esențial ca informații despre toate aspectele politice interne și internaționale și de altă natură, să fie disponibile cetățenilor orașului Boston, ca aceștia să fie informați despre prietenii și dușmanii țării lor." Susținătorii ziarului** ***Boston Post*** **includeau Legiunea**

Americană și organizația Veteranii de Război; de cealaltă parte a baricadei se aflau ziarul diocezei catolice, The *Pilot,* și ziarul *Christian Science Monitor.* Pe 3 octombrie, consiliul bibliotecii publice din Boston, vota 3 la 2, pentru a păstra colecția de literatură comunistă.

Ideea de a eticheta cărțile a luat naștere la San Antonio, Texas, în 1953. Primarul Jack White a sugerat consiliului orașului să „eticheteze toate volumele scrise de comuniști din biblioteci", adică acele cărți scrise de autori acuzați de afiliere cu organizații subversive. Myrtle Hance, lidera unei organizații de femei, a alcătuit o listă cu 600 de titluri de autori selectați de pe lista de mărturii în fața Congresului. După ce consiliul bibliotecii a protestat împotriva acestei acțiuni, întreaga idee de etichetare a cărților a căzut.

In timpul anului 1953, dezbaterile interne au început să fie percepute și la nivel internațional. Senatorul McCarthy a atacat bibliotecile din afara granițelor ale Agenției Internaționale de Informații (AII), susținând că acestea ar avea în colecție peste „30 000 de volume subversive" scrise de 418 autori suspecți de lipsă de loialitate față de Statele Unite. Scopul acelor biblioteci în perioada postbelică era de a oferi o imagine echilibrată și non-politică cu privire la Statele Unite - fără a lua în considerare apartenența politică a autorului. Ideea era de a demonstra existența unei piețe libere de idei pentru a contrasta și a lupta cu Germania nazistă, de exemplu. Cu toate acestea, în practică, în acea

perioadă, comentează David Oshinsky: „Regula era de fapt de a include cărțile

< ontroversate', dar de a le exclude pe cele de propagandă comunistă ..m anti-americană". Departamentul de Stat, condus de John Foster Dulles, s-a conformat imediat lui McCarthy, ordonând nu fără frecvente . onfuzii, excluderea tuturor cărților scrise de autori controversați - „comuniști, simpatizanți, stângiști etc." - și a cărților critice la adresa politicii Statelor Unite. Chiar și cărți fără niciun fel de conținut politic erau interzise, inclusiv cele ale lui Dashiell Hammett[33]. în Australia și '.mgapore, bibliotecile americane chiar au ars anumite cărți.

în discursul său către absolvenții Colegiului Darmouth, pe 14 iunie I953, Președintele Dwight D. Eisenhower a atacat practicile de cenzură: „Nu vă alăturați celor care ard cărți." El considera că citindu-l pe Marx, dar și pe alții, poți fi la curent cu situația politicii internaționale, și cu scopurile comunismului; el considera că toate cărțile „doar controversate" ar trebui păstrate în biblioteci atât în America cât și peste granițe. Cu toate acestea, într-o conferință de presă ulterioară, Eisenhower s-a declarat împotriva cărților care promovează subminarea Statelor Unite, și s-a pronunțat în favoarea eliminării cărților scrise de comuniști, promovând însă cărțile scrise de anticomuniști despre comuniști.

Cenzura era larg răspândită și la nivel internațional. După cum concluziona Jonathon Green, deși nu se poate vorbi despre o constanță, „se poate spune că în general acele guverne urmărind scopurile totalitarismului de extremă dreaptă sau politici dictatoriale, sunt cele mai atente în a-l interzice pe fondatorul comunismului". în acest ton, un studiu din 1950 publicat în *New York Times* enumera 16 țări care eliminaseră Partidul Comunist „prin lege sau prin alte mijloace". Erau incluse: Grecia, Turcia, Liban, Siria, Coreea, Birmania, Indonezia, Indochina, Malayezia, Portugalia, Spania, Peru, Bolivia, Chile, Brazilia și Venezuela. Alte națiuni în care asemenea eforturi începeau erau: Africa de Sud, Australia, Egipt și Danemarca.

Anne Haight dezvăluie încercările guvernului naționalist al Chinei din 1929, de a interzice *Manifestul Partidului Comunist* și *Capitalul.* Operele lui Karl Marx erau printre cele 25 000 de volume incendiate la Berlin, într-o manifestație simbolică din 1933. Distrugerile cărților de către naziști au continuat până la începerea războiului: la Viena și Salzburg, în 1938; în Cehoslovacia, ministrul educației a ordonat ca toate cărțile „nepatriotice" să fie interzise în biblioteci sau distruse.

în 1946, consiliul de coordonare al guvernului militar american al Germaniei a comandat distrugerea urmelor nazismului pentru a „elimina pe cât posibil militarismul

german și spiritul nazismului". Printr-o ironie tristă, „interzicerea cărților de Hitler, Goebbels, Mussolini sau Karl Marx" a avut loc în ziua care marca 11 ani de la incendierea demonstrativă a cărților de către naziști.

în două cazuri, pe 18 octombrie 1988 și 8 martie 1989, autoritățile vamale din Grenada au confiscat cutiile trimise de Pathfinder Press, o editură concentrată pe cărți politice, istorice și academice cu sediul în New York. *Manifestul Partidului Comunist* era una dintre cărțile confiscate. Alte cărți notabile erau: *Un popor, un destin: America Centrala și Caraibiană astăzi* de Don Rojas, *Statul și revoluția* de V.l. Lenin, *Lupta este viața mea* de Nelson Mandela, *Maurice Bishop vorbește: Revoluția din Grenada 1979-1983* de Maurice Bishop, *Malcom X vorbește* despre Malcom X și *Nimic nu poate opri cursul istoriei: Un interviu cu Fidel Castro* de Mervyn Dymally, membru al Congresului și Jeffrey M. El I iot.

1984

Autor: Ceorge Orwell

Data și locul publicării inițiale: 1949 Londra; 1949, Statele Unite Edituri: Secker and Warburg; Harcourt Brace Jovanovich Forma lite rară: roman

REZUMAT

Perioada de după Al Doilea Război Mondial a fost una de mari bulversări. Cu toate că pericolul imediat se sfârșise, mulți se temeau că ideologiile comuniste care penetraseră URSS și părți ale Europei de Est se vor împrăștia pe glob, punând capăt democrației și capitalismului prin care Statele Unite și multe alte țări au înflorit. *1984* este un roman care a dus aceste temeri până la cele mai înalte culmi, anticipând un viitor al unei lumi a totalitarismului și descriind în profunzime problemele cu care o asemenea lume s-ar confrunta.

Winston Smith locuiește la Londra, în zona de uscat denumită Airstrip One, în statul Oceania. La vârsta de 39 de ani, Smith este un om bolnăvicios și cu o calviție în dezvoltare, având și o rană la gleznă care refuză să se mai vindece. în fiecare zi trebuie să urce cele șapte etaje până la apartamentul său, pentru că liftul nu funcționează mai niciodată. Hrana sa principală este pâinea uscată și tocana cleioasă cu carnea neidentificabilă pe care le capătă la prânz la locul de muncă. Pentru a se menține, el bea foarte mult gin Victoria, care îl face să lăcrimeze pe măsură ce alunecă pe gât, și fumează multe țigări Victoria, pe care le ține cu grijă ca să nu lase tutunul să cadă din ele. Este înconjurat în permanență de minciunile pe care guvernul le inventează, pe care este nevoit să le asculte la televizorul care funcționează în fiecare încăpere. El este printre puținii care știu că cele auzite sunt niște minciuni, întrucât lucrează în

domeniul modificării de date în cadrul Ministerului Adevărului, responsabil cu toate formele de publicații, propagandă și divertisment care apar în Oceania.

Ce se întâmpla în labirintul nevăzut spre care duceau coridoarele întunecate, nu știa în detaliu, dar știa totuși în linii mari. îndată ce toate corecturile necesare erau introduse sau asamblate în paginile unui număr din ziarul *Times,* acel număr urma să fie retipărit, originalul distrus, și ediția corectată pusă cu grijă la arhivă. Acest proces continuu de modificare se aplica nu numai la ziare, ci și la cărți, reviste, broșuri, afișe, „fluturași", filme, coloane sonore, desene animate, fotografii - și la orice material literar care ar fi putut avea vreo semnificație politică sau ideologică. Zi de zi, oră de oră, trecutul era adus în conformitate cu prezentul... în niciun caz nu ar fi putut fi posibil, odată procedura executată, să fie dovedit că avuse loc o falsificare.

în același timp cu procesul de revizuire a istoriei, și statisticile sunt falsificate pentru a fi în concordanță cu imaginea pe care Partidul dorește să o promoveze.

De fapt, el considera în timp ce modifica statisticile Ministerului Belșugului, că nu se comite niciun fals. Era pur și simplu înlocuirea unor prostii cu alte prostii. De exemplu, previziunea Ministerului Belșugului anticipa o producție de

bocanci pe trimestru, de 145 de milioane de perechi. Winston însă, modifica acest număr la 54 de milioane, pentru a permite obișnuitul anunț de depășire a cotei. în orice caz, 62 de milioane nu erau cu nimic mai aproape de adevăr decât 57 de milioane, sau de 145 de milioane. Era la fel de posibil să nu se fi produs nicio pereche de bocanci. Ba chiar mai posibil era ca nimeni să nu știe câte perechi se produseseră, să nu-i pese nimănui. Toată lumea știa că

toate numerele astronomice de bocanci pe trimestru se produceau pe hârtie, în timp ce probabil jumătate din populația Oceaniei mergea desculță.

Pe lângă falsificarea statisticilor, și datele istorice sunt schimbate. Pe lângă Oceania, singurele țări din lume sunt Eurasia și Eastasia. Dacă Oceania se află în război cu vreuna din ele, atunci înseamnă că dintot-deauna a fost în război cu ea. Astfel că, de fiecare dată când Oceania își schimbă aliații și începe să se războiască cu o altă națiune, toate articolele din ziarele vechi care relatau războiul trebuie modificate pentru a se potrivi noii realități mondiale. Apoi, fiecare om trebuia să își schimbe percepția despre trecut din conștiința sa, procedeu denumit dublăgân-dire, și să uite că a știut vreodată altceva decât se spune în prezent.

în această minciună și-a petrecut Winston întreaga sa devenire. întotdeauna i s-a spus că Fratele cel Mare, liderul Partidului, a salvat țara de opresiunea teribilă a capitaliștilor. Dar el se uită în jurul său la numeroasele lipsuri și la calitatea îndoielnică a produselor existente, și se întreabă dacă nu cumva nu a fost întotdeauna așa. Dacă Partidul minte în legătură cu războiul, de ce nu ar putea să mintă și în legătură cu salvarea societății de capitaliști?

El decide să înceapă să lupte cu ardoare împotriva Partidului și să încerce să descopere adevărul ținându-și un jurnal al gândurilor sale, cele mai multe împotriva Fratelui cel Mare. însă primul act de sfidare a avut loc de mult. Când cineva se gândește la a-l sfida pe Fratele cel Mare, acela deja comite o crimă, denumită și crima de gândire, care este pasibilă de pedeapsa capitală. Din acest motiv, Winston se hotărăște să meargă pe cât de departe posibil în sfidarea sa, întrucât se poate spune că este deja mort.

într-o zi, Poliția Gândirii îl va prinde și el va muri. Fiecare cameră are un ecran care în mod simultan transmite ultimele știri ale Partidului și monitorizează tot ce se petrece în camera respectivă, pentru a transmite Poliției Gândirii. Oamenii care îl cunosc l-ar putea denunța pentru a-și salva pielea. Este deja împăcat cu gândul că va fi prins într-o zi și a renunțat la vreo speranță de viitor. Dar își dorește măcar să afle adevărul înainte de a fi prins.

încercarea lui Winston de a descoperi acest adevăr sfidând în același timp Partidul cuprinde mai multe niveluri. Primul dintre ele este fascinația sa pentru trecut. Winston frecventează un m.ij'.i/in de antichități unde sunt păstrate câteva rămășițe ale epocii capitalismului - lucruri care nu au alt scop decât frumusețea lor, cum ar fi un prespapier de sticlă umplut cu coral, pe care Winston îl cumpără, având astfel ocazia de a discuta cu proprietarul magazinului despre vremurile dinaintea Fratelui cel Mare. Acesta nu mai știe

prea multe, dar este de acord cu Winston -înainte de domnia Fratelui cel Mare era mai bine.

Un al doilea nivel de rebeliune este de natură sexuală. Partidul nu agreează astfel de legături între oameni, temându-se că dragostea pe care o vor avea între ei va deveni mai mare decât dragostea pentru Partid, și a stabilit mai multe ligi anti-sex pentru a discredita această activitate. Winston intră în contact într-o zi cu o femeie frumoasă pe nume Julia, care lucrează tot la Ministerul Adevărului. După mai multe întâlniri în care încearcă să se ascundă de ecranele atotcuprinzătoare, ei decid să se întâlnească în liniștea unei poieni. Aici se simt liberi și fac dragoste pentru prima dată, motivați fiind în primul rând de faptul că le este spus că nu au voie, și cu cât simt mai tare rebeliunea, cu atât este mai plăcut. După încă câteva astfel de întâlniri, Winston îl convinge pe proprietarul magazinului de antichități să le închirieze camera pe care o are deasupra magazinului. Acela devine locul întâlnirii lor, locul în care își împărtășesc nu numai dragostea, dar și părerile și dorințele.

Al treilea nivel este cea mai activă formă de rebeliune împotriva Fratelui cel Mare. Julia și Winston decid să încerce să se alăture mișcării de rezistență Frăția. Winston avusese dintotdeauna un sentiment de camaraderie față de unul dintre membrii acesteia, O'Brian. într-o zi, O'Brian îi spune cât de mult îi admiră activitățile și îl invită la el acasă pentru a-i arăta noua ediție a dicționarului Newspeak,

limba oficială a Oceaniei. Winston și Julia înțeleg că acesta este un mesaj secret și profită de ocazia vizitei pentru a-și declara ura față de Fratele cel Mare și aderarea la principiile Frăției. O'Brian, după ce le adresează câteva întrebări, este de acord să îi primească, și le dă un exemplar al cărții care povestește adevărul despre Fratele cel Mare, și despre formarea Oceaniei.

Cartea, intitulată *Teoria și Practica Colectivismului Oligarhic,* era scrisă de omul asupra căruia se concentra cea mai mare ură și mânie din partea Partidului, Emanuel Goldstein. Cu ani în urmă, acesta fusese printre membrii de marcă ai Partidului, dar pe măsură ce viziunile sale s-au schimbat, treptat a fost eliminat, și a devenit în cele din urmă țapul ispășitor pentru toate problemele Oceaniei. în timpul celor Două Minute de Ură, o ceremonie zilnică la care toți oamenii sunt obligați să participe,

este expusă întotdeauna figura lui Goldstein, pentru a fi insultată. Cartea descrie adevărul din spatele celor trei sloganuri ale Partidului - „Ignoranța înseamnă putere", „Războiul înseamnă pace" și „Libertatea înseamnă sclavie". De exemplu, războiul însemnă pace, pentru că pregătirea constantă pentru război permite economiei să rămână în picioare. Deși bătăliile au loc foarte rar, războiul este acceptabil pentru populație ca scuză pentru raționalizările perpetue ale bunurilor. Mai mult, îi menține pe cetățeni într-o stare de teamă, care îi face să creadă că au mereu nevoie de protecție din partea guvernului.

După ce citesc textul, Julia și Winston sunt prinși în camera lor deasupra magazinului de antichități. Un tablou cade la o parte, lăsând să se vadă ecranul care îi monitorizase în tot acest timp. Apoi, proprietarul, ieșind din deghizarea sa, își face apariția cu identitatea sa adevărată, aceea de membru al Poliției Gândurilor. Cei doi sunt arestați și duși în celule diferite, la Ministerul Dragostei. După tortură fizică și înfometare, procedura standard pentru toți deținuții, Winston își începe interogatoriile cu O'Brian, care împreună cu Poliția Gândurilor, îl urmărise pe Winston timp de șapte ani. în timpul acestor sesiuni de „tratament", O'Brian folosește o terapie de șoc pentru a-l determina pe Winston să înțeleagă corect puterea partidului și inutilitatea oricărei opoziții. Winston însă rămâne ferm în credința sa că anumite păreri și gânduri îi aparțin, și că adevărurile pe care

le știe nu vor putea fi modificate sau controlate de Partid. De exemplu, continuă să creadă că 2 + 2 = 4, și că nu poate fi altfel. însă, în cele din urmă, O'Brian îl convinge că 2 + 2 = = 5, acest lucru marcând finalul rezistenței sale și începutul acceptării a tot ce spune Partidul.

După ce este eliberat din Ministerul Dragostei, Winston este doar o umbră a ceea ce fusese odată. Nu mai lucrează prea mult, petrecându-și timpul mai mult în compania băuturii într-o cafenea, și jucând singur șah. O vede pe Julia o dată, dar dorința lor de a fi împreună le fusese confiscată, amândoi acceptând adevărul Partidului. Winston știe că într-o zi, când nu este atent, va fi împușcat în cap. Dar este alinat de credința că a înțeles adevărul esențial al Fratelui cel Mare și că s-a mântuit, astfel că este pregătit. Ultimele rânduri ale romanului prezintă acceptarea sa totală a tuturor acelor lucruri pe care le-a negat cu vehemență întreaga sa viață.

Rămase cu privirea ațintită către chipul uriaș, l-au trebuit 40 de ani ca să ajungă să vadă ce fel de zâmbet se ascundea în spatele mustății întunecate. Vai, ce greșită și ce inutilă fusese interpretarea sa! Vai, ce exilare încăpățânată și voită de la sânul iubitor! Două lacrimi i se scurgeau încet pe lângă nas. Dar acum era bine, totul era bine, neliniștea se încheiase. Câștigase bătălia împotriva sa. Acum îl iubea pe Fratele cel Mare.

ISTORICUL CENZURII

Multe încercări de excludere a romanului *1984* din bibliotecile școlare s-au petrecut timp de aproape 50 de ani după publicare. Jonathon Green descrie textul ca una „dintre acele cărți care au fost cel mai des cenzurate". în introducerea sa la cartea *Celebrating Censored Books,* Lee Burress menționa cele mai cenzurate 30 de cărți, rezultate din șase studii la nivel național asupra presiunilor de cenzură în școlile americane (1965-1982); *1984* se situa pe poziția a V-a. Aceste presiuni au avut loc mai ales pe parcursul anilor 1960 și 1970, în perioada în care America se temea de un război nuclear iminent cu Uniunea Sovietică, a cărei simplă existență ca exemplu de regim comunist de succes, constituia o amenințare la adresa Statelor Unite și a idealurilor sale democratice. Astfel, romanul a fost de multe ori țința unor controverse.

Deseori însă, aceste controverse au vizat caracterul „nereligios și imoral" al cărții. De asemenea, descrierile sexuale au fost considerate nepotrivite pentru adolescenți sau pentru orice categorie de vârstă. Mulți obiectau faptul că subiectul cărții era legat de comunism. în studiul despre cenzură realizat de Lee Burress în Wisconsin în 1963, Societatea John Birch apare ca sursa unei contestații împotriva cărții, pe motiv că aceasta „studiază comunismul". în 1966, un alt studiu național realizat de Burress, care nu se referă la anumite nume sau localități,

relatează cazul unui director de școală care considera că romanul „descrie comunismul într-o lumină favorabilă". în același studiu, este amintit și cazul unui părinte care a criticat prezentarea „statului socialist ca o utopie greșită", în timp, în acest caz solicitările au fost ignorate, în cel dintâi caz însă, obiecțiile directorului au determinat biblioteca să nu cumpere romanul.

într-un alt caz evocat de Jack Nelson și Gene Roberts în cartea The *Censors and the School,* un profesor din Wrenshall, Minnesota, a refuzat să scoată *1984* de pe lista sa de lecturi, fapt ce a dus la concedierea sa. A este expusă întotdeauna figura lui Goldstein, pentru a fi insultată. Cartea descrie adevărul din spatele celor trei sloganuri ale Partidului - „Ignoranța înseamnă putere", „Războiul înseamnă pace" și „Libertatea înseamnă sclavie". De exemplu, războiul însemnă pace, pentru că pregătirea constantă pentru război permite economiei să rămână în picioare. Deși bătăliile au loc foarte rar, războiul este acceptabil pentru populație ca scuză pentru raționalizările perpetue ale bunurilor. Mai mult, îi menține pe cetățeni într-o stare de teamă, care îi face să creadă că au mereu nevoie de protecție din partea guvernului.

După ce citesc textul, Julia și Winston sunt prinși în camera lor deasupra magazinului de antichități. Un tablou cade la o parte, lăsând să se vadă ecranul care îi monitorizase în tot acest timp. Apoi, proprietarul, ieșind din

deghizarea sa, își face apariția cu identitatea sa adevărată, aceea de membru al Poliției Gândurilor. Cei doi sunt arestați și duși în celule diferite, la Ministerul Dragostei. După tortură fizică și înfometare, procedura standard pentru toți deținuții, Winston își începe interogatoriile cu O'Brian, care împreună cu Poliția Gândurilor, îl urmărise pe Winston timp de șapte ani. în timpul acestor sesiuni de „tratament", O'Brian folosește o terapie de șoc pentru a-l determina pe Winston să înțeleagă corect puterea partidului și inutilitatea oricărei opoziții. Winston însă rămâne ferm în credința sa că anumite păreri și gânduri îi aparțin, și că adevărurile pe care le știe nu vor putea fi modificate sau controlate de Partid. De exemplu, continuă să creadă că 2 + 2 = 4, și că nu poate fi altfel. însă, în cele din urmă, O'Brian îl convinge că 2 + 2 = = 5, acest lucru marcând finalul rezistenței sale și începutul acceptării a tot ce spune Partidul.

După ce este eliberat din Ministerul Dragostei, Winston este doar o umbră a ceea ce fusese odată. Nu mai lucrează prea mult, petrecându-și timpul mai mult în compania băuturii într-o cafenea, și jucând singur șah. O vede pe Julia o dată, dar dorința lor de a fi împreună le fusese confiscată, amândoi acceptând adevărul Partidului. Winston știe că într-o zi, când nu este atent, va fi împușcat în cap. Dar este alinat de credința că a înțeles adevărul esențial al Fratelui cel Mare și că s-a mântuit, astfel că este pregătit. Ultimele rânduri ale romanului prezintă acceptarea sa totală a

tuturor acelor lucruri pe care le-a negat cu vehemență întreaga sa viață.

Rămase cu privirea ațintită către chipul uriaș, l-au trebuit 40 de ani ca să ajungă să vadă ce fel de zâmbet se ascundea în spatele mustății întunecate. Vai, ce greșită și ce inutilă fusese interpretarea sa! Vai, ce exilare încăpățânată și voită de la sânul iubitor! Două lacrimi i se scurgeau încet pe lângă nas. Dar acum era bine, totul era bine, neliniștea se încheiase. Câștigase bătălia împotriva sa. Acum îl iubea pe Fratele cel Mare.

ISTORICUL CENZURII

Multe încercări de excludere a romanului *1984* din bibliotecile școlare s-au petrecut timp de aproape 50 de ani după publicare. Jonathon Green descrie textul ca una „dintre acele cărți care au fost cel mai des cenzurate". în introducerea sa la cartea *Celebrating Censored Books,* Lee Burress menționa cele mai cenzurate 30 de cărți, rezultate din șase studii la nivel național asupra presiunilor de cenzură în școlile americane (1965-1982); *1984* se situa pe poziția a V-a. Aceste presiuni au avut loc mai ales pe parcursul anilor 1960 și 1970, în perioada în care America se temea de un război nuclear iminent cu Uniunea Sovietică, a cărei simplă existență ca exemplu de regim comunist de succes, constituia o amenințare la adresa Statelor Unite și a

idealurilor sale democratice. Astfel, romanul a fost de multe ori ținta unor controverse.

Deseori însă, aceste controverse au vizat caracterul „nereligios și imoral" al cărții. De asemenea, descrierile sexuale au fost considerate nepotrivite pentru adolescenți sau pentru orice categorie de vârstă. Mulți obiectau faptul că subiectul cărții era legat de comunism. în studiul despre cenzură realizat de Lee Burress în Wisconsin în 1963, Societatea John Birch apare ca sursa unei contestații împotriva cărții, pe motiv că aceasta „studiază comunismul". în 1966, un alt studiu național realizat de Burress, care nu se referă la anumite nume sau localități, relatează cazul unui director de școală care considera că romanul „descrie comunismul într-o lumină favorabilă". în același studiu, este amintit și cazul unui părinte care a criticat prezentarea „statului socialist ca o utopie greșită", în timp, în acest caz solicitările au fost ignorate, în cel dintâi caz însă, obiecțiile directorului au determinat biblioteca să nu cumpere romanul.

într-un alt caz evocat de Jack Nelson și Gene Roberts în cartea *The Censors and the School,* un profesor din Wrenshall, Minnesota, a refuzat să scoată 7 984 de pe lista sa de lecturi, fapt ce a dus la concedierea sa. A fost după un timp reprimit, după ce a explicat că „romanul ilustrează ceea ce se întâmplă într-un stat totalitar".

Nelson și Roberts discută și ei cenzurarea romanului *1984* în contextul „bătăliilor pentru manuale" din anii '60 din Texas. Zece romane au fost excluse din bibliotecile a patru licee din Amarillo, și de la Colegiul Amarillo, printre acestea aflându-se *Andersonville* de MacKinley Kantor, *Minunata lume nouă* de Aldous Huxley, *Fructele mâniei* de John Steinbeck, și *Laughing Boy* de Oliver LaFarge. (Detalii se pot găsi la povestea cenzurii romanului *Andersonville.)* Potrivit lui Nelson și Roberts, cele mai multe obiecții erau referitoare la obscenitățile prezente în aceste romane, dar anumite atacuri au vizat și ideile politice „sau autorii care au fost citați de Comitetul pentru Activități Anti-Americane".

Chiar și în 1981, erau înaintate plângeri similare. Un cleric baptist din Sneads, Florida, reverendul Len Coley, a încercat în repetate rânduri să interzică romanul din școli, de multe ori căutând susținerea și a altor lideri religioși. El considera că romanul era pro-comunist și conținea descrieri sexuale explicite. Așa cum se arată în *Newsletter on Intellectual Freedom,* la 13 ianuarie 1981, consiliul educațional din Jackson County a votat în unanimitate pentru menținerea textului „ca lectură suplimentară la cursul de «anticomunism» predat la Liceul Sneads".

Multe cazuri însă nu au avut același rezultat fericit. Multe contestații s-au sfârșit cu interzicerea romanului din biblioteci. Controversele continue generate de roman sunt

demonstrate și de faptul că potrivit unui studiu al lui Burress realizat în 1966, deși cartea deja considerată o lectură clasică de către critici, era disponibilă în doar 43% dintre bibliotecile școlare.

PE FRONTUL DE VEST, NIMIC NOU (IM WESTEN NICHTS NEUES)

Autor: Erich Măria Remarque

Data și locul publicării inițiale: 1928, Cermania; 1929, Statele Unite Edituri: Imprompylaen-Verlag; Little, Brown and Company Forma literară: roman

REZUMAT

El căzu în octombrie 1918, într-o zi în care era atât de liniște și calm pe întreg frontul, încât raportul armatei s-a mulțumit cu o singură mențiune: Pe frontul de vest, nimic nou.

El căzuse înainte și se întinse pe pământ ca într-un somn. Dacă ar fi fost întors cu fața în sus, s-ar fi văzut că nu a suferit mult; chipul lui avea o expresie calmă, ca și cum ar fi fost fericit că venise sfârșitul.

Acest pasaj final din celebrul roman al lui Remarque reflectă nu numai ironia morții acestui soldat necunoscut, dar și cinismul acelui comunicat, care anunța senin că nu era nimic nou de raportat de pe front, în timp ce mii de soldați mureau sau erau răniți zilnic. (Titlul german al

romanului, *Im Westen Nichts Neues* se traduce prin: „Nimic nou la vest".) Pasajul final amintește și el ironia titlului, o amărăciune care străbate întreaga operă.

Sunt mulți soldați necunoscuți în roman, de-o parte și de alta a baricadelor. Ei sunt acele trupuri îngrămădite în tranșee, mutilate și împrăștiate pe câmpuri, „acel soldat gol stând înfipt în furca unui copac... doar cu casca pe cap, în rest despuiat. Doar jumătate din el se află acolo, jumătatea de sus... picioarele lipsesc." Ei sunt cei ca tânărul francez în retragere care rămâne în urmă și este ajuns - „o lovitură de baionetă îi despică fața".

Soldații necunoscuți formează decorul. Romanul se concentrază asupra lui Paul Baumer, naratorul și camarazii săi de la Compania a ll-a, mai ales asupra lui Albert Kropp, prietenul său apropiat și Stanislaus Katczinsky, liderul grupului. Katczinsky (Kat), are 40 de ani; ceilalți doar 18, respectiv 19. Sunt toți oameni de rând: Muller visează la examene, Tjaden este lăcătuș; Haie Westhus este miner; iar Detering este țăran.

Romanul debutează relatând situația soldaților aflați la 8 km în spatele frontului. Oamenii se „odihnesc" după 14 zile pe front. Din cei 150 de oameni de la înaintare, doar 80 s-au mai întors. Tema - și, odată cu ea, și tonul deziluziei - este introdusă imediat, cu pretextul unei scrisori primite de la Kantorek, fostul lor învățător. El fusese cel care îi

îndemnase pe toți să se înroleze, făcându-i pe cei care ezitau să se simtă ca niște lași.

Pentru noi, băieți de 18 ani (adulți), ei ar fi trebuit să fie mijlocitori și îndrumători către lumea maturității... în inima noastră aveam încredere în ei. Ideea de autoritate, pe care ei o reprezentau, era asociată în mințile noastre cu o mai mare profunzime și o mai bărbătească înțelepciune. Dar primul mort pe care l-am văzut ne-a zguduit puternic aceas-tă credință... Primul bombardament ne-a arătat greșeala noastră, și, sub el, lumea pe care ei ne-au învățat să o vedem s-a făcut țăndări.

Această temă se repetă în discuția dintre Paul și părinții săi în timpul unei permisii. Ei își expun adânca ignoranță față de lupta în tranșee și față de condițiile de viață de pe front, față de morțile ce au loc frecvent acolo. „Sigur e mai rău aici. în mod sigur. Acolo este tot ce e mai bun pentru soldații noștri..." Ei se contrazic în legătură cu ce teritorii ar trebui anexate și despre modul în care trebuie abordat războiul. Paul nu este capabil să le spună adevărul.

Imagini despre viața soldaților se suprapun în primele capitole: tratamentul inuman aplicat recruților de către un caporal zelos și conștient de rangul său; moartea dureroasă a unui coleg de școală după amputarea unui picior; mâncarea sărăcăcioasă și deseori insuficientă; cazarea primitivă; crâmpeie de frică și oroare, strigăte și explozii de

pe front. Cei cu experiență își dau în vileag îndepărtarea de tinerețea lor, nu doar cei versați în lupta de tranșee în contrast cu recruții nevinovați care nu erau pregătiți să-i înlocuiască. Dus era „personajul ideal și aproape romantic" al războiului. Ei recunoșteau faptul că „acea concepție clasică a pământului strămoșesc pe care ne-o arătau profesorii, însemna aici doar o renunțare la personalitate". Ei au fost pur și simplu deposedați de tinerețea lor și de șansa de a se maturiza în mod firesc; nici nu mai întrevăd un viitor.

După o bătălie importantă, Paul povestește: „Astăzi am putea parcurge scenele tinereții noastre ca niște călători. Realități dure ne copleșesc; înțelegem distincțiile precum negustorii, iar necesitățile precum măcelarii; nu mai suntem netulburați, suntem indiferenți. Ne dorim să fim acolo, dar am putea trăi acolo?"

Paul trăiește profunzimile alienării sale în timpul permisiei. De nerecunoscut și în afara unei intense dorințe, el știe că nu mai este decât un străin. Nu mai poate fi apropiat de familia sa; bineînțeles, el nu le poate dezvălui adevărul experiențelor sale cumplite, astfel că nu poate căuta nici mângâierea lor. Șezând în fotoliu, în camera lui, cu cărțile în față, el încearcă să reînnoade legătura cu trecutul, și să își imagineze un viitor. Camarazii lui de front par a fi singura realitate.

Zvonurile legate de o ofensivă se dovedesc a fi adevărate. Ele sunt însoțite de o stivă dublă de sicrie nou-nouțe, galbene și nelăcuite, și de noi provizii de hrană. Când începe bombardamentul inamic, pământul bubuie și pe ei cade pârjol greu. Obuzele doboară parapetul, sfâșie parapetul, smulg taluzul din rădăcini și demolează straturile superioare de beton. Sunt loviți și din spate. Unul din recruți își pierde cumpătul și trebuie liniștit cu forța. Atacului i se răspunde cu foc de mitralieră și grenade. Furia înlocuiește frica.

Nu mai zăcem neputincioși, așteptând pe eșafodaj, putem acum să distrugem și să ucidem pentru a ne salva, pentru a ne salva și răzbuna... ghemuiți ca niște pisici alergăm mai departe, copleșiți de acest val care ne poartă cu el, care ne umple de sălbăticie, transformându-ne în brute, în ucigași, în Dumnezeu mai știe ce diavoli; acest val care ne crește tăria cu frică și nebunie și lăcomie de viață, urmărind și luptând numai pentru a ne salva. Dacă propriul tău tată ar veni împreună cu ei, nu ai ezita să arunci o bombă peste el.

Atacurile și contraatacurile alternează, și „încet-încet, morții sunt adunați grămadă pe câmpul cu craterele, dintre tranșee." Când se termină și compania se simte ușurată, numai 32 de soldați mai răspund la apel.

într-un alt episod, relativul anonimat al războiului de tranșee este șters. Aflat în patrulare pentru a supraveghea

liniile inamicului, Paul se trezește izolat de restul oamenilor pe teritoriul francez. Se ascunde în craterul lăsat de un obuz, înconjurat de alte obuze care explodează și de zgomote de luptă. încordat până la epuizare, este înarmat cu frică și cu un cuțit. Un soldat cade peste el - îl spintecă în mod automat, apoi

împarte ascunzătoarea cu francezul muribund, care devine pentru el o persoană. încearcă să îi panseze rănile de cuţit. Este măcinat de sentimentul de vinovăţie.

Camarade, nu am vrut să te ucid. Dacă ai sări din nou aici, nu aş mai face-o, dacă ai fi şi tu de treabă. Dar înainte erai doar o idee pentru mine, doar ceva abstract care trăia în mintea mea şi care îmi cerea o asemenea reacţie. Acea idee abstractă am înjunghiat-o. Dar acum, pentru prima dată, văd că eşti un om ca şi mine. Mai înainte mă gândeam la grenadele tale, la baioneta de la puşca ta; acum îţi văd soţia, faţa, prietenia, lartă-mă camarade. întotdeauna ne dăm seama când e prea târziu.

Un moment de răgaz pentru companie - după care este trimisă să evacueze un sat. în timpul marşului, atât Paul cât şi Albert Kropp sunt răniţi, Albert mai grav. în spital, se tem doctorii puşi pe amputări. Kropp îşi pierde piciorul; nu vrea să trăiască ca un invalid. în timpul convalescenţei, Paul umblă şchiopătând prin spital, vizitând saloanele, din ce în ce mai conştient de trupurile mutilate.

Şi acesta este doar un singur spital, o singură unitate medicală; sunt sute de mii în Germania, sute de mii în Franţa, sute de mii în Rusia. Cât de fără sens este tot ce poate fi scris, făcut sau gândit când sunt posibile astfel de lucruri. Toate trebuie să fie nişte minciuni şi fără vreo importanţă, când cultura de o mie de ani nu a putut impiedica izbucnirea acestui şuvoi de sânge, aceste sute de mii de camere de tortură. Doar un spital arată ce înseamnă războiul.

Pe front, războiul continuă, moartea continuă. Rând pe rând, cercurile de camarazi sunt nimicite. Detering, sfâşiat de dorul de casă declanşat de imaginea unui cireş în floare, încearcă să dezerteze dar este prins. Rămân în viaţă doar Paul, Kat şi Tjaden. Spre sfârşitul verii lui 1918, Kat este rănit la picior; Paul încearcă să îl ducă în spinare până la unitatea medicală. Aflat la capătul puterilor, se poticneşte şi cade. Când se ridică, observă că era în zadar, Kat murise. Pe drum, o schijă îi străpunsese capul.

Toamna, încep discuţiile despre armistiţiu şi pace. Paul meditează la viitor:

Oamenii nu ne vor înțelege - pentru că generația dinaintea noastră, deși a trecut prin acești ani aici lângă noi, avea deja o casă și o chemare; acum se vor întoarce la vechile lor preocupări și războiul va fi uitat

– iar generația de după noi va fi străină față de noi și ne va împinge la o parte. Vom fi inutili chiar și pentru noi înșine, vom îmbătrâni, câțiva se vor adapta, alții doar se vor supune, iar cei mai mulți vor fi confuzi

– anii vor trece și vom ajunge niște ruine.

ISTORICUL CENZURII

Când Pe *frontul de vest, nimic nou* a fost publicată în Germania în 1928, național-socialismul era deja o forță politică puternică. în contextul socio-politic al primului deceniu postbelic, romanul a avut un impact popular puternic, vânzându-se în 600 000 de exemplare înainte de a fi publicat în Statele Unite, dar a generat și resentimente semnificative.

Romanul constituia un afront la adresa național-socialiștilor, care îl vedeau drept o calomnie la adresa idealurilor de cămin și pământ strămoșesc. Aceste resentimente au dus la apariția unor pamflete politice la adresa sa. Cartea a fost interzisă în Germania, în 1930. în 1933 toate operele lui Remarque au fost sortite infamului foc. La 10 mai, a fost organizată prima demonstrație masivă, în fața Universității din Berlin: studenții au strâns 25 000 de volume de autori evrei; 40 000 de oameni urmăreau „lipsiți de entuziasm". Demonstrații similare au

avut loc și la alte universități; la München, 5 000 de copii au urmărit și au participat la arderea cărților etichetate drept marxiste sau anti-germane.

Remarque, departe de a fi redus la tăcere de atacurile împotriva cărții sale, a publicat în 1930, o continuare a romanului, *întoarcerea de pe front*[34]. Până în 1932, a reușit să scape de hărțuiala nazistă, mutându-se în Elveția, apoi în Statele Unite.

Cenzurarea acestui roman a fost instituită și în alte țări europene. în

1929, soldaților austrieci le-a fost interzis să citească respectiva carte, iar în Cehoslovacia a fost scoasă din bibliotecile militare. în 1933 în Italia, traducerea cărții a fost oprită, invocându-se propaganda anti-război ex-pusă în paginile acesteia.

în Statele Unite, în 1929, editura Little, Brown and Company a acceptat sugestiile de a face câteva modificări asupra textului, venite din partea clubului „Cartea lunii", club care selectase cartea pentru luna iunie;

[4] *întoarcerea de pe hont,* trad. A. Philippide, J. Byck. București, A.M.B., 1991 (n.tr.).

au fost eliminate trei cuvinte, cinci expresii și două episoade întregi -unul despre dispunerea gărzilor la latrină și celălalt, o scenă de dragoste din spital, care prezintă un cuplu de căsătoriți care nu se mai văzuseră de doi ani. Editorii au admis că „unele cuvinte și propoziții erau prea tari pentru ediția noastră americană" și că fără aceste schimbări s-ar fi putut intra în conflict cu legislația federală, și, cu siguranță, cu cea a statului Massachusetts. Câteva decenii mai târziu, un altfel de cenzură din partea editurilor a fost expusă chiar de Remarque. Editura Putnam respinsese cartea în 1929, în ciuda succesului considerabil pe care aceasta l-a înregistrat în Europa. Potrivit autorului, „un idiot a spus că el nu vrea să publice o carte scrisă de un «nemțălău»[35]".

Cu toate acestea. *Pe frontul de vest, nimic nou* a fost interzisă la Boston în 1929 pe motiv de obscenitate. în același an la Chicago, Autoritatea Vamală a Statelor Unite a confiscat exemplare din ediția în limba engleză, ce nu fuseseră „purificate". Cartea este în continuare identificată drept cenzurată în studiul despre cenzura în școli al organizației „People for the American Way", intitulat „Atacuri asupra libertății de a învăța", sentința dată de autorități fiind cea de „limbaj licențios". Sugestia studiului este, însă, că cenzorii și-au schimbat tactica, folosind astfel de acuzații în locul celor tradiționale, cum ar fi „globalism" sau „cuvinte de spaimă ale extremei drepte". Jonathon

[35] în original, *Hun* – termen jignitor de argou desemnând un cetățean de origine germană, în special un soldat german din Primul Război Mondial (n.tr.).

Green, în lucrarea sa *Enciclopedia Cenzurii* identifică *Nimic nou pe frontul de vest* drept una dintre cărțile „cel mai des" cenzurate.

PRINCIPELE (IL PRINCIPE)

Autor: Niccold Machiavelli

Data și locul publicării inițiale: 1532, Italia; 1640, Anglia Edituri: Antonio Baldo; R. Bishop Forma literară: nonficțiune

REZUMAT

Dedicată lui Lorenzo de' Medici (deși inițial fusese dedicată lui Giuliano de' Medici, unchiul acestuia, care a murit 1516), cartea *Principele* a fost scrisă între anii 1513-1514, în decorul intrigilor, rivalităților și al transformărilor politice italiene, din secolul al XV-lea. Machiavelli însuși devenise o victimă a acestor transformări când guvernul republican al Florenței, în care el ocupa un post oficial în corpul diplomatic, a fost răsturnat, familia de Medici preluând din nou puterea (trei generații ale familiei Medici fuseseră la conducere Florenței, înaintea instalării guvernului republican în 1494).

Scopul lui Machiavelli în acest tratat politic, cel puțin la suprafață, este de a oferi sfaturile necesare unei bune guvernări, a cuceririi și păstrării de teritorii. în fond, ce își dorea el era un „stat puternic, capabil de a-și impune

[35] în original, *Hun* – termen jignitor de argou desemnând un cetățean de origine germană, în special un soldat german din Primul Război Mondial (n.tr.).

autoritatea asupra unei Italii dezbinate", și eliminarea puterii străine. Din analiza sa reiese unul din elementele doctrinei sale: „adevărul realității mai degrabă decât percepția imaginară a ei", recomandând realismul politic și respingând perspectivele idealiste asupra omenirii, asupra conducătorilor și a celor conduși, asupra practicilor și reacțiilor politice. în acest context al politicii, Machiavelli subordona morala eficacității politice.

Considerând neînsemnate problemele principilor ereditari în a menține controlul asupra teritoriilor - „este doar o chestiune de a nu perturba tradițiile străvechi, și de a le modifica pentru a le potrivi situației", întrucât oamenii s-au obișnuit cu familia principelui lor - Machiavelli trece la dificultățile mult mai serioase ale „principalităților mixte", adică, teritorii nou anexate unor state mai vechi, și a statelor noi. Aceste dificultăți cresc atunci când limba, obiceiurile și legile noilor teritorii diferă de cele ale prințului cuceritor.

1 oz —----------

au fost eliminate trei cuvinte, cinci expresii și două episoade întregi -unul despre dispunerea gărzilor la latrină și celălalt, o scenă de dragoste din spital, care prezintă un cuplu de căsătoriți care nu se mai văzuseră de doi ani. Editorii au admis că „unele cuvinte și propoziții erau prea tari pentru ediția noastră americană" și că fără aceste schimbări s-ar fi putut intra în conflict cu legislația federală,

[35] în original, *Hun* – termen jignitor de argou desemnând un cetățean de origine germană, în special un soldat german din Primul Război Mondial (n.tr.).

și, cu siguranță, cu cea a statului Massachusetts. Câteva decenii mai târziu, un altfel de cenzură din partea editurilor a fost expusă chiar de Remarque. Editura Putnam respinsese cartea în 1929, în ciuda succesului considerabil pe care aceasta l-a înregistrat în Europa. Potrivit autorului, „un idiot a spus că el nu vrea să publice o carte scrisă de un «nemțălău»[35]".

Cu toate acestea, *Pe frontul de vest, nimic nou* a fost interzisă la Boston în 1929 pe motiv de obscenitate. în același an la Chicago, Autoritatea Vamală a Statelor Unite a confiscat exemplare din ediția în limba engleză, ce nu fuseseră „purificate". Cartea este în continuare identificată drept cenzurată în studiul despre cenzura în școli al organizației „People for the American Way", intitulat „Atacuri asupra libertății de a învăța", sentința dată de autorități fiind cea de „limbaj licențios". Sugestia studiului este, însă, că cenzorii și-au schimbat tactica, folosind astfel de acuzații în locul celor tradiționale, cum ar fi „globalism" sau „cuvinte de spaimă ale extremei drepte". Jonathon Green, în lucrarea sa *Enciclopedia Cenzurii* identifică *Nimic nou pe frontul de vest* drept una dintre cărțile „cel mai des" cenzurate.

PRINCIPELE (IL PRINCIPE)

Autor: Niccold Machiavelli

[35] în original, *Hun* – termen jignitor de argou desemnând un cetățean de origine germană, în special un soldat german din Primul Război Mondial (n.tr.).

Data și locul publicării inițiale: 1532, Italia; 1640, Anglia Edituri: Antonio Baldo; R. Bishop Forma literară: nonficțiune

REZUMAT

Dedicată lui Lorenzo de' Medici (deși inițial fusese dedicată lui Giuliano de' Medici, unchiul acestuia, care a murit 1516), cartea *Principele* a fost scrisă între anii 1513-1514, în decorul intrigilor, rivalităților și al transformărilor politice italiene, din secolul al XV-lea. Machiavelli însuși devenise o victimă a acestor transformări când guvernul republican al Florenței, în care el ocupa un post oficial în corpul diplomatic, a fost răsturnat, familia de Medici preluând din nou puterea (trei generații ale familiei Medici fuseseră la conducere Florenței, înaintea instalării guvernului republican în 1494).

Scopul lui Machiavelli în acest tratat politic, cel puțin la suprafață, este de a oferi sfaturile necesare unei bune guvernări, a cuceririi și păstrării de teritorii. în fond, ce își dorea el era un „stat puternic, capabil de a-și impune autoritatea asupra unei Halii dezbinate", și eliminarea puterii străine. Din analiza sa reiese unul din elementele doctrinei sale: „adevărul realității mai degrabă decât percepția imaginară a ei", recomandând realismul politic și respingând perspectivele idealiste asupra omenirii, asupra conducătorilor și a celor conduși, asupra practicilor și

[35] în original, *Hun* – termen jignitor de argou desemnând un cetățean de origine germană, în special un soldat german din Primul Război Mondial (n.tr.).

reacțiilor politice. în acest context al politicii, Machiavelli subordona morala eficacității politice.

Considerând neînsemnate problemele principilor ereditari în a menține controlul asupra teritoriilor - „este doar o chestiune de a nu perturba tradițiile străvechi, și de a le modifica pentru a le potrivi situației", întrucât oamenii s-au obișnuit cu familia principelui lor - Machiavelli trece la dificultățile mult mai serioase ale „principalităților mixte", adică, teritorii nou anexate unor state mai vechi, și a statelor noi. Aceste dificultăți cresc atunci când limba, obiceiurile și legile noilor teritorii diferă de cele ale prințului cuceritor.

Una din dificultățile cele mai serioase este legată de cei cuceriți, din rândurile cărora unii vor profita de ocazia de a-și schimba stăpânii, dar vor fi nestatornici în prietenia lor când vor descoperi că așteptările lor nu sunt împlinite. Mai mult, cei care au fost afectați de cucerire vor deveni dușmani. Machiavelli recomandă eliminarea familiei fostului principe, dar menținerea vechiului mod de viață, a obiceiurilor, legilor și taxelor, câștigând astfel bunăvoința oamenilor, aceasta contribuind la o mai rapidă încorporare a teritoriilor noi în cele vechi.

Pentru posesiunile noi, Machiavelli recomandă ca principele să locuiască chiar în noile teritorii; problemele pot fi observate și rezolvate înainte de a se agrava. O altă

[35] în original, *Hun* – termen jignitor de argou desemnând un cetățean de origine germană, în special un soldat german din Primul Război Mondial (n.tr.).

tactică este de a stabili colonii mai bine decât a menține armate, pentru a fi mai puțini oameni afectați.

Toți ceilalți rămân neatinși, care este și condiția pentru a-i reduce la tăcere; însă vor fi foarte temători de a face vreo greșeală care să-i ducă la suferință precum cei care au fost deja spoliați. .. Iar în acest context, trebuie observat faptul că oamenii trebuie ori mângâiați ori uciși, întrucât ei vor încerca să răzbune probleme minore, dar nu vor mai putea să le răzbune pe cele majore. Orice rău care este făcut unui om, trebuie făcut în așa fel încât să nu trebuiască să te temi de răzbunarea lui.

Mai departe, cuceritorul trebuie să devină protectorul vecinilor mai slabi, acționând pentru a-i slăbi pe cei puternici, și trebuie să lupte împotriva unei invazii a unui vecin puternic. în acest context, Machiavelli afirmă, folosindu-i pe romani ca exemplu, că războiul nu trebuie niciodată evitat: „... războaiele nu dispar de la sine, ci sunt doar amânate în avantajul celuilalt". O eroare teribilă în această privință este să permiți sau să ajuți ca un alt stat să devină puternic. „Din acestea putem obține o regulă generală, care nu dă greș niciodată sau foarte rar: omul care îl face pe altul puternic, se ruinează pe sine."

Machiavelli distinge între acei principi care obțin teritorii cu ajutorul șansei sau al norocului, și cei care le obțin prin propriile arme și mijloace. Ultimii vor avea mai mari probleme în obținerea și asigurarea puterii, dar își vor

[35] în original, *Hun* – termen jignitor de argou desemnând un cetățean de origine germană, în special un soldat german din Primul Război Mondial (n.tr.).

menține mai ușor puterea prin tăria de caracter de care au dat dovadă. „Asemenea oameni au mari dificultăți în drumul lor către putere, toate pericolele apar în ascensiunea lor, și trebuie să le combată și să le învingă prin virtuțile sale (virtu), dar odată ajunși în vârf, odată ce ajung veneraţi și și-au eliminat toți dușmanii invidioși, ei rămân puternici, liniștiți, onorați și fericiți." Pe de altă parte, oamenii care obțin noi teritorii cu armele altora sau prin noroc vor pierde pentru că ei depind de bunăvoința și norocul celor care i-au ridicat. Ei nu pot conduce pentru că le lipsește abilitatea și pentru că nu au trupe loiale, decât dacă le plătesc.

Cesare Borgia este un exemplu de principe realizat prin puterea tatălui său natural, Papa Alexandru al VI-lea, și a trupelor acestuia. însă, Cesare, un om ambițios și ager, și-a întărit poziția atacând cetățile vecine. Preluând controlul în Romagna, și realizând că poporul fusese prădat de foștii stăpâni și că devenise nelegiuit, el a adus pacea și obedienţa, prin formarea unui guvern bazat pe autoritate absolută și cruzime. Atunci când scopurile sale au fost atinse, a complotat împotriva sfătuitorului său, omul considerat responsabil pentru duritatea excesivă, să fie ucis cu sălbăticie în public, astfel înlăturând vina ce plana deasupra sa. Machiavelli nu îl condamnă pe Cesare, ci îl oferă drept model pentru cei care ajung la putere prin eforturile și norocul altora.

[35] în original, *Hun* – termen jignitor de argou desemnând un cetăţean de origine germană, în special un soldat german din Primul Război Mondial (n.tr.).

Deși le laudă curajul și abilitatea celor care reușesc să treacă peste adversitate, Machiavelli nu are o considerație specială pentru cei care ajung să fie puternici prin crime. Nu este un factor nici al virtuții, nici al norocului să „ucizi cetățeni, să trădezi prieteni, să fi lipsit de adevăr, milă sau religie".

în discuția despre împuternicirea pentru a conduce într-un principat civil, Machiavelli identifică două forțe: nobilii, care doresc să conducă și să exploateze poporul și poporul, care nu dorește să fie condus și exploatat. Să devii principe cu ajutorul nobililor este mai dificil decât cu ajutorul poporului. Nobilii au pretenția de egalitate, și nu pot fi dominați cu ușurință; mai mult, nobilii sunt capabili ca în timp de necesitate, să fie independenți și interesați doar de propria soartă, astfel nefiind dependenți de principe. Dar dacă poporul și-a ales principele, acesta trebuie doar să îl ia sub protecția sa, și să îi faciliteze bunăstarea; acestea trebuie întreprinse, chiar dacă nu poporul a fost cel care l-a sprijinit, dar obținerea susținerii și obedienței depind de ele. Acesta este cu atât mai important cu cât principele nu poate să se ferească de poporul ostil; este prea numeros. în schimb se poate apăra de nobilii ostili, care sunt puțini. „Și datorită faptului că oamenii, când primesc beneficii din partea principelui de la care așteaptă să fie suprimați, se atașează și mai mult de el, un asemenea principe va fi mai

[35] în original, *Hun* – termen jignitor de argou desemnând un cetățean de origine germană, în special un soldat german din Primul Război Mondial (n.tr.).

apropiat de popor, chiar decât unul care ar fi fost ales chiar de acesta."

Mai multe capitole se concentrează asupra caracterului și a comportamentului care duc la laudă sau la dispreț. Prezentând aceste lucruri, Machiavelli identifică generalizările de bază: „Știu că toți vor fi de acord că printre aceste multe calități un principe trebuie să le aibă pe toate acelea care sunt considerate bune. Dar cum este imposibil să le ai și să le exerciți pe toate, deoarece condițiile vieții omului nu permit acest lucru, principele trebuie să fie suficient de isteț încât să evite oprobriul public pentru acele vicii care l-ar face să își pierdă statul." Acestea mai dezvăluie și dezvăluie un imperativ practic: succesul încercării.

Machiavelli compară o serie de virtuți și de vicii. Printre acestea sunt mărinimia și zgârcenia; optează pentru cea din urmă, pentru că aceasta ar permite principelui să își economisească resursele pentru apărarea poziției sale și pentru a purta războaie fără a împovăra poporul cu noi taxe. Mărinimia nu este recunoscută decât atunci când este atât de ostentativă încât golește toate resursele, determinând necesitatea de a pune biruri pe spinarea poporului. Principii își permit să fie generoși doar cu cea ce le aparține străinilor.

Deși este preferabil a fi considerat milostiv, principii vor considera cruzimea un avantaj. Cesare Borgia a folosit cruzimea pentru a unifica, a readuce ordinea, supunerea.

[35] în original, *Hun* – termen jignitor de argou desemnând un cetățean de origine germană, în special un soldat german din Primul Război Mondial (n.tr.).

Cruzimea de asemenea poate genera loialitate și respect, mai ales în rândul soldaților. Cu toate acestea, ea trebuie să fie temperată, astfel încât să nu genereze ură. Pentru un principe, a fi temut este mult mai avantajos decât a fi iubit. Oamenii - „nerecunoscători, nestatornici, mincinoși și înșelători, temători în fața pericolului, și lacomi în fața câștigului" - nu vor evita să jignească pe un altul care se face iubit, dacă este în avantajul lor. Pentru a evita să fie urât, deși temut, principele trebuie să evite să confișteproprietățile cetățenilor și de asemenea să evite să le ia femeile. „Cruzimea este prost aplicată, dacă este rar folosită la început, și crește în timp, în loc să scadă."

în schimb, Machiavelli consideră că un principe isteț, viclean și manipulator va avea mai mult succes decât unul care își ține cuvântul. în această privință, principele trebuie să fie foarte flexibil pentru a-și urmări interesele. îl dă de exemplu pe Papa Alexandru al Vl-lea drept maestru în asemenea înșelătorii; părând corect și convingător în afirmații și solemn în jurăminte, folosindu-se de aceste trăsături, era mereu pregătit să acționeze contrar acestora atunci când situația o cerea. Oamenii judecă după aparențe. Scopul principelui este însă de „a acumula victorii și a consolida statul".

Evitând ura și disprețul, demonstrând prin acțiunile sale că nu este capricios sau frivol, că este curajos, sobru și puternic, principele va fi foarte respectat. Acest respect, pe

[35] în original, *Hun* – termen jignitor de argou desemnând un cetățean de origine germană, în special un soldat german din Primul Război Mondial (n.tr.).

lângă bunăvoința poporului a cărui bunăstare o păstrează, va și elimina posibilitatea unui complot subversiv din interior, împotriva căruia un principe trebuie mereu să fie pregătit. Conspiratorii nu vor acționa împotriva lui dacă vor ști că poporul va fi împotrivă. Principele trebuie de asemenea să se apere de puterile străine, iar aceasta se face cu arme bune și prieteni buni; „dacă va avea arme bune, atunci nu va duce lipsă niciodată de prieteni buni."

Principele **se încheie cu o înfocată „povață de a readuce libertate în Italia și a o scăpa de barbari", un îndemn ce pare legat de dedicația scrisă le carte. Timpurile sunt potrivite; țara este pregătită să fie eliberată de „cruda insolență a barbarilor". El face un apel în mod special către casa de' Medici, pentru a chema cetățenii, pentru a-i alunga și înfrânge pe invadatori.**

Numele lui Machiavelli a devenit sinonim cu comportamentul politic lipsit de scrupule. El a fost denumit agent al Satanei, și acuzat de „a fi promovat în mod deliberat răul". Pasaje scoase din context, după cum a fost exemplificat în publicația Gentillet (vezi istoria cenzurii), ilustrează nedreptatea făcută lui Machiavelli. Asemenea interpretări sunt încă acceptate, după cum spune și Leo Strauss: „Dacă este adevărat că numai un om rău se va deda la a predica maxime de gangsterism de stat și privat, atunci suntem obligați să spunem că Machiavelli era un om rău."

[35] în original, *Hun* – termen jignitor de argou desemnând un cetățean de origine germană, în special un soldat german din Primul Război Mondial (n.tr.).

O interpretare mai modernă se concentrează asupra intenției lui Machiavelli de a exprima realitatea acțiunii politice, bazându-se mai mult pe analiza istoriei, decât pe ideal. J.R. Hale susține că: „Machiavelli era preocupat doar de *U vero,* de imaginea reală a lucrurilor ce se întâmplau, și că nu aborda politica decât folosind deducții din modul în care oamenii chiar acționau". Pe lângă această poziție, după cum au observat mulți critici, Machiavelli își prezintă percepția josnică asupra omului, evidentă în *Principele,* prin limbajul și atitudinea disprețuitoare față de populație, de nobili și chiar de conducători.

Robert M. Adams observă o întoarcere la 180 de grade în secolul al XX-lea, și anume o „tradiție care punea accentul pe idealismul, entuziasmul, patriotismul și democratismul lui Machiavelli". în acest context îl proclamă pe Machiavelli drept o „conștiință morală măreață"; „el reînvie...

viermele cel neadormit al conștiinței omului ce aspiră să domnească peste semenii săi."

ISTORICUL CENZURII

în ciuda faptului că Antonio Baldo a primit permisiunea de la Papa Clement al Vll-lea (Giulio de' Medici), pentru a publica scrierea lui Machiavelli, în 1559 toate lucrările lui Machiavelli au fost puse la Indexul Cărților Interzise, al Papei Paul al IV-lea, la categoria „absolut interzise". Alcătuit de Sfânta Inchiziție din Roma la solicitarea Papei Paul al IV-

[35] în original, *Hun* – termen jignitor de argou desemnând un cetățean de origine germană, în special un soldat german din Primul Război Mondial (n.tr.).

lea (cunoscut ca un „anti-eretic necruțător"), Indexul interzicea catolicilor să citească lucrările menționate, dintre acestea făcând parte și *Principele,* înterzicerea a venit ca rezultat al Conciliului de la Trento, care s-a întrunit între 1545 și 1563, pentru a întări disciplina Bisericii romano catolice împotriva protestantismului. Papa Paul al IV-lea, un inchizitor desăvârșit și un inamic al ereziei, a lărgit Indexul pentru a cuprinde pe lângă erezie, și moralitatea și comportamentul omului, în general. Aceasta a fost prima apariție a lui Machiavelli pe listele Indexului.

Sistemul de cenzură a fost abandonat în cele din urmă în 1966; ultimul Index, acela al Papei Leon al Xlll-lea, fusese publicat în 1884, cu suplimente în 1896 și 1900. Cărțile interzise înainte de 1600 au fost scoase din Index, „deși", după cum remarca Jonathon Green, „pot fi considerate la fel de condamnate astăzi ca întotdeauna".

Masacrarea din 1572 a 50 000 de hughenoți francezi de către liderii catolici, care a început în noaptea Sfântului Bartolomeu și a durat mai multe săptămâni, i-a fost atribuită lui Machiavelli de către protestanți. Aceasta datorită faptului că, de fapt, Catherina de' Medici, regina mamă și deținătoarea puterii reale a fiului său de 22 de ani, îl citea pe Machiavelli; ea era disprețuită, fiind din Italia, și aparținând familiei de' Medici, considerată o persoană trădătoare și vicleană. Ironia acuzației împotriva lui

[35] în original, *Hun* – termen jignitor de argou desemnând un cetățean de origine germană, în special un soldat german din Primul Război Mondial (n.tr.).

Machiavelli este că de fapt catolicilor le era interzis la acea vreme să îi citească lucrările.

în 1576, un hughenot francez, Innocent Gentillet, publica în limba franceză *Un discurs asupra mijloacelor de guvernare și menținere a păcii, unui regat sau altui principat: împărțit în trei părți, respectiv sfatul, religia și politica, pe care un prinț ar trebui să le urmeze. împotriva lui Niccolo Machiavelli, florentinul.*

A fost tradus în engleză și publicat în 1602. Gentillet, care îl considera pe Machiavelli direct răspunzător pentru masacrul din noaptea Sfântului Bartolomeu, folosea maxime selectate pentru a ataca *Principele.* Textul său a avut o influență considerabilă, mai ales că traducerea textului complet din *Principele* în limbile țărilor protestante, urma să întârzie mulți ani. Ediția în limba engleză a fost publicată în 1640 când cenzura episcopală fusese desființată. (Vezi discuția de la istoria cenzurii cărții *Areopagitica* de John Milton.) înțelegerea pe care a arătat-o epoca elizabetană pentru ostilitatea față de *Principele,* a avut ca sursă publicația lui Gentillet.

In a sa *Enciclopedie a Cenzurii,* Jonathon Green enumera *Principele,* printre cărțile cel „mai des cenzurate".

Mai există încă două scenarii: în 1935, Benitto Mussolini, dictatorul fascist al Italiei, a încurajat distribuția cărții *Principele,* justificând astfel nevoia Italiei pentru un dictator atotputernic susținut de o armată națională. Și la

[35] în original, *Hun* – termen jignitor de argou desemnând un cetățean de origine germană, în special un soldat german din Primul Război Mondial (n.tr.).

scurt timp după ce Fidel Castro a răsturnat guvernul lui Batista în Cuba anului 1959, un ziar anunța că *Principele* se afla pe lista de lecturi revoluționare.

RELAȚIILE DINTRE STATELE UNITE ȘI VIETNAM (UNITED STATES VIETNAM RELATIONS), 1945-1967

(Documentele Pentagonului / The „Pentagon Papers")

Comandat de: Departamentul de Apărare al Statelor Unite Data și locul publicării inițiale: 1971, Statele Unite Editura: Tipografia Guvernului Statelor Unite Formă literară: nonficțiune

REZUMAT

Istoria publicării așa numitelor „Pentagon Papers" merită relatată în detaliu. Inițial, a fost vorba de un studiu complex al Departamentului de Apărare comandat de Secretarul pentru Apărare Robert McNamara, pe 17 iunie 1967, și finalizat pe 15 ianuarie 1969, o relatare de aproximativ 3 000 de pagini plus încă 4 000 de pagini de documente, însumând 47 de volume. Pe 13 iunie 1971, *New York Times,* intrând în posesia unui exemplar secret, a început să editeze o serie de nouă seturi de articole și documente anexe; întreruptă de un ordin judecătoresc, seria s-a încheiat

[35] în original, *Hun* – termen jignitor de argou desemnând un cetățean de origine germană, în special un soldat german din Primul Război Mondial (n.tr.).

1 00 de cărți interzise

viermele cel neadormit al conștiinței omului ce aspiră să domnească peste semenii săi."

ISTORICUL CENZURII

în ciuda faptului că Antonio Baldo a primit permisiunea de la Papa Clement al Vll-lea (Giulio de' Medici), pentru a publica scrierea lui Machiavelli, în 1559 toate lucrările lui Machiavelli au fost puse la Indexul Cărților Interzise, al Papei Paul al IV-lea, la categoria „absolut interzise". Alcătuit de Sfânta Inchiziție din Roma la solicitarea Papei Paul al IV-lea (cunoscut ca un „anti-eretic necruțător"), Indexul interzicea catolicilor să citească lucrările menționate, dintre acestea făcând parte și *Principele,* înterzicerea a venit ca rezultat al Conciliului de la Trento, care s-a întrunit între 1545 și 1563, pentru a întări disciplina Bisericii romano catolice împotriva protestantismului. Papa Paul al IV-lea, un inchizitor desăvârșit și un inamic al ereziei, a lărgit Indexul pentru a cuprinde pe lângă erezie, și moralitatea și comportamentul omului, în general. Aceasta a fost prima apariție a lui Machiavelli pe listele Indexului.

Sistemul de cenzură a fost abandonat în cele din urmă în 1966; ultimul Index, acela al Papei Leon al Xlll-lea, fusese publicat în 1884, cu suplimente în 1896 și 1900. Cărțile interzise înainte de 1600 au fost scoase din Index, „deși", după cum remarca Jonathon Green, „pot fi considerate la fel de condamnate astăzi ca întotdeauna".

Masacrarea din 1572 a 50 000 de hughenoți francezi de către liderii catolici, care a început în noaptea Sfântului Bartolomeu și a durat mai multe săptămâni, i-a fost atribuită lui Machiavelli de către protestanți. Aceasta datorită faptului că, de fapt, Catherina de' Medici, regina mamă și deținătoarea puterii reale a fiului său de 22 de ani, îl citea pe Machiavelli; ea era disprețuită, fiind din Italia, și aparținând familiei de' Medici, considerată o persoană trădătoare și vicleană. Ironia acuzației împotriva lui Machiavelli este că de fapt catolicilor le era interzis la acea vreme să îi citească lucrările.

în 1576, un hughenot francez, Innocent Gentillet, publica în limba franceză *Un discurs asupra mijloacelor de guvernare și menținere* a *păcii, unui regat sau altui principat: împărțit în trei părți, respectiv sfatul, religia și politica, pe care un prinț ar trebui să le urmeze. împotriva lui Niccolo Machiavelli, florentinul.*

A fost tradus în engleză și publicat în 1602. Gentillet, care îl considera pe Machiavelli direct răspunzător pentru masacrul din noaptea Sfântului Bartolomeu, folosea maxime selectate pentru a ataca *Principele.* Textul său a avut o influență considerabilă, mai ales că traducerea textului complet din *Principele* în limbile țărilor protestante, urma să întârzie mulți ani. Ediția în limba engleză a fost publicată în 1640 când cenzura episcopală fusese desființată. (Vezi discuția de la istoria cenzurii cărții

Areopagitica de John Milton.) înțelegerea pe care a arătat-o epoca elizabetană pentru ostilitatea față de _Principele,_ a avut ca sursă publicația lui Gentillet.

în a sa _Enciclopedie a Cenzurii,_ Jonathon Green enumera _Principele,_ printre cărțile cel „mai des cenzurate".

Mai există încă două scenarii: în 1935, Benitto Mussolini, dictatorul fascist al Italiei, a încurajat distribuția cărții _Principele,_ justificând astfel nevoia Italiei pentru un dictator atotputernic susținut de o armată națională. Și la scurt timp după ce Fidel Castro a răsturnat guvernul lui Batista în Cuba anului 1959, un ziar anunța că _Principele_ se afla pe lista de lecturi revoluționare.

RELAȚIILE DINTRE STATELE UNITE ȘI VIETNAM (UNITED STATES VIETNAM RELATIONS), 1945-1967

(Documentele Pentagonului / The „Pentagon Papers")

Comandat de: Departamentul de Apărare al Statelor Unite Data și locul publicării inițiale: 1971, Statele Unite Editura: Tipografia Guvernului Statelor Unite Formă literară: nonficțiune

REZUMAT

Istoria publicării așa numitelor „Pentagon Papers" merită relatată în detaliu. Inițial, a fost vorba de un studiu complex al Departamentului de Apărare comandat de

Secretarul pentru Apărare Robert McNamara, pe 17 iunie 1967, și finalizat pe 15 ianuarie 1969, o relatare de aproximativ 3 000 de pagini plus încă 4 000 de pagini de documente, însumând 47 de volume. Pe 13 iunie 1971, *New York Times,* intrând în posesia unui exemplar secret, a început să editeze o serie de nouă seturi de articole și documente anexe; întreruptă de un ordin judecătoresc, seria s-a încheiat

totuși pe 5 iulie 1971. Alte ziare, în principal *Washington Post,* dar și *Boston Globe, Chicago Sun-Times, St. Louis Post Dispatch* și *Christian Science Monitor,* de asemenea au publicat articole relevante în acea perioadă.

Pe 29 iulie, senatorul de Alaska Mike Gravei a avut inițiativa de a citi pasaje din studiul în cauză de la tribuna Senatului. Când această inițiativă a fost dejucată de anumite manevre parlamentare, Gravei a reușit totuși să își ducă inițiativa la capăt prin intermediul Comitetului Senatului pentru Terenuri și Locuințe Publice pe care îl prezida.

Seria din* New York Times - *Rezumat

în timp ce întreg setul de relatări și documente era subiectul unor contestări din partea guvernului care încerca să păstreze secrete multe din informațiile prezentate în studiu, publicarea unor rezumate ale unor porțiuni din studiu și din documente în *New York Times* a avut un rol de catalizator.

73 *iunie 1971:* Două articole pe prima pagină au marcat debutul seriei. Unul dintre ele descrie „Arhiva Vietnam", și rezumă principalele concluzii generale ale studiului, de la implicarea inițială a administrației Truman, până la conturarea intereselor politice, militare și psihologice care au dus la războiul deschis în 1965. Al doilea articol detaliază originile și realizarea studiului însuși.

[16] Războiul ascuns (n.tr.).

Articolele decisive sunt însă referitoare la incidentul din Golful Tonkin, din 1964. „The Covert War"[36] relevă faptul că timp de șase luni înaintea incidentului din august, guvernul Statelor Unite desfășurase un program detaliat de operațiuni militare ascunse foarte complexe, de sabotaj și comando, fiind vorba chiar de distrugătoare patrulând prin golf împotriva statului Vietnamul de Nord. Intenția era de a forța guvernul de la Hanoi, prin distrugeri și prin hărțuire psihologică, să comande retragerea trupelor de gherilă. înainte să înceapă acest program, atât înalții ofi-ciali ai serviciilor secrete cât și cei militari, îi dădeau mici șanse de reușită.

Este relatată formarea treptată a mentalității de război și de cuceritor. Acestea erau instigate de aparenta incapacitate a guvernului sud-viet-namez de a controla rebeliunea Vietcong-ului, care devenea din ce în ce mai puternică. Liderii administrației americane s-au exprimat cu tărie împotriva unui compromis politic negociat sau a unei „neutralizări", m trucat acestea ar fi însemnat ori o victorie comunistă, ori semnalul distrugerii pozițiilor americane în Vietnamul de Sud. Președintele Johnson este prezentat „îndemnându-i pe membrii administrației la planificări complexe pentru o intensificare a eforturilor, dar în același timp ezitând la nesfârșit să transpună aceste planuri în realitatea militară din teren". în același timp, este văzut „calculând condițiile politice interne și internaționale

[16] Războiul ascuns (n.tr.).

înainte de a-și face publice mișcările". Premisele acestei politici erau: teoria „dominoului", care prevedea că odată ce o țară din Asia de Sud-Est va aluneca spre comunism, întreaga regiune va face la fel, dacă acest proces nu va fi sabotat; amenințarea Chinei; și teama de pierderea prestigiului și a dominației mondiale de către Statele Unite.

Planificarea strategiei pentru bombardamente și manevrele politice și psihologice ale guvernului au reverberat cu șirul de evenimente care a dus la incidentul din Golful Tonkin. Declarațiile publice de la acea vre me ale Secretarului de Stat Rusk, și ale Secretarului pentru Apărare McNamara au încercat să ascundă implicarea Statelor Unite în atacurile împotriva Vietnamului de Nord, premergătoare incidentului din golf. Un rezumat semnificativ al evenimentelor din golf și al discuțiilor publice și din Congres au constituit de fapt pregătirea publicului american pentru intensificarea conflictului, lucru prevăzut de altfel de o conferință pe teme de strategie din iunie.

74 *iunie 1971:* Consensul asupra bombardării Vietnamului de Nord a fost atins la o întâlnire la Casa Albă în septembrie 1964, atunci fiind acceptată ideea că dacă se dorește evitarea unei catastrofe atunci este nevoie de o intensificare a luptelor. Johnson (aflat în toiul cursei electorale) a adoptat public o poziție reținută, împotriva escaladării războiului. Este observat însă un neîncetat progres către o mentalitate de război, exprimată prin

[16] Războiul ascuns (n.tr.).

conceptul de „strategie de provocare", adică provocarea unei reacții din partea adversarului, care să permită apoi un atac aerian puternic. Este, de asemenea, evidentă și îngustarea variantelor: sunt eliminate pozițiile de „retragere extremă" și de „continuare"; sau, respingerea tacticilor asemănătoare campaniei bombardamentelor selective, care ar duce la posibile negocieri.

în noiembrie, o nouă strategie de bombardare prin „atacuri aeriene progresive" a fost eleborată, însă președintele avertiza presa că „speculațiile

[16] Războiul ascuns (n.tr.).

și luările de poziție" legate de o intensificare a războiului din Vietnam erau încă premature. Atât comandanții forțelor armate cât și serviciile de informații se opuneau acestei decizii, primii invocând disponibilitatea de a dezvolta o forță nelimitată, cei din urmă, nedând planului „șanse serioase de a schimba voința Hanoiului". Nefiind dispus să dea nici măcar vreun indiciu despre planurile complexe create până la 3 ianuarie 1965, Secretarul Rusk a exclus „atât retragerea americană, cât și o intensificare a eforturilor militare". Două atacuri aeriene au avut loc la 8 și 11 februarie. Ordinul de a începe bombardamente susținute a fost dat la 13 februarie.

75 *iunie* 7977: Al treilea set de articole prezintă decizia de la 1 aprilie 1965 de a lansa o ofensivă terestră americană. Această decizie era legată de recunoașterea faptului că strategia de bombardamente nu avea să funcționeze. Președintele Johnson a ordonat ca această decizie să fie ținută secretă, ca suplimentarea trupelor, inițial cu 18-20 000 de oameni, să nu devină publică în mod prematur, și ca „aparența unei schimbări bruște a politicii" să fie redusă. Pe 17 iulie, „rapid și într-o atmosferă de criză", Johnson a aprobat detașarea a 200 000 de oameni, la solicitarea generalului William C. Westmoreland.

Aceste decizii nu au fost scutite de avertismente care anunțau un viitor eșec al forțelor terestre. Sub-secretarul de stat George W. Ball „a propus ca Statele Unite «să își reducă

pierderile» și să se retragă din Vietnamul de Sud". Directorul de Informații John A. McCone de asemenea a luat o poziție împotriva detașării de trupe terestre și a implicării într-un război de junglă. De cealaltă parte erau multe voci care susțineau o poziție fermă. Președintele Johnson asculta mai mult de acestea din urmă și de generalul Westmoreland. Președintele a abordat public o poziție de compromis, dar condițiile oferite pentru pace „semănau mai mult cu un ordin de încetare a focului" perceput de guvernul Vietnamului de Nord drept o solicitare de a capitula.

7 /u//'e 7977: Interesul acestui articol se întoarce spre administrația Kennedy, între anii 1961 și 1963. Studiul indică faptul că John F. Kennedy a schimbat direcția implicării din strategia pentru Vietnam, de la „jocul cu risc limitat" al administrației Eisenhower, la una de „implicare largă". Obiectivul principal era de a împiedica dominația comunistă în Vietnamul de Sud. Deși Kennedy s-a opus detașării de forțe terestre, numărul de oameni prezenți în Vietnam a crescut inițial cu 500 la 11 mai 1961, ajungând la 16 000 până la sfârșitul celor 34 de luni petrecute în funcția de președinte; el a mai aprobat operațiunile ascunse în care erau implicați consilieri militari americani. Aceste angajamente nu au fost făcute publice. Luând aceste măsuri, Kennedy a ignorat sfaturile comunității de informații, care erau „evident mai pesimiste (și mai

realiste)" decât ale altor consilieri militari. Comandamentul Forțelor Armate, recomandând o serie de operațiuni de luptă, estima că există „o șansă reală de a *opri* lucrurile și de a-l lăsa pe Diem să facă bine și să rezolve."

Potrivit studiului realizat de Pentagon, administrația Kennedy, în ciuda negării acestui lucru, „știa de lovitura militară lovitura militară care a răsturnat" guvernul președintelui Ngo Ding Nhu, la 1-2 noiembrie 1963, și chiar a aprobat-o. Studiul arată că „de fapt, complicitatea noastră la răsturnarea guvernului ne întărește angajamentul și responsabilitatea în zonă". în interiorul administrației americane existau fricțiuni interne -cel puțin doi oficiali recomandau dezangajarea; cu toate acestea, recunoscându-se eșecul lui Diem de a controla țara, a fost luată decizia de a administra în continuare războiul și de a câștiga susținerea populară prin reforme politice, economice și militare. Mai mult, Washington-ul era nemulțumit că promisiunea lui Diem de conciliere religioasă cu budiștii, care acuzau persecuțiile religioase, a fost repudiată prin brutalități repetate. Studiul recunoștea că momentul era unul de răscruce pentru Statele Unite, în care politica pentru Vietnam ar fi putut fi regândită, chiar până la ideea dezangajării. Se pare că decizia a fost aceea de o mai mare angajare pentru a păstra un Vietnam de Sud noncomunist.

2 *iulie* 7977: Perioada de la mijlocul anului 1965 până spre sfârșitul anului 1966 a reprezentat o extindere rapidă a

forțelor americane, acestea crescând de la 175 000 în iunie 1965, până la 542 000 în iunie 1966. Niciuna dintre solicitările de noi trupe, și dintre aprobările președintelui Johnson (în afară de ultima) nu au fost făcute publice. Intensificarea s-a bazat pe o „colosală greșeală" în previziunile despre efectele bombardamentelor asupra capacităților militare și asupra moralului din Vietnamul de Nord. Comandanții militari americani erau foarte încrezători în victorie, generalul Westmoreland subliniindu-și așteptările „strategiei sale de distrugere", acestea fiind „de avansare a războiului spre inamic, împiedicându-i orice posibilitate de mișcare pe teritoriul țării..." Comandamentul Militar a inițiat un program de intensificare și extindere

a bombardamentelor către rezervoarele de petrol și, în ciuda opoziției CIA, aprobat de președintele Johnson la 22 iunie 1966. Cu toate acestea, liderii civili, printre care și Secretarul pentru Apărare Robert McNamara, au început să își exprime îndoielile deja din toamna lui 1966 atât în privința eficienței bombardamentelor cât și a ofensivei terestre. Până la sfârșitul verii era deja clar că, în ciuda distrugerii majorității obiectivelor nord-vietnameze de depozitare a petrolului, inițiativa a eșuat. Bombardamentele nu i-au convins pe cei de la Hanoi să ceară negocieri, și nici nu au împiedicat Hanoi-ul să infiltreze oameni și resurse către sud.

3 *iulie* 1971: Schisma din interiorul administrației Johnson cu privire la abordarea războiului s-a adâncit în perioada octombrie 1966 - mai 1967. Studiul identifică trei

[37] Organizație vietnameză condusă de Ho Și Minh care a luptat cu japonezii, apoi cu francezii (1941-54) pentru independență (n.tr.).

grupuri: „pacifiștii deziluzionați", grupul McNamara care încerca să limiteze războiul și să îl reducă; grupul militar, care susținea intensificarea războiului; și, la mijloc, președintele Johnson împreună cu un grup de oficiali de la Casa Albă. Ceva mai devreme, McNamara, recunoscând eșecul politicii americane de a realiza reformele necesare în Vietnamul de Sud și reacțiile Vietnamului de Nord, a recomandat reducerea bombardamentelor și căutarea unui acord politic; în mai 1967, el susținea că Statele Unite

trebuie să renunțe la idealul de a-i alunga pe comuniști din Vietnamul de Sud, și să permită formarea unui guvern de coaliție care să cuprindă și Vietcongul. El scria: „(1) Angajamentul nostru este numai de a asigura că poporul Vietnamului de Sud are posibilitatea de a-și hotărî singur viitorul. (2) Acest angajament încetează dacă țara încetează să se ajute singură." Când generalul Westmoreland a solicitat o suplimentare de 200 000 de oameni, președintele Johnson s-a opus, aprobând doar o suplimentare de 55 000, opunându-se mobilizărilor rezerviștilor și fiind circumspect față de creșteea numărului de soldați și din partea nord-vietnameză. Johnson a luat partea militarilor în susținerea intensificării bombardamentelor. O propunere de reducere a bombardamentelor nu a fost adoptată până în martie 1968, la câteva zile după ce Secretarul McNamara a părăsit postul, astfel fiind deschis drumul către negocierile din mai de la Paris.

4 ***iulie 1971:*** **Ofensiva Tet a avut loc în februarie 1968. Dezordinea de pe front - întrucât această ofensivă a luat prin surprindere Casa Albă și Statul Major Reunit cu toate că nu s-a recunoscut niciodată acest lucru) - a fost pe măsura dezordinii controverselor din februarie și martie între consilieri militari și din rândul publicului. Potrivit studiului, președintele însuși era foarte dezamăgit și șocat de faptul că a desconsiderat analizele negative și a susținut părerile optimiste. Solicitările de suplimentare de trupe pentru a**

face față ofensivei au fost criticate sever de consilierii civili - doar un contingent de 10 500 de oameni fiind aprobat. O analiză a politicii americane de război condusă de Clark M. Clifford, nominalizat pentru funcția de Secretar de Stat, a conchis că o suplimentare de trupe nu ar schimba cursul războiului; recomandarea grupului a fost compromisul, în conformitate cu acestea, CIA a indicat că o încetare a bombardamentelor ar putea duce la deschiderea de negocieri cu Hanoi.

în discursul său către poporul american, pe 31 martie 1968, președintele Johnson a evidențiat faptul că a anulat decizia de a trimite încă 50 000 de soldați și de a continua bombardamentele. De asemenea, a anunțat că nu va mai candida pentru un nou mandat. Mesajul președintelui era de schimbare a strategiei și de a porni pe drumul spre pace; două considerații alimentaseră decizia: 1) suplimentările de trupe „nu ar face victoria militară mai probabilă; și 2) convingerea profundă că trebuie restabilită unitatea națiunii americane."

5 iulie 1971: **Acest ultim articol se întoarce la perioada 1945-1960 pentru a dezvălui decizii timpuri despre strategia care pregătea scena pentru angajamentele Statelor Unite în Vietnam. Administrația Truman inițial a respins ideea de a lua partea francezilor sau a Vietminh-ului[37] în conflictul lor, dar, la 30 decembrie 1949, a decis după preluarea Chinei continentale de către comuniști, să acorde ajutor militar**

francezilor împotriva Vietminh-ului condus de comuniști. Ulterior, administrația Eisenhower a decis să se supună Acordurilor de la Geneva din 1954 (deși le-a numit un „dezastru"); însă, în același timp a aprobat acțiuni, printre care introducerea de trupe americane, care au avut „un rol direct în prăbușirea acordurilor de la Geneva". Operațiuni secrete aveau loc deja încă din timpul conferinței de la Geneva. Mai departe, în ciuda cunoscutei instabilități a regimului premierului Diem și măsurilor sale ineficiente pentru a-i ajuta pe țărani și a lipsei de încredere populară, a fost luată decizia de a-l susține. Sunt, de asemenea, discutate rolul Statelor Unite în blocarea alegerilor programate de Acordurile de la Geneva precum

a bombardamentelor către rezervoarele de petrol și, în ciuda opoziției CIA, aprobat de președintele Johnson la 22 iunie 1966. Cu toate acestea, liderii civili, printre care și Secretarul pentru Apărare Robert McNamara, au început să își exprime îndoielile deja din toamna lui 1966 atât în privința eficienței bombardamentelor cât și a ofensivei terestre. Până la sfârșitul verii era deja clar că, în ciuda distrugerii majorității obiectivelor nord-vietnameze de depozitare a petrolului, inițiativa a eșuat. Bombardamentele nu i-au convins pe cei de la Hanoi să ceară negocieri, și nici nu au împiedicat Hanoi-ul să infiltreze oameni și resurse către sud.

[37] Organizaţie vietnameză condusă de Ho Şi Minh care a luptat cu japonezii, apoi cu francezii (1941–54) pentru independenţă (n.tr.).

3 *iulie* 1971: Schisma din interiorul administrației Johnson cu privire la abordarea războiului s-a adâncit în perioada octombrie 1966 - mai 1967. Studiul identifică trei grupuri: „pacifiștii deziluzionați", grupul McNamara care încerca să limiteze războiul și să îl reducă; grupul militar, care susținea intensificarea războiului; și, la mijloc, președintele Johnson împreună cu un grup de oficiali de la Casa Albă. Ceva mai devreme, McNamara, recunoscând eșecul politicii americane de a realiza reformele necesare în Vietnamul de Sud și reacțiile Vietnamului de Nord, a recomandat reducerea bombardamentelor și căutarea unui acord politic; în mai 1967, el susținea că Statele Unite trebuie să renunțe la idealul de a-i alunga pe comuniști din Vietnamul de Sud, și să permită formarea unui guvern de coaliție care să cuprindă și Vietcongul. El scria: „(1) Angajamentul nostru este numai de a asigura că poporul Vietnamului de Sud are posibilitatea de a-și hotărî singur viitorul. (2) Acest angajament încetează dacă țara încetează să se ajute singură." Când generalul Westmoreland a solicitat o suplimentare de 200 000 de oameni, președintele Johnson s-a opus, aprobând doar o suplimentare de 55 000, opunându-se mobilizărilor rezerviștilor și fiind circumspect față de creșteea numărului de soldați și din partea nord-vietnameză. Johnson a luat partea militarilor în susținerea intensificării bombardamentelor. O propunere de reducere a bombardamentelor nu a fost adoptată până în martie

1968, la câteva zile după ce Secretarul McNamara a părăsit postul, astfel fiind deschis drumul către negocierile din mai de la Paris.

4 *iulie 1971:* Ofensiva Tet a avut loc în februarie 1968. Dezordinea de pe front - întrucât această ofensivă a luat prin surprindere Casa Albă și Statul Major Reunit cu toate că nu s-a recunoscut niciodată acest lucru) - a fost pe măsura dezordinii controverselor din februarie și martie între consilieri militari și din rândul publicului. Potrivit studiului, președintele însuși era foarte dezamăgit și șocat de faptul că a desconsiderat analizele negative și a susținut părerile optimiste. Solicitările de suplimentare de trupe pentru a face față ofensivei au fost criticate sever de consilierii civili - doar un contingent de 10 500 de oameni fiind aprobat. O analiză a politicii americane de război condusă de Clark M. Clifford, nominalizat pentru funcția de Secretar de Stat, a conchis că o suplimentare de trupe nu ar schimba cursul războiului; recomandarea grupului a fost compromisul, în conformitate cu acestea, CIA a indicat că o încetare a bombardamentelor ar putea duce la deschiderea de negocieri cu Hanoi.

în discursul său către poporul american, pe 31 martie 1968, președintele Johnson a evidențiat faptul că a anulat decizia de a trimite încă 30 000 de soldați și de a continua bombardamentele. De asemenea, a anunțat că nu va mai candida pentru un nou mandat. Mesajul președintelui era

de schimbare a strategiei și de a porni pe drumul spre pace; două considerații alimentaseră decizia: 1) suplimentările de trupe „nu ar face victoria militară mai probabilă; și 2) convingerea profundă că trebuie restabilită unitatea națiunii americane."

5 iulie 1971: **Acest ultim articol se întoarce la perioada 1945-1960 pentru a dezvălui decizii timpuri despre strategia care pregătea scena pentru angajamentele Statelor Unite în Vietnam. Administrația Truman inițial a respins ideea de a lua partea francezilor sau a Vietminh-ului[37] în conflictul lor, dar, la 30 decembrie 1949, a decis după preluarea Chinei continentale de către comuniști, să acorde ajutor militar francezilor împotriva Vietminh-ului condus de comuniști. Ulterior, administrația Eisenhower a decis să se supună Acordurilor de la Geneva din 1954 (deși le-a numit un „dezastru"); însă, în același timp a aprobat acțiuni, printre care introducerea de trupe americane, care au avut „un rol direct în prăbușirea acordurilor de la Geneva". Operațiuni secrete aveau loc deja încă din timpul conferinței de la Geneva. Mai departe, în ciuda cunoscutei instabilități a regimului premierului Diem și măsurilor sale ineficiente pentru a-i ajuta pe țărani și a lipsei de încredere populară, a fost luată decizia de a-l susține. Sunt, de asemenea, discutate rolul Statelor Unite în blocarea alegerilor programate de Acordurile de la Geneva precum**

și responsabilitatea pentru refuzul lui Diem de a le onora. Teama era că alegerile ar fi dus la unificarea celor două părți ale Vietnamului sub conducerea lui Ho Și Min. Dar ajutorul american (aproape în întregime militar, cu fonduri minime acordate pentru dezvoltarea comunităților, ajutor social, sănătate și educație) nu a afectat insurgența nord-vietnameză.

ISTORICUL CENZURII

Primele articole și documente ale studiului realizat de Pentagon -care avea să se numească „The Pentagon Papers" - au fost publicate în *New York Times* la 13 iunie 1971. Nu a avut loc nicio reacție imediată, dar ziua următoare, procurorul general John Mitchell a solicitat celor de la *New York Times* să înceteze de bună voie publicarea și să înapoieze materialele. *New York Times* a refuzat propunerea.

Marți, 15 iulie, *New York Times,* la solicitarea guvernului, a fost obligat de hotărârea judecătorului federal Murray I. Gurfein să oprească publicarea timp de patru zile. (în acea zi apărea cel de-al treilea set de articole.) Audierile în cadrul procesului civil care dădea răspuns solicitării guvernului de a interzice permanent publicarea acelor articole a avut loc vineri 18 iunie. Următoarea zi, judecătorul Gurfein a refuzat să oblige ziarul să înapoieze exemplarul imediat autorităților, susținând că răul temporar

cauzat ziarului *New York Times* ar fi fost în mod „categoric mai mare" decât „cel ireparabil care ar fi fost făcut intereseleor Statelor Unite". *New York Times* declara că înapoierea documentelor ar fi însemnat identificarea sursei acestora, prin identificarea mașinii de copiat, sau a scrisului de mână. în loc de aceasta, pe 17 iulie, o listă de paragrafe descriptive a fost predată Departamentului de Justiție.

în această etapă, argumentul guvernului era că *New York Times* ar fi încălcat un statut care considera infracțiune posesia neautorizată de documente oficiale ale guvernului și publicarea acestora, prin care s-ar putea aduce „prejudicii Statelor Unite, spre avantajul altei națiuni". *New York Times* susținea că această lege anti-spionaj nu acoperea în paleta sa și cazul ziarelor; și că acest caz era unul clasic de cenzură a presei, interzisă de Primul Amendament.

Vineri, 18 iunie, Departamentul de Justiție a solicitat un ordin împotriva ziarului *Washington Post,* care începuse cu o zi înainte publicarea unei serii de articole din „Pentagon Papers". însă judecătorul Gerhard Gessel a refuzat să impună vreo sancțiune fie ea și temporară, susținând că nu sunt dovezi suficiente că ar constitui o amenințare pentru siguranța națională. însă această decizie a fost întoarsă, de Curtea de Apel, printr-un vot de 2 la 1, care îi solicita judecătorului Gessel să conducă audieri în cazul respectiv. Cei doi judecători care au susținut cauza guvernului au declarat că au luat decizia pe baza ideii că „libertatea presei,

oricât ar fi de importantă, nu este totuși nelimitată". Cel de-al treilea judecător s-a opus, susținând că este vorba de o „încălcare a celei mai importante dintre libertăți".

în cazul celor de la *New York Times,* pe 18 iunie, judecătorul Gurfein a prelungit ordinul de restricție pentru încă o zi, pentru a avea timp să ia o decizie. La audieri, guvernul a susținut că ziarul încălcase anumite legi; publicând documente secrete, *New York Times* le-a declasificat și astfel „a compromis planurile noastre actuale militare și de apărare, și a pus în pericol relațiile noastre internaționale". Poziția ziarului a fost că guvernul secretizează în exces documente, pentru a ascunde informații compromițătoare și că Primul Amendament interzice puterii executive și judiciare să folosească motivul „securitatea națională" pentru a cenzura articole, cu excepția cazurilor în care acestea dezvăluie viitoare mișcări de trupe.

Pe 19 iunie, Gurfein și-a anunțat decizia: a refuzat să interzică ziarului *New York Times* să publice articole bazate pe studiul Pentagonului. Potrivit deciziei sale, guvernul nu a reușit să demonstreze prejudiciul adus siguranței naționale pentru a justifica o restricție. „Securitatea națiunii noastre nu este doar pe metereze. Securitatea depinde și de valorile instituțiilor noastre libere." însă judecătorul Irving Kaufan de la Curtea de Apel, a extins interdicția inițială în așteptarea pledoariei guvernului la apel.

Și cazul *Washington Post* s-a mutat la Curtea de Apel a Districtului Columbiei după decizia judecătorului Gesell de luni 21 iunie, potrivit căreia *Washington Post* își putea relua publicarea materialelor. Ca și judecătorul Gurfein, el a considerat că guvernul nu a reușit să demonstreze „o amenințare gravă și imediată la adresa siguranței naționale, care în anumite circumstanțe ar fi justificat interdicția asupra ziarului". A mai adăugat: „Ar trebui să fie evident că interesele guvernului sunt inseparabile de interesul public, iar în interesul public este de a se relua publicarea materialelor."

Pe 22 iunie, Departamentul de Justiție a solicitat și a obținut o restricție din partea judecătorul Anthony. Julian împotriva ziarului *Boston Globe,* care publicase în aceeași zi materiale din studiul Pentagonului.

Miercuri 23 iunie, a fost ziua deciziilor contradictorii. După ce pe 21 iunie, s-a decis că importanța cazului necesita ca întreg completul de judecată să fie prezent pentru apel - opt la New York respectiv nouă la Washington - au început audierile. în cazul de la Wshington, decizia a fost luată cu un vot de 7 la 2, *pentru* a permite *Washington Post* să „își exercite dreptul constituțional" și să publice materialele, însă la New York cu o decizie de 5 la 3 decizia permitea New *York Times* să publice *doar* materialele considerate de guvern drept inofensive pentru securitatea națională. Cei trei judecători care s-au împotrivit au votat pentru a

confirma decizia anterioară a Curții Federale. în acest caz, lui Gurfein i-a fost solicitat să conducă audieri pentru a determina care documente „ar fi un pericol grav și imediat pentru securitatea Statelor Unite, pentru ca acestea să fie restricționate".

Ziarul *Chicago Sun-Times* a început să publice articolele la 23 iunie. Cu toate acestea, Departamentul de Justiție a decis să nu ia nicio măsură, întrucât informațiile fuseseră deja declasificate.

Președintele Richard M. Nixon a anunțat pe 23 iuie că cele 47 de volume vor fi puse la dispoziția Congresului, dar că vor fi menținute secrete până la o decizie a unui comitet al executivului. După ce au fost primite, documentele au fost puse la secret.

După ce *New York Times* și Departamentul de Justiție au făcut apel la decizie la 24 iunie, Curtea Supremă a admis ca pe 25 iunie să conducă audieri în acest caz. Patru Judecători - Hugo L. Black, William O. Douglas, William J. Brennan Jr. și Thurgood Marshall - s-au opus acestei decizii, votând pentru permiterea publicăriii libere a articolelor fără audieri.

***New York Times* a indicat că nu va reîncepe publicarea întrucât decizia nu era încă definitivă. A publica doar articolele permise de guvern însemna de fapt a te supune cenzurii. *Washington Post* de asemenea a indicat că nu va reîncepe publicarea până la finalizarea cazului. Judecă-**

torul-șef Warren E. Burger a aplicat decizia Curții de Apel în cazul ambelor ziare.

Deși opt din 11 ziare din Grupul de presă Knight (un lanț de presă ce opera doar pe Coasta de Est) împreună cu *Los Angeles Times* au început să publice materiale bazate pe studiul Pentagonului, pe 24 iunie, iar Departamentul de Justiție nu a luat nicio măsură, ziarul *St. Louis Dipatch* a fost restricționat de ordinul Curții din 26 iunie după ce și-a inițiat seria de articole. Cu toate acestea, ziarul *Christian Science Monitor,* care a făcut același lucru pe 29 iulie, nu a fost atacat de guvern.

Miercuri, 30 iunie Curtea Supremă și-a anunțat decizia cu un vot de 6 la 3, confirmând dreptul celor două ziare de a publica studiul Pentagonului. Astfel restricțiile asupra publicațiilor *Boston Globe* și *St. Louis Dispatch* au fost ridicate imediat.

în cadrul afirmației generale că orice încercare de a interzice articole de ziar înaintea publicării poartă o „grea prezumție de neconstituțio-nalitate... guvernul nu a înțeles acest lucru". Opinia judecătorilor s-a împărțit în trei mari categorii:

1. Absolutiștii (Hugo L. Black, William O. Douglas și Thurgood Marshall) - Primul Amendament interzice orice restricție judiciară: judecătorul Black a indicat că o responsabilitate uriașă a presei „este datoria de a împiedica orice parte a guvernului de la a înșela poporul prin

trimiterea soldaților americani spre teritorii îndepărtate pentru a muri de febră tropicală sau de armă străină... departe de condamnare, ziarele ar merita laude pentru faptul că și-au îndeplinit scopurile pe care le-au prevăzut „Părinții Fondatori atât de clar". Mai mult decât atât, Marshall spunea că în 1917 și în 1957, Congresul a decis că tribunalele nu au acest drept; Curtea Supremă ar „încălca legea" dacă ar impune restricții.

2. Cei de pe poziția de mijloc (William J. Brennan Jr., Potter Stewart și Byron White) - Presa nu poate fi împiedicată de la a publica, decât pentru a preveni un rău imediat, ireparabil, și direct; aceste materiale nu constituiau o asemenea amenințare. White susținea însă că „nu ar fi avut nicio dificultate să aplice condamnări" potrivit legii, chiar dacă amenințările la adresa securității naționale nu au justificat restricții precedente.

3. Opoziția (Warren E. Burger, John M. Harlan și Harry E. Black-mun) - Curtea nu ar trebui să refuze să aplice decizia puterii executive de a păstra materialele confidențiale; de asemenea, au fost de acord cu poziția judecătorului White referitoare la condamnări.

Acest caz a fost semnificativ dincolo de deciziile imediate referitoare la acele documente și la cele două (sau patru) ziare. Era pentru prima dată în istoria națiunii americane când unui ziar i-a fost interzis de către un tribunal să publice un articol; era de asemenea pentru

prima dată când Curtea Supremă a trebuit să decidă într-un caz de restricții din partea guvernului asupra unui ziar.

ȚARA CELOR LIBERI: O ISTORIE A STATELOR UNITE ALE AMERICII (THE LAND OF THE FREE: A HISTORY OF THE UNITED STATES)

Autori: John W. Caughey, John Hope Franklin și Emest R. May *Data și locul publicării inițiale:* 7965, *Statele Unite Editura: Benziger, Incorporated Forma literară: manual*

REZUMAT

Cuvântul înainte al lui Adlai E. Stevenson precum și o serie de caracteristici contrastante despre Statele Unite, stabilesc încă de la început atitudinea și direcția manualului de studii sociale, The *Land ofthe Free.*

Când un american spune că își iubește țara, ce vrea să spună el e că nu iubește doar dealurile din New England, preriile în bătaia soarelui, câmpiile întinse și roditoare, măreții munți și marea. Vrea să spună că iubește și aerul și lumina, mediul în care domnește libertatea, și în care omul poate să se respecte pe sine.

Contrastele apar în domeniile politicului și ale mediului înconjurător. Pasaje din scopurile înalte ale Constituției și celebra Cuvântare de la Gettysburg a lui Abraham Lincoln - „un guvern al poporului, condus de popor și pentru

popor"[38] - „sunt comparate cu realitatea americană care nu s-a ridicat chiar întotdeauna la idealul „guvernământului de către popor": de exemplu limitarea drepturilor electorale doar pentru oamenii deținători de proprietăți; excluderea femeilor din procesul electoral până în 1920 și a indienilor până și mai târziu; interzicerea dreptului de vot al sclavilor și descurajarea sau marginalizarea lor chiar și la 100 de ani după abolirea sclaviei.

Statele Unite, simbol al libertății, se prezintă cu mândrie ca țara .«părătoare a „libertății și dreptății pentru toți", drepturi garantate de Carta Drepturilor. Dar „promisiunile unor drepturi egale nu au fost chiar mereu respectate - sau mai rău, au fost respectate pentru unii americani, dar nu și pentru alții". Ca exemple sunt date cazurile de discriminare împotriva afro-americanilor în căutarea de locuri de muncă, precum și în ceea ce privește locuințele sau educația.

Frumsețile peisajelor americane precum și bogăția resurselor sunt deseori preamărite. Acestea sunt puse în contrast cu exemple de distrugeri și risipă, cum ar fi cazul pionierilor care au distrus și epuizat resursele de lemn din păduri pentru „explozia" construcției de locuințe, a industriei și a autostrăzilor. Poluarea în creștere cuprinde „de la orașe... în pericol de a fi îngropate sub propriul gunoi" până la poluarea pământului și a apei cu chimicale și alte deșeuri.

Manualul începe cu o lecție standard: „America în cele mai vechi timpuri", care discută istoria exploratorilor și trecutul lor, detaliază pe parcursul a 14 pagini, existența și apariția „primilor americani" și a primelor colonii. Cu toate că discuția referitoare la acest subiect este destul de scurtă și superficială, este făcută o diferențiere semnificativă între triburile grupate în diferitele regiuni ale Americii. O pagină întreagă este dedicată prezentării condiției indienilor: „Acești primi americani au fost primii cărora le-au fost confiscate pământurile, primii care au fost segre-gați, ultimii care să primească drept de vot, și ultimii care să beneficieze și de părțile bune ale sistemului american." Justificările din partea coloniștilor pentru tratamentul la care îi supuneau pe indieni erau următoarele: „Indienii sunt o barieră în fața progresului care trebuie eliminată prin forță sau negociere."

Etapa de dezvoltare a primelor colonii engleze până la crearea unei națiuni este de fapt una cu tendințe expansioniste: confiscări de pământuri (regi englezi în căutare de noi titluri, exercitându-și prerogativele pentru a aloca pământuri peste mări și țări), comerț, agricultură și industrie în creștere și războaiele între puterile europene până când Anglia preia controlul. Populația era diversificată: includea deopotrivă sclavi africani și oameni de altă origine decât cea engleză. Tensiunile în creștere devin evidente: excluderea lui Roger Williams și Anne Hutchinson pe motive religioase și politice din colonia Massachusetts Bay,

scandalul libertății presei, protestele împotriva sclaviei. Tensiuni de asemenea s-au creat și între coloniști și Anglia, în primul rând din cauza taxele fără dreptul la reprezentare[39], care au dus la un impuls războinic, toate acestea urmate de Declarația de Independență. Faptul că dezbinarea domnea în rândul americanilor este de asemenea menționat. „Unii erau patrioți, alții loialiști, unii erau nedecișii. Pe măsură ce războiul înainta, mulți treceau dintr-o tabără în alta."

în timpul războiului și după obținerea victoriei, liderii statelor nu au ajuns la o soluție clară pentru o eventuală unire. în crearea Constituției, compromisul a fost de bază, mai ales în ceea ce privește natura reprezentării în cele două Camere ale Congresului, precum și în chestiunea puterilor autorității centrale asupra statelor federale.

Primele decade ale noii națiuni însemnau și dezvoltarea principiilor și practicilor. Un principiu important a luat naștere odată cu „Revoluția din 1800" când a fost ales Thomas Jefferson. în loc să conducă o destabilizare politică, Jefferson a reușit să calmeze populația dar și pe politicieni; a făcut un apel la întreaga Americă: „Să ne unim noi, toți americanii, într-o singură inimă și cu o singură conștiință. Suntem cu toții republicani, suntem cu toții federaliști." în anii următori însă, erau deja evidente anumite rivalități: problema sclaviei a izolat sudul; cu toate că o lege din 1807 punea capăt comerțului cu sclavi, traficul cu sclavi încă se

practica în sud. Statutul sclavilor în teritoriile vestice care deveniseră state a mărit și mai mult starea de tensiune.

Cele două mari evenimente al secolului al XlX-lea au fost expansiunea către vest, și Războiul Civil. Expansiunea către vest a reprezentat o creștere teritorială și definirea politică a națiunii în forma ei de azi. De asemenea, a reprezentat și o victorie a democrației: în statele nou create era deja acordat dreptul de vot întregii populații masculine de culoare albă, exemplu pe care l-au urmat și anumite state din est. Cu toate acestea, expansiunea către vest a însemnat și anexarea de noi pământuri: prin cumpărare - Louisiana fiind cumpărată de la Franța, prin cucerire, prin determinarea indienilor să părăsească pământurile, prin stabilirea și încălcarea de tratate și prin înlăturarea indienilor din zona de la est de Mississippi prin intermediul unor tratate impuse cu forța asupra lor. Cea mai mare partea a celor 10 000 de indieni de la est de Mississippi au fost deportați.

Discutând despre tragedia Războiului Civil, autorii ilustrea/ă < ruil mea și efectele sclaviei:

Urmărit încontinuu și în permanență supus la control deplin din partea stăpânului, un sclav nu avea voie niciodată să uite că este sclav... Cei mai mulți dintre sclavi îndurau tot ce li se întâmpla. Dacă uneori trândăveau în timpul orelor de muncă, o făceau pentru a protesta. Sclavii

se prefăceau că sunt bolnavi și că nu pot munci. Uneori distrugeau uneltele sau deteriorau culturile. Unii erau atât de disperați încât își tăiau propriile mâini, sau chiar se sinucideau.

Aboliționiștii, fervenți și răspicați, solicitau emanciparea imediată .i sclavilor. Proprietarii de sclavi pe de altă parte apărau practicile sclaviei, susținându-le ca vitale pentru prosperitatea sudului.

Dacă ne uităm de-a lungul istoriei, apologetul sudiștilor găsea destule argumente. Orice societate în curs de progres s-a bazat pe sclavie. Egiptenii aveau sclavi, Grecii aveau sclavi, Romanii aveau sclavi. „în toate sistemele sociale", susținea guvernatorul statului Carolina de Sud, „trebuie să existe o clasă care să îndeplinească muncile grele ale vieții." în timp ce negrii erau sclavi, albii din sud aveau timpul necesar pentru a deveni mai cultivați.

După Proclamația de Emancipare a președintelui Abraham Lincoln, după sfârșitul războiului sângeros și după moartea președintelui, sclavii eliberați își vedeau necazurile abia începând. Nepregătiți pentru libertate și pentru cetățenie deplină, ei erau cu ușurință exploatați. Toate statele foste Confederate stabileau un Cod al Negrilor care îi trata în mod nedrept pe cei proaspăt eliberați. Acesta le interzicea negrilor dreptul de vot sau la educație, instituind astfel o segregație oficială. Mai mult, Ku Klux Klan îi

„tortura, abuza și deseori omora pe negri și pe susținătorii albi ai acestora".

în schimb, în parte ca răspuns la aceste acțiuni ale fostelor state Confederate, Congresul a luat măsuri pentru a împiedica toate acestea. Au fost impuse reforme, lozinca fiind: „Mai puțină iertare pentru liderii Confederați, mai multă participare pentru cei eliberați." în această perioadă, au fost ratificate Amendamentele XIII, XIV și XV din Constituție. Acestea puneau capăt sclaviei și acordau cetățenie deplină persoanelor de culoare, garantându-le egalitate în fața legii și drept de vot. După

1877 însă, statele din sud au introdus o serie de legi care de fapt instituiau o nouă segregare, tratându-i pe „negri" drept inferiori.

în discuția despre următoarele decenii, autorii abordează trei mari teme: progresul și dezvoltarea Statelor Unite, problemele sociale și politice, deseori rezultate ale progresului și încercările de reformă și de instaurare a unui climat de umanitate. Prima dintre acestea cuprinde marile descoperiri și industrializarea, căile ferate trans-continentale, exploatările miniere din Vestul îndepărtat și revoluția industrială. Orașe cu zgârie-nori apar ca centrele industriale și de afaceri, oferind noi oportunități de educație și de petrecere a timpului liber. Progresele științei aduc mai târziu progrese în medicină și în aeronautică. Către sfârșitul secolului, Statele Unite, „obțineau un

imperiu", o extensie a ambițiilor expansioniste. Alaska era cumpărată de la Rusia; alte teritorii erau obținute prin războiul împotriva Spaniei. în secolul XX, Statele Unite deveneau o putere mondială.

în timp ce industrializarea avea ca rezultat progresul, mai ales pentru milionarii preocupați doar de profituri, un alt rezultat își făcea simțită prezența, și anume aglomerarea orașelor ale căror centre deveneau sufocante și nesănătoase. Condițiile muncitorilor erau proaste; lungile ore de munci grele erau de fapt viața lor sărăcăcioasă. Valurile de imigranți din Asia și din Europa aduceau probleme de adaptare și de limbă, dar și de intoleranță și tratament nedrept și discriminatoriu. Indienii erau adunați în rezervații: „Unul din scopuri fiind acela de a-i învăța agricultura, pentru a-i determina să elibereze vastele teritorii pe care le foloseau pentru vânătoare." Intoleranța și discriminarea față de „negri" se amplifica. în timpul celui de-Al Doilea Război Mondial, „americanii de origine japoneză erau considerați drept un mare factor de risc, cu toate că această idee s-a dovedit a fi departe de realitate. Fără niciun fel de întrebare și fără a le fi oferit dreptul de a-și dovedi nevinovăția, ei erau escortați în tabere de detenție... fiindu-le încălcate toate drepturile prevăzute de Constituție cu privire la arestare, detenție, mutare forțată sau altele. Mai mult, ei trăiau și jignirea de a fi menținuți acolo unde nu puteau face nimic pentru eforturile războiului".

încercări de reformă se manifestau atât în ceea ce privea forța de muncă, cât și în comunitate, în afaceri sau chiar în forma de guvernământ. Pe măsură ce sindicatele au crescut în forță și au obținut salarii mai mari, mai puține ore de lucru și condiții mai bune la locul de muncă, angajatorii s-au organizat la rândul lor împotriva acestora, folosind spărgători de grevă și tribunalele pentru a învinge. Revigorarea sindicatelor în anii '30 a ajutat la asigurarea unor salarii mai bune pentru milioane de angajați. Ziarele de scandal, activiștii sociali ca Jane Addams și guvernatorii progresiști ca Robert LaFollete din Wisconsin luptau pentru a ușura condițiile de viață ale săracilor; erau emise legi pentru interzicerea muncii copiilor. La nivel federal, anumite legi stabileau condițiile de muncă pentru femei, precum și limitarea abuzurilor din partea „marilor afaceriști", fabricanților de medicamente, trusturilor sau monopolurilor. Criticile aduse corupției guvernului au dus la schimbarea „sistemului de privilegii", înlocuit treptat cu un sistem de funcționari publici profesioniști, și chiar până la ratificarea Amendamentului XVII, care prevedea alegerea directă a senatorilor de către populație.

Paginile de încheiere ale textului juxtapun „Panica pentru securitate" - spaima comunismului - și mișcările pentru drepturi civile - luptau pentru „Drepturi egale și tratament corect". Prima temă face aluzie la jurămintele de credință, suspiciunea generalizată ș terorizarea multor

persoane din Departamentul de Stat și a altora de către senatorul republican Joseph R. McCarthy. Cea de a doua se referă la denunțarea segregării în 1955 de către Curtea Supremă și la extinderea drepturilor civile în școli, în autobuze, restaurante și la obținerea dreptului de vot. Susținere largă și puternică a fost câștigată pentru acestea în rândul tuturor comunităților, albi sau negri deopotrivă, în toate regiunile țării.

Această tendință a cauzat și reacții sălbatice din partea poliției locale, a Consiliului Cetățenilor Albi și din partea Ku Klux Klan, a mulțimilor și a asasinilor. Văzând oameni negri atacați cu câini polițiști, cu furci, cu gaze lacrimogene, cu bice și bâte, întreaga națiune americană a fost tulburată. La fel și atacarea caselor și bisericilor negrilor, precum și asasinarea a sute de persoane, albi și negri, care luptau pentru drepturile civile.

Demonstrațiile au dus la Legea Drepturilor Civile din 1964 și Legea Electorală din 1965.

ISTORICUL CENZURII

Atacurile la adresa manualului *Țara celor liberi,* au avut loc pe mai multe planuri, și din diferite surse. Primul caz a apărut la nivel de stat, în California, atacul venind din partea *Adunării Statului* și a inspectorului

1877 însă, statele din sud au introdus o serie de legi care de fapt instituiau o nouă segregare, tratându-i pe „negri" drept inferiori.

în discuția despre următoarele decenii, autorii abordează trei mari teme: progresul și dezvoltarea Statelor Unite, problemele sociale și politice, deseori rezultate ale progresului și încercările de reformă și de instaurare a unui climat de umanitate. Prima dintre acestea cuprinde marile descoperiri și industrializarea, căile ferate trans-continentale, exploatările miniere din Vestul îndepărtat și revoluția industrială. Orașe cu zgârie-nori apar ca centrele industriale și de afaceri, oferind noi oportunități de educație și de petrecere a timpului liber. Progresele științei aduc mai târziu progrese în medicină și în aeronautică. Către sfârșitul secolului, Statele Unite, „obțineau un imperiu", o extensie a ambițiilor expansioniste. Alaska era cumpărată de la Rusia; alte teritorii erau obținute prin războiul împotriva Spaniei. în secolul XX, Statele Unite deveneau o putere mondială.

în timp ce industrializarea avea ca rezultat progresul, mai ales pentru milionarii preocupați doar de profituri, un alt rezultat își făcea simțită prezența, și anume aglomerarea orașelor ale căror centre deveneau sufocante și nesănătoase. Condițiile muncitorilor erau proaste; lungile ore de munci grele erau de fapt viața lor sărăcăcioasă. Valurile de imigranți din Asia și din Europa aduceau

probleme de adaptare și de limbă, dar și de intoleranță și tratament nedrept și discriminatoriu. Indienii erau adunați în rezervații: „Unul din scopuri fiind acela de a-i învăța agricultura, pentru a-i determina să elibereze vastele teritorii pe care le foloseau pentru vânătoare." Intoleranța și discriminarea față de „negri" se amplifica. în timpul celui de-Al Doilea Război Mondial, „americanii de origine japoneză erau considerați drept un mare factor de risc, cu toate că această idee s-a dovedit a fi departe de realitate. Fără niciun fel de întrebare și fără a le fi oferit dreptul de a-și dovedi nevinovăția, ei erau escortați în tabere de detenție... fiindu-le încălcate toate drepturile prevăzute de Constituție cu privire la arestare, detenție, mutare forțată sau altele. Mai mult, ei trăiau și jignirea de a fi menținuți acolo unde nu puteau face nimic pentru eforturile războiului".

încercări de reformă se manifestau atât în ceea ce privea forța de muncă, cât și în comunitate, în afaceri sau chiar în forma de guvernământ. Pe măsură ce sindicatele au crescut în forță și au obținut salarii mai mari, mai puține ore de lucru și condiții mai bune la locul de muncă, angajatorii s-au organizat la rândul lor împotriva acestora, folosind spărgători de grevă și tribunalele pentru a învinge. Revigorarea sindicatelor în anii '30 a ajutat la asigurarea unor salarii mai bune pentru milioane de angajați. Ziarele de scandal, activiștii sociali ca Jane Addams și guvernatorii progresiști ca Robert LaFollete din Wisconsin luptau pentru

.i ușura condițiile de viață ale săracilor; erau emise legi pentru interzicerea muncii copiilor. La nivel federal, anumite legi stabileau condițiile de muncă pentru femei, precum și limitarea abuzurilor din partea „marilor afaceriști", fabricanților de medicamente, trusturilor sau monopolurilor. Criticile aduse corupției guvernului au dus la schimbarea „sistemului de privilegii", înlocuit treptat cu un sistem de funcționari publici profesioniști, și chiar până la ratificarea Amendamentului XVII, care prevedea alegerea directă a senatorilor de către populație.

Paginile de încheiere ale textului juxtapun „Panica pentru securitate" - spaima comunismului - și mișcările pentru drepturi civile - luptau pentru „Drepturi egale și tratament corect". Prima temă face aluzie la jurămintele de credință, suspiciunea generalizată ș terorizarea multor persoane din Departamentul de Stat și a altora de către senatorul republican Joseph R. McCarthy. Cea de a doua se referă la denunțarea segregării în 1955 de către Curtea Supremă și la extinderea drepturilor civile în școli, în autobuze, restaurante și la obținerea dreptului de vot. Susți-nere largă și puternică a fost câștigată pentru acestea în rândul tuturor comunităților, albi sau negri deopotrivă, în toate regiunile țării.

Această tendință a cauzat și reacții sălbatice din partea poliției locale, a Consiliului Cetățenilor Albi și din partea Ku

Klux Klan, a mulțimilor și a asasinilor. Văzând oameni negri atacați cu câini polițiști, cu furci, cu gaze lacrimogene, cu bice și bâte, întreaga națiune americană a fost tulburată. La fel și atacarea caselor și bisericilor negrilor, precum și asasinarea a sute de persoane, albi și negri, care luptau pentru drepturile civile.

Demonstrațiile au dus la Legea Drepturilor Civile din 1964 și Legea Electorală din 1965.

ISTORICUL CENZURII

Atacurile la adresa manualului *Țara celor liberi,* au avut loc pe mai multe planuri, și din diferite surse. Primul caz a apărut la nivel de stat, în California, atacul venind din partea *Adunării Statului* și a inspectorului

Max Refferty. Controversa apăruse începând cu mai 1966 când un membru al Adunării Statului, John L. E. Collier, a descris cartea drept „foarte dezagreabilă, distorsionată și inacceptabilă" anunțând că va face eforturi pentru a bloca aprobarea cărții. în favoarea părerilor lui Collier s-au pronunțat și membrii Adunării Charles Conrad și Senatorul de Stat, John G. Schmitz. Textul fusese criticat pentru presupuse tendințe internaționaliste, pentru citarea unor comuniști, descrierea Statelor Unite ca un tiran al lumii, distorsionări ale istoriei, și defăimarea „părinților națiunii americane". *Liga pentru studierea manualelor,* fosta Ligă

Națională Americană Anti-Comunistă, acuza faptul că textul încearcă mai mut „să manipuleze" decât să informeze.

De o notorietate specială a fost critica adusă de inspectorul Rafferty, cum că textul ar fi „părtinitor cauzei drepturilor civile", judecată ce avea la bază o critică a textului construită de „vechiul său consilier, Emery Stoops, un profesor de administrație educațională la Universitatea California de Sud". Pe de altă parte, Collier susținea că părtinirea politică este în favoarea „negrilor", evitând să menționeze și realizările obținute de aceștia de-a lungul timpurilor cu privire la drepturile lor. John Caughey, profesor de istorie la Universitatea California din Los Angeles (UCLA), a respins în mod special aceste acuzații, subliniind anumite pasaje care făceau chiar referire la „negri" și la activitățile lor semnificative.

într-o critică detaliată apărută în ziarul diocezei catolice din Brooklyn, New York, *The Tabiet,* Conrad denunța lipsa de imparțialitate a cărții. „Autorii pur și simplu ignoră perioade întregi din istoria națiunii noastre, întrucât se pare că autorilor le displăcea filozofia politică a acelor perioade. Pe de altă parte, pagini întregi sunt dedicate unor fleacuri." Contestația sa deplângea excluderea din paginile cărți ale unor elemente importante, cum ar fi cele din timpul administrațiilor Harding, Coolidge și Hoover, sau descrierea acestora ca fiind mai degrabă inactivi în funcțiile lor; „elevii au dreptul să știe că acești oameni considerau că guvernul

federal trebuie să intervină doar în cazuri de urgență, și că în perioade de prosperitate trebuie să fie reduse taxele și plătită datoria externă." Relativ la acestea, Conrad găsea drept dezechilibrate referirile la administrația Eisenhower și la reacția sa în fața comunismului. Tratamentul comunismului a fost dezbătut de asemenea cu un interes deosebit; nu este prezentat în niciun caz la fel de negativ ca fascismul, mai ales în ceea ce privește atitudinea compătimitoare față de comuniștii acuzați în Statele Unite, dar și în ceea ce privește lipsa unei prezentări a atrocităților rusești în Ungaria, invadarea Finlandei iau cucerirea Poloniei. „Aceasta este replica liberală celebră deja, care lus{ine în mod fals că Stalin era un tiran, dar că de fapt comunismul, sau măcar comunismul în Rusia, și-ar fi schimbat fața și poate fi acum privit cu încredere." Conrad mai afirma că aceasta era în mod clar „o reflecție a sentimentelor și părerilor lui... Caughey." Pentru a-și susține afirmațiile acestea, Conrad amintea faptul că acesta (n.a. Caughey), ar fi refuzat să semneze jurământul de loialitate în anii '50, lucru pentru care a fost concediat de la UCLA pe timp de doi ani, până când a semnat în cele din urmă așa numitul jurământ de credință. Conrad de asemenea critica omisiunea tragediei de la Pearl Harbour și exagerarea cu privire la victimele de la Iliroșima, și dedicarea a mai mult de o pagină japonezilor „reținuți în tabere de detenție".

Din cauza presiunii publice, Comisia de Stat pentru Curriculum, a alcătuit un juriu format din reputați istorici pentru a studia cartea precum și criticile aduse. Lista de propuneri de revizuire a juriului a fost înaintată autorilor. Rafferty declara tot atunci că va recomanda Guvernatorului Ronald Reagan să „oprească plățile pentru exemplarele cumpărate" în caz că nu sunt făcute revizuirile recomandate.

în decembrie 1966, după ce au fost operate schimbările solicitate, Max Rafferty a aprobat studierea manualului în școlile din California. Consiliul educațional al statului a aprobat-o în unanimitate, cartea urmând a fi studiată în cursurile clasei a opta începând cu toamna lui 1967.

Un incident tangențial de cenzură a avut loc la convenția Republicanilor Uniți pentru California (RUC) în mai 1967. Consiliul de guvernatori al acestei structuri a ordonat eliminarea ultimilor două pagini ale unei cărți ce se vindea în sala în care avea loc conferința. Broșura de 60 de pagini, *Povestea din spatele cărții* Țara celor liberi, de Ford Sammis, era critică atât la adresa cărții, cât și la adresa inspectorului Max Rafferty. Ultimele două pagini făceau aluzii nu tocmai flatante la adresa lui Rafferty, care era susținut de importante grupuri la acea convenție pentru candidatura la Senat la alegerile din 1968. Schimbarea abruptă în atitudinea lui Rafferty este comentată; el ar fi spus: „Aproape că am reușit de unul singur să aduc

asemenea schimbări substanțiale acestei cărți. Cartea este acum cu 500% mai bună decât acum un an, în mare parte mulțumită eforturilor mele." (O conversație telefonică cu cei doi autori în viață, John Hope Franklin și Ernest R. May, dezvăluia că erau nu „multe" ci „foarte puține" schimbări în paginile cărții. Multe au fost respinse de

autori, cum ar fi descrierea lui W. E. B. Du Bois drept comunist".) Odată eliminate cele două pagini de la sfârșitul cărții lui Sammis, cartea a fost reintrodusă la vânzare în sala de conferințe, în ciuda unor critici la adresa lui Rafferty ce rămăseseră în paginile textului.

Criticile lui Sammis aduse manualului *Jara celor liberi,* se refereau în principal la cauza „drepturilor civile și la problema negrilor". Abordarea acestora era considerată părtinitoare ideilor patriotismului și liberalismului de atunci.

în ciuda aprobării primite din partea consiliului de stat pentru educație din California, și a deciziei procurorului general de a înainta cartea spre folosință, controversele au continuat în toamna lui 1967. Conducerea școlii Charter Oak s-a declarat împotriva cărții, pe 7 august, iar consiliul director al școlii i-a convocat pe profesorii implicați pentru a decide o politică în privința cărții respective. (Oficialii școlii descriau cartea drept „ușor de citit, ilustrată colorat și bună pentru a fi un instrument educațional excelent dacă este predată corespunzător".)

Atacuri la adresa manualului au apărut și în alte școli din California. Districtul Paso Robles a votat pentru aprobarea cărții în ciuda protestelor; districtul Downey a refuzat să comande manualele, în ciuda sancțiunilor de la nivel de stat; districtul Arcadia a adoptat o atitudine similară cu cea a districtului Downey, consiliul educațional

din districtul Tuolumne votând împotriva manualului (Sonora). Richard Pland membru al consiliului districtului Sonora descria cartea drept „negativistă. Este creată pentru a lăuda un segment al țării în dauna altuia... dărâmă în loc să construiască... ca și cum ar încerca să ne inducă un sentiment de vină." în total, 14 districte școlare au refuzat să aprobe textul, dar până la mijlocul lunii decembrie, doar trei - Downey, Fruitvale și Allensworth -și-au menținut poziția. Până în ianuarie doar Downey rezista, consiliul școlii votând în unanimitate pe 8 ianuarie 1968 pentru a întări decizia de respingere a cărții recomandate de la nivel de stat. Una dintre obiecțiile celor din consiliu era legată de unghiul de interpretare a istoriei oferit de carte: „Elevii de clasa a Vlll-a nu sunt pregătiți să facă interpretări ale istoriei - mai ales interpretări părtinitoare, fie ele liberale sau conservatoare", însă și față de conținuturi au existat destule obiecții, de exemplu, „defăimarea eroilor noștri": Nathan Hale și David Crockett nu sunt nici măcar menționați, la fel cum nici faptele militare al generalilor George Patton sau Omar Bradley. Discursul lui Patrick Henry este denumit „tiradă", și „Partida de ceai de la Boston" este descrisă ca o scenă în care „o gloată de oameni deturnează navele britanice". Pe 14 decembrie 1967, consiliul educațional de stat a decis să insiste pentru studierea cărții în școli; la mijlocul lunii ianuarie, districtul Downey a decis să conteste în justiție dreptul autorităților de la nivel de stat de a

impune spre studie rea în școli anumite manuale sau materiale. Districtul susținea faptul că legea educației nu prevede manuale obligatorii pentru liceu.

Grupuri de părinți și persoane particulare și-au exprimat de asemenea părerea. „Părinții îngrijorați din Rialto", pe 23 august 1967, au denunțat „numeroasele greșeli" și absența unor evenimente semnificative din istoria americană. în Wheatland-Chili, trei localnici au cerut înlocuirea manualului *Jara celor liberi,* pe motiv că acesta ar fi „defăimat America". Districtul școlar Santa-Paula a primit de asemenea mai multe „apeluri din partea unor părinți îngrijorați". Părinților din Rialto li s-a spus < ,i școala nu are de ales în privința manualelor pentru clasa a Vlll-a; solici-tarea localnicilor din Wheatland-Chili a fost respinsă, consiliul dând i re dit politicii de selecție existente.

Un grup de cetățeni, „Protestatari împotriva cărții *Jara celor liberi",* a luat naștere pentru a forța excluderea din lista de manuale din școlile aparținând de Orange County. Grupul deja înaintase petiții și erau pregătiți să prezinte între „200 și 300 de semnături" consiliului școlii, pnta grupului era de a obține 10 000 de semnături. Acuzațiile lor susțineau că textul

... nu reușește să descrie marile tradiții ale Americii, de exemplu, dragostea de țară, individualismul puternic, slăvirea lui Dumnezeu și întreprinzătorii privați... și acordă o

importanță nepotrivită unor evenimente istorice minore, îndoctrinează în favoarea colectivismului, ia în derâdere justiția americană, apără modele de gândire negativiste și promovează o propagandă străină de idealul american.

Mulți părinți și-au exprimat nemulțumirea față de respectivul manual, interzicându-le copiilor să ia parte la lecțiile în care acesta era studiat. Obiecțiile lor susțineau că acesta „nu constituie un portret real al istoriei acestei țări" și că reprezenta „o viziune părtinitoare a istoriei și o batjocură la adresa credințelor religioase americane". Copiii respectivi au fost exmatriculați din cauza refuzului părinților de a le permite participarea la cursuri; a fost înaintată o plângere penală împotriva părinților pentru împiedicarea copiilor să beneficieze de dreptul la educație. în aprilie

1968, părinții unui copil au fost găsiți vinovați, și au fost condamnați la zece zile de închisoare sau la plata unei amenzi de 10 dolari. Verdictul de fapt le-a impus părinților să își lase copiii să vină la școală. (Deznodământul celui de-al doilea caz nu este cunoscut.)

Cu toate că David Shew în relatarea sa afirmă că *Jara celor liberi,* este „folosită fără niciun fel de probleme în Cleveland, Denver, Philadelphia, Kansas City, Detroit, Washington și Milwaukee,", Gerald Grant a descoperit un caz explicit în afara granițelor Californiei, în Columbus, Ohio. Manualul a fost ținta organizației Let Freedom Ring, care descris cartea drept nepatriotică și comunistă, fapt demonstrat și de refuzul unuia dintre autori de a semna jurământul de loialitate[40]. Mai mult, cartea predică „vina și rușinea" față de trecutul Americii, și mai mult, în mod inacceptabil, nu include nicio poză cu Betsy Ross brodând steagul american.

în ianuarie 1968, Asociația Națională pentru Educație relata, bazându-se pe un chestionar administrat pe 1 700 de oficiali din domeniul educației, a concluzionat că *Jara celor liberi* a primit cele mai multe critici din partea publicului și a organizațiilor. Studiul a întocmit de asemenea o listă cu organizațiile care au găsit potrivit să aducă „critici de-structive", adică, să critice pentru a cauza dificultăți mai degrabă decât a ajuta. Societatea John Birch și Sindicatul Profesorilor au fost pe primele două locuri.

Șaptesprezece profesori din California au contribuit la elaborarea unui document de 45 de pagini, *Manualul „Jara celor liberi" și criticii săi,* în care au evaluat competențele celor mai importanți critici ai cărții - numai unul dintre ei era istoric, dar un specialist în istoria Irlandei și a Europei - și au analizat controversele referitoare la carte. Profesorii au citat anumite pasaje din text care contraziceau criticile aduse, atât în ce spuneau, cât și în informațiile pe care le invocau. Câteva exemple sunt date în cele ce urmează:

- **Răspunsul la acuzația de „comunism moderat": „îi proslăvește pe radicali și pe comuniști, abordează cu neatenție documentele americane, promovează internaționalismul". Autorii scriau: „Comunismul *părea* mai idealist decât fascismul sau nazismul. Scopul său se pare că era să asigure fiecăruia ceea ce i se cuvine;**

se *presupunea că* beneficiile sale ar ajunge la muncitori mai degrabă decât la clasa elitelor și a stăpânilor. Dar comunismul nu *acorda nicio valoare vreunei libertăți,* în afara eliberării de lipsuri. Liderii comuniști credeau că *numai ei știu* ce este bine pentru tot poporul, *toate celelalte partide erau suprimate.* La fel și bisericile. *Scrierile și discuțiile erau controlate. Criticii erau în-temnițați sau uciși.* Se făcea totul pentru a forța oamenii să accepte comunismul și să se *supună necondiționat* în fața liderilor de partid. în realitate, Rusia comunistă era un *stat*

polițienesc brutal la fel ca Italia lui Mussolini sau Germania lui Hitler.

- **Răspuns la acuzația că patrioții sunt omiși: „Probabil de aceea încă una din cuvântările sale legendare [ale lui Patrick Henry[41]], „Dați-mi libertatea, sau dați-mi moartea" este doar îngropată într-unui din discursurile lui Lyndon Johnson..." Autorii scriau: „Discuțiile pe tema însemnătății libertăți au atins punctul culminant în anii 1760 și 1770". „Alte contribuții din partea unor persoane includ și ... cuvântarea lui Patrick Henry „DAȚI-MI LIBERTATE SAU DAȚI-MI MOARTE!"**
- **Răspuns la acuzația că evenimentele istorice sunt defăimate: Criticii acuzau citatul: „Această scenă în care mulțimea deturna vapoarele britanice în portul Boston, a rămas în istorie sub mult mai fericitul nume de Ceaiul de le Boston". Concluziile studiului spun: „... o mulțime deghizată ca indieni Mohawk și negrii s-a repezit către port și au golit 342 de cufere mari de ceai foarte valoros". Samuel Eliot Morison, *Oxford History of the American People* (New York, 1965).**

[40] Practică prin care un om își atesta loialitatea față de națiunea americană și își declina apartenența la idealurile comuniste (n. tr.).

[41] Patrick Henry (1736–1799) – om politic și orator American, care s-a distins în tipul Războiului de Independență prin poziția sa anti-britanică (n.tr.).

UN INTERVAL REZONABIL (DECENT INTERVAL)

Autor: Frank Snepp

Data și locul primei publicări: 1977, Statele Unite și Canada Edituri: Random House și Random House of Canada, Ltd. Forma literară: nonficțiune

REZUMAT

O *relatare din interior despre sfârșitul indecent al Saigonului făcută de analistul șef pentru strategii al CIA în Vietnam,* subtitlul dezvoltat expune scopul aparent al lui Frank Snepp în *Decent Interval.* O mare parte din scrierea sa expune aspecte referitoare la strategii și la evenimente de pe câmpul de luptă de ambele părți, atât din Vietnamul de Nord cât și din cel de Sud. De asemenea, mai aduce la suprafață și gândurile oamenilor care construiau aceste strategii. Un punct important este intercalat printre aceste relatări, și anume nașterea politicii americane de război, operațiunile ei și actorii principali din Saigon și Washington. Titlul *Decent Interval* se referă la acuzațiile aduse de critici împotriva consilierului președintelui Statelor Unite pe probleme de securitate națională, Henry Kissinger, referitoare la acordul de încetare a focului din ianuarie 1973: „cum că Kissinger nu ar fi dorit cu adevărat ca el să funcționeze, ci că încerca, prin caracterul său neclar și instabil, să asigure un «interval rezonabil» între retragerea

trupelor americane și o bătălie finală și mortală între cele două taberi vietnameze".

Autorul însuși este și el un actor în aceste evenimente, după cum ne-o arată și subtitlul. Pe parcursul romanului, acesta își expune atitudinile și activitățile; el este însă mai mult observatorul și comentatorul de la fața locului, „locul" fiind unul din etajele superioare ale Ambasadei SUA la Saigon, unde CIA își avea birourile. Perioada de timp la care face referire textul este cea din octombrie 1972 până în 30 aprilie 1975, data la care decolează ultimul elicopter de evacuare.

Până în octombrie 1972, trupele americane erau deja în mare parte retrase din Vietnam. „Vietnamizarea", adică transferul de responsabilități pentru administrarea și protecția țării către sud-vietnamezi, constituia baza politicii americane. în ciuda acestei politici, Statele Unite, prin ambasadorul și șeful biroului CIA, care au „penetrat și manipulat" guvernul președintelui sud-vietnamez Thieu, încă aveau controlul asupra situației.

La 28 ianuarie 1973, intră în vigoare un acord de încetarea a focului. Semnat la Paris de secretarul de stat al Statelor Unite William Rogers, acesta fusese negociat de Henry Kissinger încă din 1969. Tratatul conținea imperfecțiuni semnificative. Rămâneau nerezolvate atât aspecte politice, cât și militare. Problema care se punea în legătură cu desemnarea unei autorități pentru Vietnamul

de Sud rămânea ignorată, cu toate că se prevedea un proces de evoluție politică. Fuseseră de asemenea omise aspecte tehnice vitale pentru implementarea efectivă a acordului de pace: nu fusese desemnat controlul asupra teritoriilor disputate; lipsea o dată precisă de la care să înceapă acest control; lipsea o decizie pentru asigurarea unei limitări „legale" în cazul aprovizionării și reînarmării trupelor comuniste din Vietnamul de Sud. Strategia post război de „echilibru", menită să aducă ostilitățile la un punct mort și să forțeze o atitudine de acceptare de către ambele părți, a fost dezechilibrată încă de la început. „Kissinger nu a avut nici o clipă în mod serios intenția de a lua în considerare varianta de a promova un acord real de coalizare. Dacă ar fi făcut așa, ar fi însemnat abandonarea idealului unui Vietnam de Sud fără comuniști, ideal față de care el și Nixon rămâneau devotați".

în umbra acestor imperfecțiuni, stăteau unele ce țineau chiar de acest proces. Atât Kissinger, cât și Nixon, „continuau să îl bombardeze pe președintele Thieu cu amenințări și promisiuni într-un efort neobosit de a-l face obedient". După ce Thieu a fost cu greu convins, Kissinger nu l-a mai informat de schimbările operate asupra documentului ce intra în vigoare în mod efectiv. în timpul negocierilor, Kissinger a ținut secrete angajamentele față de ambele părți combatante: menținerea susținerii din partea SUA pentru Vietnamul de Sud; suspendarea zborurilor de

recunoaștere deasupra Vietnamului de Nord și retragerea tuturor tehnicienilor americani în decurs de un an. Dacă vreunul din angajamente față una dintre părțile combatante ar fi fost cunoscut de cealaltă, sau de poporul american, fiecare și-ar fi retras susținerea și ar fi pus la îndoială capacitățile diplomatice ale lui Kissinger.

Pe măsură ce evenimentele se succedau, de la manevrele pentru stabilirea unui acord de încetare a focului, până la colapsul final al Vietnamului de Sud și la evacuarea americană, trei personaje sunt portretizate într-o lumină negativă. După cum a fost sugerat în discuția despre acordul de încetare a focului, Kissinger, care fusese avansat la postul de

UN INTERVAL REZONABIL (DECENT INTERVAL)

Autor: Frank Snepp

Data și locul primei publicări: 1977, Statele Unite și Canada Edituri: Random House și Random House of Canada, Ltd. Forma literară: nonficțiune

REZUMAT

***O relatare din interior despre sfârșitul indecent al Saigonului făcută de analistul șef pentru strategii al CIA în Vietnam,* subtitlul dezvoltat expune scopul aparent al lui Frank Snepp în *Decent Interval.* O mare parte din scrierea sa expune aspecte referitoare la strategii și la evenimente**

de pe câmpul de luptă de ambele părți, atât din Vietnamul de Nord cât și din cel de Sud. De asemenea, mai aduce la suprafață și gândurile oamenilor care construiau aceste strategii. Un punct important este intercalat printre aceste relatări, și anume nașterea politicii americane de război, operațiunile ei și actorii principali din Saigon și Washington. Titlul *Decent Interval* se referă la acuzațiile aduse de critici împotriva consilierului președintelui Statelor Unite pe probleme de securitate națională, Henry Kissinger, referitoare la acordul de încetare a focului din ianuarie 1973: „cum că Kissinger nu ar fi dorit cu adevărat ca el să funcționeze, ci că încerca, prin caracterul său neclar și instabil, să asigure un «interval rezonabil» între retragerea trupelor americane și o bătălie finală și mortală între cele două taberi vietnameze".

Autorul însuși este și el un actor în aceste evenimente, după cum ne-o arată și subtitlul. Pe parcursul romanului, acesta își expune atitudinile și activitățile; el este însă mai mult observatorul și comentatorul de la fața locului, „locul" fiind unul din etajele superioare ale Ambasadei SUA la Saigon, unde CIA își avea birourile. Perioada de timp la care face referire textul este cea din octombrie 1972 până în 30 aprilie 1975, data la care decolează ultimul elicopter de evacuare.

Până în octombrie 1972, trupele americane erau deja în mare parte retrase din Vietnam. „Vietnamizarea", adică

transferul de responsabilități pentru administrarea și protecția țării către sud-vietnamezi, constituia baza politicii americane. în ciuda acestei politici, Statele Unite, prin ambasadorul și șeful biroului CIA, care au „penetrat și manipulat" guvernul președintelui sud-vietnamez Thieu, încă aveau controlul asupra situației.

La 28 ianuarie 1973, intră în vigoare un acord de încetarea a focului. Semnat la Paris de secretarul de stat al Statelor Unite William Rogers, acesta fusese negociat de Henry Kissinger încă din 1969. Tratatul conținea imperfecțiuni semnificative. Rămâneau nerezolvate atât aspecte politii e, cât și militare. Problema care se punea în legătură cu desemnarea unei autorități pentru Vietnamul de Sud rămânea ignorată, cu toate că se prevedea un proces de evoluție politică. Fuseseră de asemenea omise .ispecte tehnice vitale pentru implementarea efectivă a acordului de pare: nu fusese desemnat controlul asupra teritoriilor disputate; lipsea o dată precisă de la care să înceapă acest control; lipsea o decizie pentru .isigurarea unei limitări „legale" în cazul aprovizionării și reînarmării trupelor comuniste din Vietnamul de Sud. Strategia post război de „echilibru", menită să aducă ostilitățile la un punct mort și să forțeze o atitudine de acceptare de către ambele părți, a fost dezechilibrată încă de la început. „Kissinger nu a avut nici o clipă în mod serios intenția de a lua în considerare varianta de a promova un acord real de coalizare. Dacă ar fi

făcut așa, ar fi însemnat abandonarea idealului unui Vietnam de Sud fără comuniști, ideal față de care el și Nixon rămâneau devotați".

în umbra acestor imperfecțiuni, stăteau unele ce țineau chiar de acest proces. Atât Kissinger, cât și Nixon, „continuau să îl bombardeze pe președintele Thieu cu amenințări și promisiuni într-un efort neobosit de a-l face obedient". După ce Thieu a fost cu greu convins, Kissinger nu l-a mai informat de schimbările operate asupra documentului ce intra în vigoare în mod efectiv. în timpul negocierilor, Kissinger a ținut secrete angajamentele față de ambele părți combatante: menținerea susținerii din partea SUA pentru Vietnamul de Sud; suspendarea zborurilor de recunoaștere deasupra Vietnamului de Nord și retragerea tuturor tehnicienilor americani în decurs de un an. Dacă vreunul din angajamente față una dintre părțile combatante ar fi fost cunoscut de cealaltă, sau de poporul american, fiecare și-ar fi retras susținerea și ar fi pus la îndoială capacitățile diplomatice ale lui Kissinger.

Pe măsură ce evenimentele se succedau, de la manevrele pentru stabilirea unui acord de încetare a focului, până la colapsul final al Vietnamului de Sud și la evacuarea americană, trei personaje sunt portretizate într-o lumină negativă. După cum a fost sugerat în discuția despre acordul de încetare a focului, Kissinger, care fusese avansat la postul de

Secretar de Stat în 1973, este primul dintre aceste personaje. Două trăsături particulare sunt exprimate în principal: „puternica înclinație către a poza în maestrul virtuoz", încăpățânarea sa de a executa personal tot ce era de făcut, lucru ce a condus la omiterea delegării responsabilităților de supraveghere pentru activitățile din Vietnam; și „dependența sa față de secretomanie". Nu a fost sincer față de Thieu și nici față de alți oficiali din Vietnamul de Sud, ba mai mult, nici nu a dezvăluit în fața Congresului angajamentele pe care le-a luat (care necesitau aprobarea Congresului). Nu are niciun fel de încredere în evaluările CIA care vin în dezacord cu opiniile sale; în lunile ce urmează, în ciuda faptului că, de fapt, contrariul era evident, a continuat să susțină o poziție potrivit căreia poate fi obținut un armistițiu care să implice URSS și China. Acuzându-și criticii de egoism, Kissinger este descris drept fiind „inflexibil asupra multor aspecte - și intolerant în dezbateri". Aceste atribute au determinat întârzieri semnificative în inițierea procedurilor de evacuare, conducând la haosul ultimelor zile, și la neîndeplinirea obligațiilor „morale" față de vietnamezii care au lucrat pentru oficialii americani.

La cinci luni după acordul de încetare a focului, în iunie 1973, Graham Martin a devenit ambasadorul Statelor Unite la Saigon, desemnat fiind chiar de Kissinger. Personalitatea și trăsăturile sale de caracter combinate cu percepțiile și

părerile sale sunt văzute drept contraproductive pentru operațiunile Ambasadei și drept handicapuri pentru misiunea finală: evacuarea. Având o încredere de neclintit în forțele proprii, conștient de statutul său, solicita ca rangul său ierarhic să fie respectat întocmai; era susceptibil la cel mai mărunt afront, și „purta pică" oricui nu i se subordona, transferându-i pe cei care îi puneau la îndoială opiniile sau hotărârile. Folosea înșelăciunea pentru a-și atinge scopurile atât în fața Congresului, cât și în fața presei. Anticomunist fervent, a căutat ajutor suplimentar pentru a „consolida" armata și guvernul lui Thieu, ascunzându-le slăbiciunile și greșelile, pentru a convinge Congresul că o asemenea poziție merită susținută. Crezând în continuare în probabilitatea unei păci negociate, alături de Kissinger, ignora cu obstinație realitățile care contraziceau această probabilitate.

Thomas Polgar, șeful delegației CIA, superiorul direct al lui Snepp, este de asemenea identificat drept o victimă în fața convingerii că un ajutor adițional pentru Vietnamul de Sud și o pace negociată ar fi fost iminente. în mod similar, el ignora dovezile care veneau în contradicție cu aceste păreri. în ciuda puternicelor păreri anticomuniste, maghiar la origine, Polgar a fost înșelat de delegația Comisiei Internaționale de Control și Supraveghere din Ungaria; organizația comunistă primea informații de la el, se pare în rolul acesteia de intermediar în relația cu Vietnamul de

Nord, alimentându-l la rândul ei pe Polgar cu informații false care îi întăreau opiniile greșite.

Centrul atenției pentru aproape întregul text este ofensiva finală, în etapele ei succesive, a forțelor nord-vietnameze de la mijlocul lui decembrie 1974 până în aprilie 1975 și retragerea și iminenta înfrângere a armatelor sud-vietnameze. Simultan, Snepp oferă detalii pe larg despre experiențele din timpul evacuării americane.

Sunt relatate două imagini semnificative. Liderii nord-vietnamezi planifică minuțios ofensiva militară, stabilind toate detaliile și variantele. Informații culese din memoriile generalului Van Tien Dung, comandantul armatelor nord-vietnameze, arată consultări și evaluări precise și frecvente pentru adaptarea strategiilor la situația dinamică. în contrast, conducerea sud-vietnameză, cu toate că anticipa un atac, se afla într-o stare reactivă. Planificarea era generală; deciziile erau întârziate, în parte datorită faptului că liderii operau după o „viziune împrumutată" (mai exact, dependența de Statele Unite), în parte, din cauza lipsei de coordonare și a statutului lor amenințat de eventuale variante de reacție. Deciziile nu păreau a fi bazate pe analiza capacității de a realiza o anumită strategie sau alta. Situația militară era de asemenea marcată de faptul că aveau loc schimbări contradictorii de strategii în mijlocul desfășurării acestora. înfrângerea armatei sud-vietnameze a

fost cauzată și de caracterul corupt și ineficient al unor comandanți.

Temându-se că Saigonul va fi înconjurat și izolat, lăsând cele mai importante divizii în spatele liniei inamice, Thieu a ordonat retragerea către noile poziții. în condițiile acestea, rezultatul a fost devastator. Când Dung a înțeles ce se întâmplă, a început să facă mutările câștigătoare pentru a profita de situația creată. Două divizii au fost izolate; o alta înconjurată în timp ce încerca să apere orașele de pe coasta de nord-est. Evacuarea acestor orașe, în zona de la nord de Saigon, în mod special Danang, a fost sub semnul haosului și a sfârșit dezastruos. Aceste evenimente aveau loc în martie 1975.

„Idele lui Marte" nu au fost însă un avertisment suficient de serios pentru Saigon. Anticipând că situația gravă va convinge în sfârșit Congresul să aloce noile ajutoare solicitate și că se pot purta negocieri pentru a împiedica un nou atac, ambasadorul Martin a împiedicat acțiunile de evacuare a orașului. Cu toate că războiul se încinsese pe la începutul lunii aprilie în jurul Saigonului, nici măcar oficialii de la Washington nu au intensificat presiunile asupra ambasadorului Martin pentru a pune în scenă evacuarea orașului până la mijlocul lui aprilie. Martin care întârziase eforturile de evacuare, e ezitant în continuare, ceea ce a dus la panică și haos.

Eroii lui Snepp sunt oamenii care au muncit în ciuda ordinelor de amânare și și-au concentrat energiile și imaginația pentru a crea un plan de evacuare și de a-l pune în aplicare. Printre alții, îl apreciază pe generalul Homer Smith și pe colonelul Bill Legro, șeful Biroului Atașatului pentru Apărare, și personalul acestuia. De asemenea, tot eroi sunt considerați și nenumărații oameni care și-au pus viața în pericol pentru a iniția (uneori ignorând ordine) și a efectua procesul de evacuare, incluși fiind aici personalul ambasadei și alții. Lăudați sunt de asemenea piloții de elicopter care au zburat încontinuu în ciuda presiunilor, ajutând la evacuare alături de cei din Marină.

Cartea propune, de asemenea, două probleme care reies din aceste evenimente. Kissinger stabilește o poziție moral-politică: era convins că Statele Unite trebuiau să își arate susținerea pentru Vietnamul de Sud ca „dovadă a prestigiului american peste hotare"; el adăuga că în caz contrar, alte națiuni, de exemplu Israelul, i-ar pune la îndoială consecvența. Citându-l dintr-o conferință de presă: „Este și o problemă morală pentru Statele Unite, aceea de a decide dacă atunci când un aliat al Statelor Unite de peste zece ani hotărăște să se apere singur, Statele Unite trebuie să ia deciziile pentru el, întrerupându-i ajutoarele."

O a doua problemă este amintită de nenumărate ori pe parcursul textului: Care era responsabilitatea Statelor Unite de a-i proteja pe sud-vietnamezii care au lucrat îndeaproape

cu ambasada, cu CIA, și cu alte organisme? Mulți comentatori, incluzându-l pe Snepp, simțeau o obligație morală profundă de a-i evacua și pe acești asociați și prieteni -„oamenii noștri" - pentru a-i salva de eventualele abuzuri din partea comuniștilor. Alții erau netulburați; personalul asociat putea fi lăsat să se apere singur odată cu plecarea americanilor. Mai mult, unii, precum Polgar, indus în eroare de speranțe deșarte, i-a pus în și mai mare pericol pe colaboratorii apropiați prin amânarea evacuării. într-adevăr, acesta a fost dezastrul real menționat mai devreme. în timp ce dezastrul apropiat fusese evitat odată cu evacuarea americană, mulți dintre acești sud-vietnamezi au rămas în urmă din cauza amânării procedurilor de evacuare din partea oficialilor de la Washigton și Saigon. Nu mai era timp.

ISTORICUL CENZURII

într-o postfață la textul propriu-zis, Snepp dezvăluie „cosmetizarea și ascunderea evenimentelor" de către Administrația americană; îi nominalizează în special pe Kissinger, Polgar și Martin în acest context. Lui Snepp i se cere să completeze un document, care în realitate însemna oprirea evacuării „din cauza acțiunilor inamice la fața locului". Refuză să-l semneze. Fiindu-i interzis să realizeze o „evaluare reală a pagubelor", criticat pentru faptul că a prezentat un „comentariu detaliat asupra a ceea ce se întâmplase", realizând că cenzura CIA i-ar fi oprit intenția de

a dezvălui ceea ce s-a întâmplat cu adevărat în Vietnam, Snepp ia o decizie radicală:

Din cauza atacurilor continue la adresa integrității mele, și a ezitărilor de a vorbi sincer despre problema vietnameză... am luat hotărârea de a nu preda manuscrisul către CIA pentru examinare și cenzură, așa cum erau obligați să facă toți autorii foști angajați ai CIA. După părerea mea, dacă CIA poate să permită „scurgeri" oficiale către presă pentru a-și cosmetiza rolul în Vietnam, atunci înseamnă că și-a pierdut dreptul de a mă cenzura pe mine din motive de securitate sau interes național.

Pregătirile pentru publicarea romanului Decent *Interval* au fost făcute în secret; cartea a apărut în noiembrie 1977.

în februarie 1978, Departamentul de Justiție al Statelor Unite a depus o plângere civilă împotriva lui Frank Snepp, pe motivul unei încălcări de contract, adică, o încălcare a angajamentului semnat de toți angajații CIA de a „nu publica niciun fel de informații sau materiale referitoare la activitățile CIA, atât în timpul cât și după perioada de angajare în cadrul CIA, fără acordul prealabil al instituției". O clauză adițională prevedea și necesitatea de a nu deconspira niciun fel de informație clasificată referitoare la CIA. Departamentul de Justiție al SUA a încercat să obțină dreptul de a verifica orice text înaintea publicării și a solicitat daune - prin confiscarea redevențelor din vânzarea cărții. Drept răspuns, Snepp a depus o plângere potrivit

căreia decizia i-ar încălca drepturile prevăzute în Primul Amendament, fiind vorba de un caz de „restricții a *priori* asupra libertății de exprimare".

de evacuare a orașului. Cu toate că războiul se încinsese pe la începutul lunii aprilie în jurul Saigonului, nici măcar oficialii de la Washington nu au intensificat presiunile asupra ambasadorului Martin pentru a pune în scenă evacuarea orașului până la mijlocul lui aprilie. Martin care întârziase eforturile de evacuare, e ezitant în continuare, ceea ce a dus la panică și haos.

Eroii lui Snepp sunt oamenii care au muncit în ciuda ordinelor de amânare și și-au concentrat energiile și imaginația pentru a crea un plan de evacuare și de a-l pune în aplicare. Printre alții, îl apreciază pe generalul Homer Smith și pe colonelul Bill Legro, șeful Biroului Atașatului pentru Apărare, și personalul acestuia. De asemenea, tot eroi sunt considerați și nenumărații oameni care și-au pus viața în pericol pentru a iniția (uneori ignorând ordine) și a efectua procesul de evacuare, incluși fiind aici personalul ambasadei și alții. Lăudați sunt de asemenea piloții de elicopter care au zburat încontinuu în ciuda presiunilor, ajutând la evacuare alături de cei din Marină.

Cartea propune, de asemenea, două probleme care reies din aceste evenimente. Kissinger stabilește o poziție moral-politică: era convins că Statele Unite trebuiau să își arate susținerea pentru Vietnamul de Sud ca „dovadă a

prestigiului american peste hotare"; el adăuga că în caz contrar, alte națiuni, de exemplu Israelul, i-ar pune la îndoială consecvența. Citându-l dintr-o conferință de presă: „Este și o problemă morală pentru Statele Unite, aceea de a decide dacă atunci când un aliat al Statelor Unite de peste zece ani hotărăște să se apere singur, Statele Unite trebuie să ia deciziile pentru el, întrerupându-i ajutoarele."

O a doua problemă este amintită de nenumărate ori pe parcursul textului: Care era responsabilitatea Statelor Unite de a-i proteja pe sud-vietnamezii care au lucrat îndeaproape cu ambasada, cu CIA, și cu alte organisme? Mulți comentatori, incluzându-l pe Snepp, simțeau o obligație morală profundă de a-i evacua și pe acești asociați și prieteni -„oamenii noștri" - pentru a-i salva de eventualele abuzuri din partea comuniștilor. Alții erau netul burați; personalul asociat putea fi lăsat să se apere singur odată cu plecarea americanilor. Mai mult, unii, precum Polgar, indus în eroare de speranțe deșarte, i-a pus în și mai mare pericol pe colaboratorii apropiați prin amânarea evacuării. într-adevăr, acesta a fost dezastrul real menționat mai devreme. în timp ce dezastrul apropiat fusese evitat odată cu evacuarea americană, mulți dintre acești sud-vietnamezi au rămas în urmă din cauza amânării procedurilor de evacuare din partea oficialilor de la Washigton și Saigon. Nu mai era timp.

ISTORICUL CENZURII

într-o postfață la textul propriu-zis, Snepp dezvăluie „cosmetizarea și ascunderea evenimentelor" de către Administrația americană; îi nominalizează în special pe Kissinger, Polgar și Martin în acest context. Lui Snepp i se cere să completeze un document, care în realitate însemna oprirea evacuării „din cauza acțiunilor inamice la fața locului". Refuză să-l semneze. Fiindu-i interzis să realizeze o „evaluare reală a pagubelor", criticat pentru faptul că a prezentat un „comentariu detaliat asupra a ceea ce se întâmplase", realizând că cenzura CIA i-ar fi oprit intenția de a dezvălui ceea ce s-a întâmplat cu adevărat în Vietnam, Snepp ia o decizie radicală:

Din cauza atacurilor continue la adresa integrității mele, și a ezitărilor de a vorbi sincer despre problema vietnameză... am luat hotărârea de a nu preda manuscrisul către CIA pentru examinare și cenzură, așa cum erau obligați să facă toți autorii foști angajați ai CIA. După părerea mea, dacă CIA poate să permită „scurgeri" oficiale către presă pentru a-și cosmetiza rolul în Vietnam, atunci înseamnă că și-a pierdut dreptul de a mă cenzura pe mine din motive de securitate sau interes național.

Pregătirile pentru publicarea romanului *Decent Interval* au fost făcute în secret; cartea a apărut în noiembrie 1977.

în februarie 1978, Departamentul de Justiție al Statelor Unite a depus o plângere civilă împotriva lui Frank Snepp, pe motivul unei încălcări de contract, adică, o încălcare a angajamentului semnat de toți angajații CIA de a „nu publica niciun fel de informații sau materiale referitoare la activitățile CIA, atât în timpul cât și după perioada de angajare în cadrul CIA, fără acordul prealabil al instituției". O clauză adițională prevedea și necesitatea de a nu deconspira niciun fel de informație clasificată referitoare la CIA. Departamentul de Justiție al SUA a încercat să obțină dreptul de a verifica orice text înaintea publicării și a solicitat daune - prin confiscarea redevențelor din vânzarea cărții. Drept răspuns, Snepp a depus o plângere potrivit căreia decizia i-ar încălca drepturile prevăzute în Primul Amendament, fiind vorba de un caz de „restricții a *priori* asupra libertății de exprimare".

In timpul procesului, avocații guvernamentali au argumentat că încrederea și respectul față de CIA au avut de suferit prin faptul că Snepp a publicat cartea fără a solicita permisiunea. Mai mult, ca reacție la opiniile lui Snepp cum că nu ar fi fost aduse prejudicii legate de siguranța națională, guvernul susținea că CIA, și nu un individ, are dreptul de a decide dacă a fost adus un asemenea prejudiciu. Declarația lui Snepp care susținea că nu ar fi fost vorba de un prejudiciu adus siguranței naționale a rămas necontestată.

în iunie 1978, judecătorul tribunalului districtual al Statelor Unite, Divizia de Est a statului Virginia, Owen R. Lewis a considerat că Snepp a încălcat „în mod voluntar, deliberat și în secret" contractul cu CIA și acordul de confidențialitate. Publicarea manuscrisului a „cauzat pierderi ireparabile Statelor Unite", l-au fost interzise încălcări viitoare al acordului de confidențialitate și i-au fost confiscate veniturile din vânzarea cărții (aproximativ 60 000 de dolari potrivit lui Robert L. Bernstein, președintele editurii Random House). Astfel, problema încălcării contractului a înlăturat-o pe cea legată de dezvăluirea de informații clasificate, subliniind dreptul CIA de a cenzura orice manuscris înaintea publicării.

Decizia Curții de Apel (judecătorii Harrison L. Winter, J. Dickson Phillips și Walter Hoffman) din martie 1979 a coincis cu cea precedentă cu referire la încălcarea contractului și la dreptul CIA de a cenzura orice material înaintea publicării, și a susținut viitoarele obligații de respectare a acestei decizii. însă, a respins confiscarea veniturilor, argumentând că aceasta ar fi fost o pedeapsă nepotrivită. Asemenea despăgubiri ar fi fost necesare numai în cazul în care Snepp ar fi deconspirat informații clasificate. „Cu alte cuvinte, instanța a considerat că obligațiile lui Snepp se refereau doar la a păstra confidențialitatea materialelor clasificate".

în februarie 1980, Curtea Supremă a Statelor Unite, la solicitarea lui Snepp de a examina decizia Curții de Apel care reitera validitatea contractului cu CIA, a reacționat la solicitare cu o adresă nesemnată; decizia era de a nu accepta în mod oficial cererea de examinare a deciziei Curții de Apel. Constrângerile asupra angajaților CIA au fost menținute: acordul de confidențialitate este un contract ce poate fi executat prin apel în justiție care se aplică atât în cazul informațiilor clasificate cât și în cel al informațiilor neclasificate. Snepp „și-a încălcat în mod deliberat și în secret obligațiile de a prezenta orice material pentru cenzură înainte de publicare"; un fost agent CIA nu se poate baza pe propria judecată în privința „informațiilor care pot veni în detrimentul „poziției generale a

CIA asupra a ceea ce se poate expune și ce nu, din sursele clasificate sau confidențiale". Mai mult, decizia Curții de Apel a fost anulată, hotărârea de confiscare a veniturilor provenite din vânzarea cărții fiind din nou adoptată.

Opinia contradictorie venită din partea judecătorului John Paul Stevens (susținută și de judecătorii William J. Brennan Jr. și Thurgood Marshall) susținea faptul că „scopul acordului de confidențialitate al CIA nu era de a acorda CIA dreptul de a cenzura părerile critice ale angajaților săi, ci doar de a se asigura că informații clasificate și secrete nu sunt dezvăluite..." Mai mult, el a argumentat faptul că a

acorda guvernului dreptul asupra profitului lui Snepp era „fără precedent și o pedeapsă prea drastică". Judecătorul Stevens a adăugat că decizia instanței nu era prevăzută de niciun statut, contract sau de Codul civil.

Instanța nu m-a convins că o analiză a rațiunii pe care s-a bazat acțiunea este exclusă în cazul contractului lui Snepp care prevede cenzura prealabilă publicării. La fel ca orice angajator, CIA are interesul serios de a proteja anumite tipuri de informații; în același timp, de cealaltă parte, angajatul CIA are interesul de a-și păstra o serie cât mai largă de oportunități de angajare (inclusiv cea de scriitor), și de a-și proteja drepturile prevăzute de Primul Amendament. Interesul public rezidă în a adopta o decizie potrivită care să mențină scopul activităților de informații ale CIA, dar fără a împiedica libera circulație a informațiilor neclasificate. Când Guvernul încearcă să impună o restricție dură asupra libertății angajatului, cu toate că se acceptă faptul că obiectivul pentru care acordul a fost semnat - confidențialitatea informațiilor clasificate - nu a fost compromis, instanța ar putea fi convinsă că acest caz nu este unul în care trebuie invocat contractul.

Acest caz a fost primul care a făcut să devină ilegal pentru un oficial al serviciilor secrete americane să publice orice fel de informații, secrete sau nu, care au fost culese din surse oficiale.

Ca reacție la decizia Curții Supreme, Snepp a solicitat o nouă audiere pentru a se prezenta argumentele. Aceasta a fost respinsă în aprilie 1980. La 21 august 1980, Anthony Lewis a declarat că Snepp plătise o amendă de 116 658 de dolari către guvern - adică tot ce câștigase. Mai datora încă 24 000 de dolari, pe care urma să-i obțină dintr-un împrumut.

La 3 martie 1980, la nicio lună de la decizia Curții Supreme împotriva lui Frank Snepp, Departamentul de Justiție l-a dat în judecată pe

John R. Stockwell, încercând să confiște profiturile pe care le-a obținut din cartea *In Search of Enemies, a CIA Story.* Aceasta acuza CIA că ar fi mințit în fața Congresului și a publicului referitor la activitățile militare secrete din Angola între 1975-76. Stockwell, fost angajat al CIA, fusese șeful misiunii în Angola. Cartea fusese publicată în 1978.

Dată fiind decizia Curții Supreme împotriva lui Snepp, la 25 iulie Stockwell a acceptat să cedeze toate profiturile obținute de la acea dată de pe urma cărții, guvernul permițându-i să păstreze încasările trecute, de 40 000 de dolari, pe care îi cheltuise deja. Stockwell care nu a recunoscut că ar fi încălcat acordul de confidențialitate, a admis să înainteze viitoare manuscrise către cenzura CIA.

CIA l-a atacat de asemenea pe Philip Agee, pentru profiturile realizate de pe urma a două din cărțile sale, *Dirty Work: The CIA in Western Europe* și *Dirty Work II: The*

CIA in Africa (Inside the Company: CIA Diary **nu a fost inclusă în plângere). Departamentul de Justiție a hotărât la mijlocul lui februarie să oprească publicarea cărții *Dirty Work II,* realizând apoi că era deja disponibilă în librării în Washington.**

VÂNĂTORUL DE SPIONI (SPYCATCHER)

Autor: Peter Wright

Data și locul publicării inițiale: 1987, Australia; 1987, Statele Unite Edituri: WiHiam Heinemann; Viking Forma literară: autobiografie

REZUMAT

Având ca subtitlu „Autobiografia sinceră a unui ofițer de informații", *Spycatcher* relatează activitățile diviziei MI5, „Serviciul de Securitate" al Marii Britanii, având în centru rolul jucat de Peter Wright. Menirea de bază a MI5 este aceea de structură de contrainformații, spre deosebire de misiunea serviciilor secrete în străinătate, MI6, denumită și „Serviciile Secrete". Deși inițialele Ml vin de la Military Information (Informații Militare), MI5 este condusă exclusiv de civili.

Wright a fost cooptat în cadrul serviciului în 1955, pe postul de cercetător științific și a lucrat ca agent al MI5 din 1955 până în 1976. La prima sa evaluare, Wright a constatat

că serviciile erau în mod evident depășite din punct de vedere tehnologic, necesitând noi tehnici de ascultare de la distanță. Primul său proiect, un microfon sofisticat, a constituit baza pentru reputația sa excelentă. Succesul a fost continuat prin dezvoltarea de noi dispozitive funcționale. El descrie anii '50, drept „ani de distracție", relatând o serie de incidente legate de spionaj sau de ascultarea unor convorbiri, care ilustrează inventivitatea tehnologică.

Povestea continuă și pe parcursul anilor '60, dar tonul începe să se schimbe odată cu numirea lui Roger Hollis ca director general al MI5, în 1956. Wright pune la îndoială calitățile de conducător ale lui Hollis, și privește cu ostilitate refuzurile sau ezitările față de unele măsuri îndrăznețe, în ciuda acestora, activitatea continua, iar obiectivele erau urmărite, printre acestea aflându-se și guvernul egiptean. Wright a descoperit o metodă de setare a mașinilor de codificare din Ambasada Egiptului, permițându-le britanicilor să le descifreze. Acest lucru a fost foarte folositor în timpul Crizei Suezului.

în contextul conflictului Suezului, Wright de asemenea menționa că MI6 stabilise un plan de asasinare a președintelui egiptean, Gamal Abdel Nasser. Două planuri alternative fuseseră aprobate de prim-ministrul Anthony Eden, potrivit lui Wright. O altă dezvăluire este că MI5 nu s-a limitat la a intercepta convorbirile ambasadei inamicului

din Războiul Rece, Rusia, ci a făcut la fel și cu ambasada Franței, aliata Marii Britanii. Această activitate de spionaj, ar fi avut loc în perioada 1960-1963, pe când Marea Britanie dorea să pătrundă în zona Pieței Comune.

O altă preocupare de atunci relatată în text se referă la infiltrarea operațiunilor britanice de informații de către un grup elaborat de spioni, „Grupul celor Cinci". Agenții Guy Burgess, fost ofițer al Serviciului de Externe Britanic, și Donald MacLean, diplomat britanic, trecuseră în tabăra rusă în 1951. Harold „Kim" Philby, un diplomat britanic de rang înalt și ofițer de informații, deși inițial găsit nevinovat la prima interogare, la reinterogare, recunoștea că și el trecuse în tabăra rusă, din 1963. în 1964, Sir Anthony Blunt, asupra cărui planau suspiciuni de câțiva ani, a mărturisit de asemenea că era spion pentru Rusia. Wright, din mijlocul investigațiilor, relatează eforturile de prindere a celui de-al cincilea. El observase de mult că existau scurgeri de informații despre planurile și procedurile MI5 și era sigur că vinovatul este într-o funcție foarte importantă. Wright și colegii săi reduc treptat lista de suspecți la o singură persoană, directorul însuși, Roger Hollis. Wright continuă să considere că

acesta este al cincilea, deși Hollis a fost găsit nevinovat, chiar și după retragerea sa, în 1965.

Referitor la aceste descoperiri, Wright își arată dezgustul și jena față de comunitatea de informații precum și față de guvern. Descoperirile sale aruncă o umbră de îndoială asupra eficienței serviciilor secrete, mai ales asupra abilității acestora de a menține caracterul secret al informațiilor.

O altă operațiune importantă, declanșată pentru a-i descoperi pe trădătorii infiltrați în guvern, este direcționată împotriva prim-ministrului Harold Wilson. Suspiciunile fuseseră alimentate, potrivit lui Wright, de unele informații confidențiale din partea șefului de contrainformații al CIA. Convorbirile lui Wilson au fost interceptate pe când era prim-mi-nistru. Wright susținea că MI5 deținea suficiente informații care să „declanșeze un scandal de proporții cu consecințe incalculabile", care ar fi dus la demisia lui Wilson. Mai declară că ar fi fost contactat de un grup de ofițeri ai MI5 pentru a participa la o înscenare a unei scurgeri de informații „către presă și către liderii de sindicat... potrivit căreia, Wilson ar fi fost considerat un risc pentru securitate". Scopul era de a răsturna guvernul.

Cartea se încheie cu retragerea lui Wilson. în ultimul capitol, este reiterată opinia fermă cum că Hollis era „a cincea persoană" și că „teama de un mare scandal" a devenit cel mai important considerent în timpul „dezordinii

din anii '60". Pe tot parcursul cărții, Wright își afirmă devotamentul față de cauza MI5 și eforturile pentru aceste cauze.

ISTORICUL CENZURII

Atacurile de cenzură la adresa cărții *Spycatcher* s-au făcut pe două fronturi: atât publicarea cărții și cât și publicarea de pasaje și de recenzii despre ea în ziare au constituit ținte pentru cenzură. Guvernul Margaret Thatcher susținea că publicarea cărții ar cauza pierderea încrederii în capacitatea MI5 de a proteja informații clasificate, ar afecta securitatea națională și ar încalcă angajamentele de confidențialitate al ofițerilor de informații.

Cartea

în septembrie 1985, auzindu-se de faptul că *Spycatcher* urma să fie publicată în Australia, pentru a fi evitat litigiul iminent din Marea Britanie (editorul trimisese în prealabil un exemplar procurorului general, sugerând că anumite pasaje pot fi suprimate, dar acesta după ce a studiat cartea a considerat că trebuie suprimată în întregime), guvernul britanic a demarat acțiunile legale pentru a interzice publicarea cărții. Astfel că a încercat și a reușit să obțină o suspendare temporară din partea unui tribunal australian, blocând publicarea până când procesul urma să stabilească detaliile legale.

Procesul civil s-a judecat la Curtea Supremă New South Wales, din Sydney, în noiembrie 1986, fiind precedat de audieri prelungite. în mare, s-au conturat două argumente importante legate de securitatea națională, și de faptul că Wright încălcase înțelegera prin care se obliga să mențină secrete detaliile despre MI5 pe parcursul întregii sale vieți. Apărarea, pe de altă, parte susținea că o publicație precedentă, *Their Trade is Treachery* de Chapman Pincher, din 1981, dezvăluise deja informațiile care apar în *Spycatcher* (Wright fusese consultantul secret al lui Pincher) și că guvernul nu luase nicio măsură pentru a împiedica publicarea în acel caz. Astfel că Wright nu încălca niciun cod de confidențialitate. Guvernul, în schimb, considera că un caz al unui jurnalist, Pincher, era diferit de cel al unui înalt oficial cum era Wright. Procesul a durat cinci săptămâni, și s-a încheiat pe 20 decembrie 1986, când judecătorul Philip Powell a contestat onestitatea secretarului cabinetului britanic, Sir Robert Armstrong, principalul martor al guvernului Thatcher.

Judecătorul Powell a anunțat verdictul pe 13 martie 1987. în documentul de 286 de pagini, el a respins acuzațiile guvernului britanic, cum că *Spycatcher* ar pune în pericol securitatea națională, și a respins cererea de suspendare permanentă a publicării cărții. El a considerat materialele prezentate în *Spycatcher* ca fiind fie inofensive, fie deja dezvăluite. Mai mult, a afirmat că serviciile secrete au

dreptul să își oblige angajații să mențină caracterul secret al informațiilor, dar a dat două motive generale pentru care guvernul britanic nu putea să invoce acest argument în această cauză: nu au fost interzise publicații anterioare similare; este permisă dezvăluirea de informații secrete atunci când acestea denunță încălcări ale legii.

în câteva zile, procurorul general britanic a anunțat că se va face apel la această decizie. Audierile pentru apel au început la 27 iulie 1987, iar verdictul a fost anunțat pe 24 septembrie 1987. Curtea de Apel New South Wales a respins apelul cu un vot de 2 la 1. Curtea a permis suspendarea publicării pentru doar trei zile. Guvernul britanic a făcut .ipel și la această decizie la înalta Curte, corpul judiciar suprem al Australiei. Acest apel a fost respins la 27 septembrie 1987, permițându-se

astfel publicarea cărții în Australia (aproximativ 240 000 de exemplare din *Spycatcher* s-au vândut în Australia după decizia primei curți de a permite publicarea).

Apelul la înalta Curte a continuat, fiind programat pe 8 martie 1988. Aceasta, alcătuită din șapte judecători, a anunțat decizia unanimă de a respinge, solicitările guvernului britanic de interzicere a publicării. Și de această dată a fost acceptată obligația ofițerilor de informații de a păstra confidențialitatea datelor, dar a considerat că nu ține de jurisdicția australiană să fi aplicate reglementări de securitate din Marea Britanie.

Ziarele

în iunie 1986, guvernul britanic a obținut decizia legală de a interzice ziarelor The *Guardian* și The *Observer* să publice acuzațiile aduse de Wright în cartea sa. Cele două ziare deja publicaseră câte un articol în legătură cu procesele din Australia. Ziarele au făcut apel la această decizie, susținând că informațiile erau deja făcute publice și că erau de interes public, întrucât era vorba de serioase greșeli făcute de serviciile secrete. Apelul a fost respins: dacă publicarea este interzisă, atunci și republicarea (reproducerea) este interzisă.

Trei ziare diferite au publicat articole pe 17 aprilie 1987. Ziarul The *Independent* a fost primul care a relatat pe prima pagină un rezumat al acuzațiilor lui Wright inclusiv cu citate din carte; au urmat The *Evening Standard* și The *Daily News.* Procurorul general le-a acuzat de sfidare a deciziei

justiției, invocând interdicția asupra primelor două ziare. Verdictul inițial a susținut cauza ziarelor, considerând că interdicția asupra unui ziar nu se răsfrânge asupra unui altuia. însă, pe 15 iulie, Curtea de Apel a întors acest verdict, de fapt stabilind restricții serioase asupra oricărui ziar care publica vreun material care era interzis pentru un alt ziar.

între timp, pe 12 iulie 1987, The *Sunday Times* începuse publicarea cărții *Spycatcher* în foileton. Aceasta a fost însă oprită de o interdicție din partea guvernului, la 16 iulie.

în săptămâna următoare, The *Sunday Times, The Guardian* și The *Observer* au făcut apel la această interdicție. Câteva zile mai târziu, un judecător al înaltei Curții, a anunțat că este de acord cu cauza ziarelor și că susține respingerea interdicției. însă, decizia Curții de Apel a admis, cu modificări, pretențiile guvernului; publicarea de pasaje era interzisă, dar publicarea unor știri relatând acuzațiile lui Wright era permisă. Ambele părți au făcut apel la această decizie, la comitetul juridic al Camerei Lorzilor,

Law Lords, cea mai înaltă Curte de Apel a Marii Britanii. Decizia sa, cu un vot de 3 la 2, nu numai că a favorizat guvernul, dar a extins decizia inițială de interdicție și la orice relatare a audierilor din cadrul proceselor din Australia. „Lorzii Legii" au precizat în decizia scrisă eliberată la mijlocul lui august, că este vorba de o decizie temporară, în așteptarea procesului propriu-zis, iar publicarea materialelor în cauză ar fi zădărnicit eforturile guvernului

înaintea unui proces. Cei doi care s-au opus deciziei la vot, atrăgând atenția asupra publicării *Spycatcher* în Statele Unite și asupra faptului că este disponibilă și în Marea Britanie, susțineau că pretențiile de confidențialitate erau în zadar întrucât acest statut fusese deja pierdut; o altă părere, susținea că a menține publicul izolat de asemenea idei este „un pas semnificativ pe drumul periculos către cenzură".

în perioada precedentă deciziei, ziarele încălcaseră deja interdicția: The *Guardian* relatase audierile din procesele din Australia; *News on Sunday* publicase pasaje din *Spycatcher.* Procurorul general anunța că va da în judecată *News on Sunday* pentru sfidarea deciziei justiției. Prim-ministrul Margaret Thatcher sublinia că lupta este o chestiune de principiu fiindcă era vorba de un jurământ de confidențialitate cu valabilitate pe toată viața. Răspunsul editorului Brian Whitaker: „Este inacceptabil ca într-o democrație ca a noastră, presei britanice să nu îi fie permis să publice articole referitoare la țara lor, în timp ce ele apar în ziarele din toată lumea."

Procesul care urma să determine dacă interdicțiile aveau să devină permanente a debutat la sfârșitul lui noiembrie 1987; s-a încheiat la 21 decembrie 1987, când înalta Curte a decis în favoarea ziarelor, respingând interdicția permanentă. Judecătorul Richard R.F. Scott s-a arătat critic la adresa guvernului: Datoria presei de a informa publicul are o „întâietate zdrobitoare" față de

rușinea cauzată guvernului de potențialul scandal. „Posibilitatea presei de a fi liberă să relateze acuzații aduse guvernului este unul din pilonii societății noastre democratice... Dacă riscul este expunerea guvernului la presiuni și la rușine chiar când sunt aduse acuzații false sau rău voitoare... atunci acest risc trebuie asumat."

Curtea de Aapel, la care guvernul a atacat imediat sentința, a decis în unanimitate în favoarea ziarelor în februarie 1988. Interdicția a rămas însă în vigoare, întrucât se pregătea un apel la Camera Lorzilor. în octombrie, a fost confirmată din nou decizia Curții de Apel, ridicând interdicția temporară de a publica știri sau pasaje despre sau din cartea lui Wright. Guvernul a pierdut o luptă ce a durat doi ani și jumătate.

I

astfel publicarea cărții în Australia (aproximativ 240 000 de exemplare din *Spycatcher* s-au vândut în Australia după decizia primei curți de a permite publicarea).

Apelul la înalta Curte a continuat, fiind programat pe 8 martie 1988. Aceasta, alcătuită din șapte judecători, a anunțat decizia unanimă de a respinge, solicitările guvernului britanic de interzicere a publicării. Și de această dată a fost acceptată obligația ofițerilor de informații de a păstra confidențialitatea datelor, dar a considerat că nu ține de jurisdicția australiană să fi aplicate reglementări de securitate din Marea Britanic

Ziarele

în iunie 1986, guvernul britanic a obținut decizia legală de a interzice ziarelor *The Guardian* și *The Observer* să publice acuzațiile aduse de Wright în cartea sa. Cele două ziare deja publicaseră câte un articol în legătură cu procesele din Australia. Ziarele au făcut apel la această decizie, susținând că informațiile erau deja făcute publice și că erau de interes public, întrucât era vorba de serioase greșeli făcute de serviciile secrete. Apelul a fost respins: dacă publicarea este interzisă, atunci și republicarea (reproducerea) este interzisă.

Trei ziare diferite au publicat articole pe 17 aprilie 1987. Ziarul *The Independent* a fost primul care a relatat pe prima pagină un rezumat al acuzațiilor lui Wright inclusiv cu citate din carte; au urmat *The Evening Standard* și The

Daily News. **Procurorul general le-a acuzat de sfidare a deciziei justiției, invocând interdicția asupra primelor două ziare. Verdictul inițial a susținut cauza ziarelor, considerând că interdicția asupra unui ziar nu se răsfrânge asupra unui altuia. însă, pe 15 iulie, Curtea de Apel a întors acest verdict, de fapt stabilind restricții serioase asupra oricărui ziar care publica vreun material care era interzis pentru un alt ziar.**

între timp, pe 12 iulie 1987, The *Sunday Times* începuse publicarea cărții *Spycatcher* în foileton. Aceasta a fost însă oprită de o interdicție din partea guvernului, la 16 iulie.

în săptămâna următoare, The *Sunday Times, The Guardian* și The *Observer* au făcut apel la această interdicție. Câteva zile mai târziu, un judecător al înaltei Curții, a anunțat că este de acord cu cauza ziarelor și că susține respingerea interdicției. însă, decizia Curții de Apel a admis, cu modificări, pretențiile guvernului; publicarea de pasaje era interzisă, dar publicarea unor știri relatând acuzațiile lui Wright era permisă. Ambele părți au făcut apel la această decizie, la comitetul juridic al Camerei Lorzilor,

Law Lords, cea mai înaltă Curte de Apel a Marii Britanii. Decizia sa, cu un vot de 3 la 2, nu numai că a favorizat guvernul, dar a extins decizia inițială de interdicție și la orice relatare a audierilor din cadrul proceselor din Australia. „Lorzii Legii" au precizat în decizia scrisă eliberată la mijlocul lui august, că este vorba de o decizie temporară, în

așteptarea procesului propriu-zis, iar publicarea materialelor în cauză ar fi zădărnicit eforturile guvernului înaintea unui proces. Cei doi care s-au opus deciziei la vot, atrăgând atenția asupra publicării *Spycatcher* în Statele Unite și asupra faptului că este disponibilă și în Marea Britanie, susțineau că pretențiile de confidențialitate erau în zadar întrucât acest statut fusese deja pierdut; o altă părere, susținea că a menține publicul izolat de asemenea idei este „un pas semnificativ pe drumul periculos către cenzură".

în perioada precedentă deciziei, ziarele încălcaseră deja interdicția: The *Guardian* relatase audierile din procesele din Australia; *News on Sunday* publicase pasaje din *Spycatcher.* Procurorul general anunța că va da în judecată *News on Sunday* pentru sfidarea deciziei justiției. Prim-ministrul Margaret Thatcher sublinia că lupta este o chestiune de principiu fiindcă era vorba de un jurământ de confidențialitate cu valabilitate pe toată viața. Răspunsul editorului Brian Whitaker: „Este inacceptabil ca într-o democrație ca a noastră, presei britanice să nu îi fie permis să publice articole referitoare la țara lor, în timp ce ele apar în ziarele din toată lumea."

Procesul care urma să determine dacă interdicțiile aveau să devină permanente a debutat la sfârșitul lui noiembrie 1987; s-a încheiat la 21 decembrie 1987, când înalta Curte a decis în favoarea ziarelor, respingând

interdicția permanentă. Judecătorul Richard R.F. Scott s-a arătat critic la adresa guvernului: Datoria presei de a informa publicul are o „întâietate zdrobitoare" față de rușinea cauzată guvernului de potențialul scandal. „Posibilitatea presei de a fi liberă să relateze acuzații aduse guvernului este unul din pilonii societății noastre democratice... Dacă riscul este expunerea guvernului la presiuni și la rușine chiar când sunt aduse acuzații false sau rău voitoare... atunci acest risc trebuie asumat."

Curtea de Aapel, la care guvernul a atacat imediat sentința, a decis în unanimitate în favoarea ziarelor în februarie 1988. Interdicția a rămas însă în vigoare, întrucât se pregătea un apel la Camera Lorzilor. în octombrie, a fost confirmată din nou decizia Curții de Apel, ridicând interdicția temporară de a publica știri sau pasaje despre sau din cartea lui Wright. Guvernul a pierdut o luptă ce a durat doi ani și jumătate.

â

Din exprimarea deciziei nu reieșea invocarea permisiunii legale de a publica, ci mai degrabă, decizia în favoarea ziarelor a fost bazată pe faptul că informațiile nu mai erau secrete. Lord Keith declara: „Publicarea liberă a datelor în cauză în această țară nu ar aduce niciun prejudiciu interesului public, mai mult decât ce ce fusese deja adus." *Publicarea în Statele Unite*

în legătură cu publicarea cărții *Spycatcher* în Statele Unite, o serie de scrisori datate între 6 martie și 5 iulie 1987, publicate ulterior de ziarul londonez The *Independent,* dezvăluiau că avocatul adjunct al Trezoreriei, David Hogg, i-a sugerat lui Viscount Blakenham - președinte al companiei editoriale Pearson, Inc. din Statele Unite, a cărei filială, Viking Penguin, lua în considerare publicarea cărții *Spycatcher* - să „demită directorii de la filiala americană" dacă își menținеau intenția de a publica *Spycatcher.* Blankenham, admițându-și acordul cu poziția guvernului, susținea însă:

„[Predispoziția pentru empatie [nu poate] duce - în niciun grup editorial internațional - la presiuni din partea companiei Pearson... asupra editurilor de peste graniță pentru a lua cunoștință și de a respecta această empatie." Nu este de competența unei instanțe engleze să controleze deciziile de management intern dintr-o companie străină.

Spycatcher **a fost publicată în Statele Unite în iulie 1987.**

CĂRȚI INTERZISE DIN MOTIVE RELIGIOASE

în 1989, un edict de la Teheran ne-a reamintit în cel mai șocant mod cu putință despre cenzura religioasă, privită de mulți ca aparținând deja trecutului îndepărtat cu activitățile Inchiziției și arderile pe rug. Decretul Ayatollahului Khomeini care prevedea pedeapsa cu moartea împotriva scriitorului Salman Rushdie și interzicerea romanului acestuia, ***Versetele satanice,*** **pentru blasfemie la adresa Islamului, a fost un exemplu idevant pentru un fenomen care există de când lumea, și care, din cauza noului val de fundamentalism, este la fel de prezent și astăzi.**

Cenzura a existat în toate societățile pentru protecția și menținerea ordinii sociale și morale. Cenzura cărților în cultura occidentală începe din primii ani ai creștinismului, când biserica a început să interzică idei ■ilternative, denumindu-le erezii. în secolul al ll-lea, Conciliul de la Efes .i hotărât arderea scrierilor „superstițioase" și a interzis ***Acta Pauli,*** **o istorie a Sfântului Pavel, iar în secolul al V-lea, papa a întocmit prima listă <lc cărți interzise.**

Avalanșa de traduceri neautorizate ale Bibliei și de tratate religioase care au apărut după inventarea tiparului în 1450, și evoluția disidenței religioase în timpul Reformei Protestante a determinat Biserica să își extindă campaniile de cenzură. în 1559, papa Paul al IV-lea a publicat prima ediție a *Index Librorum Prohibitorum (Indexul Cărților Interzise).* Indexul, de multe ori numit Indexul Roman, era administrat de Inchiziția Romană, era obligatoriu pentru toți romano-catolicii, care reprezentau majoritatea populației din Europa continentală, și aplicat de către autoritățile guvernamentale. în același timp, Indexuri similare, erau alcătuite și în cadrul facultăților de teologie din Paris sau Louvain, sau de către Inchiziția Spaniolă.

Pe măsură ce statul și biserica au început să devină separate în Europa, în secolul al XVI-lea, monarhiile naționale și-au dezvoltat propriile mecanisme de cenzură politică și religioasă pentru a o înlocui sau a o desăvârși pe cea a bisericii. în zonele în care deținea controlul politic, noua religie protestantă începea să interzică lucrările catolicilor sau ale propriilor eretici.

Din exprimarea deciziei nu reieșea invocarea permisiunii legale de a publica, ci mai degrabă, decizia în favoarea ziarelor a fost bazată pe faptul că informațiile nu mai erau secrete. Lord Keith declara: „Publicarea liberă a datelor în cauză în această țară nu ar aduce niciun prejudiciu interesului public, mai mult decât ce ce fusese deja adus."

Publicarea în Statele Unite

în legătură cu publicarea cărții *Spycatcher* în Statele Unite, o serie de scrisori datate între 6 martie și 5 iulie 1987, publicate ulterior de ziarul londonez *The Independent,* dezvăluiau că avocatul adjunct al Trezoreriei, David Hogg, i-a sugerat lui Viscount Blakenham - președinte al companiei editoriale Pearson, Inc. din Statele Unite, a cărei filială, Viking Penguin, lua în considerare publicarea cărții *Spycatcher* - să „demită directorii de la filiala americană" dacă își menținеau intenția de a publica *Spycatcher.* Blankenham, admițându-și acordul cu poziția guvernului, susținea însă:

„[PJredispoziția pentru empatie [nu poate] duce - în niciun grup editorial internațional - la presiuni din partea companiei Pearson... asupra editurilor de peste graniță pentru a lua cunoștință și de a respecta această empatie." Nu este de competența unei instanțe engleze să controleze deciziile de management intern dintr-o companie străină.

Spycatcher **a fost publicată în Statele Unite în iulie 1987.**

CĂRȚI INTERZISE DIN MOTIVE RELIGIOASE

în 1989, un edict de la Teheran ne-a reamintit în cel mai șocant mod cu putință despre cenzura religioasă, privită de mulți ca aparținând deja trecutului îndepărtat cu activitățile Inchiziției și arderile pe rug. Decretul Ayatollahului Khomeini care prevedea pedeapsa cu moartea împotriva scriitorului Salman Rushdie și interzicerea romanului acestuia, Versete/e *satanice,* pentru blasfemie la adresa Islamului, a fost un exemplu relevant pentru un fenomen care există de când lumea, și care, din cauza noului val de fundamentalism, este la fel de prezent și astăzi.

Cenzura a existat în toate societățile pentru protecția și menținerea ordinii sociale și morale. Cenzura cărților în cultura occidentală începe din primii ani ai creștinismului, când biserica a început să interzică idei alternative, denumindu-le erezii. în secolul al ll-lea, Conciliul de la Efes a hotărât arderea scrierilor „superstițioase" și a interzis *Acta Pauli,* o istorie a Sfântului Pavel, iar în secolul al V-lea, papa a întocmit prima listă de cărți interzise.

Avalanșa de traduceri neautorizate ale Bibliei și de tratate religioase care au apărut după inventarea tiparului în 1450, și evoluția disidenței religioase în timpul Reformei Protestante a determinat Biserica să își extindă campaniile de cenzură. în 1559, papa Paul al IV-lea a publicat prima ediție a *Index Librorum Prohibitorum (Indexul Cărților Interzise).* Indexul, de multe ori numit Indexul Roman, era administrat de Inchiziția Romană, era obligatoriu pentru toți romano-catolicii, care reprezentau majoritatea populației din Europa continentală, și aplicat de către autoritățile guvernamentale. în același timp, Indexuri similare, erau alcătuite și în cadrul facultăților de teologie din Paris sau Louvain, sau de către Inchiziția Spaniolă.

Pe măsură ce statul și biserica au început să devină separate în Europa, în secolul al XVI-lea, monarhiile naționale și-au dezvoltat propriile mecanisme de cenzură politică și religioasă pentru a o înlocui sau a o desăvârși pe cea a bisericii. în zonele în care deținea controlul politic, noua religie protestantă începea să interzică lucrările catolicilor sau ale propriilor eretici.

Din cele mai vechi timpuri, politica și convenționalismul religios au fost strâns legate. De multe ori, a fi eretic însemna în același timp a fi trădător - supus pedepsei din partea unei autorități laice. Iar manipularea sentimentelor religioase pentru scopuri politice are de asemenea o lungă

și sordidă istorie, ca exemplu putându-ne referi la procesul lui So-crate, în 399 Î.Hr.

Pe măsură ce Europa era din ce în ce mai fragmentată din punct de vedere politic iar mijloacele de comunicare deveneau din ce în ce mai sofisticare, cenzura de stat era rareori suficient de precisă pentru a împiedica într-adevăr în întregime circulația unor cărți. Până în secolul al XVIII-lea, proliferarea de publicări clandestine, după cum spunea cenzorul francez Malesherbes, însemna că „un om care citea doar cărți care apăreau cu acordul oficial al guvernării ar fi fost în urmă față de contemporanii săi cu aproape un secol".

Este imposibil de discutat despre cenzura religioasă, fără referire la Indexul Cărților Interzise, considerat cel mai de succes instrument modern al cenzurii, și cu siguranță, cel mai longeviv. Când a fost în cele din urmă abolit de către Vatican în 1966 după secole de existență, acesta își depășise cu mult momentul în care era eficient. Biserica își pierduse cu mult timp înainte autoritatea de a-l impune iar lista era considerată de mulți drept anacronică.

Cel de-al 42-lea și ultimul Index, tipărit în 1948 și valabil până în 1966, din totalul de 4 126 de cărți interzise catolicilor: 1331 erau din secolul al XVII-lea sau mai devreme, 1186 din secolul al XVIII-lea, 1354 din secolul al XlX-lea și 255 din secolul XX. Deși multe dintre ele erau doar titluri teologice obscure sau lucrări controversate la vremea

lor, dar uitate deja de secole, clasici ai literaturii și ai filozofiei, reprezentând esența gândirii occidentale erau de asemenea incluși, printre aceștia: Bentham, Bergson, Comte, Defoe, Descartes, Diderot, Flaubert, Gibbon, Hobbes, Hume, Kant, Locke, Mill, Montaigne, Montesquieu, Pascal, Rousseau, Sand, Spinoza, Stendhal, Voltaire și Zola. Mai mult decât asupra interzicerii cărților, cenzura post-Index a Bisericii catolice a început să se concentreze în primul rând pe a sancționa teologii catolici eretici, imputându-le vreo scriere, sau a impune ocazional unele presiuni, pentru a fi respectată tradiția.

Deși Primul Amendament împiedică autoritățile guvernamentale să practice cenzura religioasă în Statele Unite, persoane particulare sau organizații fundamental iste au reușit să interzică titluri considerate

<inti-creștine din școlile, bibliotecile publice sau programele școlare americane. Multe dintre aceste cazuri au constat în acuzații de blasfemie, imoralitate, limbaj obscen, descrieri sexuale, mai mult decât pe conținutul religios însuși. Ținte au fost și manualele care prezintă o perspectivă evoluționistă în locul uneia „creaționiste", cărți care „promovau umanismul laic". Și, în creștere, materiile care fac referire la religiile orientale, „gândire New Age", vrăjitorie sau ocultism.

Deși romanul *Versetele satanice* de Salman Rushdie este cel mai notoriu caz de cenzură al secolului XX, el nu

este unic. Autorii din țările musulmane au de înfruntat restricții severe asupra libertății de expresie și atentate la adresa siguranței personale din partea autorităților care cenzurează sau chiar îi condamnă pe aceia ale căror scrieri sunt considerate jignitoare sau nepotrivite de către liderii religioși islamici sau de grupările militante.

Intelectualul egiptean Farag Fouda și romancierul și jurnalistul alge-rian Tahar Djaout, dintr-o mulțime de intelectuali algerieni, au fost uciși în anii '90 de către teroriștii fundamentaliști. în 1994, Laureatul Premiului Nobel, Naguib Mahfouz din Egipt a fost înjunghiat și rănit grav. Alți scriitori, cum ar fi Taslima Nasrin din Bangladesh, au fost exilați, prin amenințări cu moartea sau, precum romancierul egiptean Alaa Hamed, condamnat la închisoare pentru blasfemie. Lucrările unor feministe precum Nasrin, Nawal El Saadawi din Egipt sau Fatima Mernisii din Maroc, care au contestat interpretarea dogmei islamului împotriva femeilor, au înfuriat atât guvernele cât și pe fundamentaliști.

Cărțile discutate în secțiunea care urmează sunt doar un eșantion din miile de texte care au fost ținta cenzurii religioase. Sunt incluse texte aparținând celor mai importante religii, romane, lucrări clasice de filozofie și știință reprezentând moștenirea intelectuală a lumii occidentale. De asemenea, sunt incluse lucrări contemporane care au fost contestate de către autorități

bisericești, guverne, sau fundamentaliști creștini ori islamici. Câteva dintre acestea - de exemplu *Oliver Twist* de Charles Dickens - prezintă încercări de cenzură nereușite din Statele Unite, dar care merită atenție întrucât au implicat și acționări în instanță.

Multe dintre aceste lucrări au fost etichetate drept erezii. Erezia este definită drept opinie sau doctrină care prezintă diferențe fața de învățăturile religiei, sau cum spune istoricul religiilor David Christie-Murray: „opinia susținută de către o minoritate de oameni pe care majoritatea o declară inacceptabilă și care este suficient de importantă pentru a fi

Din cele mai vechi timpuri, politica și convenționalismul religios au fost strâns legate. De multe ori, a fi eretic însemna în același timp a fi trădător - supus pedepsei din partea unei autorități laice. Iar manipularea sentimentelor religioase pentru scopuri politice are de asemenea o lungă și sordidă istorie, ca exemplu putându-ne referi la procesul lui So-crate, în 399 Î.Hr.

Pe măsură ce Europa era din ce în ce mai fragmentată din punct de vedere politic iar mijloacele de comunicare deveneau din ce în ce mai sofisticare, cenzura de stat era rareori suficient de precisă pentru a împiedica într-adevăr în întregime circulația unor cărți. Până în secolul al XVIII-lea, proliferarea de publicări clandestine, după cum spunea cenzorul francez Malesherbes, însemna că „un om care

citea doar cărți care apăreau cu acordul oficial al guvernării ar fi fost în urmă față de contemporanii săi cu aproape un secol".

Este imposibil de discutat despre cenzura religioasă, fără referire la Indexul Cărților Interzise, considerat cel mai de succes instrument modern al cenzurii, și cu siguranță, cel mai longeviv. Când a fost în cele din urmă abolit de către Vatican în 1966 după secole de existență, acesta își depășise cu mult momentul în care era eficient. Biserica își pierduse cu mult timp înainte autoritatea de a-l impune iar lista era considerată de mulți drept anacronică.

Cel de-al 42-lea și ultimul Index, tipărit în 1948 și valabil până în 1966, din totalul de 4 126 de cărți interzise catolicilor: 1331 erau din secolul al XVII-lea sau mai devreme, 1186 din secolul al XVIII-lea, 1354 din secolul al XlX-lea și 255 din secolul XX. Deși multe dintre ele erau doar titluri teologice obscure sau lucrări controversate la vremea lor, dar uitate deja de secole, clasici ai literaturii și ai filozofiei, reprezentând esența gândirii occidentale erau de asemenea incluși, printre aceștia: Bentham, Bergson, Comte, Defoe, Descartes, Diderot, Flaubert, Gibbon, Hobbes, Hume, Kant, Locke, MMI, Montaigne, Montesquieu, Pascal, Rousseau, Sand, Spinoza, Stendhal, Voltaire și Zola. Mai mult decât asupra interzicerii cărților, cenzura post-Index a Bisericii catolice a început să se concentreze în primul rând pe a sancționa teologii catolici

eretici, imputându-le vreo scriere, sau a impune ocazional unele presiuni, pentru a fi respectată tradiția.

Deși Primul Amendament împiedică autoritățile guvernamentale să practice cenzura religioasă în Statele Unite, persoane particulare sau organizații fundamental iste au reușit să interzică titluri considerate

«inti-creștine din școlile, bibliotecile publice sau programele școlare americane. Multe dintre aceste cazuri au constat în acuzații de blasfemie, imoralitate, limbaj obscen, descrieri sexuale, mai mult decât pe conținutul religios însuși. Ținte au fost și manualele care prezintă o perspectivă evoluționistă în locul uneia „creaționiste", cărți care „promovau umanismul laic". Și, în creștere, materiile care fac referire la religiile orientale, „gândire New Age", vrăjitorie sau ocultism.

Deși romanul *Versetele satanice* de Salman Rushdie este cel mai notoriu caz de cenzură al secolului XX, el nu este unic. Autorii din țările musulmane au de înfruntat restricții severe asupra libertății de expresie și atentate la adresa siguranței personale din partea autorităților care cenzurează sau chiar îi condamnă pe aceia ale căror scrieri sunt considerate jignitoare sau nepotrivite de către liderii religioși islamici sau de grupările militante.

Intelectualul egiptean Farag Fouda și romancierul și jurnalistul alge-rian Tahar Djaout, dintr-o mulțime de intelectuali algerieni, au fost uciși în anii '90 de către

teroriștii fundamental iști. în 1994, Laureatul Premiului Nobel, Naguib Mahfouz din Egipt a fost înjunghiat și rănit grav. Alți scriitori, cum ar fi Taslima Nasrin din Bangladesh, au fost exilați, prin amenințări cu moartea sau, precum romancierul egiptean Alaa Hamed, condamnat la închisoare pentru blasfemie. Lucrările unor feministe precum Nasrin, Nawal El Saadawi din Egipt sau Fatima Mernisii din Maroc, care au contestat interpretarea dogmei islamului împotriva femeilor, au înfuriat atât guvernele cât și pe fundamentaliști.

Cărțile discutate în secțiunea care urmează sunt doar un eșantion din miile de texte care au fost țința cenzurii religioase. Sunt incluse texte aparținând celor mai importante religii, romane, lucrări clasice de filozofie și știință reprezentând moștenirea intelectuală a lumii occidentale. De asemenea, sunt incluse lucrări contemporane care au fost contestate de către autorități bisericești, guverne, sau fundamentaliști creștini ori islamici. Câteva dintre acestea - de exemplu *Oliver Twist* de Charles Dickens - prezintă încercări de cenzură nereușite din Statele Unite, dar care merită atenție întrucât au implicat și acționări în instanță.

Multe dintre aceste lucrări au fost etichetate drept erezii. Erezia este definită drept opinie sau doctrină care prezintă diferențe fața de învățăturile religiei, sau cum spune istoricul religiilor David Christie-Murray: „opinia

susținută de către o minoritate de oameni pe care majoritatea o declară inacceptabilă și care este suficient de importantă pentru a fi

Pedepsită". Alte texte au fost considerate blasfemii, acuzate de tratarea ^elor sfinte într-o maniera defăimătoare sau nerespectuoasă. Toate au fOst cenzurate pentru că erau percepute drept periculoase - pentru ortodoxia religioasă, pentru credință sau pentru ordinea politică, socială și Corală a societății.

Istoria cenzurii este una a inumanității, a vieților pierdute, a ignorări talentului și a geniului, a lucrărilor neterminate, sabotate sau distruse, 'storia literară și prezentul sunt întunecate de reduceri la tăcere, scria ^illie Olsen. Aceasta este de asemenea o istorie a rebeliunii, a sfidării în f^ța pericolului sau a morții, și a perseverenței în fața hărțuirii, violenței ^u a disprețului.

însă a trece în revista cenzura cărților prezentate în această secțiune înseamnă a fi frapat de inutilitatea cenzurii religioase. După cum spunea 'storicul Leonard W. Levy, verdictele timpului își bat joc de judecăți și ^Iterează sensibilitățile. Credințele insurgente ajung să fie acceptate iar *deile revoluționare își pierd puterea de a șoca. Timp de secole, cenzura ^ dat naștere unor bestselleruri. Pentru că, după cum spunea Montaigne: ••A ne interzice ceva înseamnă a ne face să ne gândim la acel lucru." Așa ^um apa unui pârâiaș se strecoară ușor printr-un zăgaz și poate deveni ^hiar un șuvoi, tot astfel cuvintele și ideile scapă din strânsoarea cenzuri.

„O carte nu poate ii ucisă",
comenta scriitoarea marocană Nadia referitor la cenzura cărții lui Rushdie, „acesta trăiește și moare singură. Odată ce «vazele» sunt «sparte», fragmentele de viață se răspândesc krin toată lumea; vocile scapă, și își continuă drumul aventuros; și sunt *Viereu întâlniri, mutații, si festivaluri ale spiritului."

Margaret Bald
BIBLIA
Forma Uter ară: text religios
REZUMAT

Biblia este o colecție de cărți conținând scrierile sacre ale religiilor < icștină și iudaică. Ambele religii consideră textele ca fiind inspirate de Dumnezeu. Biblia creștină cuprinde două părți: Vechiul Testament, în care este inclusă și Biblia iudaică, considerată sacră si de evrei, și Noul testament, care cuprinde scrieri specific creștine. Biblia ebraică este împărțită în trei secțiuni: Legea, sau Tora (numită și Pentateuch), conținând primele cinci cărți - Geneza, Exodul, Leviticul, Numerii și Deutero-nomul; Profeții, carte de istorii și profeții; și Scrierile, conținând rugăciuni, poeme și maxime.

Cărțile Bibliei au fost scrise timp de multe secole de către mulți autori. Paternitatea Vechiului Testament este în mod tradițional atribuită marilor conducători evrei, printre

care: Moise, Samuel, David, Solomon si alți profeți. Cercetătorii moderni susțin însă că multe dintre acestea sunt compilații făcute mai târziu din tradiții și scrieri vechi. De asemenea, aceștia cred că primele cărți ale Bibliei au început ca literatură orală și au fost pentru prima dată scrise în timpul regelui David, după anul 1000 î.Hr. De exemplu, Geneza conține pasaje care pot data și din secolul al X-lea Î.Hr., dar întreaga carte nu a fost scrisă în forma prezentă decât în secolul al V-lea Î.Hr. întreaga Tora, adică primele cinci cărți ale Mibliei, apărea prin anul 400 î.Hr.

Vechiul Testament - scris în ebraică, având și câteva secțiuni în ■iramaică - relatează povestea creației și a timpurilor pre-israelite precum și istoria și viața religioasă a Israelului antic din jurul anului 1300 î.Hr., până în secolul al ll-ea Î.Hr. Creștinii și evreii consideră Vechiul Testament ca descrierea unui pact sau testament realizat între om și Dumnezeu, și transmis lui Moise pe Muntele Sinai.

Cărțile Canonice ale Vechiului Testament și ordinea lor variază între religiile iudaică, creștină și protestantă. Biblia ebraică conține 24 de cărți. Vechiul Testament creștin împarte unele dintre cărți, acestea ajungând la 39 ca număr. Biblia catolică de asemenea consideră autentice șapte cărți pe care protestanții le consideră îndoielnice și pe care le numesc Apocrife.

pedepsită". Alte texte au fost considerate blasfemii, acuzate de tratarea celor sfinte într-o manieră defăimătoare sau nerespectuoasă. Toate au fost cenzurate pentru că erau percepute drept periculoase - pentru ortodoxia religioasă, pentru credință sau pentru ordinea politică, socială și morală a societății.

Istoria cenzurii este una a inumanității, a vieților pierdute, a ignorării talentului și a geniului, a lucrărilor neterminate, sabotate sau distruse. Istoria literară și prezentul sunt întunecate de reduceri la tăcere, scria Tillie Olsen. Aceasta este de asemenea o istorie a rebeliunii, a sfidării în fața pericolului sau a morții, și a perseverenței în fața hărțuirii, violenței sau a disprețului.

însă a trece în revistă cenzura cărților prezentate în această secțiune înseamnă a fi frapat de inutilitatea cenzurii religioase. După cum spunea istoricul Leonard W. Levy, verdictele timpului își bat joc de judecăți și alterează sensibilitățile. Credințele insurgente ajung să fie acceptate iar ideile revoluționare își pierd puterea de a șoca. Timp de secole, cenzura a dat naștere unor bestselleruri. Pentru că, după cum spunea Montaigne: „A ne interzice ceva înseamnă a ne face să ne gândim la acel lucru." Așa cum apa unui pârâiaș se strecoară ușor printr-un zăgaz și poate deveni chiar un șuvoi, tot astfel cuvintele și ideile scapă din strânsoarea cenzurii.

„O carte nu poate fi ucisă", comenta scriitoarea marocană Nadia Tazi referitor la cenzura cărții lui Rushdie, „acesta trăiește și moare singură. Odată ce «vazele» sunt «sparte», fragmentele de viață se răspândesc prin toată lumea; vocile scapă, și își continuă drumul aventuros; și sunt mereu întâlniri, mutații, și festivaluri ale spiritului."

Margaret Bald
BIBLIA

Forma literară: text religios

REZUMAT

Biblia este o colecție de cărți conținând scrierile sacre ale religiilor creștină și iudaică. Ambele religii consideră textele ca fiind inspirate de Dumnezeu. Biblia creștină cuprinde două părți: Vechiul Testament, în care este inclusă și Biblia iudaică, considerată sacră si de evrei, și Noul Testament, care cuprinde scrieri specific creștine. Biblia ebraică este împărțită în trei secțiuni: Legea, sau Tora (numită și Pentateuch), conținând primele cinci cărți - Geneza, Exodul, Leviticul, Numerii și Deutero-nomul; Profeții, carte de istorii și profeții; și Scrierile, conținând rugăciuni, poeme și maxime.

Cărțile Bibliei au fost scrise timp de multe secole de către mulți autori. Paternitatea Vechiului Testament este în

mod tradițional atribuită marilor conducători evrei, printre care: Moise, Samuel, David, Solomon și alți profeți. Cercetătorii moderni susțin însă că multe dintre acestea sunt compilații făcute mai târziu din tradiții și scrieri vechi. De asemenea, aceștia cred că primele cărți ale Bibliei au început ca literatură orală și au fost pentru prima dată scrise în timpul regelui David, după anul 1000 Î.Hr. De exemplu, Geneza conține pasaje care pot data și din secolul al X-lea î.Hr., dar întreaga carte nu a fost scrisă în forma prezentă decât în secolul al V-lea î.Hr. întreaga Tora, adică primele cinci cărți ale Bibliei, apărea prin anul 400 Î.Hr.

Vechiul Testament - scris în ebraică, având și câteva secțiuni în aramaică - relatează povestea creației și a timpurilor pre-israelite precum și istoria și viața religioasă a Israelului antic din jurul anului 1300 Î.Hr., până în secolul al ll-ea Î.Hr. Creștinii și evreii consideră Vechiul Testament ca descrierea unui pact sau testament realizat între om și Dumnezeu, și transmis lui Moise pe Muntele Sinai.

Cărțile Canonice ale Vechiului Testament și ordinea lor variază între religiile iudaică, creștină și protestantă. Biblia ebraică conține 24 de cărți. Vechiul Testament creștin împarte unele dintre cărți, acestea ajungând la 39 ca număr. Biblia catolică de asemenea consideră autentice șapte cărți pe care protestanții le consideră îndoielnice și pe care le numesc Apocrife.

Cele 27 de cărți ale Noului Testament, sacru doar pentru creștini, relatează anii de la nașterea lui Hristos, până în jurul anului 100 d.Hr., cuprinzând primele documente care atestă apariția și viața lui Hristos, și a religiei creștine. Creștinii consideră că lisus a proclamat un nou pact sau un nou testament care îl împlinește pe cel revelat lui Moise și care este superior acestuia.

Noul Testament este împărțit în patru secțiuni: Evangheliile sau viața lui lisus; Scrisorile sau Epistolele apostolilor; și Revelația, carte de profeții. Scris în limba greacă între 70 și 100 d.Hr., Noul Testament a fost compilat în secolul al ll-lea. Deși Noul Testament este în mod tradițional considerat ca fiind scris de către apostoli și alți discipoli ai lui Hristos, unii cercetători moderni au contestat acest lucru în privința unor cărți.

Atât Vechiul cât și Noul Testament au fost traduse în limba latină de Sfântul leronim în jurul anului 400 d.Hr., și aduse la forma standard în secolul al Vl-lea. Traducerea sa, denumită și „Vulgata", a fost desemnată drept Biblia autorizată a Bisericii romano-catolice și a rămas așa timp de 1000 de ani, până la Reforma din secolul al XVI-lea. Prima ediție tipărită în Europa, faimoasă Biblie a lui Gutenberg din 1456, era o reproducere a Vulgatei.

ISTORICUL CENZURII

„Amândoi citim Biblia zi și noapte, dar unde eu citesc negru, tu citești alb." Aceste cuvinte ale poetului William Blake descriu în mod subtil originile cenzurii Bibliei de-a lungul secolelor. Controversele asupra versiunilor corecte ale Bibliei au început în anii de început ai creștinismului, când multe dintre primele decrete ale bisericii stabileau unele cărți ca fiind acceptabile, și altele nu. Pe parcursul Evului Mediu, Biserica catolică a descurajat traducerea textului oficial al Vulgatei, temân-du-se că anumite sensuri ar putea fi distorsionate sau interpretate greșit. La sfârșitul secolului al XlV-lea, sfidând restricțiile bisericii, a apărut, prima traducere completă a Vulgatei în limba engleză, aceasta fiind opera eruditului și reformatorului religios John Wycliff, și a discipolilor săi.

Wycliff, al cărui tratat *On Civil Lordship* a fost condamnat pentru erezie, susținea că toți oamenii au dreptul de a citi Scriptura „în limba în care înțeleg cel mai bine învățăturile lui Hristos". Lectura traducerii lui Wycliff era interzisă în Anglia, fiind permisă doar cu acordul special al bisericii. în 1409, Sinodul Canterbury de la St. Paul din Londra a emis un decret prin care erau interzise traducerile din Scriptură sau lecturarea vreunei traduceri existente fără permisiunea bisericii, sub amenințarea excomunicării. Deși traduceri ale Bibliei au apărut în mai multe țări europene, nici o alta nu a mai apărut în Anglia până la debutul Reformei, în ciuda interdicției, Biblia lui Wycliff a fost

copiată frecvent și multe secțiuni din ea au fost preluate de William Tyndale, primul traducător protestant al Bibliei.

Protestanții din secolul al XVI-lea susțineau că, întrucât Dumnezeu vorbește direct cu oamenii prin învățăturile Bibliei, este dreptul și obligația fiecărui creștin să o studieze. Aceștia au încurajat sau au realizat ei înșiși traduceri ale bibliei în diferite limbi. Până în 1522, când a fost publicată traducerea lui Martin Luther, existau deja 14 ediții tipărite ale Bibliei în germană, și ediții autohtone apăreau deja în Franța, Italia, Spania, Portugalia, Boemia, Țările de Jos și Scandinavia.

Reformatorii protestanți credeau că Biblia trebuie înțeleasă de cititori fără interpretările autorităților bisericești. Această doctrină, *sola scriptura* (doar scriptura), era văzută ca o amenințare de către Biserica catolică, care se vedea în fața pierderii din autoritate pe seama reformai protestante din Europa. Cenzura catolică s-a concentrat asupra versiunilor autohtone ale Bibliei, în special asupra celor ale lui Martin Luther din Germania, William Tyndale din Anglia și Robert Estienne din Franța. Protestanții cenzurau și ei părți ale Bibliei, interzicând scrierile ereticilor protestanți, cât și pe cele ale catolicilor. Dar protestanții nu puteau cenzura decât în limitele lor politice. Din cauza fragmentării Europei protestante, cenzura protestantă nu a fost la fel de solidă ca aceea a Bisericii catolice.

Cea mai reprimată ediție a Bibliei a fost aceea aparținând lui William Tyndale. El a fost primul care a tradus Biblia în engleză, din edițiile originale în ebraică și greacă, și primul care a tipărit-o în engleză. Traducerea sa a Noului Testament, tipărită la Köln și Worms, în Germania, între 1524-1526, a fost introdusă ilegal și în Anglia, unde a fost interzisă și arsă de către biserică. în ciuda interdicțiilor, multe reeditări ale traducerii lui Tyndale circulau clandestin prin Anglia. Traducerile sale ale scrierii intitulate Pentateuch în 1530, și a Cărții lui Iona, din 1531, și o nouă ediție revizuită a Noului Testament au fost de asemenea interzise și arse.

în urma unui complot orchestrat de autoritățile engleze, Tyndale a fost arestat la Antwerp, în Belgia, condamnat pentru erezie și ars pe rug în apropiere de Bruxelles în 1536, împreună cu exemplare ale Bibliei sale. în ciuda acestui lucru, ediția lui Tyndale a supraviețuit și a constituit o parte considerabilă a edițiilor viitoare, printre care și cea Autorizată sau Versiunea Regelui James publicată în 1611.

Miles Coverdale, colegul lui Tyndale, a realizat o traducere completă a Bibliei în 1535. întrucât nu ar fi putut fi publicată în Anglia, aceasta a fost publicată în Germania. Cererea populației pentru o Biblie în engleză și dificultatea crescândă de a suprima asemenea texte l-au determinat pe Regele Henric al Vlll-lea să autorizeze o versiune, numită Biblia lui Matthew, bazată pe lucrările lui Tyndale și

Coverdale. A apărut în 1537 cu prefață și note de John Rogers, care folosea pseudonimul John Matthew. Rogers era un preot catolic care se convertise la protestantism, și fusese prieten cu Tyndale. Biblia lui Matthew a fost prima autorizată de guvernare. Dar, odată cu venirea la tron a reginei loiale catolicismului Mary I, Rogers a fost printre primii dintre cei 300 de martiri încarcerați și arși pe rug ca eretici, în 1554.

Interdicții ale edițiilor Bibliei nu au avut loc doar în Anglia. în 1539, Henric al Vlll-lea a autorizat propria versiune a Bibliei - Marea Biblie -o revizuire a lui Coverdale din lucrări mai vechi, care urma să devină varianta oficială pentru nou-constituita Biserică anglicană. Când acesta a hotărât să o editeze la Paris, autoritățile au oprit acest demers. Regnault, faimosul editor de cărți engleze din Paris, a fost reținut și încarcerat de către Inchiziție. Fascicule din Marea Biblie au ajuns până la urmă clandestin în Anglia în fiecare biserică, împreună cu îndemnul regelui ca fiecare om să interpreteze Scriptura cum crede de cuviință.

în 1546, doctorii în teologie de la Sorbona au introdus o ediție a Bibliei în Indexul Cărților Interzise de la Louvain, fiind vorba de ediția faimosului umanist Robert Estienne, editorul oficial al Regelui Francisc I. Regele a reacționat interzicând publicarea și circularea în Franța a Indexului Louvain, și ordonând retragerea restricțiilor la Biblia lui Estienne. Odată cu moartea regelui în 1547, însă, interdicția

a reapărut și Estienne a fost forțat să își mute activitatea la Geneva. Dar Geneva protestantă, aflată sub autoritatea reformatorului Jean Calvin, nu era în niciun caz un bastion al toleranței religioase. Calviniștii au condamnat și ei Biblia lui Estienne.

Spania dominată de Inchiziție a impus și ea cenzura edițiilor Bibliei care purtau marca protestantismului. în 1551, Indexul de la Valladolid cuprindea 103 ediții ale Bibliei, interzise din cauza erorilor sau ereziilor conținute.

Restaurația autorității papale, curțile ecleziastice și legile împotriva ereziei în Anglia sub regimul catolic al reginei Mary I, au făcut ca o reconfirmare a cenzurii Bibliilor protestante să fie pusă în fapt. în 1555, un decret regal ordona: „ca niciun fel de persoane nu vor putea introduce în acest teritoriu vreun manuscris, carte, sau broșură... în numele lui Martin Luther, Jean Calvin, Miles Coverdale, Erasmus, Tyndale... sau orice cărți asemănătoare conținând doctrine false împotriva religiei catolice." Protestanții din Anglia s-au refugiat la Frankfurt și la Geneva, și au publicat Biblia de la Geneva în 1560. Deși a fost interzisă în bisericile din Anglia, aceasta a fost publicată în 140 de ediții între 1560 și 1644.

în 1546 Conciliul de la Trento al Bisericii catolice a declarat Vulgata Latina a Sfântului leronim ca fiind singurul text admis al Bibliei. în opoziție față de reformatorii protestanți, conciliul a decretat că dogma nu poate fi

transmisă decât prin mijlocirea bisericii, a cărei autoritate este egală cu cea a Bibliei, și interzicea citirea traducerilor neautorizate. Prima ediție engleză aprobată pentru catolici a fost o traducere a Noului Testament din Vulgata, de către teologii bisericii și publicată la Reims în 1582, și apoi tipărită în 1610 împreună cu o variantă aprobată a Vechiului Testament.

în 1631, cuvântul „nu" a fost omis accidental din porunca a șaptea, „Să nu comiți adulter", într-o ediție de 1 000 de exemplare a Bibliei, editată în Anglia de R. Barker. Au fost aplicate amenzi celor care au tipărit, și ediția, numită și „Biblia Ticăloasă"[42], a fost în așa măsură reprimată și atacată, încât abia dacă au mai rămas câteva exemplare în circulație.

întrucât drepturile de autor ale Versiunii Autorizate (Versiunea Regelui James) erau deținute de Coroana Britanică, dreptul de a o tipări în Anglia în secolul al XVII-lea aparținea doar editorilor regali. Doar universitățile Oxford și

[42] „Biblia Adulteră", o ediție a

Cambridge erau scutite de această restricție. Aceasta însemna că niciun exemplar al Bibliei Autorizate nu putea fi tipărit în coloniile americane, până la obținerea independenței. Prima Biblie tipărită în America nu a fost Versiunea Regelui James, ci o altă ediție *Up-Biblum Cod,* traducerea lui John Eliot pentru indienii algonquian,

publicată în 1661-1663. Biblia în limba engleză nu a fost publicată în

America până în 1782, la Philadelphia, deși istoricii susțin că sunt dovezi ale unei ediții clandestine realizate la Boston, în 1 752.

Perioada Victoriană a produs un nou tip de cenzură în Anglia și în Statele Unite - publicarea unor ediții expurgate. *Sfânta Biblie, în traducere nouă,* de John Bellamy, un swedenborgian[43], a fost publicată în 1818. Considerând că niciunul dintre marile personaje ale Bibliei nu putea să fi comis fapte pe care le găsea inacceptabile, Bellamy a decis că traducerea din ebraică trebuie să fie greșită, revizuind astfel pasaje pe care la găsea indecente. *Noua Biblie a familiei - Versiune îmbunătățită,* de Dr. Benjamin Boothroyd, un congregational ist[44], care dorea să corecteze „multe expresii nedelicate și obscene" din Biblie, a fost

[43] Swedendborgianism - sistem de credinţe filozofice şi religioase inspirate de autorul acestora, Emanuel Swedenborg (Svedberg) 1688-1772 (n.tr.).
[44] Congregationalism - sistem de doctrine creştine şi de administrare a autorităţii bisericeşti prin intermediul congregaţiilor (n.tr.).

publicată în mai multe ediții începând cu 1824. în acel an, în *Sfânta Biblie revizuită și adaptată pentru citirea în familie,* John Watson, un membru laic al Bisericii anglicane, a înlocuit secțiunile vulgare cu propriile sale scrieri și a renunțat la numerotarea capitolelor și versetelor, astfel că cititorilor le era greu să observe că fusese modificată. în 1828, editorul William Alexander, un quaker, a publicat

Sfânta Biblie, realizată în special pentru facilitarea citirii în public a Sfintei Scripturi. **în aceasta el a schimbat cuvinte și pasaje „care nu erau corespunzătoare perspectivelor și geniului epocii prezente a rafinamentului".**

Prima Biblie expurgată din America a fost publicată în 1833 de către lexicograful Noah Webster, care făcuse mii de schimbări în pasajele pe care le găsea indecente. Deși Biblia sa a fost adoptată de statul Connecticut în 1835, sprijinită de către Universitatea Yale și folosită la scară largă de către congregational iști timp de cel puțin 20 de ani, dorința lui Webster de a schimba chiar și părțile „decente" ale Bibliei, a fost însă zădărnicită. A treia ediție, publicată în 1841, a fost și ultima.

Cenzura Bibliei în secolul al XX-lea a fost cel mai răspândită în țările socialiste. în 1926, guvernul sovietic a ordonat bibliotecilor din URSS să excludă toate textele religioase, printre care și Biblia. Aceasta era admisă numai în bibliotecile foarte mari ale statului. Importul Bibliei era de asemenea interzis, și o retipărire a acesteia nu a avut loc în URSS decât în 1956. în China, în timpul Revoluției Culturale a anilor 1960 și 1970 o campanie de distrugere a celor „patru elemente învechite" cultura, gândirea, obiceiurile și tradițiile - Bibliile au fost arse și lăcașurile de cult creștine au fost închise.

O ediție a Bibliei autorizată de guvern, folosită de o biserică baptistă din România, a fost prima republicare a

Bibliei de la ultima ediție din 1951. Guvernul militar socialist al Etiopiei în 1986 a interzis mai multe cărți ale Bibliei, pe motiv că erau „în contradicție cu revoluția aflată în desfășurare". Un transport de 45 000 de exemplare al Bibliei a fost sechestrat definitiv de autoritățile vamale din Etiopia.

Multe încercări de cenzurare a Bibliei au avut loc și în Statele Unite. Părinți sau grupuri religioase care au denunțat predarea Bibliei în școală ca „literatură", sau care credeau că ar trebui predată numai cu statutul de învățături sfinte ale lui Dumnezeu din propriile lor perspective sau interpretări, au încercat să intervină în programele școlare sau în biblioteci. Contestări la adresa Bibliei au venit de asemenea din neînțelegerea unei decizii a Curții Supreme care interzicea rugăciunea în școli de stat. în 1963, în cazul *District of Abington Township v. Schempp,* Curtea Supremă a interzis exercitarea obiceiurilor religioase în școli de stat. însă Curtea nu a interzis și studierea Bibliei, ca formă de literatură, sau ca sursă istorică sau de științe sociale. în decizia sa, Curtea declara: „Pe lângă acestea, se poate spune că educația unei persoane nu poate fi completă fără studiul comparativ al religiei sau al istoriei religiilor și al relației acesteia cu dezvoltarea civilizației. Nimic din cele spuse aici nu indică faptul că un astfel de studiu al Bibliei sau al religiei, prezentate obiectiv ca parte a unui program laic de educație, nu trebuie făcut temeinic..."

într-un apel precedent asupra unei decizii a Curții Supreme, o organizație conservatoare religioasă intentase un proces Universității din Washington pentru faptul că propunea studierea Bibliei într-un curs de literatură comparată. Această organizație susținea că un astfel de curs într-o instituție publică de educație și o astfel de abordare contraveneau credințelor religioase ale grupului. Un tribunal din Washington a aprobat menținerea cursului în programa universitară.

Un studiu din 1982, constând din 17 chestionare aplicate în biblioteci școlare pe perioada ultimelor două decenii, arăta că prezența Bibliei în școli fost deseori contestată de părinți, elevi sau profesori, care susțineau ilegalitatea sau respingeau interpretarea dată. Atacuri similare au avut loc în anii '80 și '90. De exemplu, în 1989, unui elev dintr-o școală elementară din Omaha, Nebraska, i-a fost interzis să citească Biblia în școală

sau să o dețină în incinta școlii. Printr-o înțelegere la care s-a ajuns la Tribunalul Federal, și care a evitat un eventual proces, s-a convenit că elevul poate citi literatură religioasă în timpul liber chiar dacă este în incinta școlii. In 1991, directorul unei biblioteci, care susținea că fondurile publice nu trebuie cheltuite pe texte religioase, a contestat prezența *Comentariilor Evanghelice asupra Bibliei* și a *Glosarului Catolic Oficial* în biblioteca publică din Multnomah, Oregon. Cărțile au fost menținute în cele din urmă de bibliotecă. în mai 1981, fundamentaliștii creștini au ars exemplare dintr-o ediție a Bibliei în Gastonia, Carolina de Nord.

O serie de încercări din anii '90 de a restricționa accesul la Biblie amintind de epoca victoriană au fost motivate de părerea că ea conținea pasaje indecente. în 1992, în districtul școlar Brooklyn Center, Minnesota, un ateu „încercând să reacționeze împotriva dreptei religioase" a contestat folosirea Bibliei, declarând că „pasajele indecente, violente, și obscene nu sunt potrivite pentru copii". în 1993, Biblia a fost etichetată drept „obscenă și pornografică", dar păstrată la Biblioteca Noel Wien din Fairbanks, Alaska. în apropierea orașului Harrisburg, Pennsylvania, protestatari încercând să înlăture Biblia din școlile districtului West Shore invocau „mai mult de 300 de exemple de obscenități în carte", și obiectau împotriva faptului că „există pasaje, limbaj și povești nepotrivite pentru copii indiferent de

vârstă, printre acestea incluse fiind relatări de incest și crimă".

Deși Biblia este printre cele mai cenzurate cărți ale istoriei, ea a fost tradusă de mai multe ori și în mai multe limbi decât orice altă carte în istoria cărților. în limba engleză, au fost tipărite peste 450 de ediții. Lunga istorie a cenzurii Bibliei a avut un impact limitat asupra circulației și influenței sale în prezent.

BISERICA: HARISMĂ ȘI PUTERE (IGREJA: CARISMA E PODER)

Autor: Leonardo Boff

Data și locul publicării inițiale: 1981, Brazilia; 1985, Statele Unite; Edituri: Editora Vozes; Crossroad Forma literară: eseuri teologice

REZUMAT

Teologul catolic brazilian Leonardo Boff este printre exponenții de seamă ai teologiei libertății, o interpretare a credinței creștine ce se trage din experiențele săracilor. Textul său, *Biserica: harismă și putere, o* colecție de eseuri, discursuri și note de lectură, conține unele dintre cele mai ascuțite critici împotriva Bisericii romano-catolice venite din America Latină. Boff susține acestea pe baza experiențelor sale cu săracii din comunitățile de jos ale Braziliei - comunități catolice conduse de laici. El solicită

reforma instituțională a Bisericii catolice și transformarea ei într-o biserică a „eliberării", nu numai pentru săraci, dar chiar să fie a săracilor. Criticând abuzurile puterii ierarhice, el cere o întoarcere la structura colegială a comunităților bisericești timpurii, în care exercitau puterea atât clericii cât și laicii.

Teza centrală a lui Boff este că lupta pentru justiție și drepturile omului nu poate fi separată de lupte similare în rândul bisericii însăși. Opțiunea preferențială pentru săraci solicită schimbări în rândul catolicismului. Biserica instituțională trebuie să renunțe la puterea ei laică și de coerciție, și să se îndrepte către un model democratic de deschidere și toleranță, modelul original pe care Hristos a întemeiat prima biserică. Boff susține că ierarhia bisericească a apărut doar după moartea lui Iisus. Când creștinismul a devenit religia oficială a Imperiului Roman, biserica a început să reflecte modelul feudal și structura sa de autoritate, incluse fiind și instituțiile, legile și centralizarea birocratică.

Boff distinge între două tipuri de putere: *exousia,* puterea de a iubi folosită de Iisus, și *potestas,* puterea de a domina și de a conduce care a caracterizat oficialii clericali romani. El descrie exercițiul puterii *potestas* de către clerici și diviziunea între clerici și laici ca un cancer al Bisericii catolice. Esența de har a bisericii, în care fiecare este

purtătorul harului, pe care îl poate oferi, a fost eliminată. „Creștinismul nu este împotriva

puterii în sine", scrie Boff, „ci împotriva formelor diabolice care iau forma dominației și a controlului". Folosind terminologia marxistă, Boff se referă la „exproprierea treptată a mijloacelor de producție spirituală ale creștinilor de către clerici".

Biserica trebuie să conțină har, precum învățături, slavă, predici și administrație, dar și putere. Papalitatea are o poziție specială în cadrul bisericii în menținerea unității doctrinare, bazate pe consensul comunităților de creștini. Puterea poate fi un har, crede Boff, atâta timp cât folosește tuturor și este un instrument pentru construcția dreptății în comunitate.

ISTORICUL CENZURII

Ortodoxia lui Boff a fost deja investigată de către Vatican în 1976 și din nou în 1980, suspiciunea fiind de deviație doctrinară. Ancheta din 1980 s-a concentrat pe cartea sa, *)esus Cristo libertador (lisus Hristos, eliberatorul).* Dar Vaticanul a fost în general dispus să lase problema teologilor individuali din America Latină în grija episcopilor locali.

Când, în 1981, *Biserica: harismă și putere* a apărut în Brazilia, Spania și Italia, nu se aștepta nimeni ca aceasta să genereze controverse atât de aprinse. Era doar o dezvoltare suplimentară a ideilor pe care Boff le expu-sese deja în teza sa de doctorat și într-o carte precedentă despre studiul

structurii bisericii. Boff nu era prea optimist că textul, o colecție de eseuri disparate și discuții, și nu o analiză completă, va avea vreo căutare.

Cu toate acestea, aproape imediat, cartea sa a aprins un număr semnificativ de capete de discuție. Boff aplicase cunoștințele teologiei libertății, care fusese anterior direcționată către reforma societății laice, la modelul bisericii însăși. Expresia pe care a folosit-o, „violența simbolică", pentru a se referi la metodele Vaticanului de a descuraja disidența și uzul terminologiei cvasimarxiste pentru a analiza structura bisericii, i-a înfuriat pe critici.

în carte, el îl citează extensiv pe un catolic brazilian care face o paralelă, punct cu punct, între stilurile de guvernământ de la Vatican și Kremlin. într-un alt pasaj controversat, scria: „Este straniu să vezi cum instituția bisericii s-a transformat exact în ceea ce nu își dorea Hristos să se transforme."

Boff descrisese precedent Congregația Vaticanului pentru Doctrina Credinței, ca bazându-se pe proceduri inacceptabile într-o societate civilă, „un proces de factură kafkiană, în care acuzatorul, apărătorul, avocatul și judecătorul sunt una și aceeași persoană". în 1982, a fost inițiat exact un astfel de proces pentru a se investiga părerile lui Boff.

în februarie 1982, Boff, care știa deja că de fapt criticii săi se plânseseră la Vatican, a trimis prin poștă la Roma în

semn de mulțumire copii ale unor receptări critice negative ale cărții și o reacție a părintelui Urbano Zii Ies din Brazilia. Trei luni mai târziu, a primit o scrisoare de la cardinalul Ratzinger, actualul papă, pe atunci Prefect al Congregației pentru Doctrina Credinței, în care i se cerea să răspundă la criticile la adresa cărții sale. Boff a scris un răspuns și l-a publicat.

în mai 1984, Boff a primit o scrisoare de șase pagini din partea lui Ratzinger, în care părerile lui Boff erau criticate, și în care se declara că ideile prezente în carte „nu merită acceptate". Scrisoarea se referea la metoda teologică folosită de Boff, analiza structurii bisericii, conceptele sale de dogmă și revelație precum și perspectiva asupra autorității bisericii. Cardinalul mai critica și „relativismul ecleziastic" și analiza „sociologică". Ratzinger l-a acuzat pe Boff de folosirea unui limbaj „polemic, defăimător și satiric, absolut nepotrivit pentru un teolog", și de susținerea unor „principii ideologice de natură neomarxistă", propunând „o utopie revoluționară care este străină bisericii" și susținând un „concept relativizat" al structurii bisericii și doctrinei.

Răspunsul lui Boff conținea nu mai puțin de 50 de pagini, insistând că scrierea sa încerca doar să „îndrepte atenția către experiența laicilor, a săracilor, și către contribuțiile științelor sociale". Scrisoarea se încheia astfel: „De un lucru sunt sigur. Prefer să intru într-o biserică decât să rămân singur cu teologia mea. Biserica este o realitate a

credinței pe care mi-o asum. Teologia este un rezultat al rațiunii pe care îl discut."

în loc să îl încredințeze episcopilor brazilieni, care cu siguranță l-ar fi susținut pe Boff, Ratzinger l-a citat la Roma în fața unui „colocviu" în septembrie 1984. Boff a luat cu el o petiție semnată de 50 000 de brazilieni, și a fost însoțit de doi cardinali brazilieni, care au venit special pentru a-l susține. Deși Boff nu ar fi ales *Biserica: harismă și putere* pentru a-și prezenta în mod complet ideile, colocviul s-a dovedit a fi un interogatoriu în toată regula pe baza ideilor sale prezentate în respectiva carte.

în martie 1985, congregația a publicat o Notificare, făcând publică scrisoarea pe care Ratzinger o trimisese anul precedent, prezentând-o ca variantă oficială, semnată chiar de papă. Congregația a declarat că rezervele sale despre carte „nu fuseseră schimbate în mod substanțial", și că Boff era vinovat de trei erori: declarația sa cum că biserica copiase caracteristicile

societale ale sistemului roman și mai apoi feudal; interpretarea sa relativistă a dogmei ca fiind bună numai în anumite circumstanțe; și declarațiile sale cum că clericii îi expropriaseră pe oameni de mijloacele de producție spirituală. „Părerile lui Leonardo Boff analizate cu această ocazie pun în pericol doctrina dreaptă a credinței pe care această congregație trebuie să o promoveze și respecte", conchidea respectiva Notificare.

în mai 1985, Boff primea o notă oficială din partea congregației, care îi solicita o „tăcere obedientă" pentru o perioadă nespecificată de timp. Nota susținea că perioada de liniște „îi va permite Fratelui Boff timp pentru o reflecție serioasă". îi solicitau de asemenea să se abțină de la a scrie și a publica, de la datoriile sale de editor la *Revista Ecclesiastica Brasileira,* cea mai influentă publicație teologică din Brazilia, de la munca sa de editor de cărți de teologie la editura Vozes, și de la a preda sau a conferenția. Boff a acceptat solicitarea spunând: „în calitatea mea de creștin, franciscan și teolog, este de datoria mea să ascult și să mă supun."

Zece episcopi brazilieni, care considerau atacurile de la Vatican asupra bisericii libertății ca o intruziune nedorită a Romei în problemele religioase al Americii Latine, și ca o amenințare la adresa dreptului catolicilor de a gândi și scrie liber, au luat măsura neașteptată de a critica public comportamentul Vaticanului în cazul Boff. Episcopii

brazilieni s-au întâlnit cu papa loan Paul al ll-lea la Roma în martie 1986. în acea lună, după zece luni de la „tăcerea" impusă lui Boff, pedeapsa a fost anulată. Boff ar fi declarat că această veste a fost primită de el „ca un cadou de Paște", și era convins că este vorba de bunăvoința a Vaticanului față de episcopii brazilieni.

în 1991, Boff a publicat o serie de articole cerând schimbarea doctrinei bisericești care interzice căsătoria preoților. Când oficialii bisericești, au respins cererea de publicare a următorului său manuscris, Boff a renunțat la cariera de preot. într-o scrisoare deschisă către adepții săi el scria: „Părăsesc funcția de preot, dar nu și biserica... Voi continua să fiu și voi fi mereu un teolog catolic și ecumenic, luptând împreună cu săracii împotriva sărăciei lor și pentru eliberarea lor."

CELE NOUĂZECI ȘI CINCI DE TEZE

Autor: Martin Luther

Data și locul publicării: 1517, Elveția

Specie literară: tratat teologic

REZUMAT

Călugăr german din ordinul augustininilor, Martin Luther este fondatorul reformei protestante în Europa. Doctor în teologie și preot în orașul Wittenberg, Luther preda teologia la universitatea locală. într-o vizită la Roma a ajuns să fie convins de decadența și corupția din rândul

clericilor și a întregului sistem ierarhic papal. încă din 1516, Luther începuse lă critice eficiența practicării indulgențelor, într-o serie de predici.

Doctrina catolică din secolul al XVI-lea prevedea că papa poate transfera din harul de prisos acumulat de Hristos, de Fecioara Măria sau nV sfinți, către un păcătos, pentru a-i amâna pedepsele pământești pentru i nul se va afla în purgatoriu. De asemenea, de indulgențe puteau bene-li(ia atât viii cât și morții. Credința puternică evanghelică a lui Luther, • are spunea că iertarea păcatelor și reconcilierea cu Dumnezeu se poate obține numai prin bunătatea lui Dumnezeu, l-a determinat să pună la îndoială doctrina indulgențelor și a obiceiului autorităților bisericești de .i vinde astfel de indulgențe.

Anul următor, călugărul dominican Tetzel, a oferit spre vânzare ast-ftl de indulgențe pentru a plăti din datoria pe care o făcuse Albert de iti.indenburg prin cumpărarea Episcopiei din Mainz și pentru a plăti pen-tm noua bazilică San Pietro din Roma. Luther a luat poziție împotriva ICestor practici, afirmând că reprezintă un pericol spiritual care poate împiedica adevărata pocăire.

Pe 15 octombrie 1517, Luther i-a provocat pe colegii săi din mediul li ademic la o dezbatere teologică. Luther și-a publicat considerațiile în maniera tradițională - afișând o pancartă scrisă în latină pe poarta biseri-■ II din Wittenberg. Erau scrise acolo cele 95 de teze ale lui Martin

Luther dl-.pro problema indulgențelor, dar nu numai. în mod surprinzător pen-lru autor, acestea au început să fie răspândite prin Germania și apoi prin to.ită Europa, în latină, dar și în traducere germană, dezlănțuind valuri de i mtroverse care aveau să ducă la Reforma Protestantă.

societale ale sistemului roman și mai apoi feudal; interpretarea sa relativistă a dogmei ca fiind bună numai în anumite circumstanțe; și declarațiile sale cum că clericii îi expropriaseră pe oameni de mijloacele de producție spirituală. „Părerile lui Leonardo Boff analizate cu această ocazie pun în pericol doctrina dreaptă a credinței pe care această congregație trebuie să o promoveze și respecte", conchidea respectiva Notificare.

în mai 1985, Boff primea o notă oficială din partea congregației, care îi solicita o „tăcere obedientă" pentru o perioadă nespecificată de timp. Nota susținea că perioada de liniște „îi va permite Fratelui Boff timp pentru o reflecție serioasă". îi solicitau de asemenea să se abțină de la a scrie și a publica, de la datoriile sale de editor la *Revista Ecclesiastica Brasileira,* cea mai influentă publicație teologică din Brazilia, de la munca sa de editor de cărți de teologie la editura Vozes, și de la a preda sau a conferența. Boff a acceptat solicitarea spunând: „în calitatea mea de creștin, franciscan și teolog, este de datoria mea să ascult și să mă supun."

Zece episcopi brazilieni, care considerau atacurile de la Vatican asupra bisericii libertății ca o intruziune nedorită a Romei în problemele religioase al Americii Latine, și ca o amenințare la adresa dreptului catolicilor de a gândi și scrie liber, au luat măsura neașteptată de a critica public comportamentul Vaticanului în cazul Boff. Episcopii brazilieni s-au întâlnit cu papa loan Paul al ll-lea la Roma în martie 1986. în acea lună, după zece luni de la „tăcerea" impusă lui Boff, pedeapsa a fost anulată. Boff ar fi declarat că această veste a fost primită de el „ca un cadou de Paște", și era convins că este vorba de bunăvoința a Vaticanului față de episcopii brazilieni.

In 1991, Boff a publicat o serie de articole cerând schimbarea doctrinei bisericești care interzice căsătoria preoților. Când oficialii bisericești, au respins cererea de publicare a următorului său manuscris, Boff a renunțat la cariera de preot. într-o scrisoare deschisă către adepții săi el scria: „Părăsesc funcția de preot, dar nu și biserica... Voi continua să fiu și voi fi mereu un teolog catolic și ecumenic, luptând împreună cu săracii împotriva sărăciei lor și pentru eliberarea lor."

CELE NOUĂZECI ȘI CINCI DE TEZE

Autor: Martin Luther
Data și locul publicării: 1517, Elveția
Specie literară: tratat teologic

REZUMAT

Călugăr german din ordinul augustininilor, Martin Luther este fondatorul reformei protestante în Europa. Doctor în teologie și preot în orașul Wittenberg, Luther preda teologia la universitatea locală. într-o vizită la Roma a ajuns să fie convins de decadența și corupția din rândul clericilor și a întregului sistem ierarhic papal. încă din 1516, Luther începuse să critice eficiența practicării indulgențelor, într-o serie de predici.

Doctrina catolică din secolul al XVI-lea prevedea că papa poate transfera din harul de prisos acumulat de Hristos, de Fecioara Măria sau de sfinți, către un păcătos, pentru a-i amâna pedepsele pământești pentru când se va afla în purgatoriu. De asemenea, de indulgențe puteau beneficia atât viii cât și morții. Credința puternică evanghelică a lui Luther, care spunea că iertarea păcatelor și reconcilierea cu Dumnezeu se poate obține numai prin bunătatea lui Dumnezeu, l-a determinat să pună la îndoială doctrina indulgențelor și a obiceiului autorităților bisericești de a vinde astfel de indulgențe.

Anul următor, călugărul dominican Tetzel, a oferit spre vânzare astfel de indulgențe pentru a plăti din datoria pe care o făcuse Albert de Brandenburg prin cumpărarea Episcopiei din Mainz și pentru a plăti pentru noua bazilică San Pietro din Roma. Luther a luat poziție împotriva acestor

practici, afirmând că reprezintă un pericol spiritual care poate împiedica adevărata pocăire.

Pe 15 octombrie 1517, Luther i-a provocat pe colegii săi din mediul academic la o dezbatere teologică. Luther și-a publicat considerațiile în maniera tradițională - afișând o pancartă scrisă în latină pe poarta bisericii din Wittenberg. Erau scrise acolo cele 95 de teze ale lui Martin Luther despre problema indulgențelor, dar nu numai. în mod surprinzător pentru autor, acestea au început să fie răspândite prin Germania și apoi prin toată Europa, în latină, dar și în traducere germană, dezlănțuind valuri de controverse care aveau să ducă la Reforma Protestantă.

în Ce/e 95 *de teze* (ce purtau în latină titlul: *Disputatio pro declaratione virtutis indulgentiarum),* Luther susținea că Papa are doar puterea să revoce pedepsele impuse de el însuși, dar în niciun caz nu are autoritatea să hotărască iertarea păcatelor. Luther de asemenea respingea ideea că sfinții ar fi avut har suplimentar, care ar putea fi luat, și transmis pentru folosul altora.

Papa nu controlează sufletele aflate în purgatoriu, afirma Luther. „Ei predică numai doctrine umane care spun că îndată ce se aude zornăitul banilor în pungă, sufletul poate ieși din purgatoriu." Dacă papa are astfel de puteri, se întreba Luther, „de ce nu golește papa purgatoriul de dragul sfintei bunătăți și al dorinței disperate a sufletelor ce se află acolo, dacă el iartă un număr infinit de suflete de dragul mizerabililor bani cu care să construiască o biserică?"

Luther considera indulgențele ca fiind dăunătoare, pentru că ele dădeau credincioșilor o impresie falsă de siguranță. Sugerând că plata unor bani poate domoli mânia lui Dumnezeu, vânzarea de indulgențe împiedica mântuirea, deviind bunătatea și inducând mulțumirea de sine. „Creștinii trebuie învățați că acela care dă săracilor este mai bun decât acela care primește o indulgență. Cel care își cheltuiește banii pe indulgențe în loc să aline nevoia altuia, primește nu indulgența papei, ci indignarea lui Dumnezeu." Aceia care cred că mântuirea lor este asigurată de posesia scrisorilor de indulgență vor primi blestemul etern,

„împreună cu învățătorii lor", care predică doctrine necreștine.

Reformatorul german se opunea și ideii de a strânge bani pentru construirea unei noi bazilici de pe urma indulgențelor. „De ce papa, a cărui avere este astăzi mai mare decât cea a celui mai bogat Cressus, nu construiește această nouă bazilică San Pietro din această avere și strânge în schimb bani de la credincioșii săraci?" se întreba el. Luther credea că a reprima prin forță nemulțumirile oamenilor ridicate de problema indulgențelor, în loc de a le rezolva rezonabil, „însemna punerea bisericii și a papei într-o situație ridicolă în fața dușmanilor săi, și în același timp nefericirea credincioșilor creștini".

Tezele lui Luther aveau ca scop reformarea bisericii. El nu a văzut în ele un atac la adresa autorității papei, sau începutul vreunei schisme. Dar reacția bisericii la propunerile lui Luther l-au împins către o poziție mai radicală, care a dus în cele din urmă la o ruptură cu Roma și la întemeierea unei noi biserici.

ISTORICUL CENZURII

La început, papa Leon al X-lea nu a luat în serios tezele lui Luther, considerând că este vorba doar de o manifestare a rivalității ordinului augustinian față de cel dominican, criticii cei mai vehemenți ai lui Luther. Dar tezele, distribuite și circulate rapid prin Germania, și-au găsit susținători puternici în rândul țărănimii și al autorităților civile, care

erau nemulțumite de taxele impuse de Roma. Clericii din jurul papei s-au convins după acestea că abuzul de indulgențe trebuie limitat și că Luther trebuie redus la tăcere.

în 1518, papa i-a cerut episcopului de Ascoli, Ieronimus, să investigheze cazul lui Luther. Acesta din urmă a fost chemat la Roma pentru a răspunde acuzațiilor de erezie și insubordonare. Prințul elector Frederick al lll-lea de Saxonia a intervenit, solicitând ca audierea lui Luther să aibă loc pe teritoriu german. La audierea organizată în cele din urmă la Augsburg, unde Dieta imperială (corpul legislativ) era reticentă la pretențiile papale, Luther a refuzat să își retracteze vreuna din teze. într-o dezbatere în compania profesorului german Johannes Eck, Luther a susținut că, având în vedere că autoritatea papei are mai degrabă origini umane, decât rădăcini divine, el putea fi contrazis atunci când edictele sale încălcau Scriptura.

Johannes Froben din Basel publicase Ce/e 95 *de teze* într-o ediție ce conținea și predicile lui Luther. în februarie 1519, Froben susținea că nu mai avea decât zece exemplare și că nicio altă carte tipărită de el nu se vânduse vreodată așa de rapid. Profitând de potențialul inovator al tiparului, cartea a fost distribuită nu numai în Germania, ci și în Franța, Spania, Elveția, Belgia, Anglia și chiar la Roma. în același an, teologii de la universitățile din Louvain și Köln au ordonat ca exemplare din carte să fie arse, pentru erezie.

îndată, papa a ordonat unor comisii alcătuite din clerici să studieze lucrările lui Luther. Pe 15 iunie 1520, în bula papală, *Exsurge Domine,* papa proclama: „Judecă, Doamne, cauza Ta. Un mistreț a intrat în via Ta cea sfântă". Bula papală pronunța 41 de erori ale lui Luther ca fiind „eretice, sau scandaloase, sau false, sau dăunătoare urechii pioase, sau ispititoare pentru mintea simplă, sau respingătoare de adevăr catolic". în prefață, papa scria: „Oficiul nostru pastoral nu mai poate tolera virusul contagios al următoarelor 41 de erori... Cărțile lui Martin Luther care conțin aceste erori trebuie examinate și apoi arse... Acordăm lui Luther

60 de zile pentru a se supune." Orice lucrare de-a lui Luther era interzisă de la tipărire, distribuire, lectură, posesie sau citare.

Apoi, în august, octombrie și noiembrie 1520, Luther publica trei tratate teologice revoluționare care ridicau în mod dramatic miza neînțelegerilor sale cu Biserica catolică: *Discurs către nobilimea creștină a națiunii germane,* care ataca pretenția papei de autoritate asupra conducătorilor laici; *Captivitatea babiloniană a bisericii* care ataca preoțimea și sacramentele; și *Libertatea creștinului,* care reitera doctrina care care avea ca esență numai credința. Prima ediție de 4 000 de exemplare a textului *Discurs către nobilimea creștină a națiunii germane* s-a epuizat într-o săptămână. Bucurându-se de largă o susținere populară, în

predicile, dezbaterile și scrierile sale, Luther, propunea o alternativă radicală la Biserica catolică.

Pe 10 octombrie, bula papală a ajuns în cele din urmă în atenția lui Luther. A fost scrisă imediat o replică îndrăzneață și contondentă: *împotriva execrabilei bule a Anticristului.* „Ei spun că unele articole sunt eretice, sau scandaloase, sau false, sau dăunătoare urechii pioase", scria Luther. „Sugestia se pare că este că acelea care sunt eretice nu sunt eronate, acelea care sunt eronate nu sunt scandaloase, și acelea care sunt scandaloase nu sunt dăunătoare." Cerându-i papei „să renunțe la blasfemia diabolică și la impietatea îndrăzneață", Luther conchidea: „Prefer să mor de o mie de ori decât să trebuiască să retractez o singură silabă din cele scrise."

Cărțile lui Luther au fost arse la Louvain și la Liège în octombrie, și în luna următoare, la Kôln și Mainz. Pe 10 decembrie 1520, Luther și adepții săi au ars bula papală în fața locuitorilor din Wittenberg, împreună cu exemplare din legea canonică. „Dacă ei au ars cărțile mele, le voi arde și eu pe ale lor", ar fi spus Luther. în ianuarie 1521, papa a emis o nouă bulă, Decet *Romanum Pontificum,* care prevedea excomunicarea lui Luther și a adepților lui, și arderea lucrărilor sale.

Popularitatea enormă de care se bucura Luther, amplificată de obiecțiile naționaliste germane pe care le făcea la adresa interferenței Romei în problemele locale, l-au salvat de soarta pe care au avut-o alți eretici. Prințul

elector Frederick al lll-lea de Saxonia a refuzat să îl aresteze și să îl trimită la Roma pentru judecată. Singura autoritate din Europa capabilă de a-l suprima pe Luther era Sfântul împărat Roman Carol al V-lea, un catolic devotat și hotărât să oprească definitiv erezia.

Pe 18 aprilie 1521, Luther a fost chemat în fața Dietei de la Wormi în fața împăratului și principilor întruniți, reformatorul german icln/.i încă odată să retracteze cele scrise. „Dacă aș retracta în acest moment, i deschide ușa tiraniei și impietății, și ar fi cu atât mai rău dacă ar apărea că am făcut aceasta sub autoritatea Sfântului Imperiu Roman", Spunea el „Dacă nu voi fi condamnat de Scriptură sau de rațiunea simplă - eu nu accept autoritatea papei și a conciliilor, pentru că acestea s-au contra/is reciproc - conștiința mea este captivă a Cuvântului lui Dumnezeu."

Pe 26 mai 1521, Carol al V-lea decreta prin edictul de la Worms I Luther este „un membru amputat al Bisericii lui Dumnezeu, un schisma tic încăpățânat și un eretic convins... nimeni nu trebuie să îl sprijine. Adepții lui trebuie și ei să fie condamnați. Cărțile sale trebuie eradicate din memoria umanității." Edictul conținea și Legea Tipăririi, care inter/1 cea tipărirea, vânzarea, posesia, citirea sau copierea lucrărilor lui Luthei trecute și viitoare.

Deși împăratul îi convinsese pe cei mai mulți dintre principii germani să semneze condamnarea, puțini dintre ei erau cu adevărat în f.i voarea acesteia. Deși edictul ordona

arestarea lui Luther, apropiații săi au reușit să îl protejeze, găsind refugiu la castelul din Wartburg al lui Frederick al lll-lea de Saxonia. Acolo, Luther a lucrat și a desăvârșit traducerea în germană a Noului Testament și a început și ambițiosul proiect care urma să dureze zece ani, de a traduce întreaga Biblie. S-a întors la Wittenberg în martie 1522, riscându-și viața în mod considerabil, și și-a petrecut acolo restul zilelor predicând și distribuind noua sa Scriptură.

Cenzurarea scrierilor lui Luther a fost aproape universală în Europa. Lucrările sale și ale discipolilor săi au fost condamnate și arse în Anglia, Franța, Spania și în Țările de Jos. în 1524, Dieta de la Nürnberg prevedea că fiecare principe „va aplica Edictul de la Worms în măsura în care este posibil". După cum prevedea și edictul, nu putea fi însă aplicat în cea mai mare parte a nordului Germaniei. Orașele din sudul Germaniei și multe altele din nordul Europei au îmbrățișat reforma luterană. „Cărți luterane sunt expuse spre vânzare chiar lângă edictele împăratului și ale papei care le declară interzise", comenta un contemporan.

în 1555, Carol al V-lea a semnat pacea de la Augsburg, renunțând la încercările sale de a impune catolicismul principilor protestanți. Tratatul de pace permitea fiecărui principe să aleagă religia statului său și declara că oamenii nu vor fi împiedicați să migreze spre o altă regiune pentru a-și practica religia dorită. Luteranismul căpăta amploare.

Lucrările lui Luther au rămas în Indexul Cărților Interzise până în 1930, când nu mai apăreau pe listă. Acestea erau însă încă interzise. Potrivit legii canonice, catolicilor le era interzis, sub pedeapsa rezervată păcatelor capitale, să citească texte „care sugerează sau apără erezia sau schisma".

COPIII DE PE ULICIOARĂ (CHILDREN OF THE ALLEY)

Autor: Naguib Mahfouz

Data și locul publicării inițiale: 1959, Egipt; 1988, Statele Unite Edituri: ziarul* Al-Ahram; *Three Continents Press Forma literară: roman

REZUMAT

Autorul egiptean Naguib Mahfouz, laureat al Premiului Nobel pentru Literatură în 1988, este cel mai cunoscut scriitor arab contemporan, cu 35 de romane, și peste zece colecții de povestiri scrise în ultima jumătate de secol. Multe dintre romanele bogat detaliate ale lui Mahfouz portretizează viața cartierelor locuite de clasele muncitoare din Cairo. Printre cărțile lui se află și cele trei romane, *Trilogia Cairo,* capodopera sa, scrisă între 1945 și 1957, relatând destinele a trei generații dintr-o familie din Cairo.

***Children of the Alley* (cunoscută și sub numele *Children of Cebelawi*[45]) este istoria unei străduțe imaginare**

din Cairo și în același timp repovestire alegorică a vieților lui Adam și Eva, Cain și Abel, Moise, Iisus și Mahomed. Romanul poate fi citit pe mai multe niveluri. La un nivel poate apărea ca o evocare a lumii pierdute a copilăriei lui Mahfouz, pe străduțele din Gemalia în Cairo, dar și o narațiune ficționa-lă captivantă. De asemenea, poate fi o fabulă care evocă istoria iudaismului, creștinismului și islamului, și chiar o critică la adresa intoleranței religioase și a represiunii politice și economice.

Relatată de un localnic anonim de pe ulicioară, de profesie scriitor, povestea începe la umbra reședinței lui Gabalawi, stăpânul unei moșii la poalele muntelui Muqattam. Gabalawi, a cărui prezență despotică se transmite de-a lungul generațiilor, îl reprezintă pe Dumnezeu, sau după cum spune Mahfouz, o anumită idee despre Dumnezeu pe care au creat-o oamenii.

Fiul lui Gabalawi, Adham, și soția acestuia din urmă, Umaima, ademeniți și păcăliți de către fratele lui Adham, Idris, sunt dați afară din conac și din grădinile parfumate de către Gabalawi, din cauză că încercaseră să se uite într-o carte interzisă. Unul din cei doi fii ai lor, Qadri, îl ucide pe celălalt, Humam, într-o altercație. Qadri se însoară cu Hind, fiica lui Idris. Ei au mulți copii, iar descendenții acestora devin întreaga populație a ulicioarei.

Gabalawi se izolează în conacul său și nu mai este văzut vreodată. Administrarea moșiei sale devine imediat o sursă

de conflict. Deși la început vătaful moșiei ia exemplul bun al lui Gabalawi, împărțind roadele cu toți descendenții, îl cuprinde în cele din urmă lăcomia, și începe să îi exploateze pe cei săraci. Treptat, cartierul este condus de tineri gangsteri angajați de vătaf care cer taxe de protecție de la localnicii muncitori.

Primul care se ridică împotriva nedreptăților de pe străduță, este vrăjitorul de șerpi Gabal, care îi învinge pe gangsteri și preia controlul zonei. Gabal, care aplică legea talionului, este onest și demn, împărțind bunurile moșiei în mod egal, dar este în același timp un om temut. El este simbolul ordinii și al justiției, dar după moartea sa, reîncepe vremea vătafilor nelegiuiți și a gangsterilor.

într-o altă generație, apare un nou lider - Rifaa, fiul dulgherului -predicând împotriva violenței și a materialismului. El îi cheamă pe urmașii lui Gabal, susținând că îi va elibera de dughurile rele. Rifaa este ucis de către un vătaf care îl vede ca pe o amenințare la ordinea socială.

Un al treilea lider, Qassem, se ridică din rândul „Șobolanilor Deșertului", cei mai săraci și mai răi dintre locuitorii cartierului. El afirmă că toți locuitorii de pe străduță sunt copii - egali între ei - ai lui Gabalawi, și că domnia gangsterilor trebuie să se termine. Urmând exemplul lui Rifaa, el reușește să aducă un climat de frăție și pace printre urmașii lui Gabal, Rifaa, și printre proprii săi

discipoli. El proclamă că niciun cartier nu este mai aproape de Gabalawi decât altul, și că moșia aparține tuturor.

Dar cei ce îi urmează lui Qassem în funcția de vătaf readuc vechiul sistem de violență și exploatare. Străduța este din nou învrăjbită, cu cartiere separate pentru adepții lui Gabal, Rifaa și Qassem. „Gabalawi", strigă bătrânul Shakrun, la poalele conacului, „cât timp vei mai sta tăcut

[45] Copiii lui Cebelawi (n.tr.).

și ascuns? Poruncile tale sunt ignorate și banii tăi sunt risipiți... Chiar nu știi ce se întâmplă cu noi?"

Arafa, un magician, se dedică eliberării străduței din tirania în care se află. El încearcă să găsească cartea lui Gabalawi, cauza exilului lui Adham, crezând că în aceasta stă secretul magic al puterii lui Gabalawi. Când intră în conac pentru a căuta cartea, el omoară un servitor. Deși venise în căutarea puterii împotriva răului, el se transformă într-un răufăcător.

Ucigându-i un servitor, Arafa, în mod indirect îl ucide pe Gabalawi, care moare în urma șocului pe care îl are când vede moarte în casa sa. Adepții lui Gabal, Rifaa și Qassem se ceartă asupra locului unde va fi îngropat Gabalawi, fiecare crezând că are o relație mai apropiată cu părintele lor. Vătaful îi îndeamnă pe cronicari să povestească viața lui Gabalawi, subliniind modul în care acesta a fost ucis de Arafa. Dar oamenii îl cred pe Arafa, și cred în magia lui, punându-i numele deasupra celor ale lui Gabel, Rifaa și Qassem. Gabalawi este mort, iar oamenii spun: „Nu mai avem de-a face cu trecutul. Singura noastră speranță stă în magia lui Arafa, și dacă am avea de ales între magie și Gabalawi, am alege magia."

Rândurile finale ale cărții prezintă viitorul cu speranță: „Nedreptatea trebuie să aibă un sfârșit, așa cum zilei îi urmează noaptea. Vom vedea moartea tiraniei, și răsăritul luminii și al miracolului."

ISTORICUL CENZURII

Copiii de pe ulicioară **a fost publicat în foileton în 1959 în ziarul semioficial de la Cairo, *Al-Ahram*. Musulmanii habotnici au ieșit în stradă în semn de protest, cerând interzicerea publicării, întrucât Mahouz ar fi sugerat în mod alegoric că Dumnezeul lui Adam, Moise, Iisus și Mahomed ar putea fi mort. Numai după intervenția președintelui Abdel Nasser, prieten cu editorul de la *Al-Ahram,* Mohamed Heikal, romanul a putut fi publicat până la capăt. însă, clericii de la puternica autoritate religioasă, Universitatea Al-Azhar, au interzis *Copiii de pe ulicioară,* condamnând-o pentru blasfemie, și numindu-l pe autor eretic pentru interpretarea greșită și ofensatoare a profețiilor Islamului și a caracterului lui Mahomed.**

De atunci, organizații militante islamice au susținut atacuri neîncetate la adresa cărții și a autorului, care au dus la interzicerea cărții timp de trei decenii. *Copiii de pe ulicioară* a continuat să circule din mână în mână în versiunea sa din ziar până în 1967, când o ediție piratată a romanului a fost publicată la Beirut în Liban, într-o formă ușor „ameliorată". Introdusă clandestin și în Egipt, aceasta se vindea pe sub mână în librăriile din Cairo.

în 1979, Mahfouz a stârnit din nou mânia fundamentaliștilor islamici din Egipt și nu numai, când a fost printre primii care s-au declarat pentru un tratat de pace

între Egipt și Israel. Romanele sale au fost interzise timp de mulți ani în multe țări arabe.

în 1988, Mahfouz câștiga Premiul Nobel. Fundamentaliștii, care nu l-au iertat niciodată pentru scrierea romanului *Copiii de pe ulicioară,* și-au reînnoit atacurile, temându-se că premiul ar fi putut fi invocat drept motiv pentru ridicarea interdicției. „Romanul a fost practic uitat timp de 30 de ani", spunea Mahfouz într-un interviu în 1989, „dar după ce am primit premiul, a devenit ținta unor atacuri dure în ziarele și revistele islamiste. Astfel că nici nu se putea discuta de o publicare a romanului."

în urma declarației președintelui egiptean Hosni Mubarak care spunea că romanul ar trebui publicat și de realitatea faptului că era disponibil în zone semnificative din restul lumii arabe, au fost făcute noi încercări de ridicare a interdicției. Dar când revista egipteană lunară *Al-Yasar* a început să îl publice în foileton în 1989, presa islamistă a protestat cu așa vehemență, încât Mahfouz însuși a solicitat revistei să oprească publicarea.

Mahfouz a stârnit din nou furia oarbă a fundamentaliștilor când a comentat decretul Ayatolahului Khomeini care cerea moartea autorului britanic Salman Rushdie, pentru scrierea *Versetelor satanice.* Șeicul Omar Abdel Rahman, liderul fundamentalist egiptean al organizației militante Gamaat Islamia (care a fost condamnat ulterior pentru un complot de asasinat

împotriva unor lideri politici americani), a emis o declarație în care le solicita atât lui Mahfouz cât și lui Rushdie să se căiască. „Dacă nu o vor face, vor fi uciși", spunea acesta. „Dacă această sentință ar fi fost dată lui Naguib Mahfouz când a scris *Copiii de pe ulicioară,* Salman Rushdie ar fi înțeles că trebuie să păstreze anumite limite."

în iunie 1992, teroriștii islamiști din Cairo l-au împușcat și omorât pe Farag Fouda, un cunoscut scriitor laic din Egipt, care, la fel ca Mahfouz, se exprimase public împotriva cenzurii violente. La scurt timp după uciderea lui Fouda, guvernul egiptean a descoperit o listă neagră pe care era trecut, pe lângă alți intelectuali și scriitori, și Mahfouz. Lui Mahfouz i-a fost oferită protecție din partea poliției, dar acesta nu a acceptat-o.

La începutul anului 1994, revista săptămânală *Rose el-Youssef* a publicat pasaje din mai multe cărți interzise, printre care și *Copiii de pe ulicioară* și *Versetele satanice,* însoțite de declarații în favoarea libertății de exprimare. Cele mai multe țări arabe, cu excepția Egiptului și Kuweitului, au interzis circularea revistei. în octombrie 1994, Mahfouz a fost înjunghiat de mai multe ori în gât, în timp ce se afla într-o mașină în fața casei sale din Cairo. (Doi militanți islamiști au fost condamnați pentru tentativă de omor, și executați, și alții au primit pedepse mai mici.) Mahfouz nu și-a mai putut folosi pe deplin mâna dreaptă în urma atacului, astfel că de atunci își dictează scrierile.

La scurt timp după aceea, ministrul informației vorbind de lângă patul de spital al lui Mahfouz a declarat că guvernul nu va susține nicio interdicție asupra vreuneia din scrierile sale. Declarația sa a fost luată drept sfârșitul oficial al cenzurii cărții Cop/7/ de *pe ulicioară.* Deși ziarele egiptene se grăbeau să publice romanul, Mahfouz a cerut o amânare întrucât viața sa era în pericol. „Chestiunea aceasta deviază discuția de la un atentat la viața mea, către întrebarea dacă romanul este sau nu împotriva religiei", spunea el. Dar rugămintea sa a fost ignorată. La câteva săptămâni de la atac, romanul a fost publicat de presa egipteană pentru prima dată după 35 de ani. Până la mijlocul anului 1997, romanul nu fusese publicat sub formă de carte.

CORANUL

Data și locul publicării: secolul al Vll-lea, Arabia Forma literară: text religios

REZUMAT

Coranul, sau Qur'an (Recitarea), este cea mai timpurie și cea mai desăvârșită lucrare clasică a prozei arabe și cartea sfântă a islamului. Musulmanii cred că ea a fost oferită de Dumnezeu Profetului Mahomed, transmisă în timp de arhanghelul Gabriel, începând cu anul 619 d.Hr. și până la

moartea profetului în 632 d.Hr. Pentru musulmani, Coranul este reproducerea neschimbată a înscrisurilor originale care sunt păstrate în ceruri. Inițial destinate memorării și recitate de adepții și urmași lui Mahomed, revelațiile Coranului au fost scrise pe parcursul vieții Profetului pe frunze de palmier, piatră, os și piele. Versetele Coranului au fost adunate de califul Umar și textul canonic a fost desăvârșit în perioada 651-652 d.Hr. sub califul Uthman de către editori arabi, folosind instrucțiunile secretarului profetului.

Revelațiile Coranului sunt împărțite în 124 de *sure,* sau capitole, fiecare începând cu fraza „în numele lui Allah, cel Milostiv, cel îndurător". Cu excepția primului capitol care este scurt și care este inclus în rugăciunea zilnică a musulmanilor, toate *surele* sunt ordonate în general în funcție de mărime, cea mai lungă fiind prima, iar cea mai scurtă ultima. Cele mai lungi dintre *sure* relatează perioada în care Mahomed era liderul comunității din Medina. Cele mai scurte, cuprinzând cele mai multe dintre învățăturile sale etice, sunt din perioada mai timpurie de la Mecca.

Coranul predică unicitatea lui Dumnezeu; omnipotența și omnisciența Lui sunt infinite. Este creatorul cerurilor și pământurilor, al vieții și al morții. Coranul de asemenea subliniază mila și compasiunea divină pe care le emană Dumnezeu. Omnipotența sa este însoțită de dreptate, el este iertător cu păcătosul care se căiește. în Coran, Dumnezeu vorbește direct, la persoana întâi și își creează

propriile legi. Coranul oferă principalele reguli și legi pentru comportamentul corespunzător al musulmanului. Credincioșii trebuie să cunoască Coranul și să își îndrepte atât gândurile cât și faptele spre a-și mări credința ca musulmani. Religia a fost denumită Islam pentru că Allah ar fi decretat în paginile Coranului: „la aminte, religia lui Allah este *al-Islam* (supunerea) față de voința și învățăturile sale."

Obligațiile în Islam erau pentru toți credincioșii, indiferent de statutul lor în societate. „Adevărat nu va fi altfel pentru vreunul dintre voi, decât în cele de care se bucură fiecare dintre voi în sănătate bună și cucernicie", spune Coranul. Cele mai importante datorii ale credinciosului, numite și Cei Cinci Stâlpi ai Islamului, sunt mărturisirea credinței în Allah și în apostolul său, rugăciunea zilnică la ore fixe, întrajutorarea, postul în luna Ramadanului și, dacă este cu putință, pelerinajul la Mecca. „Luați aminte! Aceia dintre voi care sunt credincioși și slăvesc pe Dumnezeu și își plătesc dijma către săraci, răsplata lor este la Domnul și nicio teamă nu va mai ajunge la ei, și nicio durere", spune Coranul.

Pentru musulmani, Coranul este cuvântul dat de Dumnezeu, „scriptura fără urmă de îndoială", astfel că, el conține nu numai adevărul etern, dar și reprezentarea perfectă a stilului literar.

ISTORICUL CENZURII

O traducere timpurie a Coranului în latină a fost făcută în anul 1141 de către Pierre Venerabilul, abate din Cluny. În perioada cruciadelor medievale, ostilitatea creștinilor față de arabi și față de religia lor a atins apogeul. Părinții bisericii priveau islamul ca pe o erezie, pe musulmani ca pe niște păgâni, și pe Mahomed ca pe un „arhiereu renegat, un impostor" care s-a ridicat împotriva misiunii lui Hristos. Până în 1215, biserica a introdus legislație care restricționa în mod sever accesul musulmanilor în teritoriile creștine.

Textul în arabă al Coranului nu a fost publicat în Europa decât în 1530, la Veneția. Papa a ordonat arderea cărții. Traducerile în latină au fost interzise de Inchiziția Spaniolă, o interdicție ce a rămas în vigoare până în 1790.

În 1541, un editor din Basel - Johannes Oporinus - a început publicarea traducerii în latină a Coranului, făcută de Robert of Ketton în secolul al Xll-lea. Autoritățile orașului au confiscat toate exemplarele. Martin Luther susținea că ediția trebuie publicată pentru că ar veni să arate „gloria lui Hristos, supremația creștinismului, dezavantajele musulmanilor, și furia diavolului". Ediția a fost publicată în 1542, cu prefața lui Luther și a reformatorului protestant Melanchthon.

Prima ediție în limba engleză a Coranului și o nouă traducere în latină au fost realizate în secolul al XVII-lea. Coranul nu fusese încă tipărit în lumea islamică. Era reprodus numai în formatul original scris de mână, folosit

de discipolii profetului. Spre sfârșitul secolului al XVII-lea, un editor turc din Istanbul, Ibrahim Muteferrika, a primit permisiunea sultanului să stabilească prima tipografie din lumea musulmană. în 1727, în ciuda protestelor din partea caligrafilor, a fost emis un edict imperial pentru a permite tipărirea cărților. Dar tipărirea Coranului era încă în mod expres interzisă. Numai în 1874, guvernul turc a acordat permisiunea pentru tipărirea Coranului, dar numai în limba arabă. în perioada modernă, a fost tolerată și o traducere în limba engleză. în restul lumii musulmane, tipărirea Coranului era încă interzisă.

Prima ediție tipărită a Coranului în Egipt a apărut în 1833, sub domnia pașei Mahomed Aii, cel căruia îi este atribuită întemeierea statului modern egiptean. Editura sa, Bulaq Press, a devenit prima și cea mai importantă din lumea arabă. Cu toate acestea, liderii religioși l-au convins pe succesorul lui Mohamed Aii, Abbas pașa, aflat pe patul de moarte, să confiște toate exemplarele tipărite și să le interzică circularea. Num.i sub domnia lui Said pașa, între 1854 și 1853, acestea au fost din noi puse în circulație.

Prima versiune oficială a Coranului a fost publicată de guvernul egiptean în 1925. Dar această versiune, ca și alte versiuni din secolul XX apărute și în alte țări musulmane, a fost reprodusă doar prin litogr.ilin. sau xilografiere, considerate mai aproape de scrisul de mână. Deși legea islamică interzice doar folosirea Coranului *pentru liturghie*

în altă limbi decât araba, unii teologi contemporani cred că este un sacrilegiu sa ii.i duci Coranul, întrucât Allah îi declamase lui Mahomed: „v-am oferii v<> uă Coranul arab". în ciuda acestor obiecții, au fost făcute traduceri neautorizate în 43 de limbi.

în 1995, *Bacaan,* o traducere în limba malaieziană a Coranului realizată de Orthman Aii și publicată în Singapore, a fost interzisă de guvernul Malaieziei. Interdicția a fost parte a unei politici de scoatere în afara legii a sectelor islamice „deviaționiste". *Bacaan* a fost etichetată astfel pentru că oferea o interpretare diferită de cea aprobată de guvern și nu includea și textul original în arabă.

Cenzura în perioadele moderne a Coranului s-a practicat pe scar2 largă în țările socialiste. în 1926, în Uniunea Sovietică, directivele guvernului către biblioteci spuneau că asemenea texte dogmatice religioase precum Evangheliile, Coranul sau Talmudul pot fi păstrate doar în marile biblioteci, accesibile doar studenților la istorie, dar că trebuie scoase din cele mai mici. Asemenea restricții au fost ridicate după cea fost stabilit un *modus vivendi* între musulmani și URSS în timpul celui de-Al Doilea Război Mondial.

în China în timpul Revoluției Culturale din anii 1960 și 1970, studiul Coranului era interzis, iar moscheile de asemenea suprimate. Coranul fusese tipărit în China încă din secolul al XlX-lea, și tradus în limba chineză din anii

1920. Guvernul comunist publicase o traducere autorizată în chineză, în 1952.

în 1986 în Etiopia, sub guvernul militar socialist, se spune că exemplare din Coran au fost distruse sau confiscate de către armată, iar școlile islamice sau moscheile au fost închise, musulmanilor fiindu-le interzis să se roage, unii chiar fiind forțați să se convertească la creștinism și să ardă Coranul. Consiliul guvernului militar, Derg-ul, temându-se de o insurgență a fundamentaliștilor islamici, ar fi oferit ajutor moral și financi.u musulmanilor care se opuneau revoluției marxist-leniniste.

Coranul este astăzi cea mai influentă carte din lume, împreună cu Biblia, și este, la fel ca și Biblia, cel mai citit text sacru. Sunt memorate mai multe pasaje din el, decât din vreo altă carte de învățături sacre din lume.

DESPRE INFINITATEA UNIVERSULUI ȘI A LUMILOR (DE L'INFINITO, UNIVERSO E MONDI)

Autor: Giordano Bruno
Data și locul publicării inițiale: 1584, Franța
Forma literară: tratat de filozofie

REZUMAT

Filozoful italian Giordano Bruno a intrat în ordinul dominican la o vârstă timpure, fiind însă exclus în 1576 la

vârsta de 28 de ani, pentru erezie. A călătorit prin Europa timp de 15 ani, fiind mereu cu un pas înaintea cenzorilor, predând la Toulouse, Paris, Oxford, Wittenberg și Frankfurt. în tratatul *Despre infinitatea universului și a lumilor,* principala sa lucrare de metafizică, publicată în 1584, Bruno respinge cosmologia tradițională aristoteliană și concepțiile acesteia despre univers. Bruno susținea că universul fizic este infinit, conținând un număr nedefinit de lumi, fiecare cu propriul ei Soare și cu propriile sale planete. El vedea lumea ca fiind compusă din elemente individuale, indivizibile ale ființei, numite monade, guvernate de regulile fixe ale relației.

Filozofia lui Bruno a prefigurat teoria cosmică modernă, acceptând ipoteza lui Copernic, potrivit căreia Soarele, și nu Pământul, este centrul lumii noastre. Dar Bruno a mers mai departe decât Copernic, susținând și că Soarelele este doar o stea între stele. Toate judecățile despre poziție sunt relative, existând atâtea moduri posibile de a vedea lumea câte poziții posibile. Astfel, nicio stea sau planetă nu poate fi numită centrul universului. Ființele umane nu pot ști că sunt unice, pentru că viața și chiar ființele raționale pot să existe și în afara planetei Pământ. Nu există adevăr absolut și nici limite la progresul cunoașterii.

Universul infinit este produsul unei puteri sau cauze infinite și pan-teistice a căror muncă este evidentă prin ființele umane și prin natură. „Divinitatea își extrage gloria

și își exprimă grandoarea puterii nu asupra unui singur Soare, ci asupra a nenumărați Sori; nu asupra unui Pământ, ci asupra lumilor fără sfârșit."

întrucât puterea lui Dumnezeu este infinită, atunci și creația lui trebuie să fie infinită. Creatorul ar fi imperfect dacă creațiile sale nu i-ar împlini puterea. Bruno credea că înțelegerea universului ca manifestare a lui Dumnezeu va elibera spiritul uman. „Acesta deschide simțurile, alină sufletul, lărgește mintea și aduce vești adevărate și binecuvântate omului... Scrutând și înțelegând profund Ființa și substanța care ne înconjoară, aflăm că nu există moarte, nu doar pentru noi, ci pentru întreaga materie."

ISTORICUL CENZURII

„Mi-aș dori ca lumea să primească pioasele roade ale muncii mele, pentru a trezi sufletul din adormire și a deschide înțelegerea acelora care sunt lipsiți de această lumină, care în mod sigur, nu este rezultat al intervenției mele. Dacă greșesc, nu cred că greșesc voit", scria Bruno în *Despre infinitatea universului și a lumilor.*

în ochii contemporanilor săi, Bruno într-adevăr greșea. Contestarea perspectivelor aristoteliene asupra universului și construirea unei „noi filozofii", contrazicea scolasticismul care domina universitățile la acea vreme. Aceasta venea în contradicție cu toate instituțiile ecleziastice, fie ele catolice,

luterane, sau calvine. Speculațiile sale despre un număr infinit de lumi erau văzute drept panteism eretic.

în 1577, Inchiziția din Napoli a inițiat procedurile împotriva lui Bruno, acesta fiind nevoit să fugă din Italia. în 1592 s-a pripit întor-cându-se și, denunțat fiind de un nobil venețian, Bruno a ajuns în mâinile Inchiziției din Veneția. A fost încarcerat și judecat pentru acuzațiile de erezie, blasfemie și comportament imoral. Pe 26 mai 1592, Sfântul Tribunal s-a întrunit pentru a lua în considerare acest caz. Bruno le-ar fi spus judecătorilor: „întotdeauna am predicat în mod filozofic și potrivit principiilor naturii și a luminii acesteia... deși se poate să fi ridicat suspiciuni în legătură cu propria mea lumină naturală... niciodată nu am SUS ținut în mod direct vreo idee contrară religiei catolice..." întrebat da< I crede că Tatăl, Fiul și Sfântul Duh sunt împreună ca esență, dar suni Irei elemente distincte, el recunoștea: „Niciodată nu am reușit să înțeleg (elitrei ca fiind într-adevăr elemente ale unei unități și m-am îndoit de ace.is ta." Bruno a admis să se supună tuturor doctrinelor religiei, dar a refu [11] să își retracteze filozofia.

N.J. Karolides, M. Bald & D.B. Sova
100 de (Aiți intri.'/se

Bruno a rămas în închisoare timp de mai multe luni așteptând de< i zia Inchiziției venețiene. Pentru că era considerat un „esiarh", un creator și lider al ereziei, inchizitorul șef de la Roma a cerut ca acesta să fie adus pentru un nou proces. A fost extrădat la Roma pe 27 februarie 1593, și încarcerat timp de șapte ani. Nu îi erau permise nici cărți, nici materiale pentru scris, și singurii vizitatori erau oficialii Inchiziției și preoții care îi cereau să se căiască. în 1559, mai mulți cardinali l-au interogat în legătură cu ereziile conținute de cartea sa. Un interogatoriu final a concluzionat că acuzatul nu vrea să retracteze nimic. în ianuarie 1660, la o întrunire prezidată de papă, s-a decretat ca Bruno să fie ars pe rug, pentru „numeroase opinii eretice și nepotrivite". A fost executat la Roma pe 17 februarie 1600.

Pe 7 august 1603, toate scrierile lui Bruno au fost incluse în Indexul Cărților Interzise, unde au rămas până la sfârșitul ultimului Index, în 1966. Cardinalul Roberto Bellarmino, care a supravegheat procesul și judecată lui Bruno, a fost sanctificat de Biserica catolică în 1930. Lucrările lui Bruno nu au fost niciodată populare în Anglia sau pe continent și erau rare din cauza interdicțiilor. John Toland, un deist din Anglia secolului al XVII-lea, autor al

lucrării *Christianity not Mysterious,* l-a considerat pe Bruno ca precursor al gânditorilor deiști ai vremii lui; Toland a tradus părți din *Despre infinitatea universului și* a *lumilor* și a scris o relatare a cărții. Filozofia lui Bruno a avut influențe importante asupra filozofilor Spinoza și Leibniz.

DIALOG DESPRE CELE DOUĂ SISTEME PRINCIPALE ALE LUMII
DIALOGO SUI DUE MASSIMI SISTEMI DEL MONDO

Autor: Galileo Galilei
Data și locul publicării inițiale: 1632, Italia
Forma literară: monografie științifică

REZUMAT

Opera marelui astronom, fizician și matematician italian Galileo Galilei a avut un efect profund asupra dezvoltării științei și filozofiei, construind temelia pentru progresul științei experimentale și lărgind orizonturile omenirii în privința ii.iiuni universului. Deși astronomul polonez Coper-iin susținuse în De *rrvolutionibus orbium coelestium*[41'], publicată în 154 \, că Soarele este centrul universului și Pământul, planeta care se rotește, credința în sistemul ptolemeic (numit după astronomul Ptolemeu i are a trăit în secolul al ll-lea) rămânea nezdruncinată la începutul secolului al XVII-lea. Teoria ptolemeică considera că pământul

stă pe loc în centrul universului, iar Soarele, Luna și celelalte cinci planete, se rotesc în jurul său.

Când Galileo, profesor de matematici la Universitatea din Pisa, a folosit pentru prima dată telescopul pe care el însuși l-a conceput pentru a urmări cerul, se împlinea deja jumătate de secol de când Copernic anticipase existența sistemului heliocentric al universului. Pentru prima dată însă, observații reale ale cerurilor prin intermediul telescopului păreau să confirme ipotezele lui Copernic. în 1610, Galileo a publicat *Sidereus Nuncius*[47], o broșură de 24 de pagini în care erau relatate observațiile sale despre Lună și despre alte planete. Galileo mai anunța că descoperise patru noi corpuri cerești ce se aflau în jurul planetei Jupiter, lucru care confirma teoria lui Copernic. De asemenea, acolo se menționa că Luna nu este un corp luminos în sine, ci că este luminată de Soare.

Senatul venețian i-a acordat un salariu lui Galilei pentru descoperirile sale, numindu-l mai apoi matematician al ducelui de Toscana. în 1613, el publica *Scrisori asupra petelor solare,* în care își declara încrederea în leoria lui Copernic. Galileo era convins că „ceaslovul naturii este scris în simboluri matematice, și că știința viitorului rezidă în observație și cuantificare, în 1932, Galileo a publicat lucrarea care avea să constituie o răscruce în drumul științei, *Dialog asupra celor două sisteme principale ale lumii.*

în acest dialog scris în tradiția platoniciană, Galileo expunea argumente pro și contra sistemului lui Copernic, acestea fiind prezentate ca fiind parte a unui dialog între trei prieteni: un florentin care crede în sistemul lui Copernic,

"' Despre

un susținător al teoriei geocentrismului a lui Aristo-tel, și un aristocrat venețian în fața căruia cei doi își susțin argumentele. Spusele novicelui erau scrise în italiană și nu în latină, limba intelectualilor și cercetătorilor.

în structura dialogului, Galileo s-a conformat ordinelor bisericii care spuneau că teoria heliocentrică trebuie discutată ca o ipoteză matematică utilă, și nu ca o reprezentare a realității fizice. Dar părerile exprimate în *Dialog* erau în mod clar în favoarea sistemului lui Copernic. Galileo credea că Pământul, la fel ca și celelalte planete, se rotește în jurul axei sale și că planetele efectuează și o mișcare de revoluție pe o traiectorie eliptică, determinată de gravitație. Era respinsă ideea unui univers finit, înconjurat de o sferă exterioară de perfecțiune inertă. Arătând că Pământul nu este centrul creației, ci o parte insignifiantă a ei, Galileo a răsturnat sistemul cosmologic medieval bazat pe teoriile aristotelice privind mișcarea corpurilor.

Galileo expune două principii în această lucrare, principii care au devenit o bază pentru știința modernă. Primul, ipotezele și aserțiunile despre natură trebuie să fie bazate pe observație și nu pe o autoritate superioară; și al doilea, procesele naturale pot fi cel mai bine înțelese prin reprezentări matematice.

ISTORICUL CENZURII

în 1616, sistemul lui Copernic fost denunțat drept periculos pentru credință, iar Galileo, citat la Roma, a fost avertizat de papa Paul al V-lea, „să nu susțină sau să apere" teoriile lui Copernic. Galileo a promis să respecte ordinul papal, și s-a întors la Florența. Teorii similare, publicate de astronomul german Johannes Kepler, în *Astronomia Nova,*

au fost interzise de papă în 1619. Potrivit unei bule papale ce însoțea aceste interdicții, era interzisă citirea sau susținerea lucrărilor lui Kepler sau ale lui Copernic.

în 1624, Galileo a mers la Roma pentru a-și prezenta omagiile sale noului papă, Urban al VIII-lea. în ciuda interdicției din 1616, el a cerut papei permisiunea de a publica o lucrare comparând doctrinele lui Copernic și Ptolemeu. Papa a refuzat solicitarea lui.

în ciuda avertismentelor de la Vatican care recomandaseră numeroase corecturi înaintea publicării vreunei lucrări a lui Copernic, în 1632 Galilei publica *Dialog asupra celor două sisteme principale ale lumii.* Totuși, Galilei încerca să împace autoritățile incluzând în volum și o prefață scrisă de un teolog de la Vatican, care descria teoria lui Copernic ca pe un simplu exercițiu intelectual interesant. Dar papa nu a fost convins. Cartea atrăsese atenția întregii Europe. Amenințarea crescândă a protestantismului l-a determinat pe papă să răspundă agresiv pentru a păstra integritatea dogmei bisericești.

Mai mult, inamicii lui Galilei de la Vatican susțineau că prin tipărirea cărții sub sigiliul celor trei pești - simbolul folosit de tipografia Landini din Florența - Galileo făcea o referire defăimătoare la cei trei nepoți incompetenți ai papei Urban al VIII-lea, pe care acesta îi promovase în ierarhia bisericească. Mai departe, aceștia au sugerat că unul dintre personajele dialogului, Simplicio, apărătorul conservator al sistemului geocentric, era de fapt o caricatură a papei însuși.

în februarie 1633, Galileo a fost citat din nou la Roma. Deși era grav bolnav la Florența și doctorii au avertizat că o călătorie în miezul iernii ar fi putut fi fatală, papa a amenințat că îl va aduce cu forța în lanțuri dacă nu va veni de bunăvoie. Marele duce al Florenței i-a oferit lui Galileo o targa pentru a putea fi transportat la Roma, unde a fost încarcerat, în iunie, a fost pus sub acuzația de erezie.

Procesul s-a concentrat asupra detaliilor ordinului papal din 1616, și de cât de clar era înțeleasă respingerea de către biserică a sistemului lui Copernic. Verdictul Inchiziției a fost că Galileo ar fi fost „suspect de erezie, adică de a crede și susține o doctrină cum că Soarele este centrul universului și că acesta nu se mișcă de la est la vest, și că Pământul se mișcă și nu este centrul universului și că o opinie poate fi susținută și apărată după ce a fost definită și declarată neadevărată de Sfânta Scriptură..."

Galileo a fost condamnat la închisoare pentru o perioadă nedefinită și forțat să facă o abjurație publică a ideilor sale. în dimineața zilei de 22 iunie 1633, la vârsta de 70 de ani, Galileo a îngenunchiat în fața Curții și a declarat: „Cu inima deschisă și sinceră și cu credință cinstită resping, retrag și detest ereziile și erorile spuse anterior, și de asemenea orice altă eroare, contrară Sfintei Biserici, și jur că în viitor nu voi mai expune vreodată verbal sau în scris, vreo idee care ar putea cauza o suspiciune similară asupra mea..." „Și totuși [Pământul] se mișcă" zice legenda că ar fi șoptit pentru el însuși, după jurământul dat.

în 1634, *Dialogul* a fost condamnat oficial și interzis împreună cu loată opera lui Galilei. El a fost închis într-o casă izolată din Arcetri, lângă Florența, unde nu îi era permis să primească vizite fără permisiunea papei. în timpul șederii sale în acea casă, Galileo a reușit să își încheie o nouă operă, *Discorsi e dimostrazioni matematiche, intorno a due nuove scienze (Discursuri și demonstrații matematice referitoare la două noi științe),* care a fost scoasă clandestin din Italia și publicată de protestanții din Leiden, în 1638, cu patru ani înaintea morții sale. în ultimii patru ani de viață, Galileo a fost orb. în cele din urmă, papa i-a permis compania unui tânăr ucenic, Vicenzo Viviani. Aflat încă în detenție, Galileo a murit la 8 ianuarie 1642, cu o lună înainte de a împlini 78 de ani.

Indexul Cărților Interzise din 1664 confirma condamnarea operei lui Copernic, a lui Galilei și a tuturor scrierilor care susțineau teoria heliocentrică, în 1753, Indexul lui Benedict al XlV-lea nu mai conținea cărțile care promovau această doctrină.

însă, abia în anul 1824, când Canon Settele, un profesor de astronomie, a publicat o lucrare de teorii științifice moderne, biserica și-a anunțat acceptul „teoriilor generale ale astronomilor moderni". în următorul Index papal din 1835, numele lui Galileo, Copernic și Kepler fuseseră înlăturate. La 31 octombrie 1992, papa loan Paul al ll-lea l-a reabilitat oficial pe Galileo - la 359 de ani, patru luni și nouă zile după ce acesta fusese forjat să își revoce „erezia" potrivit căreia Pământul se rotește în jurul Soarelui.

DOCTRINA SÂNGEROASĂ A PERSECUȚIEI (THE BLOUDY TENENT OF PERSECUTION)

Autor: Roger Williams
Data și locul publicării inițiale: 1644, Anglia
Forma literară: text religios

REZUMAT

Roger Williams, unul dintre fondatorii Coloniei Massachusetts Bay, a adus ideile radicale ale libertății conștiinței pe țărmurile ținutului New England. în *The Bloudy Tenent of Persecution* el promovează ideile de toleranță religioasă și libertate intelectuală atât sub guvernământ laic cât și ecleziastic. Traiectoria vieții lui Williams a reprezentat curentele disidenței din gândirea protestantă din Anglia. Născut într-o familie anglicană, Williams a devenit puritan în perioada petrecută la Cambridge, în anii 1620 și a devenit un puritan separatist, odată ajuns în Colonia Massachusetts Bay, în 1631.

în 1635, neînțelegerile și deziluziile avute în rândul separatiștilor din Massachusetts au dus la exilul său în Rhode Island, la acea vreme un tărâm sălbatic între coloniile britanice Massachusetts și Connecticut. Williams era nemulțumit de fundamentalismul bisericii, după cum s-ar traduce acum, fenomen care lua din nou totul de la origini și își crea treptat propriile tradiții. Dorința sa pentru o biserică pură l-a determinat să pună la îndoială ideea unei biserici

instituite de o entitate politică, așa cum era guvernământul colonial.

în vara lui 1643, Williams s-a întors în Anglia pentru a convinge Parlamentul să îi ofere autoritatea asupra coloniei Rhode Island, pe care ar fi urmat să o construiască personal cu statut de colonie oficială, cu dreptul de a fi administrată local. Anglia era zguduită în acea perioadă de controverse religioase, mai ales în privința granițelor dintre puterea bisericească și cea politică, dar și de problemele legate de libertatea individului. Până în primăvara lui 1644, Williams își expusese deja ideea unui echilibru între biserică, stat și individ, care să favorizeze conștiința individului. Observând proliferarea de noi secte protestante, el considera că nicio autoritate, fie ea bisericească sau statală, nu poate opri această tendință de fragmentare. Libertatea conștiinței, pe care Williams o vedea drept capacitatea persoanelor de a-l slăvi pe Dumnezeu în felul în care cred de cuviință, nu trebuie restricționată, argumenta el.

Williams și-a publicat aceste idei în *The Bloudy Tenent of Persecution,* în mod oficial acest text fiind un răspuns adresat lui John Cotton, cel mai puternic cleric puritan din Massachusetts și în același timp politician abil, care și el încerca să obțină bunăvoința Parlamentului. Cotton susținea o nouă legislație care să sporească puterile bisericii în problemele indivizilor. Cartea lui Williams se exprima împotriva dreptului Parlamentului de a cere și a impune conformitate în interpretarea și practica principiilor Scripturii. El susținea că puritanii din Massachusetts încer-

cau de fapt să construiască un stat modern având la bază cele zece, porunci. El critica ideea că principiile abstracte și universale ale lui Moise pot fi folosite pentru a guverna societăți, la mii de ani de când au apărut.

Williams avea și el motivele sale religioase și politice pentru a se opune ideilor lui Cotton. Williams considera că impunerea de către guvernul britanic a Primei Porunci, cum că este un singur Dumnezeu ce trebuie slujit, era în contradicție cu tradiția creștină, în care Noul Testament este superior legi mozaice; Williams era de asemenea nemulțumit de ideea conformității impuse, întrucât, după cum chiar el se exprima, rugăciunile nesincere „miros urât pentru nările lui Dumnezeu."

The Bloudy Tenent of Persecution **continuă în această logică, oferind exemple nenumărate din istorie, pentru a releva faptul că biserica și statul sunt regate diferite. Mai mult, Williams denunță principiile și practicile represiunii religioase. Pământul a fost „îmbătat cu sângele locuitorilor săi", scria el, măcelărindu-se cu zel între ei, fiecare încerca să își impună secta sa în detrimentul alteia. „Aceste biserici nu pot fi într-adevăr creștine... acestea care, ori prin propriile puteri, ori prin cele ale puterii regilor și a prinților... persecută orice diferență față de ele, sau orice opinie opusă lor." Doar dacă vor domni rațiunea și milostenia se va evita ruina bisericii și distrugerea societății.**

Lui Williams îi erau prea cunoscute puterile bisericii oficiale. In The *Bloudy Tenent of Persecution* el declara că

exilul său în Rhode Island era cauzat de ideile sale de libertate a conștiinței, acestea determinându-i pe puritani să îl trimită într-un loc pustiu pentru a-l reduce la tăcere. Exemplul propriei sale vieți, spera el, va convinge cititorii de răul cuprins în impunerea doctrinelor religioase prin puterea politică.

Williams a scris *The Bloudy Tenent of Persecution* sub forma unui dialog între Pace și Adevăr, ca o parabolă a luptei sale cu bisericile dominante la acea vreme. El era în mod special deranjat de rolul necredincioșilor în societatea engleză și cea colonială. El se întreba la ce bun să forțezi pe cineva care nu este protestant sincer să pronunțe cuvintele doctrinei protestante. Williams considera că mântuirea necredincioșilor va veni mai degrabă din experiențele lor personale, decât din impunerea unei tradiții religioase.

Pentru Williams, religia era în primul rând o credință interioară, în contrast cu religia ostentativă practicată de cei mai mulți puritani din Massachusetts sau de presbiterienii din Parlamentul englez. Religia oficială, sărbătorile religioase de stat și tribunalele împuternicite să impună doctrina religioasă contraziceau bunul simț religios. Amestecarea sferei private religioase cu sfera guvernării publice are ca rezultat o înjosire a religiei; doctrina religioasă a venit direct de la surse divine, în timp ce liderii politici sunt doar aleși sau numiți de alți oameni. Această din urmă idee l-a ofensat pe regele Carol I, care continua să susțină că puterea sa are origini divine.

Ideile lui Williams din *The Bloudy Tenent of Persecution,* atacând relația dintre stat și biserică - relație pe care cei mai mulți britanici o considerau imuabilă - au devenit infame. Dar limbajul său inflamator i-a adus puțini adepți. Cu toate acestea, publicarea cărții nu l-a împiedicat

/ 00 de cărți interzise . r

---■----------[1]-----24 !>

să își îndeplinească unul din scopuri. La o lună de la publicare, se întoarce în sălbăticia din Rhode Island cu autorizația de a stabili Colonii Britanică Rhode Island.

ISTORICUL CENZURII

La publicarea sa în iulie 1644, The *Bloudy Tenent of Persecution,* nu a reușit să convingă Parlamentul sau publicul englez de importanța separării doctrinei religioase de autoritatea statului. Știută fiind strictețea Parlamentului în privința conformității religioase, s-a ordonat ca toate exemplarele cărții de 400 de pagini să fie arse în piața publică în august 1644.

Stilul și organizarea ideilor din cartea lui Williams pot fi considerate de asemenea o cauză a respingerii unanime a cărții. Cartea fusese scrisă în multe etape și cu multe schițe, timp de aproape 25 de ani. Aceasta formare treptată a filozofiei religioase a fost transpusă în proza încâlcită a lucrării. Este foarte puțin probabil ca membrii Parlamentului, sau ori< mc altcineva, să fi citit suficient de atent cartea, pentru a fi convins de ideile lui Williams

expuse sub forma unor analize complicate și lungi a unor pasaje de Scriptură.

Ostilitatea față de această carte se poate să fi fost generată și de subtitlul acesteia, „For Cause of Conscience"[48]. Libertatea de conștiință era un concept radical în Anglia acelor ani. în timp ce membrii unor secte precum quakerii erau întemnițați pentru ideile lor, iar evreii și catolicii erau reprimați violent, invocarea libertății religioase și a toleranței era puțin probabil sa fie convingătoare.

în timpul în care cartea sa era arsă, Williams se afla pe vapor îndreptându-se către New England. Nu a fost întemnițat și nici nu a fost altfel pedepsit pentru publicarea textului religios The *Bloudy Tenent ol Persecution.* A trebuit însă să răspundă la multe atacuri asupra ideilor sale.

Pentru cauza

în 1647, vechiul său inamic, John Cotton, scria The *Bloudy Tenent, Washed, and Made White in the Bloud of the Lamb[49],* în care nega că Williams ar fi fost exclus din colonie pe motive religioase. El afirma că, din contră, Williams făcuse declarații defăimătoare și calomnioase la adresa guvernului din Boston, iar pedeapsa era normală. Apare explicit în argumentul lui Cotton, că pentru el, nu poate exista o separare între

autoritățile religioase și cele civile, astfel că o dispută împotriva practicilor religioase este echivalentă cu una împotriva orânduirii civile, iar aceasta însemna rebeliune.

™ Doctrina sângeroasă făcută şi mai sângeroasă de încercarea domului Cotton să o albească cu sânge de miel (n.tr.).

Cotton îl ataca pe Williams, numindu-l egoist și respingând acuzațiile că părerile sale religioase i-ar fi adus exilul.

La cinci ani după reacția lui Cotton, Williams publica *The Bloudy Tenent yet More Bloudy: by Mr. Cotton's endeavour to wash it white in the Bloud of the Lambe*[50]. Williams și-a reafirmat principiile sale originale, mai ales justificarea scripturală pentru toleranța religioasă. După părerea sa, a-i obliga pe oameni să se roage în biserici împotriva voinței lor, constituia un păcat, și se numea ipocrizie. Astfel, autoritățile din Massachusetts îi obligau pe cetățenii săi să comită un păcat. A-i forța pe necredincioși să vină la biserică era, după părerea lui Williams, un păcat mai mare decât lipsa de credință în creștinism.

Ordinul Parlamentului de ardere a textului nu l-a împiedicat pe Williams să-și publice în continuare ideile sau să prospere în Rhode Island, însă această cenzură a dat semnalul începutului unei noi ere de intoleranță religioasă atât în Anglia cât și în New England. Respectul pentru ideea lui Williams de libertate a conștiinței a crescut în următori 150 de ani. Filozofia sa de toleranță religioasă a inspirat noțiunea de dreptul la „viață, libertate și căutare a fericirii" din Declarația de Independență, precum și Primul Amendament al Constituției americane care garantează libertatea religioasă și cea de expresie. în 1936, la 300 de ani după exilarea lui Williams în Rhode Island, statul Massachusetts și-a prezentat scuzele pentru această faptă.

EPOCA RAȚIUNII (THE ACE OF REASON)

Autor: Thomas Paine

Data și locul publicării inițiale: 1794-1795, Franța Forma literară: tratat de filozofie

REZUMAT

Thomas Paine, teoretician al politicii, scriitor și revoluționar an-glo-american, a fost unul dintre cei mai importanți pamfletari ai tuturor timpurilor din spațiul anglofon. Epoca *rațiunii,* un atac direct la adresa creștinismului, bazat pe principiile raționalismului, a devenit una dintre cele mai cunoscute lucrări deiste scrise vreodată.

Fiul unui quaker englez, Paine a emigrat în America în 1774 și a devenit un membru activ al mișcării pentru independență. Pamfletul său *Common Sense (Bunul simț),* publicat în ianuarie 1776, argumenta în favoarea unei republici americane și pregătea publicul pentru ideea de independență.

în 1787, Paine s-a întors în Anglia unde a publicat în 1791-1792, *Drepturile omului,* lucrare scrisă în apărarea Revoluției Franceze și care ataca inechitățile politice și sociale din Anglia. Urma să se vândă în aproximativ 500 000 de exemplare în deceniile ce urmau, și a fost una dintre cele mai citite cărți în Anglia. Condamnat pentru defăimare instigatoare în Anglia, pentru *Drepturile omului,* Paine a fugit la Paris, unde a participat la Revoluția Franceză ca membru al Adunării Naționale. Timp de 10 luni, în 1794, în timpul *Terorii,* a fost încarcerat la ordinul lui Robespierre și al

iacobinilor, înainte de a fi salvat de ambasadorul american în Franța, James Monroe.

în drum către închisoare, Paine i-a înmânat unui prieten manuscrisul părții întâi din *Epoca rațiunii* care a fost publicat la Paris în 1794. După ieșirea din închisoare, a definitivat și partea a doua, publicată în 1795. Pe timpul șederii sale în Franța, Paine s-a convins că revolta populară împotriva activităților reacționare ale clericilor, care complotau împreună cu susținătorii aristocrației și ai monarhiei împotriva revoluției, îi va îndrepta pe cetățenii francezi către ateism. în *Epoca rațiunii,* Paine a încercat să salveze adevărata religie din fața sistemului creștin, pe care îl considera ca fiind „o pioasă înșelătorie" și „respingător pentru rațiune".

autoritățile religioase și cele civile, astfel că o dispută împotriva practicilor religioase este echivalentă cu una împotriva orânduirii civile, iar aceasta însemna rebeliune. Cotton îl ataca pe Williams, numindu-l egoist și respingând acuzațiile că părerile sale religioase i-ar fi adus exilul.

La cinci ani după reacția lui Cotton, Williams publica *The Bloudy Tenent yet More Bloudy: hy Mr. Cotton's endeavour to wash it white in the Bloud ofthe Lambe*[50]. Williams și-a reafirmat principiile sale originale, mai ales justificarea scripturală pentru toleranța religioasă. După părerea sa, a-i obliga pe oameni să se roage în biserici împotriva voinței lor, constituia un păcat, și se numea ipocrizie. Astfel, autoritățile din Massachusetts îi obligau pe cetățenii săi să comită un păcat. A-i forța pe necredincioși să

[50] Doctrina sângeroasă făcută şi mai sângeroasă de încercarea domului Cotton să o albească cu sânge de miel (n.tr.).

vină la biserică era, după părerea lui Williams, un păcat mai mare decât lipsa de credință în creștinism.

Ordinul Parlamentului de ardere a textului nu l-a împiedicat pe Williams să-și publice în continuare ideile sau să prospere în Rhode Island, însă această cenzură a dat semnalul începutului unei noi ere de intoleranță religioasă atât în Anglia cât și în New England. Respectul pentru ideea lui Williams de libertate a conștiinței a crescut în următori 150 de ani. Filozofia sa de toleranță religioasă a inspirat noțiunea de dreptul la „viață, libertate și căutare a fericirii" din Declarația de Independență, precum și Primul Amendament al Constituției americane care garantează libertatea religioasă și cea de expresie. în 1936, la 300 de ani după exilarea lui Williams în Rhode Island, statul Massachusetts și-a prezentat scuzele pentru această faptă.

EPOCA RAȚIUNII (THE AGE OF REASON)

Autor: Thomas Paine

Data și locul publicării inițiale: 1794-1795, Franța Forma literară: tratat de filozofie

REZUMAT

Thomas Paine, teoretician al politicii, scriitor și revoluționar an-glo-american, a fost unul dintre cei mai importanți pamfletari ai tuturor timpurilor din spațiul anglofon. *Epoca rațiunii,* un atac direct la adresa creștinismului, bazat pe principiile raționalismului, a devenit una dintre cele mai cunoscute lucrări deiste scrise vreodată.

Fiul unui quaker englez, Paine a emigrat în America în 1774 și a devenit un membru activ al mișcării pentru independență. Pamfletul său *Common Sense (Bunul simț),* publicat în ianuarie 1776, argumenta în favoarea unei republici americane și pregătea publicul pentru ideea de independență.

în 1787, Paine s-a întors în Anglia unde a publicat în 1791-1792, *Drepturile omului,* lucrare scrisă în apărarea Revoluției Franceze și care ataca inechitățile politice și sociale din Anglia. Urma să se vândă în aproximativ 500 000 de exemplare în deceniile ce urmau, și a fost una dintre cele mai citite cărți în Anglia. Condamnat pentru defăimare instigatoare în Anglia, pentru *Drepturile omului,* Paine a fugit la Paris, unde a participat la Revoluția Franceză ca membru al Adunării Naționale. Timp de 10 luni, în 1794, în timpul *Terorii,* a fost încarcerat la ordinul lui Robespierre și al iacobinilor, înainte de a fi salvat de ambasadorul american în Franța, James Monroe.

în drum către închisoare, Paine i-a înmânat unui prieten manuscrisul părții întâi din *Epoca rațiunii* care a fost publicat la Paris în 1794. După ieșirea din închisoare, a definitivat și partea a doua, publicată în 1795. Pe timpul ședерii sale în Franța, Paine s-a convins că revolta populară împotriva activităților reacționare ale clericilor, care complotau împreună cu susținătorii aristocrației și ai monarhiei împotriva revoluției, îi va îndrepta pe cetățenii francezi către ateism. în *Epoca rațiunii,* Paine a încercat să salveze adevărata religie din fața sistemului creștin, pe care

îl considera ca fiind „o pioasă înșelătorie" și „respingător pentru rațiune".

N.l. Karolides,. M. Bald & P.B. Sova

Paine, la fel ca și mulți alți intelectuali americani și europeni, precum Benjamin Franklin, Thomas Jefferson, Voltaire sau Rousseau, era un cunoscut deist. Deismul, expresia religioasă a raționalismului științific, susținea că existența lui Dumnezeu poate fi dovedită din ordinea și armonia creației. Deiștii vedeau religia formală drept inutilă și detestau ideea că revelația divină este fundamentul credinței. Creația lui Dumnezeu în viziunea deiștilor, era singura biblie.

în *Epoca rațiunii,* Paine a încercat să popularizeze deismul, să îl aducă din sferele intelectuale înalte către oameni și se poate spune că a făcut această filozofie accesibilă publicului larg. Deși cartea era descrisă drept „biblia ateului" de către criticii ei, Paine repudia ateismul. El își începea cartea cu o declarație de credință: „Cred într-un singur Dumnezeu, și nimic mai mult; și am speranța fericirii dincolo de această viață."

Obiectivul declarat al lui Paine în toate scrierile sale politice, începând cu *Bunul simț,* era de a salva oamenii de tiranie și de principii false de guvernământ. *Epoca rațiunii* a

ceea ce numim creştinism", scria
veste scopului despotismului; şi ca mijloc pentru obţinerea'
slujeşte avariţia preoţilor; dar în ceea ce priveşte binele om, |[6] aven' e'
ral, el nu aduce nimic". Ului'în 8ene"

Prin faptul că religia creştină îl slăveşte pe om şi nu p$_e$ este în sine o specie a ateismului, o negare religioasă a |[u]j [umnezeu' *afirma* Paine. „Creaţia este Biblia deistului. Acolo el poate [c]i-j [Umnezeu' *Creatoru|u'*| însuşi, certitudinea existenţei Sale, şi imutabilj/' [CU] [scr,su]; Sale, şi toate celelalte *Bib*||'| şi Testamente sunt pentru el nişt$_e$^ P[utem]

ISTORICUL CENZURII

Scrisă *mtr-un* stil accesibil şi uşor de *c*|||*t, Epoca raţiunjj* buită gratuit sau la un preţ foarte mic de către organizaţii! ^ [n]~ *Europa* şi America. în America, la mijlocul anilor 1799 [6 e,ste d,n] *editata*⁻ de 17 ori, vânzându-se în mii de exemplare. *Cartea fe^* [3]* fel Biblia deiştilor americani, Paine devenea eroul lor, iar de' [V6n],[ea ast]" nea o mişcare de masă asociată cu republicanismul. deve-

fost scrisă în același sens. „Dintre toate tiraniile care afectează omenirea", scria Paine, „tirania religioasă este cea mai rea; toate celelalte specii de tiranie sunt limitate la lumea în care trăim; dar acesta lovește și dincolo de mormânt, și încearcă să ne urmărească și în eternitate." Religia organizată a fost creată pentru a „teroriza și subjuga omenirea, și pentru a monopoliza puterea și averile." Singura teologie adevărată este „filozofia naturală, care cuprinde întreaga sferă a științei".

Paine critica pretențiile nesincere de credință ca pe niște „minciuni mentale". Fiecare religie sau biserică națională invocă vreo misiune specială din partea lui Dumnezeu, comunicată numai anumitor indivizi, și fiecare biserică își proclamă o anumită carte ca fiind revelația sau cuvântul lui Dumnezeu. „Este o contradicție să numești revelație tot ceea ce nu este rezultat al experienței noastre, atât verbal cât și în scris", spunea Paine.

Paine credea că misterul, miracolele și profețiile erau tot atâtea înșelătorii și că Vechiul și Noul Testament nu sunt rezultatul revelației. „Nu cred absolut deloc că Atotputernicul a comunicat vreodată ceva omului... altfel decât prin prezența sa universală din toate elementele creației sale, prin care simțim în noi înșine repulsie față de faptele rele, și înclinarea de a face fapte bune". Către „Biblia creației", și nu către „stupida Biblie a Bisericii", trebuie să se

întoarcă oamenii pentru a primi înțelepciune. „Mintea mea este propria mea biserică", proclama el.

în timp ce partea întâi din *Epoca rațiunii* Paine contesta în termeni generali dogmele creștinismului, în partea a doua el ataca atât Vechiul

cât și Noul Testament cu un ton sarcastic și ridiculizant. q

asemenea autenticitatea celor *c\nc'* cărți ale lui Moise, pa j onte * ! anc ^e

acestea nici nu fuseseră scrise în timpul vieții lui Moise; cj G a rma că

grabă reprezentau „o *cartea* anonimă de povești, fabule sa' c ma . ^

tradiționale sau inventate, sau chiar minciuni în toată regiiui a £ surdită ^ '

asemenea, descria Vechiul Testament ca *i\\nd* plin de „po Ve ● a ne de

depravări voluptoase, execuții crude și brutale... o istorie a f Vi cene

a avut rolul de a corupe și brutaliza omenirea; iar eu o det 3 ° ^ ,e C3re

detest orice cruzime." est a $ a cum

în critica Noului Testament, Paine afirma că Evanghe|j,| secole după moartea lui Hristos, nu fuseseră scrise de cs?' apărute a

Paine recunoștea că Iisus era un om onorabil și virtuos, dar ^ aposto"*

că ar fi fost *hu* lui *Dumnezeu.* De asemenea, autorul ved[ne]*?-*[ap].[tU]

creștină drept „o religie a câștigului și a pompei" - contradj[ct][ea] enca

lui lui Iisus, a cărui viață fusese caracterizată de umilința *t-* *one* *spiritu"*

plus, Paine vedea concepția imaculată ca pe o „blasfemie ,[sărăc]^- ,n

relatarea miracolelor ca pe un mod de a-l „degrada p[e] . [scenă] ,ar

întruchipându-l într-un showman". Atotputernic

Dintre toate sistemele religioase care au fost inventate • este mai „rușinos față de Atotputernic, mai neconvingător [n,ciunul nu] mai respingător pentru rațiune, și mai contradictoriu cu sin[e] .[pentru om] ceea ce numim creștinism", scria Paine. „Ca un motor al p[u]?[SU§]" f[eCât] «"«vriilifi despotismului; și ca mijloc pentru obținem *j*[11] ser"

Paine, la fel ca și mulți alți intelectuali americani și europeni, precum Benjamin Franklin, Thomas Jefferson, Voltaire sau Rousseau, era un cunoscut deist. Deismul, expresia religioasă a raționalismului științific, susținea că existența lui Dumnezeu poate fi dovedită din ordinea și armonia creației. Deiștii vedeau religia formală drept inutilă și detestau ideea că revelația divină este fundamentul

credinței. Creația lui Dumnezeu în viziunea deiștilor, era singura biblie.

În *Epoca rațiunii,* Paine a încercat să popularizeze deismul, să îl aducă din sferele intelectuale înalte către oameni și se poate spune că a făcut această filozofie accesibilă publicului larg. Deși cartea era descrisă drept „biblia ateului" de către criticii ei, Paine repudia ateismul. El își începea cartea cu o declarație de credință: „Cred într-un singur Dumnezeu, și nimic mai mult; și am speranța fericirii dincolo de această viață."

Obiectivul declarat al lui Paine în toate scrierile sale politice, începând cu *Bunul simț,* era de a salva oamenii de tiranie și de principii false de guvernământ. *Epoca rațiunii* a fost scrisă în același sens. „Dintre toate tiraniile care afectează omenirea", scria Paine, „tirania religioasă este cea mai rea; toate celelalte specii de tiranie sunt limitate la lumea în care trăim; dar acesta lovește și dincolo de mormânt, și încearcă să ne urmărească și în eternitate." Religia organizată a fost creată pentru a „teroriza și subjuga omenirea, și pentru a monopoliza puterea și averile." Singura teologie adevărată este „filozofia naturală, care cuprinde întreaga sferă a științei".

Paine critica pretențiile nesincere de credință ca pe niște „minciuni mentale". Fiecare religie sau biserică națională invocă vreo misiune specială din partea lui Dumnezeu, comunicată numai anumitor indivizi, și fiecare

biserică își proclamă o anumită carte ca fiind revelația sau cuvântul lui Dumnezeu. „Este o contradicție să numești revelație tot ceea ce nu este rezultat al experienței noastre, atât verbal cât și în scris", spunea Paine.

Paine credea că misterul, miracolele și profețiile erau tot atâtea înșelătorii și că Vechiul și Noul Testament nu sunt rezultatul revelației. „Nu cred absolut deloc că Atotputernicul a comunicat vreodată ceva omului... altfel decât prin prezența sa universală din toate elementele creației sale, prin care simțim în noi înșine repulsie față de faptele rele, și înclinarea de a face fapte bune". Către „Biblia creației", și nu către „stupida Biblie a Bisericii", trebuie să se întoarcă oamenii pentru a primi înțelepciune. „Mintea mea este propria mea biserică", proclama el.

în timp ce partea întâi din *Epoca rațiunii* Paine contesta în termeni generali dogmele creștinismului, în partea a doua el ataca atât Vechiul

(al și Noul Testament cu un ton sarcastic și ridiculizant. Contestând de «iscmenea autenticitatea celor cinci cărți ale lui Moise, Paine afirma că acestea nici nu fuseseră scrise în timpul vieții lui Moise; ci, că mai degrabă reprezentau „o cartea anonimă de povești, fabule sau absurdități iiadiționale sau inventate, sau chiar minciuni în toată regula". Paine, de asemenea, descria Vechiul Testament ca fiind plin de „povești obscene, depravări voluptoase, execuții crude și brutale... o istorie a ticăloșiei care a avut

rolul de a corupe și brutaliza omenirea; iar eu o detest așa cum detest orice cruzime."

în critica Noului Testament, Paine afirma că Evangheliile, apărute la secole după moartea lui Hristos, nu fuseseră scrise de către apostoli. Paine recunoștea că Iisus era un om onorabil și virtuos, dar nega faptul că ar fi fost fiul lui Dumnezeu. De asemenea, autorul vedea biserica creștină drept „o religie a câștigului și a pompei" - contradictorie spiritului lui Iisus, a cărui viață fusese caracterizată de umilință și sărăcie. In plus, Paine vedea concepția imaculată ca pe o „blasfemie obscenă" iar relatarea miracolelor ca pe un mod de a-l „degrada pe Atotputernic întruchipându-l într-un showman".

Dintre toate sistemele religioase care au fost inventate, niciunul nu este mai „rușinos față de Atotputernic, mai neconvingător pentru om, mai respingător pentru rațiune, și mai contradictoriu cu sine însuși, decât ceea ce numim creștinism", scria Paine. „Ca un motor al puterii, el servește scopului despotismului; și ca mijloc pentru obținere de averi, el slujește avariția preoților; dar în ceea ce privește binele omului în general, el nu aduce nimic".

Prin faptul că religia creștină îl slăvește pe om și nu pe Dumnezeu, este în sine o specie a ateismului, o negare religioasă a lui Dumnezeu, afirma Paine. „Creația este Biblia deistului. Acolo el poate citi, cu scrisul Creatorului însuși, certitudinea existenței Sale, și imutabilitatea puterii Sale, și

toate celelalte Biblii și Testamente sunt pentru el niște falsuri".

ISTORICUL CENZURII

Scrisă într-un stil accesibil și ușor de citit, *Epoca rațiunii* a fost distribuită gratuit sau la un preț foarte mic de către organizațiile deiste din Europa și America. în America, la mijlocul anilor 1790 cartea a fost editată de 1 7 ori, vânzându-se în mii de exemplare. *Cartea* devenea astfel Biblia deiștilor americani, Paine devenea eroul lor, iar deismul devenea o mișcare de masă asociată cu republicanismul.

Insă, cartea a generat o ostilitate semnificativă din partea clericilor și credincioșilor, de ambele părți ale Atlanticului - o ostilitate care a durat mult timp după moartea lui Paine. Un secol mai târziu, de exemplu, Theodore Roosevelt îl denumea pe Paine „un ateu nenorocit". *Epoca rațiunii* i-a înfuriat și pe liderii religioși ai momentului, dar și pe cei ai mișcărilor reformatoare care îi împărtășeau pe de-o parte ideile împotriva conservatorismului religios, dar care le respingeau pe acelea care negau Biblia și toate formele de creștinism.

La fel ca și precedenta lucrare, *Drepturile omului, Epoca rațiunii* era văzută de guvernul britanic drept un pericol, întrucât apărea în perioada tumultuoasă a Revoluției Franceze. Deși Paine era în afara incidenței legii

britanice cât timp se afla în Franța sau America, editorii săi din Anglia în schimb erau victime ale represiunii legale. în rândul acestora au fost emise acuzații și chiar condamnări, unele chiar și la 25 de ani de închisoare.

In 1797, Thomas Williams din Londra, a fost judecat, fiind găsit vinovat de blasfemie pentru publicarea textului fpoca *rațiunii.* Acuzarea susținea că textul lui Paine, subminând adevărurile creștinismului, submina guvernământul și constituția, care amândouă aveau ca fundament creștinismul. Mai mult, *Epoca rațiunii* le confisca săracilor speranța pentru fericire în viața de apoi. Williams a fost condamnat la un an de muncă silnică, și amendat cu 1000 de lire.

In 1812, Coroana Britanică l-a acuzat pe Daniel Isaac Eaton de blasfemie, pe motivul publicării și vânzării unei noi ediții din *Epoca rațiunii.* Eaton fusese deja încarcerat pentru publicarea celuilalt text important al lui Paine *Drepturile omului.* „Instituțiile noastre civile și religioase sunt atât de puternic legate una de alta, încât nu pot fi separate - o încercare de a distruge una din ele însemnă distrugerea celeilalte", a fost concluzia acuzării. Eaton a fost condamnat la stâlpul infamiei și la 18 ani în închisoarea Newgate. Odată ieșit din închisoare, Eaton sfida din nou autoritățile publicând *Epoca rațiunii;* din nou, a fost judecat și condamnat pentru blasfemie. însă din cauza

vârstei și stării precare de sănătate, nu a mai fost întemnițat.

Cel mai mare preț pentru apărarea drepturilor lui Paine de a-și publica ideile a fost plătit de editorul Richard Cariile, un exponent radical al libertății presei care între anii 1817 și 1835 a fost în detenție timp de mai mult de nouă ani pentru că publicase *Epoca rațiunii* și alte lucrări ale deiștilor. în 1818, el citise *Epoca rațiunii* pentru prima dată, devenind odată cu aceasta el însuși un deist. Cariile era decis să republice

***Epoca rațiunii,* știind că ceilalți editori fuseseră condamnați pentru blasfemie, învinuit și el de blasfemie, Cariile a sfidat autoritățile continuând să vândă cartea. A fost adus în fața instanței în octombrie 1819, și în pledoaria de apărare a citit juraților întreg textul, făcând ca prima zi de proces să dureze 12 ore. Citind-o în cadrul sesiunii de judecată, Cariile s-a asigurat că lucrarea va fi republicată ca parte a stenogramei procesului, în acest mod a vândut 10 000 de exemplare, mulțumită publicității stârnite de procesul său.**

Cariile a fost găsit vinovat de blasfemie și condamnat la doi ani de închisoare și la o amendă de 1000 de lire pentru publicarea *cărții,* și un an de închisoare și 500 de lire amendă, pentru publicarea cărții deiste *The Principles of Nature (Principiile naturii),* de Elihu Palmer. La doar o oră de la sentință, niște agenți guvernamentali au închis

magazinul său și au confiscat lucrările. Afacerea lui Cariile a fost falimentată, iar el a petrecut șase ani în detenție, fiindu-i imposibil să plătească amenzile. Soția sa, fiica și mai mult de 20 dintre angajații săi au fost de asemenea acuzați și întemnițați în anii ce au urmat pentru continuarea publicării unei ediții din *Epoca rațiunii* și a altor texte considerate a fi blasfemiatoare.

Condamnarea lui Cariile, în loc să suprime lucrarea lui Paine, a stârnit un și mai mare interes față de aceasta. Patru ani mai târziu, peste 20 000 de exemplare erau în circulație în Anglia. După cum filozofului John Stuart Mill scria în 1824: „Fiind de notorietate faptul că în clasele mai sărace sunt mai mulți cititori la o carte cumpărată, se poate estima că cel puțin 100 000 de persoane au fost îndemnate să caute cartea și să o citească, în circumstanțe favorabile acumulării intelectuale pe baza ei."

ESEURI (ESSAYS)

Autor: Michel de Montaigne
Data și locul publicării inițiale: 1580, Franța
Forma literară: eseuri

REZUMAT

Michel de Montaigne a fost practic inventatorul eseului ca formă literară și inventatorul unei noi forme de

autobiografie. în *Eseurile* sale, sau „încercări", el a încercat să își convoace judecata asupra unei largi game de subiecte, prin acestea, dezvăluindu-și aspecte ale vieții și personalității. Scrise timp de aproape 20 de ani, începând cu 1571 când Montaigne avea 38 de ani, și până la moartea sa în 1592, cele 94 de eseuri urmăresc evoluția gândirii lui Montaigne, pe măsură ce continuau să apară noi idei despre subiecte deja tratate. Cărțile întâi și a doua au fost publicate în 1580. Ediții revizuite și lărgite ale primelor două cărți au apărut împreună cu cartea a treia în 1588; o ediție completă și finală a fost publicată postum, în 1595.

Eseurile cele mai timpurii, care au început ca note din lecturile lui Montaigne, sunt practic compilații de anecdote și scurte comentarii. Pe măsură ce treceau anii, eseurile au devenit mai lungi și mai personale. Cel mai influent eseu filozofic este generosul „Apologie pentru Raymond Sebond", scris în 1576. Scepticismul lui Montaigne, rezumat în faimosul său motto *„Que Sgay-je?"* (Ce știu?), este relevat în acest eseu, sub forma unui argument solid despre impotența și vanitatea rațiunii umane. în eseurile de mai târziu, autoportretul autorului reiese ca o temă centrală.

***Eseurile* încep cu o prefață scrisă de Montaigne, „Către cititor", în care își stabilește tonul conversațional, personal și modest care va fi caracteristic celor mai multe dintre scrierile sale: „Această carte a fost scrisă cu bună credință, cititorule. Te avertizează că prin ea nu se urmărește niciun**

scop, în afara unuia strict personal și privat. Nu am avut în niciun fel intenția de a-mi sluji cititorul sau gloria personală prin ea... Dacă aș fi scris-o pentru a câștiga bunăvoința oamenilor, m-aș fi împodobit mai bine, și m-aș fi prezentat într-o postură mai elaborată. Vreau să fiu însă văzut în felul meu natural, obișnuit, fără artificiu și străduanie; pentru că pe *mine* mă portretizez."

Bazate pe amintirile, conversațiile cu prieteni sau cu apropiați, pe lecturile din literatura clasică și relatările istoricilor și etnografilor, eseurile variază într-o vastă gamă de subiecte, de la canibalism la educație, politică, prietenie, natură și moarte. Montaigne se expune pe sine, ca un om curios din punct de vedere intelectual, tolerant, sceptic și capabil de a se contrazice pe sine. Scopul său este de a oferi o imagine neîmpodobită a experiențelor și atitudinilor sale, întrucât dacă un om nu se cunoaște pe sine, atunci ce cunoaște?

„Singurul meu scop este de mă dezvălui pe mine însumi", scria el, „și pot fi diferit mâine, dacă o nouă lecție mă schimbă"... „Contradicțiile de opinie, astfel, nu mă jignesc și nici nu mă sperie; ci doar îmi stârnesc și exersează mintea."

Drumul său către cunoașterea sinelui îl duce pe Montaigne spre identificarea valorilor și trăsăturilor umane comune. în ultimul său eseu, „Despre experiență", el conchide: „Este o perfecțiune absolută și aproape divin să

știm să ne bucurăm de ființa noastră așa cum trebuie. Căutăm alte condiții pentru că nu înțelegem cum să le folosim pe ale noastre, și ieșim din noi înșine, pentru că nu știm cum este înăuntru... Cele mai frumoase vieți, după judecata mea, sunt acelea care se conformează trăsăturilor umane comune, cu ordine, dar fără excentricitate și fără miracole."

ISTORICUL CENZURII

Primele încercări de a cenzura *Eseurile* au avut loc între anii 1580-1581, la scurt timp de la publicarea primelor două cărți, în timp ce Montaigne călătorea prin Germania, Elveția și Italia. La intrarea sa în Roma, după cum își amintește Montaigne în al său *jurnal de Călătorie,* bagajele sale au fost atent cercetate de autoritățile vamale. Deși trecuse prin Germania, și „avea o personalitate de natură percutantă", nu avea cu el nicio carte interzisă. Cu toate acestea, toate cărțile pe care le avea cu el, printre care și un exemplar din *Eseuri,* au fost confiscate. Printre cărți se afla și o carte de rugăciuni (suspectă doar pentru că fusese publicată la Paris și nu la Roma) și „de asemenea, cărțile unor doctori în teologie germani împotriva ereticilor, care în discursurile împotriva lor, le menționau și greșelile".

Deși Montaigne a fost primit cordial de papa Grigore al Xlll-lea, ulterior a fost citat în fața Biroului Sfânt al Vaticanului, și sfătuit că unele pasaje din eseuri ar trebui

schimbate sau chiar șterse în edițiile viitoare. Cenzorul papal, profesorul de teologie Sisto Fabri, care nu înțelegea franceza, a discutat cu Montaigne diferite greșeli strecurate în *Eseuri,* greșeli identificate de un frate călugăr francez. Cenzorul a obiectat în legătură cu folosirea repetată a cuvântului „destin"; cu apărarea împăratului roman din secolul al IV-lea, Iulian, care abandonase creștinismul; lăudarea unor poeți eretici; ideea că cel care se roagă trebuie să nu aibă niciun impuls al răului; comentariile critice la adresa torturii („tot ce este dincolo de simpla moarte, este pentru mine pură cruzime"); și recomandarea ca prin educație, copiii să fie pregătiți și pentru a face bine dar și pentru a face rău, astfel ca alegerea binelui să fie făcută prin libera lor conștiință. Deși Fabri era „mulțumit cu scuzele pe care le-am oferit", comenta Montaigne, „la fiecare obiecție pe care i-o comunica francezul, game de subiecte, prin acestea, dezvăluindu-și aspecte ale vieții și personalității. Scrise timp de aproape 20 de ani, începând cu 1571 când Montaigne avea 38 de ani, și până la moartea sa în 1592, cele 94 de eseuri urmăresc evoluția gândirii lui Montaigne, pe măsură ce continuau să apară noi idei despre subiecte deja tratate. Cărțile întâi și a doua au fost publicate în 1580. Ediții revizuite și lărgite ale primelor două cărți au apărut împreună cu cartea a treia în 1588; o ediție completă și finală a fost publicată postum, în 1595.

Eseurile cele mai timpurii, care au început ca note din lecturile lui Montaigne, sunt practic compilații de anecdote și scurte comentarii. Pe măsură ce treceau anii, eseurile au devenit mai lungi și mai personale. Cel mai influent eseu filozofic este generosul „Apologie pentru Raymond Sebond", scris în 1576. Scepticismul lui Montaigne, rezumat în faimosul său motto *„Que Sgay-je?"* (Ce știu?), este relevat în acest eseu, sub forma unui argument solid despre impotența și vanitatea rațiunii umane. în eseurile de mai târziu, autoportretul autorului reiese ca o temă centrală.

Eseurile **încep cu o prefață scrisă de Montaigne, „Către cititor", în care își stabilește tonul conversațional, personal și modest care va fi caracteristic celor mai multe dintre scrierile sale: „Această carte a fost scrisă cu bună credință, cititorule. Te avertizează că prin ea nu se urmărește niciun scop, în afara unuia strict personal și privat. Nu am avut în niciun fel intenția de a-mi sluji cititorul sau gloria personală prin ea... Dacă aș fi scris-o pentru a câștiga bunăvoința oamenilor, m-aș fi împodobit mai bine, și m-aș fi prezentat într-o postură mai elaborată. Vreau să fiu însă văzut în felul meu natural, obișnuit, fără artificiu și străduanie; pentru că pe *mine* mă portretizez."**

Bazate pe amintirile, conversațiile cu prieteni sau cu apropiați, pe lecturile din literatura clasică și relatările istoricilor și etnografilor, eseurile variază într-o vastă gamă de subiecte, de la canibalism la educație, politică, prietenie,

natură și moarte. Montaigne se expune pe sine, ca un om curios din punct de vedere intelectual, tolerant, sceptic și capabil de a se contrazice pe sine. Scopul său este de a oferi o imagine neîmpodobită a experiențelor și atitudinilor sale, întrucât dacă un om nu se cunoaște pe sine, atunci ce cunoaște?

„Singurul meu scop este de mă dezvălui pe mine însumi", scria el, „și pot fi diferit mâine, dacă o nouă lecție mă schimbă"... „Contradicțiile de opinie, astfel, nu mă jignesc și nici nu mă sperie; ci doar îmi stârnesc și exersează mintea."

Drumul său către cunoașterea sinelui îl duce pe Montaigne spre identificarea valorilor și trăsăturilor umane comune. în ultimul său eseu, „Despre experiență", el conchide: „Este o perfecțiune absolută și aproape divin să știm să ne bucurăm de ființa noastră așa cum trebuie. Căutăm alte condiții pentru că nu înțelegem cum să le folosim pe ale noastre, și ieșim din noi înșine, pentru că nu știm cum este înăuntru... Cele mai frumoase vieți, după judecata mea, sunt acelea care se conformează trăsăturilor umane comune, cu ordine, dar fără excentricitate și fără miracole."

ISTORICUL CENZURII

Primele încercări de a cenzura *Eseurile* au avut loc între anii 1580-1581, la scurt timp de la publicarea primelor două

cărți, în timp ce Montaigne călătorea prin Germania, Elveția și Italia. La intrarea sa în Roma, după cum își amintește Montaigne în al său *jurnal de Călătorie,* bagajele sale au fost atent cercetate de autoritățile vamale. Deși trecuse prin Germania, și „avea o personalitate de natură percutantă", nu avea cu el nicio carte interzisă. Cu toate acestea, toate cărțile pe care le avea cu el, printre care și un exemplar din *Eseuri,* au fost confiscate. Printre cărți se afla și o carte de rugăciuni (suspectă doar pentru că fusese publicată la Paris și nu la Roma) și „de asemenea, cărțile unor doctori în teologie germani împotriva ereticilor, care în discursurile împotriva lor, le menționau și greșelile".

Deși Montaigne a fost primit cordial de papa Grigore al Xlll-lea, ulterior a fost citat în fața Biroului Sfânt al Vaticanului, și sfătuit că unele pasaje din eseuri ar trebui schimbate sau chiar șterse în edițiile viitoare. Cenzorul papal, profesorul de teologie Sisto Fabri, care nu înțelegea franceza, a discutat cu Montaigne diferite greșeli strecurate în *Eseuri,* greșeli identificate de un frate călugăr francez. Cenzorul a obiectat în legătură cu folosirea repetată a cuvântului „destin"; cu apărarea împăratului roman din secolul al IV-lea, Iulian, care abandonase creștinismul; lăudarea unor poeți eretici; ideea că cel care se roagă trebuie să nu aibă niciun impuls al răului; comentariile critice la adresa torturii („tot ce este dincolo de simpla moarte, este pentru mine pură cruzime"); și recomandarea

ca prin educație, copiii să fie pregătiți și pentru a face bine dar și pentru a face rău, astfel ca alegerea binelui să fie făcută prin libera lor conștiință. Deși Fabri era „mulțumit cu scuzele pe care le-am oferit", comenta Montaigne, „la fiecare obiecție pe care i-o comunica francezul, se referea la convingerea mea de a îndrepta ceea ce consider că este de rău augur".

Montaigne a răspuns că acestea sunt părerile sale, pe care nu le considera eronate, și a sugerat că probabil cenzorul a dat o interpretarea greșită celor scrise. A promis însă să ia în considerare câteva revizuiri. în cele din urmă nu a pus în practică niciuna dintre recomandările făcute de cenzori.

în 1595, o ediție neautorizată, expurgată a fost publicată la Lyon de Simon Goulart. Produsă pentru uzul calviniștilor, un număr de capitole au fost suprimate, iar pasajele critice la adresa protestanților au fost omise, în ediția sa completă, așa cum a fost ea realizată de editorul lui Montaigne, Mărie de Gournay, și publicată în 1595, *Eseurile* au devenit un bestseller în Franța la mijlocul secolului al XVII-lea, și a fost retipărită la fiecare doi sau trei ani. Cartea a fost considerată clasică, iar Montaigne, un autor-etalon.

Deși scrierile lui Montaigne au fost interzise de Inchiziția Spaniolă în 1640, doar la 84 de ani după moartea lui Montaigne, după ce cartea circulase deja timp de 100 de

ani, ea a fost interzisă și de Vatican. în 1676, a fost inclusă în Indexul Cărților Interzise cu specificația „în orice limbă în care ar putea fi editată". A rămas la Index timp de aproape 300 de ani.

Montaigne era un catolic credincios, dar considera că sfera credinței și cea a rațiunii trebuie să rămână separate. El considera că atunci când rațiunea și credința sunt în contradicție, credința trebuie să aibă întâietate în probleme religioase. Nici măcar cele mai importante elemente ale dogmei bisericești, cum ar fi existența lui Dumnezeu sau nemurirea sufletului, nu pot fi dovedite. Ele trebuie în schimb acceptate prin credință. Teologia și filozofia trebuiau astfel separate, iar descoperirile științifice moderne, precum noua astronomie, combătută de biserică, pot fi acceptate ca aparținând rațiunii, fără să afecteze doctrina religioasă.

„Nicio afirmație nu mă uluiește, nicio părere nu mă jignește", scria Montaigne, „oricât ar fi de diferită de afirmațiile și părerile mele". Scepticismul lui Montaigne, toleranța și neîncrederea față de sistemul de gândire s-au reflectat în spiritul deschis al umanismului. Această atitudine era încă posibilă în timpurile lui Montaigne, în timp ce filozofia Renașterii și umanismul dominau. Dar pe măsură ce Contrareforma căpăta putere în consolidarea tradițiilor bisericești în fața inovațiilor teologiei protestante, ideea lui Montaigne de separare între rațiune și credință a fost condamnată drept erezie, și numită „fideism". Includerea

Eseurilor în Indexul din 1676 pare a fi rezultatul criticilor teologilor influențați de raționalismul lui Descartes, care considera că credința putea face apel la rațiune.

FAȚA NEVĂZUTĂ A EVEI: FEMEILE ÎN LUMEA ARABĂ (THE HIDDEN FACE OF EVE: WOMEN IN THE ARAB WORLD)

Autor: Nawal El Saadawi

Data și locul publicării inițiale: 1977, Liban; 1980, Statele Unite Edituri: al-Mu'assassat; Zed Books Forma literară: text sociologic

REZUMAT

Medic, sociolog, romancieră și autoare de eseuri despre problematica femeilor în lumea arabă, Nawal El Saadawi este una dintre cel mai des traduse scriitoare egiptene și o feministă declarată. în această relatare personală și deseori tulburătoare, autoarea expune abuzurile ascunse față de fetele și femeile din lumea islamică și ideologiile pe care le consideră responsabile de condițiile de opresiune.

Acoperind o largă varietate de problematici, de la mutilarea genitală a femeilor și la abuzarea sexuală a fetelor, la prostituție, relații sexuale, căsătorie și divorț, El Saadawi avansează teza potrivit căreia problemele femeilor din lumea arabă se nasc nu din valorile și substanța

islamului, ci din sistemul politic și economic de dominație masculină. Una din armele cele mai importante care țin sub amenințare o eventuală revoltă a femeilor împotriva valorilor dominației masculine este folosirea distorsionată a doctrinelor islamului, exploatarea religiei în scopuri politice și sociale.

Opresiunea față de femei în orice societate este expresia unei structuri economice construite pe proprietatea asupra pământului, sistemul de moștenire și paternitate și familia patriarhală ca unitate socială, consideră El Saadawi. Culturile arabe nu sunt unice în practica transformării femeilor într-o marfă. în esența islamului însuși, statutul femeilor este cu nimic mai prejos decât in iudaism sau creștinism.

El Saadawi relatează propriile experiențe de mutilare genitală la vârsta de șase ani, un obicei frecvent pentru fetele din Egipt. „Societatea m-a făcut să mă simt, începând din ziua când am deschis ochii către viață, că sunt o fată, și că ori de câte ori este pronunțat cuvântul *bint* (fată) el este însoțit de dispreț." Amintindu-și de perioada în care lucra ca medic în zonele rurale egiptene, ea analizează daunele psihologice și fizice ale mutilării genitale, care are ca scop să priveze femeile de plăcera sexuală pentru a asigura virginitatea până la căsătorie și castitatea după aceea.

Societatea, reprezentată de clasele dominante și de structura masculină, menționează El Saadawi, a realizat la

un anumit moment puterea dorinței sexuale feminine. Dacă femeile nu erau controlate și subjugate, ele nu s-ar fi supus constrângerilor morale, legale și religioase, mai ales celor legate de monogamic O intimitate ilicită cu un alt bărbat putea duce la confuzii în privința succesiunii și a moștenirii, întrucât nu se putea ști dacă copilul altui bărbat ar fi intrat în linia de descendenți.

El Saadawi, de asemenea, discută un alt subiect tabu, molestarea sexuală a fetelor de către bărbații familiei. Ea citează un studiu realizat în 1973, la care au participat 160 de fete și femei egiptene din clase sociale diferite, atât din familii educate, cât și needucate. Una din concluziile studiului arată că molestarea sexuală a fetelor de către bărbați era frecventă. Numărul în creștere de bărbați, cărora le este imposibil să se căsătorească din motive economice, segregarea sexelor, lipsa de eliberări sexuale pentru bărbați, proximitatea convenabilă a membrilor de sex feminin ai familiilor sau a servitoarelor tinere și statutul înjositor al femeilor sunt tot atâția factori care contribuie negativ la această problemă.

El Saadawi analizează sistematic și alte abuzuri împotriva femeilor, printre care obiceiurile și regulile căsătoriei, care transformă femeile în marfă de schimb care poate fi cumpărată în schimbul zestrei, sau vândută la un anumit preț; legile care pedepsesc femeile pentru adulter; interzicerea avortului în cele mai multe dintre țările arabe,

care au ca rezultat cazuri de deces matern în urma avorturilor clandestine; și regulile căsătoriilor care dau dreptul bărbatului să interzică femeilor părăsirea casei pentru muncă sau călătorii.

Analizând istoria Egiptului, El Saadawi descoperă predominanța zeităților feminine ale Egiptului faraonic ca o pe o reflectare a statutului înalt de care se bucurau femeile înaintea apariției sistemului caracterizat de familia patriarhală, proprietate funciară și diviziunea în clase sociale, în istoria islamică, El Saadawi o evidențiază pe Aisha, una dintre soțiile lui Mahomed, ca un exemplu de femeie eliberată renumită pentru vomț. s,i puternică, pentru elocvență și inteligență. Aisha nu a ezitat să se opu nă și să îl contrazică pe Profet; ea a luptat în mai multe bătălii și război ie, și era implicată în mod activ în politică, cultură și literatură. Emani I părea completă a femeilor în țările arabe și pretutindeni, spune 11 Saadawi, nu poate veni decât când umanitatea va renunța la diviziunea în clase și la exploatare, și când structurile și valorile sistemului patriai hal vor fi anulate.

ISTORICUL CENZURII

Nawal El Saadawi a fost mult timp incomodă pentru autoritățile rell gioase și politice ale Egiptului, pe care le-a înfuriat în repetate rânduri i li solicitările ei deschise pentru

drepturile femeilor, scrierile îndrăznețe și fundamentarea laică a autorității patriarhale.

Ea a fost prima feministă din lumea arabă care să confrunte în mod public problemele femeilor, precum mutilarea genitală, prostituția, incestul sau abuzurile sexule asupra fetelor și femeilor arabe. Primul ei studiu despre statutul femeilor arabe și despre lupta lor pentru eliberare, *Femeile și sexul,* publicat în Egipt în 1972, a fost un bestseller, dar a iritat liderii religioși și pe cei ai guvernării. Ca rezultat direct al publicării cărții, ea a fost eliberată din funcția avută în cadrul Ministerului Sănătății. De asemenea, și-a pierdut și postul de editor al revistei *Health,* și cel de secretar adjunct al Asociației Medicale. Editorul ei a fost obligat să oprească publicarea și să ceară înapoierea tuturor exemplarelor din *Femeile și sexul.*

în 1977 publicarea lucrării *Fața nevăzută a Evei* în arabă, și a traducerilor ulterioare în mai multe limbi internaționale, i-au adus atenția opiniei publice internaționale dar și mai multe neajunsuri în Egipt. în timpul președintelui Anwar Sadat, din 1970 până în 1981, în ciuda absenței unei cenzuri oficiale, anumite legi ale siguranței permiteau prim-minis-trului să oprească publicarea și distribuția unei cărți. în urma refuzului de a fi publicată în Egipt, El Saadawi a reușit să își publice cartea la Beirut, în Liban. Cartea a fost interzisă în multe țări arabe, printre care și Egipt, unde autoritățile vamale au oprit

pătrunderea ei, sub autoritatea Legii Importurilor de Bunuri Străine. „Islamiștii au considerat examinarea critică a legăturilor dintre cele trei tabuuri sociale ale Orientului Mijlociu - religie, sex, și ordine politică - ca pe o blasfemie." El Saadawi scria:

El Saadawi relatează propriile experiențe de mutilare genitală la vârsta de șase ani, un obicei frecvent pentru fetele din Egipt. „Societatea m-a făcut să mă simt, începând din ziua când am deschis ochii către viață, că sunt o fată, și că ori de câte ori este pronunțat cuvântul *bint* (fată) el este însoțit de dispreț." Amintindu-și de perioada în care lucra ca medic în zonele rurale egiptene, ea analizează daunele psihologice și fizice ale mutilării genitale, care are ca scop să priveze femeile de plăcera sexuală pentru a asigura virginitatea până la căsătorie și castitatea după aceea.

Societatea, reprezentată de clasele dominante și de structura masculină, menționează El Saadawi, a realizat la un anumit moment puterea dorinței sexuale feminine. Dacă femeile nu erau controlate și subjugate, ele nu s-ar fi supus constrângerilor morale, legale și religioase, mai ales celor legate de monogamic O intimitate ilicită cu un alt bărbat putea duce la confuzii în privința succesiunii și a moștenirii, întrucât nu se putea ști dacă copilul altui bărbat ar fi intrat în linia de descendenți.

El Saadawi, de asemenea, discută un alt subiect tabu, molestarea sexuală a fetelor de către bărbații familiei. Ea citează un studiu realizat în 1973, la care au participat 160 de fete și femei egiptene din clase sociale diferite, atât din familii educate, cât și needucate. Una din concluziile studiului arată că molestarea sexuală a fetelor de către bărbați era frecventă. Numărul în creștere de bărbați,

cărora le este imposibil să se căsătorească din motive economice, segregarea sexelor, lipsa de eliberări sexuale pentru bărbați, proximitatea convenabilă a membrilor de sex feminin ai familiilor sau a servitoarelor tinere și statutul înjositor al femeilor sunt tot atâția factori care contribuie negativ la această problemă.

El Saadawi analizează sistematic și alte abuzuri împotriva femeilor, printre care obiceiurile și regulile căsătoriei, care transformă femeile în marfă de schimb care poate fi cumpărată în schimbul zestrei, sau vândută la un anumit preț; legile care pedepsesc femeile pentru adulter; interzicerea avortului în cele mai multe dintre țările arabe, care au ca rezultat cazuri de deces matern în urma avorturilor clandestine; și regulile căsătoriilor care dau dreptul bărbatului să interzică femeilor părăsirea casei pentru muncă sau călătorii.

Analizând istoria Egiptului, El Saadawi descoperă predominanța zeităților feminine ale Egiptului faraonic ca o pe o reflectare a statutului înalt de care se bucurau femeile înaintea apariției sistemului caracterizat de familia patriarhală, proprietate funciară și diviziunea în clase sociale, în istoria islamică, El Saadawi o evidențiază pe Aisha, una dintre soțiile lui Mahomed, ca un exemplu de femeie eliberată renumită pentru voința s.i puternică, pentru elocvență și inteligență. Aisha nu a ezitat să se opună și să îl contrazică pe Profet; ea a luptat în mai multe

bătălii și războaie, și era implicată în mod activ în politică, cultură și literatură. Emanciparea completă a femeilor în țările arabe și pretutindeni, spune El Saadawi, nu poate veni decât când umanitatea va renunța la diviziunea în clase și la exploatare, și când structurile și valorile sistemului patriarhal vor fi anulate.

ISTORICUL CENZURII

Nawal El Saadawi a fost mult timp incomodă pentru autoritățile religioase și politice ale Egiptului, pe care le-a înfuriat în repetate rânduri cu solicitările ei deschise pentru drepturile femeilor, scrierile îndrăznețe și fundamentarea laică a autorității patriarhale.

Ea a fost prima feministă din lumea arabă care să confrunte în mod public problemele femeilor, precum mutilarea genitală, prostituția, incestul sau abuzurile sexule asupra fetelor și femeilor arabe. Primul ei studiu despre statutul femeilor arabe și despre lupta lor pentru eliberare, *Femeile și sexul,* publicat în Egipt în 1972, a fost un bestseller, dar a iritat liderii religioși și pe cei ai guvernării. Ca rezultat direct al publicării cărții, ea a fost eliberată din funcția avută în cadrul Ministerului Sănătății. De asemenea, și-a pierdut și postul de editor al revistei *Health,* și cel de secretar adjunct al Asociației Medicale. Editorul ei a fost obligat să oprească publicarea și să ceară înapoierea tuturor exemplarelor din *Femeile și sexul.*

în 1977 publicarea lucrării *Fața nevăzută a Evei* în arabă, și a traducerilor ulterioare în mai multe limbi internaționale, i-au adus atenția opiniei publice internaționale dar și mai multe neajunsuri în Egipt. în timpul președintelui Anwar Sadat, din 1970 până în 1981, în ciuda absenței unei cenzuri oficiale, anumite legi ale siguranței permiteau prim-minis-trului să oprească publicarea și distribuția unei cărți. în urma refuzului de a fi publicată în Egipt, El Saadawi a reușit să își publice cartea la Beirut, în Liban. Cartea a fost interzisă în multe țări arabe, printre care și Egipt, unde autoritățile vamale au oprit pătrunderea ei, sub autoritatea Legii Importurilor de Bunuri Străine. „Islamiștii au considerat examinarea critică a legăturilor dintre cele trei tabuuri sociale ale Orientului Mijlociu - religie, sex, și ordine politică - ca pe o blasfemie." El Saadawi scria:

„O scriitoare neobedientă este pedepsită dublu", spunea ea, „odată ce a încălcat norma obligației fundamentale față de cămin, bărbat și copii."

Când *Centrul pentru Idei Noi* din Teheran a tradus cartea în limba farsi în 1980, islamiștii fundamentaliști dintre adepții Ayatolahului Khomeini au dat foc cărții și editurii care o publicase. în ciuda interdicțiilor, cartea, introdusă clandestin din Liban și vândută pe sub mână, a fost citită pe scară largă în Egipt și în multe dintre țările arabe în care era interzisă.

Scrierile lui El Saadawi și opiniile ei de inspirație de stânga - s-a opus acordului de pace de la Camp David din 1979 între Egipt și Israel -au dus la arestarea și încarcerarea ei în 1981 sub regimul Sadat. împreună cu mulți alți intelectuali egipteni, a fost întemnițată timp de trei luni, pentru presupuse „crime împotriva statului", și eliberată doar după asasinarea lui Sadat.

Abia la începutul anilor '80 a reușit să publice cartea în Egipt, deși avea în continuare interdicție de a apărea la televiziunea și radioul egiptene. După eliberarea din închisoare, ea a fondat Asociația Solidarității Femeilor Arabe, o rețea internațională a femeilor arabe, care susținea cauza feminismului și a laicismului. în iulie 1991, guvernul egiptean condus de Hosni Mubarak a interzis filiala egipteană a organizației și a interzis și revista feministă pe care aceasta o publica.

El Saadawi a fost ținta a numeroase amenințări cu moartea din partea unor fundamentaliști islamici. Șeicul Mohamed al-Chazzali, un binecunoscut membru al Universității Al-Azhar, stabilimentul religios de stat al Egiptului, a denumit-o „un animal". în iunie 1992, guvernul a detașat un grup de paznici armați, pentru a-i oferi protecție. „Nu am avut niciodată încredere în ei", spunea El Saadawi. „Chiar nu credeam că cei de la putere sunt atât de preocupați de soarta mea. Știam că și curentele politice care se aflau în umbra religiei ucideau intelectuali și scriitori în numele lui Dumnezeu... Aceste curente politico-religioase erau parte integrantă a sistemului de guvernământ din Egipt, parte integrantă a rețelei de putere și autoritate..." în 1993 ea a părăsit Egiptul, temându-se pentru viața sa, și s-a mutat în Statele Unite, unde este profesor universitar asociat.

GHIDUL RĂTĂCIȚILOR (MORE NEVOKHIM)

Autor: Moses Maimonides
Data și locul publicării inițiale: 1197, Egipt
Forma literară: text filozofic

REZUMAT

Maimonides (Moses ben Maimón) cel mai important filozof evreu medieval, s-a născut la Córdoba, Spania, unde tatăl său era judecător și rabin. Când Córdoba a căzut în

1148 în fața regimului fundamentalist islamic Almohades din Nordul Africii, Maimonides și familia sa, fiind evrei, au fost obligați să fugă din Spania. S-au mutat în Maroc, și apoi în Palestina, și în cele din urmă s-au stabilit în Egipt. Maimonides a devenit medic la curtea lui Saladin și și-a câștigat o frumoasă reputație ca jurist, filozof și lider al comunității evreiești din Egipt.

Scrierile lui Maimonides cuprind lucrări de drept, logică, medicină și teologie. Lucrarea sa de drept cea mai influentă *Mishnah Torah, o* încercare de codificare a tuturor legilor evreiești, este considerată una dintre cele mai importante lucrări ale gândirii evreiești scrise vreodată. In principala sa lucrare filozofică, *Ghidul rătăciților,* scrisă în 1197 în arabă și tradusă în 1204 în ebraică, Maimonides a încercat să reconcilieze iudaismul cu învățăturile lui Aristotel, explicând într-un mod logic tot ceea ce se putea cunoaște despre problemele metafizice. Maimonides a fost considerat printre cei mai influenți filozofi ai lumii islamice care a aplicat metodologia lui Aristotel pe probleme conceptuale dificile.

***Ghidul rătăciților* nu era scrisă pentru cititori de rând, ci pentru elitele contemporane care studiaseră știința și filozofia clasice, precum și gândirea ebraică. Lucrarea era adresată unui elev al lui Maimonides, care găsea dificil să pună alături scrierile legilor ebraice cu descoperirile științei naturale și cu filozofia lui Aristotel. Scopul cărții era, scria**

Maimonides, „de a da indicații unui om religios pentru care validitatea legilor noastre s-a stabilit temeinic în suflet și care este puternică în credința sa". Obiectivul său era de a ghida asemenea oameni „rătăciți", spre o înțelegere mai profundă a adevărurilor filozofice fără compromiterea angajamentelor religioase.

Maimonides critica lipsa de rigoare logică a argumentelor teologice, în fața problemelor metafizice. El vedea lumea ca un sistem complex dar explicabil de legi necesare. Explorând chestiunile imortalității sufletului, ale bazelor moralității, ale creației pământului, ale naturii profețiilor și a conceptului de Dumnezeu, Maimonides susținea că iudaismul și tradițiile sale pot fi restructurate într-un sistem rațional. însă perplexitatea credinciosului nu poate fi vindecată doar de rațiune.

De bază în gândirea lui Maimonides exprimată în cartea sa filozofică, era prăpastia între perspectiva noastră limitată și cea a lui Dumnezeu, a cărui înțelegere este nelimitată și perfectă. Era sceptic față de încercările de eliminare a acestei prăpăstii de către teologi și filozofi, dar căuta fără îndoială punți pentru a uni marea separare. Maimonides susținea: „Acela, însă, care obține demonstrația, în măsura în care este posibil, a tot ceea ce poate fi demonstrat, și care este sigur de chestiunile divine, în măsura în care este posibil, și care a ajuns aproape de siguranță în chestiunile de care nu poate decât să se apropie - a ajuns să stea

împreună cu conducătorul în cercurile interioare ale existenței."

Maimonides credea că necesitățile religiei sunt atât intelectuale cât și morale. Credincioșii nu trebuie doar să participe la ritualuri religioase fără a încerca să investigheze și să înțeleagă scopurile lor și, în final, scopul divin implicit al structurii lumii. „Dacă însă, te rogi doar mișcându-ți buzele în fața unui perete", scria Maimonides", „și în același timp te gândești la ce vei cumpăra și ce vei vinde, sau dacă vei citi Tora cu glasul, în timp ce inima ta este preocupată de construirea locuinței tale și nu ia în seamă ce citești... nu trebuie să crezi că ai atins scopul". Maimonides conchide că trebuie să fim mulțumiți cu a specula despre natura celor care rămân dincolo de experiență și să ne limită la a trage concluzii din propoziții care sunt doar posibile, mai degrabă decât reale.

ISTORICUL CENZURII

Maimonides a fost recunoscut drept una dintre figurile marcante ale gândirii ebraice, precum și ca unul dintre cei mai radicali filozofi ai lumii islamice. *Ghidul rătăciților* a exercitat o influență profundă și asupra gânditorilor creștini. A fost tradusă în latină și era bine cunoscută scolasticilor medievali. însă, la scurt timp după moartea sa, în 1204, *Ghidul rătăciților* a stârnit controverse furioase. Oponenții ortodocși evrei s-au opus afinității lui Maimonides față de

filozofia lui Aristotel, care era considerată în mod fundamental incompatibilă cu tradiția ebraică. Ei subliniau incompatibilitate din a fi în același timp credincios și filozof, susținând că religia proscria gândirea teoretică. învățăturile infectate cu gândirea grecească și încercările de a reconcilia Scriptura cu raționalitatea laică au fost condamnate drept erezie.

în 1232, la Montpellier, în Franța, eruditul talmudist Solomon ben Abraham a condus un atac la adresa textului *Ghidul rătăciților,* și a obținut susținerea unor rabini din Franța și a unor importanți teologi spanioli. Lucrarea a fost interzisă din casele evreiești sub pedeapsa excomunicării. Rabinii din Franța au apelat la Ordinul Catolic al Dominicanilor, renumiți pentru neîntrecuta lor reputație în „arderea ereticilor", pentru a-i ajuta să suprime studiul filozofiei la evrei. Dacă biserica ar arde cărțile lui Maimonides, ar da astfel „un avertisment evreilor să se ferească de ele". Călugării dominicani s-au conformat respectuos rugăminții, au confiscat exemplarele din *Ghidul rătăciților* și le-au ars, în 1233. Maimonides este cunoscut ca fiind primul erudit evreu ale cărui cărți au fost arse în mod oficial. Trei sute de ani de ani mai târziu, *Ghidul rătăciților* a fost din nou condamnată de Yeshiva din Lublin, Polonia. Lucrarea a fost interzisă până spre sfârșitul secolului al XIX-lea.

INFAILIBIL? O INVESTIGAȚIE (UNFEHLBAR? EINE ANFRAGE)

Autor: Hans Küng

Data și locul publicării inițiale: 1970, Germania; 1971, Statele Unite Edituri: Benzinger Verlag; Doubleday & Company Forma literară: analiză teologică

REZUMAT

Să greșești este omenește. Să greșești este de asemenea obișnuit în mediul ecleziastic și papal, susține teologul catolic Hans Küng, profesor la Universitatea Tübingen din Germania. Respingerea doctrinei infailibilității papale, așa cum a exprimat-o în *Infailibil? O investigație,* l-au adus pe Küng în conflict cu autoritățile de la Vatican.

Infailibilitatea este definită de Biserica romano-catolică drept scutirea de la posibilitatea de a greși, oferită bisericii de Sfântul Duh. Infailibilitatea este investită în papa atunci când vorbește în calitate de cap al bisericii în probleme de credință și moralitate. Pronunțările definitive rezultate în urma conciliilor ecumenice, aprobate de papă, sunt de asemenea infailibile. în textul *Infailibil?* O *investigație,* Kung examinează enciclicele și declarațiile papale, pronunțările conciliilor, Scriptura și istoria bisericii, și conchide că nu există nimic care să poată purta numele de afirmație infailibilă. Nicio învățătură a bisericii nu poate fi în mod

automat eliberată de suspiciunea de eroare, întrucât biserica este alcătuită din ființe umane. Numai Dumnezeu este a *priori* ferit de greșeală în orice circumstanță.

Kung consideră că dogma infailibilității papale ar trebuie eliminată, ea fiind contrazisă de cercetările istorice și biblice. El sugerează să fie înlocuită cu „ireproșabilitatea" - perpetuarea bisericii în adevărul spuselor lui Dumnezeu, în ciuda posibilelor erori ce pot exista. Pe termen lung, el crede că, în ciuda erorilor făcute de autoritate, adevărul învățăturilor lui Dumnezeu date de Hristos va rămâne intact.

KCing susține că Al Doilea Conciliu de le Vatican (1962 - 1965), în cadrul căruia a fost consultant teologic, în ciuda eforturilor sale de a reînnoi biserica prin lărgirea înțelegerii ecumenice și deschiderea către lumea modernă, nu a mers suficient de departe în a reforma structura bisericii. învățătura ecleziastică este încă dominată de papă de ierarhie într-un mod învechit și autoritar.

„Conceptele de continuitate, autoritate și infailibilitate ale bisericii și ale învățăturilor bisericii au încolțit Biserica catolică într-un mod periculos" scrie Kung. El enumera numeroasele și indisputabilele greșeli din trecut ale învățăturilor ecleziastice, acum recunoscute de către biserică, printre care și condamnarea lui Galileo sau excomunicarea bisericii grecești. „O cercetare atentă a Indexului Cărților Cenzurate ar fi foarte ilustrativă în acest

sens", mai adaugă autorul, însă clericii au considerat că este dificil să recunoască aceste erori în mod deschis și onest."

Kung mai ridică îndoieli și față de autoritatea enciclicei papei Paul al VI-lea din 1968 asupra măsurilor anticoncepționale, *Humanae vitae,* în care a reafirmat tradiționala interdicție a contracepției. în enciclica respectivă, consideră KOng, învățăturile Vaticanului cântăresc mai mult decât Evangheliile lui Hristos, iar tradiția papală este pusă deasupra Scripturii, lisus însuși nu a creat o biserică, mai spune Kung, ci viața și moartea lui lisus au dat naștere unei mișcări care în decursul secolelor a luat forme instituționale din ce în ce mai complexe.

Kung cheamă la o nouă eră în autoritatea bisericească, una în care „papa există pentru biserică, și nu biserica pentru papă", în care vocația papei nu este de a conduce, ci de a sluji. Kung conchide însă că în ciuda criticilor sale, el rămâne un teolog catolic convins. Dar tocmai pentru că este în așa măsură legat de această biserică, își revendică dreptul și obligația de a protesta deschis în deplină cunoștință de cauza failibilității și limitelor proprii.

ISTORICUL CENZURII

Când a apărut pentru prima dată *Infailibil? O investigație,* în 1970, exact când se împlinea centenarul enunțării de către Primul Conciliu al Vaticanului a principiului infailibilității papale, publicația a stârnit imediat

o controversă furibundă și o dezbatere internațională fără precedent în teologia recentă. Afirmarea infailibilității învățăturilor papei în Biserica catolică a fost de mult timp inacceptabilă teologilor ne-catolici. Dar Kung a fost primul teolog catolic important care a pus sub semnul întrebării într-un mod atât de radical și deschis cel mai important concept al fundamentelor autorității bisericii. Divergența asupra acestei problematici pe care Kung a avut-o cu un distins teolog a reprezentat măsura în care doctrina a devenit discutabilă.

în prefața sa la *Infailibil? O investigație,* Kung scria: „Este adevărat că Indexul a fost abolit, iar Inchiziției Romane i-a fost dat alt nume. Dar se petrec în continuare procese de inchiziție împotriva teologilor care deranjează..." Kung însuși a devenit ținta unui astfel de proces, pentru părerile sale disidente. Ca o evidentă reacție la ideile lui Kung, Congregația de la Vatican pentru Doctrina Credinței a emis la 24 iunie 1973, o „Declarație împotriva anumitor erori ale zilelor noastre", care reitera învățăturile catolice ale infailibilității papale și care declara că papa și episcopii au într-adevăr imunitate în față erorii atunci când definesc doctrina.

Cartea bestseller a lui Kung din 1974, *Christ sein (Despre* a *fi creștin), ea* însăși un efort de prezentare a elementelor tradiționale ale credinței într-un mod ușor de înțeles pentru credincioșii moderni, a generat noi

controverse. în 1975, Vaticanul l-a avertizat pe Kung să nu mai susțină două teze prezente în cartea din 1967 *Die Kirche (Biserica)* și în *Infailibil? O investigație:* acea idee cum că în caz de necesitate, împărtășania poate fi făcută de o persoană nehirotonisită și cea cum că afirmațiile bisericii pot fi eronate. Mai mult, autoritățile bisericești au instituit un proces oficial pentru a examina conformitatea părerilor lui Kung. Ei au cerut în mod repetat ca autorul să se prezinte la Roma pentru discuții. Kung a solicitat un proces corect, a cerut dreptul de a vedea întregul dosar al cazului său înainte de a se pune la dispoziția anchetei și și-a cerut dreptul la apărare. în 1968, 1360 de teologi au semnat o declarație cerând de asemenea condiții corecte pentru procesele teologilor, în cazuri în care Roma obiecta împotriva scrierilor lor. Susținând că nu va avea parte de un proces corect, Kung a refuzat să meargă la Roma. Când papa loan Paul al ll-lea l-a succedat pe Paul al Vl-lea în 1978, el a decis să îi confrunte pe disidenții teologi. Pe 18 decembrie 1979, Congregația pentru Doctrina Credinței i-a retras lui Kung *missio canonica,* interzicându-i să mai ofere „învățături în numele bisericii". Congregația a considerat că scrierile lui Kung au „generat confuzie" între credincioși punând la îndoială dogma infailibilității papale și discutând doctrina divinității lui Hris-tos. Kiing a fost informat că nu îi mai este permis să fie considerat teolog catolic, l-a fost

interzis să predea doctrina catolică, iar instituțiile catolice nu aveau permisiunea să îl angajeze.

Kung a rămas preot catolic precum și profesor la Universitatea din Tubingen, post protejat de legea germană. Este profesor de teologie ecumenică și director al Institutului de Cercetări Ecumenice și a continuat să scrie și să publice.

NOUL TESTAMENT

Traducător: William Tyndale
Data și locul publicării inițiale: 1526, Germania
Forma literară: text religios

REZUMAT

Reformatorul și lingvistul protestant englez William Tyndale a fost primul traducător al Bibliei în engleză, din edițiile originale din greacă și ebraică, și a fost primul care a publicat-o în engleză. Mulți intelectuali consideră că influența sa asupra literaturii engleze este comparabilă cu cea a lui Shakespeare.

în 1524, când Tyndale, absolvent al Universității Oxford și preot catolic, a decis să traducă Biblia, Anglia era singura țară europeană fără o

ersiune autohtonă tipărită. Sinodul de la Canterbury din 1408 interzisese traducerea în engleză a vreunui pasaj din

Scriptură de către orice persoană neautorizată. Doar ediția în latină tradusă de Sfântul Ieronim, Vul-gata, era considerată acceptabilă.

Traducerea Bibliei în limba autohtonă a rămas ilegală în Anglia, din cauza temerilor că în sânul bisericii s-ar putea produce schisme și anarhie de pe urma circularii ideilor protestante. Cărțile luterane fuseseră arse în piața publică la Cambridge și la Londra în 1520. Doctrina lui Martin Luther, *sola scriptura,* care sublinia capacitatea credincioșilor de <i citi și înțelege Biblia fără intervenția bisericii, era considerată ca o sfidare la adresa autorității bisericii. Scriptura putea fi interpretată de papă și de ierarhii bisericești, care erau infailibili.

Tyndale nu a reușit să convingă nicio autoritate religioasă din Anglia să-i susțină publicarea lucrării. „Astfel, în Anglia am suferit timp de aproape un an, și am marcat cursul lumii...", scria el mai târziu, „și am văzut lucruri despre care amân să vorbesc acum și am înțeles în sfârșit nu numai că nu era loc la Londra pentru traducerea Noului Testament, dar și că nu era un astfel de loc în toată Anglia, așa cum experiența arată acum atât de clar."

în 1524, Tyndale a părăsit Anglia, pentru Germania. Următorul an, la Köln, a început tipărirea traducerii sale a Noului Testament din limba greacă. Tipărirea ajunsese la Matei 22 când a trebuit să fie suspendată. Traducerea sa era atacată în mod violent de către clerici care, temându-se de

luteranism, o vedeau ca pe o „marfă periculoasă". Când autoritățile din Köln au decis să îl aresteze pe el și pe asistentul său și să le distrugă paginile realizate deja, ei au fugit la Worms unde publicarea celor 700 de pagini ale Noului Testament a avut loc în mod clandestin și anonim la editorul Peter Scheffer, în 1526. Șase mii de exemplare din ediția lui Tyndale au fost aduse clandestin în Anglia, în anul următor, și circulate la scară largă. Pentru prima dată, toate cele 27 de cărți ale Noului Testament erau disponibile și tipărite în mod clar în formă portabilă într-o limbă pe care toți o puteau înțelege.

Sursa de bază pentru traducerea lui Tyndale a fost versiunea originală în limba greacă, deși s-a inspirat și din Vulgata și din traducerea lui Martin Luther. Pentru că el era încredințat că cuvântul lui Dumnezeu trebuie să vină direct spre cititor, într-un mod cât mai clar, principalul său scop era claritatea de a scrie în engleza vorbită, cea de zi cu zi. „Dacă Dumnezeu îmi va cruța viața, nu peste mulți ani, va exista un copil care va împinge un plug, și care va ști despre Scriptură mai multe decât tine", îi spunea el unui învățat, chiar înaintea plecării din Anglia.

Capacitatea sa de a scrie într-o proză simplă, directă și ritmică, și după cum scrie biograful său contemporan David Danieli, „de a crea cuvinte de neuitat, fraze, paragrafe și capitole, și de a face într-un așa mod... care rămâne, chiar și

astăzi, direct și viu" a avut un impact indubitabil asupra limbajului Bibliei, și asupra prozei engleze.

Ediția revizuită a Noului Testament, publicată sub numele său, la Antwerp, a fost preluată în Bibliile din vremea Renașterii și a constituit baza pentru versiunea Regelui James din 1611.

Trăind sub supraveghere în Țările de Jos, Tyndale a tradus și prima parte din Vechiul Testament din ebraica originală. Traducerea sa magistrală din Pentateuh a apărut în 1530. Cartea lui Iona a fost gata în 1536. Cărțile din Vechiul Testament au fost publicate în volume de buzunar și aduse clandestin în Anglia. Vechiul Testament, în versiunea sa, a fost de asemenea adoptat în mare parte în versiunea oficială a Regelui James.

ISTORICUL CENZURII

Ediția din 1526 a Noului Testament, tradusă de William Tyndale, a fost imediat denunțată de autoritățile bisericești din Anglia. în vara lui 1526, episcopii englezi s-au întrunit și au hotărât ca „traducerile false" să fie arse, „împreună cu corecții și pedepse serioase împotriva celor cale le dețin sau le citesc". Ambasadorul englez în Țările de Jos a fost instruit de către cardinalul catolic Thomas Wolsey, care deținea controlul asupra politicii externe sub Henric al Vlll-lea, să ia măsuri împotriva editorilor sau librarilor implicați în producerea sau distribuția Noului Testament în limba

engleză. Noul Testament tradus de Tyndale, a fost prima carte tipărită interzisă în Anglia. Wolsey a ordonat arestarea lui Tyndale la Worms, dar acesta a reușit să se ascundă cu ajutorul lui Philip of Hess din Marburg.

Deși Henric al Vlll-lea urma să rupă relațiile cu Roma la începutul anilor 1530, el nu avea niciun fel de înțelegere față de opiniile protestanților și considera ediția lui Tyndale a Noului Testament ca purtând o influență luterană. De exemplu, Tyndale tradusese cuvântul grecesc *ekklesia,* prin „congregație", care reprezintă corpul lui Hristos, și nu „biserica". Episcopii englezi au considerat acest lucru ca având caracter de erezie, în sensul că termenul *congregație* implica egalitate în rândul adunării credincioșilor. Vedeau acest lucru ca fiind o idee luterană, care neagă autoritatea bisericii. Exemplare ale cărții au fost arse public la Catedrala Saint Paul, în 1526. în mai 1527, autoritățile bisericești au ordonat ca toate exemplarele să fie adunate și distruse. în ciuda interdicției, continuau să fie distribuite retipăriri, multe dintre ele importate clandestin din Țările de Jos.

Tyndale, refugiat și ascunzându-se la Antwerp, continua să publice polemici în apărarea principiilor reformei engleze, printre acestea *The Obedience of a Christian Man (Supunerea unui creștin)* și *The Parable of the Wicked Mammon (Parabola lui Mamona cel netrebnic)* în 1528, o subliniere a ideii din Noul Testament, cum că credința este mai importantă decât faptele. Odată ce *The Parable of the*

Wicked Mammon **a început să circule în Anglia, biserica a luat imediat măsuri pentru a o suprima, odată cu ea, dorind să elimine și ereziile luterane conținute de aceasta. Cei care erau găsiți a avea în posesie vreun exemplar erau arestați și pedepsiți sever.** ***The Parable of the Wicked Mammon,*** **ca și traducerea Noului Testament, a fost citită pe scară largă și a rămas o operă de mare influență, în ciuda cenzurii.**

Ambasadorul englez în Țările de Jos a primit ordin să îi extrădeze pe Tyndale și pe asistentul acestuia William Roye înapoi în Anglia, dar aceștia erau de negăsit. în 1530, Tyndale îl înfuria și mai tare pe regele Henric al Vlll-lea, prin publicarea textului ***The Practice of Prelates (Practica prelaților),*** **care condamna divorțul regelui Angliei. în mai 1535, Tyndale era arestat la Antwerp în urma unui complot orchestrat de autoritățile engleze, în timp ce lucra la traducerea Vechiului Testament. Mai târziu urma să fie întemnițat la Castelul Vilvoorde din apropiere de Bruxelles, și acuzat de erezie luterană și de sfidarea Sfântului împărat Roman. Tyndale a fost pus sub acuzare, condamnat oficial drept eretic, degradat din funcția de preot și deferit autorităților laice pentru pedeapsă. La începutul lui octombrie 1536, a fost spânzurat, apoi ars, împreună cu exemplare din Noul Testament. Ultimele sale cuvinte au fost: „Doamne, deschide-i ochii regelui Angliei."**

La vremea morții lui Tyndale, în Anglia erau în circulație aproximativ 50 000 de exemplare din traducerea Bibliei, în

total șapte ediții. O mică parte din traducerea lui Tyndale a fost inclusă în ediția completă în limba engleză a Bibliei, publicată ilegal în Germania de prietenul său Miles Coverdale. în 1537, Biblia lui Matthew apărea în Anglia sub pseudonimul John Matthew. Editorul acesteia, John Rogers, era un preot catolic care va împinge un plug, și care va ști despre Scriptură mai multe decât tine", îi spunea el unui învățat, chiar înaintea plecării din Anglia.

Capacitatea sa de a scrie într-o proză simplă, directă și ritmică, și după cum scrie biograful său contemporan David Danieli, „de a crea cuvinte de neuitat, fraze, paragrafe și capitole, și de a face într-un așa mod... care rămâne, chiar și astăzi, direct și viu" a avut un impact indubitabil asupra limbajului Bibliei, și asupra prozei engleze.

Ediția revizuită a Noului Testament, publicată sub numele său, la Antwerp, a fost preluată în Bibliile din vremea Renașterii și a constituit baza pentru versiunea Regelui James din 1611.

Trăind sub supraveghere în Țările de Jos, Tyndale a tradus și prima parte din Vechiul Testament din ebraica originală. Traducerea sa magistrală din Pentateuh a apărut în 1530. Cartea lui Iona a fost gata în 1536. Cărțile din Vechiul Testament au fost publicate în volume de buzunar și aduse clandestin în Anglia. Vechiul Testament, în versiunea sa, a fost de asemenea adoptat în mare parte în versiunea oficială a Regelui James.

ISTORICUL CENZURII

Ediția din 1526 a Noului Testament, tradusă de William Tyndale, a fost imediat denunțată de autoritățile bisericești din Anglia. în vara lui 1526, episcopii englezi s-au întrunit și au hotărât ca „traducerile false" să fie arse, „împreună cu corecții și pedepse serioase împotriva celor cale le dețin sau le citesc". Ambasadorul englez în Țările de Jos a fost instruit de către cardinalul catolic Thomas Wolsey, care deținea controlul asupra politicii externe sub Henric al Vlll-lea, să ia măsuri împotriva editorilor sau librarilor implicați în producerea sau distribuția Noului Testament în limba engleză. Noul Testament tradus de Tyndale, a fost prima carte tipărită interzisă în Anglia. Wolsey a ordonat arestarea lui Tyndale la Worms, dar acesta a reușit să se ascundă cu ajutorul lui Philip of Hess din Marburg.

Deși Henric al Vlll-lea urma să rupă relațiile cu Roma la începutul anilor 1530, el nu avea niciun fel de înțelegere față de opiniile protestanților și considera ediția lui Tyndale a Noului Testament ca purtând o influență luterană. De exemplu, Tyndale tradusese cuvântul grecesc *ekklesia,* prin „congregație", care reprezintă corpul lui Hristos, și nu „biserica". Episcopii englezi au considerat acest lucru ca având caracter de erezie, în sensul că termenul *congregație* implica egalitate în rândul adunării credincioșilor. Vedeau acest lucru ca fiind o idee luterană, care neagă autoritatea

bisericii. Exemplare ale cărții au fost arse public la Catedrala Saint Paul, în 1526. în mai 1527, autoritățile bisericești au ordonat ca toate exemplarele să fie adunate și distruse. în ciuda interdicției, i ontinuau să fie distribuite retipăriri, multe dintre ele importate clandestin din Țările de Jos.

Tyndale, refugiat și ascunzându-se la Antwerp, continua să publice polemici în apărarea principiilor reformei engleze, printre acestea *The ()hedience of* a *Christian Man (Supunerea unui creștin)* și *The Parable of the Wicked Mammon (Parabola lui Mamona cel netrebnic)* în 1528, o subliniere a ideii din Noul Testament, cum că credința este mai importantă decât faptele. Odată ce *The Parable of the Wicked Mammon* a început să circule în Anglia, biserica a luat imediat măsuri pentru a o suprima, odată cu ea, dorind să elimine și ereziile luterane conținute de aceasta. Cei care erau găsiți a avea în posesie vreun exemplar erau arestați și pedepsiți sever. *The Parable of the Wicked Mammon,* ca și tradu-(erea Noului Testament, a fost citită pe scară largă și a rămas o operă de mare influență, în ciuda cenzurii.

Ambasadorul englez în Țările de Jos a primit ordin să îi extrădeze pe Tyndale și pe asistentul acestuia William Roye înapoi în Anglia, dar aceștia erau de negăsit. în 1530, Tyndale îl înfuria și mai tare pe regele I lenric al Vlll-lea, prin publicarea textului *The Practice of Prelates (Practica prelaților),* care condamna divorțul regelui Angliei. în mai 1535, lyndale era arestat la Antwerp în urma unui complot

orchestrat de autoritățile engleze, în timp ce lucra la traducerea Vechiului Testament. Mai târziu urma să fie întemnițat la Castelul Vilvoorde din apropiere de Bruxelles, și acuzat de erezie luterană și de sfidarea Sfântului împărat Roman. Tyndale a fost pus sub acuzare, condamnat oficial drept eretic, degradat din funcția de preot și deferit autorităților laice pentru pedeapsă. I a începutul lui octombrie 1536, a fost spânzurat, apoi ars, împreună cu exemplare din Noul Testament. Ultimele sale cuvinte au fost: „Doamne, deschide-i ochii regelui Angliei."

La vremea morții lui Tyndale, în Anglia erau în circulație aproximativ 50 000 de exemplare din traducerea Bibliei, în total șapte ediții. O mică parte din traducerea lui Tyndale a fost inclusă în ediția completă în limba engleză a Bibliei, publicată ilegal în Germania de prietenul său Miles Coverdale. în 1537, Biblia lui Matthew apărea în Anglia sub pseudonimul John Matthew. Editorul acesteia, John Rogers, era un preot catolic

convertit la protestantism, prieten cu Tyndale. Două treimi din Biblia lui Matthew conținea pasaje nemodificate din traducerea lui Tyndale.

Biblia lui Matthew a fost prima Biblie în limba engleză autorizată de către autorități. în ciuda faptului că ea conținea în mare parte traduceri realizate de Tyndale, a primit autorizație chiar din partea regelui Henric al Vlll-lea. Ruptura sa cu Biserica catolică era realizată în 1534, astfel

[51] Azil unde săracii prestau muncă neplătită pentru a-şi plăti datoriile şi pentru a primi alimente şi spaţiu de locuit (n.tr.).

fiind creată Biserica anglicană. Traducerile lui Tyndale și ale lui Cover-dale au fost de asemenea incluse și în marea Biblie a Regelui Henric al VIII-lea, din 1539, care urma să fie declarată Biblia oficială a Bisericii anglicane.

în 1546, Conciliul de la Trento al Bisericii catolice a reiterat faptul că singurul text canonic al Bibliei este cel al Vulgatei, traducerea în latină realizată de Sfântul Ieronim. Catolicilor le era interzis astfel să citească vreo traducere, precum cea a lui Tyndale, fără permisiunea specială din partea papei sau a Inchiziției. Această restricție urma să rămână în vigoare până spre sfârșitul secolului al XVIII-lea.

în timpul domniei reginei catolice Mary I, în Anglia, din 1553 până în 1558,_a fost reluată interdicția asupra edițiilor Bibliei traduse de protestanți, în 1555, o proclamație regală ordona „ca nicio persoană să nu introducă în acest teritoriu vreun manuscris, carte, sau broșură... purtând numele lui Martin Luther, Jan Calvin, Miles Coverdale, Erasmus, Tyndale... sau orice cărți asemănătoare conținând doctrine false împotriva religiei catolice."

Comitetul întrunit sub comanda Regelui James I în 1604 pentru a stabili varianta oficială, autorizată a Bibliei - deseori recunoscută și lăudată drept cea mai desăvârșită lucrare creată vreodată de un astfel de comitet și pusă în literatura engleză la același nivel cu operele lui Shakespeare - a folosit ca sursă de bază lucrarea lui Tyndale. Nouă zecimi din Versiunea Autorizată a Noului Testament îi aparțin lui

Tyndale. Multe dintre cele mai reușite pasaje au fost preluate direct, deși fără a fi menționat, din traducerea lui Tyndale.

Tragedia execuției lui Tyndale la vârsta de 42 de ani a fost amplificată de conștiința acestuia că urma să părăsească această viață fără a-și desăvârși neprețuita operă. Tyndale nu a mai apucat să traducă în întregime Vechiul Testament și să revizuiască Noul Testament. După cum se plânge biograful său, Danieli, este la fel de tragic cum ar fi fost dacă Shakespeare ar fi murit înainte de a-și termina cele mai frumoase dintre tragediile sale.

OLIVER TWIST

Autor: Charles Dickens
Data și locul publicării inițiale: 1838, Anglia
Forma literară: roman

REZUMAT

Publicarea celui de-al doilea roman al lui Dickens, *Oliver Twist,* povestea unui orfan care cade în ghearele unor răufăcători din întunecimile Londrei, i-a adus autorului în vârstă de doar 25 de ani recunoaștere stabilă din partea criticilor. în decurs de doar câțiva ani, Dickens devenea cel mai popular și cel mai citit scriitor al vremurilor sale. începând din 1837, *Oliver Twist* apărea în episoade lunare într-o revistă londoneză. Anul următor apărea ediția în trei

volume a romanului. *Oliver Twist* oferea primele detalii despre talentul și geniul uriaș al autorului, care urma să facă dovada definitivă a acestora în romanele ulterioare. Este printre cele mai puternice cărți de ficțiune care portretizează mizeria vieții de zi cu zi a sărăcimii urbane, precum și birocrațiile distante care susțineau sistemul opresiv.

La vremea când Dickens avea 12 ani, tatăl său fusese încarcerat din cauza unor datorii neplătite. în timp ce restul familiei l-a însoțit pe acesta la „workhouse"[51], tânărul Dickens însă a fost trimis la muncă într-o fabrică, unde lipea etichete pe sticle. Această experiență l-a lăsat cu o amară și înverșunată opoziție față de munca infantilă și față de tratamentul inuman al săracilor, care se reflectă mai târziu în sarcasmul acid ce animă primele capitole din *Oliver Twist*.

După ce mama lui Oliver, o femeie săracă și decăzută, este găsită întinsă pe stradă, moartă în urma nașterii lui Oliver, pruncul este luat sub tutela unor funcționari însărcinați cu îngrijirea săracilor dintr-o parohie a orașului. Mai apoi, Oliver este cedat unei instituții a parohiei unde împreună cu alți orfani este crescut în condiții vitrege, „fără osteneala de a primi prea multă mâncare sau îmbrăcăminte".

La vârsta de 9 ani, domnul Bumble, alunecosul paracliser al parohiei, îl trimite la „workhouse". Acolo

tinerilor li se dau trei mese pe zi constând în fiertură de ovăz, o ceapă de două ori pe săptămână și o jumătate de chiflă duminica. „Sir, vă rog, aș mai dori puțin", spune Oliver. Ca pedeapsă pentru „ofensa necuviincioasă și profană de a cere mai mult decât se cuvine", Oliver este trimis la detenție.

Mai târziu, Oliver, prin mijlocirea dlui Bumble, devine ucenicul întreprinzătorului domn Sowerberry, la care locuiește și muncește în condiții vitrege. După o încăierare cu colegul său agresiv Noah, Oliver este bătut și fuge la Londra. Ajuns acolo, naivitatea îl aruncă în mâinile bă-trânului Fagin, hainul lider al unei bande de hoți, conduse și de tâlharul Bill Sikes. Partenera lui Sikes, Nancy, și hoțul de buzunare poreclit Priceputul Dodger. în timp ce acesta din urmă îl buzunărește pe un bătrân, Oliver este prins și dus la poliție. Rănit și bolnav, Oliver este salvat de bunul domn Brownlow, care îl ia cu el la locuința sa. Dar Nancy îl găsește pe Oliver și îl aduce înapoi la bătrânul Fagin. Mai târziu, Oliver este trimis să îl ajute pe Sikes la o tâlhărie, fiind în cele din urmă împușcat și rănit. Apoi ajunge în grija doamnei Maylie și a protejatei ei Rose, care se poartă cu el cu bunăvoință.

O sinistră cunoștință a bătrânului Fagin, pe nume Monks, se arată interesat de tânărul Oliver. Nancy, auzind conversația dintre bătrân și Monks, se duce la Rose și îi dezvăluie că Monks este fratele vitreg al lui Oliver, care știe

secretul părinților lui și dorește ca toate urmele legate de acesta să fie distruse. Când trădarea lui Nancy este descoperită de membrii bandei, Sikes o ucide pe fată cu sânge rece.

încercând să scape de urmăritori, din greșeală, Sikes se spânzură. Fagin este arestat și condamnat la moarte. Monks recunoaște că a dorit să-l facă pierdut pe Oliver, pentru a putea pune mâna singur pe moștenirea tatălui său vitreg. La moartea mamei sale, Oliver trebuia să moștenească un domeniu, numai dacă, minor fiind, nu ar fi pătat numele familiei. Fagin primise o recompensă pentru că îl obligase pe Oliver să devină un nelegiuit. în cele din urmă, se dovedește că Rose este sora mamei lui Oliver. în final, Oliver este adoptat de dl Brownlow. Dl Bumble își sfârșește cariera, ajungând muncitor în același „workhouse" pe care nu demult îl conducea.

în prefața la ediția a treia a romanului, Dickens scria: „Am dorit să arăt prin micul Oliver, principiul Binelui, supraviețuind oricărei circumstanțe disperate și triumfând, în cele din urmă." Totul se termină cu bine în *Oliver Twist,* deși amintirile suferințelor care l-au înconjurat pe Oliver în întunecimile Londrei rămân.

ISTORICUL CENZURII

„Pereții și tavanul camerei erau aproape negri de vreme și de murdărie... Niște cârnați erau la prăjit; și, deasupra lor, cu o furculiță în mână, era un foarte bătrân și uscat evreu, a

cărui figură haină și respingătoare era acoperită de niște fire de păr roșcat și încâlcit." Hainul și sinistrul Fagin este prezentat cititorilor cu o imagine antisemită arhetipală, veche de secole în cultura occidentală, aceea a evreului satanic și crud. Caricatura lui Fagin a fost obiectul protestelor și controverselor încă de la publicarea romanului.

Personajul Fagin, denumit de sute de ori pe parcursul romanului, „evreul", este construit potrivit modelului tradițional frecvent folosit în literatură sau teatru în secolul al XlX-lea pentru a portretiza evreii. Părul și barba roșcate erau asociate frecvent cu imaginea străveche a diavolului. Fagin are nasul coroiat, mersul târșâit, poartă o lungă haină de gabardina și o pălărie cu boruri mari, și este un viclean vânzător de îmbrăcăminte și de alte mărunțișuri la mâna a doua. Portretul lui Fagin ne arată un om ca un diavol, ca un șarpe, alunecând pe nesimțite, „târân-du-se pe lângă pereți și uși... ca o reptilă dezgustătoare, născută în noroiul și întunecimea prin care se mișca..."

Deși criticii literari consideră că Dickens nu a avut intenția de a defăima sau jigni poporul evreu prin scrierile sale, Dickens era un produs al mediului antisemit al vremii. Prejudecățile față de evrei, reflectate în legi, discursuri publice, literatură și divertisment popular erau o parte a moșteniri epocii victoriene. în anii 1830, evreilor le era interzis să dețină magazine în proprietate pe teritoriul

Londrei, nu puteau lucra ca avocați, nu puteau primi diplomă universitară sau candida pentru Parlament. Tocmai pentru că le erau interzise o serie de ocupații, cei mai mulți dintre evreii din Anglia, numărând cu totul între 20 000 și 30 000 de persoane, își câștigau pâinea cumpărând și vânzând haine vechi și dând bani cu camătă.

într-o scrisoare către o femeie de origine evreiască care protestase la adresa caracterului stereotip al lui Fagin, Dickens scria: „Fagin este evreu pentru că din nefericire era adevărat, la timpul la care face romanul referire, că acea clasă de infractori era alcătuită, aproape inevitabil, din evrei." Procesul din 1830 al traficantului evreu Ikey Solomons, care, la fel ca Fagin, vindea bijuterii, îmbrăcăminte și stofe furate, a fost foarte insistent mediatizat și se pare că a fost sursa de inspirație pentru Dickens.

între anii 1830 și 1860 a fost o perioadă de emancipare a evreilor în Anglia. Barierele legale și restricțiile comerciale au fost anulate, evreii puteau fi aleși în funcții la nivel local sau național și mulți dintre ei au devenit figuri proeminente. Atitudinile sociale, de asemenea, s-au schimbat în anii ce au urmat, lucru care se reflectă și în conștientizarea de către Dickens a sensibilității subiectului antisemitismului în anii ce au urmat publicării inițiale a romanului *Oliver Twist.* „Nu văd niciun motiv pe care evreii

l-ar putea avea pentru a mă considera ostil lor", scria Dickens în 1854.

în 1867 a fost publicată o nouă ediție a romanului lui Dickens. în textul lui *Oliver Twist* revizuit chiar de Dickens apăreau sute de modificări, cele mai multe legate de imaginea bătrânului Fagin. Erau eliminate cele mai multe dintre referințele la bătrânul Fagin, suprimându-le cu totul sau înlocuind „evreul" cu „el" sau cu „Fagin". Cu toate acestea, „Fagin rămâne evreul", comenta criticul literar Irving Howe, „și oricine dorește să înfrunte în mod onest acest roman, trebuie să înfrunte substratul sentimentului care devine vizibil prin obsesiva repetiție a cuvântului «evreul». O abordare critică a romanului însă poate duce la o înțelegere mai bună a stereotipurilor antisemite - parte integrantă a culturii Angliei secolului al XlX-lea. „Nu avem ce să «facem» [în legătură cu Fagin]", scria Howe, „decât să înfruntăm realitățile istorice ale culturii noastre, și tot ce a vomitat aceasta din dezgustătoarele ei adâncimi."

în 1949, niște părinți de origine evreiască din Brooklyn, New York, au protestat considerând că prin stabilirea lecturii obligatorii *Oliver Twist* pentru elevii din școli, acestora li se interzice dreptul de a fi educați fără niciun fel de părtinire religioasă. Invocând caracterizarea lui Fagin din *Oliver Twist* și cea a lui Shylock din piesa lui Shakespeare, *Negustătorul din Veneția,* au intentat proces Consiliului Educațional New York. Solicitarea lor era de a fi eliminate

ambele lucrări din școlile publice din New York „pentru că acestea tindeau să dea naștere la ura față de evrei ca persoane și ca rasă."

în procesul *Rosenberg v. Board of Education of City of New York,* Curtea Supremă King's County a decis ca cele două cărți să nu fie interzise din școlile, bibliotecile și cursurile din New York, declarând că Consiliul de Educație „urmărise cu bună credință interesele sistemului școlar pe care îl are în grijă, fără nicio intenție de a aduce vreun fel de prejudiciu sau daună cuiva și astfel, că nu există un motiv substanțial pentru a lua în considerare suprimarea celor două cărți".

Respingând solicitarea protestatarilor de a interzice cărțile, judecătorul în cauză declara: „în afara cazului în care o carte este scrisă cu rea intenție pentru scopul evident de a naște o ură bigotă și intolerantă împotriva unui anume grup religios sau rasial, interesul public într-o societate liberă și democratică nu garantează și nu încurajează suprimarea vreunei cărți la cererea unei persoane sau unui grup de persoane sensibile, doar pentru că personajul descris în paginile unei asemenea cărți aparținând vreunei rase sau religii este portretizat într-o manieră depreciativă sau ofensatoare." Eliminarea cărților nu va ajuta „în niciun fel la diminuarea sentimentelor anti-religioase", susținea instanța.

ORIGINEA SPECIILOR (ON THE ORIGIN OF SPECIES)

Autor: Charles Darwin
Data și locul publicării inițiale: 1859, Anglia
Forma literară: text științific

REZUMAT

Naturalistul britanic Charles Darwin și-a publicat lucrarea de pionierat *Originea speciilor* la 22 de ani după ce a scris-o, ca reacție la competiția cu alți oameni de știință care se pregăteau să publice idei asemănătoare, în această carte, Darwin descrie în linii generale observațiile sale din timpul călătoriei de lucru în jurul Americii de Sud la bordul navei *Beagle,* între anii 1831 și 1836.

Darwin credea în „variație" - că generațiile de organisme se schimbă în timp și acelea care s-au adaptat cel mai bine schimbărilor climatice sau de altă natură sunt cele care au șanse să supraviețuiască și să se înmulțească. Darwin afirma că aceste schimbări au avut loc prin selecție naturală, controlată chiar de respectivele organisme, pe parcursul a milioane de ani. *Originea speciilor* discută aceste concepte generale împreună cu exemple de evoluție la porumbei și furnici, precum și discuții despre embriologie și morfologie. Deși teoriile sale se bazau pe observații și măsurători clare, Darwin înțelegea cât erau de contrare ideilor despre crearea și structura naturii, din vremea sa.

încercând să evite critici-le, Darwin recunoștea: „Nimic nu poate fi mai greu la început, decât a

crede că cele mai complexe organe și instincte s-au desăvârșit... prin acumulare de mici modificări, fiecare bună pentru posesorul individual."

Cei mai mulți dintre cititorii lui Darwin știau că Dumnezeu crease lumea potrivit unui plan divin, punându-i pe oameni drept conducătorii de pe pământ ai naturii. Ideile lui Darwin zguduiau aceste credințe tradiționale, biblice, și introduceau un grad de nesiguranță mult mai mare referitoare la originile umanității. Impresiile populare despre darwinism, însă, au fost diferite de scrierile sale reale. în știința socială, conceptul darwin ist de „descendență cu variație" prin selecție naturală a fost transformat și rezumat prin expresia „supraviețuirea celui mai puternic", expresie prin care explica relațiile între clase sociale. Pentru așa-numiții darwiniști sociali, oamenii mai bogați și mai puternici meritau să dețină aceste avantaje pentru că sunt „cei mai puternici indivizi ai speciei". Mai mult, orice ajutor dat celor dezavantajați devenea un act împotriva naturii, prelungind în mod inutil viața și caracteristicile „celor slabi". Darwi-niștii sociali au distorsionat ideile lui Darwin, folosind termenul de evoluție, și au adăugat opinia că evoluția întotdeauna tinde către progres.

Darwin nu avusese niciodată intenția să dea această orientare prin scrierile sale despre studiul naturii. Era mai mult interesat de mutațiile care apăreau de-a lungul

generațiilor de organisme, fie că aveau ca rezultat progresul sau nu. Mai mult, Darwin nu și-a dorit niciodată ca prin aceste idei să exploreze domeniul comportamentului uman și al organizării sociale. Discutând ideile sale legate de ființa umană, el se concentra asupra dezvoltării organelor și a sistemelor din corpul uman, și nu a celor din societate.

Darwin era membru al unei mișcări științifice care tindea către fundamentarea cercetării pe date empirice. A fost contemporan cu alți oameni de știință precum John William Draper, autorul cărții *Istoria conflictului dintre religie și știință,* în care punea la îndoială modelele de cercetare științifică bazate pe religie. Deși Darwin era atent să nu atace religia în mod direct, așa cum o făcea Draper, argumentele sale potolite și măsurate nu includeau nicio mențiune despre vreo putere divină conducând universul.

ISTORICUL CENZURII

Istoricii științei consideră că unul dintre motivele pentru care Darwin a amânat publicarea lucrării sale atât de mult era teama ca ideile sale să nu fie prea radicale pentru vremea respectivă și ca receptarea să nu fie deosebit de ostilă. Considerându-se pe sine un om de știință, refuza să comenteze implicațiile lărgite ale ideilor sale. Spre sfârșitul vieții, după publicarea a numeroase lucrări în care își reitera credința în ideea de selecție naturală, Darwin a continuat să gândească numai în termenii avansului științei și spera ca

exemplul său mărunt să îi câștige pe oameni de partea ideilor sale.

Originea speciilor prin selecție naturală sau păstrarea raselor favorizate în lupta pentru existență **a fost publicată la 24 noiembrie 1859, într-o ediție de doar 1250 de exemplare de către John Murray, care nu anticipa ca o asemenea carte să stârnească un mare interes. Prima ediția s-a epuizat în prima zi de la publicare și o a doua ediție de 3000 de exemplare, la scurt timp mai târziu. Cartea a apărut în șase ediții până în 1872. O ediție americană a apărut în mai 1860, fiind receptată printr-o controversă tumultuoasă.**

„Șaizeci de mii de exemplare s-au vândut deja (1876) în Anglia", scria Darwin în autobiografia sa, „și ținând cont cât de dificil este conținutul, este o vânzare foarte mare. A fost tradusă în aproape toate limbile europene..." Nu mai puțin de 265 de recenzii și numeroase eseuri au fost numărate de Darwin, doar pentru acea perioadă. Ideile lui Darwin au căpătat amploare în cercurile științifice academice aproape imediat și au devenit fundamentul teoriei evoluționiste moderne.

Cu toate acestea, publicarea *Originii speciilor,* a dezlănțuit una dintre cele mai aprinse controverse ale epocii victoriene. Darwin era acuzat de a-l fi „detronat pe Dumnezeu", după cum se exprimase un critic, contestând interpretarea cărții Genezei. Clericii s-au revoltat împotriva

cărții pe întreg teritoriul Angliei. Cartea era interzisă la Trinity College din Cambridge, cu toate că Darwin era absolvent al acestei instituții. Referitor la ocazii când a fost „criticat cu dispreț", Darwin declara: „Nu îmi pot folosi viața mai bine decât prin a aduce o contribuție cât de mică la științele naturii. Și acest lucru l-am urmărit cu maximum de capacitate, iar criticii pot spune ce doresc, dar nu îmi vor distruge această convingere."

Spre deosebire de *Zoonomia,* tratatul științific scris de bunicul lui Darwin, Erasmus Darwin, la sfârșitul secolului al XVIII-lea, interzis de Biserica catolică pentru că expunea o teorie a evoluției, *Originea speciilor* nu a fost niciodată pusă la Indexul Cărților Interzise.

O renaștere a sentimentelor negative la adresa lui Darwin a avut loc în anii 1920 în Statele Unite. Deja de la începutul secolului XX, manualele de științe din liceu începuseră să încorporeze evoluția darwiniană în discuțiile despre originile umane și despre biologie. în 1919, a fost fondată Worlds Christian Fundamentals Association (WCFA) pentru a se opune includerii ideilor evoluționiste în manualele școlare. Conducerile școlilor și autoritățile locale din comunitățile impregnate de mari mase de fundamentaliști creștini au fost puse sub presiune pentru a interzice teoria evoluționistă și pentru a scoate din uz manualele care o susțineau. S-a început un lobby la nivelul legislativelor statelor de pe întreaga suprafață a Statelor

Unite, pentru respingerea prin lege a teoriei evoluționiste. Mai mult de douăzeci de state au acceptat asemenea măsuri.

în 1925, în cel mai celebru exemplu de reacție anti-evoluționistă, statul Tennessee a introdus o lege ce interzicea profesorilor să predea teoria evoluționistă în școlile finanțate de stat. O multitudine de factori conjuncturali a determinat autoritățile statului să ia o astfel de măsură. în anii 1920 era o perioadă a „depravării" în cultura populară, mai ales în rândul tinerilor; în același timp, religia fundamentalistă și nativismul erau și ele în creștere ca reacție la ideile acestea „moderne". Creștinii fundamentaliști se temeau că o filozofie materialistă precum cea a selecției naturale ar emite un semnal periculos, dăunător și nihilist către copiii de școală. Considerau că din școală ar ieși mai mulți absolvenți cumpătați dacă ei erau crescuți în spiritul ideilor biblice despre creație, Dumnezeu fiind creatorul pământului și al universului după un plan înainte stabilit. Liderii locali din orașul Dayton, Tennessee, au privit acest context ca fiind o ocazie de a-și face cunoscut și orașul lor pe harta Statelor Unite.

John T. Scopes, profesor de științe la Dayton, s-a oferit să fie subiect pentru testarea legii anti-evoluție din Tennessee. Din partea statului era William Jennings Bryan, un lider populist și de trei ori candidat la președinție, care a

fost secretar de stat în administrația Wilson, popular în rândul fundamentaliștilor pentru retorica sa biblică și devotamentul pentru menținea vieții tradiționale rurale. Clarence Darrow, un cunoscut avocat și agnostic declarat, îl apăra pe Scopes, susținând că era încălcată libertatea academică, și mai mult decât atât, separarea dintre stat și biserică avea de asemenea de suferit. Membrii Uniunii Americane pentru Drepturi Civile, la acea vreme o organizație devotată cauzei libertății de expresie, a contribuit de asemenea la susținerea lui Scopes.

Procesul lui Scopes, ce a ajuns să fie numit „procesul maimuțelor", a devenit un eveniment de importanță națională în vara anului 1925. Ziarele din toată țara au trimis corespondenți la Dayton pentru a transmite desfășurarea procesului, iar comercianții din Dayton au vândut suveniruri speciale pentru proces, printre care și maimuțe miniaturale împăiate, reflectând ideea că oamenii se trag din maimuțe. Reporterii de la ziarele din orașele mari au transmis știri de la proces cu lejeritate și umor, în timp ce fundamentaliștii vedeau în acesta o bătălie crucială împotriva forțelor modernismului.

Amândouă părțile considerau că au câștigat. Scopes a fost găsit vinovat de încălcarea legii care interzicea predarea teoriei evoluționiste. Ca angajat al statului, Scopes nu avea dreptul să încalce legea, susținea judecătorul cazului. Susținătorii lui Scopes erau pe de altă parte și ei mulțumiți

întrucât decizia lăsa loc unui apel la o instanță superioară, unde cazul putea beneficia de și mai multă publicitate. Cazul Scopes, însă, s-a sfârșit din cauza unui amănunt procedural. La primul proces, judecătorul și nu juriul îl amendase pe Scopes cu 100 de dolari. Această eroare procedurală a inversat verdictul care îl găsea pe Scopes vinovat.

Eforturile anti-evoluționiste nu s-au sfârșit odată cu procesul Scopes. Legea anti-evoluție din Tennessee a rămas în vigoare până în 1967, iar creștinii fundamentaliști din Statele Unite au intensificat eforturile de interzicere a acestor idei din școlile publice. în 1968, la Curtea Supremă a fost judecat un caz asemănător celui lui Scopes. Susan Epperson, profesoară de biologie într-un liceu, a contestat constituționalitatea statutului anti-evoluționist al statului Arkansas din 1928, care prevedea că profesorii care folosesc manuale în care apar ideile evoluționiste își pot pierde locul de muncă. Curtea Supremă a decis că legea este neconstituțională, contrazicând Primul și cel de-al Paisprezecelea Amendament. Puterea guvernului nu putea fi folosită pentru a promova credințe religioase.

învinși în sălile de judecată, anti-evoluționiștii și-au schimbat focalizarea spre obligativitatea oferirii „creaționismului" ca teorie alternativă a originii omului. Ei defineau creaționismul ca o teorie ce spune că toate formele de viață au apărut pe lume instantaneu ca rezultat

al acțiunii unui singur creator. La începutul anilor 1980, consiliile școlare din Arkansas și Louisiana au solicitat ca ambele teorii să fie prezentate în școli. Aceste legi au fost considerate neconstituționale în 1987 de către Curtea Supremă în cazul *Edwards v. Aguillard,* ca fiind o promovare a doctrinelor religioase și o încălcare a prevederilor Primului Amendament, însă, bătăliile pe tema evoluționismului continuă și astăzi, mai ales la nivelul comunităților locale.

In 1935, *Originea speciilor a* fost interzisă în Iugoslavia și în 1937 a fost interzisă și de regimul de dreapta Metaxas din Grecia. Dar spre deosebire de celelalte cazuri de cenzură din America, în general, cartea nu a fost eliminată din biblioteci sau librării în Statele Unite. A fost vorba mai mult de ideile din carte. -

POPOL VUH

Data și locul scrierii: cea. 1000-1550, Guatemala Forma literară: text religios

REZUMAT

Popol Vuh, cartea sacră a poporului Quiche Maya, este cea mai importantă scriere în limba nativă a Americilor și cea mai mare operă mitologică din America Centrală. Este considerată una dintre capodoperele umanității în scrierile

religioase. Adunând laolaltă mituri, legende și istorie, ea relatează cosmologia, tradiția migratoare și istoria popoarelor Quiche Maya de pe dealurile Guatemalei. Aceste popoare, care în prezent mai numără o jumătate de milion de oameni, trăiesc pe același pământ și printre aceleași locuri descrise încă din istoria antică de *Popol Vuh,* sau „Cartea Consiliului", cititã de conducători Quiche pe când se aflau în Conciliu.

Partea I este narativă, și începe cu întunecimea primordială de dinaintea creației, într-o lume goală a cerului și a pământului, și a zeilor ce trăiesc în ape. Inima Cerului (o ființă tripartită numită și Uragan) și Suveranul șarpe cu pene, care locuiește în apa primordială, decid să creeze lumea. Ei rostesc „Pământ" și acesta se naște instantaneu, ridicându-se ca un nor. Apoi zeii creează ființele umane. La început încearcă să creeze ființe care nu pot decât să urle, să mugească și să ciripească. Dar pentru că nu pot vorbi suficient de bine pentru a-și slăvi zeii, sunt condamnați să fie omorâți pentru hrană. Descendenții lor sunt animalele și păsările.

Un al doilea experiment creează o ființă din lut care se dizolvă, incapabilă să vorbească sau să slăvească. înaintea celei de-a treia încercări, zeii mai tineri se consultă cu divinitățile mai vârstnice - petitorul Xpiyacoc, și moașa Xmucane, amândoi paznici ai divinității care pot interpreta profețiile ciclului calendaristic. Ei consimt crearea ființelor

umane făcute din lemn. Deoarece oamenii din lemn au capul gol, fără cunoștință de creatorii lor, Inima Cerurilor aduce o viitură asupra lor. Sunt izbiți și distruși și singurii lor descendenți sunt maimuțele din păduri.

înainte de a relata cea de-a patra încercare, naratorii povestesc, în părțile a doua și a treia, ciclul de trei părți al faptelor eroilor gemeni. La început, Hunahpu și Xbalanque, fiii gemeni ai lui Xpiyacoc și Xmucane, într-o serie de aventuri, îl învinge pe Șapte Macaw (Carul Mare) și pe copiii acestuia, Zipacna și Cutremur.

Apoi, povestea se întoarce în trecut, la alte isprăvi din Xibalba, adâncurile pământurilor, ale altor frați gemeni - Unu Hunahpu și Șapte Hunahpu, tatăl și unchiul lui Hunahpu și Xbalanque și fiii lui Xpicayoc și Xmucane. Ei sunt chemați în adâncurile pământului și dau greș într-o serie de încercări și capcane puse la cale de gazdele lor. Sunt sacrificați apoi în Xibalba de către domnii morții.

Secțiunea finală relatează aventurile din adâncurile pământurilor ale primilor eroi gemeni, Hunahpu și Xbalanque. Ei reușesc să scape de capcanele care le-au omorât tatăl și unchiul și plănuiesc împreună un mod de a muri care să le permită să se întoarcă înapoi la viață. Gemenii apoi se ridică la ceruri devenind Luna și Soarele.

Scena este gata acum pentru cea de-a patra creație. în partea a patra, în timp ce Luna, Soarele și stelele sunt pe cale să apară, Xpiyacoc și Xmucane găsesc porumb alb și

galben în munți. Xmucane îl leagă laolaltă de nouă ori. Amestecat cu apă, porumbul devine materialul pentru primii oameni: Jaguar Quitze, Jaguar Noapte, Mahucutah și Adevăratul Jaguar, primul cuplu mamă și tată al poporului Quiche. Dar noii oameni sunt prea perfecți, iar zeii se tem că vor rivaliza cu ei în măreție. Astfel, zeii slăbesc ochii omului, acesta văzând clar numai ce este aproape, limitându-le puterile de a înțelege și a cunoaște. Apoi zeii creează o soție pentru fiecare bărbat și generațiile de Quiche vor fi descendenții acestora. în final, după sacrificiu și rugăciune, soarele apare pentru prima dată. „Erau nenumărați oameni, dar era un singur răsărit de soare pentru toate triburile."

Mitul creației relatat în *Popol Vuh* este de fapt o hartă a cerului reproducând mișcările sale pe parcursul anului. Acțiunile zeilor, eroilor și ale dușmanilor lor corespund cu mișcările Soarelui, Lunii, planetelor și stelelor. Creația nu este un act instantaneu, ci un proces prin care esența divinității în mod perpetuu creează și susține viața. *Popol Vuh* se încheie în partea a cincea cu o poveste lungă despre migrație care relatează episoadele ce conțin istoria adevărată și cea mitologică a popoarelor

Quiche și a vecinilor lor Maya. Cartea conține numele a 14 generații de conducători, până la timpurile în care această versiune a *Popol Vuh* a fost scrisă. La a XII-a generație, numele Trei Cerbi și Nouă Câini sunt urmate de două propoziții. „Și ei conduceau când sosea Tonatiuth

(Pedro de Alvarado). Ei au fost spânzurați de oamenii castilieni."

ISTORICUL CENZURII

***Popol Vuh* a fost scrisă original în hieroglife Maya de nobilii Quiche Maya în timpul perioadei postclasice (1000-1500 d.Hr.) și a fost în uz până la cucerirea spaniolă din secolul al XVI-lea. Ilustrațiile pe vase de lut și inscripțiile sculptate pe monumente de piatră indică faptul că miturile și legendele relatate în *Popol Vuh* sunt mult mai vechi, cel puțin din perioada clasică (250-900 d.Hr.), perioada înfloririi artei și culturii Maya.**

După 1523, când conchistadorul spaniol Pedro de Alvarado a fost trimis de Hernan Cortâs pentru a cuceri popoarele Maya din Guatemala, mii de cărți hieroglifice au fost arse de misionarii spanioli. Varianta originală din *Popol Vuh* se crede că ar fi fost printre ele. Cărțile hieroglifice erau considerate opere ale diavolului. Distrugerea lor făcea parte din campania susținută de a eradica religia Maya și de a instala catolicismul european.

în anii 1550, un text din *Popol Vuh* a fost rescris clandestin folosind alfabetul roman în orașul Santa Cruz de Quiche, din Guatemala de către descendenții foștilor conducătorilor Maya. Autorii lor anonimi au fost învățați de misionari să scrie în propria lor limbă folosind alfabetul. în 1701-1703, cartea a fost tradusă în spaniolă de către un

călugăr dominican, Francisco Ximenez, preotul parohiei din orașul Chichicastenango, căruia i-a fost arătat documentul și care i-a înțeles importanța. Tot el a desăvârșit ceea ce acum rămâne singurul exemplar al textului Quiche Maya.

Ediția originală *Popol Vuh* era ilustrată, manuscris pe piele subțire acoperită cu un strat subțire de argilă. Conținea și tabele astrologice și almanahurile ritualurilor divine, asemănătoare singurelor patru cărți hieroglifice Maya, numite codexuri, care au supraviețuit cuceririi spaniole. Trei dintre acestea, din Yucatan, Mexic, au fost duse în Europa în epoca colonială și poartă numele orașelor unde se găsesc în muzee sau biblioteci: codexurile Dresda, Paris și Madrid. Un al patrulea fragment, numit Codexul Grolier, aflat acum în Mexico City, a fost găsit într-o peșteră din

(hiapas, Mexic în 1971. *Popol Vuh* din secolul al XVI-lea prezenta o versiune lărgită a cărții hieroglifice originale, relatând întreaga poveste a

i.ibelelor și desenelor.

Potrivit celor care au scris versiunea alfabetică, codexul hieroglific era printre cele mai prețioase averi ale conducătorilor Quiche, „pentru că astfel știau când va veni război; tot ce vedeau acolo era clar pentru ei. Dacă va fi moarte sau dacă va fi foamete... Ei știau cu siguranță, aveau unde să le vadă, aveau o carte". *Popol Vuh* permitea de

asemenea conducătorilor Quiche să recupereze viziunile pierdute de primii patru oameni.

Celebra și prețioasa versiune integrală în limba engleză a operei *Popol Vuh* realizată de Dennis Tedlock în 1985, conține experiența unui paznic și tată al unei linii de descendenți Quiche Maya contemporan, Andres Xiloj. Este captivantă și ușor de citit, în ciuda complexității mitologiei conținute, și a adus o mai mare audiență și popularitate pentru *Popol Vuh.*

RELIGIA ÎN LIMITELE RAȚIUNII PURE (DIE RELIGION INNERHALB DER GRENZEN DER BLOßEN VERNUNFT)

Autor: Immanuel Kant
Data și locul publicării inițiale: 1793, Prusia
Forma literară: tratat de filozofie

REZUMAT

Sistemul filozofic al lui Immanuel Kant, unul dintre cei mai importanți filozofi din cultura occidentală, a fost creat pentru a pune temelia unei întregi varietăți de elemente științifice, morale și estetice. în *Critica rațiunii pure,* publicată în 1781, Kant oferea o abordare radicală și nouă asupra problemelor fundamentale de epistemologie și metafizică. Mediind între pretențiile raționaliste ale cunoașterii a ceea ce se află dincolo de percepție și cele ale

filozofiei opuse a scepticismului, care negau posibilitatea unei cunoașteri adevărate, Kant a definit granițele gândirii sănătoase.

Filozofia religiei la Kant este cuprinsă mai ales în lucrarea *Religia în limitele rațiunii pure*. Aici Kant afirmă că existența lui Dumnezeu nu poate fi dovedită nici ca fiind adevărată nici falsă, pe baze teologice și că dovezile provenite din rațiune pură nu sunt valabile. Religia se află în afara granițelor provinciei rațiunii, divinul neputând fi obiectul gândirii iar cunoașterea fiind limitată la lumea fenomenelor.

Kant susține legitimitatea credințelor religioase. Deși existența lui Dumnezeu nu poate fi demonstrată științific, filozofia morală a lui Kant demonstrează necesitatea existenței lui Dumnezeu. Pentru Kant, religia rezidă „în dispoziția inimii de a împlini toate obligațiile umane ca fiind porunci divine". Concepția lui Kant despre religie poate fi descrisă prin noțiunea de teism etic. El consideră că legea morală cere ca oamenii să fie răsplătiți proporțional cu virtutea lor. Cum aceasta nu se întâmplă întotdeauna, Kant sugerează că ar mai putea fi o existență unde această răsplată să fi acordată. Acestea duc la concluzia că există un Dumnezeu și o viață eternă.

Pentru Kant, o credință religioasă solidă poate proveni numai din implicațiile principiilor morale și din natura vieții morale. Moralitatea însă nu implică și ideea unei ființe

supreme și „astfel, nu are nevoie de religie pentru propria ei existență... ci în virtutea rațiunii pure și practice, își este suficientă sieși". în contrast cu sistemele religioase care implică și sugerează faptele bune la schimb cu răsplata ulterioară, bazele religiei ar trebui să implice faptele bune de dragul faptelor bune.

Kant împarte religiile în cele care sunt *„încercări de* a *câștiga bunăvoința* (simpla slujire) și *religiile morale,* adică religiile *unui bun comportament în viață."* în prima categorie, declara Kant, „omul se păcălește singur crezând ori că Dumnezeu îi poate aduce bucuria eternă (prin iertarea păcatelor) fără ca el să trebuiască *să devină un om mai bun,* ori, dacă aceasta pare imposibil pentru el, că Dumnezeu cu siguranță îl *poate face să fie un om mai bun* fără să trebuiască să facă nimic mai mult decât să o ceară. însă, în ochii unei Ființe care veghează totul, a cere este cu nimic mai presus decât a-ți *dori,* și aceasta ar însemna a nu face de fapt nimic; dacă bunătatea se poate obține printr-o simplă dorință, toți oamenii ar fi buni".

Potrivit lui Kant, dezvoltarea și îmbogățirea morală a omului începe nu prin îmbunătățirea practicilor și obiceiurilor lui, ci prin transformarea spiritului și construirea caracterului. Pentru Kant este doar o ciudată „iluzie a religiei" faptul că omul presupune că nu poate face nimic, în afara faptelor bune din timpul vieții, pentru a deveni acceptabil în ochii lui Dumnezeu. „Omul *însuși* trebuie să se

transforme sau să se fi transformat pe sine, în ce anume va dori să devină, într-un sens moral, fie el bun sau rău. Fiecare dintre aceste opțiuni trebuie să fie rezultatul voinței sale libere; altfel el nu poate fi considerat responsabil pentru aceasta și, ca atare, din punct de vedere *moral* nu ar fi nici bun nici rău."

ISTORICUL CENZURII

Pe măsură ce statul prusac a început să acționeze spre a-i elimina pe gânditorii Iluminismului secolului al XVIII-lea, cenzura materialelor tipărite a fost semnificativ consolidată. Un edict guvernamental permitea tolerarea opiniilor divergente cu luteranismul „atâta timp cât fiecare își îndeplinește obligațiile ca bun cetățean al statului, își ține opiniile particulare pentru el însuși, și are grijă să nu le propage sau să îi convertească pe alții, determinându-i să greșească și să își pună la îndoială credința".

întrucât Kant era un autor proeminent care se bucura de încrederea regelui, lucrările sale timpurii de filozofie critică, precum *Critica rațiunii pure,* ce nu aveau ca țintă cititorul de rând, au fost scutite de cenzură. în 1791, înaltul oficial ecleziastic a înaintat o propunere de a interzice lucrările lui Kant, dar nu a fost luată în seamă.

în 1792, eseul lui Kant, „Despre răul radical al naturii umane", care urma să devină prima parte din *Religia în limitele rațiunii pure,* a fost aprobată de către autorități și

a fost publicată în *Berlinische Monatsschrift.* Dar pentru că aceasta trata teme biblice, continuarea tratatului lui Kant, „Despre lupta principiului binelui cu răul pentri stăpânirea omenirii", a fost înaintată cenzorului teologic, care i-a refuzat permisiunea de a-l publica.

Kant a suplimentat cele două eseuri cu încă două scrieri, și se pregătea să editeze o carte intitulată *Religia în limitele rațiunii pure,* pe care a înaintat-o spre aprobare facultății de teologie de la Univeristartea Königsberg, unde era și el profesor. Teologii de la Königsberg au considerat cartea ca fiind în afara sferei lor de competență, întrucât nu trata teologia biblică. însă Kant a primit până la urmă o permisiune de publicare din partea facultății de filozofie de la Universitatea Jena, așa că textul a apărut în 1793.

în octombrie 1794, Regele Frederick Wilhelm al ll-lea (succesorul lui Frederick cel Mare), ofensat de carte, i-a scris lui Kant o scrisoare în care îl acuza că distorsionase filozofia de mult timp și îl informa „despre distrugerea și înjosirea multor învățături principale și fundamentale ale Sfintei Scripturi a Creștinătății". L-a avertizat pe Kant să nu mai scrie sau dovezile provenite din rațiune pură nu sunt valabile. Religia se află în afara granițelor provinciei rațiunii, divinul neputând fi obiectul gândirii iar cunoașterea fiind limitată la lumea fenomenelor.

Kant susține legitimitatea credințelor religioase. Deși existența lui Dumnezeu nu poate fi demonstrată științific,

filozofia morală a lui Kant demonstrează necesitatea existenței lui Dumnezeu. Pentru Kant, religia rezidă „în dispoziția inimii de a împlini toate obligațiile umane ca fiind porunci divine". Concepția lui Kant despre religie poate fi descrisă prin noțiunea de teism etic. El consideră că legea morală cere ca oamenii să fie răsplătiți proporțional cu virtutea lor. Cum aceasta nu se întâmplă întotdeauna, Kant sugerează că ar mai putea fi o existență unde această răsplată să fi acordată. Acestea duc la concluzia că există un Dumnezeu și o viață eternă.

Pentru Kant, o credință religioasă solidă poate proveni numai din implicațiile principiilor morale și din natura vieții morale. Moralitatea însă nu implică și ideea unei ființe supreme și „astfel, nu are nevoie de religie pentru propria ei existență... ci în virtutea rațiunii pure și practice, își este suficientă sieși". în contrast cu sistemele religioase care implică și sugerează faptele bune la schimb cu răsplata ulterioară, bazele religiei ar trebui să implice faptele bune de dragul faptelor bune.

Kant împarte religiile în cele care sunt *„încercări de* a *câștiga bunăvoința* (simpla slujire) și *religiile morale,* adică religiile *unui bun comportament în viață."* în prima categorie, declara Kant, „omul se păcălește singur crezând ori că Dumnezeu îi poate aduce bucuria eternă (prin iertarea păcatelor) fără ca el să trebuiască *să devină un om mai bun,* ori, dacă aceasta pare imposibil pentru el, că

Dumnezeu cu siguranță îl *poate face să fie un om mai bun* fără să trebuiască să facă nimic mai mult decât să o ceară. însă, în ochii unei Ființe care veghează totul, a cere este cu nimic mai presus decât a-ți *dori,* și aceasta ar însemna a nu face de fapt nimic; dacă bunătatea se poate obține printr-o simplă dorință, toți oamenii ar fi buni".

Potrivit lui Kant, dezvoltarea și îmbogățirea morală a omului începe nu prin îmbunătățirea practicilor și obiceiurilor lui, ci prin transformarea spiritului și construirea caracterului. Pentru Kant este doar o ciudată „iluzie a religiei" faptul că omul presupune că nu poate face nimic, în afara faptelor bune din timpul vieții, pentru a deveni acceptabil în ochii lui Dumnezeu. „Omul *însuși* trebuie să se transforme sau să se fi transformat pe sine, în ce anume va dori să devină, într-un sens moral, fie el bun sau rău. Fiecare dintre aceste opțiuni trebuie să fie rezultatul voinței sale libere; altfel el nu poate fi considerat responsabil pentru aceasta și, ca atare, din punct de vedere *moral* nu ar fi nici bun nici rău."

ISTORICUL CENZURII

Pe măsură ce statul prusac a început să acționeze spre a-i elimina pe gânditorii Iluminismului secolului al XVIII-lea, cenzura materialelor tipărite a fost semnificativ consolidată. Un edict guvernamental permitea tolerarea opiniilor divergente cu luteranismul „atâta timp cât fiecare își

îndeplinește obligațiile ca bun cetățean al statului, își ține opiniile particulare pentru el însuși, și are grijă să nu le propage sau să îi convertească pe alții, determinându-i să greșească și să își pună la îndoială credința".

întrucât Kant era un autor proeminent care se bucura de încrederea regelui, lucrările sale timpurii de filozofie critică, precum *Critica rațiunii pure,* ce nu aveau ca țintă cititorul de rând, au fost scutite de cenzură. în 1791, înaltul oficial ecleziastic a înaintat o propunere de a interzice lucrările lui Kant, dar nu a fost luată în seamă.

în 1792, eseul lui Kant, „Despre răul radical al naturii umane", care urma să devină prima parte din *Religia în limitele rațiunii pure,* a fost aprobată de către autorități și a fost publicată în *Berlinische Monatsschrift.* Dar pentru că aceasta trata teme biblice, continuarea tratatului lui Kant, „Despre lupta principiului binelui cu răul pentri stăpânirea omenirii", a fost înaintată cenzorului teologic, care i-a refuzat permisiunea de a-l publica.

Kant a suplimentat cele două eseuri cu încă două scrieri, și se pregătea să editeze o carte intitulată *Religia în limitele rațiunii pure,* pe care a înaintat-o spre aprobare facultății de teologie de la Univeristartea Königsberg, unde era și el profesor. Teologii de la Königsberg au considerat cartea ca fiind în afara sferei lor de competență, întrucât nu trata teologia biblică. însă Kant a primit până la urmă o

permisiune de publicare din partea facultății de filozofie de la Universitatea Jena, așa că textul a apărut în 1793.

în octombrie 1794, Regele Frederick Wilhelm al ll-lea (succesorul lui Frederick cel Mare), ofensat de carte, i-a scris lui Kant o scrisoare în care îl acuza că distorsionase filozofia de mult timp și îl informa „despre distrugerea și înjosirea multor învățături principale și fundamentale ale Sfintei Scripturi a Creștinătății". L-a avertizat pe Kant să nu mai scrie sau

publice lucrări similare despre religie, „altfel inevitabil poți să te aștepți, la recalcitranță continuă, și consecințe neplăcute". *Religia în limitele rațiunii pure a* fost interzisă de către Biserica luterană din Prusia.

Kant a scris regelui în apărarea sa că textul nu era pentru publicul larg, ci pentru discuții între învățați și că, mai mult, nu ar fi conținut nimic „înjositor despre Hristos și Biblie, din simplul motiv că singura temă era evoluția religiei pure raționale, nu critica formelor istorice de credință."

Deși Kant a refuzat să-și retracteze părerile, a promis să prevină chiar și cea mai mică suspiciune față de această scriere... și că „mă declar cu bucurie cel mai credincios supus al Maiestății Voastre, și că mă voi abține complet pe viitor de la toate discursurile publice despre religie, naturală sau revelată, atât în scris cât și în grai". Kant și-a menținut promisiunea dată regelui, dar a considerat-o în vigoare doar pe timpul vieții acestuia. După moartea regelui în 1798, Kant a publicat *Conflictul facultăților,* în care discuta relația dintre teologie și rațiunea critică și făcea publică corespondența cu regele despre cenzura textului *Religia în limitele rațiunii pure.*

Filozofia lui Kant nu a atras atenția Bisericii catolice până în 1827, când a fost publicată o traducere în italiană a *Criticii rațiunii pure.* Afirmația lui Kant conform căreia existența lui Dumnezeu nu poate fi dovedită nici ca fiind

adevărată nici falsă prin uzul rațiunii a determinat ca textul să fie inclus la Indexul Cărților Interzise, unde a rămas până la desființarea acestuia, în 1966.

Religia în limitele rațiunii pure, **deși propunea o mai directă critică a religiei instituționalizate care intra în conflict cu doctrina bisericii, nu a fost niciodată interzisă de către Vatican. A fost însă interzisă în Uniunea Sovietică în 1928, împreună cu toate scrierile lui Kant, probabil pentru că temele metafizice și transcendentale ale lucrărilor lui Kant apăreau ca fiind contrare ideologiei marxist-leniniste. Toate lucrările unor asemenea „scriitori dezgustători" precum Kant sau Goethe au fost interzise din bibliotecile din Spania sub dictatura lui Franco, în 1939.**

RESTAURAREA CREȘTINISMULUI (RESTITUTIO CHRISTIANISMI)

Autor: Michael Servetus
Data și locul publicării inițiale: 1552, Franța
Forma literară: tratat de teologie

REZUMAT

Teologul și medicul spaniol Michael Servetus[52] și-a câștigat reputația de deviaționist religios de la vârsta de 20 de ani. în timpul studiilor sale de drept, la Toulouse, Franța, el a descoperit în scriptură personajul istoric lisus din

Nazaret, ceea ce l-a determinat să respingă ideile tradiționale despre Hristos și despre cele trei elemente ale trinității.

Servetus credea că reformatorii protestanți precum Luther, Calvin sau Zwingli nu erau suficient de revoluționari, întrucât ei acceptau doctrina trinității, pe care el o considera inexplicabilă. Nereușind să îi convingă pe reformatorii din Basel și Strasbourg de ideile sale, Servetus a decis să scrie o carte care ar fi urmat să îi convingă pe toți creștinii de adevărul descoperirilor sale.

în 1531, el publica De *trinitalis erroribus (Despre erorile trinității),* un tratat care afirma că teologia scolastică tradițională introdusese termeni filozofici greceși și concepte non-biblice în definiția trinității, care erau abstracte, speculative și care nu aveau legătură cu Dumnezeul adevărat. „Niciun singur cuvânt nu se găsește în Biblie despre trinitate, nici despre elementele sale, nici despre sfântul duh, nici despre unitatea eternității, nici despre natura unitară a celor trei elemente", scria el. Catolicii tradiționali și mulți dintre protestanți priveau teologia lui Servetus ca o reînviere a ereziei arianismului din secolul al IV-lea, care nega doctrina trinității, susținând că Iisus, ca fiu al lui Dumnezeu, nu era nici egal cu Dumnezeu Tatăl, nici etern precum acesta.

în 1531, Servetus și-a reorganizat ideile mai vechi într-o nouă carte, *Christianismi restitutio.* Aceasta conținea o ediție revizuită a textului *Despre eroarea trinității,* și

materiale noi, incluzând 30 de scrisori de teologie pe care le trimisese lui Jean Calvin. în textul *Christianismi restitutio,* Servetus critica bisericile dominante, atât cea catolică cât și cea

[52] Cunoscut şi sub numele Miguel Şervet sau Miguel Serveto (1511–1553) (n. red.).

protestantă, şi cerea întoarcerea la puritatea originilor creştinismului: „Un îndemn către toate bisericile apostolice de a face un nou început, care să renască complet conştiinţa noastră despre Dumnezeu, despre credinţa lui Hristos, iertarea păcatelor, învierea, botezul, şi împărtăşania. Reîntoarcerea noastră din urmă către împărăţia cerurilor, şi distrugerea păgânului Babilon şi a Antihristului, şi a celor ca acestea."

In noua sa lucrare el susţinea că de fapt creştinismul eşuase pentru că fusese corupt în secolul al IV-lea de către doctrine păgâne şi de către dobândirea puterii în viaţa pământească. El ataca definiţia trinităţii stabilită de Conciliu! de la Niceea, în secolul al IV-lea, precum şi practica botezului pruncilor, pe care o considera ca necreştină. El susţinea doctrina eretică anabaptistă, care spunea că botezul trebuie făcut numai odată ajuns la maturitate, odată ce păcătosul îl vede pe Hristos şi se căieşte. Hristos însuşi a fost botezat doar la maturitate, scria Servetus, şi a deveni creştin însemna împărtăşirea unei comuniuni spirituale pe care un nou născut nu o poate înţelege.

ISTORICUL CENZURII

Publicarea în 1531 a textului *Despre erorile trinităţii* l-a făcut celebru pe Servetus, şi în acelaşi timp i-a pus viaţa în pericol, ameninţat fiind atât de Inchiziţia franceză cât şi de cea spaniolă, dar şi de unii protestanţi care au interzis cartea încă de la publicare. în 1532, Inchiziţia din Toulouse a emis un decret care solicita arestarea lui Servetus. Acesta s-a ascuns în Paris asumându-şi o nouă identitate, sub numele de Michel de Villeneuve, de la casa Villanueva din Spania. Teama de persecuţii în Paris la făcut să se îndrepte către Lyon, unde a lucrat ca editor la o tipografie, stabilindu-se în Vienne o suburbie a oraşului Lyon, în 1540.

Folosindu-şi propriul nume, Servetus a început să corespondeze cu reformatorul protestant Jean Calvin care se afla la Geneva, dezbătând cu acesta probleme teologice. Cu totul, i-a trimis 30 de epistole lui Calvin. Acesta din urmă i-a trimis un exemplar din *Instituţiile religiei creştine,* pe care Servetus i l-a înapoiat, adăugând critici cuprinzătoare. Servetus de asemenea i-a trimis lui Calvin un manuscris din *Christianismi restitu-tio,* sperând că acesta îl va primi favorabil.

O mie de exemplare din *Christianismi restitutio* au fost tipărite anonim şi în secret la Vienne, de către editorii Arnoullet şi Gueroult în 1552, după ce editorii din Basel au refuzat să aibă de-a face cu textul.

Câteva exemplare au fost trimise la târgul de carte de la Frankfurt iar altele către librarii din Geneva. Aici, un exemplar a ajuns în mâinile apropiatului lui Calvin, Guillaume Trie, care a trimis mai departe primele patru pagini unui văr, un catolic din Lyon, dezvăluind astfel identitatea lui Villeneuve și localizându-l în Vienne. Materialul a ajuns în mâinile Inchiziției, care a început ancheta.

Servetus și editorul său Arnoullet au negat orice legătură cu textul. Dar la cererea Inchiziției, Trie a oferit Inchizitorilor manuscrisul trimis către Calvin, semnat Servetus. Servetus a fost arestat, și reținut pentru proces, dar a reușit să evadeze. în iunie 1553, tribunalul civil din Lyon l-a condamnat pe Servetus în contumacie, pentru erezie, rebeliune și evadare din închisoare, amendându-l cu 2000 de livre și ordonând arderea acestuia pe rug. în absența sa, o mulțime de exemplare din cartea sa au fost arse în public. Editorul său a fost de asemenea încarcerat.

în august, aflat în căutarea unui refugiu în Italia, Servetus a trecut prin Geneva, bastionul lui Calvin. Acolo a fost recunoscut și arestat la ordinul lui Calvin. Acuzat în 39 de cauze de blasfemie și erezie, timp de mai mult de două luni a încercat în proces să își dovedească nevinovăția. Verdictul conciliului a fost că textul pe care Servetus îl publicase în secret la Vienne promovase „erezii și blasfemii oribile și execrabile împotriva trinității, împotriva fiului lui Dumnezeu, împotriva botezului pruncilor și a fundamentelor religiei creștine". Autoritățile din Geneva s-au consultat cu magistrații tuturor cantoanelor elvețiene, care au fost în mod unanim de acord cu verdictul.

Servetus a fost condamnat la ardere pe rug împreună cu cartea sa pentru „încercarea de a infecta lumea cu oribila sa erezie otrăvitoare". Verdictul spunea mai departe: „Astfel că așa îți vei sfârși zilele și vei da un exemplu celor care vor

comite asemenea fapte." Ultima dorință a lui Servetus a fost de a se întâlni cu Calvin, „l-am spus să își ceară iertare fiului lui Dumnezeu, pe care l-a desfigurat în închipuirile sale...", ar fi spus Calvin. „Dar văzând că acestea nu au făcut niciun bine, am decis să nu fiu mai înțelept decât îmi permite Atotputernicul. Astfel, prin regula Sfântului Pavel, m-am retras din fața ereticului care se condamnase singur."

Servetus a cerut să fie ucis cu sabia, și nu prin ardere. Deși Calvin i-a acordat din milă acest favor, magistrații i-au negat dreptul de a fi ucis prin sabie. „El a cerut iertare pentru greșelile sale, pentru ignoranță și păcat, dar nu a făcut niciodată o spovedanie completă", scria colegul lui Calvin, Guillaume Farel. „Nu am reușit să îl convingem să recunoască

deschis greșelile sale și să recunoască faptul că lisus este fiul etern al lui Dumnezeu." Pe 27 octombrie 1553, Servetus a fost ars pe rug.

Calvin a ordonat distrugerea cărții *Christianismi restitutio* în țările protestante, întrucât conținea „blasfemii monstruoase împotriva lui Dumnezeu". Doar trei exemplare au rezistat. Pe fondul unor lupte pentru putere între Calvin și oponenții săi, execuția lui Servetus i-a deteriorat reputația lui Calvin. După cum istoricul Roland H. Bainton spunea, Servetus „era singurul care a avut cinstea de a fi ars în efigie de către catolici și în realitate de către protestanți". Servetus a fost prima persoană executată pentru erezie de către o biserică reformată. Martiriul său a căpătat o semnificație fără precedent în acel secol, marcând începutul controverselor legate de ideea de toleranță în rândul protestanților.

Mișcarea pentru toleranță, reflectată în textul din 1554 al lui Sebas-tian Castillo *Concering Heretics and How They Are to Be Treated*[53], a fost foarte influentă în contextul execuției lui Servetus. însă, represiunea sistematică împotriva textului *Christianismi restitutio* a limitat influența postumă a lui Servetus asupra gândirii teologice. Aproape două secole mai târziu, Richard Mead, medicul oficial al regelui Angliei, a încercat să publice lucrarea lui Servetus. în 1723, guvernul a confiscat și incendiat toate exemplarele și l-a arestat pe Mead și pe editorul acestuia.

ROȘU ȘI NEGRU (LE ROUGE ET LE NOIR)

Autor: Stendhal (Marie-Henri Beyle) Data și locul publicării inițiale: 1831, Franța Forma literară: roman

REZUMAT

Stendhal - pseudonimul pentru Marie-Henri Beyle - a fost printre cei mai mari romancieri francezi ai secolului al XlX-lea. *Roșu și negru,* povestea lui Julien, un tânăr ambițios dintr-un orășel care este executat pentru faptul că își împușcase amanta bogată, este considerată ca fiind una dintre cele mai originale și îndrăznețe capodopere ale ficțiunii europene.

în *Roșu și negru,* Stendhal face un portret profund al societății franceze și al politicii anilor 1820, ultimii ani ai restaurației monarhiei de Bourbon. „Peste tot ipocrizie, sau cel puțin șarlatanism, chiar și printre cei mai virtuoși, chiar și printre cei mai măreți", spune Julien, ca un ecou al părerilor lui Stendhal însuși despre vremurile respective. Partizanii monarhiei absolutiste, ce se găseau în rândul nobilimii, al celor bogați și al clericilor, purtaseră încă de la 1815 o luptă pentru a reinstaura *l'ancien régime,* ordinea politică existentă înaintea Revoluției Franceze. După accederea la tron în 1824, Carol al X-lea a inițiat o serie de politici anti-liberale și pro-catolice, care, după 20 de ani de

exil, aduceau guvernarea și armata înapoi sub puterea nobilimii și a luat măsuri pentru a mări puterea clericilor. Ostilitatea stârnită de politicile sale a culminat cu revoluția din iulie 1830 care a încheiat domnia ramurii mai vârstnice a Bourbonilor.

Subiectul romanului este oferit de un articol de ziar despre un tânăr, Antoine Berthet, ghilotinat în 1828 pentru o tentativă de a-și omorî fosta amantă, Madame Michoud, pe ai cărei copii îi medita. Povestea lui julien Sorel se apropie destul de mult de cazul Berthet. Verrières, orașul ficțional în care are loc acțiunea, seamănă foarte mult cu orașul provincial Grenoble, unde trăia Berthet, și unde Stendhal și-a petrecut copilăria.

Julien Sorel este un tânăr inteligent cu origini țărănești, dornic și nerăbdător să își schimbe condiția socială. Sub domnia lui Napoleon, cea mai probabilă cale spre succes ar fi fost aceea a armatei. Cum acum țara este în pace, și sub domnia de Bourbon, care a reconsolidat puterea clericilor, drumul către împlinire îl duce către Biserica Catolică. Julien studiază latina și teologia pentru a-și pregăti intrarea la seminar și obține poziția de meditator pentru copiii lui Monsieur de Renal, bogatul primar din Verrières.

Se implică într-o aventură cu soția acestuia, relație care pentru Julien înseamnă de fapt febrilitatea de a cuceri o femeie dintr-o clasă socială superioară și mai puțin afecțiune. Când Renal primește o scrisoare anonimă

denunțând aventura, Julien părăsește locuința și intră la seminarul de la Besançon. Seminarul nu se dovedește însă a fi un refugiu care să îl protejeze pe Julien de viața orășelului pe care el o vedea plină de lăcomie și de flecăreli. Instituția bisericii menită să pregătească viitorii lideri este un paradis al ipocriziei și al mediocrității, plin de intrigi politice la fel de sordide ca și cele din afară. Motivația tinerilor seminariști nu este nici intelectuală, și nici spirituală, ci strict economică.

„Aproape toţi erau fii de ţărani", scria Stendhal, „care preferau să-şi câştige pâinea zilnică repetând câteva cuvinte în latină decât să dea la sapă." Vocaţia lor religioasă se bazează pe dorinţa de a avea un dejun bun şi un costum de haine călduros iarna. „învăţătura nu contează aici" observa Julien. „Biserica din Franţa pare să fi înţeles că adevăratul duşman sunt cărţile însele. în ochii bisericii, supunerea interioară este totul..."

Julien îi admiră pe doi dintre preoţii de la seminar - bătrânul preot Chélan şi directorul seminarului, un jansenit devotat, Abbé Pirard, care este în cele din urmă înlăturat de facţiunea pro-iezuită. Când Pirard demisionează, îl ia cu el şi pe Julien la Paris, unde acesta devine secretarul particular al unui nobil, Marchizul de la Mole. Julien se implică într-o aventură cu fiica marchizului, Matilde, care este fascinată de ambiţia şi îndrăzneala lui Julien. Când Matilde rămâne însărcinată, tatăl ei îşi dă acordul silit pentru căsătorie şi acceptă să îi ofere un titlu nobiliar şi un venit lunar acestuia. Dar când marchizul cercetează trecutul lui Julien la Verrières, primeşte o scrisoare denunţătoare de la Madame de Renal, dictată de către confesorul său. După ce marchizul anulează nunta, Julien o împuşcă şi o răneşte pe Madame de Renal în timp ce aceasta îngenunchează în timpul unei slujbe la biserică. Este arestat imediat.

Julien este acuzat în cadrul unui proces, dar refuză să se apere. în ciuda încercărilor clericilor locali de a-i manipula pe juraţi în ajutorul tânărului, el este condamnat. Aşteptând moartea prin ghilotină, încearcă să găsească înţelesul, găsindu-l doar în afecţiunea sa târzie pentru Madame de Renal. „Doamne, dacă dau de Dumnezeul creştinilor, s-a zis cu mine", gândeşte el. „El este un despot şi, ca atare, plin de idei răzbunătoare; Biblia sa nu vorbeşte decât de pedepse înfricoşătoare. Niciodată nu mi-a plăcut de El; niciodată nu am crezut că cineva L-a plăcut în mod sincer. Este nemilos (şi îşi aminti câteva pasaje din Scriptură). Mă va pedepsi într-un mod abominabil... Am iubit adevărul... Unde este acesta?"

ISTORICUL CENZURII

Reputaţia literară a lui Stendhal s-a dezvoltat lent. Contemporanii săi găseau detaşarea sa şi realismul contemporan al romanelor sale cam dificil de înţeles, opera lui neavând loc în stereotipurile zilelor respective. Unii cititori erau scandalizaţi de ceea ce era considerat ca indiferenţa lui Stendhal faţă de moralitate şi portretizarea compătimitoare a unui personaj

care era văzut de oameni ca un monstru fără scrupule. „Am fost ambițios, dar nu am nici cea mai mică intenție să mă simt vinovat pentru aceasta; trăiam în acele vremuri, potrivit legilor acelor vremuri", explica Julien din celula sa de detenție.

Stendhal spunea că el scria pentru „puținii fericiți" și a anticipat în mod corect că nu va fi apreciat decât 50 de ani mai târziu. într-adevăr, doar o ediție din *Roșu și negru* a fost publicată pe timpul vieții sale. Absența completă a

vreunui punct de vedere religios din romanele sale, portretizarea Dumnezeului creștinilor ca fiind un „mărunt despot", și anticlericismul său au determinat Biserica catolică să îi cenzureze scrierile. Anticlericalsimul său reflecta moștenirea intelectuală a spiritului antireligiös al lui Voltaire. Era de asemenea rezultatul copilăriei nefericite a lui Stendhal, petrecută în compania unor preoți iezuiți.

Biserica apare în *Roșu și negru* ca fiind împărțită între două facțiuni - iezuiții, susținătorii pământeni ai reacțiunii internaționale și susținători ai *ancien râgime,* și austerii Jansen iți. Atitudinea extrem de critică față de iezuiți era frecventă în Franța acelor timpuri. Iezuiții fuseseră interziși în țară din 1764, dar au continuat să activeze în secret până în 1814. Sub regimul Bourbon influența lor a fost restaurată. în *Roșu și negru,* Stendhal zugrăvește manipulările politice ale asociației puternice iezuite numită Congregația (pe modelul unei organizații din vremea respectivă numită Cavalerii Credinței), dedicată cauzei ultramonarhiste și a agendei Vaticanului în detrimentul suveranității Franței și al programului liberal.

***Roșu și negru* și toate „poveștile de dragoste" ale lui Stendhal au fost incluse în Indexul Cărților Interzise în 1864 și reconfirmate de papa Leon al Xlll-lea în Indexul din 1897. Ele au rămas pe listă, până la ultima ediție compilată în 1948 și în vigoare până în 1966. în Rusia, *Roșu și negru* a fost interzisă în 1850 de țarul Nicolai I, al cărui motto era**

„autocrație, ortodoxie și naționalitate". într-o campanie similară în Spania, romanul a fost exclus din bibliotecile spaniole la solicitarea dictatorului Francisco Franco.

RUȘINE (LAJJA)

Autor: Taslima Nasrin

Data și locul publicării inițiale: 1993, Bangladesh; 1994, India Edituri: Ananda PublisherS Pvt. Ltd.; Penguin Books Forma literară: roman

REZUMAT

Taslima Nasrin, cu o carieră de medic, poetă, romancieră și jurnalistă, o feministă declarată din Bangladesh este autoarea a 21 de cărți. *Lajja* este un roman documentar despre condiția unei familii hinduse din Bangladesh, persecutată de musulmanii fundamentaliști în timpul violențelor anti-hinduse din 1992. Pe 6 decembrie 1992, extremiștii hinduși au demolat moscheea Babri Masjid, datând din secolul al XVI-lea din Ayodha, India. Incidentul a stârnit săptămâni întregi de confruntări de stradă în India, în care au fost uciși peste 1200 de oameni. în Bangladesh, hindușii erau terorizați iar templele, magazinele și locuințele lor erau jefuite, devastate și incendiate în semn de răzbunare. Hindușii sunt o minoritate în Bangladesh, țară cu constituție islamică.

Romanul urmărește evenimentele din 13 zile din viața unei familii ficționale, familia Dutta - Sudhamoy Dutta, medic, soția sa, Kironmoyee, și copiii lor mari deja, Suranjan și Maya - în perioada de după demolarea moscheii Babri. De

asemenea, prezintă și protestele hindușilor la adresa repetatelor încălcări ale drepturilor lor.

Mulți prieteni hinduși ai familiei Dutta au fugit peste graniță în India, pentru a se stabili la rude, mai ales după valul de violențe anti-hinduse din 1990. Dar Sudhamoy, acum invalid, se mutase de mult de la țară, în capitala Dhaka, după ce fusese forțat să își părăsească locuința și pământurile. El ia decizia de a rămâne, deși soția sa îl roagă să fugă în India.

Dar Sudhamoy, un ateu fost luptător pentru independența Bangladeshului față de Pakistan, în naivitatea lui, crede că țara sa nu îl va dezamăgi. Fiul său, Suranjan, se opune perspectivei de a-și părăsi casa, așa cum făcuseră în 1990, când familia sa s-a refugiat în casa unei familii de prieteni musulmani.

„După independență, reacționarii care au fost mereu împotriva spiritului independenței au câștigat puterea", gândește Suranjan, „au schimbat spiritul constituției și au dezgropat răul comunalismului și al fundamenta-lismului strict care au fost învinse în timpul războiului de independență." împotriva legii și a constituției, își amintește Suranjan, islamul a devenit religia națională a statului Bangladesh.

Suranjan catalogheză sutele de incidente violente ca rezultate ale comunalismului - șovinismului și prejudecății bazate pe identitatea religioasă - și ale fundamentalismului

religios în care a fost scufundat Ban-gladesh-ul în decursul anilor. El își amintește de hăituirea și incendierea comunităților hinduse în 1990. Femeile erau răpite și violate, bărbații erau bătuți și aruncați afară din casele lor, iar proprietățile erau confiscate. Suranjan de asemenea consideră guvernul vinovat pentru lipsa de protecție față de hinduși.

„De ce nu încercăm să eliberăm toate politicile de stat, toate normele sociale și educația de infiltrarea religiei?" se întreba el. „Dacă dorim introducerea laicismului, aceasta nu înseamnă că Gita trebuie recitată la fel de des ca și Coranul la radio și televiziune. Trebuie în schimb să insistăm să fie interzisă religia din toate activitățile statului. în școli, colegii și universități, toate obiceiurile religioase, rugăciuni, învățarea de texte religioase și glorificarea unor vieți ale personajelor religioase, trebuie interzise."

Teroarea ajunge în cele din urmă și la familia Dutta, când un grup de șapte tineri năvălesc în casă și o răpesc pe Maya, fata în vârstă de 21 de ani a familiei Dutta. Suranjan împreună cu prietenul său musulman, Haider, cercetează străzile din Dhaka în căutarea Mayei, dar nu reușesc să găsească vreo urmă. Maya nu este găsită și se crede că a ar fi murit. La sfârșit, Suranjan și familia sa decid să fugă în India, cu speranțele față de viață și față de țară, distruse. „Nu avea absolut pe nimeni pe care să se sprijine", scrie Nasrin. „Era ca un străin în propria țară."

ISTORICUL CENZURII

Taslima Nasrin a fost un critic înfocat al tradițiilor religioase patriarhale, pe care le consideră drept opresive față de femei, și o susținătoare declarată a emancipării femeilor din punct de vedere social, politic și sexual, în articolele ei combative din diferite ziare care au fost adunate și publicate în două volume, ea protestează împotriva intoleranței religioase și a frecventelor incidente violente împotriva femeilor din partea consiliilor sătești islamice, *salish,* precum și împotriva guvernului neputincios în a lua măsurile adecvate pentru a le opri. Potrivit Amnesty International, *salish* au condamnat femei la moarte prin lapidare, ardere pe rug sau prin bătaie, pentru încălcări ale legii islamice în interpretarea consiliilor sătești.

Editorialele scrise, folosirea îndrăzneață în poeziile sale a imaginilor sexuale, ateismul ei declarat și stilul de viață iconoclast au stârnit furia fundamentaliștilor clerici islamiști. De la începutul lui 1992, mulțimi de oameni violenți atacau librăriile în care erau prezente cărțile sale. De asemenea, ei au busculat-o pe Nasrin la un târg de carte și au distrus standul unde își promova cărțile. în acel an, aflată pe drum către o conferință literară în India, guvernul din Bangladesh i-a confiscat pașaportul, se pare pentru că și-ar fi declarat funcția de jurnalist, și nu pe cea de medic. (Pe lângă cariera de scriitoare, Nasrin era și ginecolog și era în acea vreme angajată în cadrul Ministerului Sănătății.)

Lajja **a fost publicată în Bangladesh în limba bengali în februarie 1993, la trei luni după incidentele de la moscheea Babri din India care au stârnit valul de violențe împotriva hindușilor din Bangladesh. Nasrin afirmă într-o prefață la ediția engleză a romanului că scrisese cartea în doar șapte zile, la scurt timp după demolarea moscheii, pentru că: „Detest fundamentalismul și comunalismul... Violențele ce au avut loc în 1992 în Bangladesh sunt responsabilitatea noastră, a fiecăruia, și noi suntem de vină. *Lajja* este o documentare a înfrângerii noastre colective."**

în timpul primelor șase luni de la publicare, romanul s-a vândut în 60 000 de exemplare în Bangladesh. Deși demolată de unii critici ca un tratat politic didactic, a fost un succes comercial atât în Bangladesh cât și în comunitatea vorbitoare de bengali de la Calcutta. Exemplare piratate circulau la scară largă în India, fiind traficate de militanții hinduși. în 1994, romanul a fost publicat în engleză la New Delhi (și în Statele Unite, în octombrie 1997).

După protestele fundamentaliștilor islamici din Bangladesh, în iulie 1993, guvernul a interzis cartea pe motiv că genera „neînțelegeri între comunități". Pe 24 septembrie 1993, Nasrin citea ziarul de fiecare zi, văzând că pe prima pagină era un anunț mare care chema la asasinarea ei. O *fatwa,* decret pentru pedeapsa cu moartea, fusese emisă de un *mullah,* cleric musulman, din Consiliul Soldaților Islamului, un grup militar din orașul Sylhet din Bangladesh. El solicita executarea scriitoarei pentru blasfemie și conspirație împotriva Islamului.

Organizația oferea o recompensă de 1250 de dolari pentru asasinarea ei. în săptămânile următoare, au fost propuse și alte recompense. Mii de musulmani fundamentaliști au participat la proteste de stradă pe străzile din Dhaka, arzând și spânzurând în efigie pe Nasrin. Aceasta a primit proiecție din partea guvernului, numai după ce l-a dat în judecată, iar acesta, l.i presiuni internaționale, a detașat doi polițiști în fața casei sale.

The International PEN Women Writers Committee a organizat o < .impanie pentru apărarea lui Nasrin, obținând susținerea organizațiilor pentru drepturile omului și pentru cele ale femeilor din toată lumea. Aceasta a solicitat guvernului din Bangladesh să o protejeze pe Nasrin, și să îi ancheteze pe cei care îi cereau moartea, să ridice interdicția asupra cărții și să îi înapoieze pașaportul. Guvernele din Suedia, Norvegia, Statele Unite, Franța și Germania au emis

proteste oficiale. Suedia și Norvegia au amenințat chiar cu întreruperea oricăror ajutoare economice.

Aproape peste noapte, Nasrin, care era practic necunoscută în afara Bangladesh-ului și a Indiei, a devenit un simbol în lumea occidentală pentru libertatea de expresie și pentru drepturile femeilor. Guvernul din Bangladesh i-a înapoiat pașaportul lui Nasrin, dar nu a avut loc nicio arestare, deși amenințarea cu moartea și stabilirea de recompense pentru asasinat constituie infracțiune în Bangladesh.

La acea vreme, Bangladesh-ul era guvernat de Partidul Naționalist din Bangladesh prin prim-ministrul Begum Khaled Zia, văduva președintelui Ziaur Rahman, un general al armatei, asasinat în 1981. Zia a fost aleasă cu susținerea partidului musulmanilor, Jamaat-e-lslami, care deținea 20 de mandate în Parlament. Criticii guvernului considerau că prim-ministrul capitulase în fața fundamentaliștilor în cazul Nasrin, pentru a-și păstra funcția și a menține coaliția electorală.

în aprilie 1994, după ce i s-a înapoiat pașaportul, Nasrin a plecat în Franța, unde a vorbit la o adunare de celebrare a Zilei Internaționale a Libertății Presei. întorcându-se înapoi în Bangladesh, prin India, a acordat un interviu ziarului de limbă engleză, *The Calcutta Statesman,* în paginile căruia a fost citată spunând: „Coranul trebuie revizuit temeinic." într-o scrisoare deschisă către presa din Bangladesh și din

India, Nasrin neagă că ar fi făcut asemenea afirmații, dar a mai adăugat: „Coranul, Vedele, Biblia și alte asemenea texte religioase" sunt „nepotrivite pentru locul și timpul în care ne aflăm."

în Bangladesh, fundamentaliștii au ieșit în stradă numărând zeci de mii de persoane în demonstrații zilnice, cerând executarea scriitoarei. Au fost atacate sediile ziarelor care o susțineau pe Nasrin; librăriile în care

se găseau cărți scrise de ea au fost devastate; organizațiile religioase făceau presiuni pentru arestarea ei. Pe 4 iunie 1994, guvernul din Bangladesh a acuzat-o pe Nasrin, pe baza unui statut de la începutul secolului al XlX-lea foarte rar folosit, încă din era colonialismului britanic, care interzicea „scrierile menite să inflameze sentimentele religioase ale vreunei clase prin insultarea religiei sau a credincioșilor". Pedeapsa maximă era de doi ani închisoare. Când a fost emis mandatul de arestare, Nasrin și-a părăsit apartamentul și a încercat să se ascundă. într-un interviu acordat chiar înaintea fugii sale, Nasrin explica: „Atâtea nedreptăți au loc aici în numele lui Allah. Nu pot să mă opresc din a scrie împotriva acestora, doar pentru a-mi salva pielea. Eu lupt cu penița, dar ei vor să lupte cu sabia. Eu spun ce gândesc iar ei vor să mă ucidă. Nu îi voi lăsa niciodată să mă intimideze."

Pe 3 august, după negocieri prelungite între avocații ei, ambasadorii occidentali și guvernul din Bangladesh, Nasrin a fost eliberată pe cauțiune stabilindu-se o dată ulterioară nespecificată pentru proces. Ea a fugit spre Stockholm, în Suedia, și a rămas în exil în Europa și Statele Unite, (în 1998 s-a întors în Bangladesh pentru mama sa aflată în stare critică și a fost din nou forțată să se ascundă din cauza amenințărilor și demonstrațiilor împotriva sa.)

„Mullah-ii care mă vor ucide pe mine, vor ucide orice este progresist în Bangladesh, dacă le este permis să o

facă", scria Nasrin în prefața sa la *Lajja.* „Este datoria mea să încerc să apăr frumoasa mea țară în fața lor și îi chem pe toți aceia care respectă aceleași valori cu ale mele să mă ajute să îmi apăr drepturile... Sunt convinsă că singurul mod în care forțele funda-mentaliste pot fi oprite poate fi făcut posibil doar dacă fiecare dintre cei umaniști și laici, se unesc și luptă împotriva influenței lor maligne. Eu, cel puțin, nu voi fi redusă la tăcere."

SUFERINȚELE TÂNĂRULUI WERTHER (DIE LEIDEN DES JUNGEN WERTHERS)

Autor: johann Wolfgang Goethe
Data și locul publicării inițiale: 1774, 1787, Germania
Forma literară: roman

REZUMAT

Suferințele tânărului Werther **este primul roman al marelui poet, dramaturg și romancier german Johann Wolfgang von Goethe. Povestea epistolară despre o aventură nefericită și sinuciderea unui tânăr a obținut un imediat, dar și trainic succes, aducându-i celebritatea tânărului autor la numai 25 de ani. Publicat mai întâi în germană în 1774 și tradus în toate limbile importante ale Europei la scurt timp după aceea, romanul a fost una dintre senzațiile literare ale secolului. Sensibilitățile romantice ale**

romanului au făcut să vibreze tineretul european, care a admirat romanul cu fervoare.

Povestea este narată sub forma unei serii de scrisori trimise de către un tânăr pe nume Werther prietenului său Wilhelm, timp de optsprezece luni între mai 1771 și decembrie 1772. Cartea I cuprinde scrisorile lui Werther care surprind peisajul idilic de primăvară și vară în cătunul rural Wahlheim. Tânărul descrie plăcerea pe care i-o trezește frumusețea naturii, existența sa pașnică și liniștită în locuința sa izolată înconjurată de o frumoasă grădină, și este încântat de oamenii simplii pe care îi întâlnește.

„Trăiesc acea fericire pe care Dumnezeu o hărăzește numai sfinților", scria el pe 21 iunie. La un bal el întâlnește o tânără pe nume Charlotte (Lotte), frumoasa și fermecătoarea fiică a unui judecător. Deși știe că ea este logodită și se va căsători cu Albert, care este însă plecat, Werther se îndrăgostește până la obsesie de Lotte. O vizitează zilnic și începe să îi reproșeze că petrece prea mult timp cu celelalte cunoștințe ale ei. La sfârșitul lui iunie, Albert se întoarce, iar fermecătoarea idilă cu Lotte trebuie să ia sfârșit.

Werther își petrece șase săptămâni de chin în compania celor doi logodnici, prins în mrejele unei pasiuni invincibile și frustrante. în august el scrie: „Bucuria mea deplină și caldă față de toate lucrurile vii care mă cuprindeau cu asemenea încântare și preschimbau lumea dimprejurul

meu într-un paradis s-a transformat într-un insuportabil chin...." în septembrie, el părăsește acel loc pentru a scăpa de chinuri.

Cartea a Il-a acoperă ultimele 13 luni din viața lui Werther. Acesta întâi devine secretarul unui ambasador pe care nu îl agreează. Expri-mându-și plictiseala față de aspirațiile sociale ale acestor „oameni oribili" cu care trebuie să intre în contact, el își neglijează responsabilitățile poziției pe care o deține. Auzind vestea că Lotte și Albert se căsătoriseră, își dă demisia din postul său devenind însoțitorul unui principe la domeniul său de la țară, dar este la fel de nemulțumit. întorcându-se la Wahlheim, începe să se întâlnească din nou cu Lotte și cu Albert. Scrisorile lui devin din ce în ce mai deprimate, vorbind despre sentimente de pustiu și despre dorința de a adormi și a nu se mai trezi niciodată.

După scrisoarea lui Werther din 6 decembrie 1772, un editor anonim preia rolul lui Werther pentru a relata ultimele săptămâni din viața lui tânărului, cu referire la scrisorile și notele rămase. Werther era din ce în ce mai deprimat, epuizat și anxios. Lotte îi sugerase să nu îi mai facă vizite atât de dese. într-o noapte, când Albert era plecat, Werther a venit acasă la Lotte. După ce a îmbrățișat-o vijelios, ea a fugit speriată și s-a închis în camera ei. în ziua următoare, Werther și-a trimis servitorul să împrumute de la Albert o pereche de pistoale de care avea nevoie într-o

călătorie. După ce i-a scris lui Lotte în scrisoarea finală că „nu multor ființe nobile le-a fost dat să își verse sângele pentru cei pe care îi iubesc, și prin moartea lor să ofere o viață de o sută de ori mai fericită pentru prietenii lor", Werther s-a sinucis împușcându-se în cap. A murit a doua zi. Muncitorii din sat i-au dus trupul spre locul său de odihnă sub copacii din Wahlheim și „niciun preot nu l-a însoțit".

Goethe a recunoscut natura autobiografică prezentă în mare parte din ficțiunea sa, spunând că toate lucrările sale sunt „fragmente dintr-o mare confesiune". *Suferințele tânărului Werther* a fost inspirată de două evenimente din viața lui Goethe. Relația lui Werther cu Lotte este bazată pe dragostea obsesivă a lui Goethe pentru Charlotte Buff, logodnica prietenului său G.C. Kestner. Suferind de depresii în urma dragostei neîmplinite cu Charlotte, Goethe a fost și el afectat profund de sinuciderea lui Karl Wilhelm Jerusalem, un prieten de-al său din Wetzlar, secretar al ambasadorului din Braunschweig. Refuzat de societatea aristocratică și îndrăgostit de soția unuia dintre colegii săi, Jerusalem s-a sinucis.

Goethe scria în memoriile sale, *Viața mea: poezie și adevăr:* „Deodată am auzit despre moartea lui Jerusalem și am primit din zvonurile

(are circulau o descriere exactă și emoțională a întregului eveniment. în acel moment, planul pentru Werther fusese găsit, întreaga idee cristalízala, ca apa dintr-

un pahar care se află aproape de punctul de îngheț și (are poate fi transformată în gheață imediat, cu o minimă mișcare." Goethe mai spunea că insuflase lucrării toată pasiunea care vine atunci i and nu faci diferența între ficțiune și realitate.

ISTORICUL CENZURII

La publicarea sa în 1774, romanul *Suferințele tânărului Werther* a fost primit cu entuziasm de cititori în toată Europa. Scriitorul german din secolul al XX-lea Thomas Mann al cărui roman, *Lotte la Weimar,* era bazat pe o situație împrumutată din *Suferințele tânărului Werther,* scria: „Cât despre Werther, toată bogăția harului [lui Goethe] este evidentă... Sensibilitatea extremă și epuizantă a acestei cărți.... a stârnit o furtună de aplauze care a trecut peste toate granițele și a intoxicat lumea." A fost „scânteia care a aprins praful de pușcă cauzând brusca declanșare a forțelor care așteptau să fie eliberate".

Proclamând drepturile emoției, cartea exprima crezul tineretului protestând împotriva raționalismului și al moralismului generației anterioare. Goethe devenea un exponent al generației sale. Romanul era măreața expresie a noii epoci, Epoca Sentimentului și prima mare realizare a ceea ce mai târziu urma să se numească literatură confesională.

Faptul că se știa că povestea lui Goethe era bazată pe evenimente reale, mai ales pe sinuciderea tânărului Karl Wilhelm Jerusalem, a amplificat „febra Werther" care a cuprins continentul și care avea să dureze timp de decenii după publicarea romanului. Au apărut continuări, parodii, imitații, opere, piese de teatru, cântece și poeme inspirate de povestea romanului. Doamnele preferau apa de colonie Eau de Werther, bijuterii și evantaie cu același nume. Bărbații însă purtau jachetă albastră și vestă galbenă precum Werther. Figurine de porțelan chinezesc îi întruchipau pe Werther și Lotte. în 12 ani, 20 de ediții neautorizate au apărut în Germania. în Anglia până la sfârșitul secolului existau 26 de ediții diferite după traducerea din franceză. Napoleon i-a spus lui Goethe că îi citise romanul de șapte ori. Pelerini din toată lumea vizitau mormântul lui Karl Jerusalem, unde țineau discursuri și depuneau flori. Un ghid de călătorie englez din secolul al XlX-lea cuprindea și indica clar cum pot ajunge vizitatorii la acest loc.

Sinuciderea lui Werther a inspirat o serie de tineri, deopotrivă băieți și fete din Germania și Franța să își ia viața, având în buzunare exemplare din romanul lui Goethe. Deși nu este dovedit că sinuciderile ar fi avut loc oricum și fără romanul lui Goethe, scriitorul a fost asaltat de critici care vedeau romanul ca având o influență negativă și încurajând o sensibilitate morbidă. Clericii predicau împotriva romanului. Facultatea de Teologie din Leipzig a solicitat interzicerea romanului pentru că acesta recomanda sinuciderea. La două zile, consiliul orașului impunea interdicția. în 1776 în Danemarca, traducerea a fost interzisă, cartea nefiind în concordanță cu doctrina luterană, stabilită de Coroană drept religie națională.

Goethe scria despre roman în memoriile sale: „M-am salvat dintr-o situație în care am ajuns din propria mea greșeală... M-am simțit ca un bărbat după confesiunea absolută, liber și fericit din nou, având dreptul la o nouă viață. Dar chiar atunci când mă simțeam ușurat și liniștit pentru că reușisem să transform realitatea în poezie, prietenii mei începeau în mod confuz să creadă că trebuie să transforme poezia în realitate, să pună romanul în scenă și să se sinucidă! Ceea ce până atunci se întâmplase doar câtorva, s-a întâmplat mai târziu în masă, iar modesta carte care mi-a făcut mie atât bine a căpătat reputația de a face altora mult rău."

Pe parcursul anilor 1783-1787, Goethe a revizuit romanul. în textul definitiv din 1787 a adăugat pasaje menite să sublinieze problemele mentale ale lui Werther și să îi descurajeze pe cititori de la a-i urma exemplul. Nota către cititori care apare înaintea Cărții I spune: „Și tu, suflet bun, care simți o dorință obsesivă ca a lui, consolează-te cu suferințele lui, și lasă cartea aceasta să-ți fie prieten oricând din pricina soartei vitrege sau chiar din vina ta, nu îți găsești un prieten mai apropiat."

***Suferințele tânărului Werther* a mai fost cenzurată abia la 163 de ani de la publicare. în 1939 guvernul dictatorului spaniol Francisco Franco a ordonat bibliotecilor să elimine lucrările unor „scriitori dezgustători precum Goethe".**

TALMUDUL

Data și locul scrierii: cea. 200-500 d.Hr; Palestina și Mesopotamia Forma literară: text religios

REZUMAT

Talmudul, o colecție de învățături lăsate de învățații evrei ai antichității, este un compendiu al legilor și tradițiilor iudaismului. Cuvântul *Talmud* vine de la cuvântul ebraic care înseamnă „instruire". Textul are două mari componente: Mishnah, cartea de legi scrise în ebraică, și comentariile asupra Mishnah, numite Talmud sau Gemarah scrise în aramaică. înțelepții Talmudului credeau că

Dumnezeu îi revelase două Tora lui Moise. Una dintre ele era Scripturile, sau cărțile scrise. Cealaltă, Mishnah, a fost păstrată prin tradiție orală transmisă din generație în generație de-a lungul multor secole și compilată spre sfârșitul secolului al ll-lea. Conținutul din Mishnah este împărțit în șase diviziuni numite ordine, care tratează agricultura, sabatul și sărbătorile, căsătoria, legea civilă și penală, ritualuri de sacrificare și curățire. Ordinele sunt împărțite în 63 de cărți sau broșuri.

Comentariile și explicațiile care s-au dezvoltat în jurul Mishnah pe parcursul secolelor au fost mai târziu trecute în scris și numite Gemarah. Mishnah este textul, iar Gemarah constituie o serie de comentarii și note. Există două versiuni ale Gemarah: una compilată în secolul al IV-lea de către învățații din Palestina, și cealaltă în secolul al V-lea de către cei din Babilonia, care a devenit și lucrarea dominantă. Talmudul este considerat, împreună cu Biblia evreiască, ca un pilon central al iudaismului și cea mai importantă carte a culturii evreiești. Este autoritatea religioasă acceptată în rândul evreilor ortodocși.

ISTORICUL CENZURII

Istoria cenzurii Talmudului se întinde pe mai multe secole. Cele mai timpurii încercări de a o interzice apar deja în secolele al Vll-lea și al Vlll-lea. în Evul Mediu, odată cu reînvierea învățării și cu apariția cărților de speculații

teologice, Biserica catolică începea să adopte o atitudine mai severă față de cărțile pe care le suspecta. A început să examineze mai profund literatura ebraică și Talmudul.

în 1144, la Paris, Talmudul a fost ars de către Biserica catolică fiind aduse acuzații de blasfemie și imoralitate. Alte evenimente similare au fost înregistrate în secolul următor. Campania împotriva Talmudului a atins apogeul în 1239 când papa Grigore al IX-lea a cerut ca toate cărțile ebraice să fie arse. El luase această decizie pe baza unor suspiciuni de erezie, identificate de niște evrei convertiți la creștinism. Papa a trimis scrisori regilor și prelaților din Anglia, Franța, Navarra, Aragon, Castilia și Portugalia, cerându-le ca de Sabat, în timp ce evreii slujeau la sinagogă, cărțile să fie confiscate și predate călugărilor pentru examinare, iar cele găsite eretice, să fie arse. Ordinul nu a fost executat până la capăt decât în Franța.

în 1244 papa Inocențiu al IV-lea i-a ordonat regelui Ludovic al IX-lea să ardă toate exemplarele din Talmud. Acest ordin a fost repetat în 1248, când 20 de încărcături pline cu cărți ale Talmudului au fost arse la Paris, și apoi din nou în 1254. în 1264 la Roma, papa Clement al IV-lea a delegat un comitet de cenzori pentru a elimina toate pasajele Talmudului care apăreau drept defăimătoare față de creștinism, permițându-le evreilor să păstreze și să citească doar ediții astfel corectate. Trei ani mai târziu,

Clement al IV-lea i-a cerut regelui Aragonului să îi forțeze pe evrei să predea inchizitorilor exemplarele din Talmud.

Cazuri numeroase de arderi oficiale ale Talmudului au fost înregistrate în Franța secolului al XlV-lea, pe măsură ce polemica anti-evreiască continua. în 1415, papa Benedict al Xll-lea a ordonat ca toate exemplarele din Talmud să fie predate episcopilor pentru a fi păstrate și examinate de aceștia. Evreilor le era interzis să dețină exemplare din orice material ce contrazicea creștinismul, și să citească sau să învețe din Talmud. Un sinod bisericesc de la Basel din 1431 a reconfirmat restricțiile severe.

Pentru că atât de multe exemplare din Talmud s-au pierdut în decursul secolelor, printre evrei se stârnise un mare interes în jurul inventării tiparului în secolul al XV-lea. Prima ediție tipărită a Talmudului a apărut la Guadalajara, în Spania, în 1482. Dar Talmudul urma să devină curând ținta Inchiziției Spaniole. în 1490, Marele Inchizitor Torquemada a ars cărțile evreiești la ordinul lui Ferdinand și al Isabellei; mai târziu, el a condus la Salamanca un auto-da-fe - arderea a mai mult de 6000 de volume descrise drept cărți de magie infectate cu erorile evreilor. Când evreii au fost alungați din Spania și Portugalia, au fost confiscate toate cărțile evreiești.

în 1509, Johannes Pfefferkorn, preot, evreu convertit la creștinism, a promovat distrugerea cărților evreiești în toate țările aflate sub domnia Sfântului împărat Roman. împăratul

Maximilian a cerut și părerea unui alt preot, Johann Reuchlin. Acesta din urmă, care în trecut publicase prima gramatică evreiască pentru creștini, a considerat că pentru a înțelege Vechiul Testament era necesară adunarea și studierea manuscriselor evreiești și nu distrugerea lor. A recomandat mai degrabă ca evreii să ofere cărțile lor universităților și ca în fiecare universitate să se instituie câte o catedră de studii ebraice. Recomandarea sa a fost primită cu ostilitate intensă, la care el a răspuns în 1511 în *Augenspigel (Oglinda ochiului).* Acolo el distingea între polemicile anticreștine de lucrările clasice în ebraică, pe care considera că trebuie păstrate. O controversă susținută s-a dezvoltat între umaniștii care îl susțineau pe Reuchlin și clericii și liderii inchiziției care îl susțineau pe Pfefferkorn. în 1521 Curia Romană a suprimat scrierile lui Reuchlin împotriva lui Pfefferkorn.

în 1520, papa Leon al X-lea a acordat permisiunea publicării și tipăririi Talmudului la Veneția, astfel că în deceniile ce au urmat au apărut mai multe ediții. în anii 1530, Martin Luther, convins de faptul că în fapt creștinii din Moravia erau ademeniți să se convertească la iudaism, a cerut ca evreii să fie deportați în Palestina, să le fie interzis să practice camătă, să le fie arse sinagogile și distruse cărțile. Principatele germane au expulzat evreii din anumite localități și le-au suprimat cărțile. în alte orașe germane, precum Frankfurt sau Worms, evreii erau însă tolerați.

în timp ce Contrareforma și bătălia bisericii împotriva ereziei și împotriva puterii tiparului se intensifica, papa luliu al lll-lea în 1553 a oprit tipărirea Talmudului permisă anterior de Leon al X-lea. în 1555, au fost percheziționate casele evreilor, și li s-a ordonat ca sub amenințarea cu moartea să predea toate cărțile în care erau blasfemii la adresa creștinismului. Principii, cardinalii și inchizitorii aveau instrucțiuni să confiște toate exemplarele din Talmud. Cărțile au fost adunate și arse în prima zi a Rosh Hashanah, Anul Nou Evreiesc. Creștinilor le era interzis sub pedeapsa excomunicării să dețină sau să citească cărți evreiești sau să îi ajute pe evrei oferindu-le exemplare manuscrise sau tipărite. Cărțile evreiești, printre care se aflau și manuscrise rabinice rare, au fost arse cu miile în orașele italiene. Aproape 12 000 de volume din texte evreiești au fost arse după ce inchizitorul Sixtus de Siena a distrus biblioteca școlii evreiești de la Cremona. Talmudul nu a mai fost publicat vreodată în Italia renascentistă.

Strictețea decretului lui luliu al lll-lea a fost moderată simțitor de papa Pius al IV-lea în 1559, acesta permițând distribuția Talmudului, cu condiția ca pasajele care contraziceau creștinismul să fie șterse. Drept consecință, o ediție trunchiată și expurgată a Talmudului a fost tipărită la Basel sub supravegherea călugărilor catolici. Ediții ulterioare au fost de asemenea expurgate în mod similar. în multe țări

europene unde Talmudul putea fi tipărit doar cu permisiune oficială, numai editorilor creștini le era permis acest lucru.

în primul Index al Cărților Interzise din 1559, lista de titluri includea și Talmudul. în Indexul revizuit pregătit de Conciliul de la Trento din 1564, toate scrierile doctrinei evreiești au fost interzise, în afara celor permise de papă după ce comunitățile evreiești oferiseră „daruri" pecuniare substanțiale.

în 1592, papa Clement al Vlll-lea a emis o bulă papală interzicând atât creștinilor cât și evreilor posesia, lecturarea, cumpărarea sau circula-rea „cărților sau manuscriselor talmudice nepioase" sau a scrierilor în ebraică sau în alte limbi care „tacit sau implicit, conțin declarații eretice sau eronate împotriva Sfintelor Scripturi ale Vechiului și Noului Testament". Orice astfel de scriere, fie ea expurgată sau nu, trebuia distrusă, în 1596, această decizie a fost modificată când publicarea textului Machsor, cartea de căpătâi evreiască de rugăciuni, a fost permisă, dar numai în limba ebraică.

Suprimarea Talmudului de către Biserica catolică a continuat până în secolul al XVIII-lea. în 1629, un cardinal italian se spune că ar fi strâns 10 000 de cărți evreiești pentru a fi distruse. în 1775 papa Clement al XlV-lea a confirmat interdicțiile din bulele papale precedente. Nicio carte evreiască nu putea fi vândută sau cumpărată fără examinarea și aprobarea bisericii.

în secolul XX, cea mai serioasă cenzurare a Talmudului a avut în Europa, orchestrată fiind de Partidul Comunist din URSS și de naziști în timpul Holocaustului. în 1926, guvernul Uniunii Sovietice a ordonat ca toate cărțile dogmatice religioase precum Talmudul să fie acceptate doar în bibliotecile mari, dar excluse din cele mai mici. Aproape niciun fel de tipărire a lucrării nu a fost permisă în acea perioadă. O ediție rusă, prima permisă de la Revoluția de la 191 7 până la acea dată, a fost recent începută sub patronajul Academiei Ruse pentru Științe. în 1939, cele mai multe școli evreiești din Europa au fost totalmente distruse de naziști.

Nenumărate exemplare din texte religioase evreiești au fost distruse în timpul Holocaustului.

Pentru creștinătatea occidentală, o schimbare de atitudinea față de lalmud a fost adusă de al doilea Conciliu de la Vatican din 1965, care a condamnat antisemitismul și persecuțiile împotriva evreilor, subliniind legăturile biblice ale bisericii cu iudaismul și moștenirea comună a creștinilor și a evreilor.

ULTIMA ISPITIRE A LUI IISUS (THE LAST TEMPTATION OF CHRIST)

Autor: Nikos Kazantzakis

Data și locul publicării inițiale: 1953, Grecia; 1960, Statele Unite Edituri: Athenai; Simon & Schuster Forma literară: roman

REZUMAT

Ultima ispitire a lui Iisus **scrisă de romancierul, poetul, dramaturgul și traducătorul grec Nikos Kazantzakis, cunoscut pentru romanul său *Zorba grecul,* povestește viața lui Iisus din Nazaret, imaginându-și sentimentele umane din relatările evangheliilor într-un mozaic viu colorat de o imagistică extraordinară, Iisus al lui Kazantzakis nu este fiul lui Dumnezeu cel sigur pe el, care urmărește calea dictată din ceruri, ci un Hristos al slăbiciunii, ale cărui patimi le reflectă pe cele ale oamenilor, în fața durerii, fricii, tentației și morții. Deși Iisus este deseori ezitant în calea pe care să o aleagă, pe măsură ce povestea evoluează, simțul său misionar devine clar. Când moare, el este deja un erou care și-a ales propriul destin.**

Deși romanul urmărește narațiunea evangheliilor, atmosfera și cadrul în care se desfășoară sunt împrumutate din viața țăranilor din Creta, locul de baștină al autorului. Romanul este scris în stilul bogat, metaforic al limbii populare grecești, limbajul de fiecare zi al Greciei moderne.

în cele 33 de capitole care corespund anilor trăiți de Hristos, Kazantzakis portretizează ceea ce el numește „neîntrerupta, nemiloasa luptă între spirit și trup", o

problemă crucială examinată în romanele sale și în scrierile filozofice, lisus este ispitit de rău, îi simte atracția și chiar îi cedează, pentru că doar în acest fel respingerea sa supremă a ispitei poate avea un înțeles.

Romanul debutează cu scena unui tânăr aflat în mijlocul unui coșmar, visând că mulțimea îl urmărește ca pe Mântuitorul lor. lisus din Nazaret, dulgherul satului, a fost atins încă din copilărie de viziuni, și a simțit mâna lui Dumnezeu aproape. El se abate de la aceste viziuni și semne, sperând că, dacă păcătuiește, Dumnezeu îl va părăsi.

lisus a iubit-o pe Măria Magdalena, fiica unui rabin al satului, încă din copilărie. Și-a dorit să se însoare cu ea, dar a fost silit fără milă de către Dumnezeu să o respingă. Ea a devenit prostituată pentru a-l uita pe lisus. Copleșit de remușcări, lisus își caută refugiul într-o mănăstire. Un Mesia fără voia sa, lisus strigă către Dumnezeu: „Ador bucatele bune, vinul, râsul. Vreau să mă însor, să am copii... Lasă-mă în pace... O doresc pe Magdalena, chiar dacă este prostituată. Vreau ca tu să mă urăști, să pleci și să găsești pe altcineva; vreau să scap de tine!...Voi ciopli cruci toată viața mea, astfel ca Mesia pe care îl alegi să poată fi răstignit."

în timpul ședерii sale în pustiu, lisus găsește curajul și voința de a-și prelua menirea. Capitolele cele mai importante ale romanului urmăresc episoadele cunoscute ale Evangheliilor, până la momentul răstignirii, când ultima

ispită vine către Hristos în momentele sale de delir pe cruce, sub forma unui vis în care apare o viață de împlinire și fericire erotică și lumească. îngerul său păzitor îl luase de pe cruce. îl dusese pe drumul neted și calm al oamenilor, unde în sfârșit se însurase cu Magdalena. La moartea Magdalenei, el s-a însurat cu Martha și cu Măria, surorile lui Lazăr, și a avut copii. Acum, bătrân, stă în pragul casei sale și își amintește de dorințele tinereții și de bucuria de a fi scăpa de tortura răstignirii.

Ajunge față în față cu foștii săi discipoli, conduși de luda, care îl acuză că e trădător, dezertor și laș. „Locul tău era pe cruce", spune luda. „Acolo te-a dus Dumnezeul Israelului să lupți. Dar te-ai temut și în momentul în care moartea s-a ridicat deasupra capului tău, nu știai cum să scapi mai repede." lisus își amintește brusc unde se află și de ce simte durere. îl cuprinde o bucurie sălbatică. Deși tentația îl captivase pentru câteva secunde și îl dusese departe, el își păstrase onoarea până la sfârșit. Bucuria de a fi căsătorit și a avea copii era o minciună, iluzii trimise de diavol. Nu și-a trădat discipolii, care sunt încă vii și bine, proclamându-i Evanghelia. „Totul a ieșit așa cum trebuia, slavă lui Dumnezeu."

ISTORICUL CENZURII

Portretul neortodox făcut de Kazantzakis lui Hristos a fost considerat de critici drept un roman puternic și important, o operă de artă originală și extraordinară, care în

cel mai profund mod, omagiază chinurile spirituale ale umanității. Cu toate acestea, se anticipa că din punct de vedere al ortodoxiei, interpretarea sa putea fi considerată eretică sau chiar o blasfemie.

Motivul primar al lui Kazantzakis de a scrie *Ultima ispitire a lui Iisus* nu a fost de a contrazice biserica. El dorea mai degrabă să îl scoată pe Hristos din contextul bisericii, să îl portretizeze pe Iisus ca o personalitate a lumii moderne, în termeni ce pot fi înțeleși în secolul al XX-lea. într-o scrisoare din 1951, Kazantzakis își explica intențiile: „Este o încercare laborioasă, sacră și creativă de a reîncarna esența lui Hristos, lăsând la o parte balastul - falsități și mărunțișuri pe care toate bisericile și toți reprezentanții în sutană ai creștinătății le-au îngrămădit pe figura lui, dis-torsionând-o."

„Acea parte din firea lui Hristos care era profund umană ne ajută să îl înțelegem, să îl iubim și să îi urmărim pasiunile ca și cum ar fi fost ale noastre", scria Kazantzakis în prologul romanului. Dacă nu avea întrînsul acest element cald de umanitate, nu ar fi putut niciodată să ne înmoaie inimile cu o asemenea siguranță și mângâiere; nu ar fi putut deveni un model pentru viețile noastre... Această carte a fost scrisă pentru că doream să ofer un model suprem al omului care se chinuie; voiam să îi arăt că nu trebuie să se teamă în fața durerii, ispitei sau morții - pentru că toate trei pot fi învinse, toate trei au fost deja învinse."

Kazantzakis a fost excomunicat în 1954 de Biserica ortodoxă de Răsărit, ca reacție la publicarea în Grecia a cărții *Ultima ispitire a lui Iisus.* Kazantzakis scria: „Biserica ortodoxă din America a respins și atacat *Ultima ispitire a lui Iisus* ca fiind extrem de indecentă, atee și trădătoare, după ce au recunoscut că nu au citit-o..." Kazantzakis a scris liderilor Bisericii ortodoxe, citându-l pe gânditorul creștin Tertulian din secolul al lll-lea: „La Tribunalul Tău, Doamne, fac eu apel", adăugând: „M-ați excomunicat, Sfinți Părinți; vă binecuvântez. Mă rog să fie conștiința voastră la fel de limpede ca a mea și ca voi să fiți măcar atât de morali și de credincioși ca mine." în același an, romanul a fost introdus în Indexul Cărților Interzise al Bisericii catolice. Kazantzakis comenta: „întotdeauna am fost uluit de îngustimea și micimea ființelor umane. Aveți aici o carte pe care am scris-o într-o stare de exaltare religioasă profundă, cu o dragoste fervență pentru Hristos; și acum, papa nu o înțelege absolut de loc..."

Scandalul din jurul romanului a avut ca așteptat rezultat o creștere spectaculoasă a vânzărilor. „Am ajuns să fiu celebru în Grecia", scria Kazantzakis în 1955. „Toate ziarele, cu excepția a două, s-au declarat de partea mea, și din toată Grecia primesc telegrame în semn de protest față dorința preoților de a-mi interzice cartea... Cărțile se epuizează îndată ce sunt tipărite, iar unii librari le cumpără în cantități

mari, vânzându-le apoi pe piața neagră la prețuri exorbitante. Cât de rușinos! Cât de medieval!"

în cele din urmă Biserica ortodoxă greacă a fost forțată să își înceteze campania îndreptată împotriva lui Kazantzakis. Prințesa Mărie Bonaparte a citit cartea și a recomandat-o reginei Greciei. Regina a „împiedicat Biserica ortodoxă greacă să se pună într-o postură ridicolă" spunea Elena Kazantzakis în biografia soțului său.

în 1962-1965, la Long Beach, California, romanul, împreună cu romanul lui Jessica Mitford *The American Way of Death* și poeziile lui Langston Hughes au fost ținta unei campanii din partea unei organizații de extremă dreapta care a încercat să le scoată din bibliotecile publice. Campania a eșuat.

Un film regizat de Martin Scorsese în 1988 a generat controverse la nivel mondial și a fost interzis în mai multe țări, în primul rând din cauza secvenței inspirate din roman în care Iisus aflat în delir pe cruce își imagina că iubea, că se căsătorea și că avea copii. Scorsese și directorul Festivalului de Film de la Veneția au fost acuzați de blasfemie la Roma, dar au fost până la urmă achitați. în Statele Unite, filmul a fost criticat de biserica romano-catolică pentru blasfemie. Trei congresmeni republicani au introdus o rezoluție pentru a forța retragerea filmului. Consiliul orășenesc din Dallas, Texas, a introdus de asemenea o rezoluție de condamnare a filmului. Un lanț de închirieri video, Blockbuster Video, a

anunțat că nu va distribui filmul. în Escambia County, Florida, a fost votată o ordonanță care interzicea proiectarea filmului, sub pedeapsa a 60 de zile de închisoare și o amendă de 500 de dolari. Judecătorul Roger Vinson a emis însă un ordin care anula interdicția, invocând încălcări ale Primului Amendament.

Reacția regizorului Scorsese la cenzurarea filmului a semănat cu cea a lui Kazantzakis din urmă cu 34 de ani. „Filmul meu a fost făcut cu un sentiment profund religios... Nu este doar un nou simplu film pentru mine. Cred că este un film religios despre suferința și despre chinul de a-l găsi pe Dumnezeu." în decembrie 1988, romanul a fost interzis în Singapore, ca rezultat al presiunilor creștinilor fundamental iști, legate de controversa stârnită de film.

VERSETELE SATANICE (THE SATANIC VERSES)

Autor: Salman Rushdie

Data și locul publicării inițiale: 1988, Anglia; 1989, Statele Unite Edituri: Penguin Books; Viking Penguin Forma literară: ficțiune

REZUMAT

Romanul *Versetele satanice,* scris de autorul englez de origine indiană Salman Rushdie, deține un loc aparte în istoria cenzurii literare. în 1989, liderul religios al Iranului,

Ayatolahul Khomeini, a condamnat cartea pentru blasfemie împotriva Islamului și a emis un edict care cerea executarea autorului. Amenințarea cu moartea l-a determinat pe Rushdie să se ascundă, iar controversa în jurul romanului a fost escaladată, devenind un eveniment de importanță globală, de dimensiuni fără precedent.

Romanul complex și provocator al lui Rushdie este un amestec inventiv și suprarealist de imaginație și fantezie. într-un ciclu de trei povești interconectate având loc în Londra și Bombay, într-un sat indian și în Arabia secolului al Vll-lea, romanul explorează temele migrației, natura binelui și a răului, a îndoielii și a pierderii credinței religioase. „Este lumea văzută prin ochii emigrantului", explica Rushdie, comentând intențiile romanului. „Este scrisă pe baza experienței dezrădăcinării, dis-juncției și metamorfozei (lentă sau rapidă, dureroasă sau plăcută) care constă în experiența emigrantului, și din care, cred eu, poate fi identificată o metaforă pentru întreaga umanitate."

Romanul începe la 10 000 m înălțime, în timp ce doi oameni cad spre mare după ce un avion jumbo-jet deturnat explodează deasupra Canalului Mânecii. Cei doi - amândoi actori indieni - supraviețuiesc în mod misterios exploziei și ajung sfârșiți de puteri pe o plajă din Anglia. Gibreel Farishta, fost Ismail Najmuddin, este o vedetă legendară de film indian; Saladin Chamcha, fost Salahuddin

Chamchawala, este un anglofil orășean, care trăiește bine la Londra făcând vocile anunțurilor publicitare.

am scris-o într-o stare de exaltare religioasă profundă, cu o dragoste fervență pentru Hristos; și acum, papa nu o înțelege absolut de loc..."

Scandalul din jurul romanului a avut ca așteptat rezultat o creștere spectaculoasă a vânzărilor. „Am ajuns să fiu celebru în Grecia", scria Kazantzakis în 1955. „Toate ziarele, cu excepția a două, s-au declarat de partea mea, și din toată Grecia primesc telegrame în semn de protest față dorința preoților de a-mi interzice cartea... Cărțile se epuizează îndată ce sunt tipărite, iar unii librari le cumpără în cantități mari, vânzându-le apoi pe piața neagră la prețuri exorbitante. Cât de rușinos! Cât de medieval!"

In cele din urmă Biserica ortodoxă greacă a fost forțată să își înceteze campania îndreptată împotriva lui Kazantzakis. Prințesa Mărie Bonaparte a citit cartea și a recomandat-o reginei Greciei. Regina a „împiedicat Biserica ortodoxă greacă să se pună într-o postură ridicolă" spunea Elena Kazantzakis în biografia soțului său.

în 1962-1965, la Long Beach, California, romanul, împreună cu romanul lui Jessica Mitford *The American Way of Death* și poeziile lui Langston Hughes au fost ținta unei campanii din partea unei organizații de extremă dreapta care a încercat să le scoată din bibliotecile publice. Campania a eșuat.

Un film regizat de Martin Scorsese în 1988 a generat controverse la nivel mondial și a fost interzis în mai multe țări, în primul rând din cauza secvenței inspirate din roman în care Iisus aflat în delir pe cruce își imagina că iubea, că se căsătorea și că avea copii. Scorsese și directorul Festivalului de Film de la Veneția au fost acuzați de blasfemie la Roma, dar au fost până la urmă achitați. în Statele Unite, filmul a fost criticat de biserica romano-catolică pentru blasfemie. Trei congresmeni republicani au introdus o rezoluție pentru a forța retragerea filmului. Consiliul orășenesc din Dallas, Texas, a introdus de asemenea o rezoluție de condamnare a filmului. Un lanț de închirieri video, Blockbuster Video, a anunțat că nu va distribui filmul. în Escambia County, Florida, a fost votată o ordonanță care interzicea proiectarea filmului, sub pedeapsa a 60 de zile de închisoare și o amendă de 500 de dolari. Judecătorul Roger Vinson a emis însă un ordin care anula interdicția, invocând încălcări ale Primului Amendament.

Reacția regizorului Scorsese la cenzurarea filmului a semănat cu cea a lui Kazantzakis din urmă cu 34 de ani. „Filmul meu a fost făcut cu un sentiment profund religios... Nu este doar un nou simplu film pentru mine. Cred că este un film religios despre suferința și despre chinul de

.i-l găsi pe Dumnezeu." în decembrie 1988, romanul a fost interzis în Singapore, ca rezultat al presiunilor

creștinilor fundamental iști, legate de (ontroversa stârnită de film.

VERSETELE SATANICE (THE SATANIC VERSES)

Autor: Salman Rushdie

Data și locul publicării inițiale: 1988, Anglia; 1989, Statele Unite Edituri: Penguin Books; Viking Penguin Forma literară: ficțiune

REZUMAT

Romanul *Versetele satanice,* scris de autorul englez de origine indiană Salman Rushdie, deține un loc aparte în istoria cenzurii literare. In 1989, liderul religios al Iranului, Ayatolahul Khomeini, a condamnat cartea pentru blasfemie împotriva Islamului și a emis un edict care cerea executarea autorului. Amenințarea cu moartea l-a determinat pe Rushdie să se ascundă, iar controversa în jurul romanului a fost escaladată, devenind un eveniment de importanță globală, de dimensiuni fără precedent.

Romanul complex și provocator al lui Rushdie este un amestec inventiv și suprarealist de imaginație și fantezie. într-un ciclu de trei povești interconectate având loc în Londra și Bombay, într-un sat indian și în Arabia secolului al Vll-lea, romanul explorează temele imigrației, natura binelui și a răului, a îndoielii și a pierderii credinței religioase. „Este

lumea văzută prin ochii emigrantului", explica Rushdie, comentând intențiile romanului. „Este scrisă pe baza experienței dezrădăcinării, dis-juncției și metamorfozei (lentă sau rapidă, dureroasă sau plăcută) care constă în experiența emigrantului, și din care, cred eu, poate fi identificată o metaforă pentru întreaga umanitate."

Romanul începe la 10 000 m înălțime, în timp ce doi oameni cad spre mare după ce un avion jumbo-jet deturnat explodează deasupra Canalului Mânecii. Cei doi - amândoi actori indieni - supraviețuiesc în mod misterios exploziei și ajung sfârșiți de puteri pe o plajă din Anglia. Gibreel Farishta, fost Ismail Najmuddin, este o vedetă legendară de film indian; Saladin Chamcha, fost Salahuddin Chamchawala, este un anglofil orășean, care trăiește bine la Londra făcând vocile anunțurilor publicitare.

După cum își descrie chiar Rushdie protagoniștii, *„Versetele satanice* este povestea a două euri puternic divizate. în cazul unuia, Saladin Chamcha, diviziunea este laică și societală, ce ține de societatea omenească și membrii ei; este diviziunea, pentru a fi clari, între Bombay și Londra, între Est și Vest. Pentru celălalt, Gibreel Farishta, diviziunea este spirituală, o crevasă a sufletului. El și-a pierdut credința și se zbate între imensa nevoie de a crede și incapacitatea de o mai face. Romanul este «despre» dorința și calea lor spre plenitudine."

Spre surpriza și deruta lor, Gibreel și Saladin observă după căderea lor din cer, că experimentează o metamorfoză, având acum caracteristici străine personalităților lor. Gibreel, un donjuan, capătă o aură, preluând identitatea arhanghelului Gibreel (Gabriel), în timp ce blândul și corectul Saladin primește coarne, copite și coadă personificându-l pe Satana. Aventurile fantastice ale celor doi prin Anglia și India constituie firul principal al narațiunii.

A doua poveste, relatată prin capitole ce alternează, evocă rădăcinile istorice ale Islamului, narând despre natura și consecințele revelației și ale credinței. Aceasta are loc în visele lui Gibreel Farishta, în care el devine arhanghelul Gabriel, și într-un film bazat pe cele imaginate de el în care el joacă rolul arhanghelului. Secvențe vis-film, care vin în paralel cu povestea Profetului Mahomed la Mecca, relatează istoria lui Mahound (un nume defăimător medieval pentru Mahomed). El este un om de afaceri transformat în Profetul din Jahilia, orașul nisipurilor, care primește revelația divină prin interferențele arhanghelului Gabriel în visurile sale și creează o religie numită Supunere (traducerea în engleză a cuvântului *Islam).*

într-o a treia poveste, de asemenea visată de Farishta, o femeie cu har și sfântă, înconjurată de fluturi, îi conduce pe credincioșii unui sat musulman din India într-un pelerinaj

către Mecca. în drumul lor către Mecca, pelerinii pier când apele mării nu se despică în calea lor așa cum se așteptau.

Părțile romanului care relatează viziunile dureroase ale lui Gibreel, care au loc în orașul lui Mahound Jahilia, sunt principalele puncte ale controversei stârnite de roman. Acestea fac aluzie la un episod legendar din viața Profetului, în care acesta adaugă versete la Coran care ridicau la rang de zeitate slăvită de locuitorii politeiști din Mecca, trei zeițe noi. Mai târziu, Mahomed a retractat aceste versete, conștientizând că ele nu îi fuseseră trimise de Dumnezeu, ci de Satana deghizat în arhanghelul Gabriel.

Spre deosebire de versiunea din istoria islamică, Gibreel în visul său spune că a fost forțat să rostească versetele de către „nevoia copleșitoare a Profetului Mahound", sugerând că Mahound, și nu Satana, ar fi pus versetele false în gura lui Gibreel din motive oportuniste. „Din gura mea, atât afirmația cât și retractarea, versetele și conversetele, universurile și reversurile, totul, și știm cu toții cum a fost posedată gura mea", spunea Gibreel.

într-un alt pasaj din vis care face aluzie la un eveniment din istoria Islamului, un scrib numit Salman schimbă textul cărții care îi este dictată de Mahound. „Mahound nu a observat schimbările", spune scribul, „și iată-mă, chiar eu scriam Cartea, sau măcar o rescriam, întinând cuvântul lui Dumnezeu cu propria-mi limbă nevrednică". Dar, Doamne, dacă sărmanele mele cuvinte nu vor fi observate de

Revelația Dumnezeiască prin mesagerul lui Dumnezeu, atunci ce va însemna aceasta?" Salman observă că revelațiile arhanghelului Gibreel către Mahound erau în mod special foarte bine potrivite, „astfel că exact atunci când credincioșii puneau la îndoială părerile lui Mahound asupra vreunui subiect, de la posibilitatea călătoriei prin spațiu la permanența iadului, îngerul venea și aducea un răspuns, care mereu îl ajuta pe Mahound".

Un alt episod provocator din visurile lui Gibreel este o fantezie cinematică despre un bordel din Jahilia numit *The Curtain* (traducerea cuvântului arabic *hijab,* vălul musulman pe care îl poartă femeile). Acolo, afacerile înfloresc după ce 12 prostituate preiau numele și personalitățile celor 12 neveste ale lui Mahomed. Un șir de bărbați așteptându-și rândul se prelungește în cercuri ocupând întreaga curte interioară a bordelului „rotindu-se în jurul Fântânii Dragostei cum pelerinii se roteau din alte motive în jurul anticei Pietre Negre".

Auzind vestea despre prostituatele care și-au schimbat identitatea, „frământarea interioară a bărbaților orașului devenea intensă; însă într-atât de teamă le era de a fi prinși, atât din cauză că și-ar fi pierdut sigur viața dacă Mahound sau locotenenții săi ar fi aflat că s-ar fi dedat la o asemenea nepolitețe, și din cauza dorinței lor sincere ca noile servicii de la Vălul să se păstreze, încât secretul a reușit să fie ținut departe de urechile autorităților."

Rushdie prefațează povestea bordelului cu o declarație care s-a dovedit că a prevăzut evenimentele ce urmau să înconjoare romanul său: „Unde nu este credință, nu este nici blasfemie." Numai pentru că bărbații din Jahilia acceptaseră învățăturile noii lor credințe, găseau o asemenea ilicită plăcere în a frecventa un bordel în care prostituatele jucau rolurile nevestelor Profetului.

La sfârșitul romanului, Saladin Chamcha se reintegrează în societatea indiană. își desăvârșește procesul de renaștere și regenerare în îmbrățișarea dragostei și a morții și în întoarcerea sa în India. Gibreel Farishta, hărțuit de visele sale și viziunile de îndoială și scepticism, își pierde credința și nu reușește să o înlocuiască cu dragoste pământească. Incapabil de a-și învinge demonii interiori, înnebunește și se sinucide.

ISTORICUL CENZURII

Romanul *Versetele satanice* a fost publicat în Marea Britanie pe 26 septembrie 1988. Mult așteptatul roman al lui Rushdie a primit cronici laudative în presa britanică. A fost numit, „o capodoperă", „într-adevăr originală" și „roman extraordinar și antrenant contemporan... o călătorie cu un montaigne russe deasupra unui peisaj vast al imaginației".

Chiar înaintea publicării, începea controversa în jurul romanului. Syed Shahabuddin și Khursid Alam Khan, doi

membri musulmani ai opoziției din Parlamentul Indiei, au luat poziție împotriva conținutului romanului, în articole publicate în ziarele indiene, lansând o campanie pentru interzicerea lui.

„Civilizația este nimic altceva decât acceptarea voluntară a unor restricții", scria Shahabuddin, în favoarea cenzurii. „Poți să ai orice păreri dorești, dar nu te bucuri în schimb de dreptul absolut de a le exprima în public." Shahabuddin a recunoscut însă că nu a citit *Versetele satanice,* că nici nu are de gând să o facă, și că exprima doar opiniile multor oponenți ai cărții. „Nu trebuie să mă scald într-un canal mizerabil, pentru a ști ce este mizeria", declara el.

Guvernul Indiei, temându-se de dezordinile civile în rândul populației musulmane, a fost primul care a cenzurat cartea. Pe 5 octombrie 1988, la doar nouă zile de la publicarea romanului în Anglia, importul ediției engleze era interzis de o decizie a Legii Vămilor Indiene. Musulmanii din India au contactat organizații islamice din Marea Britanie, cerându-le să lanseze o campanie de protest. Două publicații londoneze finanțate de guvernul Arabiei Saudite au scris articole denunțând romanul. La locuința sa din Londra au început să sosească amenințări cu moartea.

Comitetul de Acțiune pentru Afaceri Islamice al Regatului Unii a emis o declarație cerând retragerea și distrugerea cărții, scuze și compensații oferite caselor de

binefacere islamice. „Lucrarea, deghizată subtil ca literatură, nu numai că distorsionează sever istoria islamică, în general, dar mai și prezintă în cele mai rele culori posibile personajele Profetului Ibrahim și Profetului Mahomed (pacea fie cu ei!). De asemenea, desfigurează personajele din jurul Profetului... și pe sfintele neveste ale acestuia și descrie credința și ritualurile islamice în cel mai obscen limbaj cu putință."

Uniunea Organizațiilor Musulmane din Marea Britanie a cerut punerea sub acuzare a lui Rushdie, pe baza unei rar folosite legi britanice care interzicea blasfemiile la adresa doctrinelor Bisericii anglicane. Guvernul a refuzat să extindă legile pentru a include blasfemiile față de credința islamică. Pe 11 noiembrie, prim-ministrul Margaret Thatcher a anunțat că nu există „motive pentru care guvernul să ia în considerare interzicerea cărții". Pe 21 noiembrie, marele șeic al Al-Ahzar, moscheea și universitatea din Egipt considerată sediul autorității islamice, a chemat toate organizațiile islamice din Marea Britanie să se alăture ca să ia măsuri legale pentru a împiedica distribuția cărții.

în Statele Unite, unde romanul nu apăruse încă, editura sa, Viking Penguin, a primit amenințări cu bombă și mii de scrisori de amenințare. Pe 24 noiembrie 1988, romanul *Versetele satanice* a fost interzis în Africa de Sud, chiar dacă nici măcar nu fusese publicată. O vizită anunțată a lui Rushdie a fost anulată, existând temeri serioase că viața

autorului ar fi putut fi pusă în pericol. în câteva săptămâni, cartea a fost interzisă în mai multe țări cu populații predominant musulmane: Pakistan, Arabia Saudită, Egipt, Somalia, Bangladesh, Sudan, Malaiezia, Indonezia și Qatar.

în acea lună în Anglia, *Versetele satanice* primea premiul literar Whitbread pentru cel mai bun roman. în decembrie și apoi din nou în ianuarie, musulmanii din Bolton, în apropiere de Manchester, și din Brad-ford, Yorkshire, au organizat mitinguri în cadrul cărora au fost arse exemplare din carte. Un mare număr de demonstranți au luat cu asalt străzile Londrei pentru a protesta împotriva cărții. Consiliul Islamic pentru Apărare a înaintat o petiție editorului Penguin Books, solicitând scuze publice față de întreaga comunitate musulmană de pe glob, retragerea cărții, distrugerea exemplarelor existente și oprirea oricărei publicări ulterioare.

Petiția enumera elemente de insultă la adresa musulmanilor, printre care și faptul că lui Avram i se spunea în carte „ticălosul"; că profetului

Mahomed i se dădea numele arhaic și defăimător medieval de Mahound, însemnând „diavol" sau „profetul fals"; că se sugerează că revelațiile pe care le primea Mahomed apăreau exact când avea nevoie de ele, pentru „a potoli îndoielile credincioșilor"; că apropiații lui Mahomed sunt descriși într-o manieră defăimătoare, și că nevestele lui erau personificate de niște prostituate; că orașul sfânt al

[54] Membri ai unui partid politic britanic (Whig) din secolele XVII, XVIII şi XIX care sprijinea schimbarea politică şi socială (n.r.).
" Membri ai Partidului Conservator (Tory) din Marea Britanie (n.r.).

islamului Mecca era descris ca Jahilia, cuvânt ce însemna „ignoranță" și „întuneric".

Penguin Books a refuzat să satisfacă cererile petiționarilor. Pe 22 ianuarie 1989, Rushdie a publicat o declarație în apărarea romanului său. *Versetele satanice* nu este un roman antireligiös, spunea el. „Este însă, o încercare de a scrie despre migrație, despre transformările și tensiunile ei, din punctul de vedere al emigranților din India în Anglia. Aceasta este pentru mine cea mai tristă ironie; că după ce am lucrat timp de cinci ani pentru a da glas și trup ficțional culturii emigranților din care fac și eu parte, trebuie să-mi văd cartea arsă, necitită de către oamenii despre care este scrisă, oamenii care ar putea să găsească plăcere și multă recunoaștere în paginile ei."

Eforturile repetate ale lui Rushdie de a-și clarifica intențiile și înțelesul cărții au avut un impact insignifiant asupra protestatarilor. Puțini dintre cei care protestau o și citiseră, pentru mulți dintre ei simplul ei titlu, care sugera în mințile lor că versetele Coranului ar fi fost scrise de către diavol, era un sacrilegiu și era suficient pentru a o condamna. Nu este nicăieri menționat în visul lui Gibreel Farishta că diavolul ar fi scris cartea sacră. însă, pasajele în care Gibreel susține că primise versetele chiar de la Mahound, și nu de la Dumnezeu, implică faptul că scrierea ar fi fost scrisă fără intervenție divină. Atribuind scrierea și

compunerea Coranul unei mâini omenești era considerată a fi o blasfemie de către credința musulmanilor.

Rushdie a replicat că viziunile de blasfemie ale lui Gibreel erau menite să dramatizeze lupta între credință și îndoială, și nu să insulte religia islamică. „Cele mai dureroase visuri ale lui Gibreel, cele care se află în centrul controversei, descriu nașterea și dezvoltarea unei religii asemănătoare islamului, în magicul oraș al nisipurilor numit Jahilia (adică, «ignoranță», numele dat de arabi perioadei de dinaintea islamului). Aproape toate presupusele „insulte și abuzuri" sunt luate din aceste visuri. Primul lucru care trebuie spus despre aceste visuri este că ele sunt *dureroase până la agonie pentru cel ce le are.* Ele sunt o „pedeapsă nocturnă" pentru pierderea credinței... Primul scop al acestor secvențe este nu acela de a «dovedi falsitatea» islamului, ci de a descrie un suflet aflat în criză, a arăta cum pierderea lui Dumnezeu poate distruge viața unui om".

Povestea bordelului a fost deseori invocată de criticii romanului ca fiind în mod special jignitoare față de musulmani. Rushdie a focalizat însă o distincție deseori ignorată de critici, faptul că prostituatele au numai numele nevestelor Profetului. Adevăratele neveste „trăiesc în mod cast în haremul lor". „Scopul episodului bordelului era", după cum explica Rushdie, „nu de a «insulta și ataca» nevestele Profetului, ci de a dramatiza anumite idei despre moralitate și despre sexualitate, pentru că ceea ce se

petrece în bordel... este că bărbaților din Jahilia le este permis să își îndeplinească străvechiul vis al puterii și al posesiunii... Faptul că acei bărbați sunt atât de incitați de copiile false ale nevestelor Profetului spune mult despre *ei,* nu despre mărețele doamne, și despre măsura în care relațiile sexuale au legătură cu posesiunea."

Folosirea numelui „Mahound", figura satanică din piesele creștine medievale, pentru personajul care îi corespunde lui Mahomed în romanul lui Rushdie, a fost de asemenea invocată ca dovadă a intențiilor sale defăimătoare. Rushdie descrie alegerea acestui nume ca pe un nou exemplu al felului în care acest roman „încearcă în tot felul de moduri să reînvie imaginile negative, să reintre în posesia limbajului peiorativ". „Chiar lăsând la o parte faptul că Mahound al meu este un profet doar în vis și nu personajul istoric Mahomed, trebuie luat în seamă faptul că la pagina 93 a romanului este scris un pasaj: «Aici el nu este nici Mahomed nici Moehammered; a adoptat în schimb eticheta de demon ce i-a fost atârnată de gât. Pentru a transforma insultele în putere, whigs[54], tories[55], negrii, toți au ales să poarte cu mândrie numele care le-au fost date cu dispreț...»"

Părerea lui Rushdie cum că „nu există subiecte interzise, care să-i includă pe Dumnezeu și pe Profeți" nu a fost împărtășită de aceia care cereau interzicerea romanului. „Folosirea ficțiunii a fost pentru mine un mod de a crea

distanțarea față de realitate care credeam că va împiedica eventualele receptare ca o jignire", declara Rushdie. „Evident, m-am înșelat."

Mahomed i se dădea numele arhaic și defăimător medieval de Mahound, însemnând „diavol" sau „profetul fals"; că se sugerează că revelațiile pe care le primea Mahomed apăreau exact când avea nevoie de ele, pentru „a potoli îndoielile credincioșilor"; că apropiații lui Mahomed sunt descriși într-o manieră defăimătoare, și că nevestele lui erau personificate de niște prostituate; că orașul sfânt al islamului Mecca era descris ca Jahilia, cuvânt ce însemna „ignoranță" și „întuneric".

Penguin Books a refuzat să satisfacă cererile petiționarilor. Pe 22 ianuarie 1989, Rushdie a publicat o declarație în apărarea romanului său. *Versetele satanice* nu este un roman antireligiös, spunea el. „Este însă, o încercare de a scrie despre migrație, despre transformările și tensiunile ei, din punctul de vedere al emigranților din India în Anglia. Aceasta este pentru mine cea mai tristă ironie; că după ce am lucrat timp de cinci ani pentru a da glas și trup ficțional culturii emigranților din care fac și eu parte, trebuie să-mi văd cartea arsă, necitită de către oamenii despre care este scrisă, oamenii care ar putea să găsească plăcere și multă recunoaștere în paginile ei."

Eforturile repetate ale lui Rushdie de a-și clarifica intențiile și înțelesul cărții au avut un impact insignifiant asupra protestatarilor. Puțini dintre cei care protestau o și citiseră, pentru mulți dintre ei simplul ei titlu, care sugera în mințile lor că versetele Coranului ar fi fost scrise de către

diavol, era un sacrilegiu și era suficient pentru a o condamna. Nu este nicăieri menționat în visul lui Gibreel Farishta că diavolul ar fi scris cartea sacră. însă, pasajele în care Gibreel susține că primise versetele chiar de la Mahound, și nu de la Dumnezeu, implică faptul că scrierea ar fi fost scrisă fără intervenție divină. Atribuind scrierea și compunerea Coranul unei mâini omenești era considerată a fi o blasfemie de către credința musulmanilor.

Rushdie a replicat că viziunile de blasfemie ale lui Gibreel erau menite să dramatizeze lupta între credință și îndoială, și nu să insulte religia islamică. „Cele mai dureroase visuri ale lui Gibreel, cele care se află în centrul controversei, descriu nașterea și dezvoltarea unei religii asemănătoare islamului, în magicul oraș al nisipurilor numit Jahilia (adică, «ignoranță», numele dat de arabi perioadei de dinaintea islamului). Aproape toate presupusele „insulte și abuzuri" sunt luate din aceste visuri. Primul lucru care trebuie spus despre aceste visuri este că ele sunt *dureroase până la agonie pentru cel ce le are.* Ele sunt o „pedeapsă nocturnă" pentru pierderea credinței... Primul scop al acestor secvențe este nu acela de a «dovedi falsitatea» islamului, ci de a descrie un suflet aflat în criză, a arăta cum pierderea lui Dumnezeu poate distruge viața unui

om".

Povestea bordelului a fost deseori invocată de criticii romanului ca fiind în mod special jignitoare față de

musulmani. Rushdie a focalizat însă o distincție deseori ignorată de critici, faptul că prostituatele au numai numele nevestelor Profetului. Adevăratele neveste „trăiesc în mod cast în haremul lor". „Scopul episodului bordelului era", după cum explica Rushdie, „nu de a «insulta și ataca» nevestele Profetului, ci de a dramatiza anumite idei despre moralitate și despre sexualitate, pentru că ceea ce se petrece în bordel... este că bărbaților din Jahilia le este permis să își îndeplinească străvechiul vis al puterii și al posesiunii... Faptul că acei bărbați sunt atât de incitați de copiile false ale nevestelor Profetului spune mult despre *ei,* nu despre mărețele doamne, și despre măsura în care relațiile sexuale au legătură cu posesiunea."

Folosirea numelui „Mahound", figura satanică din piesele creștine medievale, pentru personajul care îi corespunde lui Mahomed în romanul lui Rushdie, a fost de asemenea invocată ca dovadă a intențiilor sale defăimătoare. Rushdie descrie alegerea acestui nume ca pe un nou exemplu al felului în care acest roman „încearcă în tot felul de moduri să reînvie imaginile negative, să reintre în posesia limbajului peiorativ". „Chiar lăsând la o parte faptul că Mahound al meu este un profet doar în vis și nu personajul istoric Mahomed, trebuie luat în seamă faptul că la pagina 93 a romanului este scris un pasaj: «Aici el nu este nici Mahomed nici Moehammered; a adoptat în schimb eticheta de demon ce i-a fost atârnată de gât. Pentru a

transforma insultele în putere, whigs[54], tories[55], negrii, toți au ales să poarte cu mândrie numele care le-au fost date cu dispreț...»"

Părerea lui Rushdie cum că „nu există subiecte interzise, care să-i includă pe Dumnezeu și pe Profeți" nu a fost împărtășită de aceia care cereau interzicerea romanului.

[54] Membri ai unui partid

„Folosirea ficțiunii a fost pentru mine un mod de a crea distanțarea față de realitate care credeam că va împiedica eventualele receptare ca o jignire", declara Rushdie. „Evident, m-am înșelat."

Pe 12 februarie 1989, în timpul unor demonstrații violente împotriva cărții la Islamabad, în Pakistan, șase oameni au murit și 100 au fost răniți. A doua zi în India, la Srinigar, alte proteste de stradă au dus la moartea unei persoane și la rănirea altor 60. Pe 14 februarie, liderul spiritual iranian Ayatollahul Khomeini, a emis o *fatwa,* un edict religios, împotriva cărții.

Edictul lui Khomeini spunea: „Informez toți musulmanii devotați ai lumii că autorul cărții intitulate *Versetele satanice* - care a fost alcătuită, tipărită și publicată împotriva islamului, a Profetului, și a Coranului - și toți cei implicați în publicarea ei care erau conștienți de conținutul acesteia sunt condamnați la moarte. îi chem pe toți musulmanii devotați să îi execute rapid, oriunde îi vor găsi, astfel ca nimeni să nu mai îndrăznească să insulte

sanctitățile islamice. Fiind voința lui Dumnezeu, oricine este omorât pe acest drum este un martir. Pe lângă aceasta, oricine are acces la autorul cărții, dar nu are puterea de a-l executa, îl va denunța altora, pentru a fi astfel pedepsit pentru faptele sale."

Fundația 15 Khorad, o asociație islamică de binefacere, a oferit o recompensă pentru uciderea lui Rushdie: 1 milion de dolari erau promiși asasinului, dacă acesta nu era iranian, și 200 de milioane de riali (aproximativ 750.000 de dolari) dacă era iranian. Mai târziu, recompensa a fost crescută la 2,5 milioane de dolari americani. în zilele imediat după *fatwa,* mai multe organizații teroriste din Orientul Mijlociu și-au anunțat intenția de a-l asasina pe Rushdie. în fața Ambasadei Marii Britanii la Teheran au avut loc demonstrații și toate cărțile editate de Penguin Books au fost interzise în Iran.

Pe 16 februarie, guvernul britanic a hotărât să îi acorde protecție lui Rushdie. Două zile mai târziu, el a dat o declarație publică regretând faptul că unii musulmani erau jigniți de cartea sa. „Ca autor al cărții *Versetele satanice,* recunosc că musulmanii din multe părți ale lumii sunt realmente jigniți de publicarea romanului meu. Regret profund jignirea pe care scrierea mea a cauzat-o credincioșilor sinceri musulmani. Trăind așa cum trăim noi într-o lume cu mai multe credințe, experiența asta a folosit pentru a ne aduce aminte tuturor să fim atenți la

sensibilitățile altora." Khomeini a răspuns cu o declarație refuzând scuzele și reconfirmând pedeapsa cu moartea. „Chiar dacă Salman Rushdie se căiește și devine cel mai pios om al timpurilor noastre, este obligatoriu pentru fiecare musulman să folosească tot ce are, viața sau averea, pentru a-l trimite în iad."

Pe 22 februarie *Versetele satanice a* fost publicată în Statele Unite. Sute de amenințări împotriva librarilor au determinat principalele lanțuri de librării să retragă titlul temporar dintr-o treime din magazinele din Statele Unite. Pe 28 februarie, două librării independente din Berkeley, California au fost atacate cu bombe incendiare.

Demonstrații violente au continuat în India, Pakistan și Bangladesh în luna de imediat după edictul lui Khomeini. Pe 24 februarie, 12 persoane au murit în timpul unor demonstrații la Bombay. Proteste pașnice au avut loc și în Sudan, Turcia, Malaiezia, Filipine, Hong Kong și Japonia. Pe 7 martie, Marea Britanie a întrerupt legăturile diplomatice cu Iranul. Mai târziu, în aceeași lună, doi lideri religioși moderați musulmani din Belgia care își exprimaseră public opoziția față de sentința lui Khomeini, au fost asasinați la Bruxelles.

La mijlocul lui martie, Organizația Conferinței Islamice, deși refuza să accepte pedeapsa cu moartea, a votat decizia de a determina guvernele celor 46 de țări membre să interzică cartea. Guvernul Revoluționar din Zanzibar de

exemplu, a impus o sentință de trei ani închisoare și o amendă de 2500 de dolari americani, pentru posesia cărții. în Malaiezia, pedeapsa a fost stabilită la trei ani închisoare și o amendă de 7400 de dolari, în Indonezia, pedeapsa era doar de o lună închisoare sau o amendă. Turcia a fost singura țară cu populație predominant musulmană care nu a scos cartea în afara legii. Mai multe țări în care se află minorități musulmane, printre care Papua Noua Guinee, Thailanda, Sri Lanka, Kenya, Tanzania, Liberia și Sierra Leone, de asemenea au impus interdicții.

în unele cazuri, chiar țări cu populații mici musulmane au făcut demersuri pentru a interzice cartea. în Venezuela, deținerea și lecturarea cărții constituia infracțiune și era pedepsită cu 15 luni de închisoare. în Japonia vânzarea ediției engleze era interzisă sub amenințarea unor amenzi. Guvernele Bulgariei și al Poloniei au restricționat de asemenea distribuția romanului. Multe cărți au interzis distribuirea edițiilor revistelor *Time, Newsweek, Asiaweek* și *Far Eastern Economic Review,* care publicaseră articole despre controversă.

în ciuda interdicțiilor, cartea a fost importată și a circulat clandestin în țări în care era interzisă, precum Kuweit, Senegal, Egipt, India și chiar Iran. Drept consecință a notorietății sale, *Versetele satanice* a devenit bestsellerîn Europa și în Statele Unite. Până la sfârșitul lui 1989, fuseseră

vândute peste 1,1 milioane de exemplare ale ediției în limba engleză.

Pe 3 iunie 1989, Ayatolahul Khomeini a murit. Edictul împotriva lui Rushdie însă rămânea în vigoare, reconfirmat de oficialii guvernului iranian. Actele de terorism stârnite de controversa respectivă au continuat, în anul 1990, cinci atentate cu bombă au țintit librăriile din Anglia. în iulie 1991, Hitoshi Igarashi, traducătorul ediției japoneze a romanului, a fost ucis prin înjunghiere, iar traducătorul celei italiene a fost rănit grav. în octombrie 1993, William Nygaard, editorul norvegian al romanului, a fost rănit grav prin împușcare. Rushdie a rămas ascuns sub protecția Scotland Yard-ului. Deși aparițiile sale în public au devenit ceva mai frecvente, el reușind chiar să călătorească în afara Marii Britanii, se află încă sub atenta protecție a autorităților britanice. în 1998, guvernul iranian, prezidat de președintele Syed Mohammad Khatami, s-a lepădat public de renumita *fatwa.* Dar conservatorii religioși au confirmat hotărârea de a împlini cerințele din *fatwa,* și Fundația 15 Khorad din Iran a ridicat recompensa cu 300 000 de dolari pentru uciderea lui Rushdie.

CĂRȚI INTERZISE DIN MOTIVE SEXUALE

Valorile morale sociale în schimbare au făcut ca titluri până nu de mult interzise din cauza conținutul sexual explicit să fie scoase din dulapurile ferm închise și repuse pe

rafturile librăriilor și bibliotecilor. Multe dintre acestea au pătruns și în sălile de clasă pentru a fi citite de elevi, aceștia știind prea puțin despre trecutul lor.

Societatea în schimbare a scos literatura din tribunale. în 1961, Curtea Supremă a Statelor Unite a avut de decis dacă *Amantul doamnei Chatterley* de D.H. Lawrence este o obscenitate sau este literatură. Până în 1969, romanul era o lectură obligatorie în cursurile de literatură. Aceeași poveste și cu alte opere literare, precum *Ulise* de James Joyce, *Lolita* de Vladimir Nabokov, *Tropicul Cancerului* de Henry Miller și *Candide* de Voltaire, toate fiind odată interzise și considerate indecente. Când s-a întâmplat ca „obscenul" și „pornograficul" să devină „erotic" și „clasic"?

Cuvintele murdare nu sunt suficiente pentru a adăuga erotism unei opere literare, deși multe cărți din secolele al XlX-lea și al XX-lea au fost interzise din exact acest motiv. în mod similar, multe cărți au fost interzise pentru că discutau sau făceau aluzie la fenomene sociale familiare, obișnuite și frecvente precum prostituția, sarcini nedorite sau adulterul, printre acestea *Jude neștiutul* de Thomas Hardy și *Litera stacojie* de Nathaniel Hawthorn. Niciuna nu poate fi în mod rezonabil etichetată drept erotică sau pornografică, cu toate acestea ele au fost interzise pentru conținutul lor sexual.

în 1957 Curtea Supremă a Statelor Unite a schimbat definiția obscenității pentru a atinge numai opere care aveau conținut sexual dar nu și „importanță socială în

compensație". Această redefinire i-a trimis pe americani în căutarea operelor care erau în același timp interesante din punct de vedere erotic dar și importante din punct de vedere social, și erau astfel inci-tante sexual într-un mod legal. începeau să apără romane victoriene anonime, pornografia *underground* a perioadei, și odată cu ele și cărți de artă cu reproduceri explicite ale picturilor și sculpturilor erotice japoneze și indiene, și chiar studii psihologice de caz asupra comportamentelor sexuale „anormale", toate acestea constituind materialele erotice ale mijlocului secolului XX. în acea perioadă, tribunalele americane judecau cazuri de obscenitate și decideau asupra valorii literare a unor opere ca *Fanny HUI, sau memoriile unei femei ușoase, Amantul doamnei Chatterley, Ulise,* sau *Tropicul Capricornului.*

Până în 1970, barierele erau deja îndepărtate, iar Raportul Comisiei Prezidențiale împotriva Obscenității spunea că „Aproape fiecare carte în limba engleză ce a fost considerată obscenă la publicare, și multe alte cărți similare în ediții engleze, au fost reeditate ulterior. întregul depozit de literatură erotică clasică (de ex., *Kama Sutra,* Frank Harris, de Sade etc.) publicată de-a lungul secolelor au ajuns astfel pe piață".

Pe măsură ce cărțile anterior interzise deveneau acceptabile, multe dintre romanele publicate în ultimele două decenii au beneficiat de acest lucru și au inclus fără

teamă detalii sexuale și scene gratuite de obscenitate. Perspectiva societății asupra sexului s-a schimbat și multe cărți care altădată ar fi fost condamnate drept pornografice sau obscene sunt acum bestseller. Chiar și îndoielnicele „cărți pentru adulți" care nu au și nici nu își declară alt scop decât incitarea sexuală sunt acum disponibile la unele magazine sau prin poștă. Linia legală ce separă pornografia de literatura erotică a dispărut în ziua de azi, iar diferențele sunt acum cristalizate mai mult potrivit criteriilor estetice decât celor legate de conținut.

Dar în ce fel este „erotic" diferit de „pornografic"? Librarii secolului al XlX-lea au patentat termenul *erotic* pentru a descrie scrierile găsite în asemenea clasici precum Catullus, Satirele lui Juvenal și manualele de dragoste precum *Kama Sutra,* sau *Fanny Hill* (1748-1749), subiectul primului caz de obscenitate judecat în Statele Unite în 1821. Aceste opere timpurii nu suportau nicio asemănare cu cărțile ieftine ale secolului XX. Piața atunci oferea oamenilor întreprinzători care își puteau permite ediții de lux generos ilustrate care să le satisfacă ceea ce se numea atunci gustul curiozități. Cumpărătorii plăteau bine pentru plăcerea lor.

Cererea masivă de literatură erotică a generat producția de masă, astfel că romanele ieftine și pestrițe fără vreo relevanță literară au început să apară în mare număr. Acestea contrastau puternic cu cele frumos ilustrate și

scumpe ale secolului al XIX-lea, dar erau identice în scop. Prețul era primul factor de distincție. Diferențele au devenit atât de confuze încât Raportul Comisiei Prezidențiale împotriva Obscenității s-a chinuit fără să reușească să dea o definiție pentru ceea ce era obscen și pornografic, și astfel ilegal.

Definițiile nu au devenit mai clare nici în 1986, când Comisia împotriva Pornografiei (deseori numită Comisia Meese) a declarat că rezultatele cercetărilor sale nu erau concluzive referitor la pericolele pornografiei. Cu toate că acest organism recomanda măsuri intensificate împotriva pornografiei infantile și a materialelor conținând violență sexuală, membrii comisiei au ezitat în privința recomandărilor lor cu privire la materialele scrise. Ei au recomandat „cumpătare extraordinară" în privința acuzării acelora care distribuie materiale care nu conțin fotografii, desene sau schițe. „Cuvântul scris a avut și continuă să aibă un loc aparte în civilizația noastră și nu numai." Decizând că printre tipurile cel mai puțin dăunătoare de pornografie sunt „cărțile care nu conțin decât text tipărit", comisia a subliniat că asemenea texte nu întrunesc întotdeauna criteriile pentru pornografie, adică de „a fi explicit din punct de vedere sexual și menit în principal incitării sexuale".

Se încheia atunci un secol și jumătate de procese de obscenitate în literatură, iar vechea dispută era revocată. Aceia care știau să citească puteau să își permită să se lase

pradă provocării cuvintelor care incită, stimulează și excită - ei deveneau consumatori de „literatură erotică". Cei mai puțin alfabetizați, mai înclinați către filme sau reviste de categoria X care stimulează, incită și excită, practicau „pornografia". Scopul celor două categorii pare a fi același, dar consumatorii erau diferiți și la fel și consecințele consumării.

Scopul acestei secțiuni dedicate lucrărilor cenzurate pe teme sexuale nu este nici de a lua în derâdere nici de a apăra literatura erotică sau pornografică publicată de-a lungul secolelor. Ci este de a arăta atitudinile culturale în schimbare față de erotism, prin intermediul unei priviri asupra lucrărilor clasice și reprezentative ale secolelor trecute precum și ale secolului XX.

Dawn B. Sova, Ph.D.

1001 DE NOPȚI

Traducător: Sir Richard Burton

Data și locul publicării inițiale: 1881, Anglia; 1885-1888 Elveția Edituri: Wonhington Book Company; The Kama Shastra Society Forma literară: colecție de povești populare

REZUMAT

Considerată mult timp ca divertisment pentru copii, poveștile din *1001 de nopți* erau familiare cititorilor

englezi, prin faimoasele „Sinbad marinarul", „Lampa lui Aladin" și „Aii Baba și cei 40 de hoți". Având ca origini literatura populară persană, indiană și arabă, poveștile au fost prima dată adunate la Cairo în jurul anului 1450 sub numele *Cartea celor 1001 de nopți.* Traducerea în franceză a lui Antoine Galland, publicată din 1 707 până în 1717, a adus poveștile în atenția europenilor, fiind publicate mai apoi nenumărate adaptări, în Anglia și Statele Unite, în secolele al XVIII-lea și al XlX-lea.

Toate edițiile au urmat același plan. Naratorul este Șeherezada, care începe poveștile găsind prin acestea un mijloc de a rămâne în viață. După ce poruncește decapitarea reginei sale și a zece dintre concubinele sale preferate care îl dezonoraseră prin adulter, sultanul Șahriar se însoară în fiecare noapte timp de trei ani cu câte o femeie, pe care o sugrumă a două zi, la răsăritul soarelui. Țara protestează pe măsură ce se micșorează tot mai mult numărul tinerelor candidate la tronul de regină pentru o noapte. Sultanul însă se însoară cu Șeherezada care cere ca și sora ei Doniazada să rămână cu ea. Șeherezada începe să-i spună o poveste surorii sale în noaptea nunții, cu o oră înainte de răsăritul soarelui. Șahriar ascultă și el și începe să îl intereseze, dar Șeherezada se oprește din povestit la răsăritul soarelui. Pentru că Șahriar vrea să știe cum se termină povestea, îi cruță viața și o roagă să o continue seara următoare. Vicleana Șeherezada își continuă poveștile

ei frumoase dar le oprește în fiecare zi la răsăritul soarelui timp de 1001 de nopți, la sfârșitul cărora ea are trei copii, după ce spusese 270 de povești, și câștigase încrederea și dragostea sultanului.

Edward William Lane a publicat prima traducerea în limba engleză în 1840, iar cea a lui John Payne a apărut în 1881, dar traducerea lui Sir Richard Burton rămâne cea mai desăvârșită și este singura care transmite tonul originalului, deși a rămas nedisponibilă. Lane a tradus mai puțin de lumătate din povești și a evitat referirile sexuale. Payne a tradus conside-rabil mai multe povești și multe dintre ele nu conțin referiri sexuale, altele conținând doar unele metaforice: „Și-a dat jos hainele și am avut intimitatea îndrăgostitului cu ea și am găsit-o ca pe o perlă nestrăpunsă și ca pe o mânză pe care niciun bărbat nu o călărise." Sunt relatate acte de /oofilie, și adesea sunt menționate părți ale corpului femeiesc precum

< oapse, sâni sau fese.

Burton, a cărui traducere conține și mai multe detalii sexuale expli-

< ite, scria în prefața sa că tradusese poveștile exact așa cum „le-ar fi scris un arab în engleză". Astfel, ele sunt exuberante, pământești și dezinhiba-te, povești despre depravare, lesbianism, sodomie, bestialitate, transse-xuali, pederastie, incest și mutilare sexuală. Sclavele sexuale ale sultanului, virginele nubile, omniprezenții eunuci, bătrâne

lascive și dorința sexuală indusă de vin îi întâmpină pe cititori. Deși cele mai multe dintre descrierile sexuale sunt făcute cu gust prin eufemisme, natura sexuală a actului este clară. Una dintre povești vorbește despre un slujitor care se îmbie cu băuturi împreună cu trei femei care îi admiră „ghimpele", în timp ce el vorbește despre „al tău pântec, al tău clitoris". Mai multe scene de seducție au loc, iar bărbatul și femeia „încălziți de vin" se îmbrățișează cu „sărutări și șoapte de plăcere și jocuri amoroase", apoi trec la „dragoste aprinsă" după care el îi „îndepărtează fecioria".

Din traducerea lui Burton face parte și lungul eseu „Terminal Essay", care dedică un sfert din cele 166 de pagini ale sale studiului, analizării, descrierii și evaluării pe un tipar de la țară la țară varietățile de pederastie și sodomie despre care aflase în timpul călătoriilor sale. Scrise în limbajul unui socio-antropolog și citând scrierile unor călători, istorici sau experți medicali, el identifică teme homosexuale din istorie și descrie practicile precum și rolurile sociale ale homosexualilor în istorie și în secolul al XlX-lea.

ISTORICUL CENZURII

Legea publicațiilor obscene a fost votată în 1857, cu scopul expres de a suprima materialele cu conținut sexual explicit, iar teama de a fi acuzat de așa ceva l-a făcut pe Burton să fie precaut. Deși nu și-a expurgat traducerea, a modificat însă substanțial maniera în care urma să fie publicată. A tipărit 1000 de exemplare la Benares, India, pe

propria-i cheltuială, și a numit drept editor Societatea Kama Shastra, pe care a fondat-o împreună cu Foster Fitzgerald Arbuthnot, ei doi fiind singurii membri. Prima tipărire a fost vândută abonaților pentru echivalentul a 200 de dolari la cursul zilelor noastre. Cartea a fost un succes financiar, iar Burton a obținut un profit de 10 000 de guinee (fiind echivalentul a 25 000 de dolari la cursul din 1890).

Burton susținea că 7007 de *nopți* era în principal pentru bărbați și mai ales pentru cercetătorii care doreau să-și lărgească orizontul despre alte culturi. După cum relatează Rice, Burton a fost denunțat de către *Edinburgh Review* ca „un om care cunoaște 35 de limbi străine și dialecte, dar mai ales pe acela al pornografiei" și ca un nume cunoscut pentru „tot ce înseamnă elementele bestiale din om". Vasta sa lucrare a fost numită de un alt editor, „o aglomerare extraordinară de mizerii".

După moartea lui Burton, au fost publicate ediții prescurtate ale cărții, dar versiunea întreagă rămânea indisponibilă publicului - fiind încă interzisă în vămile Statelor Unite - până în 1931. La moartea lui Burton, soția sa, Lady Isabel, a distrus toate notele sale particulare precum și notele originale și manuscrisele pentru 7007 de *nopți.* De asemenea, l-a însărcinat pe William Coote să ardă toate cărțile și manuscrisele după moartea ei, pentru a șterge orice urmă a „indecențelor".

Traducerea lui Payne a fost una dintr-o serie de ediții din clasici ai literaturii, printre care *Decameronul* de Boccaccio, *Heptameronul* de regina Margareta de Navarra, *Gargantua și Pantagruel* de Rabelais, *Istoria lui Tom jones* de Fielding, *Confesiuni* de Rousseau *și Ars Amatoria* de Ovidiu implicate în procesul civil *In re Worthington Company* (1894). în 1894, New York Society for the Suppression of Vice, prin liderul său zelos Anthony Comstock, a intentat un proces civil împotriva editurii Worthington Book Company care se afla în faliment, și care intrase în procedura de lichidare, fiind nevoită să vândă din bunurile companiei. Executorul a cerut tribunalului să permită vânzarea de cărți, volume scumpe ale unor clasici ai literaturii pentru a fi valorificate. Comstock a apărut în proces opunându-se vânzării.

în decizia sa, judecătorul Morgen J. O'Brian declara: „Cel care caută părți senzuale și degradante în literatură poate găsi în toate aceste opere, precum și în altele ale unor mari autori, elemente care să îi satisfacă obsesia sexuală", dar a considerat că a condamna o întreagă operă de artă din cauza câtorva episoade „ar însemna excluderea din circulație a unei proporții mari de lucrări de ficțiune ale celor mai faimoși scriitori de limbă engleză". Decizia tribunalului a caracterizat respectivele ediții ca fiind „ediții selecte, atât în ceea ce privește tiparul cât și legătura... iar ele nu sunt cumpărate cu ușurință de oricine, ci doar de

către cei care le doresc pentru valoarea lor literară, dar și pentru valoarea lor ca exemple de cărți splendid lucrate".

Pe scurt, chiar dacă textul rămânea identic cu edițiile mai ieftine, judecătorul O'Brian a considerat: „caracterul artistic, calitățile înalte ale stilului, absența acelor ilustrații [a făcut diferența] între aceste cărți și acele scrieri grosolane, dezgustătoare și obscene fiind de datoria autorității publice să le suprime".

Oficiul Vamal al Statelor Unite a continuat să interzică importul ediției complete a lui Burton, până în 1930, când a au fost scoase de sub incidența legii capodoperele literaturii clasice.

AMANTUL DOAMNEI CHATTERLEY (LADY CHATTERLEY'S LOVER)

Autor: D.H. Lawrence

Data și locul publicării inițiale: 1928, Italia; 1959, Statele Unite Edituri: Orioli; Grove Press Forma literară: roman

REZUMAT

Romanul *Amantul doamnei Chatterley* transmite mesajul profundei și înveninatei nemulțumiri pe care Lawrence o simțea față de efectele de superficialitate generate de industrializare și moderna societate sterilă

asupra vieții din Anglia. în mare, autorul descrie maniera în care clasele de sus și-au pierdut vitalitatea, iar cele de jos au devenit josnice prin crescânda artificialitate a relațiilor lor sentimentale. Romanul relatează experiențele unei tinere pe nume Connie Chatterley, căsătorită cu un baronet paralizat de la brâu în jos în urma rănilor din Primul Război Mondial. Ea este frustrată din punct de vedere sexual, fiind din ce în ce mai nefericită în mediul steril și ipocrit în care trăiește. O scurtă aventură cu un bărbat din anturajul soțului ei, Clifford, se dovedește a fi un eșec, lăsând-o cu mai mari nemulțumiri și frustrări.

Dezgustată de sugestia soțului ei că ar putea încerca să rămână însărcinată cu un alt bărbat pentru a-i aduce un moștenitor, Connie se simte

din ce în ce mai departe de soțul ei. în schimb, este atrasă de Mellors, un servitor pe domeniul lui Clifford, exemplul dat de Lawrence pentru „omul natural", care trăiește într-un mediu nici devitalizat, nici josnic, înfățișarea sa neșlefuită și expresiile sale verbale maschează o independență spirituală și intelectuală deosebite, cei doi devenind repede amanți. Aventura lor este pasională, iar scenele lor sexuale de asemenea, Mellors reușind să o convingă pe Connie să treacă pese ideile sale preconcepute și peste inhibiții. O serie întreagă de pasaje conțin descrieri detaliate ale plăcerilor lor sexuale, precum și descrieri necenzurate despre organele lor sexuale și expresiile lor pasionale.

La sfârșitul romanului, Connie este însărcinată cu copilul lui Mellors, și dorește să se mărite cu el după ce divorțează de Clifford.

ISTORICUL CENZURII

Romanul *Amantul doamnei Chatterley* a fost suprimat cu mult înainte ca procesul *Grove Press v. Christenberry* să se fi judecat în 1959. Decizia inițială a fost de a publica romanul în Italia în 1928, și apoi de a trimite exemplare doritorilor din Anglia, încercându-se astfel evitarea cenzurii. Publicându-și astfel romanul, Lawrence nu a putut să obțină un drept de autor internațional, astfel că autorul a pierdut sume importante de bani prin apariția a numeroase ediții piratate. Guvernul Statelor Unite a declarat cartea

„obscenă" în 1929, fiind de asemenea interzis ca exemplare din acesta să fie expediate prin poștă. Turiștii care se întorceau din Europa cu o astfel de carte riscau ca aceasta să le fie confiscată. Obiecțiile față de roman au tratat în principal descrierile sexuale explicite și limbajul folosit de personaje. După cum observa Charles Rembar, avocatul care a apărat romanul în procesul din 1959:

Nu numai că Lawrence a dedicat mai multe din paginile sale actului sexual și l-a tratat într-un mod fără precedent pentru o astfel de publicație; dar mai mult, romanul conținea și un limbaj care nu a mai fost întâlnit vreodată într-o carte de liberă circulație, decât poate tangențial și ocazional, și atunci, nu la fel de frecvent... *Amantul doamnei Chatterley* prezintă aceste activități interzise în niște detalii interzise, descriindu-le într-un limbaj interzis.

în 1929, John Summer, secretarul Societății pentru Suprimarea Viciului din New York, a pus în alertă oficialii de la Societatea Watch and

Ward din Boston, anunțându-i că bibliofilul și fostul bibliotecar al Universității Yale, James A. DeLacey, acum proprietar al librăriei Dunster House, a comandat cinci exemplare din cartea în cauză. Un membru a fost delegat la fața locului pentru a cumpăra cartea și, după mai multe refuzuri, a reușit în cele din urmă să obțină un exemplar. Apoi Societatea a inițiat acțiunea legală împotriva lui

DeLacey și a adjunctului acestuia, Joseph Sullivan, care au fost găsiți vinovați pe 25 noiembrie 1929, de către judecătorul Arthur P. Stone. DeLacey a primit o amendă de 800 de dolari și patru luni închisoare, iar Sullivan amendă de 200 de dolari, și doar două săptămâni de închisoare. A fost înaintat un apel dar, în ciuda puternicului sprijin din partea comunității, pe 20 decembrie 1929, judecătorul Frederick W. Fosdick a confirmat decizia Curții inferioare. Cazul

a ajuns la Curtea Supremă.

Un an mai târziu, romanul a constituit elementul-cheie in „Dezbaterile legate de Decență", care au izbucnit în Senatul american între senatorul Bronson Cutting din New Mexico, și senatorul Reed Smoot din Utah. Cutting a propus niște modificări la legile cenzurii, Smoot opunându-se acestei inițiative. în acel an, un procuror din Philadelphia a autorizat o percheziție la o librărie și confiscarea a 300 de cărți, printre ele aflându-se și *Amantul doamnei Chatterley, Fanny HUI* și *Grădina parfumată,* astfel marcând debutul unei campanii furibunde pentru eliminarea *„cărților* indecente" din oraș. De asemenea, în 1930, Curtea Supremă din Massachusetts a confirmat condamnarea lui DeLacey, astfel că el a trebuit să execute pedeapsa de patru luni de închisoare.

în 1944, John Summer, în numele Societății pentru Suprimarea Viciului din New York, a confiscat exemplare din

Amantul doamnei Chatterley, cartea rămânând pe lista Organizației Naționale pentru Literatură Decentă până în 1953.

Romanul apăruse deja în diferite ediții expurgate, timp de mai bine de 30 de ani, dar ediția Grove Press era singura originală, conținând însă și toate cuvintele indecente, ca și scenele detaliate de sex. îndată ce romanul a fost publicat de către Grove Press, ofițerul de poștă Christenberry a emis un ordin pentru interzicerea expedierilor prin poștă pentru romanul în cauză. Cazul a ajuns la tribunal, sub titulatura _Grove Press Inc. v. Christenberry,_ 175 F. Supp. 488 (S.D.N.Y. 1959), fiind judecat de către judecătorul Frederick van Pelt Bryan, care i-a dat câștig de cauză editorului, ridicând interdicția. în declarațiile sale finale, el afirma că aplicarea standardelor comunităților la nivel național ar avea ca rezultat acceptarea romanului:

Lărgirea libertății de expresie și a deschiderii cu care sexul și relațiile sexuale sunt abordate în prezent nu suportă nicio dezbatere. în nenumărate cărți de succes descrierile sexuale precum și cuvintele indecente apar în mod frecvent. Aceste tendințe sunt valabile în toate mijloce-le de exprimare publică, în limbajul folosit și în subiectele discutate în societate, în fotografii, reclame și îmbrăcăminte, și în alte moduri la fel de familiare tuturor. Multe dintre cele ce sunt astăzi acceptate ar fi șocat și zguduit din temelii societatea nu cu mult timp în urmă.

Astăzi, asemenea lucruri sunt tolerate, fie că noi suntem de acord cu ele sau nu.

Consider că în etapa în care ne aflăm, în dezvoltarea societății noastre, acest important roman englezesc nu iese din limitele toleranței pe care comunitatea o arată în general față de descrierile sexuale.

în cazul Crove *Press Inc. v. Christenberry,* Curtea de Apel a confirmat decizia judecătorului Bryan.

în 1959, ofițerul de poștă Summerfield a luat decizia de a confisca în continuare exemplarele din romanul *Lady Chatterley's Lover* din cole-tele poștale, declarând că textul este plin de cuvinte „mizerabile", „degradante", „ofensatoare", „dezgustătoare" și „depravate", precum și de descrieri ale actului sexual. El susținea că asemenea „pasaje și cuvinte mizerabile" înclinau în balanță mai mult decât valoarea literară pe care ar fi putut să o aibă cartea.

în Anglia, în 1960, a fost intentat un proces penal editurii Penguin Books, Ltd., atunci când editorul a anunțat intenția de a publica prima ediție britanică ne-expurgată a romanului *Amantul doamnei Chatterley.* Acuzatorul, un oficial al Trezoreriei, Mervyn Griffith-Jones, a solicitat juraților să verifice obscenitatea cărții răspunzând la două întrebări: „Este aceasta o carte pe care ați dori-o în casa dumneavoastră? Este aceasta o carte pe care ați dori ca soția dumneavoastră sau *servitorii dumneavoastră* să o citească?" Avocații apărării au susținut că romanul în

întregul său nu este obscen, în ciuda limbajului și a descrierilor sexuale. Treizeci și cinci de experți au depus mărturie în favoarea valorii literare a operei, juraților luându-le apoi trei zile pentru a delibera, în cele din urmă, în favoarea editurii Penguin Books. Kuh relatează că atunci când în Camera Lorzilor s-a dezbătut procesul care a scos romanul de sub acuzare, cu episoadele sexuale dintre o lady și un servitor, un membru al Camerei care fusese de acord cu decizia de a achita editura a fost întrebat: „Ați accepta ca soția dumneavoastră să o citească?" La care răspunsul a fost: „Nu aș avea nimic împotrivă dacă soția mea ar citi cartea, dar nu știu ce să zic în privința servitorului meu."

în 1965, Tribunalul Publicațiilor Indecente din Noua Zeelandă a examinat o ediție de buzunar a romanului *Amantul doamnei Chatterley* pentru a determina dacă este indecentă, în ciuda unei decizii anterioare de a nu condamna o ediție precedentă de lux. La acea vreme, ediția de lux se vindea în Noua Zeelandă cu 16 șilingi, pe când cea de buzunar doar cu 5 șilingi. Tribunalul a considerat că romanul este „o operă literară serioasă scrisă de către un autor cu un loc stabil în domeniul literaturii de limbă engleză" și că „textul acțiunii este identic, în ambele ediții; că nu există nicio diferență între ele, nici în ceea ce privește prefața sau introducerea, și nici în scriitură".

Cu toate acestea, membrii tribunalului au considerat că romanul nu trebuie să ajungă în mâinile tinerilor sub 18 ani,

subiectul disputei fiind diferența de preț, ediția de buzunar fiind accesibilă ca preț și minorilor. Această idee a stârnit controverse printre membrii tribunalului, doi dintre ei afirmând că „ediția Penguin [de buzunar] trebuie interzisă celor sub 18 ani... Ei susțineau că este regretabil că circulația liberă a ediției de lux ar fi prejudiciat acest caz, ar fi pus tribunalul într-o lumină defavorabilă, făcând practic imposibilă invocarea statutului". Ceilalți trei membri ai tribunalului considerau că, dată fiind libera circulație a ediției de lux, „ar fi inutilă clasificarea ediției de buzunar drept indecentă pentru minori". Considerând măsurile de restricționare doar pentru o ediție drept inutile, majoritatea a considerat pe 7 aprilie 1965, că „ediția de buzunar a romanului *Amantul doamnei Chatterley* publicată de către Penguin Books nu este indecentă, pe baza Legii Publicațiilor Indecente din 1963".

afirma că aplicarea standardelor comunităților la nivel național ar avea ca rezultat acceptarea romanului:

Lărgirea libertății de expresie și a deschiderii cu care sexul și relațiile sexuale sunt abordate în prezent nu suportă nicio dezbatere. în nenumărate cărți de succes descrierile sexuale precum și cuvintele indecente apar în mod frecvent. Aceste tendințe sunt valabile în toate mijloce-le de exprimare publică, în limbajul folosit și în subiectele discutate în societate, în fotografii, reclame și îmbrăcăminte, și în alte moduri la fel de familiare tuturor. Multe dintre cele ce sunt astăzi acceptate ar fi șocat și zguduit din temelii societatea nu cu mult timp în urmă. Astăzi, asemenea lucruri sunt tolerate, fie că noi suntem de acord cu ele sau nu.

Consider că în etapa în care ne aflăm, în dezvoltarea societății noastre, acest important roman englezesc nu iese din limitele toleranței pe care comunitatea o arată în general față de descrierile sexuale.

în cazul *Grove Press Inc. v. Christenberry,* Curtea de Apel a confirmat decizia judecătorului Bryan.

în 1959, ofițerul de poștă Summerfield a luat decizia de a confisca în continuare exemplarele din romanul *Lady Chatterley's Lover* din cole-tele poștale, declarând că textul este plin de cuvinte „mizerabile", „degradante", „ofensatoare", „dezgustătoare" și „depravate", precum și

de descrieri ale actului sexual. El susținea că asemenea „pasaje și cuvinte mizerabile" înclinau în balanță mai mult decât valoarea literară pe care ar fi putut să o aibă cartea.

în Anglia, în 1960, a fost intentat un proces penal editurii Penguin Books, Ltd., atunci când editorul a anunțat intenția de a publica prima ediție britanică ne-expurgată a romanului *Amantul doamnei Chatterley.* Acuzatorul, un oficial al Trezoreriei, Mervyn Griffith-Jones, a solicitat juraților să verifice obscenitatea cărții răspunzând la două întrebări: „Este aceasta o carte pe care ați dori-o în casa dumneavoastră? Este aceasta o carte pe care ați dori ca soția dumneavoastră sau *servitorii dumneavoastră* să o citească?" Avocații apărării au susținut că romanul în întregul său nu este obscen, în ciuda limbajului și a descrierilor sexuale. Treizeci și cinci de experți au depus mărturie în favoarea valorii literare a operei, juraților luându-le apoi trei zile pentru a delibera, în cele din urmă, în favoarea editurii Penguin Books. Kuh relatează că atunci când în Camera Lorzilor s-a dezbătut procesul care a scos romanul de sub acuzare, cu episoadele sexuale dintre o lady și un servitor, un membru al Camerei care fusese de acord cu decizia de a achita editura a fost întrebat: „Ați accepta ca soția dumneavoastră să o citească?" La care răspunsul a fost: „Nu aș avea nimic împotrivă dacă soția mea ar citi cartea, dar nu știu ce să zic în privința servitorului meu."

în 1965, Tribunalul Publicațiilor Indecente din Noua Zeelandă a examinat o ediție de buzunar a romanului *Amantul doamnei Chatterley* pentru a determina dacă este indecentă, în ciuda unei decizii anterioare de a nu condamna o ediție precedentă de lux. La acea vreme, ediția de lux se vindea în Noua Zeelandă cu 16 șilingi, pe când cea de buzunar doar cu 5 șilingi. Tribunalul a considerat că romanul este „o operă literară serioasă scrisă de către un autor cu un loc stabil în domeniul literaturii de limbă engleză" și că „textul acțiunii este identic, în ambele ediții; că nu există nicio diferență între ele, nici în ceea ce privește prefața sau introducerea, și nici în scriitură".

Cu toate acestea, membrii tribunalului au considerat că romanul nu trebuie să ajungă în mâinile tinerilor sub 18 ani, subiectul disputei fiind diferența de preț, ediția de buzunar fiind accesibilă ca preț și minorilor. Această idee a stârnit controverse printre membrii tribunalului, doi dintre ei afirmând că „ediția Penguin [de buzunar] trebuie interzisă celor sub 18 ani... Ei susțineau că este regretabil că circulația liberă a ediției de lux ar fi prejudiciat acest caz, ar fi pus tribunalul într-o lumină defavorabilă, făcând practic imposibilă invocarea statutului". Ceilalți trei membri ai tribunalului considerau că, dată fiind libera circulație a ediției de lux, „ar fi inutilă clasificarea ediției de buzunar drept indecentă pentru minori". Considerând măsurile de restricționare doar pentru o ediție drept inutile, majoritatea

a considerat pe 7 aprilie 1965, că „ediția de buzunar a romanului *Amantul doamnei Chatterley* publicată de către Penguin Books nu este indecentă, pe baza Legii Publicațiilor Indecente din 1963".

AMBER, PENTRU TOTDEAUNA (FOREVER AMBER)

Autor: Kathleen Winsor

Data și locul publicării inițiale: 1944, Statele Unite Editura: The Macmillan Company Forma literară: roman

REZUMAT

***Forever Amber* relatează cariera lui Amber, copilul nelegitim născut dintr-o familie nobilă în 1644, începând de la tinerețea ei rustică până la aventurile prin Londra, unde devine ducesă și amanta lui Carol al ll-lea. în acest timp ea are numeroși amanți, și dă naștere la trei copii, fiecare având alt tată. Se căsătorește de patru ori, numai prima căsătorie fiind una legală, dar nu reușește să se mărite cu un bărbat pe care să-l iubească într-adevăr.**

Romanul conține descrieri detaliate și fidele ale perioadei Restaurației, printre care închisorea Newgate, Marea Ciumă, și Marele Foc din Londra, precum și o serie de personaje notorii ale vremii. De asemenea, face un portret detaliat Curții regale a lui Carol al ll-lea, cu costumele, înfățișarea și obiceiurile perioadei. Amber îl iubește pe Bruce, primul bărbat care o seduce, dar mândria de a fi amanta lui Carol al ll-lea este parcă mai mare, cuvintele ei

de după prima lor întâlnire intimă fiind ilustrative: „Acum sunt și eu cineva. M-am culcat cu regele." Fiind adusă la palat, unde dă naștere mai multor copii ai regelui, ea mai încheie câteva căsătorii avantajoase, una cu bătrânul Lord Radclyffe, și îl seduce și pe fiul acestuia. Pe întreg parcursul romanului, Amber își folosește sexualitatea pentru a-și atinge scopurile, activitate potrivită cu vremurile, așa cum este ea portretizată în roman, într-o epocă a imoralității, în care este folosit orice mijloc pentru atingerea scopurilor.

în ciuda atacurilor criticilor, referirile „anatomice" sunt limitate, fiind descris doar corpul lui Amber și scene sexuale prezentate în termeni generali. Un exemplu este prima aventură a lui Amber:

în sfârșit, mână lui îi cuprinse talia, trăgând-o încet către el; Amber, aplecându-și capul pentru a-i atinge buzele, își strecură ambele brațe în jurul lui.

Sfioșenia pe care el o arătase până atunci dispărea repede, lăsând loc unei pasiuni sălbatice, violente, de un neobosit egoism. Amber, neexperimentată, dar nici inocentă, îi întorcea săruturile cu căldură. Aprinsă de mângâierile brațelor și ale buzelor, dorința ei începea să crească odată cu a lui...

Amber, plângând, pe jumătate înnebunită de patimă și teroare, se lăsă brusc într-o relaxare dulce.

ISTORICUL CENZURII

Criticii literari, au condamnat de cele mai multe ori valoarea romanului; tipică pentru desele atacuri, este remarca criticului literar al revistei *Atlantic,* Frances Woodward, cum că *Forever Amber „nu are* niciun fel de distincție literară". în 1946, autoritățile poștale ale Statelor Unite au considerat că este un roman obscen, interzicând ca acesta să poată fi expediat prin colet poștal, până în 1957 când interdicția a fost în mod oficial ridicată. Această decizie nu a avut vreun impact asupra vânzărilor, pentru că distribuția prin poștă era doar un segment limitat al vânzărilor, deși materialele publicitare trimise prin poștă erau totuși semnificative.

***Forever Amber* a fost editată timp de patru ani, vânzându-se în 1,3 milioane de exemplare în Statele Unite, și 100 000 de exemplare în Anglia, până când a devenit obiectul atenției cenzorilor din Massachusetts, în 1948. Cazul a fost judecat la cea mai înaltă curte a statului, prin procedură civilă, nu penală, bazată pe o nouă lege care hotăra ca oricând există suspiciuni credibile că o carte este „impură, obscenă sau indecentă", procurorul general sau orice alt procuror poate solicita judecătorului Curții Superioare să ia o decizie asupra acesteia. Procurorul George Rowel, a indicat că textul conține „70 de referiri la relații sexuale; 39 la sarcini nelegitime; șapte la avort; zece descrieri de femei dezbrăcân-du-se, îmbrăcându-se sau spălându-se în prezența unor bărbați; cinci la incest; 13**

ridiculizări ale căsătoriei; și 49 de pasaje nepotrivite în general". Decizia în cazul *Attorney General v. Book Named „Forever Amber"* a fost împotriva lui Rowel. Judecătorul Donahue de la Curtea Supremă Massachusetts a recunoscut acuratețea istorică a romanului, afirmând că aceasta „indică un volum considerabil de studiu și cercetare... și că romanul *Forever Amber* este suficient de fidel în portretizarea unei perioade cu obiceiuri și moravuri specifice; că nu exagerează sau falsifică trăsăturile Restaurației". Judecătorul s-a pronunțat de asemenea că

„episoadele sexuale abundă până la banalizare", fiind „nerealiste în detalii, cu toate că unele sunt într-adevăr grosolane". în declarațiile finale, judecătorul Donahue spunea că romanul este „mai mult un somnifer decât un afrodiziac", și că deși „romanul de îndeamnă să te culci, el totuși nu te îndeamnă în niciun fel să te culci cu un reprezentant al sexului opus".

în 1952, romanul a fost interzis în Noua Zeelandă, după ce Walter Nash, ministrul Vămilor, a examinat un exemplar reținut de către ofițerii vamali. Respectând numai îndatoririle permise de Legea Vămilor din 1913, Nash a considerat că romanul trebuie interzis de la import în Noua Zeelandă. Perry consemnează că legea îi mai permitea „importatorului să atace o eventuală falsificare, Procurorului General să depună o informare împotriva importatorului despre condamnarea cărții, față de care importatorul are dreptul să se apere... însă, nu găsesc nicio mențiune în *New Zealand Law Reports* de vreun caz de cenzurare a unei cărți pentru indecență, care să fie tratat într-un asemenea mod". Doar membrii Comitetului pentru Ficțiune al Asociației Bibliotecilor din Noua Zeelandă au inițiat un protest împotriva cenzurării romanului *Forever Amber.* Cu toate că ei criticaseră romanul, numindu-l „naiv și trivial", considerau că modul în care oficiul vamal a abordat cazul este inacceptabil, enunțând mai târziu declarația potrivit căreia „măsurile de cenzură în Noua

Zeelandă sunt „imprevizibile, arbitrare și eronate". Acțiunea lor nu a avut nicio importanță, interdicția rămânând în vigoare.

AMINTIRI DIN ȚINUTUL HECATE (MEMOIRS OF HECATE COUNTY)

Autor: Edmund Wilson

Data și locul publicării inițiale:* 7 946, *Statele Unite

Editura: Doubleday & Co

Forma literară: colecție de povestiri

REZUMAT

***Memoirs of Hecate County* este compusă din șase povestiri legate între ele care relatează viețile rezidenților bine plătiți dintr-o suburbie a orașului New York. Toate povestirile - „The Man Who Shot Snapping Turtles", „Ellen Terhune", „Glimpses of Wilbur Flick", „The Milhollands and Their Damned Soul", „Mr. And Mrs. Blackburn at Home" - precum și nuvela intitulată „The Princess with the Golden Hair" sunt relatate de un autor anonim de sex masculin, dar numai cea din urmă conține și**

descrieri sexuale.

„The Princess with the Golden Hair" („Prințesa cu părul auriu") relatează experiențele naratorului cu nouă femei: „prințesa" din titlu, Imogen Loomis, frumoasa soție a unui bogat magnat în domeniul publicității, și Anna Lenihan, o

tânără din clasa muncitoare din părinți imigranți, care este despărțită de soțul ei instabil psihic. Naratorul descrie prin intermediul unui jurnal eforturile sale de a o seduce pe Imogen, în timp ce își satisface dorințele sexuale cu Anna. Folosind un limbaj direct și îndrăzneț, naratorul relatează fel de fel de imagini, de exemplu: „am dezvelit un sân mic", al Annei și că aceasta „a reacționat în așa fel la săruturile mele încât se părea că aș putea-o aduce la orgasm în acest fel". După ce se alege cu blenoragie de la Anna, naratorul este nevoit să meargă la un doctor, și își reia apoi eforturile de a o cuceri pe Imogen.

Naratorul și Imogen stabilesc în sfârșit o întâlnire secretă, iar el observă că aceasta are o proteză la spate. Ea susține că are tuberculoză la coloană, dar naratorul află mai târziu că este vorba doar de o maladie imaginară. în altă ordine de idei, întâlnirile lor sexuale sunt descrise în detaliu. într-un pasaj prelungit, naratorul descrie coapsele și părțile intime ale iubitei sale:

Tot ce se află între ele este impresionant de frumos, cu o valoare estetică ideală pe care nu am mai găsit-o în acel loc vreodată. Movila era de o clasică feminitate; rotundă, și fină și lină; lâna, chiar dacă nu aurie, era blondă, ondulată și moale; iar intrarea era de un profund și suav trandafiriu.

Ea este „tandră și aparte" pentru el, ajungând la orgasm, „un tremur incitant... inundat de fluid feminin".

Naratorul o vizitează și pe Anna, care este spitalizată pentru a-și trata urmările blenoragiei asupra sistemului ei reproducător. Când aceasta este adusă acasă în convalescență, el o îndeamnă să se mărite cu un alt bărbat pe care nu îl iubește. Nuvela se încheie cu o scrisoare pe care naratorul o primește de la Anna, în care aceasta îi spune că i-a urmat sfatul, într-un final el realizând că „nu va mai face dragoste vreodată".

„episoadele sexuale abundă până la banalizare", fiind „nerealiste în detalii, cu toate că unele sunt într-adevăr grosolane". în declarațiile finale, judecătorul Donahue spunea că romanul este „mai mult un somnifer decât un afrodiziac", și că deși „romanul de îndeamnă să te culci, el totuși nu te îndeamnă în niciun fel să te culci cu un reprezentant al sexului opus".

în 1952, romanul a fost interzis în Noua Zeelandă, după ce Walter Nash, ministrul Vămilor, a examinat un exemplar reținut de către ofițerii vamali. Respectând numai îndatoririle permise de Legea Vămilor din 1913, Nash a considerat că romanul trebuie interzis de la import în Noua Zeelandă. Perry consemnează că legea îi mai permitea „importatorului să atace o eventuală falsificare, Procurorului General să depună o informare împotriva importatorului despre condamnarea cărții, față de care importatorul are dreptul să se apere... însă, nu găsesc nicio mențiune în *New Zealand Law Reports* de vreun caz de

cenzurare a unei cărți pentru indecență, care să fie tratat într-un asemenea mod". Doar membrii Comitetului pentru Ficțiune al Asociației Bibliotecilor din Noua Zeelandă au inițiat un protest împotriva cenzurării romanului *Forever Amber.* Cu toate că ei criticaseră romanul, numindu-l „naiv și trivial", considerau că modul în care oficiul vamal a abordat cazul este inacceptabil, enunțând mai târziu declarația potrivit căreia „măsurile de cenzură în Noua Zeelandă sunt „imprevizibile, arbitrare și eronate". Acțiunea lor nu a avut nicio importanță, interdicția rămânând în vigoare.

AMINTIRI DIN ȚINUTUL HECATE (MEMOIRS OF HECATE COUNTY)

Autor: Edmund Wilson
Data și locul publicării inițiale: 1946, Statele Unite
Editura: Doubleday & Co
Forma literară: colecție de povestiri

REZUMAT

Memoirs of Hecate County **este compusă din șase povestiri legate între ele care relatează viețile rezidenților bine plătiți dintr-o suburbie a orașului New York. Toate povestirile - „The Man Who Shot Snapping Turtles", „Ellen Terhune", „Glimpses of Wilbur Flick", „The Milhollands and**

Their Damned Soul", „Mr. And Mrs. Blackburn at Home" - precum și nuvela intitulată „The Princess with the Golden Hair" sunt relatate de un autor anonim de sex masculin, dar numai cea din urmă conține și descrieri sexuale.

„The Princess with the Golden Hair" („Prințesa cu părul auriu") relatează experiențele naratorului cu nouă femei: „prințesa" din titlu, Imogen Loomis, frumoasa soție a unui bogat magnat în domeniul publicității, și Anna Lenihan, o tânără din clasa muncitoare din părinți imigranți, care este despărțită de soțul ei instabil psihic. Naratorul descrie prin intermediul unui jurnal eforturile sale de a o seduce pe Imogen, în timp ce își satisface dorințele sexuale cu Anna. Folosind un limbaj direct și îndrăzneț, naratorul relatează fel de fel de imagini, de exemplu: „am dezvelit un sân mic", al Annei și că aceasta „a reacționat în așa fel la săruturile mele încât se părea că aș putea-o aduce la orgasm în acest fel". După ce se alege cu blenoragie de la Anna, naratorul este nevoit să meargă la un doctor, și își reia apoi eforturile de a o cuceri pe Imogen.

Naratorul și Imogen stabilesc în sfârșit o întâlnire secretă, iar el observă că aceasta are o proteză la spate. Ea susține că are tuberculoză la coloană, dar naratorul află mai târziu că este vorba doar de o maladie imaginară. în altă ordine de idei, întâlnirile lor sexuale sunt descrise în detaliu.

într-un pasaj prelungit, naratorul descrie coapsele și părțile intime ale iubitei sale:

Tot ce se află între ele este impresionant de frumos, cu o valoare estetică ideală pe care nu am mai găsit-o în acel loc vreodată. Movila era de o clasică feminitate; rotundă, și fină și lină; lâna, chiar dacă nu aurie, era blondă, ondulată și moale; iar intrarea era de un profund și suav trandafiriu.

Ea este „tandră și aparte" pentru el, ajungând la orgasm, „un tremur incitant... inundat de fluid feminin".

Naratorul o vizitează și pe Anna, care este spitalizată pentru a-și trata urmările blenoragiei asupra sistemului ei reproducător. Când aceasta este adusă acasă în convalescență, el o îndeamnă să se mărite cu un alt bărbat pe care nu îl iubește. Nuvela se încheie cu o scrisoare pe care naratorul o primește de la Anna, în care aceasta îi spune că i-a urmat sfatul, într-un final el realizând că „nu va mai face dragoste vreodată".

ISTORICUL CENZURII

Valoarea literară a lucrării *Amintiri din ținutul Hecate a* fost stabilită înainte de a fi dusă la tribunal și găsită vinovată de „obscenitate", atât în California cât și în New York. *The New York Times Book Review* a numit-o o „carte bună și distinsă", iar revista *Time* s-a referit la această carte ca la „primul eveniment al anului care poate fi descris folosind cuvântul literatură". Un alt aspect neobișnuit în acest litigiu este că lucrarea a fost etichetată drept obscenă, pe baza unei singure părți a scrierii, în ciuda hotărârii unanim acceptate că în astfel de cazuri trebuie luate în considerare operele literare în întregime. Colegii de branșă ai lui Wilson, scriitorii, au afirmat că descrierile sexuale ale acestuia erau mai degrabă plictisitoare decât incitante. Raymond Chandler observa că Wilson descria „actul sexual la fel de șters ca orarul căilor ferate", în timp ce Malcolm Cowley descria scenele sexuale ca fiind „zoologice".

în 1946, niște librari din San Francisco și New York au fost arestați pentru vânzarea cărții *Amintiri din ținutul Hecate* și aduși în instanță. în același an, la Philadelphia au fost confiscate exemplare din carte iar editorii au fost forțați să sisteze livrările către Massachusetts, din cauza legilor cenzurii din acel stat. La San Francisco, un librar a fost acuzat de vânzarea unei cărți „obscene", dar primul proces a fost amânat întrucât jurații nu au putut ajunge la o

decizie. Al doilea proces, *People v. Wepplo,* s-a încheiat în favoare librarului care a fost achitat.

Societatea din New York pentru îmbunătățirea Moralei, fosta Societate pentru Suprimarea Viciului, a intentat proces editurii Doubleday & Co. pentru încălcarea secțiunii 1141 a Statului Obscenității al Statului New York. Poliția a confiscat 130 de exemplare din librăriile Doubleday, după ce secretarul organizației, John Summer, a acuzat cartea că ar fi cea mai „depravată și desfrânată lucrare publicată vreodată și circulată fără restricții". în ziua următoare, cele mai multe librării precum Brentano's, Scribner's și Hearn's scoseseră cartea din rafturile lor. De la publicare, adică de câteva luni, se vânduseră deja 50 000 de exemplare. Editorul a fost adus în instanță și condamnat pentru obscenitate în procesul *People v. Doubleday & Co., Inc.* Profesorul și criticul literar Lionel Trilling a depus mărturie la procesul desfășurat la New York, subliniind că povestirile au legătură una cu alta, constituind împreună un studiu despre bine și rău. De asemenea, susținea că scenele explicite din punct de vedere sexual contribuie la mesajul „foarte moral" al operei. Procurorul districtual

Frank Hogan a răspuns la aceasta, evidențiind că textul conținea „cea mai intensă concentrare de episoade sexuale, fără nicio reținere în descrieri". Hogan mai spunea pe scurt că:

Sunt 20 de raporturi sexuale diferite... Acestea au loc între protagonist și patru femei diferite. Optsprezece dintre acestea au loc într-un interval de o oră sau două, cu două femei diferite. Trei dintre acestea au loc cu femei căsătorite.

Mai mult, au fost evidențiate paginile unde acestea erau prezentate, cu detalii suplimentare despre visurile, discuțiile și alte episoade cu tentă sexuală, precum și „conversații murdare despre sex". Decizia a fost în cele din urmă dată de Divizia de Apel a Curții Supreme a Statului, în procesul *People* v. *Doubleday & Co., Inc* (1947) iar editorul a primit o amendă de 1000 de dolari. De asemenea, procurorul districtual a avertizat că librarii care vor pune în vânzare cartea vor fi condamnați la un an închisoare. Comentând decizia, revista *Time,* observa că „decizia i-a determinat pe mii de cetățeni să fie nerăbdători să își distrugă cu voioșie morala. De asemenea, decizia a dovedit încă o dată că alcătuirea unui etalon pentru indecență este la fel de dificilă ca și cântărirea unui grup de șoareci valsând".

în 1948, cazul a ajuns la Curtea Supremă a Statelor Unite, care a refuzat să întoarcă decizia instanței inferioare, și care, în schimb, a emis o decizie care reafirma că textul este obscen, judecătorul Felix Frankfurter refuzând să se implice în caz. Condamnarea a rămas în vigoare, dar votul de 4 la 4 însemna că nu urma a fi emisă nicio opinie pentru cazul *Doubleday & Co. v. New York* (1948).

Cartea nu a fost publicată în Anglia decât în 1951, întrucât editorul Frederic Warburg cunoștea cazurile Doubleday & Co. din Statele Unite și dorea să evite o situație similară. Acesta a încercat să publice cartea, apelând la Wilson, care însă a refuzat. Astfel opera nu a fost publicată până în 1951, când W. H. Allen a hotărât să înceapă acest demers.

în 1961, editura New American Library a publicat ediția de buzunar a lucrării cu mențiunea următoare pe copertă: „A nu se vinde în statul New York". O altă ediție, publicată de Ballantine Books a apărut în 1966, pe copertă fiind făcute următoarele mențiuni: „autentică și ne-expurgată", precum și: „încă interzisă în statul New York".

N.J. Karolides, M. Bald & D.B. So va

ARS AMATORIA[1]

Autor: Ovidiu (Publius Ovidius Naso)

Data și locul publicării inițiale: cea. 1 d.Hr., Roma; 1926, Anglia Editor: John Lane Co. (Anglia) Forma literară: colecție de poezii

REZUMAT

Ars amatoria **este un ghid pentru atragerea și păstrarea unui membru de sex opus, și este compus din trei părți. Prima dă sfaturi înțelepte bărbaților în legătură cu modurile în care poți câștiga favorurile unei femei; a doua parte îi povățuiește pe bărbați spunându-le cum să mențină stabil interesul femeilor și a treia le spune femeilor cum să împlinească dorințele senzuale ale bărbaților. Ovidiu oferă de asemenea sugestii despre îngrijirea corpului și a feței, despre căile măgulirii și despre avantajele de a alege o doamnă mai matură. Criticii au observat asemănări între**

---

1 sau *Ars amandi (Arta iubirii)* (n.r.).

sau -Ars *amandi (Arta iubirii)* (n.r.).

Este martorul unor catastrofe naturale şi sociale, printre care marele cutremur de la Lisabona şi teroarea Inchiziţiei, sub care numeroşi oameni suferă, în călătoria sa, Candide se reîntâlneşte cu Cunegode, care are la rândul ei o serie de aventuri ca favorita mai multor bărbaţi. Candide devine apoi pe rând, căpitan în armată, preot iezuit, păstor în America de Sud şi filozof la Paris, unde se bucură şi de o aventură amoroasă. Când în final o găseşte din nou pe Cunegonde, ea suferise numeroase violenţe şi violuri, fiind acum servitoare. Se stabilesc la o fermă împreună cu o serie de personaje care îl însoţiseră pe Candide în călătoria sa. Spre norocul lor, grupul se întâlneşte cu un bătrân care îi sfătuieşte să îşi caute fericirea cultivându-şi propria lor grădină.

ISTORICUL CENZURII

în 1821, *Candide* a fost printre lucrările pe care Etienne Antoine, episcop de Troyne, le-a avut în vedere când a scris o scrisoare către clerici din Franţa în care reconfirma toate ordinele de cenzură emise anterior de clerul Franţei precum şi ordinele individuale emise de arhiepiscopii din Paris:

în care aceste cărţi sunt condamnate ca sacrilegii fără de Dumnezeu, şi ca tinzând către subminarea moralei şi a Statelor. Interzicem, prin legea canonică, tipărirea sau vânzarea acestor cărţi pe teritoriul dioce-zei, şi însărcinăm pe vicarul-general să aplice acest regulament şi să supravegheze punerea lui în practică şi pedepsirea celor care dau dovadă de neascultare faţă de el.

Autoritatea Bisericii catolice din Franţa pare să fi fost suficientă pentru a controla prolema respectivă, astfel că nu s-au făcut demersuri pentru includerea operei în Index. Cu toate acestea, pentru a-şi sublinia autoritatea, papa Pius al Vll-lea a introdus *Candide* pe lista Indexului din 1806, şi mai târziu a reiterat interdicţia.

în 1893, Asociaţia Americană a Bibliotecilor a alcătuit o listă conţinând 5000 de titluri pentru bibliotecile mai mici sau filiale ale acestora, numind-o „o colecţie pe care am recomanda-o oricărei biblioteci". Geller observă că nicio operă de-a lui Voltaire nu este inclusă în această listă, întrucât multe dintre acestea erau considerate „ofensatoare" pentru unii cititori. Spre deosebire de Rousseau, care era înregistrat cu biografia, dar nu şi cu lucrările importante, nu se făcea nicio menţiune despre Voltaire.

sfaturile lui Benjamin Franklin în *Advice on Choosing a Mistress (Sfaturi pentru alegerea unei partenere)* și anumite pasaje din *Ars Amatoria.*

Ovidiu de asemenea dă sfaturi femeilor despre cum să profite de avantajele lor, incluzând modul în care să se prezinte în diferite situații.

Sfaturile către bărbați sunt menite a-i pregăti să fie niște prădători desăvârșiți, iar cele către femei, pentru a le pregăti a fi o pradă dorită.

ISTORICUL CENZURII

***Ars amatoria* pare să-i fi provocat probleme lui Ovidiu în anul 8 d.Hr., când Augustus l-a obligat pe Ovidiu să plece de la Roma în exil din motive politice, dar istoricii cred că și conținutul erotic al poemelor sale este unul din motivele care au dus la exilul său. în 1497, la Florența, *Ars amatoria* a fost arsă împreună cu operele lui Dante pentru conținutul lor „imoral", în cadrul campaniei de purificare condusă de Girolamo Savonarola. în 1564, opera a fost adăugată la lista cărților interzise de Indexul Tridentin la Roma, pentru că „trata subiecte depravate sau obscene".**

în 1892, *Ars Amatoria* a fost implicată în litigiul din jurul falimentului editurii Worthington Book Company. Executorul dorea să vândă din bunurile companiei, printre care se aflau și ediții scumpe din traducerea lui Burton a celebrei *1001 de nopți, Istoria lui Tom jones* de Fieldinft

Decameronul de Boccaccio, _Heptameronul_ de regina Margareta de Navarra, _Cargantua și Pantagruel_ de Rabelais, și _Confesiuni de_ Rousseau, pentru a plăti creditorilor din datorii, dar Anthony Comstock a intervenit pentru a opri aceasta El a cerut ca textele să fi în mod oficial arse.

în 1926, Oficiul Vamal al Statelor Unite din San Francisco a reținut de la intrarea în țară o nouă ediție engleză a _Cărților de Dragoste ale lui Ovidiu,_ ilustrată de Jean de Bosschere, și publicată de John Lane Company. Ediția fusese limitată la numai 300 de exemplare și fusese deja epuizată. Cartea a fost interzisă până când un pasaj dintr-un amendament la Legea Vămilor a relaxat restricțiile la importurile de clasici străini.

CANDIDE

Autor: Voltaire (Francois-Marie Arouet) Data și locul publicării inițiale: 1759, Elveția Editor: Cabriel et Philibert Cramer Forma literară: satiră

REZUMAT

Candide, sau _Candide, ou l'optimisme,_ este o satiră a optimismului și a credinței că „lumea noastră este cea mai bună dintre lumile posibile și că tot ce este în ea este un rău necesar", o teorie atribuită filozofului Gottfried Leibniz.

Voltaire respinge această aserțiune a filozofului care consideră că răul și moartea sunt parte a armoniei universale, și construiește satira *Candide* tocmai pentru a arăta cât de ridicolă este o asemenea perspectivă. Voltaire și-a ascuns identitatea când a publicat cartea, notând că ar fi fost o „traducere din germană a scrierii doctorului Ralph cu adăugirile găsite în buzunarul doctorului când acesta a murit la Minden în Anul Domnului 1759".

Lucrarea relatează aventurile lui Candide, un tânăr educat de filozoful optimist Pangloss spre a crede că lumea în care trăiește este „cea mai bună dintre toate lumile posibile". El trăiește la castelul baronului Thunderten-tronckh și se îndrăgostește de frumoasa fiică a baronului, Cunegonde. Când este prins sărutându-se cu tânăra, Candide este dat afară din castel și începe să călătorească prin lume, înfometat și fără niciun ban.

ARS AMATORIA

Autor: Ovidiu (Publius Ovidius Naso)

Data și locul publicării inițiale: cea. 1 d.Hr., Roma; 1926, Anglia Editor: John Lane Co. (Anglia) Forma literară: colecție de poezii

REZUMAT

***Ars amatoria* este un ghid pentru atragerea și păstrarea unui membru de sex opus, și este compus din trei părți.**

Prima dă sfaturi înțelepte bărbaților în legătură cu modurile în care poți câștiga favorurile unei femei; a doua parte îi povățuiește pe bărbați spunându-le cum să mențină stabil interesul femeilor și a treia le spune femeilor cum să împlinească dorințele senzuale ale bărbaților. Ovidiu oferă de asemenea sugestii despre îngrijirea corpului și a feței, despre căile măgulirii și despre avantajele de a alege o doamnă mai matură. Criticii au observat asemănări între sfaturile lui Benjamin Franklin în *Advice on Choosing a Mistress (Sfaturi pentru alegerea unei partenere)* și anumite pasaje din *Ars Amatoria.*

Ovidiu de asemenea dă sfaturi femeilor despre cum să profite de avantajele lor, incluzând modul în care să se prezinte în diferite situații.

Sfaturile către bărbați sunt menite a-i pregăti să fie niște prădători desăvârșiți, iar cele către femei, pentru a le pregăti a fi o pradă dorită.

ISTORICUL CENZURII

***Ars amatoria* pare să-i fi provocat probleme lui Ovidiu în anul 8 d.Hr., când Augustus l-a obligat pe Ovidiu să plece de la Roma în exil din motive politice, dar istoricii cred că și conținutul erotic al poemelor sale este unul din motivele care au dus la exilul său. în 1497, la Florența, *Ars amatoria* a fost arsă împreună cu operele lui Dante pentru conținutul lor „imoral", în cadrul campaniei de purificare condusă de**

Girolamo Savonarola. în 1564, opera a fost adăugată la lista cărților interzise de Indexul Tridentin la Roma, pentru că „trata subiecte depravate sau obscene".

In 1892, *Ars Amatoria* a fost implicată în litigiul din jurul falimentului editurii Worthington Book Company. Executorul dorea să vândă din bunurile companiei, printre care se aflau și ediții scumpe din traducerea lui Burton a celebrei 7007 *de nopți, Istoria lui Tom Jones* de Fielding, *Decameronul* de Boccaccio, *Heptameronul* de regina Margareta de Navarra, *Gargantua și Pantagruel* de Rabelais, și *Confesiuni* de Rousseau, pentru a plăti creditorilor din datorii, dar Anthony Comstock a intervenit pentru a opri aceasta El a cerut ca textele să fi în mod oficial arse.

în 1926, Oficiul Vamal al Statelor Unite din San Francisco a reținut de la intrarea în țară o nouă ediție engleză a *Cărților de Dragoste ale lui Ovidiu,* ilustrată de Jean de Bosschere, și publicată de John Lane Company. Ediția fusese limitată la numai 300 de exemplare și fusese deja epuizată. Cartea a fost interzisă până când un pasaj dintr-un amendament la Legea Vămilor a relaxat restricțiile la importurile de clasici străini.

CANDIDE

Autor: Voltaire (Franqois-Marie Arouet) Data și locul publicării inițiale: 1759, Elveția Editor: Gabriel et Philibert Cramer Forma literară: satiră

REZUMAT

Candide, sau _Candide, ou l'optimisme,_ este o satiră a optimismului și a credinței că „lumea noastră este cea mai bună dintre lumile posibile și că tot ce este în ea este un rău necesar", o teorie atribuită filozofului Gottfried Leibniz. Voltaire respinge această asertiune a filozofului care consideră că răul și moartea sunt parte a armoniei universale, și construiește satira _Candide_ tocmai pentru a arăta cât de ridicolă este o asemenea perspectivă. Voltaire și-a ascuns identitatea când a publicat cartea, notând că ar fi fost o „traducere din germană a scrierii doctorului Ralph cu adăugirile găsite în buzunarul doctorului când acesta a murit la Minden în Anul Domnului 1759".

Lucrarea relatează aventurile lui Candide, un tânăr educat de filozoful optimist Pangloss spre a crede că lumea în care trăiește este „cea mai bună dintre toate lumile posibile". El trăiește la castelul baronului Thunderten-tronckh și se îndrăgostește de frumoasa fiică a baronului, Cunegonde. Când este prins sărutându-se cu tânăra, Candide este dat afară din castel și începe să călătorească prin lume, înfometat și fără niciun ban.

Romanul *Candide* era studiat de universitățile din întreaga lume, disponibil în biblioteci și apărea pe listele de lecturi ale colegiilor, când Oficiul Vamal al Statelor Unite a sechestrat și confiscat un transport de exemplare importate în 1928, declarându-le obscene. Transportul fusese comandat de un profesor de franceză de la Harvard, pentru a-l recomanda ca lectură studenților. Bazându-se pe o decizie precedentă, un funcționar al vămilor din Boston a confiscat transportul pentru că ediția nu fusese „expurgată". Profesorul și colegii săi de la Harvard au contactat oficiali de la Washington, cerând explicații, însă li s-a răspuns că Voltaire se afla pe o listă de autori interziși și că vămile procedaseră corect oprind transportul. După intervenția a numeroși politicieni influenți, transportul a fost mai târziu redat circulației pentru a fi folosit în sălile de cursuri. Autoritatea vamală a recunoscut, după înfrângea în litigiul din 1933 în legătură cu *Ulise,* că este necesară o evaluare mai detaliată a cărților. Numirea avocatului Huntington Cairns pentru a evalua problemele cenzurii în vămi a dus la introducerea unei noi măsuri care, până în 1937, a ridicat dreptul vameșilor de a lua decizii în această privință. Aceasta a pus capăt confiscărilor de opere clasice precum *Candide,* care de cele mai multe ori erau considerate „erotice" sau „prea vulgare", potrivit standardelor vămilor.

CEI MAI ALBAȘTRI OCHI (THE BLUEST EYE)

Autor: Toni Morrison

Data și locul publicării inițiale: 1970, Statele Unite Editura: Hoit, Rinehart and Winston Forma literară: Roman

REZUMAT

The Bluest Eye **este tristul și tragicul roman care relatează abuzurile și violențele împotriva lui Pecola Breedlove, o tânăra afro-americană a cărei mamă credea despre copilul ei cu pielea foarte întunecată că atunci când va fi mare va fi o tânără foarte neatrăgătoare. Romanul a cărui acțiune are loc în 1940, este narat de Claudia MacTeer, singura prietenă a Pecolei. Fiind o fată neagră într-o lume dominată de albi, ea vede ochii albaștri ca pe un simbol al apartenenței la rasa albă. Ea își vede tatăl,**

Cholly Breedlove, copleșit de frustrările sale amplificate de năruirea viselor sale și de nesfârșitele umilințe pe care le îndură un negru, în timp ce mama, Pauline, evadează într-o lume ordonată și curată lucrând ca bonă într-o casă de albi.

Pecola este violată de către tatăl ei într-o după-amiază de primăvară, când acesta se întoarce acasă beat. Rămâne însărcinată după ce episodul se repetă. Traumatizată de acest lucru, ea începe să alunece din realitate și începe să îl viziteze pe ipocritul pastor Micah Elihue Whitcomb, căruia îi cere să îi dea ochi albaștri. în schimbul unei sume de bani, acesta susține că o poate ajuta, dar numai după ce ea va îndeplini o sarcină pentru el. Dorea să scape de un câine bătrân și bolnav, astfel că îi dă Pecolei niște carne otrăvită, spunându-i că doar dacă va hrăni câinele, va primi un semn legat de dorința ei. Pecola este șocată văzând câinele zvârcolindu-se prin curte și apoi murind.

Efectul combinat al violurilor și al acestei scene o înnebunește pe Pecola, determinând-o să piardă orice contact cu realitatea. Pecola crede că acum are ochi albaștri și își inventează un prieten imaginar care este mereu lângă ea amintindu-i că are cei mai albaștri ochi din lume.

ISTORICUL CENZURII

Mai multe evenimente legate de această carte au aprins controverse. Cele două violuri au fost criticate pentru descrierile prea detaliate, mai mult, romanul menționând la

un punct că Pecola aude zgomotele momentelor intime ale părinților ei. Un alt element descris în detaliu este prima experiență sexuală a lui Cholly, în timpul căreia este surprins de trei vânători albi care îi luminează pe cei doi tineri cu lanternele și îi obligă să întrerupă actul sexual.

The *Bluest Eye* a fost contestată în mai multe districte școlare, din cauza limbajului său „vulgar" și „obscen", precum și pentru „descrierile sale sexuale explicite". în 1994, romanul a fost exclus din programa pentru clasa a XI-a, la liceul Lathrop, din Fairbanks, Alaska, în urma reclamațiilor părinților care au invocat limbajul „obscen" și episoadele sexuale explicite. Administrația școlii a cerut ca textul să fie scos din programă pe motiv că „este o carte foarte controversată, conținând multe descrieri prea explicite, și multe cuvinte vulgare".

în același an, romanul a fost contestat în districtul West Chester, și la liceul Borough din Pennsylvania. Părinții s-au plâns consiliului educațional despre „conținutul sexual" al romanului, și despre „limbajul licențios". După ce au luat în considerare plângerea, cele două consilii au refuzat cererea părinților de a scoate textul din lista de lecturi.

CONFESIUNI (LES CONFESSIONS)

Autor:)ean-)acques Kousseau

Data și locul publicării inițiale: 1884, Elveția; 1891, Anglia Edituri: Waltham; Worthington Forma literară: memorii

REZUMAT

Confesiunile **lui Rousseau au fost publicate postum, autorul desă-vârșindu-le chiar înaintea morții sale în 1778. în acest jurnal vast al vieții sale, Rousseau recreează vremurile pe care le-a trăit, politica și societatea secolului al XVIII-lea din Franța. De asemenea, în paginile cărții se poate observa că Rousseau suferă de ceea ce un critic numea „exhibiționism moral" părând a fi obsedat de a dezvălui „detaliile indecente și puerile ale vieții sale amoroase". Printre altele, textul relatează în detaliu povestea de dragoste a autorului cu Therese Levasseur, partenera sa timp de 16 ani, pe care întotdeauna a „tratat-o ca pe o soție". Cei doi au avut cinci copii, toți trimiși la orfelinat. Rousseau recunoaște că era atât de dezinteresat de soarta copiilor, încât nu își amintește nici identitățile lor sau datele de naștere.**

Mai mult pasaje din ***Confesiuni*** **au generat severe încercări de cenzură. Rousseau își descrie dezvoltarea sexuală, povestind episoade, printre care unul în care bona sa de 30 de ani îi stârnește o curioasă pasiune încă de la vârsta de 8 ani. Prin ea, autorul spune, „am fost ajutat să îmi determin gusturile, dorințele, pasiunile, propriul eu,**

pentru tot restul existenței mele... acele stranii gusturi care au persistat cu o intensitate depravată și nebunească". Anumite pasaje tratează deschis dependența sa de masturbare, care l-a făcut apropape să-și riște sănătatea și să creadă că ar fi epileptic, „sedus de viciul pe care rușinea și timiditatea îl găsesc atât de la îndemână... am ajuns să îmi distrug sănătatea".

Pe când locuiește la căminul romano-catolic de la Torino, după ce părăsește Geneva protestantă, Rousseau, în vârstă de 16 ani, le condamnă pe femeile catolice din cămin ca fiind „cele mai ușuratice, și mai depravate târfe care au contaminat vreodată turma Domnului". Despre bărbați nu are cuvinte mai bune, în special despre unul „care mă săruta frecvent cu o ardoare pe care o găseam dezgustătoare... Voia să vină la mine în pat... și în cele din urmă și-a permis cele mai revoltătoare lucruri, cerându-mi și mie să fac la fel". Rousseau susține că nu era conștient de adevăratele intenții ale tânărului.

Nu numai că cititorului îi sunt împărtășite detaliile picante ale vieții sale amoroase, dar nici problemele lui Rousseau cu prostata nu rămân ascunse. Pe măsură ce Rousseau îmbătrânea, nevoia de a urina devenea foarte frecventă, dar respectatul scriitor și filozof se simțea de obicei constrâns în cadrul evenimentelor sociale, neputând să ajungă într-un colț al curții ca să se ușureze. Spune el: „Pe

scurt, de obicei nu pot urina decât în văzul tuturor și pe un picior cu ciorap alb..."

ISTORICUL CENZURII

Vastele *Confesiuni* ale lui Rousseau au fost interzise în principal pentru conținutul sexual și pentru discuțiile deschise despre viața amoroasă, în 1821, *Confesiunile* erau printre operele la care făcea referință în scrisoarea sa, Etienne Antoine, episcop de Troyne, în care confirma toate interdicțiile clericale asupra cărților făcute până la acea dată în Franța:

în care aceste cărți sunt condamnate ca sacrilegii fără de Dumnezeu, și ca tinzând către subminarea moralei și a Statelor. Interzicem, prin legea canonică, tipărirea sau vânzarea acestor cărți pe teritoriul dioce-zei, și însărcinăm pe vicarul-general să aplice acest regulament și să supravegheze punerea lui în practică și pedepsirea celor care dau dovadă de neascultare față de el.

Autoritatea Bisericii catolice din Franța pare să fi fost suficientă pentru a controla prolema respectivă, astfel că nu s-au făcut demersuri pentru includerea operei în Index. Cu toate acestea, pentru a-și sublinia autoritatea, papa Pius al Vll-lea, a introdus *Confesiunile* pe lista Indexului din 1806,

și mai târziu a reiterat interdicția, motivat fiind de conținutul sexual.

în 1892, *Confesiuni* a fost implicată în litigiul în jurul falimentului editurii Worthington Book Company. Executorul dorea să vândă din bunurile companiei, printre care se aflau și ediții scumpe din traducerea lui

Burton a celebrei 7007 *DE NOPJI,* din *Istoria lui Tom Jones* de Fielding, *DECAMERONUL* de Boccaccio, *Heptameronul* de Regina Margareta di Navarra, *Cargantua și Pantagruel* de Rabelais, și *ARS AMATORI A a* lui Ovidiu, pentru a plăti creditorilor din datorii. însă Anthony Comstock a intervenit pentru a opri astfel de vânzări, cerând ca textele să fi în mod oficial arse.

Un an mai târziu, în 1893, Asociația Americană a Bibliotecilor a sugerat pentru prima dată o listă de 5000 de titluri pentru bibliotecile publice mici și pentru filiale ale acestora, numind-o o colecție pe care ar *„n* comanda-o oricărei biblioteci". Nicio lucrare de-a lui Rousseau nu se afla pe lista aceea, dar biografia autorului era totuși prezentă. Bazându-se pe această observație, Geller spunea: „Discrepanța dintre reputația unui scrii tor și impactul operelor sale este un indicator bun al cenzurii, el ne indică fenomenul de «excludere titlurilor pe baza altor motive decât importanța»".

Oficiul Vamal al Statelor Unite a interzis importul cărții în 1929, susținând că este „dăunătoare moralei publice". Un an mai târziu această interdicție a fost anulată.

DECAMERONUL (DECAMERONE)

Autor: Giovanni Boccaccio

Data și locul publicării inițiale: secolul al XlV-lea Italia; 1921, Anglia Editura: tipărit particular; The Navarre Society (Anglia) Forma literară: colecție de povești

REZUMAT

Decameronul **este una dintre cele mai vechi opere ficționale etichetate drept „obscenă" în Statele Unite. Decorul poveștilor este următorul: zece tineri, bărbați și femei, izolați într-o locuință pentru a scăpa de ciumă, se distrează spunând povești cu subiecte dintre cele mai variate. Fiecare trebuie să spună o poveste pe zi pe o temă dată, la sfârșit adunându-se o sută de povești. Din total, doar opt povești sunt erotice, în timp ce restul tratează critici sociale, anecdote despre viclenie, și critici la adresa călugărițelor și preoților.**

în unele dintre povești, referirile la adulter sau fornicație sunt scurte sau tangențiale. în altele, referințele sunt sugestive, dar nu explicite. Poveștile conțin însă figuri de stil care țin locul descrierilor explicite. Anumite părți ale

corpului sunt descrise metaforic și multe dintre metafore sunt inspirate din activități agricole ca semănatul, aratul sau recoltatul. Astfel, o femeie se plânge că soțul ei a neglijat „să mai lucreze bietul pământ". într-un alt exemplu o îndrăgostită își îndestulează partenerul în același fel în care „armăsarii sălbatici... cuceresc iepele din Parthia". Chiar și obiecte obișnuite cum ar fi mojarul sau pistilul devin metafore pentru acte sexuale, într-o poveste un om avertizând că dacă „ea nu îmi va împrumuta mojarul ei, nici eu nu-i voi împrumuta pistilul meu".

Dintre cele opt povești cu un conținut mai mult erotic, patru se bazează pe o glumă sau o păcăleală. într-una dintre ele, cea de-a zecea, spusă în ziua a noua, un preot îl convinge pe un individ că, dacă își va transforma soția într-o iapă, îl va ajuta în activitățile sale de comerț. Astfel, soția credincioasă, se dezbracă și stă în patru labe, în timp ce preotul îi explică in detaliu că adăugarea cozii este cel mai dificil proces. Soția așteaptă cu răbdare în timp ce preotul se preface că îi transformă toate părțile corpului în cele ale unei iepe. Apoi se implică în actul sexual care ar avea ca rezultat coada iepei, pe care îl descrie printr-o metaforă:

în cele din urmă, mai rămâne de făcut doar coada, și-a dat jos cămașa și luându-și cotonoaga cu care planta oameni, a înfipt-o repede în brazda făcută special și spuse „fie aceasta coada unei frumoase iepe".

A zecea poveste a celei de-a treia zile conține cele mai detaliate descrieri sexuale, și a fost rareori tradusă, până în anii recenți. în această poveste, un călugăr o convinge pe o fată naivă că îl slujește pe Dumnezeu, dacă i se supune, pentru că el are „un diavol" care nu poate fi învins decât dacă este introdus în „iadul" ei. Chiar și această poveste este amuzantă, fata cu fervoarea entuziastă de a-l sluji pe Dumnezeu, îl copleșește și îl epuizează pe călugăr cu ardoarea ei.

ISTORICUL CENZURII

Decameronul **a fost prima dată inclus în Indexul Roman al anului 1559, la ordinul papei Paul al IV-lea, iar interdicția a fost confirmată și în**

1564. Obiecțiile aveau în centru „actele sexuale ofensatoare" în care erau implicați clerici, călugări, călugărițe și abați. Cu toate acestea, ca urmare a cererii populare, sub forma unei „solicitări urgente" din partea publicului, Giunti din Florența, a tipărit o ediție expurgată în 1573, care conținea o autorizație specială de la Marele Inchizitor Manrique, precum și din partea lui De Pise, inchizitorul principal al Florenței. în ediția revizuită sub autoritatea papei Grigore al Vlll-lea, activitățile sexuale și criti-cile subtile au fost păstrate, dar personajele religioase

au fost înlocuite cu oameni obișnuiți, nobili și burghezi. Papa Sixtus al V-lea nu a considerat revizuirea suficientă și cartea a fost din nou pusă la Index, dar cererea și popularitatea cărții erau atât de mari, încât Sixtus a autorizat o nouă ediție expurgată, dând ordine explicite de excludere a insinuărilor critice și a descrierilor sexuale. Această versiune a fost tipărită în 1588, dar nici aceasta nu l-a mulțumit pe papa Sixtus al V-lea, astfel că a rămas la Index. Cu toate acestea, ea continua să fi disponibilă pentru lectură, autoritățile închizând ochii la aceste nesupuneri, în principal din cauza popularității deosebite de care se bucura cartea.

într-un raport intitulat „Cum să faci ca o bibliotecă să fie de succes", publicat în 1876, Frederick Beecher Perkins, bibliotecar adjunct la Biblioteca Publică din Boston, recomanda cenzurarea colecției:

Trebuie excluse cărți precum cele ale lui Rabelais, precum *Decameronul, Heptameronul, Contes Drolatiques* de Balzac... care toate sunt disponibile în traduceri de edituri americane care ar părea respectabile. Puțini vor fi aceia care vor avea de obiectat la excluderea cărților imorale și obscene din bibliotecile publice.

în 1892, *Decameronul* a fost implicată în litigiul din jurul falimentului editurii Worthington Book Company. Executorul dorea să vândă din bunurile companiei, printre care se aflau și ediții scumpe din traducerea lui Burton a

celebrei 7007 *DE NOPȚI,* din *Istoria lui Tom Jones* de Fielding, *ARS AMATORI A* de Ovidiu, *Heptameronul* de Regina Margareta de Navarra, *Gargantua și Pantagruel* de Rabelais, și *CONFESIUNILE* lui Rousseau, pentru a plăti creditorilor din datorii. însă Anthony Comstock a intervenit pentru a opri astfel de vânzări, cerând ca textele să fi în mod oficial arse.

Un an mai târziu, în 1893, Asociația Americană a Bibliotecilor a sugerat pentru prima dată o listă de 5000 de titluri pentru bibliotecile

în unele dintre povești, referirile la adulter sau fornicație sunt scurte sau tangențiale. în altele, referințele sunt sugestive, dar nu explicite. Poveștile conțin însă figuri de stil care țin locul descrierilor explicite. Anumite părți ale corpului sunt descrise metaforic și multe dintre metafore sunt inspirate din activități agricole ca semănatul, aratul sau recoltatul. Astfel, o femeie se plânge că soțul ei a neglijat „să mai lucreze bietul pământ". într-un alt exemplu o îndrăgostită își îndestulează partenerul în același fel în care „armăsarii sălbatici... cuceresc iepele din Parthia". Chiar și obiecte obișnuite cum ar fi mojarul sau pistilul devin metafore pentru acte sexuale, într-o poveste un om avertizând că dacă „ea nu îmi va împrumuta mojarul ei, nici eu nu-i voi împrumuta pistilul meu".

Dintre cele opt povești cu un conținut mai mult erotic, patru se bazează pe o glumă sau o păcăleală. într-una dintre

ele, cea de-a zecea, spusă în ziua a noua, un preot îl convinge pe un individ că, dacă își va transforma soția într-o iapă, îl va ajuta în activitățile sale de comerț. Astfel, soția credincioasă, se dezbracă și stă în patru labe, în timp ce preotul îi explică in detaliu că adăugarea cozii este cel mai dificil proces. Soția așteaptă cu răbdare în timp ce preotul se preface că îi transformă toate părțile corpului în cele ale unei iepe. Apoi se implică în actul sexual care ar avea ca rezultat coada iepei, pe care îl descrie printr-o metaforă:

în cele din urmă, mai rămâne de făcut doar coada, și-a dat jos cămașa și luându-și cotonoaga cu care planta oameni, a înfipt-o repede în brazda făcută special și spuse „fie aceasta coada unei frumoase iepe".

A zecea poveste a celei de-a treia zile conține cele mai detaliate descrieri sexuale, și a fost rareori tradusă, până în anii recenți. în această poveste, un călugăr o convinge pe o fată naivă că îl slujește pe Dumnezeu, dacă i se supune, pentru că el are „un diavol" care nu poate fi învins decât dacă este introdus în „iadul" ei. Chiar și această poveste este amuzantă, fata cu fervoarea entuziastă de a-l sluji pe Dumnezeu, îl copleșește și îl epuizează pe călugăr cu ardoarea ei.

ISTORICUL CENZURII

Decameronul a fost prima dată inclus în Indexul Roman al anului 1559, la ordinul papei Paul al IV-lea, iar interdicția a fost confirmată și în

1564. Obiecțiile aveau în centru „actele sexuale ofensatoare" în care erau implicați clerici, călugări, călugărițe și abați. Cu toate acestea, ca urmare a cererii populare, sub forma unei „solicitări urgente" din partea publicului, Giunti din Florența, a tipărit o ediție expurgată în 1573, care conținea o autorizație specială de la Marele Inchizitor Manrique, precum și din partea lui De Pise, inchizitorul principal al Florenței. în ediția revizuită sub autoritatea papei Grigore al Vlll-lea, activitățile sexuale și criti-cile subtile au fost păstrate, dar personajele religioase au fost înlocuite cu oameni obișnuiți, nobili și burghezi. Papa Sixtus al V-lea nu a considerat revizuirea suficientă și cartea a fost din nou pusă la Index, dar cererea și popularitatea cărții erau atât de mari, încât Sixtus a autorizat o nouă ediție expurgată, dând ordine explicite de excludere a insinuărilor critice și a descrierilor sexuale. Această versiune a fost tipărită în 1588, dar nici aceasta nu l-a mulțumit pe papa Sixtus al V-lea, astfel că a rămas la In-dex. Cu toate acestea, ea continua să fi disponibilă pentru lectură, autoritățile închizând ochii la aceste nesupuneri, în principal din cauza popularității deosebite de care se bucura cartea.

într-un raport intitulat „Cum să faci ca o bibliotecă să fie de succes", publicat în 1876, Frederick Beecher Perkins, bibliotecar adjunct la Biblioteca Publică din Boston, recomanda cenzurarea colecției:

Trebuie excluse cărți precum cele ale lui Rabelais, precum *Decameronul, Heptameronul, Contes Drolatiques* de Balzac... care toate sunt disponibile în traduceri de edituri americane care ar părea respectabile. Puțini vor fi aceia care vor avea de obiectat la excluderea cărților imorale și obscene din bibliotecile publice.

în 1892, *Decameronul* a fost implicată în litigiul din jurul falimentului editurii Worthington Book Company. Executorul dorea să vândă din bunurile companiei, printre care se aflau și ediții scumpe din traducerea lui Burton a celebrei 7007 *DE NOPJI,* din *Istoria lui Tom jones* de Fielding, *ARS AMATORIA* de Ovidiu, *Heptameronul* de Regina Margareta de Navarra, *Gargantua și Pantagruel* de Rabelais, și *CONFESIUNILE* lui Rousseau, pentru a plăti creditorilor din datorii. însă Anthony Comstock a intervenit pentru a opri astfel de vânzări, cerând ca textele să fi în mod oficial arse.

Un an mai târziu, în 1893, Asociația Americană a Bibliotecilor a sugerat pentru prima dată o listă de 5000 de titluri pentru bibliotecile publice mici și pentru filiale ale acestora, numind-o o colecție pe care ar „recomanda-o oricărei biblioteci". Nicio lucrare de-a lui Boccaccio nu se

afla pe lista aceea. Nici în *Catalogul* realizat de aceeași asociație în 1904 nu putea fi găsită nicio operă de-a lui Boccaccio, Geller denumind situația drept cenzură prin omisiune. în 1894, Curtea Supremă a Statelor Unite, a aplicat legea Hicklin împrumutată din Anglia, pentru a decide că lucrările de înaltă calitate literară nu pot fi catalogate drept obscene. Primul caz a implicat ediții din 7007 de *nopți, Istoria lui Tom jones, Decameronul, Heptameronul* și *Ars Amatoria.*

în 1903, Societatea Watch and Ward din Boston a început o campanie îndreptată împotriva a patru librării locale care continuau să vândă ediții din *Decameronul* și din *Gargantua și Pantagruel,* în ciuda solicitărilor din partea organizației de a înceta această activitate. Refuzând să accepte restricțiile ca în trecut, cei patru s-au întrunit cu alți librari din Boston și, împreună cu editura Little, Brown and Company, au organizat o reacție comună la aceste încercări de cenzură. Librăriile, printre care Old Corner, N.J. Bartlett, George. E. Littlefield, Charles E. Goodspeed și alte șase, împreună cu Little, Brown and Company, au început o campanie de strângere de fonduri pentru a-și finanța o acționare în justiție. Cazul a ajuns la curtea municipală Boston, iar librăriile au câștigat procesul împotriva Societății Watch and Ward.

***Decameronul* a fost declarat ca fiind „o carte obscenă, depravată, și lascivă, de natură indecentă" de către jurații**

din Cincinnati, Ohio în 1906. Edward Stiefel, președinte director general al Queen City Book Company, a fost inculpat de către tribunal pentru trimiterea unui exemplar din carte prin poștă către Crawfordsville, Indiana. Stiefel și-a adunat o apărare puternică, chemând în fața instanței ca martor pe un binecunoscut judecător, membru al Consiliului Educațional din Cincinnati, și pe un respectat editorialist pentru a depune mărturie în favoarea statutului operei. Pe lângă acestea, Stiefel a invocat drept dovezi cataloage de biblioteci, de librării din toată lumea, precum și de la licitați publice din New York și Boston, toate conținând și *Decameronul.* în ciuda tuturor dovezilor, jurații într-o decizie dezbătută timp de doar 1 oră și 15 minute, l-au găsit pe Stiefel vinovat de expedierea de materiale obscene prin poștă. Judecătorul, care părea mai puțin punitiv, l-a amendat pe inculpat cu 5 dolari și cu plata cheltuielilor de judecată.

în 1927, Departamentul Trezoreriei Statelor Unite din Washington, D.C. a emis o opinie care a întors o decizie a inspectorilor vamali din

New York, permițând introducerea în țară a 250 de exemplare, importate de A. & C. Boni, punând astfel capăt pentru totdeauna interdicției acestui titlu clasic în Statele Unite.

DOAMNA BOVARY (MADAME BOVARY)

Autor: Gustave Flaubert

Data și locul publicării inițiale: 1857, Franța; 1888, Anglia Edituri: Mieriei Levy; Henry Vizitelly Forma literară: roman

REZUMAT

Romanul *Doamna Bovary* relatează povestea tinerei franțuzoaice Emma Roualt, căsătorită cu trudnicul doctor Charles Bovary, precum și modul în care ea permite idealurilor romantice imposibile să îi distrugă mariajul și, în cele din urmă, și viața. în ciuda dragostei obsesive și profunde pe care soțul său o are față de ea, Emma nu are simțăminte prea puternice față de el, căutând însă dragostea pasională despre care citise în romane. într-o zi, cuplul participă la un bal mascat la reședința unui marchiz; Emma dansează cu participanți de vază, plecând apoi de acolo cu convingerea că acesta este mediul în care dorește să trăiască.

Treptat, ajunge să fie nespus de nefericită, Charles hotărând că este nevoie de o schimbare de aer. Ei se mută de la Tostes la Yonville, iar Emma constată că este însărcinată. Acest lucru precum și atenția pe care o primește din partea lui Leon, cu care împărtășește pasiunea pentru literatură și artă, îi fac viața suportabilă până la nașterea copilului. Emma este dezamăgită de faptul că a dat naștere

unei fete, când ea își dorea atât de mult un băiat. Treptat, începe să împrumute bani de le negustorul Lheureux pentru a-și cumpăra obiectele de lux, pe care simte că le merită.

Pe măsură ce Emma devine din ce în ce mai nefericită, se simte mai atrasă de către Leon cu care, deși împărtășește o dragoste reală, nu începe o aventură. Pentru a evita tentația, Leon se mută la Paris. Cu toate acestea, Emma începe o aventură cu un pacient de-al soțului ei, bogatul Rodolphe Boulanger, care dorește doar să o adauge la lunga sa listă de cuceriri. Emma face vizite obsesive la domeniul acestuia în fiecare dimineață, unde cei doi fac dragoste, ba chiar uneori îl vizitează și noaptea după ce adoarme Charles.

După ce aventura își pierde din strălucire, și Boulanger îi pune capăt, Emma se scufundă într-o profundă depresie, rămânând în pat timp de două luni. Când își revine, Charles îi propune să meargă împreună la Operă, la Rouen, unde, însă, ea se întâlnește în secret cu Leon, începând o nouă aventură. Emma îl minte pe Charles, spunându-i că ia lecții săptămânale de pian la Rouen, unde de fapt se întâlnește la un hotel în fiecare săptămână cu Leon.

în același timp, datoria ei la Lheureux se mărește, iar Emma începe să împrumute bani din alte surse pentru a-și plăti vechile datorii. Ea ajunge la disperare când acesta o amenință cu confiscarea proprietăților dacă nu plătește imediat suma de 8000 de franci. Nereușind să strângă acești

bani, Emma se sinucide otrăvindu-se cu arsenic, după ce îi explică totul lui Charles printr-o scrisoare. Moartea ei îl afectează foarte mult pe Charles, care moare la scurt timp după aceea, fiica lor Berthe rămânând să muncească la o filatură de bumbac, pentru a supraviețui.

ISTORICUL CENZURII

Romanul *Doamna Bovary* a fost cenzurat chiar înainte de a fi publicat sub formă de carte, după ce apăruse în foileton în *Revue de Paris,* publicație literară condusă de prietenul lui Flaubert, Maxime DuCamp. înainte de a accepta publicarea lucrării, DuCamp l-a rugat pe autor să elimine un pasaj de aproximativ o pagină și jumătate, spre sfârșitul romanului. Pasajul relata o întâlnire secretă între Emma și Leon, iar DuCamp considera că ar fi fost „imposibil" să scape de cenzură. Flaubert a aprobat această măsură, dar nu era însă pregătit pentru nota editorială inserată de către editori în locul pasajului: „Aici, editorii au găsit necesar să suprime un pasaj nepotrivit pentru politica editorială a publicației *Revue de Paris;* prin aceasta îi aducem la cunoștință de acest fapt și autorului." Mai mult, editorii au mai solicitat schimbări și în ultimul episod al romanului, la care Flaubert la început s-a opus, dar pe care cu greu l-a acceptat până la urmă, și la care a adăugat o notă în care discuta calitatea lucrării astfel modificate.

Eliminarea pasajelor ce ar fi putut fi controversate nu au împiedicat însă măsurile guvernamentale împotriva romanului *Doamna Bovary,* o mișcare pe care Flaubert o vedea mai mult îndreptată împotriva publicației prea liberale Revue *de Paris,* decât împotriva sa. A început un proces la 29 ianuarie 1857, în care avocatul imperial Ernest Pinard, recunoștea că limbajul legii din 1819 era „cam vag și cam elastic". De asemenea sublinia că acuzarea se afla în fața unei „ciudate dificultăți", citirea întregului roman în fața instanței ocupând mult prea mult timp, fiind insuficientă lecturarea doar a „pasajelor acuzate". Pentru a rezolva problema, Pinard a făcut un rezumat detaliat al romanului citind însă cuvânt cu cuvânt pasajele în cauză. Când lectura versiunii sale a ajuns la momentul important al narațiunii, Pinard a cerut juraților să aplice „limite și standarde", afirmând: „Da, dl Flaubert știe cum să își împodobească imaginile sale cu toate resursele artei, dar fără restricțiile acesteia. Niciun voal, nicio perdea - dânsul ne oferă natura cu toată nuditatea și cruzimea ei."

De partea apărării, avocatul lui Flaubert a descris romanul ca un ghid pentru practicile burgheze, romanul subliniind consecințele abandonării comportamentului moral. Juraților, care au așteptat o săptămână pentru deliberare, i-au achitat pe autor și pe editor hotărând că vina lor nu fusese „în mod suficient stabilită". Pe scurt, juraților afirmau că Flaubert „a comis fapta de a neglija

ocazional regulile pe care niciun scriitor respectabil nu trebuie să le încalce, și de a uita că literatura, precum arta, trebuie să fie castă și pură nu numai în forma sa, dar și în expresia sa, pentru a avea efectele benefice, care sunt așteptate și pentru care sunt menite". Câteva luni mai târziu, romanul era publicat în întregime, fără nicio modificare, și se vindea în 15 000 de exemplare în două luni.

în 1888, editorul englez al lui Flaubert, Viziteily, era atacat de National Vigilance Association (NVA), o organizație compusă în principal din clerici și fondată în 1886 pentru a continua activitățile Societății pentru Suprimarea Viciului. *Doamna Bovary,* tradusă în limba engleză de fiul lui Vizitelly, a fost în mod expres invocată, împreună cu alte lucrări de Zola, Goncourt, Maupassant, Daudet și Bourget. NGV a atras atenția membrului Camerei Comunelor, Samuel Smith, care a luat poziție publică în mai 1888 împotriva lui Vizitelly: „vinovatul principal pentru difuzarea de literatură dăunătoare".

Camera Comunelor, în acest sens, a introdus o moțiune care spunea că „legea împotriva publicațiilor obscene și a imaginilor indecente trebuie aplicată cu vigoare și, dacă se va găsi necesar, consolidată". Guvernul urma însă să lase inițierea unor viitoare proceduri în seama unor persoane particulare.

---

*----------

351

Și alți politicieni și chiar niște ziare s-au alăturat campaniei împotriva pornografiei, lărgind astfel peisajul bătăliei. Firma de avocatură Collette & Collette, delegată de către NVA, a obținut o citație împotriva lui Henry Vizitelly, pe 10 august 1888. Apărarea susținea că Vizitelly ar fi purificat cu atenție lucrările prin traducerea lor în engleză, subliniind că versiunile ne-expurgate, în limba franceză, erau în tot acest timp disponibile și circulau prin Anglia. Acuzarea a considerat acest lucru irelevant, editorului fiindu-i intentat proces la Old Bailey, principala curte criminală din Anglia, în octombrie 1888, jurații acuzându-l de „proferarea și publicarea de calomnii obscene". Vizitelly a fost amendat și i-a fost interzisă publicarea altor materiale ofensatoare. Mai târziu în 1889, în ciuda sănătății sale șubrede, Vizitelly s-a ales cu patru luni de închisoare pentru repetarea infracțiunii.

în 1893, Asociația Americană a Bibliotecilor a alcătuit pentru prima oară o listă conținând 5000 de titluri, pentru bibliotecile mai mici sau filiale ale acestora, numind-o „o colecție pe care am recomanda-o oricărei biblioteci". Nicio operă scrisă de Flaubert nu se afla pe această listă.

FANNY HILL SAU MEMORIILE UNEI FEMEI UȘOARE (FANNY HILL, OR MEMOIRS OF A WOMAN OF PLEASURE)

Autor: john Cleland

Data și locul publicării inițiale: 1748, Anglia; 1821, Statele Unite Editori:* C. *Fenton; Peter Holmes Forma literară: roman

REZUMAT

John Cleland a scris *Fanny HUI, sau memoriile unei femei ușoare* pe când se afla într-o închisoare londoneză pentru datornici. Povestea unei fete orfane de la țară care ajunge la Londra pentru a deveni menajeră într-o locuință londoneză, dar în schimb ajunge într-un bordel, este compusă în principal din descrieri ale experiențelor sexuale ale fetei și ale celor pe care aceasta îi întâlnește. Prima sa experiență este cu un paznic al bordelului care o pregătește pe Fanny pentru viitoarea ei carieră de femei a plăcerilor. Cei care au încercat să interzică romanul de-a lungul a peste două secole au invocat numeroasele descrieri sexuale, activități heterosexuale dar și lesbiene, masturbare, flagelare și voyeurism. Tipică pentru criticile aduse romanului este și declarația judecătorului Thomas C. Clark de la Curtea Supremă a Statele Unite, care observa din partea opoziției minoritare într-un caz din 1966:

în fiecare dintre scenele sexuale trupurile expuse ale participanților sunt descrise în detalii minuțioase și individuale. Părul pubian este deseori folosit ca fundal pentru descrierile cele mai clare și vii ale reacției, stării, mărimii, formei sau culorii organelor sexuale, înainte, în timpul și după actul sexual.

Asemenea critici ignoră desele ocazii când limbajul este metaforic și împodobit cu ornamente, Cleland referindu-se la organele sexuale folosind eufemisme ca „motor", „campion" și „mașină", precum și „părticica moale a corpului", „fosa", și „rana". Cu toate că într-adevăr cartea poate fi văzută ca un „ghid pentru variațiuni erotice", autorul le prezintă totuși cu umor. Autorul nu folosește niciunul din cuvintele de obicei considerate obscene, folosind mai degrabă termeni mai candizi precum „feciorie", „deflorare" sau „castitate". Frecventa etichetare a romanului drept priapic este de asemenea evidențiată în fascinația pe care Fanny o arată față de anatomia masculină, exemplificată în scena în care ea și primul ei iubit Charles, întrețin relații sexuale.

O coloană din fildeșul cel mai alb, minunat brăzdată de vinișoare albastre, și purtând, cu totul dezgolit, un cap din cel mai aprins vermilion; nici un corn de vită n-ar putea fi mai tare sau mai țeapăn; și totuși, nici o catifea n-ar putea fi mai moale și mai plăcută la pipăit...

La sfârșitul romanului, după ce experimentase deja toate variațiunile de intimități sexuale, Fanny părăsește viața de păcat pentru a se mărita cu Charles, oferind cititorului observația: „Uitându-mă la parcursul vieții mele de viciu pe care am trăit-o și comparând ale ei infame aventuri cu infinit superioarele bucurii ale inocenței, nu am putut să nu le arăt milă celor care se scufundă în dezgustătoarea senzualitate și sunt insensibili la farmecele delicate al VIRTUȚII."

ISTORICUL CENZURII

In 1749, la mai puțin de un an de la publicarea romanului *Fanny HUI, memoriile unei femei ușoare,* John Cleland a fost încarcerat la ordinul Lordului Newcastle, secretarul de stat britanic, cu acuzația de „corupere a supușilor Regelui". Măsura a fost luată după ce mai mulți oficiali de rang înalt ai Bisericii anglicane au condamnat cartea și au cerut arestarea autorului și a editorului. Episcopul Londrei l-a contactat personal pe Newcastle, cerându-i „să dea ordinele necesare, pentru a opri drumul acestei cărți a viciului, care este o insultă deschisă la adresa religiei și a bunelor maniere, și o rușine pentru onoarea guvernului și a legilor acestei țări".

Procesul din 1821, din Massachusetts în care a fost implicat romanul *Fanny HUI, sau memoriile unei femei ușoare,* a fost primul proces de obscenitate intentat unei cărți în Statele Unite. Romanul fusese publicat clandestin în

Statele Unite timp de mulți ani, la început mai multe ediții expurgate fiind publicate de Isaiah Thomas, între 1786 și 1814, dar numai începând cu anul 1821 când Peter Holmes a publicat prima ediție completă, romanul a intrat în atenția cenzorilor. Editorul a fost condamnat pentru publicarea unui roman „obscen și depravat". Holmes a făcut apel la Curtea Supremă din Massachusetts, susținând că tribunalul nici nu examinase corect cartea, fiindu-le suficientă juraților o descriere a romanului din partea acuzării. Pe lângă decizia la apelul făcut, judecătorul Curții Supreme Isaac Parker a făcut și niște observații potrivit cărora editorul ar fi fost „o persoană scandaloasă cu intenții rele", care dorea să „corupă și să degradeze" cetățenii comunității, și să „dezvolte în mințile lor dorințe nepotrivite și depravate". Despre roman, declara că „este atât de depravat, obscen și odios, încât este o ofensă chiar la adresa Curții, și nepotrivit pentru a intra în arhiva Curții". Pe scurt, Holmes a pierdut apelul, întrucât judecătorul a refuzat să examineze cartea, să lase juriul să o citească și să introducă pasaje din roman în stenograma procesului, pentru că acestea „ar însemna că autoritatea publică însăși ar da permanență și notorietate indecenței, înainte de a o pedepsi".

în 1930, în timp ce legislativul din Massachusetts dezbătea revizuirea legilor cenzurii, *Fanny HUI* se afla printre cele 300 de cărți confiscate într-o librărie din

Philadelphia. Procurorul general se afla în fruntea acestei acțiuni anunțând în același timp că oficialii din Philadelphia vor lansa o campanie vastă pentru limitarea vânzărilor de literatură „obscenă".

în 1963, editura G.P. Putnam's Sons a anunțat că va publica o ediție ne-expurgată a romanului *Fanny HUI.* O acțiunea legală a fost imediat începută împotriva lor, acțiune condusă de procurorul Leo A. Larkin. Pentru că Putnam avea reputația de editură responsabilă în orașul New York în rândul celor mai mari librării, autoritățile au decis să nu treacă la arestări și la acuzații de natură penală. în schimb, oficialii au folosit procedura injonctivă care le facilita accesul la inventare și le permitea oprirea achiziționărilor noi de către editură, până când se lua o hotătâre în procesul *Larkin v. G.P. Putnam's Sons.* Un alt avantaj al procedurii mjonctive era că acesta necesita mai puține dovezi într-un caz civil, mult mai puține decât dovezile care ar fi fost necesare pentru a nimici orice îndoială într-un proces penal. Judecătorul Charles Marks a emis un ordin de restricționare a vânzărilor romanului. Cazul a ajuns apoi la Curtea Supremă statală, fiind judecat fără juranți de către judecătorul Arthur G. Klein în procesul *Larkin v. G.P. Puntnam's Sons.* Mai mulți experți chemați ca martori au susținut că romanul descria doar realitățile economice ale vremii, subliniind calitățile literare ale romanului. Relatările scandalului britanic Profumo, un

scandal sexual care amenința căderea guvernului britanic, avea loc în timp ce judecătorul Klein delibera. El a revocat ordinul de restricționare a vânzărilor și a respins acțiunile cerute de autorități, afirmând că

Dacă standardele unei comunități ar fi măsurate după ceea ce este permis și oferit spre citire în ziarele cotidiene, atunci detaliile din *Fanny HUI* conțin cu puțin mai mult decât ceea ce comunitatea a întâlnit deja pe prima pagină a multora dintre ziarele sale prin dezvăluirile cazurilor senzaționale sexuale precum cazul „Profumo".

Acuzarea a făcut apel la această decizie în 1964, dar o decizie de 3 la 2, în cazul *Larkin v. G.P. Putnam's Sons* a Curții intermediare de Apel din New York, a întors decizia inițială ordonând ca Putnam să oprească vânzările în statul New York. Putnam a făcut din nou apel, care a întors din nou decizia, cu un vot de 4 la 3, decizia finală fiind de a permite vânzarea romanului.

în 1963, Curtea Supremă a Statelor Unite a primit spre analizare decizia Curții Supreme din Massachusetts, cum că romanul ar fi „pornografic",

în cazul *A Book Named John Cleland's Memoirs of a Woman of Pleasure" v. Massachusetts* (1966). Curtea a dezmințit clasificarea cărții drept obscenă. Judecătorul William J. Brennan, din partea majorității, a afirmat că importanța istorică este un factor, și că „circumstanțele producției, vânzării și publicității sunt relevante pentru a determina dacă publicarea și distribuirea cărții este protejată de Constituție sau nu".

La Londra, în 1963, publicarea unor versiuni ne-expurgate ale romanului l-a determinat pe directorul procuraturii publice să ceară confiscarea tuturor exemplarelor care se aflau expuse într-o librărie din Soho. Librăria avea în vitrină un afiș pe care scria „Interzis în America". Procesul a avut loc la începutul lui 1964; după patru zile de depunere de mărturii, romanul a fost declarat obscen iar exemplarele confiscate au fost distruse.

în 1965, librăria Paul's Book Arcade din Auckland, Noua Zeelandă, încercând să evite cenzura eventuală a înaintat romanul Tribunalului pentru Publicații Indecente, pentru a determina dacă ediția ne-expurgată publicată de Mayflower Books Limited din Londra în 1964 este obscenă sau nu. într-o decizie dată la 20 mai 1965, tribunalul afirma:

Cartea nu are o altă menire decât de a relata experiențele unei prostituate și considerăm că poate stârni interesul către perversiunile prezentate aici... în acest sens,

decizia statutară este de a o considera indecentă pentru persoane sub vârsta de 18 ani, deși avem îndoieli considerabile legate de eficiența acestei măsuri.

FEMEI ÎNDRĂGOSTITE (WOMEN IN LOVE)

Autor: D.H. Lawrence

Data și locul publicării inițiale: 1920, Statele Unite Editura: Thomas Seltzer Forma literară: roman

REZUMAT

Femei îndrăgostite **tratează explorările psihologice și relațiile dintre surorile Ursula și Gudrun Brangwen, în timp ce ele întâlnesc dragostea și viața într-un mic oraș minier din Anglia. Asemănătoare din multe puncte de vedere, cele două surori oglindesc scopurile și dorințele tinerelor femei la începutul secolului al XlX-lea, în rezervele pe care la au față de căsnicie și față de a avea copii, precum și în ura lor față de originile lor de clasă mijlocie. Ursula, însă, este diferită de Gudrun în ceea ce privește abilitatea ei de a reacționa atât spiritual cât și fizic în fața lui Rupert Birken: „El dorea ca sexul să fie adus la nivelul celorlalte dorințe, să fie considerat ca un proces funcțional, și nu ca o împlinire." Relația lor va fi astfel o îmbinare de pasiune fizică și legătură spirituală.**

Și-au aruncat hainele îndărăt, iar el a luat-o la pieptul lui și a găsit-o, a găsit pura și sclipitoarea realitate a cărnii ei pururea invizibile. Stins, inuman, degetele lui deasupra nudității ei ascunse sunt degete de liniște deasupra unei alte liniști... Ea și-a împlinit dorința. El și-a împlinit dorința.

într-un alt segment al romanului, interacțiunea lor sexuală este mai detaliată: „îngenunchind în fața lui, își puse mâine pe spatele lui, apoi își lipi fața de coapsele lui."

Gudrun, pe de altă parte, și iubitul ei Gerald, sunt prea absorbiți de propriile persoane, pentru a putea stabili vreun fel de comunicare, astfel că referirile la relațiile lor sexuale sunt foarte rare și fugitive.

Dincolo de pasajele senzuale între Ursula și Rupert, criticii au contestat dorința lui Rupert de a fi intim cu Gerald Crich. Rupert crede că bărbații sunt capabili de a stabili prietenii intime pe care nu le pot obține cu o femeie. La un moment dat în paginile romanului, cei doi se luptă goi, iar Rupert crede că împreună cu Gerald va ajunge la o culme a încrederii și înțelegerii, dar Gerald pare incapabil de a se dezvălui în întregime cuiva.

ISTORICUL CENZURII

Se poate spune că romanul *Femei îndrăgostite* nu conține un limbaj care ar putea fi considerat „obscen", la fel se poate spune și despre scenele sexuale; cu toate acestea, relațiile sexuale între Ursula și Rupert, sau relația semi-

erotică între Rupert și Gerald au generat critici fervente. Romanul a apărut pentru prima dată într-o ediție limitată, de numai 1250 de exemplare. Prima pagină preciza că textul ar fi fost publicat în particular, evitându-se menționarea editurii Selzer, pentru a se evita astfel și eventualele atacuri în instanță. Această măsură poate sugera că și editorul găsea cartea prea „erotică" pentru a o publica sub numele său. Doi ani mai târziu, Selzer a publicat romanul într-o ediție normală, purtând

N.J. Karolides, M. Bald & D.B. Sova

700 *de cărți interzise*

pe copertă și sigla editurii. în 1922, ediția limitată a romanului *Femei îndrăgostite* devenea unul dintre cele trei titluri publicate de Selzer și implicate într-un celebru caz de cenzură. Celelalte două erau: *Casanova's Homecoming (întoarcerea lui Casanova)* de Arthur Schnitzler și renumitul *Young Girl's Diary (jurnalul unei tinere).* Tribunalul a decis însă în favoarea editurii.

în 1923, judecătorul Curții Supreme, John Ford, a încercat să suprime *Femei îndrăgostite* după ce fiica sa a adus cartea acasă împrumutată de la o bibliotecă de unde îi fusese recomandată. Ca urmare a acestui fapt, Ford a fondat Liga Cărților Curate, colaborând cu John Sumner, secretarul Societății pentru Suprimarea Viciului din New York, pentru a încerca introducerea unei legi a „cărților curate" în legislativul statului New York. De asemenea, ei se declarau pentru consolidarea și întărirea legilor obscenității în vigoare. în acest timp, Lawrence i-a trimis din Taos o telegramă lui Ford, citată pe pagina 580 a ediției din 24 februarie 1923 a revistei *Publishers Weekly:*

Ar trebui ca judecătorul Ford să își limiteze judecățile la tribunal, și să nu încerce să ajungă la un nivel prea înalt pentru dânsul. De asemenea, ar trebui să îi ia permisul de bibliotecă al domnișoarei Ford, ca nu cumva să i se întâmple și lucruri mai rele. Este evident că ea are nevoie de un cont la o cofetărie întrucât, bineînțeles romanul *Femei îndrăgostite* nu a fost scris pentru familia Ford... Tatăl, mama și fiica ar trebui să lase arborele cunoașterii în pace. Judecătorul nu va reuși să îl doboare cu securea lui infamă. Mulți oameni mai puternici decât el au încercat, dar au dat greș.

GRUPUL (THE GROUP)

Autor: Mary McCarthy

Data și locul publicării inițiale: 1963, Statele Unite Editura: Harcourt, Brace &World Forma literară: roman

REZUMAT

***Grupul* relatează povestea a opt femei, absolvente din promoția 1933 a colegiului Vassar, care formează o „gașcă" încă din timpul studenției. Șase dintre ele provin din familii înstărite de pe Coasta de Est, una dintre celelalte două este fiica unui bogat întreprinzător, iar cealaltă .ire origini în clasa de mijloc, dintr-o familie de pe Coasta de Vest. Toate cele opt visează să aibă cariere înfloritoare, să își lase amprenta asupra lumii în care trăiesc și să aibă un destin total diferit de cel al mamelor lor. Influențate de gândirea progresistă ce era întâlnită la colegiul Vassar, tinerele fete abordează viața cu un entuziasm și cu așteptările oamenilor <are se bucură de o educație privilegiată.**

Comic și ironic pe alocuri, romanul debutează la o săptămână după ceremonia de absolvire, grupul adunându-se pentru a sărbători prima nuntă a uneia dintre membre, Kay Strong, care trăise încă dinainte cu Harald. Celelalte membre ale grupului, cu porecle ca „Pokey", „Lakey" și „Priss", sau cu nume ca Dottie, Libby, Polly și Helena, evaluează împreună succesul posibil al mariajului, dezvăluind-și cu această ocazie personalitățile superficiale și valorile asemenea. în cei zece ani care urmează, grupul se

întreține cu politică „troțkistă", participă la boema lume a teatrului, implicându-se în numeroase povești de dragoste, cunoscând soți sau iubiți abuzivi. Lakey își petrece câțiva ani în Europa, mai târziu venind acasă împreună cu iubita ei lesbiană, baroneasa, al cărei comportament îi lasă pe ceilalți să se întrebe: „Dacă Lakey va începe să le disprețuiască pe celelalte doar pentru că nu sunt lesbiene?"

Romanul se încheie cu înmormântarea lui Kay, despre care se spune că și-ar fi pierdut echilibrul și ar fi căzut de la etajul 20 al clădirii Clubului Vassar, din New York, la câteva săptămâni după ce Statele Unite intraseră în cel de-Al Doilea Război Mondial. Doamna Davison, o mai veche absolventă a colegiului, care se afla pe hol în timpul incidentului, respinge sugestiile cum că ar fi fost vorba despre o sinucidere. Ea susține că tânăra Kay părea a fi în toane bune, și că „își lăsase o țigară aprinsă pe marginea scrumierei de lângă ea. Nicio tânără care are de gând să se sinucidă nu o va face în timp ce fumează o țigară".

Referirile la situații sexuale și descrierile aventurilor membrelor grupului au stârnit critici, odată ce romanul a fost publicat. Mai târziu, un pasaj a fost numit „dezgustător" în Raportul Comisiei Prezidențiale împotriva Obscenității și a Pornografiei din 1970:

Acolo jos, simțea un tremur rapid. Dick zâmbea. „Simți ceva acolo?" întrebă el. Dottie dădu din cap. „Ai mai vrea o dată?" întrebă el, mângâ-ind-o cu mâna. Dottie se încorda;

își lipi coapsele una de cealaltă. îi era rușine de senzația violentă pe care el i-o provocase. Dar el își menținu

pe copertă și sigla editurii. în 1922, ediția limitată a romanului *Femei îndrăgostite* devenea unul dintre cele trei titluri publicate de Selzer și implicate într-un celebru caz de cenzură. Celelalte două erau: *Casanova's Homecoming (întoarcerea lui Casanova)* de Arthur Schnitzler și renumitul *Young Girl's Diary (Jurnalul unei tinere).* Tribunalul a decis însă în favoarea editurii.

în 1923, judecătorul Curții Supreme, John Ford, a încercat să suprime *Femei îndrăgostite* după ce fiica sa a adus cartea acasă împrumutată de la o bibliotecă de unde îi

fusese recomandată. Ca urmare a acestui fapt, Ford a fondat Liga Cărților Curate, colaborând cu John Sumner, secretarul Societății pentru Suprimarea Viciului din New York, pentru a încerca introducerea unei legi a „cărților curate" în legislativul statului New York. De asemenea, ei se declarau pentru consolidarea și întărirea legilor obscenității în vigoare. în acest timp, Lawrence i-a trimis din Taos o telegramă lui Ford, citată pe pagina 580 a ediției din 24 februarie 1923 a revistei *Publishers Weekly.*

Ar trebui ca judecătorul Ford să își limiteze judecățile la tribunal, și să nu încerce să ajungă la un nivel prea înalt pentru dânsul. De asemenea, ar trebui să îi ia permisul de bibliotecă al domnișoarei Ford, ca nu cumva să i se întâmple și lucruri mai rele. Este evident că ea are nevoie de un cont la o cofetărie întrucât, bineînțeles romanul *Femei îndrăgostite* nu a fost scris pentru familia Ford... Tatăl, mama și fiica ar trebui să lase arborele cunoașterii în pace. Judecătorul nu va reuși să îl doboare cu securea lui infamă. Mulți oameni mai puternici decât el au încercat, dar au dat greș.

GRUPUL (THE GROUP)

Autor: Mary McCarthy

Data și locul publicării inițiale: 1963, Statele Unite Editura: Harcourt, Brace &World Forma literară: roman

REZUMAT

Grupul relatează povestea a opt femei, absolvente din promoția 1933 a colegiului Vassar, care formează o „gașcă" încă din timpul studenției. Șase dintre ele provin din familii înstărite de pe Coasta de Est, una dintre celelalte două este fiica unui bogat întreprinzător, iar cealaltă are origini în clasa de mijloc, dintr-o familie de pe Coasta de Vest. Toate cele opt visează să aibă cariere înfloritoare, să își lase amprenta asupra lumii în care trăiesc și să aibă un destin total diferit de cel al mamelor lor. Influențate de gândirea progresistă ce era întâlnită la colegiul Vassar, tinerele fete abordează viața cu un entuziasm și cu așteptările oamenilor care se bucură de o educație privilegiată.

Comic și ironic pe alocuri, romanul debutează la o săptămână după ceremonia de absolvire, grupul adunându-se pentru a sărbători prima nuntă a uneia dintre membre, Kay Strong, care trăise încă dinainte cu Harald. Celelalte membre ale grupului, cu porecle ca „Pokey", „Lakey" și „Priss", sau cu nume ca Dottie, Libby, Polly și Helena, evaluează împreună succesul posibil al mariajului, dezvăluind-și cu această ocazie personalitățile superficiale și valorile asemenea. în cei zece ani care urmează, grupul se întreține cu politică „trotkistă", participă la boema lume a teatrului, implicându-se în numeroase povești de dragoste, cunoscând soți sau iubiți abuzivi. Lakey își petrece câțiva ani în Europa, mai târziu venind acasă împreună cu iubita ei lesbiană, baroneasa, al cărei comportament îi lasă pe

ceilalți să se întrebe: „Dacă Lakey va începe să le disprețuiască pe celelalte doar pentru că nu sunt lesbiene?"

Romanul se încheie cu înmormântarea lui Kay, despre care se spune că și-ar fi pierdut echilibrul și ar fi căzut de la etajul 20 al clădirii Clubului Vassar, din New York, la câteva săptămâni după ce Statele Unite intraseră în cel de-Al Doilea Război Mondial. Doamna Davison, o mai veche absolventă a colegiului, care se afla pe hol în timpul incidentului, respinge sugestiile cum că ar fi fost vorba despre o sinucidere. Ea susține că tânăra Kay părea a fi în toane bune, și că „își lăsase o țigară aprinsă pe marginea scrumierei de lângă ea. Nicio tânără care are de gând să se sinucidă nu o va face în timp ce fumează o țigară".

Referirile la situații sexuale și descrierile aventurilor membrelor grupului au stârnit critici, odată ce romanul a fost publicat. Mai târziu, un pasaj a fost numit „dezgustător" în Raportul Comisiei Prezidențiale împotriva Obscenității și a Pornografiei din 1970:

Acolo jos, simțea un tremur rapid. Dick zâmbea. „Simți ceva acolo?" întrebă el. Dottie dădu din cap. „Ai mai vrea o dată?" întrebă el, mângâ-ind-o cu mâna. Dottie se încorda; își lipi coapsele una de cealaltă. îi era rușine de senzația violentă pe care el i-o provocase. Dar el își menținu

mâna acolo, între coapsele ei strânse, prinzându-i cu mâna dreaptă mâna lui Dottie, îndreptând-o spre acea parte a lui, moale și flască, ghemuită ca un vierme gras. Șezând lângă ea, el se uită în ochii ei în timp ce o atingea și îi îndemnă mâna să facă la fel cu el. „Este o mică cută acolo jos", șopti el. „Atinge-o cu degetele." Dottie se supuse, minunându-se. Ea simți organul întremându-se puțin, dându-i un sentiment straniu de putere.

ISTORICUL CENZURII

Romanul *Grupul* a fost interzis în Irlanda la 21 ianuarie 1964. Un ordin de prohibiție a fost publicat în *Iris Oifigiuil,* „singura sursă oficială prin care librarii [și cititorii] erau puși la curent cu noile ordine prohibitive", și în care erau enumerate toate elementele puse pe lista neagră de către Consiliul Cenzorilor din Irlanda. Potrivit Legii Cenzurii Publicațiilor din 1928, „notificările din *Iris Oifigiuil* constituie dovada suficientă în Curțile de primă instanță, pentru caracterul respectivei publicații", în ciuda faptului că este știut chiar și de către judecători, unii fiind citați în vastul studiu al lui Adams despre cenzura irlandeză, că „această gazetă *[Iris Oifigiuif]* nu este o publicație pe care librarii sunt obligați să o citească". Consiliul de Cenzori din Irlanda a considerat cartea „obscenă" și „indecentă", în principal din cauza descrierilor sexuale implicite, mențiunilor despre „homosexualitate" și „promiscuitate". Opera

literară a fost interzisă oficial în Irlanda până la introducerea unei noi Legi a Cenzurii Publicațiilor în 1967, care a redus durata unui ordin prohibitiv la 12 ani, astfel că The *Group* a fost printre cele 5000 de titluri excluse din lista de publicații interzise.

în martie 1964, autoritatea vamală din Noua Zeelandă a inclus romanul pe lista sa de „publicații restricționate sau interzise", la categoria a IV-a, a „publicațiilor care, dacă vor fi importate, trebuie reținute și confiscate până la luarea unei decizii". Asociația de distribuitori de carte din Noua Zeelandă, precum și Asociația Bibliotecilor și-au exprimat prompt și ferm nemulțumirea față de măsurile de cenzură. Pe 20 mai 1964, într-o scrisoare către Ministerul Justiției, Asociația Bibliotecilor din Noua Zeelandă amintea oficialilor că romanul circula liber de luni de zile deja, și solicita înaintarea acestuia către Tribunalul Publicațiilor Indecente pentru o decizie, și nu către Oficiul Vamal. Mai multe editoriale din diferite ziare au ironizat explicația departamentului vămilor din Wellington, care ar fi afirmat că întârzierea înaintării cărții spre examinare s-ar fi datorat faptului că nu erau exemplare disponibile, deși era știut că romanul se putea găsi ușor în Noua Zeelandă. Aflați în fața unui scandal public, oficialii vamali au emis o decizie la 24 iunie 1964, potrivit căreia cartea nu va mai fi înaintată spre examinare și nici reținută în vămi.

IEPURE, FUGI! (RABBIT, RUN)

Autor: John Updike

Data și locul publicării inițiale: 1960, Statele Unite Editura: Alfred A. Knopf Forma literară: roman

REZUMAT

Rabbit, Run **relatează povestea fostei vedete de baschet din liceu, Harry „Rabbit"[2] Angstrom, care își abandonează intempestiv soția însărcinată. Acțiunea romanului are loc în orășelul Mt. Judge, „o suburbie a orașului Brewer, al cincilea oraș ca mărime din Pennsylvania", în primăvara anului 1959. Rabbit se simte captiv în viața sa de familie mic burgheză. Soția sa, Janice, însărcinată pentru a doua oară, își petrece zilele într-o toropeală alcoolică, uitându-se în permanență la televizor. în ciuda disprețului față de ea, Rabbit își găsește uneori înțelepciunea în „Clubul Mickey Mouse", mai ales prin sfaturile zilnice date de Mouse-chetarul șef, Jimmy.**

Puține din viața lui Rabbit sunt ceea ce par. Măreția și succesul carierei sale de baschetbalist din liceu i-au lăsat o amintire idealizată a celor vremuri, care îl cuprinde și pe fostul său antrenor, Marty Tothero, acum șomer, și care locuiește cu chirie într-un apartament sărăcăcios. Rabbit încearcă să își recapete din ordinea și siguranța vieții sale de demult și își dă seama că Tothero este doar un bătrân

2 Iepure (n. tr.)

dărâmat cu o înclinație spre bătăile iubitei sale severe, Margaret, care îl numește „un nenorocit bătrân și buhav". Tânărul pastor Jack Eccles, însărcinat să îl găsească pe Rabbit și să-l aducă înapoi la familia sa, nu își îndeplinește misiunea. Nereușind să-l determine să se întoarcă acasă, Eccles îi propune lui Rabbit o partidă ocazională de golf. Rabbit sosește acasă la Eccles, unde

în 1976, părinții din șase licee din Aroostock County, Mâine au atacat includerea romanului *Rabbit, Run,* în bibliotecile liceelor, din cauza referirilor sale sexuale și a aventurilor extraconjugale. Părinții au invocat printre altele, o scenă în care Rabbit avea prima legătură sexuală cu Ruth, în care Updike îl prezintă pe personajul principal mângâindu-i sânii, și apoi detaliază scena actului lor sexual:

El îngenunche cu un fel de greață între picioarele ei depărtate. Cu ajutorul ei, oarbele lor abdomenele lor se împreunează... ea își întinse mâna atingând blana lor amestecată și dă de ceva ascuțit. Coapsele ei se deschid larg și ating corpul lui, apoi se despart din nou atât de brusc, încât îl sperie... Marea lui de sămânță se înnoadă și lăcrimează într-un canal inert. La fiecare convulsie, buzele ei zâmbesc spre ale lui, iar picioarele ei, strânse pe spatele lui, coboară încet.

Mai mult, sunt de asemenea atacate fanteziile sexuale, care au obiect aproape toate femeile pe care le vede, precum și limbajul în care acestea sunt descrise. Aventura lui Rabbit de două luni cu Ruth, după ce o părăsește pe Janice pentru prima dată, a determinat alte nemulțumiri, lăsând impresia că ideea romanului pare a fi că „ea [Janice] ar fi de vină pentru aventura lui Rabbit".

Consiliul director al școlii a stabilit o comisie pentru examinarea cărții, și a recomandat ca romanul să fie reținut provizoriu. în decizia finală, consiliul a votat 8 la 6 împotriva

unei interdicții asupra cărții, dar a decis de asemenea că sunt necesare niște restricții. Cu un vot de 7 la 6, și o abținere, consiliul a decis că romanul ar trebui pus pe un raft special, restricționat, lectura lui fiind permisă doar elevilor care dețin o permisiune scrisă din partea părinților.

în 1986, romanul a fost exclus din lista de lecturi obligatorii, din cadrul cursului de engleză, la liceul Medicine Bow, Wyoming, din cauza descrierilor sexuale și a caracterului său profan. în plângerea lor față de consiliul școlii, părinții au invocat înjurăturile pe care le rostea Rabbit, printre care „rahat", „bastard" și „pui de lele", precum și cuvântul „pi..dă" folosit de Tothero. De asemenea au fost denunțate pasajele de sexualitate explicită, precum și „fanteziile sexuale" ale lui Rabbit.

JUDE NEȘTIUTUL (JUDE THE OBSCURE)

Autor: Thomas Hardy

Data și locul publicării inițiale: 1895, Anglia; 1895, Statele Unite Edituri: Osgood, McIlvaine; Harper Forma literară: roman

REZUMAT

Jude neștiutul **este povestea unui om ale cărui ambiție și dorință de prestigiu intră în conflict cu sentimentele personale. Jude Fawley, un neobosit tânăr ale cărui rătăciri reflectă dorințele nesatisfăcute, muncește din greu pentru a se educa, pentru a învăța literatura clasică și teologia după ce maestrul său, Richard Phillotson pleacă în marele centru universitar Christminster. Pentru a-și câștiga existența, el muncește ca pietrar și părăsește Wessex pentru Christminster, unde speră să își continue educația, pe lângă orele de muncă. Relația sa cu două femei semnificativ diferite îi împiedică progresul său educațional.**

Jude o întâlnește pe Arabella Donn, fiica unui fermier de porci, chiar înainte de a ajunge la Christminster. Ea împreună cu alte tinere fete spală organe de porc după sacrificarea unui animal, și îi atrage atenția lui Jude aruncând un penis de porc spre el. Atras de înfățișarea ei, Jude întoarce proiectilul de carne rece spre ea, peste puțin timp, cei doi petrecându-și timpul în tachinări romantice, în timp ce bucata de carne rămâne uitată lângă un pod. La

scurt timp, Arabella îl seduce pe Jude și se căsătoresc. Nepotriviți unul pentru celălalt dincolo de atracția inițială, cei doi se despart până la urmă, nu înainte însă de a avea un copil.

Din nou liber pentru a-și urma drumul educației, Jude ajunge la Christminster, unde o întâlnește pe vara sa, Sue Bridehead, o femeie androgină cu un intelect interesant și cu preocupări de apărare a drepturilor femeii și a egalității între sexe. Cu toate că cei doi sunt îndrăgostiți unul de celălalt, Sue decide să se mărite cu vechiul maestru al lui Jude, Phillotson. Mariajul nu este unul fericit, iar după ce aceștia se despart, Jude și Sue trăiesc împreună. Au împreună doi copii care sunt însă uciși de Father Time[3], copilul lui Jude cu Arabella, care apoi se sinucide. Sue îl părăsește pe Jude, iar acesta se întoarce la Arabella, dar nu mai trăiește mult. El moare la vârsta de 30 de ani, prăpădindu-se având în priviri colegiul la care voia cu disperare să învețe, dar care îl respinsese. Descoperindu-i

---

3o găseşte pe tânăra lui soţie, şi nu se poate abţine şi îi dă o palmă peste „fundul ei obraznic". Apoi, Rabbit merge la un restaurant chinezesc -ospătarii vorbesc cu greu şi cu accent stricat engleza când îi iau comanda, dar după ce acesta pleacă, vorbesc o engleză perfectă.
Pe parcursul romanului, Rabbit rămâne conştient de sexualitatea sa. La prima sa fugă, el se gândeşte că va găsi „tinere trupeşe" în Virginia de Vest, şi îşi aminteşte de „tinerele târfe din Texas", pe care le frecventa pe când era în armată. Prin intermediul lui Tothero, Rabbit o cunoaşte pe Ruth, o prostituată caldă şi voluptoasă, în al cărei apartament se stabileşte. Rabbit îi venerează trupul, descriind aventurile lor sexuale în mai multe pasaje ale romanului.
Când Janice intră în ultimul trimestru al sarcinii, Rabbit se întoarce acasă, dar pleacă din nou când aceasta îi respinge avansurile sexuale, numindu-le „murdării de curyar". Janice, aflată într-o profundă beţie, îşi îneacă din greşeală copilul. în ziua înmormântării copilului lor, Rabbit vede „două adolescente în pantaloni scurţi şi strâmţi", şi nu poate să se abţină de la a se holba la „fundurile lor pline şi la sexul lor insinuant". După înmormântare, Rabbit se întoarce la Ruth, care este şi ea însărcinată cu copilul lui, dar aceasta îl obligă să aleagă între ea şi Janice. Romanul se încheie cu Rabbit alergând cuprins de panică, de-a lungul unei străzi.
ISTORICUL CENZURII
Rabbit, Run a fost interzis în Irlanda pe 20 februarie 1962. Un ordin prohibitiv a fost publicat în *Iris Oifigiuil,* „singura sursă oficială prin care librarii [şi cititorii] erau puşi la curent cu noile ordine prohibitive", în care erau enumerate toate elementele puse pe lista neagră de către Consiliul Cenzorilor din Irlanda. Potrivit Legii Cenzurii Publicaţiilor din 1928, „notificările din *Iris Oifigiuil* constituie dovada suficientă în instanţe de jurisdicţie sumară, pentru caracterul respectivei publicaţii", în ciuda faptului că este ştiut chiar şi de către judecători, unii fiind citaţi în vastul studiu al lui Adams despre cenzura irlandeză, că „această gazetă *[Iris Oifigiuil]* nu este o publicaţie pe care librarii sunt obligaţi să o citească". Consiliul de Cenzori din Irlanda a considerat cartea „obscenă" şi „indecentă", în principal din cauza descrierilor sexuale implicite şi a „promiscuităţii" prezentate. Opera literară a fost interzisă oficial în Irlanda până la introducerea unei noi Legi a Cenzurii Publicaţiilor în 1967.

cadavrul, Arabella decide să aștepte până în dimineața următoare când să anunțe moartea lui, pentru a avea timp să se mai bucure de o noapte la festival împreună cu prietenii lui Jude.

ISTORICUL CENZURII

Hardy acceptase deja bowdler-izarea[4] mai multor lucrări ale sale înainte de a fi publicate, înlăturând astfel o mare parte din potențialele controverse. Malcolm Cowley este de părere că din cauză că Hardy „s-a adaptat singur la public", a devenit el însuși un „scandal chiar și în cercurile academice". *Jude neștiutul* a fost publicat în foileton de *Harper's New Monthly,* revista din Statele Unite, dar numai după ce autorul a fost de acord să facă anumite modificări în conținutul romanului. Pinion amintește că editorul H.M. Alden i-a atras atenția lui Hardy că „revista trebuie să nu conțină vreun pasaj care să nu poată fi citit cu voce tare în sânul vreunei familii". După ce episoadele au fost publicate, Hardy a trebuit să schimbe și titlul în *Hearts Insurgent* și să îi prezinte drept adoptați pe cei doi copii ai lui Jude și Sue născuți în afara căsătoriei.

Bucățile excluse au fost reincluse în textul romanului când acesta a fost publicat în 1875 și, pe cale de consecință, *Jude neștiutul* a fost cel mai violent atacat roman dintre cele publicate vreodată de Hardy. Martin Seymour-Smith

4 Excluderea pasajelor ce ar putea fi considerate indecente dintr-o operă de artă; de la numele lui Thomas Bowdler (1754-1825) cel care a publicat o astfel de ed.ție expurgată din operele lui Shakespeare (n.tr.).

amintește că recenziile descriau romanul ca fiind o „cenușie poveste cufundată în sex", Hardy fiind acuzat că „se tăvălește în noroi". Revista londoneză *World* l-a numit pe autor „Hardy Degeneratul", iar ziarul The *Guardian* a condamnat romanul ca fiind „un rușinos coșmar ce ar trebui uitat cât mai repede cu putință". Autoarea de romane Dna Oliphant scria în *Blackwood* că *Jude neștiutul* era „mizerabilă până la detaliu" susținând că „niciodată nu citise o carte mai dezgustătoare". Episcopul How de Wakefield a ars exemplare din roman, chemând și alți credincioși din întreaga țară să facă la fel. Episcopul critica „cruda imagine" a felului în care Arabella și Jude făcuseră cunoștință, precum și sinuciderea lui Father Time. How a reușit de asemenea să retragă romanul

(n tr'^1 perSOnificat Printr-un bătrân c'' barbă, care duce cu el o coasă și o clepsidră

din circulație în librăriile W. H. Smith. Acestea aveau o influență semnificativă în vânzările de carte în a doua parte a secolului al XlX-lea. Romanele erau scumpe, iar autorii câștigau puțini bani din vânzări dacă librăriile nu le acceptau circularea cărților.

în 1903, Hardy a revizuit romanul înainte de a-l publica la o nouă editură, Macmillan and Company. Scena cu penisul porcului a fost modificată de teama vânzărilor viitoare. Referirile la „carnea rece și umedă", „bucata de măruntaie", „fragmentul de porc" sau „vlăguitul obiect"

sunt în întregime excluse. De asemenea, a mai atenuat atitudinea seducătoare a Arabellei.

Deși Hardy a mai trăit încă 33 de ani după publicarea lui *Jude neștiutul,* acesta a fost ultimul său roman. Și-a pierdut dorința de mai scrie, când episcopul How i-a ars cartea, „experiența curățindu-mă complet de vreun interes de a mai scrie romane". El recunoaște în eseul din 1890, „Candour in Fiction" că prezentarea unor personaje imperfecte din punct de vedere moral care își trăiesc destinele într-un mod natural poate avea ca rezultat un roman conținând cruzime, invidie și alte rele, dar că aceasta este simpla realitate. Că asemenea scrieri pot avea o influență negativă asupra celor săraci cu duhul, este de asemenea o realitate. După cum scria Hardy în „Candour in Fiction":

Despre efectele unei atât de sincere prezentări asupra minților slabe, când traiectoriile personajelor nu sunt exemplare, și recompensele sau pedepsele de asemenea nu sunt potrivite faptelor lor, nu este de datoria noastră să ne preocupăm prea atent. Un roman care aduce un prejudiciu moral unei duzini de imbecili și care are efecte revigorante asupra a o mie de intelecte de vigoare normală, își justifică existența; și probabil nu există niciun roman scris vreodată de cel mai pur dintre autori, pentru care nu poate fi găsit

vreun invalid moral sau vreun alt individ pe care să îl poate răni cu scrierea sa.

De asemenea, Hardy blamează bibliotecile și revistele de cenzură, întrucât acestea susțineau că cititorii erau membrii cei mai tineri ai familiilor și că exista nevoia unor precauții ce nu ar fi fost necesare pentru adulți. Inevitabil, conchide autorul, satisfacerea „nevoii de cenzură" este „prețul de temut" pe care trebuie să-l plătească „pentru privilegiul de a scrie în limba engleză - un preț cu nimic mai prejos decât extincția completă, în mintea oricărui cititor cu mintea matură și penetrantă, cu credință empatică pentru personajele sale".

KAMA SUTRA LUI VATSYAYANA

Autor: Vatsyayana (traducere de Richard F. Burton și F.F. Arbuthnot) Data și locul publicării inițiale: 1883, Elveția; 1962, Statele Unite Edituri: Kama Shastra Society; E.P. Dutton Forma literară: manual conjugal

REZUMAT

Kama Sutra **este o scriere clasică sanscrită datând din jurul anului 300 î.Hr., bine cunoscută în rândurile claselor educate. Călătorul și aventurierul englez Sir Richard Burton a tradus opera în limba engleză în anul 1883, dar natura**

lucrării a făcut ca publicarea să aibă loc numai în ediții private.

Originile lucrării nu sunt pe deplin cunoscute. Cunoscută și sub numele *Kama Shastra* sau *Ananga Ranga,* lucrarea este un manual indian pentru o căsnicie bună. Manuscrisul folosit de Burton în traducerea sa fusese scris de fapt de către poetul din secolul al XVI-lea Kalyana Malla, care a cules cea mai mare parte din materiale de la scriitorii antici, mai ales de la înțeleptul Vatsyayana, care se crede că ar fi fost autorul originar al scrierii *Kama Sutra.* în vernacularul indian, Kama era zeul dragostei, iar scrierile lui Vatsyayana erau adunate sub titlul *Kama Sutra,* sau „Versetele dragostei", un manual erotic.

Burton coresponda frecvent cu Foster Fitzgerald Arbuthnot, care deținea un exemplar al manuscrisului, și au hotărât să înceapă o traducere în limba engleză. Cei doi l-au angajat pe cercetătorul indian pe nume Bhagvanlal Indraji să înceapă o traducere în mare a operei, apoi Burton a corectat și înfrumusețat textul, adăugând și câteva din ideile sale. După cum observă și Rice: „Astfel, multe dintre pasajele din versiunea în engleză a scrierii *Kama Shastra,* provin nu din scrierile sanscrite al lui Kalyana Malla, ci din fertilul creier al lui Burton, dezvoltând și îmbunătățind un text pe care mulți cercetători occidentali îl consideră mai slab decât traducerea sa în engleză."

Lucrarea conține și grafice, descriind locurile unde un bărbat trebuie să atingă o femeie, de la frunte și până la degetul mare de la picior (ultimul

fiind un simbol pentru clitoris), pentru a oferi „atingeri prin care pasiunea este satisfăcută". Manualul de asemenea sfătuiește folosirea mușcăturilor, zgârieturilor, săruturilor și pișcăturilor, explicate de Burton prin faptul că în India multe dintre căsătorii aveau loc între copii, care foloseau „jocul" pentru a deveni mai apropiați unul de celălalt.

Cu ocazia „împreunării superioare", femeia căprioară (Mirigi) trebuie să se așeze în așa fel încât să-și lărgească yoni, în timp ce într-o „împreunare inferioară", femeia elefant (Hastini) trebuie să adopte o poziție care să-i contracte organul. Dar într-o „împreunare egală" bărbatul și femeia pot să adopte o poziție naturală. Cele spuse mai sus despre Mirigi și Hasti ni se aplică și femeii iapă (Vadawa). într-o „împreunare joasă", femeia trebuie să se folosească de leacuri, pentru ca dorința să-i fie ostoită degrabă.

Pe lângă instrucțiunile generoase despre diferite poziții sexuale, despre care Burton spunea că „este nevoie de un corp atletic pentru a le putea urma", lucrarea dă sfaturi femeilor despre cum să folosească bărbații. Pasajele finale sunt intitulate „Despre mijloacele de a obține bani", și „Subjugarea inimii altora".

ISTORICUL CENZURII

Burton și colaboratorii săi de la Kama Shastra Society au anticipat încercările de cenzură, înainte de a publica *Kama*

Sutra. **Explicația lor era că textul era publicat în afara Angliei, fiind menit ca un instrument pentru cercetători care doresc să studieze „vasta literatură necunoscută a Orientului". Mai mult, punând un preț echivalent cu circa 200 de dolari în moneda de astăzi, editorii garantau că cititorii vor trebui să fie oameni înstăriți pentru a putea achiziționa un exemplar. Coperta menționa: „Numai pentru circulație privată", iar locul publicării era menționat ca fiind Benares, în nord-estul Indiei. După problemele din 1975, când editorii englezi au refuzat să tipărească opera, Burton și partenerii lui au început tipărirea în două locuri diferite, ca să împiedice confiscarea tuturor exemplarelor, în caz că ar începe o astfel de campanie. La scurt timp după ce a fost publicată în 1883, la Paris și Bruxelles au apărut ediții piratate.**

Kama Sutra **nu era oficial de vânzare în Anglia, în schimb exemplare piratate puteau fi găsite în Statele Unite. După ce a fost închis timp de două luni pentru vânzarea unor exemplare ne-expurgate din romanul**

Ulise, **Samuel Roth s-a orientat către publicații mai profitabile scoțând ediții din *Kama Sutra* și *Grădina parfumată*[5]. Membrii Societății pentru Suprimarea Viciului din New York au înaintat o plângere împotriva lui Roth, care a fost condamnat la încă trei luni de închisoare.**

5 Apărută la Editura Paralela 45, 2004 (n. r.).

în audierile care au avut loc la Comitetul pentru Operațiuni Poștale în 1962, Robert W. Edwards, colector poștal adjunct la Autoritatea Poștală Boston, a depus mărturie că textul numit *Kama Sutra* „poartă josnica distincție de a fi cea mai mizerabilă carte publicată în zilele noastre... După părerea mea, mintea umană este cu greu capabilă să suporte impactul copleșitoarei obscenități și mizerii sexuale prezente în cartea numită *Kama Sutra."* Comisia Prezidențială împotriva Obscenității și a Pornografiei a recomandat ca publicația să fie interzisă de la „expedierea prin poștă".

LOLITA

Autor: Vladimir Nabokov

Data și locul publicării inițiale: 1955, Franța; 1959, Anglia; 1958, Statele Unite

Edituri: Olympia Press; Wiedenfeld and Nicholson; G.P. Putnam's Sons Forma literară: roman

REZUMAT

Romanul *Lolita* este structurat sub forma unui studiu de caz în psihiatrie asupra protagonistului pedofil, Humbert Humbert, iubitul între două vârste al fetiței de 12 ani, Lolita. Cartea îi urmărește obsesia sexuală a lui Humbert pentru fetele tinere, căsătoria sa cu mama Lolitei, Charlotte, și

lunga călătorie pe care o face împreună cu Lolita, după moartea mamei ei. Spre sfârșitul romanului, tânăra seducătoare, acum având 16 ani, căsătorită, însărcinată și epuizată fizic, se află în mare lipsă de bani. încă obsedat de imaginea tinerei Lolita, Humbert o imploră isteric să locuiască împreună cu el, dar aceasta refuză. Disperat, Humbert îi oferă un cec de 3600 de dolari și 400 de dolari bani gheață, dacă îi va dezvălui numele bărbatului cu care fugise. Acesta se numea Quilty, un prieten al mamei sale, și vechiul iubit al Lolitei de pe vremea când

Humbert încă o dorea pe tânăra fată de 12 ani. Cu răzbunarea în gând, Humbert îl ucide pe Quilty și este apoi închis.

Obsesia lui Humbert îi domină viața, fiecare adolescentă însemnând pentru el o nouă seducție. Pe măsură ce își conștientizează dorința, Humbert însă aruncă vina pentru obsesiile sale asupra fetelor care, în mintea lui, îl seduc în mod deliberat. Stând în parc, el „vibrează de incitare", „pulsează în așteptare" și se chinuie să își controleze sentimentele care îl fac „să alerge cu toată viteza spre singura sa izbăvire". înainte de a o cunoaște pe fata de 12 ani, Dolores (Lolita) Haze, și pe mama ei, Humbert avusese deja trei crize și tot atâtea șederi în sanatorii. El își amintește o serie de aventuri cu prostituate mai tinere, frecventând des bordelurile în căutarea unor asemenea partenere.

întâlnirea inițială cu Lolita este încărcată de sexualitate, Humbert observând fiecare detaliu senzual al corpului ei tânăr, ajungând să fie obsedat apoi și chinuit de dorința sexuală. într-o scenă de început, Humbert o tachinează pe Lolita, luându-i mărul în timp ce aceasta se afla chiar lângă el pe canapea. Humbert simte o „furnicătură incandescentă" care se transformă într-o „dulceață profundă" pe care cu greu o poate controla. El simte ca și cum „nervii plăcerii fuseseră lăsați liberi" și „ar fi suficientă cea mai mică presiune pentru a descătușa paradisul". în timp ce se află la „marginea voluptuosului abis" el își plimbă mână deasupra piciorului Lolitei, „atât cât permite umbra decenței".

După ce Humbert se căsătorește cu Charlotte, cu singurul scop în minte de a avea acces liber la Lolita, el visează cu ochii deschiși să „le administreze o puternică poțiune de somn, atât mamei cât și fiicei, pentru a o putea atinge apoi pe cea din urmă toată noaptea, cu o impunitate perfectă". Charlotte moare disperată după ce citește jurnalul secret al lui Humbert, în care acesta își detaliază fanteziile, iar Humbert își pune în aplicare planul cu pilulele de somn cu orfana Lolita. Pilulele nu o fac să adoarmă pe fată așa cum spera el; cu toate acestea reușește să o seducă. Așa încep cei doi ani de călătorii, jucând rolul de tată și fiică, mergând din motel în motel, având în fundal peisajele americane. Când Lolita fuge, Humbert are din nou o criză și

este dus într-un spital de boli mitale, pe care îl părăsește în cele din urmă cu dorința de a o găsi pe Lolita și a se răzbuna.

ISTORICUL CENZURII

Romanul *Lolita a* fost denunțat drept „mizerie" și „pură și directă pornografie" încă de la prima publicare. Autorul, Nabokov, susținea că *Lolita* ar fi fost o comedie, și îi contrazicea pe cei care îi numeau opera literatură erotică, însă s-a străduit din răsputeri să publice romanul anonim, pentru a-și proteja cariera de profesor la Universitatea Corneli. Editorii americani au fost și ei reticenți să se amestece cu această chestiune, astfel că romanul a fost refuzat de o serie întreagă de edituri. în 1954, Pascal Covici de la Viking Press și Wallas Brockway de la Simon and Schuster au considerat că vor ofensa printr-o asemenea carte pe cititorii care o vor considera drept literatură „pornografică". James Laughlin de la New Directions a refuzat de asemenea cartea din cauză că „suntem îngrijorați de posibilele repercusiuni atât pentru editor cât și pentru autor", sugerându-i acestuia să încerce publicarea romanului în Franța. înainte de a renunța. Nabokov a trimis manuscrisul lui Roger Straus de la Farrar, Straus și Young și lui Jason Epstein de la Doubleday, care de asemenea au respins romanul. întrucât nu reușise să publice romanul în Statele Unite, impresarul lui Nabokov a hotărât să înainteze

manuscrisul editurii Olympia Press din Paris, care l-a și publicat în două volume.

După ce Olympia Press a publicat romanul *Lolita* în engleză în 1955, Franța l-a interzis în decembrie 1956. Editorul, Maurice Girodias, i-a cerut lui Nabokov să îl ajute în lupta împotriva interdicției, dar autorul a răspuns: „Apărarea mea morală pentru carte este cartea însăși." De asemenea a scris un eseu cu titlul „Despre o carte intitulată Lolita", care era o vastă justificare, mai târziu adăugată ediției americane, în care susținea că cititorii care considerau cartea drept erotică interpretau greșit intențiile autorului. Nabokov spunea: „Că romanul meu conține variate aluzii la dorințele fiziologice ale unui pervers este foarte adevărat. Dar până la urmă, noi nu suntem copii, nici delincvenți juvenili analfabeți, nici băieți din școlile publice engleze care după o noapte de zbenguieli homosexuale trebuie să îndure paradoxul de a-i citi pe antici în versiuni expurgate."

Olympia Press a câștigat procesul său din 1957 la Tribunalul Administrativ din Paris și romanul se afla disponibil spre vânzare deja în ianuarie 1958. Când cădea a patra Republică, în mai 1958, și Generalul Charles de Gaulle prelua puterea, ministrul său de Interne a făcut apel la această decizie către Conseil d'Etat, cea mai înaltă instanță din Franța.

Până în luna decembrie a acelui an, cartea era din nou interzisă în Franța, după ce a fost admis apelul guvernului. Un nou apel nu era posibil întrucât era vorba despre cea mai înaltă instanță, dar publicarea romanului în limba franceză de către prestigioasa editură Gallimard, în aprilie 1959, oferea editurii Olympia Press ocazia pentru un nou proces. Editorul a dat în judecată guvernul francez pentru că fusese încălcat principiul legal al egalității între cetățenii francezi, prin interzicerea ediției romanului *Lolita* la editura Olympia Press, dar nu și a celei apărute la Gallimard. Versiunea engleză a fost din nou pusă în vânzare în septembrie 1959.

Vămile britanice au interzis cartea în 1955, în același an în care Graham Greene, în *Sunday Times,* nominaliza *Lolita* printre cele trei cărți preferate de el pentru acel an. Articolul lui Greene l-a determinat pe John Gordon să remarce în *Sunday Express:* „Fără îndoială este cea mai mizerabilă carte pe care am citit-o vreodată. Pură și fățișă pornografie." Mai multe edituri engleze se pregăteau să depună oferte pentru publicarea romanului, dar se aflau încă în așteptarea Legii Publicațiilor Obscene din 1959, care permitea invocarea valorii literare într-un eventual proces. Ei se așteptau la astfel de acuzații, întrucât se ridicaseră deja voci care duceau un război împotriva romanului, mai mulți susținând că romanul ar trebui interzis chiar dacă „o singură fată se va dovedi a fi sedusă de vreun bărbat ca rezultat al

publicării romanului". Conservatorii din Parlament l-au sfătuit pe Nigel Nicholson, membru al Parlamentului și editor în același timp, să nu publice cartea, susținând că ar dăuna imaginii partidului. Acesta și-a pierdut dreptul de a candida pentru un nou mandat, în parte din cauza afacerii *Lolita.*

în schimb, Oficiul Vamal al Statelor Unite a considerat în februarie 1957 că textul nu este obscen, și poate fi introdus în Statele Unite. Astfel, cartea nu putea fi exportată legal din Franța, dar cei care o traficau puteau să o importe legal în Statele Unite. în ciuda deciziei vămilor, editorii din Statele Unite au refuzat să publice *Lolita* până când editura G.P.Putnam's Sons și-a încercat norocul în 1958. Un an mai târziu, interdicțiile din Anglia și Franța erau ridicate, cartea fiind publicată din nou în acele țări. în Statele Unite, Biblioteca Publică Cincinnati a interzis cartea după ce directorul bibliotecii observase că „tema perversiunii pare totuși o obscenitate".

Romanul a fost de asemenea interzis în Argentina în 1959, unde cenzorii guvernamentali au susținut că el reflectă dezintegrarea morală. în 1960, un ministru din Noua Zeelandă a interzis importul romanului pe baza Legi Vămilor din 1913, care interzicea importul cărților „indecente", pe baza Legii publicațiilor Indecente din 1910. Pentru a lupta fmpotriva interdicției, Consiliul Pentru Libertăți Civile din Noua Zeelandă a importat șase

exemplare ale cărții și a dus cazul, pe care l-a și câștigat, la Curtea Supremă. Judecătorul Hutchin a emis decizia, considerând că romanul nu fusese scris cu intenții pornografice, ci pentru un cititor educat. Bazându-și decizia pe recomandările unui comitet consultativ care îl informase că sunt permise comenzile individuale, judecătorul a precizat că Vămile Noii Zeelande acceptau anumite cărți adresate anumitor indivizi sau menite a fi vândute unor clase de oameni atent delimitate. Interdicția romanului *Lolita* în Africa de Sud, instituită în 1974 din cauza „temei sale despre perversiune", a fost ridicată în 1982, când Directoratul pentru Publicații din AIIK .I de Sud a permis publicarea sa.

MOLL FLANDERS

Autor: Daniel Defoe
Data și locul publicării inițiale: 1722, Anglia
Editura: tipărire particulară
Forma literară: roman

REZUMAT

Romanul Moli Flanders are un subtitlu sugestiv[6] prin care autorul își avertizează cititorul de la bun început în legătură cu caracterul eroinei pe care o vor întâlni în paginile romanului.

în Prefață, Defoe menționează că este vorba despre o „istorie particulară... în care numele și celelalte circumstanțe sunt confidențiale". Ducând șarada mai departe, Defoe încearcă să preîntâmpine eventuale critici, recunoscând că este vorba de povestea unei femei atât de „depravate" și „stricate" încât operațiunea de „a o împacheta atât de îngrijit încât să nu lași loc, mai ales cititorilor vicioși, să o folosească spre dezavantajul ei, este cu adevărat dificilă". însă, Defoe avertizează că, pentru

Chiar și titlul lui Defoe a stârnit consternare între victoriene în vastul său *Dicționar de Literatură Engleză* din 1878, W. Davenport Adams rezumă subtitlul astfel: „Titlul unui roman scris de Daniel Defoe, a cărei eroină este o femeie cu o reputație îndoielnică, și care în cele din urmă

---

6 întâmplările fericite şi nefericite ale vestitei Moli Flanders, născută în Newgate, şi în care în timpul vieţii sale de neîntreruptă schimbare, timp de treizeci de ani nesocotind şi copilăria, a fost doisprezece ani *târfă,* de cinci ori nevastă (dintre care o dată cu propriul frate), doisprezece ani hoaţă, opt ani *delincventă* expulzată în Virginia, şi, la sfârşit, s-a îmbogăţit, a trăit cinstit şi s-a pocăit (n.tr.).

a fi o adevărată lecţie de moralitate, „partea desfrânată trebuie prezentată atât de desfrânată cât o va îngădui adevărata ei istorie".

în acest spirit, aventurile şi filozofia lui Moli sunt prezentate în detaliu. Ea „era devotată ideii că o femei nu trebuie să fie ţinută ca amantă dacă are suficienţi bani pentru a deveni soţie", stare în care ea intră în mod repetat. Relaţiile sexuale sunt mijloacele lui Moli pentru a obţine căsătoria. Ea rămâne văduvă de mai multe ori şi se căsătoreşte odată chiar cu fratele ei; astfel, nu îi mai rămâne nimic „acestei biete fete dezolate fără prieteni", decât să încerce din nou. Sfârşitul romanului o găseşte pe Moli bine şi pregătită să se bucure de o bătrâneţe tihnită.

ISTORICUL CENZURII

Romanul *Moli Flanders* a devenit foarte popular încă de la apariţie, fiind tipărit în trei ediţii în primul an, şi apoi în câte o ediţie pe an în următorii 60 de ani. Apoi cartea a dispărut până în 1896, când a fost republicată într-o ediţie în Olanda. Perrin spunea: „Romanul nu fusese expurgat, şi nici modificat." Romanul foarte popular era astfel interzis neoficial prin omisiune, dar cei care îşi permiteau, puteau să îl achiziţioneze împreună cu operele complete ale lui Defoe. Această strategie era folosită în epoca victoriană pentru a permite cititorilor „puternici şi bogaţi" să citească nişte cărţi interzise. Astfel, atât *Moli Flanders* cât şi cartea similară *Roxana* (1724) au fost incluse fără modificări în mai multe seturi de opere complete ale lui Defoe, în secolul al XIX-lea. Cei care cumpărau aceste volume la mâna a doua constatau deseori că unul sau ambele romane lipseau, după cum scria şi Desmond McCarthy în *Criticism: „Când* eram copil, aceasta *(Moli Flanders)* nu era o carte uşor de obţinut... Din operele complete la mâna a doua, această carte lipsea frecvent."

în 1892, când editura Viking Portables a decis să publice o antologie intitulată *Selections from Defoe's Minor Novels,* adică o ediţie din toate romanele lui Defoe cu excepţia lui *Robinson Crusoe,* editorul George Saintsbury şi-a luat libertatea de a expurga romanul *Moli Flanders.* Perrin descrie această operaţiune:

Pentru început, şi-a luat cuţitul pentru castrat. Alegând câteva din scenele insipide, a extras toate paragrafele picante... Apoi l-a parcurs din nou, tăind şi propoziţii individuale... în final, s-a vârât în ea cuvânt cu cuvânt - şi a căzut brusc până la statutul josnicilor bowdlerişti.

devine credincioasă". După cum observă Perrin, „Reputația lui Moli este oricum, numai îndoielnică nu."

în primele decenii ale secolului al XX-lea, *Roxana* și *Moli Flanders* s-au aflat printre cărțile frecvent confiscate de inspectorii vamali din Statele Unite, pentru că erau obscene, ultima dată aceasta întâmplându-se în 1929 la New York. Interdicția a fost ridicată când un pasaj al amendamentului din 1930 la Legea Vămilor a relaxat restricțiile în cazul clasicilor.

O TRAGEDIE AMERICANĂ (AN AMERICAN TRAGEDY)

Autor: Theodore Dreiser

Data și locul publicării inițiale: 1925, Statele Unite Editura: Boni & Liveright Forma literară: roman

REZUMAT

O *tragedie americană* este un roman inspirat de fapte reale, fiind o versiune ficționalizată a cazului de crimă Chester Gillette, judecat în 1906. Romanul examinează maniera în care soarta unui om este determinată de trecutul său, de personalitatea și mediul din care provine, elemente care l-au dus spre a-și dori lux și condiții dincolo de posibilitățile sale. Romanul a fost publicat inițial în două volume, o primă parte care relatează evenimentele care duc

la moartea unei persoane, și o a doua despre procesul crimei.

Clyde Griffiths este fiul unor militanți evangheliști ale căror venituri de pe urma unei misiuni situate la periferia orașului nu îi permit acestuia să aibă haine frumoase, un statut social înalt sau prietenii pe care și-i dorește. Fiind băiat de serviciu într-un hotel de lux din Kansas City, el intră în contact cu oameni bogați care au tot ceea ce și el își dorește să aibă. îl mai chinuie și dorințele sexuale, aventura sa pasională cu Hortense Briggs îl costă însă pe Clyde întreg salariul său. în urma unui

accident în care omoară involuntar un pieton, Clyde pleacă din Kansas City spre orășelul Lycurgus, New York, unde unchiul său îi dă un post de supraveghetor la o făbricuță de familie. Acolo, Clyde face și prima sa vizită la un bordel, scena respectivă prezentând atât exteriorul localului cât și fetele dinăuntru. Partenera pe care o alege îl conduce către o cameră și „în mod calm, în fața unei oglinzi înalte care o arăta în întregime pe ea dar și pe el, începu să se dezbrace".

Dorindu-și o astfel de „fată păgână" care să fie doar a lui, Clyde are o aventură sexuală cu o lucrătoare din fabrică, Roberta Alden, care crede că el o iubește. Deși activitățile lor sexuale nu sunt descrise explicit, cititorul poate înțelege că nu este vorba de o relație platonică, pe măsură ce ei „se chinuie zadarnic împotriva intimității la care fiecare știa că celălalt dorea să îi cedeze, și până la urmă cedând astfel, așteptau noaptea care se apropia cu o nerăbdare întruchipată în frică și febrilitate". Aventura continuă, dar Clyde se îndrăgostește de fiica unui bogat proprietar de fabrică și dorește să se însoare cu ea. Când încearcă să se despartă de Roberta, el află că aceasta este însărcinată. în ciuda eforturilor sale de a-i provoca un avort făcând niște vizite la un medic și la niște farmaciști, Roberta rămâne în continuare însărcinată și insistă față de Clyde să își țină promisiunea și să se însoare cu ea. Fac împreună o excursie de o zi până la munții Adirondack, iar Roberta se îneacă

într-un lac izolat când barca în care erau se răstoarnă. Clyde nu reușește să o salveze, iar autorul nu clarifică dacă el a încercat sau nu. Deși Clyde încearcă să fugă, el este prins și pus sub acuzare. în cele din urmă este condamnat la moarte pe scaunul electric, însă până în momentul morții sale, el nu știe sigur dacă dacă a comis sau nu o crimă.

ISTORICUL CENZURII

în 1929, romanul O *tragedie americană* a fost interzis la Boston după ce un juriu a declarat că editorul din New York, Donald Fride, era vinovat de încălcarea statutului anti-obscenitate din Massachusetts prin vânzarea romanului. în cazul *Commonwealth v. Friede,* Mass. 318, 171 N.E. 472 (1930), procurorul a citit mai multe pasaje în sala de judecată, dar nici judecătorul, nici jurații nu au citit întregul roman. Citind pasajul descriptiv legat de scena bordelului când fata începe să se dezbrace, procurorul spunea în fața unor jurați, toți bărbați: *„Ei bine,* poate că acolo de unde provine acest domn care a publicat această carte nu este considerat obscen, indecent și impur pentru o femeie să înceapă să se despoaie în fața unui bărbat, dar la Roxbury, de unde provin eu, mă tem că așa este considerat."

Avocatul lui Friede, Arthur Carfield Hays, și Dreiser au cerut tribunalului să ia în considerare întreaga carte nu doar pasaje disparate, dar judecătorul a refuzat. Apărarea de asemenea l-a chemat pe avocatul Clarence Darrow al cărui

principal rol era de a citi pasaje din carte cu voce tare. Hays avea intenția de a-i pune asemenea întrebări lui Dreiser încât să reiasă că scopul cărții și al autorului nu era de a propaga obscenități, dar acest lucru nu a fost posibil, judecătorul respingând toate întrebările pe care avocatul le formulase. Friede a fost condamnat pentru vânzarea unei cărți „obscene și indecente", cu toate că nu a primit nicio sentință. In mai 1930, editorul a făcut apel la această decizie, dar Curtea Supremă din Massachusetts a confirmat decizia anterioară în *Commonwealth v. Friede,* 271 Mass. 318, 171 N.E. 472, 69 A.L.R. 640 (Sup. Jud. Ct. 1930) și l-a obligat pe Friede să plătească o amendă de 300 de dolari. Judecătorul a refuzat să acorde permisiunea de a fi citit întreg romanul în timpul procesului, considerând că ar fi fost ineficient să fie citită o carte întreagă în fața juraților și a făcut precizarea că omisiunea pasajelor considerate obscene nu elimina nimic esențial din roman. Curtea a respins și apelul librarului care se ocupa cu vânzarea cărții. Ironia este că, în timp ce procesul se afla în desfășurare, romanul era o lectură obligatorie la un curs de literatură engleză ținut la Universitatea Harvard, chiar peste fluviul Charles.

Reacția publică față de cazul romanului O *tragedie americană* a determinat legislativul din Massachusetts să își reformeze legile cenzurii. Din mai multe proiecte propuse, unul care prevedea să fie luată în considerare

întreaga operă și nu doar niște pasaje, a căzut printr-un vot de 15 la 13 în Senatul din Massachusetts. Proiectul a fost înaintat a doua oară, dar nici de asta nu a primit avizul favorabil, votul fiind împotrivă, 20 la 17.

PAMELA, SAU VIRTUTEA RĂSPLĂTITĂ (PAMELA, OR VIRTUE REWARDED)

Autor: Samuel Richardson
Data și locul publicării inițiale: 1740, Anglia
Forma literară: roman epistolar

REZUMAT

Romanul *Pamela, sau virtutea răsplătită* privește în principal mediul predominant feminin al clasei de mijloc, descris prin ceea ce se numea „politețea casnică". Romanul a apărut din proiectul cu care Richardson a fost deseori însărcinat de către librari, și anume, de a crea o carte de litere care să fie folosită drept model de către oamenii mai puțini educați când aceștia doreau să scrie, la ocazii mai mult sau mai puțin speciale. Printre aceste modele era și o scrisoare scrisă de părinți către fiica lor - o servitoare căreia îi făcea avansuri stăpânul ei. Imaginația lui Richardson a fost stârnită de această idee, astfel că au luat naștere o serie de scrisori care mai târziu au devenit *Pamela, sau virtutea răsplătită.*

Scrisorile de la Pamela către părinții săi dramatizează suferințele ei de natură sexuală, descriind felul în care dl B. încearcă să o seducă și apoi să o violeze. Povestea pune în antiteză pe de-o parte inocența feminină, și pe de alta, cruda și brutala desfrânare masculină, sub forma unor scrisori pe care Pamela le scrie pe fugă, încercând să scape de frecventele abuzuri la care este supusă. Scriind în camera ei, Pamela îl aude pe dl B., care se afla la ușă, grăbindu-se apoi să scrie în timp ce se strecura afară pe fereastra deschisă. Ea fuge de stăpânul ei, dar nu atât de repede încât să nu fie prinsă.

în ciuda tuturor aparențelor de inocență, Pamela oferă cititorilor ei descrieri detaliate ale necinstirii ei. Fiind aproape să leșine, îi rămâne totuși prezența de spirit să scrie: „atunci el mi-a băgat mâna în sân", înainte de „a leșina în fața terorii". Se închide mereu într-o debara din camera ei, însă nu profită de desele ocazii de a fugi de pe domeniul unde slujește. în final, dl B. se căsătorește cu Pamela.

ISTORICUL CENZURII

Comportamentul personajului Pamela a generat deopotrivă laude, dar și cenzură pentru roman. Deși intenția declarată a lui Richardson era de a ilustra recompensa (căsătoria) pe care o fată o primește pentru păstrarea virtuții ei, contemporanii lui erau sceptici în fața acestei idei. Hen-ry Fielding a atacat ceea ce el considera

oportunismul facil al personajului Pamela, într-o parodie intitulată *Shamela*[7] (1741). Opinia lui era că, mai degrabă decât o victimă inocentă, Pamela era o seducătoare prefăcută care, cu o strategie îndrăzneață și calculată, îi ieșea în cale dlui B. cât putea de des. Un alt contemporan, Charles Povey, a atacat „romanul inflamator" al lui Richardson în lucrarea sa *Virgin in Eden* (1741), afirmând: „Ce pot tinerii și virginele să învețe din scrisorile din *Pamela, or Virtue Rewarded,* altceva decât lecții despre cum să își păteze castitatea?" Moralistul scandalizat susținea că Pamelei îi lipsea exact acea modestie pe care Richardson o lăuda, când s-a expus a doua oară în fața dlui B.

***Pamela, sau virtutea răsplătită* a fost condamnat de către Biserica Romano-Catolică în 1744, el fiind interzis catolicilor. A apărut în Index Librorum Prohibitorum, în principal din cauză că era un roman care relata sugestiv relații amoroase, în ciuda pretenției lui Richardson de moralitate. Lucrarea apare în Indexul lui Benedict al XlV-lea,**

---

7 actor Artie să afle dacă este homosexual sau nu, culcându-se cu el, dar acest lucru îl determină pe acesta să se sinucidă.

Preocupaţi şi îngrijoraţi, considerând că fata lor este prea tânără pentru a stabili o legătură de durată cu Michael, părinţii lui Katherine o sfătuiesc să se întâlnească şi cu alţi băieţi, şi apoi o trimit într-o tabără de vară timp de mai multe luni, pentru a testa fidelitatea şi intensitatea relaţiei ei. Când aude de moartea bunicului ei, Katherine ajunge în braţele lui Theo, care îi spune că o doreşte „dar nu cu moartea, ca motiv". Acestea o fac pe Katherine să înţeleagă că nu îl va iubi pe Michael „pentru totdeauna". Când cei doi se întâlnesc, ea pune capăt relaţiei, lăsându-l pe Michael amărât şi supărat.

ISTORICUL CENZURII

Romanul *Forever* a fost atacat şi interzis de mai multe ori în şcoli şi biblioteci, din cauza detaliilor sexuale prezente pe tot parcursul romanului, în 1982, părinţii unor elevi de la liceul Midvalley din Scranton, Pennsylvania, au contestat cartea, acuzând că conţine „cuvinte licenţioase, menţionând elemente ca masturbarea, contracepţia, şi lipsa de respect faţă de părinţi". în acelaşi an, a fost atacată la şcolile din Orlando, Florida, şi la liceul Park Hill, Missouri, când bibliotecarii au cerut conducerii şcolii să ia măsura punerii cărţii pe raftul „restricţionat". în 1983, părinţii elevilor din Akron, Ohio, şi de la Liceul Howard Suamico, Wisconsin, au solicitat scoaterea romanului din bibliotecile şcolare, întrucât acesta „descurajează sexul marital". în 1984, contestaţiile înaintate de părinţi au dus la mutarea romanului din categoria pentru tineret la categoria pentru adulţi, la biblioteca din Holdredge, Nebraska, din cauză că textul ar fi fost „pornografic şi nu ar fi promovat sfinţenia vieţii de familie", în acelaşi an, un alt grup de părinţi a contestat includerea cărţii în biblioteca publică din Cedar Rapids, lowa, pe motiv că „romanul este pornografic şi pentru că explorează zone pe care Dumnezeu nu le doreşte explorate în afara căsniciei".

Consiliul director al şcolii din Patrick County, Virginia, a ordonat ca romanul să fie pus la categoria restricţionată, la solicitarea părinţilor, acelaşi lucru petrecându-se la bibliotecile şcolare din Campbell County, Wyoming, motivele fiind „pornografia", şi „încurajarea tinerilor să întreţină relaţii sexuale". Părinţii din Moreno Valley, California, au încercat să excludă cartea din bibliotecile şcolare, în 1987, considerând că

apărut în 1 758, și în Indexurile papei Leon al XIII, publicate în 1881 și 1900, și în vigoare până în 1906. După cum observă și Putnam, selecțiile cărților de ficțiune care apar în diferite versiuni ale Indexului sunt „în mod curios disproporționate, și de fapt aproape aleatoare în caracter".

Atât *Pamela, sau virtutea răsplătită* cât și *Clarissa Harlowe* (1747) ambele de Richardson, au fost publicate în Statele Unite în 1772, când reverendul Jonathan Edwards îi avertiza pe tineri să nu citească niciuna dintre aceste cărți, fiind cărți de ficțiune, „o formă păcătoasă de a scrie", și nu din cauza vreunui păcat al conținutului lor.

în 1893, Asociația Americană a Bibliotecilor a alcătuit o listă conținând 5000 de titluri, pentru bibliotecile mai mici, sau filiale ale acestora, numind-o „o colecție pe care am recomanda-o oricărei biblioteci". Nici *Pamela* nici *Clarissa Harlowe* nu se aflau pe acea listă, cu toate că se aflau alte scrieri de Henry Fielding. Când AAB și-a lansat *Catalogul* în

1904, *Pamela* și *Clarissa* erau încă excluse din lista extinsă de cărți, ducând cu gândul la cenzura prin omisiune. Multe persoane s-au declarat de acord cu Corinne Bacon (mai întâi bibliotecară la Newark, New Jersey, și mai apoi editor la *Catalogul de Ficțiune* H.W. Wilson), în critica ei împotriva eroinei care „se abținuse de fapt pentru o răsplată mai bună (căsătoria)", fiind astfel mai imorală decât Hester Prynne din *Litera stacojie.*

PENTRU TOTDEAUNA (FOREVER)

Autor: Judy Blume
Data și locul publicării inițiale: 1975, Statele Unite
Editura: Bradbury Press
Forma literară: roman pentru tineret

REZUMAT

***Forever* este un roman despre prima dragoste și despre haoticele sentimente și dorințe sexuale ale adolescenților Katherine și Michael. Cei doi se cunosc la o petrecere de Anul Nou, apoi se întâlnesc regulat timp de mai multe săptămâni, devenind din ce în ce mai apropiați și mai atrași sexual unul de celălalt. Katherine este virgină și ezită, dar pasiunea lui Michael o convinge până la urmă să cedeze. Primele experiențe sexuale sunt confuze pentru cei doi. După un timp însă, Katherine începe să se bucure de**

împlinirile romantice pe care le are cu Michael, căutând pe cât posibil mai multe ocazii pentru a le întreține. își jură unul altuia să se iubească „pentru totdeauna" și, drept cadou pentru Katherine la împlinirea vârstei de 18 ani, Michael îi dăruiește un lănțișor cu un medalion pe care scrie, „Katherine" pe o parte, și „Pentru totdeauna, Michael" pe cealaltă.

Amândoi au o atitudine responsabilă față de relația lor, discutând deschis despre contracepție și despre bolile cu transmitere sexuală. întâlnirile lor sunt detaliate, crescând în intensitate de la primele mângâieri, până la pasiunea fierbinte dintre cei doi. Temele sexuale sunt prezente și în portretizarea celorlalte personaje. Sibyl, o fată care „are un I.Q. de geniu și s-a culcat cu șase bărbați diferiți", are acum un copil fără să știe care dintre cei șase este tatăl. Erica dorește să îl ajute pe talentatul

ea conține „profanare, descrieri sexuale, și teme care încurajează un comportament nerespectuos". în 1987, considerând că romanul „nu redă caracterul responsabil al părinților", și că „personajele obsedate de sex nu trebuie să fie un model pentru liceenii de azi", părinții elevilor de la liceul Marshwood, din Eliot, Mâine, au cerut excluderea textului din biblioteca școlară. în 1988, directorul liceului din West Hernando, Florida, a admis plângerile părinților și a dispus scoaterea romanului din bibliotecile școlii, pe motiv că ar fi „nepotrivit".

Contestațiile aduse romanului *Forever* au continuat și în anii '90. în 1992, romanul a fost pus pe raftul cu acces „restricționat", la liceul Herrin, Illinois, pentru că el constituia o „lectură provocatoare din punct de vedere sexual", copii putând să citească romanul numai cu permisiunea părinților. în 1993, romanul a fost exclus din biblioteca liceului Frost, din Schaumberg, Illinois, în urma acuzațiilor părinților cum că ar reprezenta un „manual sexual pentru liceeni, prezentând sexul într-o lumină strălucitoare, introducând astfel de idei în mințile lor tinere." De asemenea, în 1993, inspectorul Rib Lake, din Wisconsin, a înaintat „o cerere de reconsiderare" a cărții, după ce s-a hotărât că este „explicită din punct de vedere sexual". Romanul a fost pus pe raftul „numai cu permisiune parentală", apoi confiscat de către directorul școlii. Unul dintre consilierii psihologici ai liceului, care a criticat deschis

politica școlii și măsurile de restricționare a accesului la anumite cărți, nu a mai fost angajat pentru următorul an școlar. Acesta a dat în judecată autoritățile școlare, iar un tribunal federal din Madison, Wisconsin, i-a oferit 394 560 de dolari daune materiale. în 1994, oficialii din educație din Mediapolis, lowa, au reacționat la criticile părinților și au exclus romanul din bibliotecile școlare, întrucât acesta „nu promovează abstinența și relațiile monogame și nu are nicio valoare estetică, socială sau morală". Cartea a fost însă reprimită o lună mai târziu.

PEYTON PLACE

Autor: Crace Metalious

Data și locul publicării inițiale: 1956, Statele Unite Editura: Iulian Messner Forma literară: roman

REZUMAT

***Peyton Place* debutează cu unele dintre cele mai provocatoare fraze din întreaga literatură: „Vara indiană este ca o femeie. Coaptă, fierbinte și pasională, dar nestatornică, vine și pleacă după cum îi convine, astfel că nu poți fi sigur dacă va mai veni, sau pentru cât timp va sta." Romanul nu conține pasaje sexuale exagerate, în afara unui singur caz în apropierea finalului, dar aura de sexualitate provocatoare este mereu prezentă, la fel și precizarea că este vorba de cartea care „a scos din anonimat un orășel din**

New England". în esență, *Peyton Place* este povestea melodramatică a lăcomiei, răzbunării, micimii sufletești și a sexualității în fierbere care caracterizează cele mai multe orășele americane. Vecinii se spionează între ei, oamenii pătrund în intimitatea celorlalți, orășenii încearcă neîncetat să își ascundă greșelile și dorințele.

Povestea gravitează în jurul personajului Allison MacKenzie, a cărei mamă, Constance Standish, părăsise cu mulți ani în urmă orașul pentru a face carieră la New York. Constance se întorsese cu fiica ei în fașă, concepută cu un bărbat căsătorit, și cu povestea că ar fi fost mai întâi căsătorită dar apoi a rămas văduvă. Neștiind detaliile despre nașterea ei, Allison visează, așa cum și mama ei visase, să părăsească josnicul orășel pentru a face o carieră de scriitoare la New York. Selena Cross, al treilea personaj feminin al cărții, locuiește într-un cartier sărac, este abuzată sexual de către tatăl ei vitreg, dar devine o femeie puternică și independentă. Romanul prezintă printre altele și personaje care comit incest și adulter, iar femeile prezente în roman sunt printre primele personaje din ficțiune care caută și doresc sexul, și nu sunt doar o unealtă în activitatea sexuală. Spre sfârșitul romanului, când Allison devine pentru scurt timp iubita unui agent literar căsătorit, ea ezită și îi spune: „înseamnă că tu vezi sexul între persoane necăsătorite drept acceptabil." Câteva clipe mai târziu, ea se afla în brațele lui „scoțând gemete, sunete animalice,

chiar și atunci el continuând cu atingerile senzuale, apoi așteptând până când ea începu să facă acele

mișcări unduioase din coapse". Ea nu își pierde inocența decât după încă 500 de pagini ale romanului, cu șapte pagini înainte de final. Dezamăgită de vestea că iubitul ei este căsătorit, Allison se întoarce la Peyton Place, care nu îi mai trezește aceleași sentimente ca înainte.

ISTORICUL CENZURII

Cartea *Peyton Place a* stârnit senzație chiar înainte de a fi publicată; Allan Barnard, editor la Dell Books, care a cumpărat drepturile de publicare, a anticipat că directorul editurii Franck Taylor ar putea refuza riscul de a publica acest roman, așa că i-a comunicat acestuia: „Doresc să cumpăr o carte, dar doresc ca tu să nu o citești." Taylor a fost de acord, dar mai târziu a întrebat detalii despre motivul pentru care nu ar fi trebuit să o citească, răspunsul lui Barnard fiind: „Pentru că nu m-ai fi lăsat să o cumpăr." Romanul s-a vândut în 3 milioane de exemplare în 1957, și mai mult de 10 milioane de exemplare până în 1967. în toată această perioadă în care vânzările erau extraordinare, o și mai mare notorietate făcea ca ele să crească încontinuu.

în 1957, orașul Knoxville din Tennessee a aprobat o ordonanță care permitea unui consiliu de specialitate să suprime orice publicație considerată în urma examinării drept obscenă. Ținta era romanul *Peyton Place;* librarii la nivel local aveau interdicție de a-l mai comercializa. Această

ordonanță a fost găsită neconstituțională în urma sesizărilor făcute de un librar indignat.

***Peyton Place* a fost interzis în Irlanda la 6 mai 1958. Un ordin de prohibiție a fost publicat în *Iris Oifigiuil,* „singura sursă oficială prin care librarii [și cititorii] erau puși la curent cu noile ordine prohibitive", și în care erau enumerate toate elementele puse pe lista neagră de către Consiliul Cenzorilor din Irlanda. Potrivit Legii Cenzurii Publicațiilor din 1928, „notificările din *Iris Oifigiuil* constituie dovada suficientă în instanțele de prim ordin, pentru caracterul respectivei publicații", în ciuda faptului că este știut, chiar și de către judecători, unii fiind citați în vastul studiu al lui Adams despre cenzura irlandeză, că „această gazetă *[Iris Oifigiuil]* nu este o publicație pe care librarii sunt obligați să o citească". Consiliul de Cenzori din Irlanda a considerat cartea „obscenă" și „indecentă", în principal din cauza descrierilor sexuale implicite, mențiunilor despre „incest" și „promiscuitate". Opera literară a fost interzisă oficial în Irlanda până la introducerea unei noi Legi a Cenzurii Publicațiilor în 1967, care a redus durata unui ordin prohibitiv la 12 ani, astfel că *Peyton Place a* fost printre cele 5000 de titluri excluse din lista de publicații interzise.**

De asemenea, în 1958, un transport conținând exemplare din *Peyton Place* a fost confiscat de Vămile Canadiene, fiind interzisă introducerea lor în țară. Pentru a determina dacă romanul era obscen, Consiliul Vamal

Canadian a organizat o audiere în care un profesor de engleză și un fost profesor de istorie au depus mărturie în favoarea cărții. Pe baza mărturiei lor, Consiliul a dat o decizie, permițând intrarea cărții în Canada. în explicația dată, Consiliul spunea că pe baza declarațiilor martorilor chemați, a luat act de „distincția dintre obscenitate și realism în literatură, precum și de rolul interpretării în ficțiunea modernă".

Romanul a fost printre cărțile considerate nepotrivite pentru vânzarea către minori, în procesul *State* v. *Settle.* în 1959, Comisia pentru încurajarea Moralității la Tinerii din Rhode Island a intentat proces împotriva editurii Bantam, precum și împotriva altor trei edituri care distribuiau cărți în întreg statul Rhode Island prin intermediul firmei Mex Silverstein & Sons. Comisia i-a atras atenția lui Silverstein că edițiile publicate de Bantam Books din *Peyton Place* și The *Bramble Bush* se aflau pe o listă de publicații „controversate", care fusese înaintată departamentului local de poliție. Dorind să evite acțiunea în justiție, distribuitorul a oprit exemplarele rămase din cărțile respective, înapoindu-le editurii, care a făcut un apel la Curtea Superioară din Rhode Island, fără succes, apoi la Curtea Supremă a Statelor Unite, care însă i-a dat câștig de cauză, în darea sentinței, în cazul procesului *Bantam Books, Inc., et. Al., v. joseph A. Sullivan et. Al.,* judecătorul William J. Brennan afirma că „cenzura neoficială

poate inhiba suficient circularea publicațiilor pentru a obține o rezolvare injonctivă... [dar] că nu pot fi aplicate sancțiuni penale decât după ce se face o confirmare a obscenității într-un proces penal". Deși Comisia nu avea mijloacele legale pentru a-l forța pe Silverstein să se conformeze, amenințările lor de a începe un proces penal, urmate și de vizite din partea poliției „au servit în mod clar drept instrumente ale unor reglementări independente de legile împotriva obscenității". Astfel, Curtea Supremă a întors decizia instanței inferioare.

SANCTUAR (SANCTUARY)

Autor: William Faulkner

Data și locul publicării inițiale: 1931, Statele Unite Editura: Cape & Smith Forma literară: roman

REZUMAT

In esență, romanul *Sanctuar* relatează povestea ispititoarei tinere de 17 ani, Temple Drake, fiica unui judecător, care este pe neașteptate martora unei crime, fiind apoi victima unui viol brutal. Dusă într-o seară de iubitul ei Gowan Stevens, după ce băuseră un pic prea mult, la casa izolată a fostului condamnat Lee Goodwin și a soției acestuia Ruby, Stevens dorește să cumpere băutură „la negru". Ajunși acolo, acesta din urmă rămâne beat timp de trei zile întregi. Când într-un final se trezește din aburii de etanol, realizează că este în pericol, fuge și o părăsește acolo pe Temple. Temple este hărțuită sexual, apoi violată cu un cocean de porumb de către un contrabandist impotent pe nume Popeye, care îl mai ucide și pe Tommy, un membru retardat mintal al găștii, care fusese martor la viol. Mai târziu, Popeye o închide pe Temple într-un bordel din Memphis, unde aceasta este obligată să întrețină relații sexuale cu un străin pe nume Red, sub privirile lui Popeye. Lui Temple începe să îi placă aventura cu Red, iar Popey, văzând acest lucru, îl împușcă și apoi dispare.

Temple este găsită la bordel de către avocatul însărcinat să îl apere pe Goodwin de acuzația de a-l fi ucis pe Tommy, dar aceasta minte pentru a-și proteja reputația, afirmând că Goodwin este de fapt criminalul. Temple împreună cu influentul său tată încearcă să ascundă relațiile sexuale ale fetei cu Red, precum și întreaga experiență de la bordel, astfel că amândoi depun mărturie împotriva lui Goodwin. Fără niciun fel de remușcări, Temple este escortată afară din sala de judecată după ce depune mărturie, și pleacă apoi pentru o vacanță la Luxemburg. Goodwin, deși nevinovat, este ars de viu de o bandă de oameni furioși.

In ciuda deselor și insistentelor implicații sexuale ale romanului, niciu-na dintre scenele sexuale nu este descrisă în detaliu. Chiar și violul este doar relatat, la fel și sângerarea lui Temple de după aceea. Pe întreg parcursul romanului, descrierile anatomice se limitează la coapse și șale. Pasajele erotice iau forma unei descrieri a lui Temple, care dezvăluie pe sub fusta ei scurtă „fugare imagini ale coapselor și ale pulpelor". De asemenea, sunt descrise și scene de voyeurism la bordel. Chiar și avansurile lui Popeye sunt detaliate: „Apoi m-a atinscu mâna aia urâtă și rece, jucându-se pe sub haina mea... mână lui urcă apoi spre marginea lenjeriei mele intime." Mai târziu, după ce a fost sedusă de Red, Temple stă „într-un leșin plutitor de dorință sexuală agonizantă, gândindu-se la trupul lui Red", apoi îl imploră pe acesta să facă sex cu ea: „Te rog, te rog, te rog. Nu mă face să aștept. Ard toată." Romanul era neobișnuit

pentru vremea lui, din cauza subiectelor sale care includeau viol și voyeurism, precum și prin decorul bordelului, în care are loc o mare parte a acțiunii.

ISTORICUL CENZURII

Cel de-al șaselea roman al lui William Faulkner, *Sanctuar,* și-a câștigat notorietatea la fel de mult prin pasajele erotice și referirile la prostituție și viol, cât și prin afirmația autorului din prefața la volumul din 1932, care recunoștea că includerea celor mai sus menționate a fost făcută din motive mai degrabă financiare, decât artistice.

în 1948, *Sanctuary* a fost unul dintre cele nouă romane etichetate drept obscene, în procesul penal ținut la un tribunal din Philadelphia County, Pennsylvania. Acuzațiile au fost aduse de către procurorul general John H. Maurer, împotriva a cinci librari, acuzați de deținerea și vânzarea respectivelor cărți. Celelalte romane incriminate erau *Never Love a Stranger* de Harold Robbins, *Studs Lonigan Trilogy (Young Lonigan, The Young Manhood of Studs Lonigan* și *judgement Day)* și *A World I Never Made* de James Farrel, *God's Little Acre* de Erskine Caldwell, *End as a Man* de Calder Willingham și *Wild Palms* de Faulkner.

în decizia dată la data de 18 martie 1949, în procesul *Common-wealth v. Cordon,* care stabilea că *Sanctuary* nu este un material obscen, judecătorul Curtis Bok spunea: „Nu există cuvinte vulgare în această carte, însă situațiile descrise sunt puternice și directe. Te pune pe gânduri ceea

ce i se poate întâmpla unui om dintr-un accident nefericit." Bok refuza astfel să declare romanul *Sanctuary* drept obscen, pentru că definiția acestui termen, folosită în cazuri precedente, restricționa termenul, lăsându-i incidență doar asupra „impurității sexuale și acelor situații în care incitarea sexuală este scopul descrierilor făcute". De asemenea,

lucrarea nu s-a calificat nici drept impuritate sexuală în literatură, pe care judecătorul o definea drept „orice scriere al cărei scop dominant și precis este stimularea sexuală - adică, o incitare calculată și eficientă a dorințelor sexuale".

Lui Faulkner i-a fost acordat Premiul Nobel pentru Literatură în 1950. Deși *Sanctuary* nu a mai ajuns în tribunale până în 1954, numeroase structuri locale atacau și contestau prezența romanului în biblioteci. Organizația Națională pentru Literatură Decentă a inclus lucrarea pe lista de lecturi nerecomandate. De asemenea, în 1954, în Irlanda, romanul *Sanctuary* a fost interzis împreună cu cele mai multe lucrări ale autorului, din cauza unor expresii precum „pui de lele", „târfă", „curvă", și „nenorocit", combinate cu anumite scene brutale. Cenzorii americani și irlandezi de asemenea au obiectat împotriva personajului Ruby, care s-a prostituat pentru a face rost de bani, pentru a-l scoate din închisoare pe soțul ei prin plata cauțiunii. Schimbările în societate au făcut ca majoritatea acestor obiecții să dispară, deși cazuri izolate se mai pot întâlni în Statele Unite.

TROPICUL CANCERULUI (TROPIC OF CANCER)

Autor: Henry Miller

Data și locul publicării inițiale: 1934, Franța; 1961, Statele Unite Edituri: Obelisk Press; Grove Press Forma literară: roman

TROPICUL CAPRICORNULUI (TROPIC OF CAPRICORN)

Autor: Henry Miller

Data și locul publicării inițiale: 1939, Franța; 1962, Statele Unite Edituri: Obelisk Press; Grove Press Forma literară: roman

REZUMAT

Tropicul Cancerului **ilustrează singurătate, inutilitatea, surda căutare a plăcerilor, degradarea și mizeria vieții unui american aflat în Franța la începutul anilor 1930. început ca o autobiografie a lui Miller, scris sub forma unui jurnal, romanul relatează viața lui Miller la Paris, în aceste relatări găsindu-și loc și portretele unor prieteni sau cunoștințe aflați acolo, în ciuda legăturii cu viața sa, romanul nu este nici cronologic, nici exact în ceea ce privește datele sau locurile. Miller folosește o tehnică de relatare liberă creând un monolog interior impresionist mai degrabă decât unul reportericesc.**

Expatriat american la Paris, care depinde de prietenii săi pentru masă și casă, personajul principal are numeroase aventuri sexuale cu diverse femei. Viața sa erotică este

descrisă grafic, deși folosirea frecventă a exagerărilor transformă pasajele aparent erotice în situații stranii, care demonstrează absurditatea existenței umane, mai mult decât să stimuleze din punct de vedere erotic. Imagistica sexuală, precum și limbajul lui Miller, sunt directe și șocante pe parcursul romanului.

O, Tania, unde-i acum pizda ta caldă, unde sunt jartierele alea groase și grele, unde sunt pulpele alea moi și pline? în penisul meu e un os lung de 6 inci. O să scormonesc în fiecare cută din adâncul tău ce colcăie de sămânță, Tania. O să te trimit acasă la Sylvester al tău! Da, el știe să aprindă un foc, dar eu știu să aprind măruntaie de femeie... Te fut, Tania, ca să rămâi bine futută. Și dacă te temi să te fuți în public, o s-o fac în particular. O să-ți smulg câțiva peri... O să-ți mușc clitorisul și o să scuip piese de 2 franci...[63]

Miller de asemenea cuprinde în lucrarea sa și câteva pasaje ermetice. De exemplu, el descrie într-o situație discursul monoton al unui companion de cină ca fiind ca și cum „și-ar fi scos penisul său circumcis și ar fi făcut pipi pe noi". într-o altă situație, critica sa socială este exprimată astfel: „De o sută și mai bine de ani, lumea, lumea *noastră* moare. Și niciun om, în această sută și mai bine de ani, nu a fost suficient de nebun încât să introducă o bombă în fundul creației, și să o detoneze."

Tropicul Capricornului **este de asemenea semi-autobiografic. Romanul acoperă perioada 1920-1924, chiar înainte ca autorul să plece din**

America. In această perioadă, el lucra pentru Western Union, numită în roman Cosmodemonic Telegraph Company of North America. încă o dată, la fel ca și în romanul anterior, Miller relatează agonia sa în încercarea de a se regăsi și de a fi sincer cu el însuși, în ciuda presiunilor de a se conforma impuse de o societate industrială. Deși în decursul perioadei descrise de *Tropicul Capricornului* Miller era însurat, el își povestește o serie de aventuri cu prostituate, soțiile sau surorile unor prieteni, sau cunoștințe întâmplătoare.

Romanul este plin de cuvinte indecente, nu numai despre situații sexuale sau emetice, dar de asemenea inundând situații cât se poate de obișnuite. La un moment dat, el afirmă: „M-am simțit bine pentru că, după cum am zis și mai devreme, m-a durut în fund de toate." într-o altă pasaj, comentează: „Nu eram un pupincurist prea bun." Criticile aduse Americii sunt expuse în același limbaj direct: „Văd toate străzile Americii combinate într-un uriașă hazna, o hazna a spiritului în care totul este absorbit și scurs în eternul căcat... în burta trombonului se află sufletul Americii, flatulându-și inima sa mulțumită."

Ca și în *Tropicul Cancerului,* Miller folosește un limbaj aproape șocant, descriind activități sexuale bizare, pe care le are împreună cu „Mo-na", a doua sa soție.

în ciuda limbajului șocant, a descrierilor sexuale și emetice, Miller reușește să ilustreze pentru cititori absurditatea condiției umane.

ISTORICUL CENZURII

***Tropicul cancerului a* fost prima dată publicat la Paris, în 1934, rămânând interzis oficial în Statele Unite timp de trei decenii. Cu toate acestea, exemplare ale cărții circulau clandestin prin cercurile studențești, iar Grove Press a decis să publice romanul și în Statele Unite. Din aproape 2 milioane de exemplare distribuite, aproape trei sferturi au fost înapoiate editurii. Romanul a fost implicat în cel puțin 40 de cazuri penale împotriva librarilor, chiar și după ce guvernul a ridicat interdicția asupra sa. A avut loc un număr imposibil de estimat de procese civile, având în centru acest roman, la fel de dese au fost și cazurile de retragere „voluntară" de la vânzare, sau de presiuni pentru a face acest lucru.**

în 1950, Ernest Besig, directorul Uniunii Americane pentru Libertăți Civile din San Francisco, a încercat să importe exemplare din *Tropicul Cancerului* și din *Tropicul Capricornului,* inițiind astfel primul proces judiciar în care au fost implicate cele două titluri. Invocând Secțiunea 1305

din Statutul Vămilor, oficialii vamali au reținut cărțile, determi-nându-l pe Besig să conteste această decizie la tribunal. înainte de a ajunge în instanță, Besig a solicitat o moțiune prin care să le fie permis la 19 critici literari să depună mărturie pentru valoarea artistică literară a romanelor și despre statutul lui Miller de scriitor serios. Moțiunea a fost respinsă de către judecătorul Louis A. Goodman, care a declarat foarte direct:

După părerea mea, efectul dominant al cărților în cauză este unul obscen. Ambele cărți sunt pline de pasaje lungi, revoltătoare și mizerabile care au tendința de a incita dorințe și gânduri depravate. Cărțile de asemenea conțin pasaje și capitole, despre care se poate spune că au valoare literară, dar porțiunile obscene nu au o asemenea valoare; acestea sunt în mod direct, în întregime și fără dubiu, mizerabile și obscene, neavând nicio relație rezonabilă cu vreun concept literar inerent temei literare a romanului.

Cazul a fost judecat fără juriu în 1951, cu judecătorul Goodman la prezidiu. în ciuda lui Besig, a unor recenzii din lucrările lui Miller, și a declarațiilor date de critici în apărarea valorii literare a romanelor, judecătorul a condamnat ambele cărți, considerându-le obscene. In declarația sa finală, Goodman specifica:

Multele și vastele descrieri mizerabile de experiențe, practici și organe sexuale sunt prin ele însele suficiente pentru a constata depravarea.... Este suficient să spunem că

vastele pasaje obscene au o asemenea amploare criminală, încât dacă le-am enumera în aceste rânduri, ar transforma declarația aceasta într-o scriere pornografică... Există mai multe pasaje în care organele sexuale feminine sunt descrise și prezentate în asemenea detaliu și cu un limbaj într-atât de vulgar, încât cititorului i se poate face greață. Dacă aceasta ar constitui literatură tolerabilă și permisă pentru import, atunci demnitatea ființei umane și valoarea familiei, elemente de bază ale societății noastre, ar fi pierdute.

A fost înaintat imediat un apel la această decizie, astfel că, pe 23 octombrie 1953, romanele au fost din nou declarate obscene, într-o decizie unanimă în cazul *Besig v. United States.* în declarația sa finală, judecătorul

100 de cărți interzise

Albert Lee Stephens a caracterizat cărțile ca fiind „cuvintele de netipărit ale josniciei și falimentului moral", susținând că, chiar și luate în întregime, cărților le lipsea valoarea literară.

Practic, absolut ce poate fi acoperit de generosul cuvânt „păcat" este detaliat în limbajul voluptuos, sălbatic, decadent al indecenței, al prostituției și al mizeriei. Și absolut toate sunt relatate fără vreun cât de mic semn de respingere a acestora. Consecvent cu spiritul acestor cărți, chiar și excrementele umane sunt descrise în cele mai mizerabile cuvinte posibile.

Ediția din 1961, apărută la Grove Press, din *Tropicul Cancerului* a atras după sine numeroase acțiuni în instanță, întrucât nu fusese încă un caz-test în această formă, cum fusese pentru *Amantul doamnei Chatterley.* Grove Press a ezitat să facă apel la Curtea Supremă în primele cazuri, iar aceste amânări de a merge până la o decizie finală a sistemului judiciar costau într-adevăr foarte mult, întrucât Grove Press se angajase să acorde asistență juridică tuturor celor care comercializau cartea. Trei instanțe la nivel de stat declaraseră cartea „obscenă", în procesele *State* v. *Huntington* (Connecticut); *Grove Press, Inc v. Florida,*

(Florida); *Hatman v. Morris,* (Illinois); *Commonwealth v. Robin* (Pennsylvania) și *People v. Fritch* (New York). în aceeași perioadă, statele California, Massachusetts și Wisconsin au declarat romanul ca „nefi-ind obscen", în procesele *Zeitlin v. Arnebergh* (1963) (în unanimitate); *Attorney General v. Book Named „Tropic of Cancer"* (1962) (decizie de 4 la 3); și *McCauley v. Tropic of Cancer* (1963) (decizie de 4 la 3).

Pe 22 iunie 1964, printr-un vot de 5 la 4, în cazul *Grove Press, Inc. v. Gerstein* (1964), Curtea Supremă a Statelor Unite a întors decizia dată în Florida, în cazul *Grove Press, Inc v. Florida.* Decizia a fost inversată printr-un ordin *per curiam* în care Judecătorul William J. Brennan Jr. a declarat că „materialele care abordează sexul în așa manieră încât să exprime idei, sau care au valoare artistică, științifică sau literară, sau orice altă formă de importanță socială, nu pot fi etichetate drept obscene și nici nu le poate fi negat dreptul la protecție constituțională."

Editura Grove Press a apărat în mod viguros romanul *Tropicul Cancerului* în numeroase jurisdicții, dar a fost în cele din urmă obligată să recunoască că nu mai are resursele necesare pentru a proceda la fel și în cazul romanului *Tropicul Capricornului.*

ULISE (ULYSSES)

Autor: james joyce

Data și locul publicării inițiale: 1918, Anglia; 1933, Statele Unite Edituri: Sylvia Beach's Shakespeare & Co.; Random House Forma literară: roman

REZUMAT

Scris în stil fluxul conștiinței, acțiunea romanului *Ulise,* se petrece într-o singură zi, 16 iunie 1904, și relatează gândurile, sentimentele, cuvintele și faptele lui Leopold Bloom, ale soției sale, ale lui Molly, și ale lui Stephen Dedalus. Romanul a fost deseori criticat întrucât descrie în mod explicit plăceri senzuale, face referiri emetice și zugrăvește imagini sexuale foarte deschis. De asemenea, au fost făcute plângeri în legătură cu folosirea frecventă a cuvintelor „vagin", „scrot", „penis", „himen", precum și a unor metafore care țin locul unor asemenea organe genitale.

Cele mai multe referiri erotice apar prin intermediul personajelor Bloom și Molly. Hoinărind prin Dublin și oprindu-se la numeroase baruri pe parcursul zilei, Bloom reflectă călătoria eroului epic Ulise care a hoinărit timp de zece ani, înainte de a ajunge înapoi acasă la credincioasa lui soție. Bloom, un om obsedat de plăceri fizice și senzuale, își amintește de experiențele sale sexuale pe tot parcursul acestei călătorii de o zi, amintindu-și de exemplu o situație când „M-am aruncat cu sălbăticie asupra ei, am sărutat-o; ochii, buzele ei, gâtul ei lung, sânii ei plini de femeie...

sfârcurile grase drepte". Este de asemenea explicit în referiri emetice, descriind în detaliu un scaun, și relatând senzațiile fizice pe care acesta le producea. De asemenea adoră să mănânce „rinichi de oaie la grătar care îi oferea simțurilor sale o atingere a unui difuz miros de urină".

Molly este și ea preocupată de astfel de elemente emetice și de sex. La un moment dat, ea rămâne fără un anumit produs de îngrijirea pielii și se gândește: „Păi presupun că va trebuie *[sic]* să mă spăl în propriul pișat." Molly descrie organul sexual masculin ca pe o „grozavă brută roșie" sau „un fel de rangă groasă", în timp ce se pregătește să facă sex, spre sfârșitul romanului. Referirile sexuale sunt numeroase, dar descrierile apar într-o manieră fragmentară, cele mai multe fiind monoloage interioare ale personajelor.

ISTORICUL CENZURII

în 1922, Departamentul American al Oficiilor Poștale a ars 500 de exemplare din roman, când s-a încercat introducerea lor pe teritoriul american, iar decizia tribunalului a fost împotriva cărții. Primul proces în care a fost implicat romanul a avut loc în 1921, când John Sumner, secretarul Societății pentru Suprimarea Viciului din New York, a confiscat un exemplar din revista *Little Review,* care conținea un capitol din *Ulise.* Procesul a debutat la scurt timp după aceea, cu Margaret Head și Jane Heap, redactori

la revista în cauză, de partea apărării. Scriitorul John Cowper Powys și regizorul Philip Moeller, chemați ca martori, au declarat că stilul lui Joyce este prea obscur pentru a fi înțeles de cei mai mulți oameni; cu toate acestea, tribunalul a decis împotriva revistei și implicit împotriva romanului.

Au început să apară ediții bowdlerizate și piratate ale romanului, dar nicio măsură nu a mai fost luată până în 1932, când colectorul vamal a confiscat un exemplar al romanului care era menit să ajungă la editura Random House, declarându-l obscen, pe baza Legii Vămilor din 1930. Random House a intervenit în această situație, întrucât editura pregătea deja o ediție a romanului pe care intenționa să o distribuie în Statele Unite. Astfel, editura a solicitat o audiere, prevăzută de Legea Vămilor, cerând astfel exculparea titlului în cauză. în solicitările sale îndreptate către Curtea Federală New York, Random House a cerut ca romanul să fie citit în întregime, și ca pasajele declarate „obscene" să fie puse în contextul romanului. în procesul *United States v. One Book Entitled „Ulysses",* mai apoi reconfirmat în *United States v. One Book Entitled „Ulysses",* judecătorul John M. Woolsey a respins acuzațiile de obscenitate, afirmând că în ciuda „francheței neobișnuite" a romanului, „nu detectez în vreun loc figura senzualistului. Consider că romanul nu este pornografie." Mai departe, judecătorul argumenta că limbajul și descrie-

rile sunt perfect consecvente și potrivite cu oamenii pe care Joyce îi prezintă. Cât despre „recurenta apariție a temei sexului în mințile personajelor sale, trebuie să avem în minte faptul că mediul era unul celtic, iar anotimpul era primăvara." Judecătorul Woolsey a considerat că textul nu este obscen, judecând după efectul pe care îl poate avea asupra omului mediu.

în mai multe pasaje pare a fi dezgustător, dar, deși conține după cum am menționat mai sus, multe cuvinte de obicei considerate obscene, nu am găsit nicio idee care să fie obscenă, sau să fie în slujba obscenității. Fiecare cuvânt al cărții contribuie ca un element al unui mozaic la detalierea imaginii pe care Joyce încearcă să o construiască pentru cititorii săi.

Guvernul a făcut apel la această decizie la Curtea de Apel, în cazul *United States v. One Book Entitled „Ulysses",* iar judecătorul Augustus Hand a reconfirmat decizia anterioară. în declarația explicativă, judecătorul spunea: „Considerăm că *Ulise* este o carte originală și cu o abordare sinceră, care nu are ca scop promovarea depravării." Guvernul a decis să nu facă apel la Curtea Supremă, punând astfel capăt luptei ce a durat mai mult de un deceniu pentru interzicerea romanului. De asemenea, acesta a fost un pas înainte spre libertate în lupta dintre moraliști și editori, în esență, tribunalul a decis că daunele aduse de o carte „obscenă" trebuie judecate nu prin

delimitarea unor pasaje, ci prin considerarea întregii cărți. Astfel, dacă titlul în întregul său are o valoare literară, părțile obscene fiind importante pentru această valoare, cartea nu poate fi considerată obscenă. Rezumând noua interpretare dată legii, judecătorul Augustus Hand declara:

Credem că testul potrivit pentru a verifica dacă o carte este obscenă este identificarea efectului său dominant, (de ex., este promovarea depravării efectul dominant produs de lectura cărții?) Aplicând acest test, relevanța părților imputabile pentru tema romanului, reputația lucrării prin estimările unor reputați critici, dacă textul este modern, sau verdictul trecutului, dacă este veche, sunt elementele necesare pentru obținerea dovezilor; operele de artă nu vor obține o reputație înaltă dacă obscenitatea este singura lor rațiune de a fi.

Un efect semnificativ al verdictului a fost acela că i-a determinat pe judecători și procurori să examineze cărțile în întregime, și nu doar pagini izolate. De asemenea, decizia a permis editarea romanului în Statele Unite.

CĂRŢI INTERZISE DIN MOTIVE SOCIALE

Larga categorie a obscenității a dat naștere la numeroase și variate interpretări ale legilor, problema de bază fiind definirea a ceea ce se poate numi o opera literară „obscenă". Limbajul legilor americane indică în dreptul termenului obscen în literatură, lucrări care „descriu sau portretizează comportament sexual într-o manieră ofensatoare". Legea de asemenea specifică faptul că diagnosticul de obscenitate trebuie stabilit și dacă „o persoană obișnuită, judecând după standardele contemporane ale comunității, consideră că o operă de artă, luată ca întreg, este menită pasiunilor senzuale". De cele mai multe ori, toate acestea au însemnat de fapt că operele care foloseau cuvinte etichetate drept „vulgare" de către anumiți membri ai unei comunități, sau care prezentau relații între diferite rase umane, sau relații homosexuale inacceptabile standardelor unei anume comunități, au primit eticheta de „obscenitate". Aceștia sunt factori sociali, de aici și problematica acestui capitol, iar ei diferă de cei erotici, politici sau religioși.

Cenzorii au aplicat deseori asemenea standarde atât de generale asupra publicațiilor, astfel că o varietate foarte largă de opere literare a ajuns să fie numită obscenă. Această secțiune a cărții va evita astfel de generalizări. în schimb, cărțile discutate aici sunt opere literare care au fost interzise, cenzurate, sau atacate din cauza limbajului, a caracterizărilor rasiale, sau a consumului de droguri, a

referirilor despre anumite clase sociale sau orientări sexuale, sau a altor diferențieri sociale pe care unii le-au considerat dăunătoare pentru cititori. Astfel, în această secțiune este inclusă de exemplu cartea *Aventurile lui Huckleberry Finn* de Mark Twain, dar nu și *Amantul doamnei Chatterley* de D.H. Lawrence, chiar dacă amândouă romanele au fost interzise în trecut din cauză că erau „obscene"; primul și-a atras această etichetă din cauza limbajului său și a descrierilor rasiale; în timp ce cea din urmă conține descrieri sexuale, ea fiind interzisă pentru conținutul erotic. Cărțile care urmează au fost cenzurate din cauza temei pe care o tratează sau a personajelor care nu se conformează standardelor sexuale, rasiale sau sociale ale cenzorilor lor.

Larga categorie a obscenității a dat naștere la numeroase și variate interpretări ale legilor, problema de bază fiind definirea a ceea ce se poate numi o opera literară „obscenă". Limbajul legilor americane indică în dreptul termenului obscen în literatură, lucrări care „descriu sau portretizează comportament sexual într-o manieră ofensatoare". Legea de asemenea specifică faptul că diagnosticul de obscenitate trebuie stabilit și dacă „o persoană obișnuită, judecând după standardele contemporane ale comunității, consideră că o operă de artă, luată ca întreg, este menită pasiunilor senzuale". De cele mai multe ori, toate acestea au însemnat de fapt că operele

care foloseau cuvinte etichetate drept „vulgare" de către anumiți membri ai unei comunități, sau care prezentau relații între diferite rase umane, sau relații homosexuale inacceptabile standardelor unei anume comunități, au primit eticheta de „obscenitate". Aceștia sunt factori sociali, de aici și problematica acestui capitol, iar ei diferă de cei erotici, politici sau religioși.

Cenzorii au aplicat deseori asemenea standarde atât de generale asupra publicațiilor, astfel că o varietate foarte largă de opere literare a ajuns să fie numită obscenă. Această secțiune a cărții va evita astfel de generalizări. în schimb, cărțile discutate aici sunt opere literare care au fost interzise, cenzurate, sau atacate din cauza limbajului, a caracterizărilor rasiale, sau a consumului de droguri, a referirilor despre anumite clase sociale sau orientări sexuale, sau a altor diferențieri sociale pe care unii le-au considerat dăunătoare pentru cititori. Astfel, în această secțiune este inclusă de exemplu cartea *Aventurile lui Huckleberry Finn* de Mark Twain, dar nu și *Amantul doamnei Chatterley* de D.H. Lawrence, chiar dacă amândouă romanele au fost interzise în trecut din cauză că erau „obscene"; primul și-a atras această etichetă din cauza limbajului său și a descrierilor rasiale; în timp ce cea din urmă conține descrieri sexuale, ea fiind interzisă pentru conținutul erotic. Cărțile care urmează au fost cenzurate din cauza temei pe care o tratează sau a personajelor care nu se

conformează standardelor sexuale, rasiale sau sociale ale cenzorilor lor.

Dawn B. Sova, Ph.D.

AUTOBIOGRAFIA LUI BENJAMIN FRANKLIN (THE AUTOBIOGRAPHY OF BENJAMIN FRANKLIN)

Autor: Benjamin Franklin
Data și locul publicării inițiale: 1791, Franța
Editura: Buisson
Forma literară: memorii

REZUMAT

Autobiografia lui Benjamin Franklin **este o sinceră și uneori pestriță cronică a unui om care a trăit viața din plin. Franklin a început să își scrie memoriile pentru fiul său, William Franklin, de care însă mai târziu s-a înstrăinat.** ***Autobiografia*** **relatează copilăria autorului într-o familie săracă în care era cel mai mic dintre cei 17 copii ai unui fabricant de săpun și lumânări, ucenicia sa la o tiparniță, precum și postul său de agent al coloniei Pennsylvania în Anglia, în 1757. El oferă detalii despre chinurile și strădaniile sale constante de a-și îmbunătăți educația, explicându-și**

pasiunea pentru progres, atât pentru sine cât și pentru cei din jur. *Autobiografia* se încheie când Franklin devine cu adevărat o figură publică și nu numai, la nivel internațional.

în ciuda accentului pus asupra progresului și îmbunătățirii morale prezente în *Autobiografie,* Franklin arată deseori că este capabil să și greșească precum orice om obișnuit. El recunoaște că „pasiunea greu de controlat din tinerețe m-a îndreptat frecvent spre aventuri cu femei de condiție joasă care mi s-au ivit în cale, pe care le-am frecventat, lucru care m-a costat scump, aducându-mi mari neajunsuri, pe lângă riscul continuu la care îmi supuneam sănătatea". De asemenea, recunoaște că a fost deseori victima unor pasionate accese de slăbiciune și că nu și-a respectat mereu principiile, schimbându-și însă „opiniile pe care le *credeam* corecte, dar despre care constatam exact opusul".

într-un episod, Franklin povestește despre plecarea sa neplăcută din Boston, din 1723, scriind că îi lăsase pe oameni cu impresia că ar fi plecat din cauza unui incident erotic. într-un alt episod, Franklin își amintește incidentul care a cauzat despărțirea de prietenul său pe nume James Ralph, care și-a lăsat în urmă soția și copilul și a plecat spre Anglia împreună cu Franklin pentru a-și găsi de lucru. Ralph a început o aventură cu o englezoaică tânără, dna T., cu care a avut un copil. Nereușind să-și

găsească un loc la catedră la Londra, Ralph a plecat să predea la o școală rurală, rugându-l pe Franklin să aibă grijă de dna T. Franklin i-a împrumutat acesteia bani și a ajutat-o de cele mai multe ori când ea a avut nevoie. într-una din vizite, Franklin „și-a permis familiarități" pe care doamna le-a respins, și i le-a comunicat ulterior lui Ralph.

***Autobiografia* prezintă o față foarte umană a unei personalități istorice binecunoscute.**

ISTORICUL CENZURII

***Autobiografia* lui Franklin este una dintre cel mai des expurgate cărți publicate vreodată în America, fiind cenzurată încă de la prima ei publicare. în 1789, Franklin a trimis câte un manuscris prietenilor lui, Benjamin Vaughn și Guillaume le Veillard, primarul orașului Passy, din Franța, cerându-le sfatul. După moartea lui Franklin în 1790, în Franța a apărut o ediție piratată a cărții. Cu scopul de a publica o versiune mai „acceptabilă", nepotul lui Franklin, William Temple Franklin, a editat versiunea în limba franceză, pe care a publicat-o în 1818 ca parte a *Operelor Complete*. în această ediție erau făcute 1200 de modificări în frazare față de original, cu scopul de a moderniza limbajul, actualizân-du-l la standardele secolului al XIX-lea. Totuși, schimbările au atenuat multe dintre tonurile lui Franklin, schimbând deseori și înțelesul frazelor.**

în 1886, Houghton Mifflin a publicat o ediție a *Autobiografiei* care includea și povestea incidentului cu James Ralph, eliminând însă pasajele care vorbeau despre avansurile pe care Franklin le făcuse dnei T. în schimb, editorul a inserat o altă explicație pentru relația tensionată dintre cei doi vechi prieteni: „între timp, diferite împrejurări au dus la o răcire a relațiilor." în 1888, editura Ginn & Company a exclus întregul episod. Houghton Mifflin a menținut episodul în forma sa expurgată în ediția sa din 1892, dar editorul, Julian Abernethy, profesor la Middlebury College, a înlocuit explicația cu alta: „între timp, o altă problemă a făcut ca relația să se răcească." Editorii au justificat aceste schimbări, pe lângă multe altele care au fost făcute în aproape o duzină de ediții, prin ideea că textul va ajunge și Tn mâinile elevilor de liceu, care trebuie protejați.

Franklin a mai scris și alte cărți pestrițe care i-au câștigat aprecierea colegilor săi, dar care nu se regăsesc prea des în listele de lecturi. De exemplu, în „Sfaturi pentru un tânăr în alegerea unei partenere", Franklin sugerează că mai multă plăcere se va obține cu o femeie mai în vârstă, întrucât „după ceea ce se găsește sub corset, este imposibil să spui dintre două femei care este mai în vârstă, și care mai tânără", iar „ele [femeile mai în vârstă] sunt atât de recunoscătoare". în „Polly Baker's Speech", apărut în revista *Gentleman's Magazine* în 1747, el se deghizează într-un personaj feminin din New England, care se apără într-un

proces, din nou, pentru că are un nou copil ilegitim. Franklin este de asemenea ironic în „Către Academia Regală din Bruxelles", în care parodiază rapoartele științifice în care se spune că aditivii chimici din alimente pot ameliora acele „gaze din intestine", și folosește deseori un cuvânt ne-academic pentru a le descrie.

După cum observa și judecătorul Clarke în cazul *Roth v. United States* (1957), operele lui Franklin în cauză „pe care jurații le pot vedea cu ușurință drept «obscene», potrivit instrucțiunilor judecătorului în cazul pentru care se pleda la bară", ar fi cauzat de asemenea acuzarea unei persoane dacă aceasta ar fi expediat cartea prin poștă în 1957, și „ar fi adus-o în fața unor pedepse prevăzute de statutul federal despre obscenitate". Judecătorul a mai comentat faptul că Thomas Jefferson a apreciat pozitiv lucrarea „Polly Baker's Speech" și că James Madison nu numai că i-a lăudat umorul lui Franklin, dar a și scris niște anecdote în stilul lui Rabelais. Faptul că Franklin este cunoscut în popor drept „Părintele Poștei" se dovedește a fi o ironie, întrucât propriile sale opere, cu referirile sale umoristice cu tentă sexuală, ar fi fost considerate prea obscene pentru a fi expediate prin poștă, potrivit statutelor federale, care se aplicau în asemenea cazuri până cu puțin timp înainte de acea dată.

AVENTURILE LUI HUCKLEBERRY FINN (THE ADVENTURES OF HUCKLEBERRY FINN)

Autor: Mark Twain Data și locul publicării: 1884 Editura: publicată privat Specie literară: roman

REZUMAT

Romanul relatează aventurile și încercările prin care trece zvăpăiatul băiat sudist, într-un cadru de sfârșit de secol al XlX-lea. Narate la persoana I, *Aventurile lui Huckleberry Finn* descriu viața într-o Americă în curs de dezvoltare, și pe tânărul Huckleberry în drumul său către maturitate. Povestea începe cu evadarea lui Huck din casa tatălui său crud și neîngăduitor, urmărind apoi plecarea tânărului pe fluviul Mississippi împreună cu prietenul său, sclavul Jim. împreună trec printr-o serie întreagă de aventuri și mici nelegiuiri.

La început, Huck amintește cititorilor că multe dintre aventurile sale au fost deja povestite în *Aventurile lui Tom Sawyer.* El afirmă că cei 12 000 de dolari găsiți de el și de Tom în romanul precedent erau acum investiți și acumulau dobândă. Debutul romanului îl găsește pe Huck trăind în casa văduvei Douglas și alături de Miss Watson, și exprimându-și nemulțumirea față de deranjul care se face în jurul său pentru a-l determina să se conformeze societății în care trăiește. Huck nu vede niciun sens în acest mod de viață și dorește să fie un băiat aventurier așa cum îi este și firea.

Pe măsură ce narațiunea evoluează, tatăl lui Huck, bețivul orașului și în general o povară pentru societate, aude despre averea lui Huck. îl răpește pe acesta și îl ține ostatic într-o colibă.izolată, departe de oraș. în timp ce Huck așteaptă să fie eliberat sau salvat de cineva, tatăl său îl bate frecvent, determinându-l să înțeleagă că evadarea este singura soluție. Pentru a reuși aceasta, el scornește un plan pentru a lăsa să se creadă că a fost ucis. Reușindu-i planul, Huck ajunge în sfârșit la un loc sigur, pe Jackson's Island, unde se reîntâlnește cu sclavul fugar al domnișoarei Watson, Jim. Acesta se ascunde și el, temându-se să nu fie prins și pedepsit pentru fuga de la stăpâna sa. Huck promite să nu vorbească despre Jim cu nimeni, cei doi devenind astfel parteneri de nădejde. Conștienți de faptul că Jim este căutat, cei doi se hotărăsc să părăsească Jakson's Island în căutarea aventurilor și a statelor libere.

Ei se îmbarcă pe o plută și își încep călătoria. Pe timp de zi ei se ascund pe uscat, iar odată ce apune soarele, pornesc de-a lungul fluviului. Totul merge ca uns, până când într-o noapte, în timpul unei furtuni puternice, pluta lor este distrusă. Acest eveniment nu numai că este gata să pună capăt vieții tânărului Huck, dar îl și desparte de Jim.

Huck înoată până la mal, acolo trezindu-se în mijlocul unei vrajbe între două familii, Grangerford și Shepherdson, fiind imediat amenințat de către membrii familiei Grangerfod. El le spune că se numește George Jackson,

explicând pe scurt că naufragiase și că apele fluviului îl aduseseră la mal. Rămâne împreună cu familia Grangerford pentru puțin timp însă, bucurându-se de stilul lor de viață și făcându-și noi prieteni, ba chiar reușind să se întâlnească din nou cu Jim. Când conflictul dintre cele două familii se întețește, iar cei doi tineri văd fără voia lor mai mulți membri din ambele familii murind, decid să își reia aventura pe fluviu, întâlnindu-se cu doi indivizi cunoscuți sub numele de „ducele" și „regele". Cei doi se dovedesc a fi niște indivizi specializați în jafuri și înșelăciuni, care nu ezitau chiar să se dea drept rudă cu un om decedat pentru a obține bani din moștenire. Huck, crescut într-o moralitate solidă, refuză să coopereze cu ei, dezvăluind înșelătoriile celor doi răufăcători. Aceștia fug, dar nu înainte de a-l vinde pe Jim lui Silas Phelps.

încercând să obțină libertatea lui Jim, Huck îl vizitează pe Phelps la ferma sa, acolo unde este confundat cu Tom Sawyer, care era așteptat să sosească în aceeași zi. Huck întreține confuzia intenționat, apoi se întâlnește cu adevăratul Tom, împreună hotărând să continue schimbul de identitate, Tom urmând să pozeze drept fratele lui Huck, Sid. Totodată, cei doi se pun de acord să îl elibereze cât mai repede pe Jim. După mai multe încercări, Jim reușește să evadeze în cele din urmă, dar Tom este împușcat accidental în picior în timpul operațiunii. Cu toate că Jim este descris ca un ignorant pe întreg parcursul romanul, el este un om

decent din punct de vedere moral, punându-și în pericol visul de a fi liber pentru a-l îngriji pe Tom.

Romanul ia sfârșit, Huck și Tom, auzind că Jim era deja un om liber, după cum precizase în testament dra Watson, fosta lui proprietară. Aceasta pune capăt tuturor planurilor de evadare, permițându-i lui Jim să fie așa cum și-a dorit dintotdeauna, și anume liber. Huck de asemenea decide să plece din nou și să hoinărească prin lume, fiind convins că lumea civilizată nu este potrivită pentru firea lui.

ISTORICUL CENZURII

Romanul a stârnit controverse încă de la început, când Biblioteca Publică din Concord, Massachusetts a interzis cartea încă din 1885, numind-o „un gunoi potrivit numai pentru mizerabili". Moralitatea convențională era jignită de limbajul de stradă vorbit de Jim și Huck, precum și de comportamentul lor neșlefuit. Biblioteca Publică din Denver, Colorado de asemenea a interzis romanul în 1902, Biblioteca Publică din Brooklyn mutându-l însă din secțiunea de cărți pentru copii pe motiv că „pe Huck nu numai că îl mănâncă, dar se și scarpină, spunând sudoare când trebuie să spună transpirație". în 1930, vameșii din URSS au confiscat romanul, la fel făcând și cu *Aventurile lui Tom Sawyer.*

In Statele Unite, controversele s-au mai liniștit timp de cinci decenii, romanul devenind un clasic american și o

lectură de bază în școli. însă o nouă provocare a izbucnit în 1957, când Asociația Națională pentru Emanciparea Oamenilor de Culoare a atacat aspectele rasiale ale romanului, cerând ca acesta să fie exclus din școlile din New York. Autorul de culoare Ralph Ellison comenta că prietenia lui Huck cu Jim înjosea statutul oamenilor de culoare, întrucât adolescentul Huck era egal sau chiar superior în capacitățile de decizie cu deja adultul și maturul Jim. în 1969, la liceul Miami Dade, romanul a fost exclus din lista de lecturi, întrucât se credea că îi inhiba pe elevii de culoare.

In 1973, Editura Scott, Foresman, a acceptat solicitările oficialilor din domeniul educației din Tennessee, elaborând o ediție a romanului din care lipseau pasajele considerate imputabile. Sunt astfel omise pasajele din Capitolul XVIII, în care tinerii familiei Grangerford dau noroc în fiecare dimineață cu părinții lor, consumând băuturi alcoolice cot la cot cu ei. Cu toate acestea episodul apare însă în *Statele Unite în literatură,* un manual folosit la nivel național.

Cele mai frecvente obiecții aduse romanului sunt legate de limbajul folosit la adresa oamenilor de culoare. Cedând la presiunile districtelor școlare din întreaga Americă, editorii de manuale până în 1975 au introdus metafore, substituind astfel termenul *„negrotei".* Editura Scott, Foresman a rescris pasajele în cauză, eliminând contextual cuvântul, Editura Singer l-a înlocuit pur și simplu cu termenul „sclav", iar McGraw-Hill a folosit termenul

„servitor". într-o disertație din 1975, Dorothy Weathersby a observat că Ginn and Company a fost singura editură care a menținut cuvântul, manualul lor conținând însă un eseu de Lionel Trilling, pentru a explica importanța cuvântului și a includerii lui în roman.

Romanul a fost deseori interzis sau contestat în diferite districte școlare, în special pentru limbajul folosit, și pentru termenul „negrotei". Un număr semnificativ de astfel de contestații a venit din partea unor părinți de culoare, de clasă mijlocie și cu o educație bună, care și-au dorit copiii feriți de aceste cuvinte insultătoare. Districtul școlar Winnetka, Illinois, a atacat romanul pe motive rasiale în 1976, la fel întâmplându-se și la Warrington, Pennsylvania în 1981; Davenport, lowa în 1981; Fairfax, Virginia în 1982; Houston, Texas în 1982; State College, Pennsylvania, în 1983; Springfield, Illinois, în 1984; și Waukegan, Illinois, în 1984.

în 1988, școlile de stat din Rockford, Illinois au exclus romanul din lista de lecturi obligatorii din cauza cuvântului „negrotei". Liceul Berrien Springs, Michigan, a contestat romanul în același an, în timp ce la Caddo Parish, Louisiana, cartea a fost scoasă atât din lista de lecturi cât și din bibliotecă, din cauza pasajelor rasiale. în anul următor, romanul a fost în mijlocul unei controverse la Sevierville County, Tennessee, motivul fiind legat de aceleași pasaje ofensatoare la adresa cetățenilor de culoare.

Anii 1990 au adus noi încercări de cenzură, antagonismele din jurul romanului continuând. Invocând referințele defăimătoare la adresa afro-americanilor, părinții elevilor de la școala din Erie, Pennsylvania, au contestat decizia de a include romanul în lista de lecturi. în același an 1990, romanul a fost etichetat drept rasist, în districtul școlar Plano, Texas.

în 1991, același cuvânt „negrotei", a făcut ca părinții din districtul școlar Mesa, Arizona, să atace includerea romanului în lista de lecturi, considerând că un asemenea limbaj afectează negativ încrederea în sine a copiilor afro-americani. Din același motiv, în același an, romanul a fost exclus din programă la școlile de stat Terrebone Parish, din Houma, Louisiana. Tot în 1991, a fost temporar scos din programă la școala din Portage, Michigan, după ce mai mulți părinți afro-americani au considerat cuvintele folosite pentru descrierea lui Jim ca fiind „nepotrivite".

în 1992, inspectorul districtului școlar Kinston, Carolina de Nord, a exclus cartea din programă, afirmând că pentru unii copii este prea devreme ca să audă cuvântul „negrotei". Din același motiv, la care s-a adăugat și „limbajul vulgar", a fost inițiată o contestație la adresa listei de lecturi de la liceul Modesto, California. în 1993, contestatarii au atacat decizia districtului școlar Carlisle, Pennsylvania, pe motivul discriminării rasiale prezente în roman, aceasta nefiind dorită nici de elevii afro-americani, nici de cei albi. Spre

deosebire de cele mai multe din cazuri, consiliul școlar de la Lewisville, Texas, a hotărât să păstreze romanul pe lista de lecturi, în ciuda criticilor venite pe tot parcursul anului 1994. Cea mai vastă argumentație împotriva romanului a avut loc la districtul școlar Taylor County, Georgia, în 1994, când contestatarii au susținut că romanul nu numai că dezvoltă pasaje cu referințe rasiale și gramatică imperfectă, dar pare de asemenea a nu respinge ideea de sclavie.

BĂIATUL ÎN ȚARA FĂGĂDUINȚEI (MANCHILD IN THE PROMISED LAND)

Autor: Cl aude Brown

Data și locul publicării inițiale:* 7965, *Statele Unite Editura: The Macmillan Company Forma literară: roman autobiografic

REZUMAT

Manchild in the Promised Land **este o relatare ficțională a procesului de maturizare al lui Claude Brown prin care el trece de la statutul de membru al unei găști de traficanți de droguri, la cel al unuia dintre cei mai puternici scriitori despre experiențele afro-americanilor. Lucrarea poartă următoarea dedicație: „Către Eleanor Roosevelt, care o fondat școala de băieți Wiltwyck. Și către școala Wiltwyck, care încă îi mai găsește pe toți Claude Brown-ii." Pe parcursul operei, Brown folosește limbajul autentic al**

străzilor din Harlem, când povestește despre dependența de droguri, prostituția și crimele care amenințau să distrugă generația de tineri negri, care se chinuia să supraviețuiască în anii '40 și '50 într-un mediu ostil.

Cartea este narată de către „Sonny", personajul echivalent lui Claude Brown, care își spune povestea creșterii și rezistenței în Harlem, unde supraviețuirea depinde de abilitatea individului de a-l învinge și a-l întrece în viclenie pe oricare altul. El este nefericit acasă, își disprețuiește mama și își urăște tatăl violent și abuziv, făcând astfel încât străzile să devină pentru el „acasă". Aflat la vârsta de 13 ani la începutul relatării, el are deja la activ un număr semnificativ de acte ieșite din comun. Dintre acestea, de exemplu cititorul află că Sonny fusese împușcat pentru furtul unor așternuturi de pat de pe o frânghie și că se pregătea să fie trimis la școala de corecție. Deja experimentat în uzul de heroină, la fel ca cei mai mulți dintre prietenii săi, el se îndreaptă către o viață de sărăcie, dependență și moarte prematură.

După ce se recuperează în urma rănilor, Sonny este trimis la școala Wiltwyck pentru copii neadaptați social, fondată de Eleanor Roosevelt, cu care se și întâlnește: în fața ochilor lui vede „această bătrână bogată făcându-și veacul pe la școala Wiltwyck... a fost măritată cu un tip care era președintele Statelor Unite". La școală, Sonny este impresionat de către administratorul școlii, d-l Papanek,

care își câștigă respect prin cunoștințele sale și personalitatea autoritară. Acesta recunoaște potențialul lui Sonny de a-și depăși condiția. Pentru prima dată, tânărul înțelege că un om nu trebuie neapărat să folosească pistolul, cuțitul sau pumnul pentru a avea putere asupra altora; educația și inteligența sunt arme cu mult mai puternice. Această constatare îl însoțește pentru tot restul vieții.

Odată întors în Harlem, abuzurile de acasă îl determină să ajungă din nou în stradă, unde continuă să vândă droguri și să fure. La 14 ani, este arestat din nou și trimis la școala de corecție. Acest ciclu de nelegiuiri și arestări continuă aproape pe toată perioada adolescenței sale, dar scurta experiență de la Wiltwyck îi dă băiatului puterea de a înțelege că dacă nu va face câteva schimbări, va deveni un simplu element dintr-o statistică din Harlem despre moartea prin supradoză sau prin împușcare. Singura soluție este să ajungă să studieze la colegiu. începe însă prin a părăsi Harlemul pentru a găsi o slujbă și a obține o diplomă de absolvent de liceu.

Odată ieșit din Harlem, Sonny primește orice slujbă i se oferă pentru a putea să-și plătească cursurile. El explorează cultura afro-americană, implicându-se în mișcarea de artă și literatură „Beat". Noi oportunități de dezvoltare și de învățare apar pe măsură ce își face noi prieteni printre muzicienii mândri și pasionați de explorarea moștenirii lor

africane. De asemenea, se lămurește că drogurile nu mai sunt necesare atunci când viața are un scop, mișcările spirituale oferindu-i exact acest scop. Pentru o perioadă, este atras de credința coptă, mai mult pentru rădăcinile sale africane decât pentru aspectul religios; apoi, are o implicare profundă în credința musulmanilor. I se consolidează și credința sa în educația teoretică, astfel că își face planuri să plece din New York pentru a urma cursurile unui colegiu. înainte de a face acest pas, el se întoarce în Harlem, se plimbă pe străzi și observă ce s-a întâmplat cu oamenii pe care îi cunoștea. Unul dintre cei mai buni prieteni ai săi tocmai murise de supradoză, fratele său mai mic este în închisoare pentru tâlhărie, și multe dintre cunoștințele sale sunt dependente de heroină. Unul singur a avut voința de a rezista condițiilor, unul dintre cei mai vechi prieteni ai săi, Danny, care a supraviețuit dependenței de heroină, și acum are o căsnicie stabilă și o viață de familie plină de convingeri religioase. Sonny înțelege că singura speranță de a scăpa de mizeria umană din Harlem este de a lăsa orașul New York în urmă.

ISTORICUL CENZURII

Manchild in the Promised Land **a fost ținta criticilor precum și a încercărilor numeroase de interzicere din bibliotecile școlare sau din programele școlare încă de la publicarea sa în 1965. Criticat de la prima apariție pentru ceea ce un editorialist numea vocabularul său limitat „care**

nu era deloc o limbă, ci un jargon sărăcit", de atunci lucrarea a fost condamnată pentru o mulțime de alte rele.

Lee Burress raporta că *Manchild in the Promised Land* este printre cele mai cenzurate zece cărți în școli între 1965 și 1975. într-un studiu bazat pe un chestionar la nivel național aplicat șefilor de catedră de engleză din școli, în 1973, Burress, care nu precizează orașele sau statele în care au avut loc interdicțiile, a observat că romanul era interzis în mod uniform pe întreaga suprafață a Statelor Unite. în nord-est, un grup mixt alcătuit din părinți, clerici, elevi și membri ai consiliului educațional s-au plâns că „mizerii ca acestea nu au ce căuta în sălile de clasă... Acest profesor de engleză hippie este pervertit". Rezultatul a fost că elevii nu au mai fost solicitați să citească vreo carte care era considerată „realistă din punct de vedere grafic". Cartea a fost de asemenea plasată pe un raft închis în biblioteca școlară, unde elevii nu aveau acces.

într-un alt caz, în vest de data aceasta, un părinte s-a plâns de „limbajul și conținutul cărții", aceasta fiind ca urmare plasată pe un raft închis în bibliotecă, unde elevii nu aveau acces. într-un alt caz, în regiunea Midwest, un profesor a contestat cartea pe motiv că este „obscenă", ca urmare, aceasta fiind exclusă din programa școlară la respectivul curs. în sud-vest, o organizație intitulată Comitetul Părinților îngrijorați s-a plâns oficialilor din educație, cerând excluderea cărții din biblioteca școlară, din

cauza „blasfemiei", și a scenelor sexuale care sunt „prea explicite". La fel ca în precedentele cazuri, oficialii au decis ca volumul să fie pus într-un raft închis, la care elevii nu aveau acces.

în 1974, după ce un părinte al unui elev din Waukesha, Wisconsin s-a plâns de limbajul operei numindu-l „mizerabil și obscen", oficialii școli excluzând volumul din biblioteca școlară. Acuzații similare au fost aduse de părinți din Plant City, Florida în 1976, și din New Jackson, Ohio, în 1980; în ambele cazuri oficialii școlilor au exclus cartea din biblioteca școlară.

Un studiu aplicat șefilor de catedră de limbă engleză la nivel național în 1977, realizat tot de Burress, a avut ca rezultat concluzia că volumul a fost exclus din listele de lecturi la clasă în două școli din New York, în urma plângerilor părinților și a fost exclus din biblioteca dintr-o școală din Massachusetts după ce a fost adusă în atenția unui profesor care a găsit că este „nepotrivită pentru unii elevi". Același studiu a arătat că cererile părinților de a interzice romanul în sălile de clasă din cauza limbajului „obscen" au fost respinse în Massachusetts.

în 1977, organizația intitulată Cetățenii și Plătitorii de Taxe îngrijorați pentru Cărți Decente din Baton Rouge, Louisiana au inclus titlul într-o listă de 64 de opere „ofensatoare". Caracterizând cartea drept „pornografie și mizerie", organizația a cerut să fie interzisă în sălile de clasă

și în bibliotecile școlare. în consecință, cartea a fost exclusă din listele de lecturi, și pusă pe un raft restricționat în bibliotecă.

în 1987, au fost emise diferite plângeri când părinții și „alți cetățeni îngrijorați" au contestat includerea cărții pe o listă de lecturi la cursurile de engleză la liceul Parkrose, Oregon. Ei au invocat faptul că în conținut cartea este „violentă, limbajul, ofensator, iar femeile sunt degradate". Mai mult, ei au pus la îndoială relevanța operei pentru viețile unor elevi din Parkrose, și au susținut că aceștia „nu au nevoie să înțeleagă viața dintr-un ghetou al negrilor".

CATCH-22

Autor: Joseph Heller

Data și locul publicării inițiale: 1961, Statele Unite Editura: Simon & Schuster Forma literară: roman

REZUMAT

Catch-22 **este un roman comic despre cel de-Al Doilea Război Mondial, pe care criticii l-au considerat ca fiind printre cele mai bune ale perioadei sale. Romanul se referă la eforturile căpitanului John Yossarian, bombardier în cadrul Escadronului Nr. 256 al Forțelor Aeriene Americane, de a se eschiva de la datoriile de luptă, după ce este martor la moartea mai multor prieteni. El se preface că ar fi nebun**

pentru a-și atinge scopul, dar eforturile sale sunt nimicite de regulamentul militar numărul 22 care stabilește că nicio persoană nebună nu va intra de

ISTORICUL CENZURII

Manchild in the Promised Land **a fost ținta criticilor precum și a încercărilor numeroase de interzicere din bibliotecile școlare sau din programele școlare încă de la publicarea sa în 1965. Criticat de la prima apariție pentru ceea ce un editorialist numea vocabularul său limitat „care nu era deloc o limbă, ci un jargon sărăcit", de atunci lucrarea a fost condamnată pentru o mulțime de alte rele.**

Lee Burress raporta că *Manchild in the Promised Land* este printre cele mai cenzurate zece cărți în școli între 1965 și 1975. într-un studiu bazat pe un chestionar la nivel național aplicat șefilor de catedră de engleză din școli, în 1973, Burress, care nu precizează orașele sau statele în care au avut loc interdicțiile, a observat că romanul era interzis în mod uniform pe întreaga suprafață a Statelor Unite. în nord-est, un grup mixt alcătuit din părinți, clerici, elevi și membri ai consiliului educațional s-au plâns că „mizerii ca acestea nu au ce căuta în sălile de clasă... Acest profesor de engleză hippie este pervertit". Rezultatul a fost că elevii nu au mai fost solicitați să citească vreo carte care era considerată „realistă din punct de vedere grafic". Cartea a fost de asemenea plasată pe un raft închis în biblioteca școlară, unde elevii nu aveau acces.

într-un alt caz, în vest de data aceasta, un părinte s-a plâns de „limbajul și conținutul cărții", aceasta fiind ca urmare plasată pe un raft închis în bibliotecă, unde elevii nu aveau acces. într-un alt caz, în regiunea Midwest, un profesor a contestat cartea pe motiv că este „obscenă", ca urmare, aceasta fiind exclusă din programa școlară la respectivul curs. în sud-vest, o organizație intitulată Comitetul Părinților îngrijorați s-a plâns oficialilor din educație, cerând excluderea cărții din biblioteca școlară, din cauza „blasfemiei", și a scenelor sexuale care sunt „prea explicite". La fel ca în precedentele cazuri, oficialii au decis ca volumul să fie pus într-un raft închis, la care elevii nu aveau acces.

în 1974, după ce un părinte al unui elev din Waukesha, Wisconsin s-a plâns de limbajul operei numindu-l „mizerabil și obscen", oficialii școli excluzând volumul din biblioteca școlară. Acuzații similare au fost aduse de părinți din Plant City, Florida în 1976, și din New Jackson, Ohio, în 1980; în ambele cazuri oficialii școlilor au exclus cartea din biblioteca școlară.

Un studiu aplicat șefilor de catedră de limbă engleză la nivel național în 1977, realizat tot de Burress, a avut ca rezultat concluzia că volumul *a* fost exclus din listele de lecturi la clasă în două școli din New York, în urma plângerilor părinților și a fost exclus din biblioteca dintr-o școală din Massachusetts după ce a fost adusă în atenția

unui profesor care a găsit că este „nepotrivită pentru unii elevi". Același studiu a arătat că cererile părinților de a interzice romanul în sălile de clasă din cauza limbajului „obscen" au fost respinse în Massachusetts.

în 1977, organizația intitulată Cetățenii și Plătitorii de Taxe îngrijorați pentru Cărți Decente din Baton Rouge, Louisiana au inclus titlul într-o listă de 64 de opere „ofensatoare". Caracterizând cartea drept „pornografie și mizerie", organizația a cerut să fie interzisă în sălile de clasă și în bibliotecile școlare. în consecință, cartea a fost exclusă din listele de lecturi, și pusă pe un raft restricționat în bibliotecă.

în 1987, au fost emise diferite plângeri când părinții și „alți cetățeni îngrijorați" au contestat includerea cărții pe o listă de lecturi la cursurile de engleză la liceul Parkrose, Oregon. Ei au invocat faptul că în conținut cartea este „violentă, limbajul, ofensator, iar femeile sunt degradate". Mai mult, ei au pus la îndoială relevanța operei pentru viețile unor elevi din Parkrose, și au susținut că aceștia „nu au nevoie să înțeleagă viața dintr-un ghetou al negrilor".

CATCH-22

Autor: Joseph Heller

Data și locul publicării inițiale: 1961, Statele Unite Editura: Simon & Schuster Forma literară: roman

REZUMAT

Catch-22 **este un roman comic despre cel de-Al Doilea Război Mondial, pe care criticii l-au considerat ca fiind printre cele mai bune ale perioadei sale. Romanul se referă la eforturile căpitanului John Yossarian, bombardier în cadrul Escadronului Nr. 256 al Forțelor Aeriene Americane, de a se eschiva de la datoriile de luptă, după ce este martor la moartea mai multor prieteni. El se preface că ar fi nebun pentru a-și atinge scopul, dar eforturile sale sunt nimicite de regulamentul militar numărul 22 care stabilește că nicio persoană nebună nu va intra de bunăvoie în luptă. Astfel, orice persoană care încearcă să evite îndatoririle de luptă trebuie să fie considerată sănătoasă.**

Având ca decor insula ficțională Pianosa, din Mediterana, de unde escadronul își începe de regulă raidurile către Franța și Italia, romanul conține descrieri explicite de sex și violență, precum și un simț puternic împotriva autorității. Yossarian minte, sabotează proceduri militare și este de o iresponsabilitate remarcabilă. Mai mult, el se plimbă gol timp de câteva zile, chiar și atunci când i se acordă o medalie. Având ușoara sarcină de a cenzura scrisorile scrise de către cei înrolați, Yossarian se distrează eliminând cuvinte în mod aleator, uneori adăugând semnătura preotului de campanie la scrisori de amor. Experiența neplăcută a colegului său de cameră, Orr, la un

bordel, este relatată în detaliu, chiar și când „târfa" îl bate pe acesta cu un pantof cu toc. Cititorii află că cei doi sunt goi și că „sânii ei minunat de plini se zbânțuie peste tot ca niște flamuri umflate în vântul puternic, iar fesele ei și coapsele cărnoase se bălăngăneau încolo și încoace". Un alt personaj vizitează un bordel, apoi o ucide pe prostituată temându-se să nu îi afecteze reputația dacă ar spune și altora de întâlnirea lor. Pe întreg parcursul romanului, oamenii se adresează frecvent unul altuia cu apelative ca „nenorocit", „puțoi" sau „nemernic". La un moment dat, Yossarian își pierde cumpătul și urlă: „Nenorocit împuțit, cu fund de pitic, obraji roșii, ochi bulbucați, pitic, dințos, rînjit, nebun nemernic pui de lele!"

Femeile care apar sunt reduse de cele mai multe ori la un stereotip, iar personajele masculine le denumesc fără discriminare, „târfe". Femeia la care „a visat, tânjit luni de zile" este „perfectă pentru Yossarian, o depravată, neșlefuită, vulgară, amorală, provocatoare șleampătă... Era interesată de păcatele trupești." însă el speră că „târfa lui Nately" îi va găsi și lui o femeie la fel de dornică de sex ca ea. La sfârșitul romanului, în timp ce Yossarian fuge spre Suedia, „târfa lui Nately se ascundea după ușă". Ea încearcă să îl ucidă, dar acesta scapă.

ISTORICUL CENZURII

Catch-22 **a făcut parte din cazul de cenzură școlară care a creat un precedent în susținerea drepturilor *elevilor* de a cunoaște. în 1972, consiliul educațional din Strongsville, Ohio, și-a folosit puterea de decizie, interzicând achiziționarea titlurilor *Catch-22* și *Fii binecuvântat, domnule Rosewater* de Kurt Vonnegut, în ciuda recomandărilor foarte bune primite de acestea. Consiliul a refuzat să acorde dreptul școlilor de a le include în programa de engleză, considerând că sunt niște „gunoaie" sau „absolut mizerabile". Următoarea măsură a fost de a elimina toate exemplarele din bibliotecile școlare, împreună cu alt roman al lui Vonnegut, *Leagănul pisicii,* „conform dispoziției statutare".**

Cinci elevi de liceu, sprijiniți de familiile lor au intentat un proces împotriva districtului școlar, a inspectorului și a consiliului educațional, susținând că fuseseră aduse încălcări Primului Amendament și celui de-Al Paisprezecelea Amendament. Familiile mai susțineau că luând această decizie, în acest mod, și anume, fără a da motive suficient de documentate, se încălcase dreptul la liberă exprimare. în 1974 un tribunal din Ohio a considerat că prin decizia sa, consiliul nu a încălcat pir vederile Constituției. Legile din Ohio acordau consiliilor școlare autorita tea de a selecta manualele și, după părerea judecătorilor, consiliul organizase discuții, consultase suficienți specialiști în prealabil, astfel 11 decizia lor era perfect legală. Judecătorul

a respins plângerile familiiloi în legătură cu excluderea cărților din biblioteca școlară.

în 1976, cazul a ajuns la Curtea de Apel, unde a fost emisă o daci zie complet diferită. Curtea a confirmat dreptul consiliului de a determl na politica de selecție a cărților, dar s-a pronunțat ferm împotriva pra< tll II de a elimina cărți deja existente în biblioteca școlii.

Biblioteca școlii de stat este un ajutor valoros pentru discuțiile din sall de curs. Dacă măcar unul dintre profesorii de limba engleză a cotlll derat romanul *Catch-22* de Joseph Heller drept unul dintre cele mii importante romane americane moderne (după cum s-a și întâmplat, I U cel puțin un profesor), atunci presupunem că nimeni nu va pune la In

doială incidența Primului Amendament care va proteja atât dre|.....

profesorului de a spune acest lucru la clasă, cât și pe cel al elevilor dl a-l asculta și, implicit, de a citi cartea. în mod evident, succesul alt lor în tentativa mai sus menționată este semnificativ îngreunat de t i|i tul că titlul căutat a fost eliminat din biblioteca școlară.

Curtea de asemenea a mustrat consiliul pentru retragerea uni din biblioteca școlii. Declarând în decizia sa că „biblioteci Mtt pozit de cunoștințe", judecătorul a subliniat faptul că acestei iun! de stat pentru beneficiul elevilor din școli. Astfel, ele nu sunt lub tatea „consiliilor

școlare care se succed, și ai căror membri don moment dat să «curețe» cărțile al căror conținut le-a cauzat nepl I

indignare". Judecătorul a ordonat consiliului școlar din Strongsville să reintroducă titlurile în biblioteca școlii. Ca reacție, consiliul a încercat să înainteze un apel la Curtea Supremă a Statelor Unite, dar aceasta a respins cazul.

Folosirea cuvântului „târfă" în dese rânduri pe parcursul romanului a fost motivul unor contestații ale părinților la Dallas, Texas, în 1974, unde părinții au cerut ca romanul să fie exclus din toate bibliotecile liceale. Aceeași obiecție a motivat o nouă contestare, la districtul școlar Snoqualmie Valley (Washington) în 1979. Reclamanții au observat că frecvența cuvântului „târfă", și faptul că Heller nu îi spune niciodată pe nume personajului feminin, numit în schimb „târfa lui Nately", reprezintă o reducere a femeii la un stereotip, ceea ce este foarte dăunător pentru elevi. în alte încercări de cenzură, de exemplu, la biblioteca liceului Mount Si, criticii au invocat „pasajele exagerat de violente", precum și bizarele amenințări între membrii escadronului. Cu toate acestea, eforturile de a elimina romanul au fost zadarnice.

CLOPOTUL DE STICLĂ (THE BELL JAR)

Autor: Sylvia Plath

Data și locul publicării inițiale:* 7 963, *Marea Britanie
Editura: William Heinemann Ltd. Forma literară: roman

REZUMAT

Clopotul de sticlă, **publicat inițial sub pseudonimul Victoria Lucas, este o relatare autobiografică ușor deghizată, despre conflictul interior, cedarea psihică și mai apoi revenirea la normalitate ale unei studente din anii '50. Romanul acoperă aproximativ opt luni din viața lui Esther Greenwood, naratoarea în vârstă de 19 ani, iar acțiunea este împărțită în trei planuri. în primul, Esther se încumetă și pleacă pentru o lună de zile la New York pentru a ocupa postul de redactor la o revistă studențească de modă. Aflată în marele oraș, ea își amintește evenimente importante din trecutul ei, începând să se afunde într-o criză mentală și emoțională, pe măsură ce amintirile devin din ce în ce mai reale și mai pilduitoare decât evenimentele care chiar i se întâmplă în viața reală. Relațiile ei dificile cu bărbații îi domină gândurile, cititorul cunoscând deja de relația dezamăgitoare cu Constantin, care nu este deloc interesat de ea, cu brutalul și misoginul Marco, care o agresează, și de obișnuitul și convenționalul ei iubit de la colegiu, Buddy Willard, dornic de căsnicie și de o viață normală. Spre sfârșitul primei părți, în ultima ei noapte la New York, Esther își aruncă toate hainele de pe acoperișul hotelului,**

într-o ceremonie în batjocură care o dezvăluie ca fiind din ce în ce mai confuză.

în partea a doua, cuprinsă între capitolele 10 și 13 inclusiv, deteriorarea psihologică a tinerei studente continuă, odată ce ajunge acasă unde vede „case albe, strălucitoare și identice, cu spațiile dintre ele de spații verzi perfect îngrijite, trecând prin dreptul lor ca de la o bară la alta a unei cuști mari dar din care nu există cale de scăpare". Din ce în ce mai deprimată, Esther nu poate lucra și nici dormi, refuzând să se spele sau să își schimbe hainele. Tratamentele șoc îi adâncesc depresia, ascuțin-du-i obsesia pentru moarte și suicid. La sfârșitul acestei părți, Esther vizitează mormântul tatălui ei, apoi, ajunsă acasă, ia o cantitate mare de somnifere și își pierde cunoștința.

A treia parte a romanului, de la capitolul 14 până la 20, detaliază recuperarea înceată și dureroasă a lui Esther, după încercarea de suicid. Ea se opune tuturor încercărilor de ajutor care i se oferă în secția de psihiatrie a unui spital de stat, dar odată ajunsă într-un spital particular cu același profil, începe să facă niște progrese remarcabile. în timpul scurtelor sale permisii de la spital, ea se duce la Boston, de unde își cumpără o diafragmă, și experimentează primul contact sexual, o experiență cu totul neplăcută. în ciuda deziluziei, și în ciuda morții lui Joan, o altă pacientă de care devenise apropiată, Esther speră că într-o zi va părăsi azilul și își va relua studiile. însă, nu este sigură de viitorul ei,

neștiind dacă va mai avea vreodată o cădere nervoasă: „De unde să știu dacă într-o zi - la colegiu, în Europa, undeva, oriunde - clopotul de sticlă, cu distorsionan le sale înăbușite, nu va coborî din nou?"

ISTORICUL CENZURII

Romanul *Clopotul de sticlă* a fost controversat în primul rând din cauza discuțiilor pe care personajul principal le are despre sexuiilll.il« i

din cauză că promovează un stil de viață „nepotrivit". La un.....

dat, personajul principal observă că organele genitale ale pun. nul.....

sunt dezamăgitoare, aducându-i aminte de „gât și de pipote de curcan". Tinerele studente tânjesc după experiențe sexuale, personajul principal însuși folosind o diafragmă, și căutând să aibă o relație sexuală cu un necunoscut. Pe lângă obscenitatea aparentă, romanul a fost criticat pe motiv că respinge în mod deschis căsătoria tradițională și parentajul tradițional. Caracterizând căsnicia ca o carceră a sarcinilor domestice șterse și neinteresante, Plath descrie mamele ca pe niște sclave ale copiilor mizerabili și extenuanți, iar soțiile ca pe niște servitoare supuse și inferioare soților.

în 1977, în orașul Warsaw, Indiana, profesoara de engleză Teresa Burnau de la liceul din Warsaw a fost

desemnată să predea cursul „Femei în literatură", pe baza textelor aprobate și recomandate în prealabil, înainte de începerea cursurilor în septembrie, directorul i-a solicitat profesoarei să elimine din lista de lecturi a cursului antologia literară *Growing Up Female in America (Cum e să devii femeie în America)* și romanul *The Stepford Wives.* Cărțile au fost scoase pe motiv că „anumiți membri ai comunității ar putea fi ofensați de criticile la adresa rolului tradițional al femeii". Până la mijlocul lui octombrie, directorul a solicitat ca și romanul Co *Ask Alice* să fie eliminat de pe acea listă, din cauza cuvintelor „obscene". în noiembrie, același director, a ordonat ca și *Clopotul de sticlă* să fie exclus de pe lista de lecturi, după examinarea cărții și constatarea că este „nepotrivită", invocând referirile la contracepție și „atitudinea de blasfemie". Reacția lui Burnau, care a luat forma unui protest scris, i-a atras amenințarea că dacă nu va respecta ordinele, va fi eliberată din funcție. Cu toate că Burnau s-a conformat ordinului, eliminând cartea, directorul a scris mai târziu în acel an în evaluarea activității profesorilor, că Burnau „a demonstrat o atitudine nepotrivită" când i s-a ordonat să nu mai predea o lecție despre *Clopotul de sticlă.* Consiliul director al școlii a decis să nu o mai angajeze pe Burnau, dând ca singur motiv faptul că nu și-a respectat responsabilitățile, având pe lângă aceasta și o „atitudine nepotrivită".

O elevă de 17 ani de la liceul respectiv, împreună cu familia sa, au atacat decizia consiliului. La începutul lui 1979, Brooke Zykan, fratele ei Blair, și familia Zykan, au depus o plângere într-un proces care acuza școala de încălcarea Primului și celui de-Al Paisprezecelea Amendamente ale Constituției Americane referitoare la libertatea profesorilor și a elevilor, cerând în plus reincluderea titlurilor în lista de lecturi. Printre acestea se mai aflau: *The Feminine Plural: Stories by Women About Growing*

***Up* și *The New Women: A Motive Anthology of Women's Liberation. O* nouă organizație numită People who Care[8], a fost creată pentru a aborda controversa creată, și pentru a încuraja excluderea materialelor „nepotrivite" din școli. După cum declara un membru al acesteia: „Deciziile școlii trebuie să se bazeze pe învățăturile creștine." în cazul *Zykan v. Warsaw (IN) Community School Corporation and Warsaw School Board of Trustees (1980),* reclamanții au susținut că consiliul director al școlii îndepărtase cărțile din sălile de clasă" „din cauză că anumite cuvinte ale cărții ofensau anumite perspective sociale, politice sau morale, și nu din cauza ca acestea, luate ca întregi, ar fi fost lipsite de valoare educațională".**

Avocatul Uniunii Americane pentru Libertăți Civile s-a implicat în acest caz sperând că va obține recunoașterea

8 Oameni cărora le pasă (n.tr.).

încălcării Primului Amendament. El mai acuza conducerea școlii că ar fi încălcat elevilor „dreptul de a învăța", precum și libertatea academică garantată de către Constituție. Cu toate acestea, pe 3 decembrie 1979, un tribunal de district din Indiana a respins aceste acuzații, respingând și cazul. Reclamanții au făcut apel la această decizie, dar Curtea de Apel a luat partea consiliului director al școlii, proclamând că acesta nu încălcase nimănui drepturile constituționale, întrucât prevederea „libertății academice" este limitată numai învățământului superior. Pe 22 august 1980, judecătorul Walter J. Cummings de la Seventh Cicuit Court a determinat că „dreptul și obligația unui elev față de o asemenea libertate este limitat de nivelul dezvoltării sale intelectuale", susținând de asemenea că acele consilii școlare locale au puteri lărgite în ceea ce privește asemenea decizii. Cazul a întărit autoritatea consiliilor școlare în a selecta și a exclude cărți din bibliotecile școlare sau din listele de lecturi, emițând prin aceasta un avertisment celor care își doreau ca libertatea să domnească în interiorul structurii școlare.

CU GÂNDUL LA ANNIE (ANNIEON MYMIND)

Autor: Nancy Carden

Data și locul publicării inițiale: 1982, Statele Unite Editura: Farrar, Straus & Giroux Forma literară: roman pentru tineret

REZUMAT

Annie on My Mind **detaliază povestea a două adolescente care ajung să recunoască faptul că se iubesc. Annie și Liza, eleve la școli diferite, sunt bune prietene. Ele s-au cunoscut la un muzeu și împărtășesc interesul pentru artă și pentru Evul Mediu. Annie provine dintr-o nu foarte educată familie de imigranți italieni, frecventând o școală orășenească de stat. De cealaltă parte, Liza provine dintr-o familie înstărită. Ea merge la o școală particulară, The Foster Academy, unde este și președinta consiliului elevilor.**

Principalul decor al poveștii este Foster Academy, condusă de o doamnă administrator care pune disciplina la mare preț. Academia se află într-o situație precară din punct de vedere financiar, astfel că la un moment dat are loc o colectare de fonduri, lucru care necesită ca scandalurile, fie ele și minore, să fie eliminate complet din rândul școlii, alt-fel finanțările putând fi puse în pericol.

Dragostea dintre Annie și Liza se dezvoltă treptat. Le este greu să își recunoască sentimentele din cauza stigmatului aruncat asupra unei astfel de relații, astfel că ele nu au momente de intimitate, negăsind un loc propice pentru așa ceva. La un moment dat, doi dintre cei mai admirați profesori de la academie, dna Widmer și dna Stephenson, care locuiesc împreună, pleacă într-o vacanță, iar Liza se oferă să aibă grijă de pisicile lor, înțelegând apoi

că acolo ar fi un loc bun pentru o întâlnire cu Annie. Plimbându-se prin casa celor două profesoare, Liza descoperă că cele două sunt împreună, după cărțile despre lesbianism pe care le găsește în casă, în timpul vacanței de primăvară, Liza și Annie se întâlnesc acolo, explorându-și pentru prima dată intimitatea relației. Ele sunt văzute însă de un coleg de-al lor și de o secretară băgăcioasă, care le denunță doamnei administrator, atât pe cele două eleve, cât și pe cele două profesoare.

Uza **este suspendată de la școală și obligată să meargă la niște întâlniri disciplinare ținute de consiliul școlii, consiliu care ar fi urmat să decidă dacă incidentul trebuie să rămână pe plan intern, sau ar trebui ca și universitatea la care Liza fusese acceptată, Massachusetts Institute of Technology, să fie informată. Annie frecventează altă școală, astfel că este scutită de umilința de care are parte Liza, mai mult, părinții ei nici nu află de incident. Consiliul școlii decide să nu impună nicio sancțiune, dar Liza trebuie să suporte remarcile răutăcioase și vorbele pe la spate, din partea colegilor de școală. Cele două profesoare însă își pierd posturile, crezându-se în mod eronat că ele le-ar fi influențat pe cele două fete.**

Annie urmează cursurile Universității California din Berkeley, pe Coasta de Vest, în timp ce Liza rămâne pe Coasta de Est, frecventând MIT. Annie îi scrie scrisori prietenei sale, dar aceasta nu răspunde. în final, realizând

că o iubește cu adevărat pe Annie, Liza vorbește cu ea la telefon, aranjând să se întâlnească în timpul vacanței de Crăciun.

ISTORICUL CENZURII

Romanul a fost deseori atacat pe motiv că promovează, idealizează sau încurajează homosexualitatea. Mulți dintre cei care au contestat cartea, fără să o citească, au invocat și faptul că ar conține scene explicite de sex, ceea ce nu este adevărat. Alții au declarat că nu pot accepta lumina favorabilă în care sunt descrise personaje de orientare homosexuală, care nu sunt nici condamnate, nici prezentate ca fiind neadaptate din punct de vedere psihologic. Cu toate acestea, cartea arată în mod convingător care pot fi consecințele unor relații homosexuale, demonstrând suferințele prin care trec cei care îndrăznesc să treacă peste obtuzitatea majorității.

în 1988, patronii Bibliotecii Cedar Mill din Portland, Oregon au contestat romanul pe motiv că prezintă dragostea între lesbiene ca fiind normală. Astfel cartea a fost temporar exclusă de pe rafturile bibliotecii, dar la scurt timp a fost reprimită. în 1990, un părinte din Sedgwick, Mâine, și-a exprimat nemulțumirea față includerea romanului în biblioteca pentru clasele a Vll-a și a Vlll-a, invocând prezentarea unei relații între lesbiene ca fiind nepotrivită. Problema a fost comunicată consiliului școlii,

întrucât districtul școlar nu avea o procedură pentru asemenea plângeri. Consiliul a stabilit un comitet format din membrii consiliului, profesori și părinți, care a votat pentru păstrarea romanului în bibliotecă.

în 1991, *Annie on My Mind* a dispărut în mod misterios din două biblioteci școlare din San Ramon, California. Bibliotecarii au descoperit mai târziu că directorii adjuncți de la cele două licee luaseră cele două exemplare susținând că vor să le examineze. Exemplarele fuseseră donate de un membru al comunității care i-a acuzat public pe cei doi directori adjuncți de cenzură, afirmând că „puteau la fel de bine să ardă cărțile; intenția este clară, aceea de a nu permite elevilor să intre în contact cu o temă legată de homosexualitate". Deși cei doi acuzați au negat intenția lor de a cenzura cartea, un reprezentat al Uniunii Americane pentru Libertăți Civile a considerat că intenția era clară, afirmând că „un district școlar nu poate exclude tema homosexualității dintr-o bibliotecă școlară".

în 1992, bibliotecarii din Colony, Texas, au primit numeroase solicitări de a scoate romanul din circuit, întrucât „promovează și încurajează stilul de viață homosexual". După prima plângere, consiliul de conducere al bibliotecii a votat în unanimitate pentru a păstra cartea în bibliotecă, dând apoi o declarație prin care subliniau faptul că nu este sarcina bibliotecii de a spune copiilor ce să citească, „aceasta fiind sarcina părinților". Consiliul și-a

menținut poziția în ciuda numeroaselor plângeri sosite, afirmând că părinții trebuie să decidă acasă ce cărți trebuie să citească un copil.

în 1993, părinții elevilor de la liceul din Bend, Oregon, au contestat romanul prezent la acea vreme în biblioteca școlii, deoarece acesta „promovează și tolerează" homosexualitatea. Consiliul școlii a discutat plângerea, dar a votat pentru păstrarea cărții în bibliotecă. Același scenariu s-a repetat în același an la liceul din Lapeer, Michigan. Mai multe astfel de incidente au avut loc în 1993, în statul Kansas, când o organizație a donat mai multe exemplare unor biblioteci cu intenția „de a oferi oamenilor o imagine adevărată și completă despre homosexualitate". Romanul a fost mai întâi exclus, apoi reprimit la biblioteca din districtul școlar Shawnee. Mai multe exemplare au fost stropite cu benzină și apoi arse de un pastor și de adepții lui, la districtul școlar Kansas City, dar un exemplar a fost totuși păstrat în biblioteca liceului, districtul școlar donând un exemplar și bibliotecii publice.

în 1994, romanul a fost interzis din bibliotecile din opt unități de învățământ din Olathe, Kansas, de către inspectorul școlilor, cu sprijinul consiliului școlii. în fața refuzului de a reprimi cărțile în bibliotecă, șase elevi împreună cu familiile lor au contactat Uniunea Americană pentru Libertăți Civile, intentând un proces împotriva școlii. Cazul a fost decis în decembrie 1995, când un judecător de

district a decis că inspectorul și consiliul școlii încălcaseră Primul Amendament din Constituția americană, prin interzicerea romanului dintr-o bibliotecă școlară. Judecătorul a ordonat ca romanul să fie reintrodus în bibliotecă imediat și ca inspectorul să plătească cheltuielile de judecată și alte daune.

Romanul a fost de asemenea interzis la biblioteca liceului Chanute, Kansas, în urma unor plângeri adresate consiliului de părinți. Bibliotecarii au inclus romanul în categoria titlurilor restricționate, care puteau fi citite doar cu acordul părinților.

CUJO

Autor: Stephen King

Data și locul publicării inițiale: 1981, Statele Unite Editura: Viking Press Forma literară: roman

REZUMAT

Cu/o este povestea unui placid câine Saint Bernard, modelul „câinelui bun" care însă devine o sursă de teroare pentru familia sa iubitoare și pentru locuitorii orășelului Castle Rock, Mâine. Câinele familiei Camber, Cujo, este cel mai bun prieten al tânărului de zece ani Brett Camber. Câinele este mușcat într-o zi de niște lilieci turbați, pe când se afla într-o peșteră. în timp ce Cujo alunecă treptat și

dureros spre turbare, King îi prezintă cititorilor pe locuitorii din Castle Rock, unii dintre ei urmând a fi atacați mortal de Cujo.

Joe Camber, un mecanic auto și soț abuziv, face eforturi serioase pentru a-l aduce și pe fiul său Brett pe această cale a brutalității, lucru pe care soția sa, Charity, încearcă să îl împiedice. Vie Trenton, un director din New York, care s-a mutat împreună cu soția sa Donna, și fiul său Tad, pentru a se bucura de viața liniștită din Mâine, se străduiește să își păstreze căsnicia, în ciuda aventurii pe care Donna o are cu poetul Steve Kemp, care chiar îi scrie lui Vie: „îmi plăcea s-o f.. de să-i meargă fulgii". Primind acest mesaj, Vie își imaginează aventurile lor sexuale în detaliu. Mătușa Evie, cea mai în vârstă locuitoare a orășelului, la 93 de ani, prevede schimbările de vreme, fiind denumită de către poștașul Ceorge Meara „cățea bătrână și cu gura mare", aceasta numindu-l la rândul ei pe

poștaș „un bășinos bătrân". Gary Pervier, un om „mai rău decât un taur cu o manivelă în fund", și-a transformat medalia „Distinguished Service Cross" în scrumieră, în 1968. Când hippioții l-au căutat pentru a-i spune că este „prea de tot", Gary i-a amenințat cu o pușcă, considerându-i oricum „o adunătură de împuțiți" spunându-le chiar că „îl durea undeva dacă le împrăștia mațele între Castle Rock și Fryeburg". Romanul abundă în cuvinte vulgare", iar personajele își adresează frecvent replica „să te fut".

Tad Trenton începe să vadă un monstru în dulapul său în fiecare noapte după ce Cujo este mușcat de lilieci, cele două evenimente fiind prezentate cititorului ca având rolul unei reprezentări a răului care strică viața normală. Monstrul, „cu ochii săi lucind înfricoșător" care par a-l urmări, îl sperie atât de tare încât îi lasă „scrotul târându-se". Copilul aude „urletele sale vibrante" și îi miroase „respirația sa dulceagă și putri-dă". Monstrul dispare când părinții lui Tad intră în cameră, dar reapare imediat după ce ei pleacă, amenințându-l: „Numele meu a fost odată Frank Dodd, și am omorât doamnele și poate că le-am și mâncat." De asemenea, îl amenință pe băiat că într-o zi se va năpusti asupra lui și îl va devora.

Narațiunea continuă, întreruptă ocazional de conștiința lui Cujo, pe măsură ce deteriorarea fizică și dorința sa de a omorî oamenii din jur încep să îl domine. Suspansul crește

cu fiecare moarte, până când Cujo îi prinde pe Donna și pe Tad în mașina lor pe care o aduseseră la garajul lui Camber pentru reparații. Timp de aproape două zile, Donna se străduiește să îl țină pe fiul său departe de Cujo, până când este forțată să îl lovească pe câine cu o bâtă de baseball, omorându-l. Donna supraviețuiește, cu toate că rănile sale profunde sângerează și trebuie tratată de rabie, dar Tad moare de deshidratare, în ciuda eforturilor Donnei de a-l salva. Romanul se încheie, Vie și Donna se împacă, iar Charitty și Brett încep o viață nouă, eliberați de brutalitatea lui Joe.

ISTORICUL CENZURII

Multe cărți scrise de Stephen King au fost atacate sau excluse din biblioteci școlare sau de la publicare, printre acestea numărându-se: *Carne, Christine, The Dark Half, The Dead Zone, Different Seasons, The Drawing of the Three, The Eyes of the Dragon, Firestarter, Four Past Midnight, It, NightShift, Cimitirul Animalelor, Salem's Lot, The Shining,*

***The Skeleton Crew, The Stand,* //><• /.i/cm.m //mm. < i *il„- Tommyknockers.* Cel mai frecvent atacată lucrau- .1 lul 1 [1] In 1**

Cu/o, aceasta fiind acuzată de „limbaj ina< 1 cpl.ilnl 1 < .1« n| 1

în 1984, părinții din districtul școlar Rankin < oiini-, I ll I Ippl >iu

contestat prezența romanului în bibliotecile școlari', invui m 1..... 1,1

este „obscen, profan și explicit din punct de vedere »txu.il I on lllul director al școlii a decis să păstreze cartea în biblioii-i .1 in i'M'i mm.i nul a fost exclus din biblioteca liceului Bradford, N<-w VoH dupl CI părinții s-au plâns că acesta ar fi „o grămadă de gunoi". I)<• .isnnnuM in 1985, conducerea școlii din Hayward, California a refuz.it -.."i .ipiolir achiziționarea cărții din cauza „limbajului dur" și a „scenrlm ••«i>li. de sex". în același an, consiliul educațional din Washington Couniy, Alabama a luat o decizie în unanimitate pentru eliminarea romanului din toate bibliotecile școlare din Washington County, după părerea lor acesta fiind „pornografic" și conținând un „limbaj inacceptabil". în 1987, conducerea școlii a exclus romanul din biblioteca unui liceu, după ce părinții din Durând, Wisconsin, au protestat, invocând „violența" și „limbajul nepotrivit". Consiliul director al școlii a delegat un comitet alcătuit din nouă membri, pentru a examina cartea, însă cazul nu a mai fost continuat.

în 1992, părinți din Peru, Indiana s-au plâns inspectorului școlilor, că romanul Cu/o, împreună cu alte două romane ale lui King, *The Dead Zone* și *Christine,* conțin „limbaj obscen" fiind „nepotrivite pentru elevii de

liceu", cerând excluderea lor. Inspectorul a recomandat consiliului să păstreze romanele, dar să le pună la categoria titlurilor disponibile numai cu acordul părinților. Consiliul a refuzat să ia în considerare recomandarea, decizând cu un vot de 5 la 1, să interzică cu totul cele trei romane din biblioteca școlii. De asemenea, în 1992, părinții elevilor din școala gimnazială din South Portland, Mâine au cerut ca romanul să fie exclus din biblioteca școlii, din cauza referințelor sexuale și a blasfe-miilor. Un comitet de examinare alcătuit de către consiliul director al școlii, a recomandat păstrarea romanului. în același an, părinții elevilor din Sparta, Illinois s-au plâns consiliului educațional solicitând excluderea tuturor cărților de Stephen King din bibliotecile școlare, invocând „violența" și „scenele explicite de sex precum și limbajul obscen". Consiliul a acceptat să îi protejeze pe elevii în cauză, dar a refuzat să interzică romanul.

în 1994, un pastor și un membru al consiliului director al școlii din Bismarck, Dakota de Nord, au susținut că romanul Cu/o precum și alte opt romane ale lui King: *Christine, The Dead Zone, The Drawing of the Three, The Eyes of the Dragon, Cimitirul Animalelor, The Shining și Thinner) ar* trebui excluse din toate bibliotecile școlare. Ei au considerat că nu sunt potrivite pentru vârsta prea tânără a elevilor.

DE VEGHE ÎN LANUL DE SECARĂ (THE CATCHER IN THE RYE)

Autor:). D. Salinger

Data și locul publicării inițiale: 1951, Statele Unite Editura: Little, Brown and Company Forma literară: roman

REZUMAT

De *veghe în lanul de secară* este povestea unui adolescent din clasa de mijloc, din anii 1950, care se confruntă cu o criză de identitate, evadând în lumea haotică și dezordonată a adulților. Povestea, spusă la persoana întâi de un băiat pe nume Holden Caulfield, detaliază 48 de ore din viața sa, prezentând părerile și intuițiile sale despre societate, și despre lumea în care trăiește. Holden trece prin tot felul de aventuri, mai degrabă nefericite. El filozofează în maniera unui adolescent sincer despre sex, societate și valorile americane. El încearcă să rămână idealist, dar se confruntă la fiecare colț cu fățărnicia societății.

Holden narează această poveste, în tiMp ce se află în California, cititorul aflând că el de fapt povestește evenimente din trecutul său recent. El își amintește de zilele de școală, în special la Pency Prep, unde învață până când într-o zi este exmatriculat. Abia după acest eveniment începe acțiunea romanului. în cea mai mare parte a romanului, Holden pare în căutarea cuiva sau a ceva în care să creadă, dar constată că perspectiva sa pesimistă asupra

naturii umane și a valorilor umane este mai degrabă confirmată zilnic decât respinsă.

înainte ca Holden să ia decizia de a părăsi școala, își vizitează profesorul de istorie pentru o ultimă oară, alegându-se cu o predică despre lipsa sa de motivație și de disciplină școlară. Dl Spencer merge chiar până la a-i citi lui Holden ultimul test pe care îl dăduse. Dezamăgirile se adâncesc, iar Holden se întoarce la cămin, unde află că Ward, colegul său de cameră, urmează să se întâlnească cu o fată pe care o plăcea și el. Pentru a-l face să-i fie și mai ciudă, Ward îl pune pe Holden să îi scrie o lucrare, pe care apoi o critică dur. După bătaia dintre cei doi, Holden își face bagajele și pleacă din campus.

Holden ia un tren spre New York și se cazează la un hotel. Când îl copleșește singurătatea, el încearcă să vorbească la telefon pentru a-și alunga tristețea, dar fără succes. Apoi vizitează un club de noapte foarte aglomerat, dar nu reușește să umple golul pe care îl simte în suflet. Apoi, se întoarce la hotel, îl roagă pe cel de la recepție să îi găsească o prostituată, dar o respinge apoi, fără să o plătească, pentru că este prea speriat și prea deprimat pentru a se bucura de ea. Mai târziu prostituata împreună cu portarul vin să îi ceară cei cinci dolari, iar cel din urmă îl bate pe Holden, pentru a obține banii.

Holden se întâlnește apoi cu un prieten la un bar, unde bea alcool deși nu are vârsta necesară, și se hotărăște să se

furișeze în apartamentul familiei sale, unde se întâlnește cu sora lui mai mică Phoebe, cu care discută despre temerile sale de a „dispărea" în sine însuși. îi spune că are o misiune pe această lume: „îmi tot imaginez niște copii mici jucându-se într-un câmp mare de secară... și eu stau la marginea unei faleze nebune. Iar ce trebuie să fac eu este să îi prind pe toți dacă încearcă să sară de pe faleză". în idealismul său încă activ, Holden se înfurie văzând că pe pereții școlii primare unde învață Phoebe este scris „Fuck You", și la fel și pe pereții muzeului.

Holden plănuiește să facă autostopul spre vest, dar se răzgândește și hotărăște să se întoarcă acasă, când Phoebe își face bagajele și insistă să meargă cu el. Mai târziu, el se uită la Phoebe dându-se în călușei în Central Park, și își dă seama că nu poate să o ferească într-adevăr de toatfl răutățile lumii, și că trebuie să o lase să își încerce norocul, fără a inttl veni.

La sfârșitul romanului, după ce se opune avansurilor unui fosl profr sor de engleză, și după ce își revede dezamăgirile legate de lume.i ,idnl ților, Holden apare resemnat, prevăzând că se va întoarce curând li școală.

în 1994, un pastor și un membru al consiliului director al școlii din Bismarck, Dakota de Nord, au susținut că romanul *Cujo* precum și alte opt romane ale lui King: *Christine, The Dead Zone, The Drawing of the Three, The Eyes of the Dragon, Cimitirul Animalelor, The Shining și Thinner)* ar

trebui excluse din toate bibliotecile școlare. Ei au considerat că nu sunt potrivite pentru vârsta prea tânără a elevilor.

DE VEGHE ÎN LANUL DE SECARĂ (THE CATCHER IN THE RYE)

Autor: \. D. Salinger

Data și locul publicării inițiale: 1951, Statele Unite Editura: Little, Brown and Company Forma literară: roman

REZUMAT

De *veghe în lanul de secară* este povestea unui adolescent din clasa de mijloc, din anii 1950, care se confruntă cu o criză de identitate, evadând în lumea haotică și dezordonată a adulților. Povestea, spusă la persoana întâi de un băiat pe nume Holden Caulfield, detaliază 48 de ore din viața sa, prezentând părerile și intuițiile sale despre societate, și despre lumea în care trăiește. Holden trece prin tot felul de aventuri, mai degrabă nefericite. El filozofează în maniera unui adolescent sincer despre sex, societate și valorile americane. El încearcă să rămână idealist, dar se confruntă la fiecare colț cu fățărnicia societății.

Holden narează această poveste, în tiMp ce se află în California, cititorul aflând că el de fapt povestește evenimente din trecutul său recent. El își amintește de zilele de școală, în special la Pency Prep, unde învață până când

într-o zi este exmatriculat. Abia după acest eveniment începe acțiunea romanului. în cea mai mare parte a romanului, Holden pare în căutarea cuiva sau a ceva în care să creadă, dar constată că perspectiva sa pesimistă asupra naturii umane și a valorilor umane este mai degrabă confirmată zilnic decât respinsă.

înainte ca Holden să ia decizia de a părăsi școala, își vizitează profesorul de istorie pentru o ultimă oară, alegându-se cu o predică despre lipsa sa de motivație și de disciplină școlară. Dl Spencer merge chiar până la a-i citi lui Holden ultimul test pe care îl dăduse. Dezamăgirile se adâncesc, iar Holden se întoarce la cămin, unde află că Ward, colegul său de cameră, urmează să se întâlnească cu o fată pe care o plăcea și el. Pentru a-l face să-i fie și mai ciudă, Ward îl pune pe Holden să îi scrie o lucrare, pe care apoi o critică dur. După bătaia dintre cei doi, Holden își face bagajele și pleacă din campus.

Holden ia un tren spre New York și se cazează la un hotel. Când îl copleșește singurătatea, el încearcă să vorbească la telefon pentru a-și alunga tristețea, dar fără succes. Apoi vizitează un club de noapte foarte aglomerat, dar nu reușește să umple golul pe care îl simte în suflet. Apoi, se întoarce la hotel, îl roagă pe cel de la recepție să îi găsească o prostituată, dar o respinge apoi, fără să o plătească, pentru că este prea speriat și prea deprimat pentru a se bucura de ea. Mai târziu prostituata împreună

cu portarul vin să îi ceară cei cinci dolari, iar cel din urmă îl bate pe Holden, pentru a obține banii.

Holden se întâlnește apoi cu un prieten la un bar, unde bea alcool deși nu are vârsta necesară, și se hotărăște să se furișeze în apartamentul familiei sale, unde se întâlnește cu sora lui mai mică Phoebe, cu care discută despre temerile sale de a „dispărea" în sine însuși. îi spune că are o misiune pe această lume: „îmi tot imaginez niște copii mici jucându-se într-un câmp mare de secară... și eu stau la marginea unei faleze nebune. Iar ce trebuie să fac eu este să îi prind pe toți dacă încearcă să sară de pe faleză". în idealismul său încă activ, Holden se înfurie văzând că pe pereții școlii primare unde învață Phoebe este scris „Fuck You", și la fel și pe pereții muzeului.

Holden plănuiește să facă autostopul spre vest, dar se răzgândește și hotărăște să se întoarcă acasă, când Phoebe își face bagajele și insistă să meargă cu el. Mai târziu, el se uită la Phoebe dându-se în călușei în Central Park, și își dă seama că nu poate să o ferească într-adevăr de toate răutățile lumii, și că trebuie să o lase să își încerce norocul, fără a interveni.

La sfârșitul romanului, după ce se opune avansurilor unui fost profesor de engleză, și după ce își revede dezamăgirile legate de lumea adulților, Holden apare resemnat, prevăzând că se va întoarce curând la școală.

ISTORICUL CENZURII

Romanul a produs frecvente și fervente controverse, fiind cartea cel mai des interzisă în școli, între 1966 și 1975. Chiar și înainte, opera era o țintă favorită pentru cenzori. în 1957, Vama Australiană a reținut un transport de exemplare ale romanului, care constituiau un dar din partea ambasadorului american pentru guvernul australian. Cărțile au fost mai târziu puse în circulație, dar nu înainte ca o comisie de examinare a vămilor să declare că romanul este obscen și că prezintă un comportament nepotrivit pentru un adolescent. în 1960, un profesor din Tulsa, Oklahoma, a fost concediat pentru că a desemnat cartea ca lectură obligatorie pentru un curs de engleză, la clasa a Xl-a. Profesorul a făcut apel, fiind apoi reprimit în funcție, dar fără a-i fi permisă și includerea cărții în programă.

Anul următor la Oklahoma City, romanul a devenit ținta unei audieri a legislativului, prin care un grup organizat la nivel local dorea să împiedice un lanț de librării pe nume Mid-Continent News Company să comercializeze romanul. Membrii acestui grup au parcat un automobil numit „Smutmobile"[9] în fața clădirii unde se țineau audierile. în urma presiunilor publice, librăria a renunțat la titlurile controversate. în 1963, o delegație a părinților unor elevi din Columbus, Ohio au cerut consiliilor școlare, să interzică romanele De *veghe în lanul de secară, Minunata lume nouă* și *Să ucizi o pasăre cântătoare* pe motiv că sunt

9 Trad aprox., „Automurdăria" (n.tr.).

„împotriva albilor" sau „obscene". Inspectorul școlilor împreună cu consiliul școlar au refuzat solicitarea, exprimându-și încrederea în capacitatea profesorilor de a alege cărțile cele mai potrivite.

După un deceniu de liniște, alte nemulțumiri au apărut în 1975 la Selinsgrove, Pennsylvania, romanul fiind eliminat din lista de lecturi pentru cursul „Căutând valori și identități prin literatură". Pe baza obiecțiilor aduse de părinți față de limbaj și de conținutul cărții, consiliul director a decis cu un vot de 5 la 4 să interzică romanul. Acesta a fost însă la scurt timp reintrodus în programă, consiliul aflând că pentru excluderea unei cărți este nevoie de o majoritate de două treimi, una simplă ne-fiind de ajuns.

în 1977, părinții din Pittsgrove, New Jersey au contestat includerea titlului pe lista de lecturi pentru cursul de literatură americană. Acuzațiile erau că textul este plin de „blasfemii", și este scris într-un limbaj „mizerabil și profan", care promovează sexul premarital, homosexualitatea și perversiunea, fiind pe deasupra și „pornografic" și „imoral". După luni întregi de controverse, consiliul a decis că romanul este o lectură necesară datorită mesajului pe care îl propune, și nu datorită limbajului, dar că părinții pot decide dacă copilul lor primește permisiunea să citească această carte sau nu.

în 1978, părinții din Issaquah, Washington, și-au exprimat nemulțumirea în legătură cu ideile rebele

exprimate de Holden Caulfield. Doamna care conducea grupul de părinți a declarat că inventariase nu mai puțin de 785 de referiri la „blasfemie", acuzând, mai mult, că această carte face parte dintr-un plan comunist care prinde din ce în ce mai multe școli, și „în care mulți oameni sunt folosiți, fără a ști măcar aceasta". Consiliul școlar a votat pentru interzicerea romanului, dar decizia a fost mai târziu revocată, trei membri ai consiliului fiind apoi recuzați, în urma sesizării unor nereguli. în 1979, la Middleville, Michigan, romanul a fost definitiv eliminat din programă în urma unor plângeri aproape identice.

Controverse în jurul romanului au fost numeroase pe tot parcursul anilor 1980, și chiar spre anii 1990. în 1980, bibliotecile școlare ale școlii Jacksonville-Milton, din North Jackson, Ohio, au eliminat cartea, la fel făcând și două biblioteci din Anniston, Alabama. în 1982, oficialii din educație la nivel local au eliminat cartea din toate bibliotecile școlare, întrucât conținea „limbaj vulgar în exces, scene sexuale, și idei imorale", în 1983, părinții din Libby, Montana, au contestat de asemenea decizia de a include romanul în lista de lecturi, pe motiv că prezintă un „conținut nepotrivit". Etichetat drept „obscen" și „inacceptabil", romanul a fost interzis la liceul Freeport, din De Funiak Springs, Florida, în 1985, la fel și la liceul din Medicine Bow, Wyoming, din cauza referirilor sexuale și a blasfemiei, în 1987, părinții de la clubul Knights of

Colombus din Napoleon, Dakota de Nord, s-au plâns de blasfemie și limbaj vulgar prezente în paginile cărții, aceasta fiind scoasă de pe lista de lecturi. în 1988, părinții elevilor de la liceul Linton-Stockton, Indiana au contestat cartea pe motiv < | aceasta „subminează moralitatea", iar blasfemia a fost motivul pentru i IU aceasta a fost interzisă la liceul din Boron, California în 1989.

Incidente similare au avut loc și în anii 1990. în 1991, romanul .i
fost atacat la liceul Grayslake, Illinois pentru blasfemie, iar părinții elrvi
lor de la liceul Jamaica, Illinois, au invocat profanitățile precum și rclciiii
le la sexul premarital, la consumul de alcool și la prostituție, ca fundai.....[1]pentru plângerea lor din 1992. Alte trei evenimente similare au mai avut loc în 1992. Romanul a fost eliminat din biblioteca școlii în Waterloo, lowa, și din Duval County, Florida, întrucât „conține pasaje sexuale explicite", și blasfemii, iar un părinte din Carlisle, Pennsylvania a declarat că romanul este „imoral". în 1993, părinții din districtul școlar Coro-na-Norco, California au protestat împotriva includerii romanului în listele de lecturi, din cauză că acesta promovează „o activitate negativă". Consiliul școlar a decis să păstreze romanul pe listă, acordând însă dreptul părinților de a decide în fiecare caz, dacă copilul lor are dreptul sau nu să o citească. Romanul a

fost atacat, fără mari consecințe și la liceul Richmond, Wisconsin în 1994, în schimb a fost eliminat de pe lista de lecturi obligatorii la școlile din Goffstown, New Hampshire, în același an, părinții acuzând că prezintă „cuvinte vulgare" și acte sexuale.

DU-TE ȘI-NTREAB-O PE ALICE (GO ASK ALICE)

Autor: anonim

Data și locul publicării inițiale: 1971, Statele Unite Editura: Prentice-Hall Forma literară: roman

REZUMAT

Co *Ask Alice* este o relatare ficționalizată despre care se pune că s-ar baza pe jurnalul unei tinere dependente de droguri, fiica unui profesor de la un colegiu american. Editorul a pus în loc de numele autorului termenul „anonim". încă de la început, personajul principal stă prost cu respectul de sine și își exprimă nemulțumirea față de felul în care arată, își disprețuiește părul, își urăște pielea și se simte grasă și tocmai s-a despărțit de prietenul ei. La un moment dat, află că urmează să se mute în curând pentru că tatăl ei a fost numit decanul unei facultăți de științe politice, la o altă universitate. Este foarte încântată de acest lucru. Când intră în vacanța de vară la noua școală, autoarea

se întoarce la vechii ei prieteni pentru a-și petrece vara cu bunicii ei în fosta locuință.

Plictisită de vacanța ei, autoarea se bucură de ocazia de a putea merge la o petrecere a unei fete „cu pretenții", care o ignorase până atunci, dar care dorea acum să fie studentă la universitatea unde era decan tatăl ei. La petrecere, tinerii joacă o variantă a jocului „Button, Button, Who's Got the Button?"[10], dar tânăra fată nu știe faptul că 10 dintre cele 14 doze de suc conțin LSD, și că un câștigător „norocos" este cel care găsește dozele cu droguri. Este prima ei experiență de acest tip, la sfârșit simțindu-se oarecum temătoare, dar foarte bine. în jurnalul ei, după câteva zile de la acest eveniment, scrie: „Pur și simplu abia aștept să încerc și iarbă." De asemenea decide că LSD nu este chiar așa de rău și că „toate lucrurile pe care le-am tot auzit despre LSD, este evident, au fost scrise de oameni neinformați și necunoscători precum părinții mei, care, este clar, nu știu nici măcar despre ce vorbesc". însă, experiențele sale cu drogurile escaladează, tânăra luându-i pastilele de somn și calmantele bunicii sale, în nevoia ei de droguri. La un moment dat, în timp ce era drogată cu LSD, ea face sex cu un băiat, iar a doua zi se teme că ar putea fi însărcinată. Jură să înceteze să mai ia droguri, dar își păstrează somniferele bunicii.

10 Năsturel, năsturel, la cine-i năsturelul? Este un joc de copii, care sunt aşezaţi în cerc, iar în centru este un alt copil. Jucătorii încearcă să treacă din mână în mână un nasture în aşa fel încât copilul din mijloc să nu-şi dea seama la cine este nasturele. Copiii din cerc trebuie să-şi mişte permanent mâinile, iar cel din mijloc să ghicească la cine este nasturele (n.r.).

Tânăra se întoarce acasă, dar este prinsă într-un cerc vicios între amfetamine și hașiș. Ea ia niște pastile pentru a avea energie în timpul zilei și alte pastile pentru a putea dormi noaptea. împreună cu o prietenă de-a ei, începe o legătură cu doi studenți de la colegiu, care le conving pe fete să vândă „iarbă", lucru pe care ele îl fac cu plăcere, rațiunea fiind că fetele sunt mult mai rar prinse decât băieții. Mai mult, tânăra eroină se consideră „gagica lui Rich, până la capăt", făcând tot ce poate pentru a-l ajuta. Printre acestea se numără și vânzarea de marijuana, LSD și barbi-turice, nu numai către studenți dar și către elevi de liceu sau de gimnaziu, într-o zi, Rich îi permite să viziteze apartamentul său și al lui Ted, atunci când își reface depozitul de droguri. Ea își dă seama că fusese doar folosită, când într-o zi, împreună cu Chris, apare la apartament pe neașteptate și îi găsește pe cei doi băieți făcând sex. Ea regretă tot ce a făcut pentru Rich, amândouă fetele hotărăsc că vor rămâne „curate", și pleacă la San Francisco. Acolo, fiindu-le oferită și heroină, cele două fete ajung să fie abuzate sexual și agresate. Se întorc la părinți, respectiv la liceu, dar nu încetează să consume droguri. Tânăra autoare este trimisă în cele din urmă la un psihiatru pentru a scăpa de dependența de droguri,dar fuge la Denver. Acolo împarte o cocioabă cu mai mulți oameni care sunt în mod constant drogați, însă mizeria și depresia care o înconjoară o determină să se întoarcă acasă.

Acasă, ea decide să înceteze într-un final consumul de droguri, dar prietenii ei nu vor să o lase să facă acest lucru. Când se adună câteva zile fără a consuma nimic, aceștia o amenință. în timp ce făcea baby-sitting, fără să știe, mănâncă niște dulciuri făcute în casă care conțineau LSD, efectul fiind atât de grav încât fata ajunge la spital. La externare, tânăra pare hotărâtă să rămână departe de droguri, iar ultimele pagini sunt mai optimiste. în ultimele pasaje, ea decide că nu mai are nevoie de un jurnal, simțindu-se deja suficient de puternică. O postfață dezvăluie că numai trei săptămâni mai târziu, fata este găsită moartă de supradoză, care se poate la fel de bine să nu fi fost accidentală.

ISTORICUL CENZURII

Co *Ask Alice* a fost ținta a numeroase atacuri, contestări și încercări de cenzură, din cauza limbajului, a referințelor la consumul de droguri, și a violenței sexuale și promiscuității prezentate în roman. în anii 1970, școlile au invocat limbajul „nepotrivit" și scenele explicite de sex ca motive pentru excluderea romanului din bibliotecile din Kalamazoo, Michigan (1974); Sginaw, Michigan (1975); Eagle Pass, Texas (1977); și Trenton, New Jersey (1977); era necesar un acord parental scris pentru citirea cărții la bibliotecile din districtele școlare Marcellus (New York, 1975); Ogden (Utah, 1979) și St. Petersburg (Florida, 1982).

Romanul a fost printre cele 11 cărți interzise de către consiliul educațional din districtul școlar Island Trees, din New York în 1982. Registrul tribunalului specifica un pasaj ca fiind „nepotrivit" și reprezentativ pentru rațiunea interdicției[11]. Romanul a fost însă înapoiat bibliotecilor după procesul de la Curtea Supremă a Statelor Unite *Board of Education, Island Trees Union Free Scool District No. 26 et al. v. Pico et al.* (1982), care a decis că prin decizia consiliului fusese încălcat Primul Amendament din Constituția americană.

în 1983, cartea a fost eliminată din biblioteca școlară, din cauză că un membru al consiliului director al unei școli din districtul Oddeo,

Brooklyn Park, Minnesota a considerat limbajul a fi „injurios". Același lucru s-a întâmplat la școlile din Pagosa Springs, Colorado un părinte acuzând „limbajul explicit, subiectul tratat, tonul imoral, și lipsa valorii literare a cărții". Romanul a fost contestat în 1984, la districtul școlar Rakin County (Mississippi), pentru că ar fi fost „profan și explicit din punct de vedere sexual" și la biblioteca liceului Gwinnett (Georgia), în 1986, întrucât ar fi „încurajat elevii să fure și să consume droguri".

Go *Ask Alice* a fost scoasă de pe rafturile bibliotecii școlare din Kalkaska, Michigan, în 1986, din cauza „limbajului nepotrivit", și în același an la biblioteca publică

11 De căcat, nenorocit, pişăcios, cur, futangiu, cur, căcat. Doris avea zece ani şi şi-o trăsese cu cine ştie câţi bărbaţi între timp/, dar acum, când văd o fată parcă văd un băiat. Mă excit şi mă înfierbânt. Vreau să mă culc cu acea fată.

din Gainesville, Georgia, dar numai pentru cititorii sub 18 ani, în aceeași categorie intrând și alte cărți despre uzul de droguri, disfuncții sexuale, hipnoză sau alăptare.

în 1993, inspectorul școlilor din Wall Township, New Jersey, a ordonat interzicerea cărții la biblioteca unei școli gimnaziale, din cauza „limbajului nepotrivit" și a „aluziilor pornografice". Același inspector își exprima mirarea că romanul era încă disponibil, cu toate că emisese personal un ordin de excludere a acestuia din toate listele de lecturi sau colecții de cărți la clasă, încă cu cinci ani în urmă, după ce îi fusese trimisă o scrisoare anonimă care condamna cartea. De asemenea, în 1993, cartea a fost eliminată din lista de lecturi pentru cursul de engleză, la liceul Buckhannon-Upshur, West Virginia, și în același mod atacată și la liceul Johnstown,New York din cauza „numeroaselor obscenități". în 1994, liceul Shepherd Jill din Dudley, Massachusetts a eliminat cartea de pe o listă de lecturi, invocând „limbajul vulgar și dezgustător, precum și descrierea unor scene sexuale și a consumului de droguri".

FAHRENHEIT 451

Autor: Ray Bradbury

Data și locul publicării inițiale:* 7 953, *Statele Unite
Editura: Ballantine Books Forma literară: roman

REZUMAT

Fahrenheit 451 **relatează povestea unei societăți opresive în care cărțile sunt obiecte interzise, iar incineratorii sunt obligați să ardă toate cărțile pe care le întâlnesc. Romanul, o versiune extinsă a unei povestiri dar fuge la Denver. Acolo împarte o cocioabă cu mai mulți oameni care sunt în mod constant drogați, însă mizeria și depresia care o înconjoară o determină să se întoarcă acasă.**

Acasă, ea decide să înceteze într-un final consumul de droguri, dar prietenii ei nu vor să o lase să facă acest lucru. Când se adună câteva zile fără a consuma nimic, aceștia o amenință. în timp ce făcea baby-sitting, fără să știe, mănâncă niște dulciuri făcute în casă care conțineau LSD, efectul fiind atât de grav încât fata ajunge la spital. La externare, tânăra pare hotărâtă să rămână departe de droguri, iar ultimele pagini sunt mai optimiste. în ultimele pasaje, ea decide că nu mai are nevoie de un jurnal, simțindu-se deja suficient de puternică. O postfață dezvăluie că numai trei săptămâni mai târziu, fata este găsită moartă de supradoză, care se poate la fel de bine să nu fi fost accidentală.

ISTORICUL CENZURII

Co *Ask Alice* a fost ținta a numeroase atacuri, contestări și încercări de cenzură, din cauza limbajului, a referințelor la consumul de droguri, și a violenței sexuale și promiscuității

prezentate în roman. în anii 1970, școlile au invocat limbajul „nepotrivit" și scenele explicite de sex ca motive pentru excluderea romanului din bibliotecile din Kalamazoo, Michigan (1974); Sginaw, Michigan (1975); Eagle Pass, Texas (1977); și Trenton, New jersey (1977); era necesar un acord parental scris pentru citirea cărții la bibliotecile din districtele școlare Marcellus (New York, 1975); Ogden (Utah, 1979) și St. Petersburg (Florida, 1982).

Romanul a fost printre cele 11 cărți interzise de către consiliul educațional din districtul școlar Island Trees, din New York în 1982. Registrul tribunalului specifica un pasaj ca fiind „nepotrivit" și reprezentativ pentru rațiunea interdicției[12]. Romanul a fost însă înapoiat bibliotecilor după procesul de la Curtea Supremă a Statelor Unite *Board of Education, Island Trees Union Free Scool District No.* 26 et *al. v. Pico et al.* (1982), care a decis că prin decizia consiliului fusese încălcat Primuî Amendament din Constituția americană.

în 1983, cartea a fost eliminată din biblioteca școlară, din cauză că un membru al consiliului director al unei școli din districtul Oddeo,

Brooklyn Park, Minnesota a considerat limbajul a fi „injurios". Același lucru s-a întâmplat la școlile din Pagosa Springs, Colorado un părinte acuzând „limbajul explicit, subiectul tratat, tonul imoral, și lipsa valorii literare a

12 De căcat, nenorocit, pişăcios, cur, futangiu, cur, căcat. Doris avea zece ani şi şi-o trăsese cu cine ştie câţi bărbaţi între timp/, dar acum, când văd o fată parcă văd un băiat. Mă excit şi mă înfierbânt. Vreau să mă culc cu acea fată.

cărții". Romanul a fost contestat în 1984, la districtul școlar Rakin County (Mississippi), pentru că ar fi fost „profan și explicit din punct de vedere sexual" și la biblioteca liceului Gwinnett (Georgia), în 1986, întrucât ar fi „încurajat elevii să fure și să consume droguri".

Co Ask Alice **a fost scoasă de pe rafturile bibliotecii școlare din Kalkaska, Michigan, în 1986, din cauza „limbajului nepotrivit", și în același an la biblioteca publică din Gainesville, Georgia, dar numai pentru cititorii sub 18 ani, în aceeași categorie intrând și alte cărți despre uzul de droguri, disfuncții sexuale, hipnoză sau alăptare.**

în 1993, inspectorul școlilor din Wall Township, New Jersey, a ordonat interzicerea cărții la biblioteca unei școli gimnaziale, din cauza „limbajului nepotrivit" și a „aluziilor pornografice". Același inspector își exprima mirarea că romanul era încă disponibil, cu toate că emisese personal un ordin de excludere a acestuia din toate listele de lecturi sau colecții de cărți la clasă, încă cu cinci ani în urmă, după ce îi fusese trimisă o scrisoare anonimă care condamna cartea. De asemenea, în 1993, cartea a fost eliminată din lista de lecturi pentru cursul de engleză, la liceul Buckhannon-Upshur, West Virginia, și în același mod atacată și la liceul Johnstown,New York din cauza „numeroaselor obscenități". în 1994, liceul Shepherd Jill din Dudley, Massachusetts a eliminat cartea de pe o listă de

lecturi, invocând „limbajul vulgar și dezgustător, precum și descrierea unor scene sexuale și a consumului de droguri".

FAHRENHEIT 451

Autor: Ray Bradbury

Data și locul publicării inițiale:* 7 953, *Statele Unite Editura: Ballantine Books Forma literară: roman

REZUMAT

***Fahrenheit 451* relatează povestea unei societăți opresive în care cărțile sunt obiecte interzise, iar incineratorii sunt obligați să ardă toate cărțile pe care le întâlnesc. Romanul, o versiune extinsă a unei povestiri din 1950 intitulată „Incineratorul", își ia titlul de la temperatura la care ia foc hârtia, 451 grade Fahrenheit. Romanul, una dintre numeroasele lucrări distopice de după Al Doilea Război Mondial, îi prezintă pe oameni ca fiind ființe care au pierdut contactul cu lumea naturală, cu lumea intelectului și de asemenea cu semenii. După cum observă căpitanul incineratorilor, „cuvântul «intelectual» a devenit un cuvânt de ocară, așa cum trebuie".**

Oamenii se grăbesc de acasă la locul de muncă și înapoi, fără a vorbi despre ceea ce simt sau gândesc, emițând doar date și informații reci. Acasă, ei se înconjoară cu pereții interactivi cu imagini, niște ecrane de televiziune de

dimensiunile unui perete pe trei dintre aceștia (sau chiar patru dacă respectivul își permite), cu personaje care ajung să fie acceptate ca membri de familie într-o viață altfel izolată. Străzile au devenit periculoase, fiind stabilită o limită de viteză *minimă* la 55 de mile pe oră, cele mai obișnuite viteze sunt cele de peste 100 de mile pe oră. Adolescenții, dar și adulții îndrăzneți, fac curse pe străzi cu mașinile lor puternice, fără nicio grija față de viața altora. Războiul împotriva unui inamic necunoscut este iminent.

Pentru unul dintre incineratori, iluminarea vine prin intermediul tinerei de 17 ani, Clarisse, a cărei iubire pentru natură, și dorință de a vorbi despre sentimente și gânduri, cu o simplă bucurie de a fi în viață, o caracterizează drept o „ciudată". Lui Guy Montag îi place slujba sa de incinerator, însă se mai întâmplă să ia clandestin cărți pe care el și colegii lui le-au adunat din case unde fuseseră ținute ascunse și pe care trebuie să le ardă. întrebările lui Clarrise legate de cariera sa de incinerator și părerea că aceasta nu pare o slujbă potrivită pentru el îl descurajează pe Montag. O misiune a incineratorilor de a arde cărțile și casa unei femei care refuză să-și părăsească locuința, și care, mai mult, își dă foc odată cu cărțile, reușește să adâncească tulburarea lui Montag. El încearcă să discute cu soția sa Mildred, dar ea nu îl ascultă și stă cu dopurile de urechi Seashell, un aparat radio minuscul purtat în urechi care cântă încontinuu, sau ține legătura cu „familia" ei de pe pereți.

Montag află că principalul motiv pentru interzicerea cărților era de a-i menține pe toți fericiți. Căpitanul său îi explică faptul că, în absența cărților, nu apar conflicte de teorii sau păreri, și niciun om nu învață mai mult decât altul. Dacă ar exista cărți, „cine știe cine ar putea fi ținta unui om citit?"

După ce soția sa denunță faptul că Montag ține cărți în casă, și după ce incineratorii îi distrug casa prin incendiere, Montag caută ajutorul fostului profesor de engleză Faber, care face parte dintr-o mișcare menită să păstreze cunoștințele trecutului. Conform indicațiilor lui Faber, Montag se întâlnește cu un grup de bătrâni, toți foști profesori universitari, care memoraseră opere întregi de literatură. Ei susțin că sunt parte a unei rețele de mii de indivizi care vor păstra literatura vie în mințile lor până când opresiunea va înceta, și vor putea din nou să o treacă pe tipar. Montag, care memorase mai multe cărți ale Vechiului Testament, li se alătură, iar romanul se termină într-o notă de speranță.

ISTORICUL CENZURII

Fahrenheit 451 **este un protest împotriva cenzurii și a expurgărilor, iar faptul că a fost expurgat și modificat de către editor timp de 13 ani până când autorul a aflat este cu atât mai mult o ironie a sorții. în 1967, editura Ballantine Books a publicat o ediție specială a romanului pentru a fi**

vândută în licee. Mai mult de 75 de pasaje au fost modificate pentru a elimina cuvinte ca „iad", „blestem" sau „avort", precum și două incidente. Primul, descria un bețiv, care a fost transformat în ediția expurgată într-un om bolnav. Al doilea, menționa curățatul buricului de scame, ediția purificată vorbind doar de curățarea urechilor. Nimeni nu s-a plâns de expurgarea executată, mai ales pentru că nimeni nu realiza care sunt de fapt schimbările, foarte puțini numărându-se printre cei care citiseră originalul. Pe pagina de copyright nu se făcea nicio mențiune despre eventuale modificări, iar mii de oameni au citit numai această versiune, aceasta fiind de altfel publicată de zece ori. în același timp, editura Ballantine Books a continuat să publice și varianta „pentru adulți", vândută numai în librării. După șase ani de ediții simultane, editorul a oprit publicarea versiunii pentru adulți, păstrând doar varianta expurgată la vânzare, din 1973 până în 1979, perioadă în care nici Bradbury nici altcineva nu suspecta nimic în neregulă.

în 1979, un prieten l-a anunțat pe Bradbury de acest lucru, acesta cerând ca Ballentine Books să retragă ediția purificată, și să comercializeze doar varianta originală. Editura a fost de acord, astfel că din 1980 a intrat în circulație versiunea originală.

Acest act de cenzură a avut consecințe serioase pentru autori în legătură cu cluburile școlare de carte. Acest incident a determinat înființarea

Diviziei pentru Literatură pentru Tineret, a Comitetului pentru Libertate Intelectuală din cadrul Asociației Americane a Bibliotecilor (AAB). în 1981, comitetul a examinat expurgările operate de cluburi școlare de carte, precum Scholastic, și a constatat că aproape toate foloseau, în măsuri diferite, asemenea procedee. Folosindu-și influența, AAB a amintit cluburilor de carte că medaliile Newberry și Caldecott pentru cărți pentru copii sunt acordate sub egida AAB, și că vânzările cărților cu mențiunea „Cele mai bune cărți AAB" sunt mult mai mari. Astfel au anunțat că nu vor mai acorda premii cărților expurgate. Mai mult, aceeași asociație a solicitat tuturor profesorilor să fie atenți ca pe pagina de copyright a cărților să fie precizat dacă este vorba de o „carte editată pentru uz școlar".

în „Coda" care apare acum pe edițiile romanului *Fahrenheit 451,* Bradbury spune: „Nu mă voi duce cuminte pe un raft, cu intestinele scoase, pentru a deveni o non-carte."

Versiunea „pentru adulți" a romanului mai are încă destui critici. In 1992, elevii de la școala Venado, din Irvine, California au primit exemplare ale romanului cu mai multe cuvinte înnegrite. Conducerea școlii a cerut profesorilor să folosească markere negre pentru a acoperi cuvinte ca „iad", „blestem", și altele considerate „obscene", înainte de a oferi cărțile copiilor. Părinții s-au adresat școlii și unor ziare

locale, care au trimis reporteri pentru a scrie despre ironia faptului că este cenzurată o carte care condamnă arderea cărților și cenzura. în fața unei asemenea situații, conducerea școlii a cedat imediat, susținând că exemplarele expurgate vor fi scoase din uz.

FIRE DE IARBĂ (LEAVES OF GRASS)

Autor: Walt Whitman

Data și locul publicării inițiale: 1855, Statele Unite Editura: publicată privat Forma literară: volum de poezie

REZUMAT

Fire de iarbă **a apărut în 1855 într-o ediție *in quarto*[68] de 95 de pagini tipărită de Whitman la tipografia lui Andrew și James Rome din Brooklyn. Numele lui Whitman nu apărea pe prima pagină, așa cum nu apăreau nici numele editorului sau al tipografiei. Cu toate acestea, el nu a ascuns faptul că este autorul cărți, drepturile de autor fiind precizate ca aparținând lui „Walter Whitman", iar un portret al său fiind pus pe prima pagină. Colecția a mai apăr în încă cinci ediții pe parcursul vieții lui Whitman. Cea de-a treia ediție, publicată în 1860, conține cu peste 100 de poeme mai mult, multe dintre ele cu implicații homosexuale care au adus lucrării o mai mare notorietate.**

Prima ediție a îndeplinit scopul lui Whitman de a scrie o operă serioasă într-o manieră serioasă. Subiectul său este

omul obișnuit, „de pe stradă", spre deosebire de alți autori ai perioadei respective care scriau despre și pentru elita educată. El a ales să atragă atenția oamenilor obișnuiți care alcătuiau societatea americană. De asemenea, Whitman mai avea un scop pentru poezia sa. în prefața la ediția din 1855 a volumului *Leaves of Grass,* el și-a declarat explicit scopul de a uni aspectele fizice ale omului cu cele spirituale, și acest scop apare clar în poezii precum *„Cântec despre mine",* care conține de exemplu versul „Sunt poetul trupului, / și sunt poetul sufletului".

în dezvoltarea temei sale de a accepta toate aspectele vieții în mod egal, fără a exclude ceva, Whitman a inclus și descrieri anatomice directe care au ofensat pe mulți dintre cititorii săi, pentru care asemenea cuvinte rămâneau tabu.

Pe parcursul poemelor, Whitman vorbește despre actele fizice și realitățile pe care contemporanii săi se chinuiau să le mențină ascunse și

secrete, fiind „nepotrivite" sau „rușinoase" și fiind interzis a vorbi despre ele.

în numeroase versuri din poeziile sale, Whitman sărbătorește senzualitatea și le amintește oamenilor despre cele mai primitive dintre dorințele lor.

ISTORICUL CENZURII

***Fire de iarbă* a fost declarată obscenă încă de la prima publicare. Primul librar la care Whitman a dus cartea a refuzat să o primească afirmând că este prea „senzuală". Apoi, Whitman s-a întâlnit cu Lorenzo și Orson Fowler, care au fost de acord să distribuie volumul, dar vânzările au fost foarte modeste, astfel că Whitman a renunțat pur și simplu la multe dintre exemplarele primei ediții. Pe măsură ce „revoltele" imoralității începeau să apară împotriva volumului, frații Fowler au început să se teamă și i-au înapoiat lui Whitman exemplarele rămase din a doua ediție, renunțând la a le mai distribui. Bibliotecile au refuzat să cumpere volumul; Compania Bibliotecilor din Philadelphia a fost singura care a cumpărat un exemplar din prima ediție. Astfel, celelalte biblioteci au cenzurat cartea prin refuzul lor de a o cumpăra.**

Criticul R.W. Griswold, scriind în ediția din 10 noiembrie 1855 a publicației *The New York Criterion,* observa, „Astfel, să lăsăm această grămadă de gunoi pe mâna legilor, care, cu

siguranță, dacă își îndeplinesc menirea, trebuie să aibă puterea de a suprima asemenea obscenitate." O recenzie în revista engleză *Saturday Review* de asemenea a condamnat volumul, scriind yîn martie 1856: „După cinci sau șase pagini... dl Whitman brusc devine foarte inteligibil, dar exagerat de obscen. Dacă *Leaves of Grass* va ajunge în posesia cuiva, sfatul nostru este să o arunce imediat în foc." în 1865, Walt Whitman și-a pierdut locul de muncă din cadrul Departamentului Statelor Unite pentru Afaceri Interne deoarece Secretarul Șef James Harlan a găsit o ediție din volumul de poezii în sertarul lui Whitman și l-a considerat astfel un autor de „cărți indecente". în 1870, Noah Porter, președintele Universității Yale, a scris în volumul său *Books and Reading* că „o generație nu poate fi cu adevărat pură dacă tolerează scriitori care, precum Walt Whitman, comit, în scris, o ofensă similară cu cea de a umbla gol pe stradă, ofensă pedepsită de legea civilă."

Mulți oameni, printre care și Ralph Waldo Emerson, care au lăudat cartea într-o scrisoare pe care Whitman a reușit să o publice în ziarul

***New York Times,* l-au împins pe Whitman de la spate să permită apariția unei versiuni expurgate a colecției. însă, Whitman a rămas ferm împotriva expurgării, iar legea americană a drepturilor de autor interzicea o asemenea practică fără acordul autorului. încă de la prima apariție, editorii i-au sugerat că o ediție bowdlerizată pentru publicul**

larg ar însemna o creștere serioasă în vânzări. Whitman s-a opus cu fermitate expurgării, considerând astfel de cărți „cele mai mizerabile cărți de pe lume". Nu înainte de 1892, cu puțin timp înainte de moartea sa, Whitman a consimțit publicarea unei ediții expurgate ca gest de prietenie față de Arthur Stedman, al cărui tată, Edward Clarence Stedman, îi făcuse multe favoruri lui Whitman.

Fire de iarbă **nu a fost expurgată în Statele Unite decât după anul 1892, dar a fost interzisă cu desăvârșire, chiar dacă neoficial, din librăriile din New York și Philadelphia în anii 1870 și în mod oficial, la Boston, în anii 1880. Potrivit practicilor lor uzuale, Societatea Watch and Ward din Boston și Societatea din New York pentru Suprimarea Viciului au pus presiune pe librari pentru a suprima vânzarea cărților în magazinele lor. Librarii au consimțit să nu facă publicitate cărților și nici să nu le recomande clienților.**

în 1881, Societatea pentru Suprimarea Viciului a încercat să obțină o interdicție legală pentru o nouă ediție propusă pentru *Fire de iarbă* la Boston. La cererea societății, procurorul districtual a amenințat cu sancțiuni penale împotriva oricărui editor care are în plan o nouă ediție a operei, ne-expurgate. Ediția a fost în consecință retrasă.

în 1883, autorul și editorul Ezra Heywood, un susținător al cauzei iubirii libere, a fost arestat de către Anthony

Comstock, șeful Societății din New York pentru Suprimarea Viciului, pe baza acuzației de a fi expediat prin poștă materiale obscene. Acestea erau reprezentate de un pamflet numit *Jugurile lui Cupidon",* care conținea „opinii sociale și sexuale neconvenționale", și o antologie intitulată *The Word Extra* care conținea două poeme din volumul *Fire de iarbă,* și anume„Unei prostituate de rând" și *„Mă așteaptă o femeie".* Când cazul a ajuns la tribunal, juriul superior a declarat că poemele lui Whitman sunt prea „dezgustător de obscene și depravate pentru a putea intra în stenogramele tribunalului". Aceasta însemna că juriul va decide soarta lui Heywood fără ca acestuia să îi fie permis să prezinte o apărare a poemelor prin a recita fragmente din ele; astfel, era de așteptat o decizie de a cataloga operele drept obscene. Judecătorul T.L. Nelson, prezidând Curtea de Circuit a

Statelor Unite din Boston, a respins cazul, „pe motiv că acuzațiile sunt nefondate".

Englezii au bowdlerizat colecția încă de la prima apariție în Anglia, în 1868, ex-boemul pre-rafaelit[13] William Michael Rossetti, editorul ediției expurgate, a explicat în prefață că a omis aproape jumătate dintre poemele din ediția din 1860, din cauză că el și Whitman „trăiau într-o epoca deosebit de nervoasă". De asemenea, declara cu mândrie că de fapt el nu bowdleriza opera, întrucât „în nicio situație nu am tăiat

13 Asociație de pictori și scriitori englezi (n.tr.).

părți din poeme". Perrin comenta însă: „este genul de prefață pe care un poet liberal ar fi scris-o dacă se întâmpla să fie implicat într-o bowdlerizare". Deși Rossetti nu a tăiat părți din niciunul dintre poeme, el a făcut numeroase schimbări la prefața lui Whitman la ediția originală din 1855, eliminând chiar și cuvântul „prostituată". Ediția expurgată a volumului *Leaves of Crass* a devenit parte din Everyman Library în 1866, și a rezistat destul de mult în prima parte a secolului XX. Emest de Selincourt a folosit acea versiune pentru seria sa „Clasicii Lumii" de la Oxford, din 1920, excluzând însă câteva poeme. Spre sfârșitul vieții, Whitman discutând despre opera sa, și-a exprimat nemulțumirea față de edițiile engleze, spunând: „Acum simt cumva că de fapt niciuna dintre modificări nu trebuia făcută; că ar fi trebuit să îmi asum acea poziție; este singura poziție posibilă, finală, și logică."

ÎNTÂLNIRE ÎN SAMARRA (APPOINTMENT IN SAMARRA)

Autor: John O'Hara
Data și locul publicării inițiale: 1934, Statele Unite Edituri: Harcourî, Brace Publishing Forma literară: roman

REZUMAT

întâlnire în Samarra, **primul roman al lui O'Hara după nuvelele sale de succes, relatează trei zile în timpul**

prohibiției, din viața clubului local, într-un oraș imaginar, Gibbsville, Pennsylvania. Personajele sunt preocupate cu aviditate numai de bani, sex și statut social, discutând încontinuu despre ce cluburi, școli sau colegii sau alte asociații conferă un înalt statut social.

Principala intrigă este legată de dezintegrarea morală și socială a lui Julian English, fiul unei femei cu stare și al unui respectat medic care este șeful personalului de la Spitalul Gibbsville. înstărit încă de mic copil și astfel atrăgător pentru femei, Julian este căsătorit acum cu Caroline Walker, în aparență soția ideală, dar mariajul lor este zguduit de obiceiurile iui Julian de a bea și de umbla cu alte femei. Fiind șeful în aparență prosper al unei reprezentanțe Caddilac, se dovedește că Julian a administrat fondurile greșit, fiind nevoit să împrumute 20 000 de dolari de la recent înstăritul Harry Reilly, membru și el în *country club.* Purtându-i ranchiună pentru că se simte dator și întărâtat de alcool, Julian îi aruncă în față lui Harry băutura din pahar și îi învinețește astfel un ochi lovindu-l cu un cub de gheață. Respins când încearcă să își ceară iertare, a doua zi, Julian se îmbată mai tare și se sinucide stând în mașină într-un garaj, cu motorul pornit.. Cei care îl găsesc sunt uluiți, nebănuind că Julian era mai nefericit decât ei.

Deși nu sunt descrieri sexuale explicite, se fac totuși niște referiri sexuale și în întreg romanul apar remarci ofensatoare de natura etnică. Un personaj își păcălește

soția spunându-i că în ziar ar fi scris că „puritanul" Mervyn Schwartz ar fi fost „împușcat într-un bordel noaptea trecută". Apoi o tachinează spunând că are de gând să îl ducă pe fiul lor de șase ani și jumătate „la femei în seara asta", și se laudă: „când eram eu de vârsta lui Teddy, dădusem deja gata patru fete". Când o tânără respinge avansurile sexuale ale lui Julian, el simte impulsul să o facă în toate felurile.

Pe tot parcursul romanului, personajele beau frecvent cantități semnificative de alcool, fiind deseori beți. Mafia din oraș este de origine italiană, chiar și elevi care au abandonat școala au cariere importante în închisori.

Antisemitismul este și mai pronunțat. Un personaj se trezește în dimineața de Crăciun și se gândește cu dispreț la doamna Bromberg de vizavi, se simte pentru câteva clipe vinovat, dar își amintește repede că „evreii nu respectă Crăciunul, decât când vor să scoată bani de la creștini, așa că nu trebuie să-i tratezi pe evrei în ziua de Crăciun altfel decât în orice altă zi". Este de părere că dacă pe aceeași stradă cu ei locuiește și familia Bromberg asta „dăunează valorii cartierului pe piața imobiliară", și își exprimă îngrijorarea că s-ar mai putea muta și alți evrei în

curând. „Curând va fi o întreagă colonie de evrei în cartier, și copiii familiei Flieger și toți ceilalți copii drăguți vor crește ajungând să vorbească cu accent evreiesc." La audierea privind moartea lui Julian când medicul legist Moskowitz stabilește că este vorba de sinucidere, tatăl lui Julian vede verdictul ca pe o răzbunare față de excluderea lui Moskowitz în urmă cu ceva timp de la o cină la clubul local pentru Societatea medicală locală și se gândește: „Să-l lăsăm și pe micul jidan impostor Moskowitz să se răzbune și el".

ISTORICUL CENZURII

încă de la publicare, romanul a stârnit critici din partea celor care considerau că el conține „o imensă vulgaritate... o vulgaritate de nesuportat, care a pătruns în multe dintre romanele așa-zis moderne, romane pe care cei nu prea sensibili, și cei cu lecturi din literatura mai veche trebuie să le suprime...." Pe lângă presiunile slabe și sporadice din partea Societății Watch and Ward din Boston asupra librarilor din Boston, de a nu mai comercializa cartea din cauza limbajului pe care îl conține, romanul a fost disponibil și a circulat liber tip de șapte ani de la publicare.

în 1941, Departamentul Poștelor a declarat că romanul nu poate fi expediat prin poștă. Apoi a fost adusă o înștiințare și editorului lui O'Hara, la sesizarea Societății pentru Suprimarea Viciului din New York, care criticase

„remarcile defăimătoare la adresa anumitor grupuri etnice precum și limbajul vulgar". Astfel, era interzisă expedierea de exemplare ale romanului prin poștă, iar în eventualitatea în care ar fi fost găsite, urmau a fi confiscate. Până la mijlocul anilor '50, cartea a avut același statut din partea autorităților poștale.

Romanul a atras atenția și Organizației Naționale pentru Literatură Decentă, organizație care avea ca scop identificarea literaturii „obscene" și sfătuirea membrilor împotriva lecturii unor astfel de publicații. în 1953, membrii ONLD au considerat că romanul era „de neacceptat", incluzându-l împreună cu o altă carte de O'Hara, Ten *North Frederick,* pe lista lor neagră. Lista a fost apoi trimisă librăriilor partenere, care au fost de acord să excludă titlurile respective din oferta lor de vânzări. Asemenea liste negre ale ONLD au dus la presiuni semnificative între librari, dar nu și la măsuri legale împotriva cărții. însă, organizația oferea librăriilor partenere un certificat pe care îl puteau expune: „Acest magazin s-a conformat în mod satisfăcător la cerințele comitetului [local al

ONLDJ și a exclus de la vânzare toate titlurile identificate drept «inacceptabile» de către Organizația națională pentru Literatură Decentă pe parcursul acestei luni". Ca urmare, cartea a fost scoasă din vânzare la St. Cloud, Minnesota; Port Huron și St. Claire County, Michigan; și la Detroit, Michigan. Vânzările au fost limitate și în alte

localități, până la desființarea organizației la sfârșitul anilor 1950.

JURNALUL ANNEI FRANK (ANNE FRANK'S DIARY)

Autor: Anne Frank

Data și locul publicării inițiale: 1947, Olanda Editura: Contact Publishers Forma literară: jurnal

REZUMAT

Jurnalul Annei Frank **este o compilație a jurnalelor și scrierilor lăsate de o tânără evreică de 15 ani, Anne Frank, când ea împreună cu familia ei au fost ridicați de la locul unde se ascundeau în Amsterdam de către soldații germani, în timpul ocupației naziste a Olandei din Al Doilea Război Mondial. Ascunzătoarea era o „anexă secretă", un grup de încăperi în spatele unei clădiri care serveau drept depozit pentru o firmă olandeză. Cei prezenți acolo rămâneau închiși pe timp de zi, dar aveau libertate de mișcare pe tip de noapte, când părăseau adăpostul. După ce familia Frank a fost ridicată, membrii familiei olandeze care i-a adăpostit au adunat hârtiile lăsate de ei în urmă și le-au ascuns într-un birou, fără a le citi. Când Otto Frank, tatăl lui Anne, singurul membru al familiei care a supraviețuit, s-a întors de la lagărul de exterminare, a preluat manuscrisele, dorind să**

le publice. Astfel va îndeplini visul fiicei sale și o va face să trăiască prin scrierile ei.

Ediția finală este o combinație între textul original al lui Anne și o mai veche ediție a acestuia, în care erau modificate anumite aspecte mai copilărești. De asemenea, ea a folosit pseudonime pentru cei care locuiau în anexă, precum și pentru protectorii lor, pentru a nu-i face să se simtă jigniți de anumite critici pe care le aduce. Ea scrie de mai multe ori că dorește ca acest jurnal să trăiască și după ce ea nu va mai fi, și să se numească *Het Achterhuis (Casa dindărăt),* primul titlu sub care a apărut cartea.

Micul jurnal pe care Anne îl numea Kitty, era un cadou de ziua ei primit când împlinise 13 ani, pe 12 iunie 1942, la mai puțin de o lună de când se adăposteau în anexă. Ea își începu jurnalul chiar de ziua ei, scriind în el, dar și pe alte caiete, despre cele 25 de luni petrecute în anexă, de pe 5 iulie 1942 până pe 1 august 1944, trei zile înainte ca sergentul Gestapo Silverbauer și patru soldați, să îi găsească și să îi aresteze, în jurnal, Anne urmărește cursul războiului, notând ambițiile, speranțele, temerile și dorințele sale, precum și observațiile sale despre viața de zi cu zi. Veștile din ce în ce mai proaste aduse de protectorii lor, precum și de radioul englez o făceau să aibă reflecții adânci.

Observațiile lui Anne despre familie, despre dentistul Dussel, și despre familia Van Daan (care avea un copil de 16 ani) care împart anexa cu familia Frank, sunt de asemenea

notate în jurnal. Ea comentează cu iritare încercările doamnei Van Daan de a flirta cu Otto Frank, amintind că ea „îl atinge pe față, îl trage de păr, își trage fusta sus, și face așa-zise remarci haioase", menționând de asemenea bucuria ei că „tata nu intră în joc". De asemenea, notează neînțelegerile dintre membrii familiei, precum și răceala față de mama ei. Cititorul este informat că cei trei tineri locuitori au reușit să citească destul de mult în timpul șederii lor, chiar încercând să facă niște cursuri prin corespondență. Anne reușește să își păstreze simțul umorului pe măsură ce condițiile devin tot mai grele, remarcând la un moment dat când mâncarea era din ce în ce mai puțină: „Cine dorește să urmeze o cură de slăbire să vină la noi în Anexă!"

ISTORICUL CENZURII

CenzuraREA lucrării *Jurnalul Annei Frank* a început odată cu publicarea ei inițială în Olanda. Dorind să nu rănească sentimentele protectorilor săi, Otto Frank a tăiat detaliile despre certurile dintre locatarii din anexă, precum și secțiunile în care Anne vorbea despre egoismul și insensibilitatea celorlalți. întrucât ea considera jurnalul ca o scriere personală, Anne își exprima gânduri deschise și poate prea sincere, folosind jurnalul ca un mijloc de a se obișnui cu situația în care se afla și de a o suporta. Tatăl ei a

eliminat astfel de pasaje, fără însă a modifica semnificativ descrierile pe care jurnalul le face.

Odată ce Otto Frank începea să caute o editură, alte măsuri de cenzură deveneau necesare. Editorul olandez, Contact, a solicitat ca anumite pasaje să fie excluse, ei văzându-le ca „lipsite de gust" sau „neverosimile".

Acestea includeau referiri la menstruație. Curiozitatea sexuală a lui Anne a fost considerată de asemenea inacceptabilă, în ciuda normalității prezenței unei astfel de curiozități la o adolescentă. Astfel, un pasaj în care vorbește despre sânii unei prietene, și în care se amuză spunând că vrea să îi atingă, a fost de asemenea exclus. Editorul a mai cerut mai mult: și excluderea pasajelor în care sunt făcute remarci malițioase la adresa mamei lui Anne.

Când, în 1950, editura germană a lui Lambert Schneider a solicitat o traducere în limba germană, noi acțiuni de cenzură și-au făcut apariția. *Ediția Critică* notează că pasajele care ar fi fost în mod special ofensatoare la adresa germanilor au fost excluse. Un asemenea pasaj scris de Anne relata că regula din anexă spunea că toți trebuie să „vorbească încet tot timpul, în orice limbă civilizată, deci nu și în germană". Acesta a fosl modificat de Schneider în „orice limbă civilizată dar... încet".

în 1952, publicarea jurnalului în Anglia a reinclus majoritate.) pasa jelor tăiate anterior. Alte atacuri au venit din cauza menționării curiozitl ții sexuale a lui Anne. în nota

din ziua de 5 ianuarie 1944, Anne ffl amintește că a dormit cu o prietenă de-a ei, „având puternica dorinț.'i dl a o săruta", lucru pe care l-a și făcut. Ea mai amintește că era foarte i u rioasă în legătură cu corpul prietenei sale, „pe care îl ținuse mereu a\ cuns față de mine. Am întrebat-o dacă, drept dovadă a prieteniei noastre ne putem atinge sânii, dar ea a refuzat. Sunt foarte fericită când văd -11| pul altei femei, precum Venus, de exemplu... De-aș avea o prietenii [1] [1] un moment dat, ea se îndrăgostește de Peter Van Daan, care îi aratl [1]II ganele bărbătești" ale unui motan, și cu care experimentează primul [1] rut pe gură, întrebându-se: „Oare trebuia să cedez așa repede?" I ><• .■ menea, ea observă flirturile intense dintre dentist și doamna Van I »aan notând că: „Dussel începe să aibă dorințe față de femei."

în 1982, părinții din Wise County, Virginia au contestai ln< ludi n i cărții în biblioteca școlară, considerând că discuțiile despre probii

sexuale sunt „nepotrivite" și „vulgare", iar criticile la adresi.....

„subminează autoritatea părinților". Alții au obiectat în privința probii mei „tratamentului abuziv față de evrei", iar un părinte de origlnf

a atacat portretizarea fetei evreice. în 1983, patru membri ai C0.....[1]

Alabama pentru manuale au dorit să respingă cartea dinii o pi școlară, pentru că era „deprimantă".

LITERA STACOJIE (THE SCARLET LETTER)

Autor: Nathaniel Hawthorne
Data și locul publicării inițiale: 1850, Statele Unite
Editura: Ticknor and Fields
Forma literară: roman

REZUMAT

Litera stacojie **debutează cu o lungă și vastă prefață intitulată „Casa Vămii: introducere la *Litera stacojie"* în care Hawthorne creează iluzia că romanul ce va urma este bazat pe realitate. El susține, că în timp ce lucra ca agent la oficiul vamal, a găsit un manuscris și o literă „A" roșie, învechită și pălită într-una dintre camere. Manuscrisul, scris de Jonathan Pue, un predecesor de-al său la Oficiul Vamal din Salem, Massachusetts detalia povestea unei doamne, pe nume Hester Prynne, care fusese găsită vinovată de adulter la Boston, cu două secole în urmă, și pedepsită. Pe lângă stabilirea unor pretexte pentru romanul ce urmează, introducerea face referire de asemenea la strămoșii lui Hawthorne și oferă detalii despre viața sa zilnică de funcționar public.**

Povestea din *Litera stacojie* este cea a unui triunghi romantic. Hester Prynne, tânăra și frumoasa soție a unui

cercetător bătrân și introvertit, este separată de soțul ei timp de doi ani și ajunge departe de Anglia, pe tărâmurile virgine ale Lumii Noi. Singură și fără prieteni, ea se îndrăgostește de Arthur Dimmesdale, un pastor tânăr și atrăgător, și îi poartă copilul, o fetiță pe care o numește Pearl „deoarece a fost cumpărată la mare preț". Condamnată de ceilalți orășeni, mai ales de către femei, care consideră că întemnițarea și expunerea ei în piața publică cu o mare literă roșie „A", de la adulter, nu sunt suficiente, Hester își duce povara cu demnitate.

Fidelă caracterului său puternic, Hester poartă rușinea și pedepsele singură și nu dezvăluie numele tatălui copilului, cu toate că acest lucru i-ar fi micșorat pedeapsa semnificativ. în schimb, Hester își creează propria lume împreună cu Pearl și se întreține din talentul ei la lucrul de mână. Soțul ei revine în țară, pretinde a fi doctor și se pune de acord cu Hester să își păstreze identitatea secretă, amărâtul și slăbitul om luându-și numele de Roger Chillingworth. El îi tratează suferințele fizice ale lui Dimmesdale și în cele din urmă descoperă identitatea tatălui lui Pearl. Cu răutate, mimând prietenia, Chillingworth, încet dar sigur, îl distruge pe Dimmesdale. în timp ce acesta decade din punct de vedere fizic, iar Chillingworth din punct de vedere moral, Hester își câștigă respectul comunității, comunitate care începe să vadă litera

„A" ca venind de la „angelic" pentru multele fapte bune pe care le face.

La sfârșitul romanului, Dimmesdale aflat pe moarte mărturisește public că este tatăl lui Pearl ținându-se de mână cu Hester și cu Pearl, pe același eșafod unde Hester nu de mult stătuse singură pentru a suporta rușinea semenilor săi. Dimmesdale moare, iar Hester o duce pe Pearl în Europa, apoi se întoarce câțiva ani mai târziu la mica sa colibă. După ce moare, Hester este înmormântată sub același monument funerar cu Dimmesdale.

ISTORICUL CENZURII

Romanul a fost un succes de la prima publicare, vânzând prima ediție ieșită din tipar în doar câteva zile. Deși criticii și specialiștii literari au lăudat romanul, revistele religioase și clericii l-au denunțat ca fiind „o poveste mizerabilă" care își are locul „într-o bibliotecă de bordel". O recenzie în revista *Brownson's Quarterly* a declarat că nici Dimmesdale, nici Hester nu au demonstrat că au „remușcări" sau „căințe reale pentru fapta criminală" și că romanul „este o poveste ce nu trebuia spusă". în revista *Church Review,* reverendul Arthur C. Coxe a condamnat la rândul lui cele două personaje principale pentru lipsa unei adevărate căințe, și a afirmat că „amorul dezgustător" nu ar trebui să fie subiect de ficțiune. în 1852, Coxe a cerut interzicerea romanului *Litera stacojie,* lansând un atac

sălbatic, proclamându-se împotriva „oricărei tolerări a unui scriitor popular și talen tat atunci când face fapte rele din punct de vedere moral: să îi înăbușim mijlocirea sa de depravare încă din fașă!". Coxe mai declara de asemenea că nu va tolera un roman care tratează „relațiile ilicite".

Principala plângere a celor care au dorit interzicerea romanului Ini I de la început a fost că Hawthorne îi lua partea lui Hester, < *>ml.imiı.нi< I răzbunarea soțului. Moralitatea strictă ar fi cerut ca Hestei ..i ni< n muli mai evident și mai dureros decât a dorit Hawthorne să prezinți* (et.lți

nii din Salem au fost atât de aprinși de romanul lui H.twll.....

acesta a fost nevoit să se mute cu familia într-o casă in Med lun In 1852, romanul a fost interzis în Rusia de către țarul Nicol.u I in .....mia

„teroare a cenzurii", dar interdicția a fost ridicată patru ani mai târziu când țarul Alexandru II a venit la putere.

Foarte puțină atenție a fost atintită asupra romanului timp de aproape un secol. în 1949, în declarațiile asupra verdictului în cazul *Common-wealth of Massachusetts* v. *Gordoni* (1949), judecătorul Curtis Bok a dat romanul ca un exemplu pentru felul în care morala publică se schimbă, evidențiind că atunci când a fost pentru prima dată publicat, „romanul lui Hawthorne *Litera stacojie* a fost

numit „mijlocire de depravare", dar că în anul 1949 este deja acceptat în întregime.

în 1961, părinții unor elevi din Michigan s-au opus includerii romanului în cursurile de engleză de liceu, susținând că este „pornografic și obscen". Ei au cerut ca romanul să fie scos din curriculum, dar solicitarea a fost respinsă. într-un studiu reprezentativ la nivel național realizat de Lee Burress pe un eșantion de bibliotecari școlari și șefi de catedră de limba engleză, patru cazuri de cenzură au apărut în locuri neidentificate însă de investigator. în prima, un elev a contestat recomandarea cărții pentru clasa a IX-a, dar nu a fost luată nicio măsură. într-un al doilea caz, un părinte s-a plâns că romanul este imoral deoarece discută despre un copil „nelegitim". Consiliul director al școlii a respins cererea de a exclude romanul din programă. într-o a treia solicitare de excludere a cărții dintr-o listă de lecturi, din cauza ideii de adulter, decizia a fost de asemenea negativă. Singura tentativă de succes raportată de studiul menționat, a avut loc când un director de liceu a declarat cartea ca fiind prea „directă" și „revelatoare" și a eliminat-o din lista de lecturi obligatorii. Un studiu din 1967 despre cenzura în liceu în statul Arizona, realizat de Kenneth Donelson și Retha K. Foster, a menționat o solicitare a unui părinte care viza excluderea cărții dintr-o listă de lecturi, din cauza faptului că discută despre adulter. Solicitarea a fost respinsă.

In 1977, un părinte și un director de liceu din Michigan au criticat includerea romanului în programa pentru cursul de limba engleză, deoarece acesta includea un episod care prezenta un „cleric implicat într-un caz de adulter". Cartea a fost eliminată de pe lista de lecturi și de la cursuri. în același an, un părinte din Missouri a condamnat cartea invocând uzul cuvintelor „de patru litere" și al „altor conținuturi nedorite" cerând scoaterea romanului din biblioteca liceului. Bibliotecara școlii și-a dat seama că părintele nu citise cartea, întrucât nu existau niciun fel de obscenități în ea, astfel că a reușit să convingă respectivul părinte de eroarea sa. Cartea a fost reținută în bibliotecă.

într-un studiu din 1982 administrat șefilor de catedră de limba engleză din Ohio, James Davis a menționat un caz în care un părinte a susținut că romanul este de fapt o poveste despre „adulter", despre un „pastor afemeiat" și despre „prostituție", cerând eliminarea cărții din lista de lecturi la un curs de engleză. Consiliul director al școlii a respins cererea.

MINUNATA LUME NOUĂ (BRAVE NEW WORLD)

Autor: Aldous Huxley
***Data și locul publicării inițiale:* 7 932, Ang//a**
Editura: Chatto & Windus Collins
Forma literară: roman

REZUMAT

Minunata lume nouă **este o satiră în care știința, sexul și drogurile au înlocuit rațiunea și emoția umană, într-o societate „perfectă" pe care Huxley o numește „Utopia". Romanul descrie o societate armonioasă în care genetica sofisticată combinată cu farmacologia produc o populație controlată perfect, a cărei existență însăși este dedicată menținerii stabilității respectivei societăți. Oamenii sunt astfel programați genetic pentru a-și îndeplini criteriile reglementate de guvern privind dimensiuni specifice mentale și fizice. Promiscuitatea sexuală este cerută de la nivel de stat cu scopul obținerii plăcerii, și nu a procreării, femeile fiind echipate cu dispozitive contraceptive pentru a evita sarcina. Singurul mod respectabil de a pătrunde în lume este prin incubarea într-o sticlă - oamenii sunt decantați, și nu născuți - iar învățarea se face prin precondiționare.**

Locuitorii sunt creați și modelați pentru a prelua anumite forme standard necesare societății. Astfel, în ***Centrul de incubare și condiționare,*** **sunt puse cantități diferite de alcool în sticle de decantare a embrionilor, pentru a se împiedica dezvoltarea mentală, creându-se astfel o ierarhie de clase genetice.**

Cei care sunt modelați pentru a face muncile grele și anoste ale societății primesc cele mai mari doze de alcool

pentru o mentalitate inferioară, în ordinea descrescătoare a inteligenței, Gamma, Delta și Epsilon sunt cei mai numeroși și sunt produși prin tratarea ovulului fertilizat prin Procesul Bokanovsky, o procedură care permite diviziunea ovulului în

nu mai puțin de 96 ființe identice, putându-se obține până la 15 000 de frați și surori dintr-un singur ovar. Clasele Alpha și Beta, care îndeplinesc munca guvernului, rămân individualizați deși și ei sunt manipulați prin condiționarea lor timpurie. Conceptul de familie este necunoscut, iar cuvintele „mamă" și „tată" sunt considerate obscenități. în aceasta lume sistematic promiscuă, bărbații și femeile sunt sfătuiți să aibă cât mai mulți parteneri sexuali, pentru evitarea dezvoltării unor sentimente și emoții în cadrul relațiilor care ar putea să le pună în pericol loialitatea obsesivă față de stat.

Relele cunoscute ale omenirii sunt eliminate, și locuitorii acestei lumi sunt eliberați de grija durerii, a bolii, nefericirii, îmbătrânirii sau morții. Boala a fost eradicată pin sterilizare, iar durerea sau nefericirea sunt eliminate cu ușurință prin administrarea de doze de *soma,* un medicament eficient fără efecte secundare. Doze mai mici sunt folosite pentru a vindeca depresia, în timp ce dozele mai mari sunt administrate pentru obținerea unei stări prelungite de euforie, descrisă de către un personaj ca o vacanță de două săptămâni. Fericirea aceasta oarbă este necesară pentru stabilitatea socială, astfel că toate emoțiile sunt eliminate. Chiar și moartea apare sub altă înfățișare. Oamenii primesc un tratament care îi menține într-o stare de tinerețe până la vârsta de 60 de ani, când corpurilor lor le este permis să treacă printr-un scurt și controlat (cu

ajutorul unor doze de *soma)* proces de îmbătrânire, apoi ei dispar în crematoriile care transformă corpurile umane în fosfor, folosit apoi ca îngrășământ.

Huxley prezintă și aspectele indezirabile al unei asemenea lumi, prin intermediul neadaptatului membru al clasei Alpha, Bernard Marx, și al lui john, care trăiește în Rezervația Sălbaticilor, o regiune pre-civi-lizată care a fost păstrată pentru studii. John este fiul directorului Centrului de Incubare și Condiționare (CIC) și al unei femei Beta, și a fost plasat în rezervație de către CIC. Adus în Anglia de către Marx, John nu se adaptează în lumea fără emoții și pustie din punct de vedere intelectual a Utopiei. El dorește dragoste și respinge promiscuitatea Leninei Crowne, o femeie din Utopia de care este atras din punct de vedere sexual, dar ale cărei morvuri i se pare respingătoare. Tratat ca o curiozitate de către utopieni, care se minunează văzându-l și care se holbează la el, John nu găsește altceva decât nefericire în această lume, și decide că sinuciderea este singura soluție.

ISTORICUL CENZURII

Romanul *Minunata lume nouă* a generat o mulțime de reacții din partea celor care s-au simțit ofensați de satira societății prezentate de Huxley. Romanul a fost acuzat că este sordid, imoral și obscen, pentru descrierile făcute despre conceptul de familie, pentru felul în care tratează problematica sexului și a consumului de droguri. Alții invocă

promiscuitatea sexuală descrisă în Utopia, așa cum a făcut, de exemplu, Consiliul Cenzorilor din Irlanda când a interzis romanul, în 1932, cu toate că de fapt el nu conține descrieri explicite sexuale. în linii mari, cei care țintesc la interzicerea romanului consideră că *Minunata lume nouă* este „deprimant, fatalist, și negativist, încurajează pe cei tineri să aibă un stil de viață cufundat în droguri, sex și conformitate, consolidând sentimentul că ei nu pot avea niciun impact asupra lumii în care trăiesc".

Romanul a fost deseori contestat în școli, pe tot teritoriul Statelor Unite. în 1965, un profesor de engleză din Maryland a susținut că prin decizia sa de a-l elibera din funcție, ca pedeapsă pentru includerea romanului *Minunata lume nouă* pe lista de lecturi, consiliul director al școlii a încălcat drepturile prevăzute în Primul Amendament. Tribunalul a decis împotriva profesorului în *Parker v. Board of Education,* respingându-i cererea de a fi reprimit în funcție. Când a fost mai târziu examinat de către un alt tribunal, cazul *Parker v. Board of Education,* judecătorul a reconfirmat decizia Curții inferioare, adăugând decizia că eliberarea din funcție nu a fost rezultatul politicii sale de selectare a cărților.

în 1979, un director de liceu din Matthews County, Virginia, a cerut ca profesorul de istorie să retragă lectura *Minunata lume nouă* din programă. Profesorul nu s-a

conformat, astfel că a fost eliberat din funcție. Niciuna din părți nu a mai întreprins nimic după aceasta.

în 1980, în orașul Miller, Missouri, romanul a fost contestat, și în consecință retras din programă, iar în 1988, părinții elevilor de la liceul din Yukon, Oklahoma, au cerut retragerea cărții, invocând „limbajul și conținutul moral". în 1993, o situație identică a avut loc la districtul școlar Corona-Norco, California, acuzația fiind de data aceasta că „focalizează activități negative". După deliberarea autorităților, romanul a fost păstrat în programă, studenții având posibilitatea să aleagă o lectură alternativă la acesta.

NEGRU CĂMINE (BLACK LIKE ME)

Autor: John Howard Griffin
Data și locul publicării inițiale:* 7967, *Statele Unite
Editura: Houghton Mifflin Company
Forma literară: jurnal

REZUMAT

Scris sub formă de jurnal, narațiunea prezintă o prinvire introspectivă asupra rasismului, examinând consecințele lui, într-o cronică a experiențelor unui cercetător în științe sociale alb care își înnegrește pielea și se rade în cap, pentru a-și asuma rolul unui afro-american, în sudul Statelor Unite, în 1959. Autorul recunoaște că rezultatele acestui experiment îi vor schimba viața și perspectiva asupra rasismului,

în mod fundamental. Griffin află că, după ce a intrat în cultura negrilor și a luat contact cu lumea albilor din postura de afro-american, nu poate reveni la identitatea sa reală de alb, întrucât părerile despre propria rasă s-au schimbat dramatic.

În paginile de început ale cărții, autorul prezintă ipotezele studiului său, explicând motivele care l-au determinat să fie curios în problematica pigmentării pielii. El înțelege că, deși este considerat a fi un expert în probleme rasiale, nu are habar despre cum se simte de fapt un afro-american în sudul îndepărtat. După ce își asigură o finanțare din partea revistei *Sepia,* autorul călătorește spre New Orleans, unde se întâlnește cu un doctor care începe să îi aplice tratamentul de închidere a culorii pielii.

Griffin își examinează neliniștea odată stabilită doza pentru definitivarea transformării. Plimbându-se pe străzile din New Orleans, el intră în vorbă cu persoane pe care le cunoscuse încă de când era alb, observând diferențele clare în atitudinea lor, acum, că vorbeau cu un afro-american. începe să vadă problemele cu care se va confrunta sub această nouă identitate. în primul rând, linia, bariera nevăzută dar care se simte atât de bine între rasa albă și cea neagră, pe care o încalcă fără să își dea seama când îi permite unei femei albe să se așeze lângă el și lângă alți oameni de culoare, în autobuz. Eforturile sale de a schimba legile uneori confuze ale segregării arată o indignare

puternică în fața unei societăți care limitează în mod strict accesul afro-americanilor la facilități pe care albii le au garantate. în schimb, Griffin primește cu bucurie noua sa rasă, prin intermediu unei singure persoane căreia îi dezvăluie secretul lui, și care îl învață regulile nescrise ale comportamentului unui „negru".

Autorul observă greutățile vieții unui afro-american, constatând că respectul celorlalți precum și securitatea persoanei depind în mod decisiv de culoarea pielii. Ca afro-american, este deseori ținta unor agresiuni și este privit ca o ființă inferioară de către societate. în timpul zilei, el caută o slujbă pe care să o poată primi chiar dacă este negru, căutând în același timp măcar aparența umanității în societatea în care trăiește. Pe timpul nopții, se plimbă prin New Orleans, asumându-și treptat în totalitate noua identitate. Autorul observă că ceilalți afro-americani îl tratează cu un mare respect și bunătate, mult mai mult decât atunci când era alb. Dar, mai observă că albii și-au pierdut umanismul și respectul pe care i le arătau când era și el alb.

Experiențele divergente ale lui Griffin l-au determinat să postuleze că problema afro-americanului este pe două planuri. Afro-american ii se confruntă cu rasismul și cu prejudecățile albilor, dar în același timp și cu o lipsă de încredere și respect față de propriile persoane, fără să mai pomenim de mândrie sau curaj. Griffin sugerează că cele

două rase vor putea conviețui în armonie numai când aceste două laturi ale problemei vor fi rezolvate.

Griffin mai subliniază atât diferențele subtile cât și cele evidente în ceea ce privește modul în care albii din New Orleans tratează diferitele rase. La un moment dat, o femeie care purtase o conversație plăcută cu el pe când era alb, refuză să îi primească un cec de călătorie când este negru, cu toate că tranzacția nu implica niciun risc financiar. El observă că asemenea situații sunt obișnuite pentru un negru, și mai observă că toaletele sau cafenelele îi sunt inaccesibile, numai din cauză că este negru.

Pentru a lărgi relevanța studiului, Griffin și-a extins aria de cercetare, incluzând și alte orașe din sud. Observațiile sale atestă că tratamentul față de persoana unui afro-american rămâne constant. Griffin menționează că albii i se adresau cu apelativele „boy" și „nigger", și că atitudinile albilor deveneau din ce în ce mai greu de suportat, pe măsură ce se dezvăluiau noi și noi situații de persecuții, segregare și rasism. în orașul Mobile, Alabama, albii i-au cerut să spună ce treabă are în zonă, amenin-țându-l cu moartea dacă avea să provoace vreun necaz. Griffin subliniază că prin felul agresiv în care erau adresate amenințările, era cât se poate de clar că nu s-ar fi întreprins nimic ca să îi fie identificați ucigașii, din cauza rasei lui.

Cu puțin timp înainte de a-și încheia odiseea sa de o lună, autorul a trecut printr-o situație ilustrativă referitoare

la caracteristicile liberalismului albilor. Griffin a vizitat Institutul Tuskegee pentru o zi, și s-a întâlnit cu un cercetător asociat alb, care insista să se recomande ca un alb înțelegător de care negrilor nu trebuie să le fie frică. În ciuda intențiilor bune, prejudecățile sale întipărite au ieșit imediat la iveală când a sugerat că s-ar putea ca un negru care vindea curcani pe marginea drumului să-i fi furat, de fapt.

Autorul conchide în ultimele pasaje ale lucrării că experimentul a generat ostilitate din partea multor persoane din toată țara. El și familia lui au primit amenințări cu moartea și s-au văzut obligați să își schimbe domiciliul.

ISTORICUL CENZURII

Cartea a fost una dintre primele 30 cel mai frecvent atacate titluri în Statele Unite, încă de la prima sa publicare parțială din 1960, sub forma unui articol în revista *Sepia* și apoi, după publicarea sa integrală, în 1961. Principala acuzație, în cele mai multe cazuri, a fost obscenitatea. Cercetătorii, însă, consideră că adevărul este mai degrabă că multora dintre critici nu le-a convenit subiectul tratat, și anume, acela al prejudecăților față de afro-americani. După cum declara un profesor chestionat într-un studiu realizat de Lee Burress în 1982: „într-o comunitate rurală, oamenii nu doresc ca copiii lor să citească despre negri". Această concluzie se sprijină pe examinarea a 20 dintre cele mai

atacate titluri între 1965 și 1977. O treime dintre cele reprezintă un protest vehement împrotriva rasismului.

în 1966, ediția de buzunar a romanului a fost atacată vehement ca fiind nepotrivită pentru a fi citită de copii. în Wisconsin, un cetățean a dat în judecată consiliul școlar local, susținând că textul conținea limbaj obscen, vulgar, murdar și nepotrivit, indiferent de vârstă. Mai mult, el a acuzat că prin această carte, copilul lui a avut de suferit, fiind obligat să o citească pentru ora de engleză. Tribunalul a respins cazul.

în 1967, un părinte al unui elev din Arizona a contestat includerea titlului în programa școlară, invocând limbajul obscen și vulgar, precum și situațiile prezentate. Consiliul școlar a decis excluderea cărții din programă. Limbajul, și mai ales cuvintele indecente, au constituit acuzația adusă de către un profesor susținut de către un pastor, în Pennsylvania, în 1977, fără succes însă. Un incident similar, cu același rezultat, a avut loc în 1982 în Illinois. în Missouri în 1982, cartea a fost introdusă în categoria restricționată, după ce un părinte a contestat alegerea ei, pe motiv că este obscenă și vulgară și „prezintă persoane de culoare".

O ALTĂ ȚARĂ (ANOTHER COUNTRY)

Autor: James Baldwin

Data și locul publicării inițiale: 1962, Statele Unite Editura: The Dial Press Forma literară: roman

REZUMAT

Romanul are ca decor orașul New York, mutându-se din Greenwich Village până în Harlem în timp ce relatează un an din viața celor șapte personaje principale. *Another Country* se concentrează pe relațiile și cariera bateristului afro-american de jazz Rufus, și a surorii lui, Ida, solistă, împreună cu celelalte cinci personaje care sunt albi: Vivaldo, iubitul lui Ida, un așa-zis scriitor; Yves, un tânăr francez, și iubitul lui, Eric, actor; Richard, scriitor de maculatură, și soția lui, Cass. Prin interacțiunile complexe dintre personaje de rase diferite, ce au loc la mijlocul anilor '50, autorul cercetează rănile rasiale adânci suferite de ambele grupuri. El experimentează conceptul de egalitate, punându-și personajele de rase diferite în ipostaze similare, apoi explică sau încearcă măcar, de ce ele nu se mențin la același nivel. Baldwin încearcă să demoleze conceptele sociale bine înrădăcinate, ștergând barierele de culoare și de sex, și își expune așteptările sociale ale perioadei prin libertatea cu care scrie despre homosexualitate și relații inter-rasiale.

Scris într-un stil socio-real ist, romanul descrie viețile personajelor sale la un anume moment în timp; reușește astfel să redea cu o acuratețe remarcabilă portretele oamenilor, descrierile străzilor, magazinelor, apar-

tamentelor și sunetelor orașului, deopotrivă măreția dar și aspectele mai sordide ale orașului. Păstrând o legătură strânsă cu realitatea străzii, personajele sale vorbesc la fel cum ar face-o cei pe care ei îi simbolizează,

exprimându-și temerile, frustrările, dorințele și emoțiile în limbajul străzii, presărându-și conversațiile cu obscenități. Personaje albilor sunt atrase de personaje feminine afro-asiatice, sau chiar de personaje masculine, orașul care îi înconjură aruncând asupra lor lumina sumbră a abjecției.

încă de la început, în ciuda eforturilor lor, personajele sunt destinate să cedeze în fața soartei pe care nu o pot controla. Rufus Scott, talentat muzician de succes, își însușește opinia stigmatizantă pe care societatea timpurilor sale o avea față de afro-americani. Leona, iubita lui albă, îi mărturisește dragostea ei și încearcă să obțină reciprocitate, dar lipsa de lipsa de respect față de sine și incapacitatea de a trece peste durerea unor respuingeri anterioare îl împiedică să răsundă iubirii ei. în schimb, el o numește pe Leona „sărăntoacă albă", pentru că iubește un negru, o abuzează fizic și o acuză că îl înșală cu prietenii lui. Incapabil de a-și învinge soarta sa lipsită de vreo speranță, Rufus, cel mai bine conturat dintre personaje, se sinucide aruncându-se de pe podul George Washington în prima cincime a romanului. în restul de patru cincimi ale romanului, celelalte personaje se împacă până la urmă cu pierderea suferită, amintindu-și fiecare din perspectiva sa unică relațiile cu Rufus și propriile frustrări din viața lor.

Deși recenziile au criticat sexualitatea neconvențională din roman, publicul a făcut din acesta un succes, *Another*

Country **devenind al doilea cel mai bine vândut roman al anului 1963, când a apărut în ediție de buzunar.**

ISTORICUL CENZURII

La publicare, în 1962, romanul a atras atenția Biroul Federal de Investigații (FBI), care îl vedea ca fiind similar în multe privințe cu *Tropicul Cancerului* și *Tropicul Capricornului* de Henry Mii Ier. Romanul a fost considerat unul de importanță semnificativă, FBI creând un dosar special pentru el, *FBI HO 145-2625,* pe lângă dosarul deja existent al lui Baldwin. Pe 19 septembrie 1962, directorul FBI, J. Edgar Hoover, a trimis romanul la un laborator FBI pentru a fi „analizat", exprimându-și îngrijorarea în primul rând față de scenele de sex homosexual și in-ter-rasial. FBI a emis o decizie puțin așteptată, declarând că romanul „are valoare literară și poate fi de interes pentru cei care studiază psihologia și comportamentul social".

în 1963, un librar din New Orleans a fost arestat pentru deținerea de exemplare din roman, prin aceasta încălcând ordonanța orașului de interdicție a vânzării materialelor obscene, dar în cele din urmă cazul nu a ajuns la tribunal. în același an, Biblioteca Publică din New Orleans, Louisiana, a declarat că romanul este obscen, interzicându-l ulterior. Cazul a ajuns la tribunal și după un an de judecare, cartea a fost reprimită pe rafturile bibliotecii.

în 1965 FBI a primit o scrisoare de la un locuitor al orașului Fort Worth Texas, care susținea că romanul este „o culme a perversiunii sexuale", cerând măsuri de interzicere a lui din librăriile orașului. Hoover i-a răspuns cetățeanului, asigurându-l de toată seriozitatea FBI, dar anunțându-l că autorul nu încălcase nicio lege federală. în orice caz, impresia de toleranță a fost subminată de o mențiune făcută în dosarul FBI al autorului, în 1969, în care era inclusă sugestia potrivit căreia membrii Ku Klux Klan obținuseră exemplare din roman, „pentru a determina dacă este o lectură potrivită pentru studenți".

OAMENI ȘI ȘOARECI (OF MICE ANDMEN)

Autor: John Steinbeck

Data și locul publicării inițiale: 1937, Statele Unite Editura: Viking Penguin Forma literară: roman

REZUMAT

Oameni și șoareci **este povestea a doi bărbați, uriașul și simplul Lennie, și micuțul dar șiretul George, care schimbă una după .ilt.i dilri.tr slujbe la diferite ferme, urmărindu-și astfel visul de a deține Intl 0 ll i"-**

priul lor loc. în ciuda capacităților lor intelectuale diferite, i el iln.....i

buni prieteni care împărtășesc un vis - simpla dorință de .i .ive.i piu|.ii.i lor fermă, unde Lennie să poată să crească iepuri. In mur ci cftl II

de la o fermă la alta, George este tot mai frustrat de «.ip.u ii Ițili ".....I Hi

ale lui Lennie, dar nu îl părăsește pe copilărosul un u. . i

nesupravegheat, Lennie poate nimeri cu ușurință i«

să nu mai poată fi scos, astfel că este necesară vini lent.'

Deși cei doi sunt încântați când li se dau sarcini la o fermă, George trebuie, ca de obicei, să acopere deficiențele lui Lennie și să îl facă să pară mai capabil și mai inteligent decât este. Fiul șefului fermei, Curley, îl persecută pe copilărosul Lennie, care se trezește atras de tânăra și încântătoarea nevastă a acestuia. Aceasta însă, nu îl tratează corect pe Lennie, tachinându-l jucăuș, fără să își dea seama că acesta ia totul în serios. El o vede ca fiind asemănătoare blănosului și drăguțului cățeluș pe care l-a avut odată, și dorește doar să îi mângâie părul moale, așa cum îl mângâia și pe cățeluș. Când Lennie se apropie de soția lui Curley pentru a o mângâia pe păr, ea se sperie și începe să strige. El îi pune mâna la gură pentru a o liniști, dar nu este capabil să își evalueze puterea și îi frânge gâtul. Când George îi găsește, Lennie își cere iertare că a rănit-o exact la fel cum îl rănise și pe cățeluș. George anticipează că oamenii de la fermă conduși de Curley nu vor avea milă pentru Lennie, astfel că îi spune acestuia să își facă bagajele ca să plece cât mai repede. La scurt timp după aceasta, în timp ce fugarii se aflau pe malul unui râu, George îl împușcă și îl omoară pe Lennie, pentru a-l cruța de torturile terifiante ale poterei ce nu mai putea fi evitată.

ISTORICUL CENZURII

Oameni și șoareci **și-a câștigat prestigiul îndoielnic de a fi pe locul doi în topul celor mai cenzurate cărți din**

programa școlilor de stat în anii 1990, fiind învinsă doar de antologia literară *Impressions,* deși controversele au fost frecvente și în deceniile precedente acelei perioade. Cenzorii au considerat că romanul conține personaje crude care folosesc un limbaj vulgar și ale căror experiențe expun sistemul social deficitar al Statelor Unite.

Romanul a fost pus pe lista cărților interzise în Irlanda în 1953 din cauza „obscenităților" și a limbajului „vulgar". A fost interzis din motive similare la: Syracuse, Indiana în 1974; Oii City, Pennsylvania, în 1977; Grand Blanc, Michigan, în 1979; și Continental, Ohio, în 1980. în 1977 la Greenville, Carolina de Nord, Cea De-a Patra Provincie a Cavalerilor Ku Klux Klan, a atacat cartea în districtul școlar local, întrucât „ia numele lui Dumnezeu în deșert, și conține blasfemii". Același motiv a fost dat de către părinții care au atacat romanul la districtul școlar Vernon-Verona-Sherill (New York), în 1980 și în districtele școlare St. David, Arizona, în 1981 și Tell City, Indiana, în 1982. Consiliul director educațional din Scottsboro,

Alabama a interzis romanul la liceul Skyline în 1983 din cauza „blasfe-miilor", iar președintele consiliului director al unei școli din Knoxville, Tennessee, a jurat că va elimina „cărțile mizerabile" din sistemul școlar local, începând cu *Oameni și șoareci,* motivat fiind de prezența „limbajului vulgar".

Romanul a fost atacat pe motive ca „vulgaritate" sau „obscenitate" de către părinții din districtul școlar Christian County, Kentucky în 1987, dar mai târziu a fost reprimit în biblioteci și la cursuri. „Blasfemia" a fost de asemenea motivul pentru noi controverse în 1988 la: școlile din Marion County, Virginia de Vest; școala Wheaton Warrenville, Illinois; și liceul Berrien Springs, Michigan. în 1989, consiliul educațional a ordonat eliminarea romanului de la Liceul Northside din Tuscaloosa, Alabama, din cauza „blasfemiei"; nu peste mult timp romanul a fost contestat ca lectură recomandată la o școală de vară pentru tineret din Chatanooga, Tennessee, deoarece „Steinbeck este cunoscut ca având o atitudine împotriva oamenilor de afaceri". în același an, romanul a fost scos din toate programele educaționale, și confiscat la liceul White Chapel din Pine Bluff, Arkansas, părinții obiectând împotriva limbajului. „Limbajul obscen" a fost motivul pentru care părinții din districtul școlar Shelby Country, Tennessee au atacat decizia de a include romanul în listele de lecturi de liceu.

Anii 1990 au adus o creștere a numărului de contestări împotriva romanului *Șoareci și oameni.* în 1990, un părinte din Salinas, Kansas a contestat menționarea cărții într-un curs de engleză de clasa a X-a, pe motiv că prezintă „blasfemii" și „ia numele lui Dumnezeu în deșert". Comitetul de examinare al consiliului director al școlii a luat

în considerare plângerea și a recomandat ca romanul să fie păstrat ca lectură suplimentară, dar ca niciun pasaj al cărții să nu fie citit cu voce tare la clasă, în același an, un părinte din Riviera, Texas, a protestat împotriva profanităților conținute de roman, și a cerut ca acesta să fie eliminat din programa pentru limba engleză, la clasa a Xl-a. La o întrunire deschisă a consiliului director al școlii care avea ca scop discutarea cazului, 50 de profesori și administratori și zece elevi de clasa a X-a a au venit pentru a susține menținerea cărții în programă. Singura persoană care a vorbit împotriva cărții a fost părintele care a depus plângerea. După ce cazul a trecu prin încă două etape de apeluri, consiliul a votat în cele din urmă menținerea romanului în programă.

în 1991, la Fresno, California, un părinte a cerut eliminarea cărții de la un curs de pregătire pentru colegiul de engleză, invocând „blasfemia" și „rasism". Cartea a fost menținută, dar copilului respectivului părinte i-a fost permis să aleagă o lectura alternativă. în lowa City, lowa, un părinte s-a plâns de includerea romanului *Oameni și șoareci,* din cauza blasfemiei și a cuvântului „afurisit". Ea susținea că fiica ei este supusă astfel la „abuzuri psihologice și emoționale" când din carte se citește cu voce tare și și-a exprimat speranța că fiica ei nu va vorbi ca „un muncitor imigrant" când va termina școala. Comitetul de examinare

al districtului a votat menținerea cărții în programă. „Blasfemia", „înjurăturile excesive" și „detaliile sexuale" au fost motivele contestațiilor din liceele Suwanee, Florida; Jacksboro, Tennessee; Buckingham, Virginia; și Branford, Florida.

Un mare număr de contestații au fost făcute în 1992. O coaliție de membri ai comunității și de clerici din Mobile, Alabama au solicitat ca oficialii locali din educație să alcătuiască un comitet de examinare a manualelor, „pentru a înlătura lucrurile nepotrivite". Prima lor țintă urma să fie *Șoareci și oameni,* despre care ei susțineau că mustește de „blasfemie" și „teme deprimante și morbide". Nicio plângere oficială nu s-a înregistrat însă, astfel că oficialii au respins solicitarea. Atacurile din Waterloo, lowa și Duval County, Florida, au fost făcute din cauza „blasfemiei", „pasajelor mizerabile despre sex" și „afirmațiilor defăimătoare față de minorități". Un părinte din Modesto, California a atacat romanul pe baza ideii de „blasfemie" și a folosirii cuvântului „negrotei", iar NAACP s-a alăturat protestului, cerând eliminarea romanului de pe listele de lecturi. „Blasfemia" a fost motivul plângerii din la Liceul Oak Hill, din Alexandria, Louisiana, fără niciun rezultat însă.

Una dintre cele mai detaliate plângeri a avut loc în 1992, la Hamilton, Ohio, unde cartea a fost eliminată temporar din lista de lecturi a liceului, după ce un părinte s-a plâns că este limbajul este „vulgar" și „rasist". Părintele,

vicepreședinte al Coaliției Părinților din Hamilton, a afirmat că romanul conține 108 blasfemii, și 12 expresii rasiste. Consiliul director al școlii a sugerat apelul la lecturi alternative pentru anumiți elevi, dar Coaliția a refuzat, astfel că romanul a fost eliminat temporar din lista de lecturi opționale. La întâlnirea comitetului de examinare alcătuit de consiliul director al școlii, 150 de părinți, elevi și profesori au apărut pentru a susține cu entuziasm cartea. Un elev a înaintat o petiție care fusese semnată de 333 de oameni care se pronunțau astfel în favoarea menținerii cărții. Un pastor local care se opunea romanului ar fi spus consiliului: „Orice om care are un copil ar trebui să nu dorească ca acest roman să ajungă în mâinile unui copil. Ar trebui ars, pus în foc". Consiliul a votat în unanimitate pentru reținerea cărții în lista de lecturi.

Mai puține cazuri au avut loc în anii 1993 și 1994. Romanul a fost atacat în 1993, ca fiind nepotrivit pentru cursul de engleză, de către părinții și elevii de la liceul Mingus Union, Arizona care se declarau îngrijorați de „limbajul profan, moralitatea, tratamentul față de retardați, și finalul violent". în 1994, inspectorul școlilor din Putnam County, Tennessee a eliminat romanul din sălile de curs, din cauza limbajului pe care îl conține: „pur și simplu nu putem să lăsăm să se predea o asemenea carte". în același an, părinții elevilor de la liceul Loganville, Georgia au cerut o

interdicție împotriva romanului din cauza „limbajului vulgar generalizat".

PORTOCALA MECANICĂ (A CLOCKWORK ORANGE)

Autor: Anthony Burgess (john Anthony Burgess Wilson) Data și locul publicării inițiale: 1962, Regatul Unit Editura: William Heinemann Ltd. Forma literară: roman

REZUMAT

Portocala mecanică **reprezintă un avertisment futurist împotriva y|< i**

lentei exagerate și a remodelării mecanice care este propusă desi..... l

soluție pentru defectele societății. Arată o viziune horror a unei v.....>>•

Anglii în care bande de huligani străbat străzile fără nicio constrâng H

jefuind, agresând, violând și consumând alcool și droguri. !.....

este dezintegrată și devastată, o lume socialistă unde nimeni nu .....

teste, în ciuda numelor străzilor ca Amis Avenue sau Priesili Limbajul adolescenților, „nadsat", este de fapt un amestei d< rusă și rusă aproximativă, iar starul muzical la modă csie mi ■

Johnny Zhivago. Regula societății este că toți oamenii cai.....

pii, sau au copii, sau care nu sunt bolnavi" trebuie să nu .....

închisorile sunt supraaglomerate, iar oficialii fac efoiim. i ta anumiți criminali, pentru a face loc prizonierii", polltl

In 1991, la Fresno, California, un părinte a cerut eliminarea cărții de la un curs de pregătire pentru colegiul de engleză, invocând „blasfemia" și „rasism". Cartea a fost menținută, dar copilului respectivului părinte i-a fost permis să aleagă o lectura alternativă. în lowa City, lowa, un părinte s-a plâns de includerea romanului *Oameni și șoareci,* din cauza blasfemiei și a cuvântului „afurisit". Ea susținea că fiica ei este supusă astfel la „abuzuri psihologice și emoționale" când din carte se citește cu voce tare și și-a exprimat speranța că fiica ei nu va vorbi ca „un muncitor imigrant" când va termina școala. Comitetul de examinare al districtului a votat menținerea cărții în programă. „Blasfemia", „înjurăturile excesive" și „detaliile sexuale" au fost motivele contestațiilor din liceele Suwanee, Florida; Jacksboro, Tennessee; Buckingham, Virginia; și Branford, Florida.

Un mare număr de contestații au fost făcute în 1992. O coaliție de membri ai comunității și de clerici din Mobile, Alabama au solicitat ca oficialii locali din educație să alcătuiască un comitet de examinare a manualelor, „pentru a înlătura lucrurile nepotrivite". Prima lor țintă urma să fie

Șoareci și oameni, despre care ei susțineau că mustește de „blasfemie" și „teme deprimante și morbide". Nicio plângere oficială nu s-a înregistrat însă, astfel că oficialii au respins solicitarea. Atacurile din Waterloo, Iowa și Duval County, Florida, au fost făcute din cauza „blasfemiei", „pasajelor mizerabile despre sex" și „afirmațiilor defăimătoare față de minorități". Un părinte din Modesto, California a atacat romanul pe baza ideii de „blasfemie" și a folosirii cuvântului „negrotei", iar NAACP s-a alăturat protestului, cerând eliminarea romanului de pe listele de lecturi. „Blasfemia" a fost motivul plângerii din la Liceul Oak Hill, din Alexandria, Louisiana, fără niciun rezultat însă.

Una dintre cele mai detaliate plângeri a avut loc în 1992, la Hamilton, Ohio, unde cartea a fost eliminată temporar din lista de lecturi a liceului, după ce un părinte s-a plâns că este limbajul este „vulgar" și „rasist". Părintele, vicepreședinte al Coaliției Părinților din Hamilton, a afirmat că romanul conține 108 blasfemii, și 12 expresii rasiste. Consiliul director al școlii a sugerat apelul la lecturi alternative pentru anumiți elevi, dar Coaliția a refuzat, astfel că romanul a fost eliminat temporar din lista de lecturi opționale. La întâlnirea comitetului de examinare alcătuit de consiliul director al școlii, 150 de părinți, elevi și profesori au apărut pentru a susține cu entuziasm cartea. Un elev a înaintat o petiție care fusese semnată de 333 de oameni care se pronunțau astfel în favoarea menținerii

cărții. Un pastor local care se opunea romanului ar fi spus consiliului: „Orice om care are un copil ar trebui să nu dorească ca acest roman să ajungă în mâinile unui copil. Ar trebui ars, pus în foc". Consiliul a votat în unanimitate pentru reținerea cărții în lista de lecturi.

Mai puține cazuri au avut loc în anii 1993 și 1994. Romanul a fost atacat în 1993, ca fiind nepotrivit pentru cursul de engleză, de către părinții și elevii de la liceul Mingus Union, Arizona care se declarau îngrijorați de „limbajul profan, moralitatea, tratamentul față de retardați, și finalul violent". în 1994, inspectorul școlilor din Putnam County, Tennessee a eliminat romanul din sălile de curs, din cauza limbajului pe care îl conține: „pur și simplu nu putem să lăsăm să se predea o asemenea carte". în același an, părinții elevilor de la liceul Loganville, Georgia au cerut o interdicție împotriva romanului din cauza „limbajului vulgar generalizat".

PORTOCALA MECANICĂ (A CLOCKWORK ORANGE)

Autor: Anthony Burgess (John Anthony Burgess Wilson) Data și locul publicării inițiale: 1962, Regatul Unit Editura: William Heinemann Ltd. Forma literară: roman

REZUMAT

Portocala mecanică **reprezintă un avertisment futurist împotriva violenței exagerate și a remodelării mecanice care este propusă deseori ca soluție pentru defectele societății. Arată o viziune horror a unei viitoare Anglii în care bande de huligani străbat străzile fără nicio constrângere, jefuind, agresând, violând și consumând alcool și droguri. Societatea este dezintegrată și devastată, o lume socialistă unde nimeni nu mai citește, în ciuda numelor străzilor ca Amis Avenue sau Priestley Place. Limbajul adolescenților, „nadsat", este de fapt un amestec de engleză, rusă și rusă aproximativă, iar starul muzical la modă este un „rusnac", johnny Zhivago. Regula societății este că toți oamenii „care nu sunt copii, sau au copii, sau care nu sunt bolnavi" trebuie să muncească, însă închisorile sunt supraaglomerate, iar oficialii fac eforturi pentru a reabilita anumiți criminali, pentru a face loc prizonierilor politici. Chiar și cu**

un guvern aparent normal și cu opoziție aparentă, oamenii continuă să îi realeagă pe cei deja la putere.

Alex, un băiat îndrăzneț de 15 ani, personajul principal al romanului, este produsul și totodată rațiunea acestei demolări a instituțiilor sociale. Viața urbană în deteriorare, nerespectarea legilor și neputința conducătorilor de a pune ordine în haosul și violența sexuală caracterizează această lume în care problemele sociale perpetuează comportamentul violent împiedicând coeziunea. Este un loc de coșmar, în care huliganii domină străzile, scoțând niște sunete insuportabile și înfricoșătoare. Tinerii huligani beau lapte dopant și, înainte de a începe jafurile, Alex și prietenii lui își pun niște măști reprezentând personalități din istorie: Disraeli, Elvis Presley, Henric al Vlll-lea și Shelley. Pentru aceștia, femeile există doar ca obiect al violenței sexuale, sexul căpătând caracteristici mecanice și fiind de asemenea perceput ca un lucru mecanic, termenul folosit pentru a-l denumi fiind „vechiul înainte și înapoi". Chiar și muzica clasică, în mod normal considerată un semn al gusturilor civilizației, capătă un nou caracter în roman. Muzica simfonică este pasiunea lui Alex. El se retrage deseori în camera sa plină de difuzoare, unde se întinde gol, ascultând muzică de Mozart, Beethoven sau Bach. în acest timp, el visează la viol, la a teroriza tinere fete și la a-și implânta bocancul său puternic în fețele lor suferinde.

Romanul este împărțit în trei părți. în prima treime, Alex este prezentat pur și simplu făcând tot ceea ce dorește fără a simți vreo remușca-re sau vină față de alții, ba chiar simțind bucurie în orice fel de violență, de la distrugeri sau furturi de obiecte, până la orice formă de violență sexuală sau nonsexuală. El este liber să își aleagă orice plăceri își dorește, indiferent cât de distructive ar fi pentru societate. însă, întrucât el este dăunător, societatea își rezervă dreptul de a-i lua această libertate lui Alex. Condamnat la 14 ani de închisoare pentru uciderea unei bătrâne în timpul unui jaf, Alex este încarcerat, numai pentru a face o nouă crimă, ucigând unul dintre colegii de detenție. Această situație dă naștere celei de-a două părți a romanului. Crima aceasta face ca Alex să devină centrul atenției oficialilor, făcând din el cea mai potrivită alegere pentru testarea unui nou tratament care îl va „transforma în mod decisiv", și îl va face incapabil de opțiuni dăunătoare societății. în mare, îi este injectat un drog, este legat de un scaun și forțat să urmărească filme despre atrocitățile naziste și japoneze în timpul celui de-Al Doilea Război Mondial, precum și alte filme care, combinate cu drogul administrat, ar fi trebuit să aibă ca rezultat eliberarea tânărului de toate gândurile și pasiunile violente. Desfășurarea procesului este monitorizată prin numeroase fire electrice conectate la corpul tânărului. Procesul reușește, doctorii declarându-l pe Alex vindecat de toate dorințele violente și „un adevărat

creștin... pregătit să întoarcă și celălalt obraz, gata să fie crucificat mai degrabă decât să crucifice, dezgustat până în adâncurile inimii de gândul de a ucide chiar o muscă".

în partea a treia a romanului, Alex cel reabilitat, acum un cetățean model, se întoarce acasă unde constată că părinții îi închiriaseră camera și că echipamentele sale muzicale fuseseră vândute pentru îngrijirea pisicilor bătrânei ucise. Mai târziu, el este atacat de un grup de oameni în vârstă pe care el îi terorizase anterior, apoi salvat de trei polițiști, care îi spun că guvernul începuse să „curețe" străzile și că acum, foștii huligani erau angajați ca polițiști. Nu numai că nu îl salvează pe Alex, dar îl și bat cu brutalitate, lăsându-l apoi să se târască în apropierea unei cabane din împrejurimi. Acolo este bandajat și hrănit de un bărbat pe care nu de mult îl bătuse și pe a cărui soție o violase și o bătuse cu sălbăticie, acesta nerecunoscându-l însă. Ba mai mult, acest om, F. Alexander vede în Alex o oportunitate de a face propagandă împotriva guvernului. Susținând că „un om nu poate să înceteze să mai fie om", el adună în acest sens câțiva prieteni pentru a cristaliza o mișcare de protest. însă, mai apoi, el își dă seama că Alex este ucigașul soției sale. Astfel începe să îl tortureze pe acesta pe muzică simfonică la un volum foarte tare, iar Alex încearcă să se sinucidă aruncându-se pe fereastră. Câteva zile mai târziu, el se trezește la spital, înfășurat în bandaje, constatând că și-a recăpătat natura violentă. Doctorii și

oficialii guvernamentali sunt acum și ei mulțumiți, scăpând de acuzațiile că i-ar fi încălcat drepturile lui Alex. în timp ce se afla în comă, ei au folosit anumite tehnici, pentru a-i reactiva natura depravată, precum și apetența sa pentru Beethoven și violență. în timp ce vechile sale apucători violente îi umplu acum mintea, Alex se declară „într-adevăr vindecat".

ISTORICUL CENZURII

Portocala mecanică **a generat dezbateri furtunoase încă de la publicare, controversa concentrându-se asupra limbajului folosit în paginile romanului, precum și pe brutalitățile și violențele sexuale prezentate în prima treime a acestuia. în 1973, un librar din Orem, Utah a fost arestat pentru vânzarea unor cărți aparent obscene:** ***Ultimul Tango la Paris*** **de Robert Ailey,** ***The Idolators (Idolatrii)*** **de William Hegner și** ***Portocala mecanică.*** **Invocând decizia „standardelor locale" din 1973 a Curții Supreme,** ***Miller v. California*** **(21 iunie 1973), autoritățile locale au introdus o ordonanță foarte specifică referitoare la obscenitate, pe baza căreia poliția a și acționat împotriva proprietarului librăriei, Carole Grant. Acuzațiile au fost mai târziu retrase, cu toate acestea Grant a fost forțat să își închidă librăria și să se mute în alt oraș.**

La Aurora, Colorado, în 1976, consiliul director al școlii a aprobat într-o ședință ordinară 1275 de titluri pentru a fi

recomandate de liceu, dar au respins *Portocala mecanică* și încă alte nouă cărți: *Exorcistul* de William P. Blatty; *Reîncarnarea lui Peter Proud* de Max Ehrlich; *New American Poetry 1945-1960* de Donald Allen; *Starting from San Francisco* de Lawrence Ferlinghetti; *The* Vage *Letters* de William Burroughs și Allen Ginsberg; *Coney Island of the Mind* de Lawrence Ferlinghetti; *Kaddish and Other Poems, 1958-1960* de Allen Ginsberg; *Lunch Poems* de Frank O'Hara; și *Un copil pentru Rosemary* de Ira Levin. Aceste cărți fuseseră deja incluse de profesori în listele de lecturi, dar la 13 ianuarie 1976, consiliul director al școlii a emis o declarație recomandând profesorilor ca respectivele cărți „să nu fie achiziționate de către școală, nici incluse în listele de lecturi obligatorii la clasă, și nici recomandate pentru lectura individuală". Consiliul însă, nu a decis că titlurile ar fi fost obscene potrivit legii, și nici nu le-a exclus din biblioteca școlară. Profesorii au atacat decizia consiliului, cazul ajungând la tribunal, unde sub titulatura *Bob Cary, et al. v. Board of Education of Adams-Arapahoe School District 28-), Aurora, Colorado* (1977), profesorii au acuzat că, prin decizia consiliului, a fost încălcată libertatea academică. în decizia sa, judecătorul Matsch a observat că în fapt consiliul se dăruia ideii de a oferi elevilor „ocazia de a se implica activ în schimbul liber de idei", oferind aceste cursuri ca opționale. El mai afirma: „Este suficient să conchidem că odată ce consiliul a oferit

profesorilor și elevilor libertatea de a explora literatura contemporană în aceste cursuri de liceu, acesta nu mai poate acum să își impună propriile judecăți de valoare asupra literaturii mai sus menționate." în ciuda acestei poziții, judecătorul a fost forțat să delibereze împotriva profesorilor, din cauza unei clauze în contractul-cadru al acestora, care prevedea renunțarea la anumite libertăți.

La Westport, Connecticut, în 1977, părinții au contestat folosirea romanului la cursurile de liceu. Plângerile lor au invocat în principal

„limbajul obscen". Drept urmare, cartea a fost exclusă din programă. La Anniston, Alabama, în 1982, protestele părinților au dus la excluderea temporară a romanului din bibliotecile școlare, dar mai târziu acesta fost reprimit, fiind însă disponibil pentru elevi doar cu acordul scris al părinților.

POVESTIRI DIN CANTERBURY (CANTERBURY TALES)

Autor: Ceoffrey Chaucer
Data și locul publicării inițiale: 1387-1400, Anglia
Editura: necunoscută
Forma literară: colecție de povestiri

REZUMAT

Povestiri din Canterbury **este o colecție de povestiri, în mare parte versificate, scrise la sfârșitul secolului al XlV-lea. Chaucer descrie planul pe care îl vor urma povestirile, într-un lung prolog în care prezintă cele 29 de personaje care se întâlnesc cu gazda lor la hanul Tabard, pregă-tindu-se pentru un pelerinaj la mormântul lui Thomas â Becket, la Catedrala Canterbury. Ei se pun de acord ca, pentru a trece mai ușor peste lunga călătorie, fiecare pelerin va spune patru povești, două la dus și două la întoarcere. Gazda va decide care este cea mai bună poveste, câștigătorul urmând să primească o cină generoasă la han. Chaucer plănuise ca volumul său să conțină 120 de povestiri, dar, murind în 1400, nu a mai apucat să își desăvârșească opera. Doar 24 dintre povești au rămas. Dintre acestea, doar 20 sunt complete, două sunt lăsate neterminate în mod voit, pelerinii cerând povestitorilor să se oprească, și restul au rămas neterminate din cauza decesului lui Chaucer.**

Pelerinii acoperă toate nivelurile societății engleze de secol XIV, de la cavalerul de viță nobilă, boier de țară și stareță, până la modeștii morar, bucătar sau răzeș. Niciuna dintre categorii nu este scutită de examinarea critică a condiției umane, Chaucer folosindu-și personajele și po-veștile pentru a expune absurdițățile și nepotrivirile ce se puteau găsi în toate straturile societății. Călătorii se ceartă, se întrerup și se critică între ei, se îmbată și se contrazic. Membrii ierarhiei bisericești sunt descriși ca fiind corupți,

femeile depravate, societatea fiind prezentată în cele mai revelatoare detalii. Poveștile îi reflectă pe povestitori, de la nobilul Cavaler, „modest ca o domnișoară," care descrie ideea absolută și abstractă a feminității, prin pura Emily, până la obscenul Morar, care o descrie pe a sa Alison, ca pe un obiect fizic extrem de provocator.

Limbajul și aluziile sexuale caracterizează cele mai multe dintre povestiri. „Povestea bucătarului" descrie o „soție care preacurvea pentru a-și duce zilele". „Canace, cea care își iubea în mod păcătos propriul frate" și „cumplitul rege Antiochus, care a lipsit-o pe fiica lui de feciorie", sunt doar câteva cazuri de referiri la incest. „Povestea arendașului" amintește de un morar pe nume Simpkin a cărei soție era o „târfă josnică", și a cărei fiică avea „niște fese mari, dar și sâni rotunzi". „Povestirea târgoveței din Bath", una dintre cele mai cunoscute dintre povestirile ciclului, oferă niște perspective ieșite din comun asupra femeii și a sexualității. Prezentată în prolog ca având cinci soți, „neluând în seamă pe alții din tinerețile ei", personajul feminin se exprimă pe tema virginității întrebând: „Spune-mi atunci cu ce scop sau țintă au fost create organele genitale?" Ea promite: „în căsnicie îmi voi folosi instrumentele pe cât de liber mi le-a oferit Creatorul."

A doua dintre aceste foarte cunoscute povestiri este „Povestirea morarului", o poveste despre adulter. Alison, o femeie de 18 ani căsătorită cu un morar în floarea vârstei,

este curtată de către țârcovnicul Absalom, dar ea are deja o aventură cu un anume Nicholas. Absalom îi cântă serenade la fereastră și promite să o lase în pace numai când îl va lăsa să o sărute. Ea acceptă, și când acesta vine la fereastră în întunericul nopții, ea îi oferă „dosul ei dezgolit", pe care el îl sărută. El își dă seama de păcăleală: „Era oarecum ciudat, doar știa bine că femeia nu are barbă; el simțise ceva dur și păros". Dorind să se răzbune, Absalom se întoarce la casa morarului cu un vătrai încins, chemând-o pe Alison pentru un nou sărut. în acest timp Nicholas „care se dusese să se ușureze", decide să „îi își dea el dosul la sărutat pentru a duce gluma mai departe". Astfel, „dezvelindu-și dosul" el se sperie teribil când îl văzu pe „Absalom gata cu fierul său încins, pe care Nicholas chiar *acolo* îl simți". Mai târziu, John, celălalt student care stătea în pensiune, intră din greșeală în patul lui Alison, care la rândul ei îl confundă cu Nicholas, „așa că el o pătrunse adânc și puternic, ca un nebun".

ISTORICUL CENZURII

Povestiri din Canterbury **a fost expurgată încă de la prima apariție în statele Unite în 1908, în ediția Everyman's Library. Șaptesprezece dintre povestiri au fost traduse în limba engleză modernă, cu expurgări semnificative, iar șapte au fost lăsate intacte, dar în engleza medie în care au fost scrise. în 1953, cartea a fost o victimă nevinovată a „Spaimei Roșii", când criticii au cerut Comisiei de Stat**

pentru Manuale din Texas, să interzică edițiile Garden City ale titlurilor *Canterbury Tales* și *Moby Dick* din școli. Cele două cărți în edițiile respective au fost acuzate de comunism.

însă, de cele mai multe ori cuvintele foarte directe, și descrierile deschise ale anumitor părți ale corpului sau ale unor procese fiziologice, au constituit principala grijă a părinților și a celor care selectează cărțile din școli. Astfel, aceste cuvinte sunt sistematic omise din cele mai multe ediții, la fel fiind și blestemele sau înjurăturile, rostite de personajele textului original. Schimbările operate au dus la numeroase absurdități care distrugeau stilul ilustrativ al respectivului secol, înlocuindu-l cu propoziții insipide, de exemplu propoziția: „o prinse de pi...dă", fiind înlocuită cu: „el își introduce cu delicatețe mâna între picioarele ei". Contestările au venit și la adresa celor mai cunoscute dintre povestiri, și chiar la adresa prologului, părinții dorind ca asemenea „personaje nesănătoase" și „cuvinte vulgare" să rămână departe de urechile copiilor lor. Limbajul și personajele au făcut din aceste povestiri ținta atenției vigilente a părinților, profesorilor și a clericilor din diferite comunități.

în 1986, a început un foarte lung proces care dezbătea folosirea unui manual care includea povestirea „Povestirea morarului", și piesa lui Aristofan *Lysistrata,* la cursurile de uman ale liceului Columbia, din Lake City, Florida.

Povestirea apărea în volumul *The Humanities: Cultural Roots and Continuities, Volume I,* un manual aprobat de către autorități și care era deja în uz de zece ani fără a fi stârnit vreo controversă. în 1985, fiica unui pastor fundamentalist s-a înscris la respectivul curs și a criticat cele două fragmente din amintitele lucrări, chiar dacă acelea nu erau lecturi obligatorii, ci doar pasaje la care se făceau referiri, și care erau citite de către profesor cu voce tare. în plângerea sa oficială, pastorul a prezentat motivele nemulțumirii sale ca fiind determinate de „sexualitatea explicită", de „limbajul vulgar", și „promovarea emancipării femeii". Obiecțiile sale exacte se referau la cuvinte precum „cur" sau

PRÂNZUL DEZGOLIT (NAKED LUNCH)

Ac/for: ***William Seward Burroughs***

Data și locul publicării inițiale:* 7959, *Franța;* 7962, *Statele Unite Edituri: Olympis Press; Crove Press Forma literară: roman

REZUMAT

început la Tanger în 1955, romanul *Prânzul dezgolit* este un montaj de scene șocante care combină fanteziile și halucinațiile suprarealiste pentru a crea o imagine de coșmar despre droguri, pederastie și canibalism. Metodele narative neconvenționale prin care perspectiva subiectivă alternează cu cea de tip fluxul conștiinței fac din această operă mai puțin un roman unitar, cât o serie de imagini care au în comun doar tema efectelor distructive ale dependențelor umane. Lipsa unei narațiuni consecvente și schimbarea frecventă a perspectivei reflectă o lume de coșmar în care William Lee, personajul principal, se luptă cu sine însuși la fel de des cât trebuie să lupte împotriva altora. Burroughs afirma în „Introducere" că ar fi iluminat tehnica sa prin intermediul titlului care „înseamnă exact ce înseamnă și cuvintele «Prânzul dezgolit» - un moment înghețat când toată lumea vede ce se află la capătul fiecărei furculițe".

„Introducerea" propune explicația lui Burroughs a „bolii", dependența sa de 15 ani de opiu și de derivate din opiu. Autorul diferențiază cu scrupulozitate între drogurile care creează dependență fizică și halucinogenele, care după părerea lui, sunt condamnate pe nedrept. Folosind uneori o ordine discordantă a cuvintelor, de asemenea, autorul descrie în detalii minuțioase economia traficului de droguri și victimizarea dependentului. „Introducerea" se încheie cu un avertisment apocaliptic „Priviți, PRIVIȚI de-a lungul căii drogului înainte să porniți într-acolo și să nimeriți greșit TOVARĂȘII... Un sfat pentru cei care știu ei mai bine".

Corpul romanului este povestea lui William Lee, un drogat care se chinuie să se elibereze de cenzura impusă de droguri, sex, limbă sau birocrație. El hoinărește de la New York până în Mexic, apoi în Tanger, și încă mai departe, încercând să scape de „the heat"[14], la început un termen de jargon folosit pentru a descrie poliția, dar care treptat, începe

---

14 „pârţ" din „Povestirea morarului", precum şi modul jovial în care este prezentat adulterul. Un comitet de examinare compus din profesori de la respectivul liceu s-a întrunit şi a discutat cele două fragmente, apoi a deliberat ca manualul să fie menţinut la curs, însă fără cele două fragmente în cauză. Consiliul director al şcolii a respins sugestiile comitetului, votând pentru confiscarea tuturor exemplarelor şi păstrarea lor în depozit. Dorind să evite acuzaţia de cenzură, membrii consiliului au votat de asemenea să se permită păstrarea unui exemplar în bibliotecă, dar care să fie disponibil lecturii numai cu acordul părinţilor.
în 1988, Uniunea Americană pentru Libertăţi Civile a depus o plângere iniţială împotriva consiliului şcolii, în procesul *Virgil v. School Board of Columbia County,* susţinând că măsurile consiliului încălcaseră drepturile la liberă exprimare şi la libertatea de gândire ale elevilor. UALC şi-a fundamentat poziţia pe o decizie luată în cadrul procesului *Board of education, Island Trees Union Free School District No.* 26 v. *Pico* (1982), în care tribunalul a decis că şcoala încălcase prevederile Primului Amendament, prin excluderea arbitrară a unor cărţi (Vezi *Black Boy.)* Avocatul apărării, pe de altă parte, s-a bazat pe cazul *Hazelwood School District v. Kuhlmeier,* deşi acest caz se aplica doar la drepturile administratorilor şcolari de a cenzura articole din ziarul şcolii, care fuse-se scris în cadrul unui curs de jurnalism, la liceu.
Cazul s-a judecat, şi în decizia sa la V/rg/7 v. *School Board of Columbia County* (1989), judecătorul a hotărât că precedentul *Hazelwood* este relevant pentru acest caz. Perspectiva limitată a acestui caz în ceea ce priveşte Primul Amendament a făcut ca decizia să fie în favoarea consiliului şcolar. în decizia la cazul V/rg/7, Curtea de Apel a conchis că nu avusese loc nicio încălcare constituţională, şi consiliul director al şcolii poate decide în privinţa cărţilor, atâta timp cât „deciziile sunt în mod rezonabil legate" de „preocuparea pedagogică legitimă" de a feri elevii „de anumite subiecte sensibile". Declaraţia scrisă a consiliului, potrivit căreia cele două fragmente conţineau „sexualitate explicită" şi „vulgaritate excesivă" a fost considerată o dovadă suficientă pentru interzicerea volumului *The Humanities: Cultural Roots and Continuities.* Un apel a urmat să fie înaintat la Curtea Supremă a Statelor Unite în 1988. După mai mult de un an, partea vătămată a aflat că petiţia nici nu ajunsese la Curtea Supremă, din cauză că o secretară a UALC uitase să o trimită. Decizia în cele din urmă a fost de a nu mai continua cazul, întrucât şansele de a primi o decizie favorabilă erau infime.

Căldură, arșiță (în lb. engleză) (n.tr.).

să descrie presiunile vieții care l-au împins spre dependența de droguri. Spațiul și timpul fluctuează dezordonat, iar Lee trăiește într-o lume de coșmar în care timpul se dilată sau se contractă după tipul și cantitatea de droguri consumate. Locurile se schimbă între ele, în timp ce Lee călătorește printr-o lume a sexului sadic, a drogurilor în exces, și în general, a împrejurărilor sordide. Acte homosexuale și heterosexuale care au în centru durerea și degradarea sunt descrise cu detalii bolnăvicioase, iar imagini despre mutilare abundă în paginile romanului. Numele și efectele specifice ale diferitelor tipuri de droguri sunt de asemenea detaliate, la fel și cele mai eficiente precum și cele mai puțin eficiente metode de a le administra, pentru a obține maximum de efect.

Burroughs juxtapune scene aparent realiste și scene brutale de coșmar, care sugerează degradarea personajelor sale prin actele lor violente, chiar bestiale. Folosește limbajul colocvial când descrie corpul omenesc, mai ales când vine vorba despre organele genitale, și țintește un efect șocant maxim în descrierile „instrumentelor" pentru droguri, și ale actelor sexuale forțate suferite atât de femei, cât și de bărbați sau chiar de băieți.

în „Anexă", este publicat eseul intitulat „Scrisoare a unui dependent înveterat de drogurile periculoase" publicat în revista *The British Journal ofAddiction* (53:2), Burroughs

discută meritele relative precum și pericolele opiatelor, ale canabisului, ale mescalinei, ale cocainei și ale drogurilor sintetice. El își intrapolează propriile experiențe cu fiecare dintre aceste substanțe în examinarea surselor și precauțiilor, oferind astfel un ghid pentru cei nepregătiți.

ISTORICUL CENZURII

Romanul poartă distincția de a fi ultima operă literară declarată obscenă și supusă unui proces judiciar în America. De la publicarea cărții, în 1959 și până în ianuarie 1963, agenții vamali au confiscat toate exemplarele care urmau a fi introduse în Statele Unite, justificându-și măsurile prin Legea Vămilor (1930), care recomanda confiscarea materialelor suspectate de a fi obscene. Mai târziu, romanul a fost implicat în două procese judiciare. Mai întâi a primit o sentință favorabilă la Los Angeles în 1965 chiar înainte de a se ajunge la un proces, iar apoi a fost declarată în schimb obscenă la Boston în același an, unde procurorul general a considerat că romanul este o „mizerie". Scriitorii Norman

Mailer, Allen Ginsberg și John Ciardi au fost chemați ca martori-experți, pe lângă alți psihiatri și membri ai spațiului academic, pentru a depune mărturie în privința valorii literare a romanului. Cu toate acestea, judecătorul Eugene Hudson nu a putut fi convins. în deliberarea verdictului, judecătorul a declarat că romanul este „obscen, indecent și impur... și luat ca întreg... în mod predominant depravat,

pornografic și indubitabil fără vreo importanță socială, în compensație". Ca reacție la opinia emisă de către apărare, potrivit căreia romanul ar fi avut o valoare socială și științifică semnificativă, Hudson a afirmat că *Prânzul dezgolit* este o mizerie, scrisă de un „bolnav mintal".

Un apel a fost înaintat Curții Judiciare Supreme din Massachusetts, astfel că procesul *Attorney General* v. *A Book Named „Naked Lunch",* (1966), a început la data de 8 octombrie 1965. Tribunalul a considerat că romanul este „dezgustător și obscen" și a amintit celor prezenți că însuși autorul și-a descris cartea ca fiind „brutală, obscenă și dezgustătoare". însă jurații au aplicat testul importanței sociale și nu au găsit niciun motiv pentru a declara că „opera nu are nicio valoare socială, în compensație". Convingerea instanței că operei nu îi lipsește importanța socială a rezultat din multele recenzii și articole în publicații literare și de altă natură care au discutat cu seriozitate cartea controversată, și care au arătat că „un grup semnificativ și inteligent" de oameni din cadrul comunității considera cartea a fi valoroasă din punct de vedere literar. Pe 7 iulie 1966, Curtea Judiciară Supremă Massachusetts a declarat că romanul nu este obscen. Cei patru membri care au deliberat decizia favorabilă, precum și cei doi care s-au opus, au considerat deopotrivă că romanul poate fi vândut pe teritoriul Statelor Unite, dar că în caz că se va dovedi că există indivizi care „în trecut sau în prezent distribuie sau

promovează cartea în acest Commonwealth în asemenea manieră încât să exploateze apelul său sexual", acești indivizi vor fi puși sub acuzare.

SĂ UCIZI O PASĂRE CÂNTĂTOARE (TO KILL A MOCKINGBIRD)

Autor: (Nelle) Harper Lee

Data și locul publicării inițiale:* 7 960, *Statele Unite Editura: Lippincott and Company Forma literară: roman

REZUMAT

Unicul roman al lui Harper Lee a atins un nerv al societății americane când a fost pentru prima dată publicat, devenind bestseller, precum și un succes de critică, și primind Premiul Pulitzer în 1961. Autoarea susținea că povestea despre părtinirile rasiale în micul și adormitul oraș ficțional Maycomb, Alabama este pură imaginație, dar reporterii care i-au vizitat orașul natal Monroeville, Alabama la aniversarea a 30 de ani de la publicarea cărții au descoperit similarități remarcabile cu romanul, atât în trăsături cât și în decor. în esență, relele rasiale detaliate în roman, par a fi inspirate de viața reală a autoarei.

Romanul este povestit din perspectiva unei femei pe nume Jean Louise Finch, sau Scout pentru prieteni, care relatează evenimentele dintr-o perioadă de trei ani, începând cu cea de a „șasea ei vară". împreună cu fratele ei Jem, cu patru ani mai mare ca ea, și cu vizitatorul estival Dill, modelat după un tovarăș de joacă din viața reală, care urma să devină scriitorul Truman Capote, Scout creează o

serie de proiecte de a-l face pe misteriosul lor vecin Arthur „Boo" Radley, să iasă din casa sa. Primele capitole detaliază confortabilul mediu al copilăriei de care Scout se bucură, mergând la școală, bătându-se cu băieți și împărtășind încrederea tatălui ei, avocatul Atticus Finch.

Lumea confortabilă și sigură a lui Scout este distrusă când tatăl ei ia neinspirata decizie de a-l apăra pe muncitorul de culoare Tom Robinson, acuzat că ar fi violat-o pe femeia albă Mayella Ewell. Locuitorii orășelului își doreau ca Tom să moară, dar Atticus credea că acesta este nevinovat, stabilind că brațul stâng slăbit al lui Tom nu ar fi putut să cauzeze rănile de pe partea dreaptă a feței lui Mayella.

Pe măsură ce amărăciunea cuprinde orășelul, Atticus trebuie să își apere clientul nu numai la tribunal, ci și în fața unor mulțimi care vor să îl linșeze. Atticus reușește să dovedească că Tom este incapabil din punct de vedere fizic de a comite o asemenea crimă, cu toate acestea jurații deliberează verdictul de vinovăție, în ciuda faptului că s-a descoperit că Mayella îi făcuse avansuri sexuale lui Tom, care refuzase însă, temându-se pentru viața lui. Mai mult, locuitorii orășelului sunt furioși că Tom își exprimă mila în fața unei femei albe.

Atticus are în plan să facă apel la această decizie, dar Tom este împușcat mortal în timp ce încearcă să scape din închisoare. Ultimele capitole ale romanului conțin

încercarea lui Bob Ewell de a se răzbuna pe Atticus, pentru apărarea lui Tom, și ieșirea lui Boo Radley din casă pentru a-i salva pe Jem și Scout de cuțitul lui Ewell.

ISTORICUL CENZURII

în ciuda vânzărilor anuale foarte bune și a includerii în numeroase liste de lecturi în multe licee din Statele Unite, romanul *Să ucizi o pasăre cântătoare* a fost frecvent contestat de către părinți sau organizații care criticau ori limbajul, ori felul în care era prezentată problematica rasială. Comitetul pentru Libertate Intelectuală al Asociației Americane a Bibliotecilor pune romanul pe o listă cu zece dintre cărțile cel mai des cenzurate în zilele noastre. în 1977, districtul școlar Eden Valley, Minnesota a interzis temporar cartea din cauza cuvintelor „la naiba" și „prostituată" care apăreau în text, iar părinții din inspectoratul școlar Vernon-Vero-na-Sherill, New York au atacat romanul în 1980, numindu-l „o carte mizerabilă, depravată". Părinții din comunitatea de culoare de din Waren Township, Indiana au susținut că prin pasajele care portretizează comportamentul servil al negrilor ca Tom, Calpurnia și alții, precum și frecventa folosire a cuvântului „cioroi", se promovează rasismul instituționa-lizat și este împeidicat procesului de integrare. în ciuda eforturilor lor vehemente, încercarea de a cenzura cartea a fost fără succes. în consecință, trei părinți de culoare au demisionat

în semn de protest din consiliul consultativ pentru relații sociale al orașului.

Romanul a fost de asemenea contestat în 1984, la școlile din Waukegan, Illinois, din cauza cuvântului „cioroi", iar în 1985 la liceul Park Hill, Missouri părinții au susținut că romanul conține limbaj ofensator și rasial. Cea mai recentă încercare de interzicere a romanului a avut loc în 1985 la inspectoratul școlar Casa Grande, Arizona unde părinții de culoare au susținut că romanul nu este potrivit pentru primele clase

SĂ UCIZI O PASĂRE CÂNTĂTOARE (TO KILL A MOCKINGBIRD)

Autor: (Nelle) Harper Lee

Data și locul publicării inițiale: 1960, Statele Unite Editura: Lippincott and Company Forma literară: roman

REZUMAT

Unicul roman al lui Harper Lee a atins un nerv al societății americane când a fost pentru prima dată publicat, devenind bestseller, precum și un succes de critică, și primind Premiul Pulitzer în 1961. Autoarea susținea că povestea despre părtinirile rasiale în micul și adormitul oraș ficțional Maycomb, Alabama este pură imaginație, dar reporterii care i-au vizitat orașul natal Monroeville, Alabama la aniversarea a 30 de ani de la publicarea cărții au descoperit similarități remarcabile cu romanul, atât în trăsături cât și în decor. în esență, relele rasiale detaliate în roman, par a fi inspirate de viața reală a autoarei.

Romanul este povestit din perspectiva unei femei pe nume Jean Louise Finch, sau Scout pentru prieteni, care relatează evenimentele dintr-o perioadă de trei ani, începând cu cea de a „șasea ei vară". împreună cu fratele ei Jem, cu patru ani mai mare ca ea, și cu vizitatorul estival Dill, modelat după un tovarăș de joacă din viața reală, care urma să devină scriitorul Truman Capote, Scout creează o

serie de proiecte de a-l face pe misteriosul lor vecin Arthur „Boo" Radley, să iasă din casa sa. Primele capitole detaliază confortabilul mediu al copilăriei de care Scout se bucură, mergând la școală, bătându-se cu băieți și împărtășind încrederea tatălui ei, avocatul Atticus Finch.

Lumea confortabilă și sigură a lui Scout este distrusă când tatăl ei ia neinspirata decizie de a-l apăra pe muncitorul de culoare Tom Robinson, acuzat că ar fi violat-o pe femeia albă Mayella Ewell. Locuitorii orășelului își doreau ca Tom să moară, dar Atticus credea că acesta este nevinovat, stabilind că brațul stâng slăbit al lui Tom nu ar fi putut să cauzeze rănile de pe partea dreaptă a feței lui Mayella.

Pe măsură ce amărăciunea cuprinde orășelul, Atticus trebuie să își apere clientul nu numai la tribunal, ci și în fața unor mulțimi care vor să îl linșeze. Atticus reușește să dovedească că Tom este incapabil din punct de vedere fizic de a comite o asemenea crimă, cu toate acestea jurații deliberează verdictul de vinovăție, în ciuda faptului că s-a descoperit că Mayella îi făcuse avansuri sexuale lui Tom, care refuzase însă, temându-se pentru viața lui. Mai mult, locuitorii orășelului sunt furioși că Tom își exprimă mila în fața unei femei albe.

Atticus are în plan să facă apel la această decizie, dar Tom este împușcat mortal în timp ce încearcă să scape din închisoare. Ultimele capitole ale romanului conțin

încercarea lui Bob Ewell de a se răzbuna pe Atticus, pentru apărarea lui Tom, și ieșirea lui Boo Radley din casă pentru a-i salva pe Jem și Scout de cuțitul lui Ewell.

ISTORICUL CENZURII

în ciuda vânzărilor anuale foarte bune și a includerii în numeroase liste de lecturi în multe licee din Statele Unite, romanul *Să ucizi o pasăre cântătoare* a fost frecvent contestat de către părinți sau organizații care criticau ori limbajul, ori felul în care era prezentată problematica rasială. Comitetul pentru Libertate Intelectuală al Asociației Americane a Bibliotecilor pune romanul pe o listă cu zece dintre cărțile cel mai des cenzurate în zilele noastre. în 1977, districtul școlar Eden Valley, Minnesota a interzis temporar cartea din cauza cuvintelor „la naiba" și „prostituată" care apăreau în text, iar părinții din inspectoratul școlar Vernon-Vero-na-Sherill, New York au atacat romanul în 1980, numindu-l „o carte mizerabilă, depravată". Părinții din comunitatea de culoare de din Waren Township, Indiana au susținut că prin pasajele care portretizează comportamentul servil al negrilor ca Tom, Calpurnia și alții, precum și frecventa folosire a cuvântului „cioroi", se promovează rasismul instituționa-lizat și este împeidicat procesului de integrare. în ciuda eforturilor lor vehemente, încercarea de a cenzura cartea a fost fără succes. în consecință, trei părinți de culoare au demisionat

în semn de protest din consiliul consultativ pentru relații sociale al orașului.

Romanul a fost de asemenea contestat în 1984, la școlile din Waukegan, Illinois, din cauza cuvântului „cioroi", iar în 1985 la liceul Park Hill, Missouri părinții au susținut că romanul conține limbaj ofensator și rasial. Cea mai recentă încercare de interzicere a romanului a avut loc în 1985 la inspectoratul școlar Casa Grande, Arizona unde părinții de culoare au susținut că romanul nu este potrivit pentru primele clase de liceu. Oficialii școlii au schimbat statutul romanului, punându-l pe o listă de lecturi opționale.

ULTIMA IEȘIRE SPRE BROOKLYN (LAST EXIT TO BROOKLYN)

Autor: Hubert Selby Ir.

Data și locul publicării inițiale: 1964, Statele Unite Editura: Crove Press Forma literară: roman

REZUMAT

Last Exit to Brooklyn **conține șase episoade interconectate, fiecare precedat de un citat din Vechiul Testament - un roman care detaliază viețile brutale și violente ale unui grup de tineri din pătura de jos din Brooklyn, spre sfârșitul anilor '40, spre anii '50. Mizeria mediului în care trăiesc și lipsa de speranță și de perspectivă**

a vieții lor dominate de droguri și violență îi lasă goliți de compasiune umană și în afara moralității convenționale. Căsătoriți sau nu, homosexuali sau heterosexuali, protagoniștii sunt portretizați ca fiind brutali, oportuniști și cruzi față de alți oameni, față de femei, sau față de copiii pe care îi concep. Femeile, lipsite de orice putere în cea mai mare parte, își acceptă rolurile limitate, răzbunându-se însă pe cei mai slabi ca ele de câte ori au ocazia. Copiii sunt condamnați la a trăi viața ca pe o luptă continuă, și la a accepta comportamentul abuziv ca pe un dat al existenței. Pentru toți protagoniștii romanului, crima este o realitate de zi cu zi.

Romanul își ia titlul de la panoul indicator care este amplasat pe autostrada Gowanus (New York), chiar înainte de intrarea în tunelul Battery. Acea ieșire spre Brooklyn este de fapt intrarea într-un iad, compus din docuri, clădiri industriale murdare, locuințe mizere, baruri ieftine și apartamente subvenționate pentru săraci, cu locuri de joacă înconjurate de beton. Limbajul pe tot parcursul romanului este unul autentic, autorul omițând folosirea apostrofului în cazul contragerilor sau indicarea formei posesive a substantivelor, deseori punând cuvintele laolaltă pentru a reflecta starea de spirit a personajelor. Patru tinerii criminali, fiecare dintre ei lăudându-se cu ani buni de închisoare, își petrec viața „umblând aiurea", batjocorind prostituatele ca Tralala, lăudându-se cu ultimele „reușite",

„trăgând o beție" sau „ciupind o slujbă". Fiind oportuniști, ei susțin că sunt heterosexuali, dar au în același timp legături cu o serie de travestiți bărbați, pe care se prefac că îi consideră femei, pentru a putea profita de ginul gratis, de tabletele de benzedrină și de distracțiile ieftine. Tinerii huligani se prefac că au sentimente față de respectivii travestiți, dar cruzimea lor îi face nepăsători la faptul că unul dintre travestiți moare în urma unei supradoze de benzedrină. Gașca se împrăștie, fiecare în alt loc, fiecare urmând să-și înfrunte propriul dezastru.

Tralala pătrunde într-o lume de coșmar a drogurilor și alcoolismului, vânzându-și trupul pentru băutură, sau pur și simplu dându-se pe gratis, numai pentru a se simți dorită. Ea moare, după ce este dusă la un loc abandonat plin de sticle sparte și de cutii de conserve ruginite, unde este violată de 50 sau mai mulți de bărbați din bodegile dimprejur. Apoi, după cum scrie Selby în stilul „fluxul conștiinței":

...tinerii care se uitau și își așteptau rândul și-au exprimat dezamăgirea față de Tralala sfâșiindu-i hainele în bucăți mici stingând câteva țigări pe sfârcurile ei urinând și masturbându-se pe ea înfigându-i o coadă de mătură între picioare și apoi plictisiți au plecat lăsând-o zăcând printre sticle sparte și cutii ruginite de conserve și pietriș și Jack și Fred și Ruthy și Annie s-au îngrămădit într-un taxi încă râzând și s-au aplecat pe geamul mașinii pentru a o mai

vedea o dată pe Tralala zăcând acoperită de sânge urină și lichid seminal și cu o pată între picioare pe măsură ce sângele îi curgea de acolo iar Ruth și Annie fericiți și complet relaxați se îndreptau spre oraș....

Secțiunile următoare explorează brutalitatea lui Harry Black, acum un organizator de sindicat, care o agresează fizic pe soția sa pentru a compensa dezgustul său față de toate femeile. Un bătăuș și lăudăros care bea din greu, el are frecvente vise violente în care se vede pe sine sfâșiat în bucăți. Când visele se încheie, el e cuprins de o fericire temporară și aproape că devine mai blând față de toate, dar nu și față de soția sa. El începe o aventură pasională cu un travestit masculin pe care îl scaldă în bani luați din contul sindicatului. Black consideră că a găsit dragostea adevărată, dar iubitul său îl părăsește când contul din bancă este închis și banii încetează să mai curgă. într-o stare absolut confuză, Black încearcă să facă sex oral cu un băiat de zece ani din cartier, iar foștii lui prieteni îl bat cu brutalitate, drept pedeapsă.

Cele două secțiuni care tratează subiectul căsniciei continuă tema permanentă a disperării. Niciuna dintre căsnicii nu este fericită, atât soții cât și câteva din soții, sunt încă dornici de sexul extramarital. Soții care muncesc sunt violenți și le dau cu ciudă și cu greu bani soțiilor casnice pentru a cumpăra mâncare pentru copii; soții care nu

muncesc și care depind de banii soției sunt de asemenea violenți și refuză să-și îndeplinească sarcinile casnice și responsabilitățile față de copii. Copiii sunt neglijați și lăsați pradă deznădejdii de a-și vedea părinții certându-se. Romanul descrie o existență de infern, care pare a continua, pe măsură ce personajele îmbătrânesc.

ISTORICUL CENZURII

Ultima ieșire spre Brooklyn **a fost cenzurată de ambele părți ale Atlanticului. Mai multe capitole din finalul romanului au apărut separat în revistele *Black Mountain Review, New Directions #17, Provincetown Review* și *Swank.* Capitolul intitulat „Tralala", a apărut prima oară ca piesă de teatru - interzis a fi montată în alt teatru în afara celor de pe Broadway în 1957. în 1865, la Boston, Massachusetts un procuror al municipalității a cerut o decizie împotriva cărții, dar plângerea sa a fost respinsă. Anul următor, o curte de circuit din Connecticut a emis o interdicție împotriva vânzării romanului, publicat deja atât de Grove Press cât și de Dell Publishing, acuzația fiind de „obscenitate și pornografie". Interdicția a fost însă ridicată, vânzările intrând din nou în normal. Romanul a fost de asemenea interzis în Italia și Irlanda, și pus pe listă de cărți cu acces limitat și în Rusia.**

Cel mai semnificativ caz de cenzură a fost în Anglia, unde romanul fusese publicat de editura Calder and Boyars.

Spre sfârșitul lui 1966, parlamentarul conservator Sir Charles Taylor a primit un exemplar al romanului de la Sir Basil Blackwell, membru septuagenar al unei familii de librari din Oxford, care susținea că ultimii ani din viața sa au fost „pângăriți" de această carte. Dezgustat de carte, Taylor a sesizat procurorul general în iunie 1967, determinându-l să depună o plângere la Office of the Director of Public Prosecutions (DPP)[15]. Aceștia au răspuns că este prea târziu pentru ca Taylor să facă o plângere eficientă, întrucât deja peste 11 000 de exemplare fuseseră vândute, iar ritmul vânzărilor încetinea.

Procurorul general Sir Elwyn Jones a mai comentat: „Critica literară este aproape în unanimitate de părere că romanul are valoare literară." Editorul l-a ironizat pe Taylor incluzându-i numele într-o reclamă apărută în ziarul *Sunday Times,* care preciza: „Sir Charles Taylor, membru al Parlamentului, a descris romanul *Last Exit to Brooklyn* ca fiind mizerabil, dezgustător și degradant Este unul dintre cele mai importante romane care au venit vreodată din America...."

---

15 Biroul directorului acuzării publice (n. r.).

controverse, dar referirile evidente şi directe la homosexualitate, sex oral sau anal, au fost cu uşurinţă identificate de către cenzori drept obscene. Prezentarea consumul de droguri de asemenea abundă în versurile lui Ginsberg, la fel şi fanteziile sale sexuale sau despre procesele de excreţie.

Cu toate că poemul care dă şi titlul volumului a fost cel mai sever criticat pentru imagistica sa obscenă, şi pentru limbaj, alte poeme din volum de exemplu sărbătoresc pierderea virginităţii de către Ginsberg („Transcription of Organ Music7„Transcripţie de muzică de orgă"), deziluziile sale faţă de America şi declaraţia „Fumez marijuana de câte ori am ocazia" („America") sau alte referiri controversate. în esenţă, volumul în întregimea sa explorează ororile vieţii poetului, după cum mai adăuga William Carols Williams la prefaţa sa la respectiva colecţie, „ţineţi-vă cu grijă fustele, doamnelor, vom trece direct prin Iad".

ISTORICUL CENZURII

Volumul *Howl And Other Poems* a fost mai întâi tipărit în Anglia la editura Villers, şi apoi trimis spre America, la librăriile City Lights Bookstores în vara anului 1956, fără niciun incident la vamă. Pe 5 martie 1957, o a două ediţie a fost însă confiscată la San Francisco, de către oficialii vamali, 520 de exemplare fiind astfel reţinute în port, motivul invocat fiind „cuvintele şi sensurile scrierii sunt obscene... Nu trebuie să le vadă nişte copii." Lawrence Ferlinghetti, patronul librăriei City Lights Bookstores, s-a gândit să contacteze Uniunea Americană pentru Libertăţi Civile, apoi a trimis opera înapoi în Anglia pentru a fi tipărită şi a primit asigurări din partea UALC că va interveni dacă vor fi probleme legale. Astfel, când un procuror local a cerut permisiunea unui judecător federal să distrugă cărţile, UALC i-a anunţat pe colectorul vamal şi pe procurorul respectiv că se va interveni în apărarea cărţii. Astfel, procurorul a decis să renunţe la caz.

în ciuda deciziei favorabile a autorităţilor vamale, mai multe exemplare au fost apoi confiscate de către poliţia din San Francisco, care susţinea că acestea sunt nepotrivite pentru copii, cu toate că librăria City Lights Bookstore nici măcar nu avea vreo secţiune de cărţi pentru copii. Lui Ferlinghetti i-au fost luate datele şi amprentele în San Francisco Hali of Justice, după ce a fost arestat de doi membri ai departamentului de poliţie juvenilă.

Obrăznicia editorului a determinat un alt membru al Parlamentului, Sir Cyril Black (conservator), să invoce Secțiunea 3 din *Legea Publicațiilor Obscene din 1959,* pentru a-i ataca pe editori. Astfel, a înaintat o plângere oficială împotriva cărții în iulie 1966, cerându-i editorului să dovedească valoarea literară a cărții și să argumenteze de ce nu ar trebui interzisă. Magistratul care a primit plângerea era Sir Robert Blundell, unul dintre principalii oponenți ai cărții *Fanny HUl,* care a emis un mandat de percheziție pentru a fi confiscate toate exemplarele din librăriile din zonă. Procesul s-a desfășurat la Curtea Magistraților din Marlborough Street în noiembrie 1966, iar numeroșii martori ai acuzării au fost consecvenți în exprimarea dezgustului față de scenele descrise în roman, mai ales despre violul brutal și umilirea prostituatei Tralala. Această secțiune a atras cele mai multe obiecții în cadrul procesului, fiind subliniate imaginile infernale pe care Selby le creează, umilirea și uciderea lui Tralala și indiferența rece a privitorilor. Magistratul de la prezidiu și-a exprimat dezgustul, argumentând: „Această carte prin descrierile sale merge mai departe decât orice altă carte simplu pornografică pe care am văzut-o vreodată în acest tribunal [și]... este mai pasibilă să depraveze și să corupă decât oricare dintre acele orori la un loc."

Treziți de opinia publicată a câtorva critici care declarau că Marea Britanie „a ajuns de râsul lumii civilizate", Calder

and Boyars au anunțat că vor continua publicarea. Ca reacție la aceasta, DPP a anunțat că îi va pune sub acuzare, pe baza secțiunii 2 din legea din 1959, care interzicea „posesia unui obiect sau material obscen în scopul obținerii unui câștig". Procesul a fost stabilit pentru noiembrie 1967, și a fost ales un juriu format numai din bărbați, pentru a feri femeile de experiența tulburătoare de a citi respectiva carte. Procesul a durat nouă zile și a adus laolaltă numeroși martori proeminenți. Acuzarea l-a pus în centrul atenției pe David Sheperd, un fost jucător-vedetă de cricket, care luase calea religiei și urma să devină episcop, și care nu a putut rămâne „nevătămat" citind romanul, deși ca activist social în zona East End din Londra, reușea

să găsească echivalente pentru multe din personajele romanului în rândul clienților săi. Pentru a contraataca, Calder and Boyars au alcătuit o listă de 30 de critici, scriitori, profesori și jurnaliști, care au lăudat opera lui Selby și modul de exprimare a temei. Efortul a fost zadarnic, întrucât, după ce au deliberat timp de cinci ore și jumătate, jurații au declarat că romanul este obscen și că „efectul lecturării aceste cărți este acela de a oripila, a șoca, a dezgusta, și îngrețoșa". Cu toate că judecătorul a admis că romanul a fost publicat cu intenții bune de către o editură respectabilă, a aplicat însă o amendă de 100 de lire sterline editurii Calder and Boyars și i-a somat să plătească 500 de lire cheltuieli de judecată.

Editorii au făcut din nou apel la această decizie, fiind de această dată reprezentați de John Mortimer, care i-a convins pe judecătorii de la Curtea de Apel că în procesul precedent nu fusese explicată juraților suficient de detaliat complexitatea legii din 1959, fiind atribuit prea mult „bunului simț" și prea puțin legii. Drept rezultat, condamnarea a fost anulată și *Last Exit to Brooklyn* a putut fi publicată și comercializată în ediții complete și ne-expurgate. Pentru a evita alte litigii jenante, Secțiunea 3 din *Legea Publicațiilor Obscene din 1959,* a fost schimbată. *Last Exit to Brooklyn* este ultimul roman, poem sau piesă de teatru, judecat pe baza legii din 1959.

URLETUL ȘI ALTE POEME (HOWL AND OTHER POEMS)

Autor: Allen Ginsberg

Data și locul publicării inițiale: 1956, Statele Unite Editura: City Lights Books Forma literară: colecție de poezii

REZUMAT

Volumul *Howl And Other Poems* conține 11 poeme care explorează ceea ce poetul William Carlos Williams numea „urletul înfrângerii". Dedicat colegilor săi scriitori Jack Kerouac, William Seward Burroughs și Neal Cassady, despre ale căror opere, Ginsberg susține: „Toate aceste cărți sunt publicate în Rai", opera conținea părerile pătimașe ale autorului despre numeroase tabuuri ale vremurii. Referirile mascate, camuflate, simbolice din aceste rânduri păreau să țină poemele destul de departe de anumite

Astfel, s-a ajuns la un proces în care nouă experți literari au fost chemați să apere „importanța socială" a poemelor lui Ginsberg: Mark Schorer, Leo Lowenthal, Walter Van Tilburg Clark, Herbert Blau, Arthur Foff, Mark Linenthal, Kenneth Rexroth, Vincent McHugh și Luther Nichols. Experții au descris opera ca fiind o „critică socială... o operă literară care lansează neîncetat acuzații *ideologice* împotriva societății americane". Procurorul Ralph Macintosh a încercat în mod repetat să îi oblige pe martori să treacă poezia în proză, citind cu voce tare pasaje din *Howl* care conțineau ceea ce el etichetase drept cuvinte „murdare" și imagini sexuale. Mai mult, i-a ademenit pe experți întrebându-i dacă termenii pe care el îi vedea drept obsceni, ar fi putut fi schimbați sau evitați de către autor, însă judecătorul care prezida completul l-a oprit, spunând: „Este evident că un alt autor ar fi putut folosi un alt cuvânt", dar că aceasta este în „sarcina autorului să decidă".

în decizia sa, în legătură cu *Howl and Other Poems,* judecătorul a invocat decizia Judecătorului de la Curtea Supremă a Statelor Unite, William J. Brennan care fusese emisă doar cu patru luni mai devreme în cazul *Roth* v. *The United States* (1957), afirmând că „numai în cazul în care cărții ca întreg îi lipsește «importanța socială», ea poate fi etichetată drept «obscenă»". A mai adăugat că deși poemul conținea „idei neorto-doxe și controversate", care erau exprimate ocazional prin cuvinte „vulgare și necioplite"

precum „puță", „fut", „cur", „pizdă", „spermă" și „găoază", opera este însă protejată de drepturile constituționale de exprimare și publicare. Horn a declarat, „un autor trebuie să fie aproape de realitate când își tratează subiectele, și trebuie să îi fie permis să își exprime gândurile în cuvintele sale proprii".

Cu toate că decizia judecătorului Horn a fost favorabilă volumului *Howl and Other Poems* în 1957, acesta a rămas totuși controversat. în 1988, rețeaua de radio sponsorizată de ascultători, Pacifica Radio Network, nu a permis o emisiune în care se recita poemul *Howl,* care urma să fie parte dintr-o manifestare la nivel național împotriva cenzurii intitulată „Urechi deschise/minți deschise", în seara de 6 ianuarie, 1988. Această decizie a fost luată după ce Departamentul de Justiție lansase amenințări cu câteva luni înainte, cu ocazia difuzării unei piese de teatru radiofonic despre homosexualitate. Decizia fusese de asemenea luată pe baza hotărârii Comisiei Federale a Comunicațiilor, din aprilie 1987, cum că posturile de radio vor fi sancționate pentru difuzarea unor „materiale care prezintă sau descriu, prin cuvinte în mod evident vulgare pentru standardele comunității, activități sau organe sexuale sau excretoare". Ca reacție la decizia postului Pacifica, autorul a comentat: „Guvernul a stabilit acum niște reguli care au efectul de a intimida și speria mijloacele de exprimare... este ultima zvârcolire disperată a neo-conservatorilor lui Reagan."

ZBOR DEASUPRA UNUI CUIB DE CUCI (ONE FLEW OVER THE CUCKOO'S NEST)

Autor: Ken Kesey

Data și locul publicării inițiale: 7 962, Statele Unite Editura: Viking Press Forma literară: roman

REZUMAT

Zbor deasupra unui cuib de cuci **este povestit din perspectiva lui Bromden, un american indian înalt și solid numit „The Chief", care este internat într-un spital de boli mintale. El pretinde a fi mut ca reacție la mediul care îl înconjoară, dar sosirea lui Randle Patrick McMurphy, un guraliv pușcăriaș-artist care se prefăcuse că este nebun pentru a fi trimis la spitalul de boli mintale și nu la o tabără de muncă în folosul comunității, îi dă lui Bromden încredere și îl ajută să se revolte împotriva abuzivei și obtuzei domnișoară Ratched. Cunoscută pacienților sub porecla de Big Nurse[16], ea conduce o foarte strict controlată secție a spitalului, în care pacienții sedați intensiv îi respectă inconștient ordinele fără comentarii și în care chiar și gardienii iau poziția de drepți, „gata de a reprima chiar și cea mai măruntă insurecție". McMurphy perturbă mediul eficient și ordonat al lui Big Nurse cu buna sa dispoziție cu**

16 Asistenta cea grasă (n. tr.).

scopul său de a devasta stricta ei secție. Autoritatea înfricoșătoare a asistentei Ratched îl dezgustă pe McMurphy, care se prezintă într-un orbitor contrast față de ceilalți pacienți. Ei „de mult au renunțat la tentativa de a se emancipa. Blegi, docili, s-au predat în totalitate autorității ei neînfrânate."

Rebelul, hazliul și nestăpânitul McMurphy este un luptător care iubește viața și plăcerile, un scandalagiu și un împătimit al jocurilor, și care zguduie rigid structurata lume prezidată de Ratched. împotriva tuturor regulilor spitalului, el inițiază jocuri de noroc printre pacienți și aducepe ascuns femei și băuturi în spital. Văzându-I pe acesta sfidând-o deschis pe Big Nurse, ceilalți pacienți treptat ies din inactivitatea lor temătoare și învață să își exprime bucuria, furia sau alte emoții care au fost mult timp reprimate. Asemenea comportamente devin periculoase pentru McMurphy, el fiind trimis acolo de către stat, și nu voluntar așa cum era în cazul celor mai mulți dintre pacienți, astfel că în funcție de comportamentul său se va decide perioada cât va sta. Cu cât mai mare va fi rebeliunea împotriva atmosferei de represiune create de Big Nurse, cu atât mai mare pericolul ca el să fie forțat să stea în spital pentru o perioadă mai mare.

De la furtul de țigări din dulapul asistentelor, până la furtul unei bărci pentru o partidă de pescuit a pacienților, McMurphy demonstrează nepăsare față de regulile care au

dominat pentru mult timp viețile celorlalți internați. Vitalitatea și entuziasmul său schimbă în mod decisiv atmosfera spitalului. Escapadele sale au uneori consecințe dramatice care iau naștere din libertatea nou găsită a internaților. Un om se înecă în bazinul terapeutic după ce își prinde degetele în grila de pe fundul bazinului, iar tânărul Billy Rabbit își ia viața după ce asistenta Ratched îl amenință că îi va spune mamei sale că a făcut sex cu o prostituată, pe care McMurphy o adusese în salon. Chiar McMurphy însuși trebuie în cele din urmă să se recunoască învins în fața represiunii din spitalul de boli mintale, după ce o critică pe Big Nurse, acuzând-o de tratamentul brutal și de moartea lui Billy. La două săptămâni după acestea, McMurphy dispare din salon pentru o săptămână. La întoarcere, ceilalți pacienți refuză să îl accepte pe acest om schimbat și susțin că el este un impostor care „arată ca un manechin de la acele magazine..." O lobotomie pune capăt la tot ceea ce îl făcea pe McMurphy să fie uman și face din el exemplul perfect pentru ceea ce se întâmplă unui om care supără sistemul. Incapabili de a suporta imaginea prietenului lor lipsit de vitalitatea și nonconformismul obișnuite, pacienții decid să îi ofere un sfârșit demn. The Chief îl sufocă cu o pernă, apoi evadează din spital.

ISTORICUL CENZURII

Romanul a fost frecvent cenzurat și atacat ca fiind rasist, obscen și imoral din cauza limbajului vulgar sau din cauza ideii de subminare a autorității. Pacienții albi se referă la gardienii de culoare folosind cuvinte rasiste precum „cioroi", „negrotei" sau „sclavi", iar asistentei japoneze de la o altă secție i se spune „Jap". Numeroase obscenități populează pestrițul limbaj al lui McMurphy. Mai târziu, o descrie pe asistenta Ratched ca având „două balcoane" și ca o „cățea și o hrăpăreață și o castratoare".

Considerându-se că textul luifv conține „limbaj obscen și mizerabil", romanul a fost contestat în 1971 la Greeley, Colorado, unde părinții de la districtul școlar public au cerut ca acesta să fie eliminat de pe lista de lecturi opționale la un curs de Cultură Americană, împreună cu / *Never Promised You* a *Rose Carden*[17] și *Love Story.* în 1974, cinci locuitori din Strongsville, Ohio, au dat în judecată consiliul educațional pentru a obține excluderea cărților *Zbor deasupra unui cuib de cuci* și *Manchild in the Promised Land* de la cursuri. Etichetându-le pe ambele drept „materiale pornografice", ei au acuzat că cele două lucrări „glorifică activitățile criminale, au tendința de a corupe tinerii, și conțin descrieri de bestialitate, violență bizară, tortură, dezmembrare, moarte și exrecție umană". în 1975, cartea a fost eliminată din bibliotecile școlare din Randolph, New York, și Alton, Oklahoma, iar oficialii din educație din

17 Hannah Creen, Nu *ți-am promis niciodată o grădină de trandafiri,* Ed. Trei

Westport, Massachusetts, au exclus romanul dintr-o listă de lecturi obligatorii în 1977. în 1978, romanul a fost interzis de la liceul St. Anthony Freemont, Idaho, iar contractul profesorului care l-a propus nu a mai fost prelungit, după ce părinții s-au plâns de limbajul conținut de roman. Inspectorul nu a citit cartea, dar a confiscat toate exemplarele de la elevi fără a încerca să determine dacă ea are vreo valoare literară sau educațională. Profesorul a susținut că trimisese o listă de lecturi cu condiția ca lecturi alternative să fie oferite acelor elevi care nu doresc să citească o anumită carte. Profesorul a colaborat cu Uniunea Americană pentru Libertăți Civile pentru a depune o plângere la Curtea de District din America, a Districtului Idaho, susținând că drepturile sale și ale studenților prevăzute în Primul Amendament și în Amendamentul Paisprezece, au fost încălcate. Nu s-a ajuns până la deliberări însă în procesul *Fogerty v. Atchley.* Romanul a fost de asemenea contestat în 1982 de către părinții elevilor de la Liceul Merrimack, New Hampshire unde a fost interzis, dar într-un alt caz, din 1986, la liceul Aberdeen, Washington, consiliul director al școlii a votat pentru menținerea lui în programa școlară.

CUPRINS

INTRODUCERE.....5
CĂRȚI INTERZISE DIN MOTIVE POLITICE 7
ABATORUL CINCI SAU CRUCIADA COPIILOR (SLAUCHTERHOUSE-FIVE; OR THE CHILDREN'S CRUSADE) 9
AMERICANUL CEL URÂT (THE UCLY AMERICAN) 18
ANDERSONVILLE 24
AREOPAGITICA 31
ARHIPELAGUL CULAC (THE CULAC ARCHIPELAGO) 1918-1956 36
BĂIATUL NEGRU (BLACK BOY) 44
COLIBA UNCHIULUI TOM (UNCLE TOM'S CABIN) 53
DOCTOR JIVAGO 60
DREPTURILE OMULUI (THE RIGHTS OF MAN) 66
EU SUNT MOMEALA (I AM THE CHEESE) 72
FARSA SECOLULUI XX (THE HOAX OF THE TWENTIETH CENTURY) 82
FERMA ANIMALELOR (ANIMAL FARM) 92
FIICA LUI BURGER (BURGER'S DAUGHTER) 95
FRUCTELE MÂNIEI (CRAPES OF WRATH) 100
ÎN SPIRITUL CALULUI SĂLBATIC (IN THE SPIRIT OF CRAZY HORSE) 115

JOHNNY ȘI-A LUAT PUȘCA (JOHNNY COT HIS GUN) 129
LUPTA MEA (MEINKAMPF) 133
MANIFESTUL PARTIDULUI COMUNIST (MANIFESTO OF THE COMMUNIST PARTY) 141
1984 150
PE FRONTUL DE VEST, NIMIC NOU (IM WESTEN NICHTS NEUES) 157
PRINCIPELE (IL PRINCIPE) 163
RELAȚIILE DINTRE STATELE UNITE ȘI VIETNAM (UNITED STATES VIETNAM RELATIONS), 1945-1967 169
JARA CELOR LIBERI: O ISTORIE A STATELOR UNITE ALE AMERICII (THE LAND OF THE FREE: A HISTORY OF THE UNITED STATES) 180
UN INTERVAL REZONABIL (DECENT INTERVAL) 192
VÂNĂTORUL DE SPIONI (SPYCATCHER) 200
CĂRȚI INTERZISE DIN MOTIVE RELIGIOASE 207
BIBLIA 211
BISERICA: HARISMĂ ȘI PUTERE (ICRE/A: CARISMA E PODER) 219
CELE NOUĂZECI ȘI CINCI DE TEZE 223
COPIII DE PE ULICIOARĂ (CHILDREN OF THE ALLEY) 228
CORANUL 232

DESPRE INFINITATEA UNIVERSULUI ŞI A LUMILOR
(DE L'INFINITO, UNIVERSO E MONDI) 236
DIALOG DESPRE CELE DOUĂ SISTEME PRINCIPALE ALE LUMII
DIALOCO SUI DUE MASSIMI SISTEMI DEL MONDO 238
DOCTRINA SÂNGEROASĂ A PERSECUŢIEI
(THE BLOUDY TENENT OF PERSECUTION) 242
EPOCA RAŢIUNII (THE AGE OF REASON) 247
ESEURI (ESSAYS) 251
FATA NEVĂZUTĂ A EVEI: FEMEILE ÎN LUMEA ARABĂ
(THE HIDDEN FACE OF EVE: WOMEN IN THE ARAB WORLD) 255
GHIDUL RĂTĂCIŢILOR (MORE NEVOKHIM) 259
INFAILIBIL? O INVESTIGAŢIE (UNFEHLBAR? EINE ANFRAGE) 261
NOUL TESTAMENT 264
OLIVER TWIST 269
ORIGINEA SPECIILOR (ON THE ORIGIN OF SPECIES) 273
POPOL VUH 278
RELIGIA ÎN LIMITELE RAŢIUNII PURE (DIE RELIGION
INNERHALB DER GRENZEN DER BLOßEN VERNUNFT) 281
RESTAURAREA CREŞTINISMULUI (RESTITUTIO CHRISTIANISMI) 285
ROŞU ŞI NEGRU (LE ROUGE ET LE NOIR) 288
RUŞINE (LAUA) 292
SUFERINŢELE TÂNĂRULUI WERTHER
(DIE LEIDEN DES JUNGEN WERTHERS) 297
TALMUDUL 301
ULTIMA ISPITIRE A LUI USUS (THE LAST TEMPTATION OF CHRIST) 305
VERSETELE SATANICE (THE SATANIC VERSES) 309

CĂRŢI INTERZISE DIN MOTIVE SEXUALE.....319
1001 DE NOPŢI 322
AMANTUL DOAMNEI CHATTERLEY (LADY CHATTERLEY'S LOVER) 325
AMBER, PENTRU TOTDEAUNA (FOREVER AMBER) 330
AMINTIRI DIN ŢINUTUL HECATE (MEMOIRS OF HECATE COUNTY) 332
ARS AMATORIA 336
CANDIDE 337
CEI MAI ALBAŞTRI OCHI (THE BLUEST EYE) 339
CONFESIUNI (LES CONFESSIONS) 341
DECAMERONUL (DECAMERONE) 343
DOAMNA BOVARY (MADAME BOVARY) 347
FANNY HILL SAU MEMORIILE UNEI FEMEI UŞOARE
(FANNY HILL, OR MEMOIRS OF A WOMAN OF PLEASURE) 350
FEMEI ÎNDRĂGOSTITE (WOMEN IN LOVE) 354
GRUPUL (THE GROUP) 356
IEPURE, FUGI! (RABBIT, RUN) 359
JUDE NEŞTIUTUL (JUDE THE OBSCURE) 362
KAMA SUTRA LUI VATSYAYANA 365
LOLITA 367
MOLL FLANDERS 371

O TRAGEDIE AMERICANĂ (AN AMERICAN TRAGEDY) 373
PAMELA, SAU VIRTUTEA RĂSPLĂTITĂ
(PAMELA, OR VIRTUE REWARDED) 376
PENTRU TOTDEAUNA (FOREVER) 378
PEYTON PLACE 381
SANCTUAR (SANCTUARY) 384
TROPICUL CANCERULUI (TROPIC OF CANCER) 386

TROPICUL CAPRICORNULUI (TROPIC OF CAPRICORN) 386
ULISE (ULYSSES) 397
CĂRȚI INTERZISE DIN MOTIVE SOCIALE 395
AUTOBIOGRAFIA LUI BENJAMIN FRANKLIN (THE AUTOBIOGRAPHY OF BENJAMIN FRANKLIN) 397
AVENTURILE LUI HUCKLEBERRY FINN (THE ADVENTURES OF HUCKLEBERRY FINN) 399
BĂIATUL ÎN TARA FĂGĂDUINȚEI (MANCHILD IN THE PROMISED LAND) 404
CATCH-22 407
CLOPOTUL DE STICLĂ (THE BELL JAR) 410
CU GÂNDUL LA ANNIE (ANNIE ON MY MIND) 414
CUJO 417
DE VEGHE ÎN LANUL DE SECARĂ (THE CATCHER IN THE RYE) 420
DU-TE ȘI-NTREAB-O PE ALICE (GO ASK ALICE) 424
FAHRENHEIT 451 427
FIRE DE IARBĂ (LEAVES OF CRASS) 431
ÎNTÂLNIRE ÎN SAMARRA (APPOINTMENT IN SAMARRA) 434
JURNALUL ANNEI FRANK (ANNE FRANK'S DIARY) 437
LITERA STACOJIE (THE SCARLET LETTER) 440
MINUNATA LUME NOUĂ (BRAVE NEW WORLD) 443

NEGRU CA MINE (BLACK LIKE ME) 446
O ALTĂ TARĂ (ANOTHER COUNTRY) 449
OAMENI ȘI ȘOARECI (OF MICE AND MEN) 451
PORTOCALA MECANICĂ (A CLOCKWORK ORANGE) 455
POVESTIRI DIN CANTERBURY (CANTERBURY TALES) 459
PRÂNZUL DEZGOLIT (NAKED LUNCH) 463
SĂ UCIZI O PASĂRE CÂNTĂTOARE (TO KILL A MOCKINGBIRD) 466
ULTIMA IEȘIRE SPRE BROOKLYN (LAST EXIT TO BROOKLYN) 468
URLETUL ȘI ALTE POEME (HOWL AND OTHER POEMS) 472
ZBOR DEASUPRA UNUI CUIB DE CUCI (ONE FLEW OVER THE CUCKOO'S NEST) 475

în colecția TOTAL au apărut:

Paul RUSSELL
CELE MAI INFLUENTE 100 DE PERSONALITĂȚI GAY
D. EVANS
DICȚIONAR INTRODUCTIV DE PSIHANALIZĂ LACANIANĂ
Jean FERRÉ
DICȚIONAR DE SIMBOLURI MASONICE
N. COSMESCU
FORMULA 1. SCENA ȘI CULISELE MARILOR PREMII
Rosa Sala ROSE
DICȚIONAR CRITIC DE MITURI ȘI SIMBOLURI ALE NAZISMULUI
Malek CHEBEL
DICȚIONAR DE SIMBOLURI MUSULMANE
Hans-Dieter OTTO
LEXICONUL ERORILOR MILITARE
Francesco Monte
MAGIA VISELOR - DICȚIONAR DE SIMBOLURI ONIRICE
Călin Hentea
NOILE HAINE ALE PROPAGANDEI
Robert L.D. Cooper
CODUL FRANCMASONILOR DEZVĂLUIT - Adevărul despre Cheia lui Solomon și Frăție

Brandon Toropov și Pr. Luke Buckles RELIGIILE LUMII - GHID ESENȚIAL

Frank Sanello

CAVALERII TEMPLIERI - RĂZBOINICII DOMNULUI, BANCHERII DIAVOLULUI

Kathleen TURNER

SPĂLAREA CREIERULUI - ȘTIINȚA MANIPULĂRII

Walter-Jorg LANGBEIN LEXICONUL ERORILOR BIBLICE

A atenționa asupra erorilor biblice nu constituie un atac la adresa Bibliei. Nici a indica erorile nu presupune o îndepărtare de la Cartea Cărților. Ci este o condiție pentru apropierea de adevăratele afirmații ale Vechiului și Noului Testament.

Există în Biblie contraziceri clare, fără echivoc și insurmontabile, precum și greșeli istorice de netăgăduit. Edițiile biblice actuale nu conțin textele originale, ele fiind, de fapt, traduceri efectuate după traduceri. Prin transpunerea textelor dintr-o limbă în alta se strecoară însă numeroase erori, care, deși mici, pot să ducă la răstălmăciri grave. Avem de-a face cu erori din neatenție sau cu falsificări conștiente?

Erorile biblice nu provin numai din transcrierea eronată a venerabilelor texte. Volumul lui Walter-Jorg Langbein, autor de succes cu o solidă educație teologică, promovează o mai bună înțelegere a Bibliei, dezvăluind diversele erori

(de interpretare, de traducere etc.) și reconstituind enunțurile originare ale textului.

Ne aflăm acum la începutul celui de-al treilea mileniu după Hristos. Astăzi este pe deplin legitim ca porunci cu totul neacceptabile să fie abandonate ca fiind erori, chiar dacă sunt atât de clar formulate în Vechiul Testament. Nimeni nu va mai urma porunca de a ucide cu pietre copiii obraznici. Nimeni nu va mai vedea în recăsătorirea celor divorțați un delict vrednic de moarte. Și nimeni nu va pretinde pedeapsa cu moartea pentru homosexuali. Nici un bărbat nu-și va ucide cu pietre soția atunci când va constata că nu este fecioară.

Jean-Jacques BEDU

CODUL DA VINCI — SURSELE SECRETE

Tot adevărul despre o mare mistificare!

Tot adevărul despre Stăreția Sionului, Rennes-le-Château, Templieri, Francmasoni, Illuminati, Rozacrucieni, Ordinul Frăției Polare, Graal, Sinarhie.

în timp ce, pe la începutul anilor '90, reușea să dezlege definitiv enigma tezaurului de la Rennes-le-Château, Jean-Jacques Bedu a fost nevoit să se confrunte direct cu Stăreția Sionului. Această societate misterioasă apare într-o lumină nouă și cu totul falsă în uimitorul roman al lui Dan Brown.

Care este geneza Stăreției Sionului? Cine se ascunde în spatele acestei organizații și care sunt intențiile ei? Care este natura acestui cumplit secret transmis, cu prudența

inițiaților, de societăți misterioase ce ies la iveală din negura timpului? *Codul Da Vinci-Sursele secrete* este cartea care îndrăznește, în sfârșit, să meargă mult mai departe în miezul romanului scris de Dan Brown, pentru a extrage elementele necesare realizării acestui fenomen editorial. *Codul Da Vinci - Sursele secrete* este o călătorie în interiorul mecanismelor secrete ale Stăreției Sionului, Francmasoneriei, Ordinului Frăției Polare, mișcărilor sinarhice,

Templierilor, Iluminaților din Bavaria, sub pecetea Graalului și semnul Rozei și al Crucii.

Jean-Jacques BEDU

ÎNGERI ȘI DEMONI — SURSELE SECRETE

O *veche confrerie secretă:* Illuminati...

Desemnând această societate misterioasă ca piatră unghiulară a romanului său și atestând că este foarte veche, Dan Brown, ca un adevărat apostol al literaturii „conspiraționiste", nu a comis oare o nouă stângăcie criticabilă?

***îngeri și demoni, sursele secrete* este singura carte care îndrăznește să dezvăluie tot ce se ascunde în spatele acestor *Illuminati* și a Noii Ordini Mondiale: rețele neonaziste și ocultiste, foarte structurate, străduindu-se să ne facă să credem că lumea este guvernată de această societate misterioasă cu ramificații multiple.**

Griffith EDWARDS

DROGURILE - O TENTAȚIE UCIGAȘĂ

„Probabil cea mai judicioasă și mai bine scrisă carte de informare despre politica în privința drogurilor publicată vreodată... la fel de utilă publicului larg ca și cercetătorilor, clinicienilor și factorilor de decizie politică." Griffith EDWARDS este expert mondial în problemele dependenței de droguri și de alcool. Fondator al Centrului Național de Dependență din Statele Unite ale Americii, consilier și consultant al guvernelor din întreaga lume, din Bolivia până

în Rusia, fără să uităm Casa Albă, având cărți traduse în peste douăsprezece limbi.

De ce canabisul a devenit ilegal în secolul al XX-lea și de ce, în zilele noastre, este reacceptat pe o scară din ce în ce mai largă? Cât de eficientă va putea fi legislația de acordare a licențelor în schimbarea obiceiurilor populației legate de consumul de băuturi alcoolice? Ce au în comun consumul de opiu cu cel de LSD? De ce oamenii din țări diferite și din epoci diferite se raportează diferit la aceleași droguri și cum influențează acest aspect deciziile pe care le luăm în privința controlului drogurilor?

Cartea de față este o abordare cu totul nouă și lucidă a controversatei probleme a drogurilor. Pornind de la considerația că toate drogurile - de la valiu la cocaina „crack" - sunt mai mult decât suma elementelor lor chimice, autorul susține ideea că efectele drogurilor depind de cadrul social, de moștenirea istorică și de psihologia individului la fel de mult ca de drogul propriu-zis.

Explorând atitudinile și metodele de control asupra drogurilor din întreaga lume - de la utilizarea socială a khat-ului în Yemen până la restricțiile privind fumatul în barurile din New York -, lucrarea de față tratează pe larg uzul și abuzul de droguri în raport cu libertatea personală, dreptul la plăcere, responsabilitățile guvernelor și impactul globalizării.

Jonathan VANKIN & John WHALEN

CELE MAI MARI 80 DE CONSPIRAȚII DIN TOATE TIMPURILE

Cartea de față cuprinde 80 de teorii privind atât evenimente petrecute într-un trecut mai îndepărtat, cât și unele ce au avut loc cu foarte puțin timp în urmă, dar al căror mister nu a fost încă elucidat. în spatele acestor evenimente stau, afirmă autorii, conspirații - o așa-zisă Mână Invizibilă care controlează lumea. Presupunerile - sprijinite de o documentare solidă - scot la lumină fapte incredibile, dar chiar incredibilul este cel care îi ține la adăpost pe conspiratori. Câteva exemple: Enron - o *falsă* criză a energiei, care a generat însă o criză economică *reală* și devastatoare; Antrax - cine sunt cei care au trimis bacteria ucigătoare în plicuri, prin poștă, la Congresul SUA? Cine a fost așa-numitul Zodiac Killer - cel care a ucis adolescenți aflați la prima lor întâlnire? Este Internetul un fel de Big Brother care stă cu ochii pe noi tot timpul? www înseamnă oare 666 -numărul Fiarei apocaliptice? Lady Diana a fost oare victima unui ritual satanist?

Hélène RENARD DICȚIONAR DE VISE

Acest dicționar, unic în felul său, este un adevărat instrument de cunoaștere a eului. în cartea de față, Hélène Renard trece în revistă peste o mie de imagini, ne amintește înțelesul ascuns al simbolurilor tradiționale (din mituri, legende...) și ne descifrează explicațiile psihanalizei (Freud,

Jung...). Totodată, autoarea ne oferă cheia nenumăratelor exemple de vise și maniera de a le interpreta.

Cum să ni le amintim? Care sunt noțiunile și semnificațiile lor principale? Să fie vorba de niște semne de rău augur sau de bun augur? Sunt tot atâtea întrebări la care, de acum, veți putea avea răspuns.

Așadar, considerați încă de pe acum acest dicționar drept cartea dumneavoastră de căpătâi, dar țineți minte că trebuie să-l consultați... la trezire!

Hélène Renard, ziaristă și scriitoare, a fondat în 1981, Împreună cu Christian Charrière, emisiunea* Le Bureau des rêves. *Moderatoare pe parcursul a șapte ani a emisiunilor* Matin Bonheur pe *postul tv France 2, și* Rêves et Réalité pe *postul de radio* R.T.L., ea *interpreta în direct visele telespectatorilor și ascultătorilor.

Michael SHAPIRO

CEI MAI INFLUENȚI 100 DE EVREI DIN TOATE TIMPURILE

O clasificare a celor mai influenți 100 de evrei din toate timpurile... Oameni care au schimbat modul în care trăim și gândim. De la Avraam la moartea lui Simon Bar Kokhba în tragica revoltă împotriva romanilor din anul 135 e.n., poporul evreu a exercitat asupra civilizației umane o influență mai profundă și mai durabilă decât orice altă cultură antică. Desigur, și alte popoare și-au adăugat propriile comori la zestrea umanității: guvernarea babiloniană, inventivitatea chinezească, arhitectura

egipteană, filosofia, literatura și democrația grecească, misticismul hindus, imperialismul roman — toate au fost contribuții majore la mersul înainte al istoriei.

Dar evreii au fost poporul care i-a născut pe Moise și pe Isus din Nazaret și care l-a inspirat pe Profetul Islamului. Credința creștinilor și musulmanilor într-un singur Dumnezeu provine direct din Ș'ma-ul israelit: „Ascultă, Israele, pe Domnul Dumnezeul tău, Domnul este Unul!" Aceste cuvinte, prima dată rostite într-un deșert aproape lipsit de viață, au înflorit în credințele a miliarde de oameni.

Claude MOSSE

MARILE IMPOSTURI ALE ISTORIEI

Marile imposturi ale istoriei **este o carte binevenită, căci Claude Mosse, apelând la arta povestitorului și la rigoarea istoricului, reia unele mituri din istoria noastră (Nero, Ioana d'Arc, Cristofor Columb, Cleopatra, Casanova, Lucreția Borgia) și înlocuiește imagini transmise nouă cu pioșenie de legendă cu fapte și personaje în contextul vremii lor. în urma acestui demers, înfăptuit cu pasiune și onestitate, cititorul se vede pus față în față cu câteva surprize: Nero este reabilitat, Columb este „demascat", Ioana d'Arc este tratată fără menajamente și ne apare mai puțin impresionantă prin imperfecțiunile ei, la urma urmei absolut omenești. Continuându-și periplul istoric, autorul se întreabă de ce să fie asociată Lucreția Borgia cu crimele comise de clanul său când, de fapt, ea și-a consacrat o bună**

parte din viață pentru a se îngriji de săraci și de cei suferinzi cu o sfințenie demnă de luat în seamă. Cleopatra, o seducătoare îndrăgostită căreia Liz Taylor i-a împrumutat din frumusețea ei, nu a fost decât o prostituată cinică mânată doar de dorința de a domina Roma și Atena? Wilhelm Tell nu a fost decât un personaj de legendă pe care s-a întemeiat identitatea elvețiană? Oare Statele Unite ale Americii constituie într-adevăr o democrație?

Acestea și altele sunt subiecte din care cititorul se va înfrupta cu voluptate. Diversitatea lor dovedește că, în orice vreme și cu bună-credință, se pot clătina reputații sau tradiții care coboară din legendă, din impostură ori din mit, doar prin voința de a nu ține cont decât de sursele de cea mai mare încredere, întru stabilirea adevărului istoric.

Tory Czartowski

CELE MAI IMPORTANTE 500 DE MĂRCI ALE LUMII

De unde vine numele Marlboro? Ce au de-a face Pilsener Urquell cu Africa de Sud, Nokia cu un jder și pilula pentru potență Viagra cu cascada Niagara? De ce există două tipuri de bere Budweiser? Și de ce nu are voie Henkel să-și comercializeze detergenții în Marea Britanie și în Franța sub numele de Perșii?

Că în rețeta pentru Coca-Cola se regăsea inițial și cocaină știu mulți. Dar cărei întâmplări îi datorează acest suc carbonatat de culoare închisă triumful său este o

necunoscută pentru marea majoritate. La vremea când a fost inventată,

Coca-Cola era doar una dintre multele băuturi carbogazoase de pe piață. Dar pentru că exact în anul în care a fost lansată a fost decretată o lege a abstinenței în Atlanta, ea a reușit să se impună și a devenit băutura răcoritoare numărul unu, mai întâi în Statele Unite aie Americii și mai apoi în toată lumea.

Acest dicționar al brandurilor, alcătuit în urma unor cercetări riguroase, vă prezintă date uimitoare despre mărci care ne înconjoară la tot pasul - de la Adidas la brichetele Zippo și de la batistele de hârtie Tempo până la țigaretele Gauloises. Sunt amintite toate amănuntele importante: de la data înființării firmei până la ideea de bază și produsele concurente.

O lectură instructivă și distractivă totodată, precum și o neprețuită bază de date pentru toți cei interesați de cunoaștere.

Hans-Dieter Otto

LEXICONUL ERORILOR JURIDICE

Justiția trebuie să vegheze, astfel încât să se facă dreptate - acesta este un scop nobil. în situația ideală poliția, procurorii și judecătorii luptă pentru combaterea criminalității, pentru a se putea vorbi despre siguranța statului și a cetățeanului. Există, însă, și o „latură neagră" a puterii statului: în toate epocile și în toate țările s-au comis

erori juridice, datorită faptului că cercetările se efectuează neglijent, datorită erorilor comise în sistemul judiciar sau prin acțiuni voite. Toți acești factori au urmări serioase, urmări care, de cele mai multe ori, nu au remediu. Hans-Dieter Otto a adunat în acest compendiu cele mai spectaculoase erori juridice, situații în care persoane nevinovate au sat în spatele gratiilor sau au fost chiar executate, în timp ce adevărații vinovați au fost pedepsiți foarte târziu, au primit pedepse blânde sau nu au fost pedepsiți niciodată. Uneori se ia în discuție o infracțiune care... nici măcar nu a fost comisă.

Aceasta este „cartea neagră" a nereușitelor Justiției, o carte atractivă, care stârnește indignarea, o carte șocantă.